

ENDERUNLU FÂZIL DÎVÂNI

Prof. Dr. Mesut Bayram DÜZENLİ - Doç. Dr. Talip ÇUKURLU

**Editör
Doç. Dr. Ahmet AKGÜL**

ENDERUNLU FÂZIL DÎVÂNİ

Prof. Dr. Mesut Bayram DÜZENLİ - Doç. Dr. Talip ÇUKURLU

Editör

Doç. Dr. Ahmet AKGÜL

ISBN: 978-625-5972-17-0

PA Paradigma Akademi Yayınları

Sertifika No: 69606

PA Paradigma Akademi Basın Yayın Dağıtım

Fetvane Sokak No: 29/A

ÇANAKKALE

e-mail: fahrigoker@gmail.com

Tasarım&Kapak: Abdullah EŞKİ

Matbaa: Meydan / 99 Baskı

Sertifika No: 76711

Kitaptaki bilgilerin her türlü sorumluluğu yazarlarına aittir.

Bu Kitap T.C. Kültür Bakanlığında alınan bandrol ve

ISBN ile satılmaktadır. Bandrolsüz kitap almayınız.

Aralık 2024

*Değerli hocalarımız,
Mehmet Emin ERTAN*

ve

*Bayram Ali KAYA
Beyefendilere
ithafen...*

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....vii

I. BÖLÜM: ENDERUNLU FÂZIL'IN HAYATI

1.1. Doğum Yeri ve Tarihi.....	1
1.2. Dedesi Zahir Ömer'in İsyamı	1
1.3. Fâzıl'ın İstanbul'a Getirilmesi	3
1.5. Enderun Sonrası İstanbul Hayatı	6
1.6. Rodos Tevliyeti ve Çeşitli Görevleri.....	13
1.7. Fâzıl'ın Komşusu Arif Efendi'nin "Terceme-i Hâl"i ve Sakız Adası.....	29
1.8. Sakız Adası Dönüşü/Affedilmesi, İstanbul Hayatı ve Vefatı	33

II. BÖLÜM: ENDERUNLU FÂZIL'IN EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

2.1. Enderunlu Fâzıl'ın Edebî Kişiliği	41
2.2. Enderunlu Fâzıl'ın Eserleri	43
2.2.1. Dîvân.....	43
2.2.1.1. Dîvân'ın Nüshaları	48
2.2.2. Hûbânnâme	49
2.2.3. Zenânnâme	50

III. BÖLÜM: ENDERUNLU FÂZIL DÎVÂNI

3. 1. Karşılaştırmaya Alınan Nüshaların Tavsifi.....	63
3.2. Çeviri Yazılı Metnin Teşkilinde Takip Edilen Yöntem ve Bazı Teknik Hususlar	67
3.3. Metin	72
Enderunlu Fâzıl Dîvânı'ndaki Arapça Şiirler	654

KAYNAKÇA 661

ÖN SÖZ

Enderunlu Fâzıl, yakın zamana kadar hayatı hakkında çok fazla bilgi sahibi olmadığımız ama hakkında bir o kadar da çok konuşulan XVIII. yüzyıl divan şairidir. Fâzıl'ın -yerli ve yabancı edebiyat araştırmacıları bir kenara- edebiyatla kıyıda köşeden zerre miktarı ilgisi bile bulunmayan pek çok kişi tarafından bu kadar çok konuşulmasının asıl sebebi “*Defter-i Aşk*” isimli mesnevisidir. Osmanlı toplumunu karalamak isteyenler ve bilhassa oryantalistler, kurgusal bir eser olan *Defter-i Aşk*'taki Fâzıl'ın hemcinsleriyle yaşadığı iddia edilen aşkları (!) ellerine geçmiş bir fırsat gibi görmüşler, iddialarını yine birer kurgusal eser olup şehrengiz türünün sıra dışı örnekleri olan *Hûbânnâme* ve *Zenânnâme* ile desteklemeye çalışmışlardır. Adı geçen üç eser hep ön planda tutulurken Fâzıl'ın *Dîvân*'ından hiç bahsetmemişler hatta bu esere olan rağbeti düşürmek için olumsuz cümleler kurmuşlardır.

Fâzıl'ın şairliğinden ziyade kişiliğinin; en hacimli eseri olan *Dîvân*'ından ziyade mesnevilerinin ön plana çıkması, onun şairlik yönüne dair değerlendirme yapabileceğimiz asıl kaynak olan *Dîvân*'ının ve orada yer alan manzumelerin ihmal edilmesini beraberinde getirmiştir. *Enderunlu Fâzıl Dîvânı* incelendiğinde başta *Defter-i Aşk*, *Çengînâme*, *Hûbânnâme* ve *Zenânnâme* adlı mesnevilerinin aksine din ve tasavvuf konulu manzumelerin kaleme alındığını görmekteyiz. Münacat ve naat türünde yazılmış onlarca kasidenin yanında tevbename başlığıyla yazılmış manzumeler, dört halifeye övgüler içeren şiirler, onlara iltica ve ruhaniyetlerinden istimdadı içeren manzumeler, tasavvuf başlıklı müstakil bir şiir ve önemli mutasavvıflardan Mevlâna, Muhammed Nakşibendi, Abdülkadir Geylani, Ahmed Rufai için yazılmış kasideler ile *Dîvân*'daki manzumelerde yer alan ayet ve hadis iktibasları Enderunlu Fâzıl'ın dinî-tasavvufi eğilimini ortaya koyan en açık delillerdir. Diğer taraftan Fâzıl'ın “ramazaniyye” türünde en fazla şiir yazan divan şairi olduğu dikkate alındığında onun bu yönü daha da belirginlik kazanmaktadır. Bütün bu manzumeler Enderunlu Fâzıl'ın dindar olduğunu ve/veya tasavvufla hemhâl olmuş bir kişiliğe sahip olduğunu elbette göstermez. Ancak bu tür manzumeler, en azından, *Defter-i Aşk* isimli

mesnevisinden yola çıkılarak hakkında hükme varılan Fâzıl kişiliği ile, *Dîvân*'ında onlarca dinî/tasavvufî manzume bulunan şair Fâzıl arasında taban tabana zıtlıklar bulunduğunu ortaya koyması bakımından dikkat çekicidir. Burada ilim dünyasının şu soruyu sorması elzendir: Hangi Fâzıl? *Defter-i Aşk*'ın müellifi olan Fâzıl mı yoksa *Dîvân*'ın şairi Fâzıl mı? Diğer taraftan XVIII. yüzyıla kadar tasavvufun da etkisiyle bilhassa gazellerde sevgilinin cinsiyetinin belirsiz olarak verildiği ve ilahi aşkın ön planda olduğu; bu yüzyılda ise ilahi aşkın yerini yavaş yavaş mecazi aşka bıraktığı ve sevgilinin artık cinsiyetinin hatta isminin ne olduğu bilinse de Osmanlı toplumunda aynı cinsle karşı duyulan bu tür sevginin, sevgiden de öte cinsel arzuların, üstelik ulu orta söylenmesinin asla mümkün olamayacağı hakikatini; akıl, izan ve biraz da vicdan sahibi olan insanlar kabul etse gerektir. İşin belki de asıl garip tarafı, 1198 yılında Enderun'da yaşadıklarını daha sonra 1210 yılında yazmaya başladığı *Defter-i Aşk*'ta itiraf eden (!) birinin on iki yıl İstanbul sokaklarında perperişan, sefil ve derbeder bir hayat yaşadıkdan sonra -üstelik bu mesneviyi yazmaya başladığı tarihte- affedilip (!) üstüne üstlük kendisine Rodos tevliyeti ve Halep Defterdarlığının verilmesidir. Bu görevlerin verilmesi, Fâzıl'ın mezkûr eserdeki itiraflarının yalnızca Osmanlı toplumu tarafından değil devletin en üst katındaki yöneticiler tarafından da müsamaha ile karşılandığından, bu tür ilişkilerin Osmanlı toplumunda vak'a-i âdîyeden sayılmasından başka hangi anlama gelebilir ve bu tür yakıştırmalar bir toplumu hizmetkârından padişahına kadar baştan aşağı karalamaktan başka hangi amaca hizmet edebilir! Kaynaklarda son on yılını yatalak ve kör olarak geçirmiş bir şaire atfedilen eserden söz ettiğimizi burada tekrar hatırlatmakta yarar vardır.

Enderunlu Fâzıl Dîvânı isimli bu çalışmamızda, *Dîvân*'ın bir kısmı yurt dışında olmak üzere tespit edebildiğimiz 20 nüshası değerlendirilmiş ve bunlardan beş tanesi üzerinden hareketle çeviri yazılı metin oluşturulmuştur. Aralarında ciddi farklılıkların bulunması, sağlıklı nir nüsha seçerisi çıkartmamıza mâni olmuştur. Diğer taraftan bazı nüshalarda dönemin Fâzıl mahlaslı diğer bir şairi olan Fâzıl Hacı Tahir Efendi'yle şiirlerin karışması, üstelik her iki şairin üslup özelliklerinin birbirine yakın olması, çeviri yazılı metni oluştururken şiirleri seçme konusunda bizleri bir hayli zorlamıştır. Yurt dışı nüshalarını temin için yaptığımız yazışmaların Covid 19 salgını dönemine denk gelmesi nedeniyle aksaması çok daha önceleri bitirmeyi planladığımız bu çalışmayı geciktirmiştir.

Enderunlu Fâzıl Dîvânı'nın çeviri yazılı metni hazırlanırken 1) Topkapı Sarayı Müzesi Hazine Kitaplığında H.906 demirbaş numarasıyla kayıtlı ve 20 Cemaziyelahir 1214 (19 Kasım 1799) tarihinde istinsah edilmiş nüsha (T1); 2) İzmir Milli Kütüphane'de 1280 demirbaş numarasıyla kayıtlı ve 11 Zilkade 1227 (16 Kasım 1812) tarihinde istinsah edilmiş nüsha (İ2); 3) İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde NEKTY02819 demirbaş numarasıyla kayıtlı ve 29 Rebiülahir 1248 (25 Eylül 1832) tarihli nüsha (İÜ); 4) İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığında 0/253 demirbaş numarasıyla kayıtlı ve 1258 (1842) yılında basılan matbu nüsha (MA) ile 5) Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Bölümünde Ms.or.fol.3343 demirbaş numarasıyla kayıtlı ve 1260 (1844) yılında istinsah edilen nüsha (B1) dikkate alınmıştır. Manzume sıralaması ve yaprak numaralarının verilmesinde her ne kadar İstanbul Üniversitesinde yer alan nüshaya (İÜ) bağlı kalınsa da manzumelerin oluşturulmasında herhangi bir eser esas alınmamıştır. Aruz ve anlam bakımından hangi nüsha veya nüshalardaki metin sağlıklı ise çeviri yazılı metne o alınıp nüsha farklılıkları dipnotlarda gösterilmiştir.

Fâzıl'a ait *Dîvân*'ın çeviri yazılı metnini hazırlarken az önce söz ettiğimiz gibi sorun yaşadığımız hususlardan biri de aynı yüzyılda yaşamış, Fâzıl'la aynı mahlası kullanan ve üslubu da Fâzıl'a benzeyen Hacı Tahir Efendi'ye ait şiirlerin bir kısmının bazı nüshalara karışmış olmasıdır. Bu şiirleri ayırırken Hacı Tahir Efendi'nin *Dîvân*'ının çalışıldığı iki yüksek lisans tezinden faydalandık. Burada yer alan şiirleri çeviri yazılı metne dâhil etmedik.

Enderunlu Fâzıl Dîvânı'ndaki bazı şiirler tamamen Arapça yazılmıştır. Bu tür şiirleri çalışmamızın sonuna aldık. Farsça yazılmış manzumeleri ise İÜ'de buldukları yeri dikkate alarak metne aldık ve bunların Türkçe çevirilerini dipnotta gösterdik. Metin oluşturulurken beyitleri numaralandırdık ve İÜ nüshasında bulunan sayfa numaralarını her sayfanın başlangıcında bulunan beytin yanına yazdık. Böylece Fâzıl'ın hayatının ve eserlerinin ele alındığı bölümlerdeki örnek beyitleri nüsha sayfasına göre de bulmayı kolaylaştırmak istedik.

Dîvân'ın bir hayli hacimli olması sebebiyle manzumelerin şekil ve muhteva yapısına, şairin üslup özelliklerine ve poetikasına -başka bir çalışmada değinmek üzere- bu eserde ayrıntılı olarak yer vermedik.

Dört yıllık zorlu bir çalışmanın neticesinde müştereken hazırladığımız bu eserin ilim dünyasına katkı sağlamasını temenni ediyoruz.

Ŗüphesiz ki ortaya konulan bu eser hatalardan berî değildir. MŖspet manada yapılacak olan tenkitler, bizleri mutlu edecektir.

Gayret bizden, tevfik Allah'tan.

SİİRT / 13.12.2024

Prof. Dr. Mesut Bayram DÜZENLİ - Doç. Dr. Talip ÇUKURLU

I. BÖLÜM: ENDERUNLU FÂZIL'IN HAYATI¹

(öl. 30 Aralık 1810/3 Zilhicce 1225/18 Kanun-I Evvel 1225)

1.1. Doğum Yeri ve Tarihi

Enderun'da yetiştiği için Enderunlu Fâzıl olarak bilinen ve asıl adı Hüseyin olan şair, bazı kaynaklara göre Akka'da, bazılarına göre ise Safed'de doğmuştur. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber Fâzıl, kardeşi Hasan'ın vefatına dair bir tarih manzumesi yazmış ve burada kendisinin yirmi sekiz yaşında öldüğünden söz etmiştir. Manzumenin tarih mısraı ise 1201/1786-87'yi göstermektedir. Bu bilgiler ışığında Hasan'ın doğum yılı 1173/1759-1760'tır. Ali Canip Yöntem, -bu manzumedeki bilgilerden hareket ederek olsa gerek- "kardeşi Hasan Bey'den bir iki yaş büyük olduğunu tahmin edersek" kaydıyla Fâzıl'ın 1170/1756-1757 civarında doğmuş olabileceğini tahmini olarak söylemektedir (1977: 529). Aralarındaki yaş farkını gösteren kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Reşat Ekrem Koçu ise herhangi bir belge göstermeksizin "1755-1756 arasında Suriye'de Safad kasabasında doğdu"ğunu söylemiştir (1971: 5589). Dolayısıyla Enderunlu Fâzıl'ın doğum tarihine dair kaynaklarda yer alan bilgiler, tahmin ve iddialardan öteye geçmemektedir.

1.2. Dedesi Zahir Ömer'in İsyanı

Enderunlu Fâzıl'ın Medineli Arap kabilelerinden Zidan kabilesine mensup olup Suriye'ye yerleşmiş, geniş bir araziye sahip olan (Gibb, 1999: 417) dedesi Zahir (Tahir)² Ömer Bey'in, Enderunlu Fâzıl'dan bahseden birçok kaynakta, I. Abdülhamid zamanında Akka muhafızı iken devlete isyan ettiği (1775) ve Cezayirli Gazi Hasan Paşa tarafından yakalanarak idam edildiği bilgisi bulunmaktadır. Hâlbuki tarihî

1 Bu bölüm tarafımızca daha önce yayımlanan "Yeni Bilgiler/Belgeler Işığında Enderunlu Fâzıl'ın Hayatı" isimli makalenin genişletilmesiyle kaleme alınmıştır. Bk. Talip Çukurlu-M. Bayram Düzenli (2024). "Yeni Bilgiler/Belgeler Işığında Enderunlu Fâzıl'ın Hayatı", *Social Sciences Studies Journal*, C. 10, S. 10, s. 1826-1845.

2 Devlet Arşivleri Başkanlığındaki bütün belgelerde adının "Zâhir" olarak yazıldığı görülmektedir. Bazı kaynaklarda geçen "Tâhir" isminin, kelimenin Arap harfli imlasındaki ilk harf olan zı (ز) harfinin noktasızın görülmeyerek veya unutulup konulmayarak okunmasıyla ortaya çıktığını düşünmekteyiz.

kaynaklara bakıldığında Gazi Hasan Paşa'nın Ömer Zahir'in çıkardığı isyanın bastırılması ve idamı için görevlendirildiği fakat Paşa tarafından idam edilmediği görülmektedir³. Tarihî kaynaklarda Fâzıl'ın dedesi Zahir Ömer'in 25 Cemaziyelahir 1189/23 Ağustos 1775'te bir askerin kurşunuyla vurulup başı kesilerek İstanbul'a gönderildiği, Ali (Fâzıl'ın babası) dışındaki diğer oğullarının Cezayirli Gazi Hasan Paşa tarafından İstanbul'a götürüldüğü yazmaktadır (Emecen, 2013: 90-91). Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivinde yaptığımız taramalar neticesinde isyan ve bastırılma sürecine ilişkin birçok belge tespit edilmiştir. Örneğin, 08.11.1187⁴ tarih ve AE.SMST.III 135/10563 numaralı belgede "Alemkeş Ali Bey ve Zâhir Ömer isimli şakilerin tedibi" şeklinde bir bilgi yer almaktadır. 29.12.1187 tarih ve AE.SMST.III 99/7512 numaralı belgede "Ali Bey ile Zahir el-Ömer'in itaat ve inkıyatları için Emir-i Hac ve Şam Valisi Hafız Mustafa Paşa'nın Halep Valisi Serasker Osman Paşa'ya muavenette bulunması" için emir verildiği görülmektedir. 25.10.1187 tarihli HAT 117/4762 tarihli belgede "asi Zahir Ömer oğlu Ahmed'in itaat edeceğinin anlaşıldığı", 29.04.1189 tarihli C.DH. 109/5430 numaralı belgede Mısır valiliğine tayin olunan Ebuzzehep Mehmed Paşa'nın, Zahir Ömer'in zapt eylediği yerleri geri alması için kendisine yardım edilmesi bilgileri görülmektedir. Başka bir belgede "Akka mültezimi müfsid Ömer Zahir ve oğullarının hakkından gelinmesi" mallarının yağma ettirilmeyip kayıt altına alınması (01.05.1189 AE. SABH.I. 282/18945), Ebuzzehep Mehmed Paşa'nın Zahir Ömer'in kalesini zapt ettikten sonra eceliyle öldüğü (29.12.1189 tarih ve HAT 16/716) gibi bilgiler yer almaktadır.

Yukarıda bahsedildiği üzere Zahir Ömer'in idam edilmediğini, bir kişinin onu öldürüp başını kestiğini hatta Emecen'in (2013: 90-91) Zahir Ömer'i öldürenin asker olduğunu söylemesinin aksine, öldüren kişinin asker bile olmadığını gösteren bir belge de arşiv kayıtlarında mevcuttur. Bu belgede Zahir Ömer'in kesik başını getiren kişinin Tatar Uzun Ahmed olduğu, bu kahramanlığı için kendisine yirmi akçe ile sipahilik tevcih edilerek bölüğe ilhakı hususunda emir verildiği görülmektedir (09.07.1189 tarih ve C. DH. 124/6182).

3 Tayyârzâde Atâ tarihinde "Tâhir Ömer'in büyük oğlu Fâzıl, küçük oğlu Kâmil Bey" denilmektedir. Yani Fâzıl'ın dedesi, babası sanılmıştır (2010: 451-452). Tarih-i Şânizâde'de (1867: 407), Silahdarzâde Tezkiresi'nde (Öztürk, 2018: 216) ve Sicill-i Osmani'de (Mehmed Süreyya, 1996: 510) ve İstanbul Üniversitesi nüshasında yer alan "terceme-i hâl'de (İÜ: 257b-258a) de aynı hataya düşülmüştür. Bu durum birçok kaynağın aslına araştırmadan birbirinden alıntularla oluşturulmuş olabileceğini de göstermektedir.

4 Tarihler Hicrî takvime göre yazıldığı için "ay"ı belirten bölüm Hicrî takvimin aylarına göre düşünülmelidir. Örneğin 08.11.1187 tarihi, Hicrî takvimin 11. ayı olan Zilkade'yi göstermektedir.

Arşivlerde, Zahir Ömer'in ölümünden sonra mallarının kayıt altına alınması emri (14.07.1189 tarih ve AE.SABH.I. 277/18629), Zahir Ömer'in satılan eşyalarını ve bu eşyaların isimlerini gösteren belge (29.10.1189 tarih ve TS.MA.d 10547), Zahir Ömer'in paralarından darphaneye teslim olunan para ve faizini gösteren belge (02.12.1189 tarih ve C.ML. 771/31432), Zahir Ömer'in "mahrem-i esrarı olan ve İstanbul'da mahpus bulunan İbrahim Sabbağ ismindeki zımminin oğullarının yakalanmasını" gösteren belge (29.04.1190 tarih ve C.ML. 697/28516), Zahir Ömer ve oğlu Zahir Ali'nin öldürülmesinden dolayı memnuniyeti gösteren Şam Valisi Azımcâde Vezir Mehmed Paşa'ya verilen hüküm (29.10.1190 tarih ve C. DH 314/15657) gibi belgeler bulunmaktadır. Kısacası isyanın seyrini arşiv belgelerinden adım adım takip etmek mümkündür.

1.3. Fâzıl'ın İstanbul'a Getirilmesi

Zahir Ömer'in öldürülmesi esnasında kaçan Fâzıl'ın babası Ali Zahir, isyanı devam ettirmeye çalışmış fakat o da kısa bir süre sonra -yukarıdaki belgelerde de görüldüğü üzere- Şam Valisi Mehmet Paşa tarafından öldürülmüştür (1189/1775) (Yöntem, 1977: 529)⁵. Fâzıl, kardeşi (Büyük Türk Klasikleri, 1990: 124) ve amcaları Osman⁶,

5 E. J. Wilkinson Gibb, Fâzıl'ın dedesi Zahir Ömer'in 1190/1776'da öldürüldüğünü, bu sırada kaçan Fâzıl'ın babası Ali Zahir'in ise ertesi sene öldürüldüğünü belirtmektedir (1999: 417). Bu bilginin yanlış olduğu arşiv belgelerindeki tarihlerden anlaşılmaktadır.

6 Fâzıl'ın amcası Şeyh Osman babasının isyanına iştirak etmemiş, Akka'da Kaptan Paşa'ya iltica edip İstanbul'a gelmiştir. Fakat "evlad u iyali" Akka'da kaldığı için onların da getirilmesi ve Bursa'ya yerleştirilmesi için Sadaret'e iki defa talepte bulunmuştur. Arşivlerdeki talebi gösteren ilk belgenin tarihi 19.07.1196'dır (C. ZB. 23/1300). İkinci talep ise bundan 4 yıl sonra yapılmıştır. Padişaha yazılan arzda özetle, Şeyh Osman'ın babasına karşı çıktığı, Kaptan Paşa ile İstanbul'a geldiği, yedi yıldır İstanbul'da ikamet ettiği, Şeyh Osman'ın ilim, fazilet, salah ve diyanet sahibi olduğu, otuzdan fazla çocuğunun Sayda'da kaldığı, onların orada perişan babalarının burada hasret içinde kaldığı, bu taleplerin selefi olan paşa zamanında da yapıldığı, Mısırlı Osman Beg'e Dukakin Sancağı'nın gelirleri bağışlandığı gibi Şeyh Osman'a da -üç bin kuruşunu kardeşi Şeyh Ahmed'e vermek şartıyla- Hüdavendigâr Sancağı'nın gelirlerinin bağışlanması, çocuklarıyla beraber Bursa'da ikamet etmek istediği... gibi talepler dile getirilmiştir (29.12.1300 tarih ve C. ML. 712/29080). Belgenin tarihinin arşiv kayıtlarında 1300 olarak gösterilmesinin sehiv neticesi olduğu açıktır. Muhtemel tarih 1200 olmalıdır. Belgenin içinde bu talebin daha önce de yapıldığı yazılmaktadır. O tarih 1196'dır. Şeyh Osman "yedi yıldır İstanbul'da yaşadığı"nı söylemiştir. 1196 tarihinden yedi yıl geriye gidildiğinde isyanın bastırıldığı, Zahir Ömer'in öldürüldüğü 1189 tarihinin ortaya çıktığı görülecektir. Şeyh Osman'ın çocuklarının Bursa'ya gelmek üzere yola çıktığı ikinci dilekçeden anlaşılabilir birlikte 10.07.1203 tarihli üçüncü bir dilekçe daha görülmektedir (AE.SABH.I 18/1565). Bu dilekçede ise Şeyh Osman'ın ailesiyle birlikte Halep'e yerleşmek istediği, miri malından uygun bir maaş bağlanmasını talep ettiği belirtilmektedir. Eğer tarihlerde bir hata yoksa Şeyh Osman'a 1200 tarihinde Bursa'da ikamete izin verildiği, Hüdavendigâr Sancağı'ndan maaş bağlandığı hâlde üç yıl sonra 1203'te Halep'e gitmek istediği anlaşılmaktadır.

Ahmed ve Salih (Yöntem, 1977: 529), Kaptanıderya Gazi Hasan Paşa tarafından İstanbul'a getirilmiş⁷ ve hükümdarın fermanı üzerine Fâzıl, kardeşi Hasan Kâmil⁸ ile birlikte Enderun'un "hazîne-i hümâyûn koğuşu"na (Tayyârzâde Atâ, 2010: 452) alınmıştır⁹. Bazı yazarlara göre ise 1190/1776 yılında İstanbul'a getirilen Fâzıl hazine koğuşuna, kardeşi ise kiler koğuşuna yerleştirilmiştir (Koç, 2008: 438; Koçu, 1971: 5589)¹⁰. Bu tarihlerde kardeşi Hasan kesin olarak 17 yaşında, Fâzıl ise tahmini olarak 20 yaşlarındadır. Gibb, Fâzıl'ın kardeşi Hasan Kâmil'in Enderun'a

7 Mehmed Esad Efendi, "Palabıyık Hüsrev Paşa kaptanıderya iken Âsîtaneye getirilmiştir", demektir (Oğraş, 2018: 151).

8 Bursalı Mehmet Tahir, kardeşi Kâmil'in "orta seviye bir şair" olduğunu düşünmektedir (1972: 119).

9 Selim S. Kuru, Defter-i Aşk isimli eseri, iki matbu ve bir yazma eser üzerinden kritik yaparak neşretmiştir. Kuru'nun kullandığını belirttiği matbu iki kaynakta da Fâzıl'ın, Arabistan'dan Osmanlı'ya getirildiği tarih 1190 olarak yer almaktadır. Şinasi Tekin'in özel kütüphanesinde bulunduğu belirttiği yazma nüshada bu tarih 1180 olarak yazılmış ve Kuru da bu tarihi esas kabul etmiş olmalıdır. bk. Kuru, 2005: 498, b. 119:

Evvelâ berk-ı rızâ furtinası

Bin ile yüz dahi seksen senesi (1180)

Fatin, tezkiresinde (2017: 384), Şemseddin Sâmî, Kâmusu'l-Alâm'ında (1186: 3331), Mehmed Esad Efendi, Bağçe-i Safa-Endüz'unda (Oğraş, 2018: 151) Fâzıl'ın, ceddî Zahir Ömer'in idamı sonrası 1180 tarihinde Enderun'a getirildiğini belirtmektedir. Yöntem de aynı tarihi belirtince Kuru, Yöntem'in Defter-i Aşk'ta da verilen bu tarihin yanlış olduğunu ileri sürdüğünü fakat kendi belirttiği tarih olan 1189/1775 tarihine dair bir kaynak göstermediğini, Sabahattin Küçük'ün de bir açıklama yapmadan bu tarihi esas aldığını söylemektedir. Ayrıca, Yöntem'in belirttiği tarihin doğru kabul edildiği takdirde "Defter-i Aşk'ta verilen tarihlerin hepsinin yanlış olacağı"nı, bu konu hakkında daha ayrıntılı bir araştırma yapılması gerektiğini belirtmektedir (2005: 486). Yukarıdaki arşiv belgelerinde Zahir Ömer'in, Ali (Fâzıl'ın babası) dışındaki diğer oğullarının Cezayirli Gazi Hasan Paşa tarafından İstanbul'a getirildiği görülmektedir. Fâzıl'ın İstanbul'a getirilme tarihinin 1180 olması mümkün değildir. Dolayısıyla Yöntem'in belirttiği 1189 tarihinin doğru olduğu ve Defter-i Aşk'ın Kuru'nun, Şinasi Tekin'in özel kütüphanesinde bulunduğu söylediği yazma nüshasında yer alan 1180 tarihinin yanlış olduğu anlaşılmaktadır. Aksi hâlde "Defter-i Aşk'ta verilen tarihlerin hepsinin yanlış" olması gündeme gelmiş olacak ve eserin sıhhatinden şüphe edilmesi gerekecektir.

10 Enderunlu Fâzıl ve kardeşi Hasan'ın devşirme olarak getirilip doğrudan Enderun'a yerleştirilmeleri de aslında teamüllerin dışında bir uygulamadır. Çünkü "genellikle aileleriyle hiçbir ilgileri kalmayan, devşirme yoluyla sağlanmış çocukların Enderun'a alınmadan önce belli bir alt eğitimden geçmiş olmaları gerekiyordu... üstün yetenekli olanlar ise daha yüksek seviyede bir eğitime tâbi tutulmak üzere Enderun'a alınırdı." (İpşirli, 1995: 185). Bu durumda, Fâzıl ve kardeşi Hasan'ın daha önce aldıkları eğitim düzeyine bakılarak seviyelerine uygun bir şekilde Enderun'a alınmış olmaları ihtimali bulunsa gerektir.

Enderun'un ilk iki kademesi olan "Küçük Oda" ve "Büyük Oda"ya alınan gençler yaklaşık on beş yaş civarındaydı. (İpşirli, 1995: 186). (Fâzıl Enderun'a alındığında yirmi, kardeşi Hasan on yedi yaşlarındaydı. [Târîh-i Enderûn adlı eseriyle tanınan Hızır İlyas, Enderun'a girdiğinde on bir yaşındaydı ve on dokuz yıl Enderun'da kaldı (Emecen, 1998: 417)]. Hasan'ın alındığı Kilerci Koğuşu, Fatih Sultan Mehmet zamanında kurulmuştur. Bu koğuşun ana görevi padişaha yemek hazırlamaktı. Bunların sayısı otuz civarındaydı. Fâzıl'ın yerleştirildiği Hazine Koğuşu da Fatih Sultan Mehmet zamanında kurulmuştu. Buranın amiri olan Hazinearbaşı sarayın en nüfuzlu görevlilerindendi. Sayıları iki bini bulan saray sanatkarlarının başı olduğu gibi Enderun hazinesi ve saraya ait kıymetli eşyanın korunmasından da sorumluydu (İpşirli, 1995: 186). Hazine Koğuşu, padişaha en yakın olan Has Oda'nın bir alt makamıydı. Fâzıl'ın Enderun'a alınır alınmaz Hazine Koğuşu'na alınmasının, onun Osmanlı topraklarına getirilmeden önce çok iyi bir eğitim aldığına işaret ettiğini söylemek mümkündür.

alındıktan kısa bir süre sonra, Koçu ise 3-4 sene sonra Saray'da vefat ettiğini belirtmektedir. Fâzıl'ın, Hasan Kâmil'in vefatı üzerine düşürdüğü mısradaki 1201/1786-87 tarihi ortaya çıkmaktadır ki bu bilgi, Hasan Kâmil'in Enderun'a alındıktan 10 yıl sonra vefat ettiğini göstermektedir:

Müddet-i ʿömr-i ʿazîz cümle yigirmi sekiz
Ah bu ʿazîmet ne tîz kâma henüz ermeden

Fâzıl o zât-ı hasen çünkü *aḥîke ʿan-eb*¹¹
Yazsaña târihîni *mâte aḥî el-Hasan*¹² (185b-186a, b. 3, 5)

1.4. Fâzıl'ın Enderun Hayatı ve Enderun'dan Çıkarılması

Türkçeyi İstanbul'da öğrenen fakat ilk zamanlarda¹³ Arap şivesiyle konuştuğu *-Defter-i Aşk* vasıtasıyla- bilinen Fâzıl'ın, Enderun'da iyi bir eğitim aldığı fakat zevk ve eğlenceye olan aşırı düşkünlüğü (Horata, 2009: 84), cinsî tutkuları ve çapkınlığı yüzünden saraydan çıkarıldığı, çağdaş kaynakların -kaynak göstermeden- belirttiği hususlardır (Büyük Türk Klasikleri, 1990: 124). Yine bazı kaynaklarda, Fâzıl'ın peş peşe yaşadığı üç aşk yüzünden 1198/1783-1784 yılında Enderun'dan çıkarıldığı belirtilir (Koç, 2008: 438; Yöntem, 1977: 259). Koçu ise Fâzıl'ın Enderun'dan çıkarılmadığını, Hâfız Abdullah Ağa'ya olan ilgisinin sarayda çirkin dedikodulara yol açtığını, bunun üzerine Fâzıl'ın 1784'te sarayı terk ederek kaçtığını, 12 sene kadar İstanbul'da bekâr odalarında sefalet içinde yaşadığını söylemektedir (1971: 5589). Koçu bu bilgiyi *Defter-i Aşk*'tan edinmiş olmalıdır. Nitekim Fâzıl, *Defter-i Aşk*'ın 252 ile 260. beyitleri arasında “o mâh yüzünden Saray'ın kendisine dar geldiğini, bir bahaneyle firar ettiğini, ardından çok sıkıntılar çektiğini, adeta bit için yorgan yaktığını, çektiği bütün sıkıntıların sebebinin o çelebi” olduğunu söylemektedir (Kuru, 2005: 501). Arşiv kayıtlarında aşırılıkları nedeni ile Enderun'dan çıkarılan veya bir süre sonra affedilip Enderun'a tekrar alınan kişiler hakkında yazışma örnekleri mevcuttur fakat Fâzıl'ın Enderun'dan çıkarıldığına dair herhangi bir belge bulunmamaktadır. Büyük küçük birçok olayın belgelendiği arşivlerde, eşcinsellikle veya aşırı davranışları nedeniyle Enderun'dan çıkarıldığı

11 “Babadan kardeşin.”

12 “Kardeşim Hasan vefat etti.” مات اخي الحسن = 1201

13 Fâzıl, bir kasidesinde her ne kadar Arap da olsa Arabî edayı unuttuğunu, tabiatına Rum ve Acem'in şivesinin nakş olduğunu söylemiştir:

Bâ-ḥuşûş oldu ferâmûş-ı edâ-yı ʿArabî

Tab'a nakş oldu bütün şive-i Rûm u A' cām (69b, b. 25)

iddia edilen biri hakkında herhangi bir kayıt bulunmaması bu gibi iddiaların asılsız olabileceğini göstermektedir¹⁴.

1.5. Enderun Sonrası İstanbul Hayatı

Fâzıl'ın, Enderun'dan çıkarıldıktan sonraki hayatı hakkında, İstanbul'da yaklaşık 12 yıl perişan gezdiği bilgisinin/söylentisinin haricinde herhangi bir bilgi tespit edilememiştir. I. Abdülhamid'in şehzadeleri Mustafa ve Süleyman'ın 5 Rebiülahir 1198 Cuma/27 Şubat 1784 günü gerçekleştirilen Bed-i Besmele töreni için oluşturulan küçük bir eserde Enderun'dan çıkışı ve sonrası hakkında ipuçları bulunmaktadır.

Törenin yapıldığı tarih ile Fâzıl'ın Enderun'dan ayrıldığı tarih aynı yıla tekabül etmektedir (1198/1784). Fâzıl'ın Enderun'dan hangi gerekçeler öne sürülerek çıkarıldığı kesin olarak belli değildir. Bed-i Besmele töreni için oluşturulan metinde buna dair ipuçları bulunmaktadır. Törenin yapıldığı günlerin hemen öncesinde Enderun'dan ayrılmış olduğu ve sıkıntılar çektiği şiirlerinden anlaşılan Fâzıl, Şehzade Mustafa'nın Bed-i Besmelesi için düşürdüğü tarihin 11. beytinde, *Bir alay alçak-sıfat cahilleri/Üstüme geldi ser-efrâz eyledi* (Koç Keskin, 2010: 183) diyerek Enderun'da yaşadığı birtakım sıkıntılara işaret ediyor olmalıdır. Nitekim şairin başka manzumelerinde de benzer göndermeleri bulunmaktadır. Bed-i Besmele törenini baştan sona kadar anlatan Fâzıl'ın eserini “medet” redifli bir gazelle sonlandırması da oldukça manidardır. Enderun'dan çıkarıldığı için sıkıntılar içinde kalan Fâzıl, affedilmesi için I. Abdülhamid'den medet ummaktadır. Şair, “dünyanın gamlarının onu öldürdüğünü, bir nefes sabra dahi takatinin kalmadığını, bunca gam var iken karşısına yine eziyet eden birinin çıktığını” söylemektedir. Fâzıl'ın son cümlesi ise “ayağına gelip hâlimi arz ettim, Fâzıl'ı mahzun eyleme padişahım, medet!” şeklinde olmuştur. Fakat şiirlerinden ve tarihî kaynaklardan anlaşıldığı kadarıyla padişahın “medet” etmediği, Fâzıl'ın uzun yıllar Enderun'dan uzak kaldığı ve nihayetinde III. Selim'in kendisine “medet” ettiği anlaşılmaktadır.

Fâzıl'ın 1198 ile 1210 arasındaki -kaynaklarda bilgi bulunmayan-hayatının karanlıkta kalmış 12 yılına dair bilgi edinebilmek ve

14 Fâzıl'ın erkeklerle yaşadığı aşkların ortaya çıkması sebebiyle Enderun'dan uzaklaştırılması iddiası kurgusal bir eser olduğunu düşündüğümüz Defter-i Aşk'ta bulunan bazı beyitlerden hareketle yapılan çıkarımlardan ibarettir. Aksi hâlde Fâzıl'ın 20 yılda 22 aşk yaşadığını kabul etmemiz gerekecektir. Hatta Kuru'nun belirttiği üzere Fâzıl'ın Enderun'a gelişini ve ilk aşkını 1180 tarihinde yaşadığını kabul edersek henüz 10 yaşında olduğu görülecektir.

Enderun'dan çıkarılmasına neden olan meseleyi tespit edebilmek için en erken tarihten itibaren manzumesinden 1210 yılına kadar yazdığı bütün tarih manzumeleri detaylı bir şekilde tarafımızca incelenmiştir. Bu uzun zaman aralığını kısaca aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür:

Dîvân'da en erken 1191 yılına ait I. Abdülhamid'in oğlu Mehmed'in doğumu ve 1196'da Mehmet Efendi'nin Hazine Kethüdası olması üzerine tarihler yazılmıştır. Fâzıl, bu tarihlerde Enderun'dadır ve manzumelerin içerikleri methiye ve fahiye üzerine kuruludur. Şair, 1197'de Halil Hamid Paşa'nın Sadrazam olmasını tebrik için bir kaside (171b-172a) kaleme almıştır. Fâzıl, ilk defa bu manzumenin 10. ve 11. beyitlerinde “çektığı sıkıntıları söylemek istediğini ama şimdi şikâyetin vakti olmadığını” belirterek sıkıntıların başladığına işaret etmektedir. Fâzıl, Enderun'dan çıkarıldığı tarih olan 1198 tarihli I. Abdülhamid'e sunulan yeni yıl tebriğinde “uygun olmayan bu hüküm için hayretteyim, böylesine uğurlu, sığınılacak bir dergâhtan böyle bir naçizi ihda etmeye” (b.5-6) anlam veremediğini söylemiştir. İhda'nın “hediye gönderme” anlamı bulunmakla beraber Fâzıl burada kendisinin Enderun'dan gönderilmesini kastediyor olmalıdır. 1199 tarihli İslam Ağa'nın silahtar olmasına düşürülen tarihte herhangi bir sıkıntısından bahsetmemiştir. 1200 tarihli Koca Yusuf Paşa'nın Sadaret'e gelmesi üzerine kaleme aldığı tarih manzumesinde (172a-172b) Paşa'ya hitaben “Kusurum mazur görüle, ben insaf ve adalet bekliyorum.” demek ve kendine seslenerek “Fâzıl, Paşa senin hâlini senden daha iyi biliyor, tarife gerek yok, o sana yardım eder.” (b.11) diyerek içinde bulunduğu sıkıntılı hâli tarif etmektedir. 1201 tarihli Pepegî Hasan Efendi'nin kethüda olması ve kardeşi Hasan'ın vefatı için kaleme aldığı tarihlerde ise sıkıntılarında hiç bahsetmemiştir.

Fâzıl'ın hayatına dair önemli bir bilgiye işaret ettiği bir başka manzumede, 1 Rebiülevvel 1202 tarihinde bir “pîr-i mugan” a bağlandığını söylemektedir (116a). Fâzıl, mahşer sabahında karşılığını almak üzere aklını pîre sattığını belirtir. Bu manzumede de çektığı herhangi bir sıkıntıdan bahsetmemiştir. Bu tarihler Fâzıl'ın Enderun'dan çıkarılıp 12 yıl boyunca İstanbul sokaklarında, bekâr odalarında yaşadığı iddia edilen tarihlerin ilk yıllarıdır. Muhtemeldir ki Fâzıl, İstanbul sokaklarında bekâr odalarında gezmemiş, bağlandığını belirttiği pirin tekkesinde yaşamıştır¹⁵:

15 Nitekim ilerleyen sayfalarda Fâzıl'ın, Mevlevî dedesi olduğunu tahmin ettiğimiz, mutasavvîf kişiliği ile ön plana çıkan bazı kimselere manzumeler kaleme aldığı, şiirlerinde onlardan bahsettiği de görülecektir. (Örneğin, Mevlevî dedelerinden olduğu anlaşılan Revanîci Dede olarak bilinen Derviş Mustafa'nın vefatı üzerine bir mersiye kaleme almıştır (187a). İ2 nüshasında bu

Vech-i taḥrîr-i ḥurûf oldur ki
 İşbu biñ iki yüz ile iki [H 1202 / M 1787]
 Ğurre-i mâh-ı rebî'ü'l-evvel
 Nev-bahâr oldu ḥazânım ne güzel
 Düşdüm ayağıma pîr-i muğaniñ
 Daḥi muğbeçeniñ öpdüm deheniñ
 Cevher-i 'aqlımı verdim rehne
 İstedim bir iki rıtl-ı köhne
 1Oldu bu bey' ne sūd u ne zarar
 Va' desi oldu şabâḥ-ı maḥşer

1205'te Fatıma Hanım'ın doğumu için düşürülen tarihte herhangi bir sıkıntısından bahsetmezken yine 1205/1791 yılında Koca Yusuf Paşa'nın tekrar sadrazam olmasını tebrik için yazdığı kasidenin (50a-52a) 21-24. beyitlerinde maddi sıkıntı içinde olduğuna ve ihsan beklediğine işaret etmektedir. Fâzıl'ın sıkıntılarında net bir şekilde bahsettiği ilk şiiri 1205 tarihli, Mehmed Emin Efendi'nin Rumeli kazaskeri olması sebebiyle kaleme aldığı (168a-168b) tarih manzumesidir. Fâzıl burada, Emin Efendi'nin adaleti ile bilindiğinden, eğer araştırma yaptırırsa kendisinin haklı çıkacağı ve düşkünlüğünün kalmayacağından, birkaç senedir kalbinin gamlarla dolduğundan, kendisine haksızlık yapıldığından, hasmı ile muhakeme olmak istediğinden, kendisine yapılan haksızlığın ortaya çıkarılıp hakkının teslim edilmesinin gerekliliğinden bahsetmektedir. Dolayısıyla Fâzıl'ın Enderun'dan çıkarılmasına bir veya birkaç kişinin neden olduğu, Fâzıl'ın onlarla yüzleşmek istediği görülmekte, şehvet düşkünlüğü, cinsel arzuları vb. iddiaların asılsız olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim birtakım yazarların belirttiği üzere şairin eşcinselliğini bütün Enderun'un bildiği, yaşadığı ilk iki yasak aşkta herhangi bir yaptırıma maruz kalmadığı fakat üçüncü yasak aşkında artık Enderun'dan çıkarıldığı vb. iddiaların dayanaklarının olmadığı Fâzıl'ın bu ifadelerinden anlaşılmaktadır. Kaldı ki bu derece yüz kızartıcı suçlarla Enderun'dan çıkarılan birinin kendini savunmaya, hakkını aramaya çalışması ve hâlâ devlet erkânına kasideler sunmaya devam etmesi de hayatın olağan akışına aykırı bir durumdur:

manzumenin yanında 1206 tarihi bulunmaktadır ki bu tarihlerde Fâzıl'ın İstanbul sokaklarında, bekâr odalarında yaşadığı iddia edilmektedir.) Ayrıca Dîvân'ında ayet, hadis iktibaslarını ve tasavvufi terimleri fazlasıyla kullandığı görülmektedir.

Ben gibi yıldızı düşkün olamaz âlemde
Ahter-i ma' deleti eylese teftiş-i nücüm

Dâverâ dâdgerâ çerh-i derâ dâdârâ
Gün gibi mertebe-i kâdr-i şerifiñ ma' lüm

1 El-emân hâkımını hâkķ eyle efendim feryâd
Turfâ da' vâ ile kıldım der-i vâlâya kudüm

1 Kâlb nâmında benim hâne-i vîrânım var
Anı zabt eyledi ğam nâmına bir zâlim-i şüm

Gerçi birkaç senedir mesken edindi ammâ
Eyledi hem-şifat-ı hâne-i vîrâne-i büm

Yıkdığı yetmedi yakmak daħi ister her şeb
Kullanır bezmde meş' al ' ivaż-ı şu' le-i müm

Eyleyip haşmımı ihzâr terâfu' olalım
Emr-i şer' iñdir eyâ çâre-resân-ı mazlüm

1206 tarihinde kaleme alınan manzumelerden olan Melek Mehmed Paşa'nın sadarete gelmesi, Kaptan Hüseyin Paşa'nın vezir olması, Hüseyin Paşa'nın Divanyolu'ndaki saraya yerleşmesi, III. Selim'in Hazine Odası'nı doldurması, Neşatabad'ın inşası ve içki yasağının anlatıldığı şiirlerde herhangi bir şikâyetten bahsedilmemiştir.

III. Selim 1203 tarihinde tahta çıkmıştır. Birçok olaya tarih düşüren ve ilerleyen yıllarda kendisine fazlaca manzume takdim eden Fâzıl'ın, III. Selim'in tahta çıkışı için yazdığı bir tarih manzumesine rastlanmaması ilginçtir. Fakat 1206 yılında III. Selim'i metheden bir terkib-bentte (116a-117a) padişaha sıkıntılarını arz ettiği görülmektedir. Fâzıl III. bentte, "gamlar içinde kaldığını, yakası ile eteğinin birbirine dolandığını, kötü karakterli kişilerin felekten nasibini aldığını fakat bilgilerin bir şey alamadığını, feleğin kendisine susuzum dese ateş gönderdiğini, suya kandır dese kana buladığını..." söyleyerek feleği III. Selim'e şikâyet etmiştir. İlerleyen dizelerde III. Selim'in adaletinden, onun zayıflara yardımından bahsetmiştir. Elmas redifli son bentte padişahı methettikten sonra sözü kendisine getirerek dolaylı olarak "Elmas çamura düşse de yine elmastır." diyerek padişahı "nân-pâre"¹⁶ istemektedir. "Felekten başına her türlü taşın değdiğini fakat parmağına bir elmas taş takılmadığını,

16 Nân/Nân-pâre, bazı memurlara ekmek bedeli olarak/geçimini sağlayacak kadar verilen paradır (Pakalın, 1983: 653).

dünyanın kendisini muhtaç bir hâle getirdiğini, duadan başka çaresinin kalmadığı”nı III. Selim’e arz ederek manzumesini tamamlamıştır. Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11’de bulunan Fâzıl’ın bu şiiri tarih manzumesi olmamakla beraber manzumenin altında 1206 tarihi bulunmaktadır. Bu tarih Fâzıl’ın kendi el yazısıyla yazılmıştır. Yine Arşiv’deki belgede yer alan tarih sebebiyle 1206 yılında yazıldığını öğrendiğimiz ve karşılaştırmaya alınan hiçbir nüshada bulunmayan İsmail Ağa’nın Hazine Kethüdası olması üzerine yazılan kasidede Fâzıl, İsmail Ağa Hazine Kethüdası olduktan sonra herkesin maksuduna erdiğini sadece kendisinin hakir kaldığını, kendisinin de mutlu edilme isteğini arz etmiştir. 1206 tarihli Sultan Selim’in yeni yılını tebrik için yazılan manzumede (132a-132b) sıkıntılardan bahsetmeyip “Fâzıl-ı zâr” diyerek hâline işaret etmekle yetinmiştir. 1206 tarihli Hüseyin Paşa’nın, I. Abdülhamid’in kızı Esmâ Sultan ile evlenmesine düşürülen tarihte (146a-146b) Fâzıl, Hüseyin Paşa’nın adaletinden, sığımlı olacak kişi olduğundan bu yüzden hâlini ancak kendisine arz edebileceğinden söz etmiştir. Sıkıntıda olduğunun mesajını veren Fâzıl hemen sözü ters çevirerek “Şu mutluluk zamanlarında şikâyetin zamanı değildir, sen hemen tarihini arz et.” diyerek tam tarih düşürmüştür.

1207 tarihli Kethüda Yusuf Ağa’nın oğlu Sadık’ın sünneti için düşürülen tarih manzumesinin sekizinci beytinde Fâzıl şöyle demektedir: “Ey Fâzıl! Hayli zaman gam evinde terk edilmiş olarak bulunurken düğün haberini ben de zurnadan öğrendim.” Beyitten Fâzıl’ın bu tarihte hâlâ sıkıntı içinde olduğu anlaşılmaktadır fakat Fâzıl 1207 tarihli birçok manzume kaleme almasına rağmen hiçbirinde sıkıntısından bahsetmemiş sadece yukarıdaki beyitte durumuna işaret etmiştir.

Fâzıl, 1208 tarihli kaleme aldığı manzumelerinde de hâlimden şikâyetle bulunmamıştır. 1209 tarihli İzzet Mehmed Paşa’nın sadarete gelmesi üzerine yazdığı tarih manzumesinde Paşa’yı methettikten sonra iltica kapısının daha önce kapalıyken artık açıldığını (b.8), düğümlemiş meselelerin Paşa’nın eliyle çözülebileceğini (b.9), mücadele ile geçen zamanların canına tak ettiğini, artık hoş vakitler istediğini (b.11), feleğin hayli zamandır kendi gibi zatları zor durumda bıraktığını (b.12) söylemiştir. Fâzıl, iki âlemin ilimlerinde de âlim iken feleğin kendisini ebcede başlattığını (b.13) söyleyerek caize alabilmek için tarih manzumeleri kaleme almasına ve bu durumdan da hoşnut olmadığına işaret etmektedir. Kendisi önceden mukaddes haremde gönüllere ferahlık

veren bir ney iken zaman kalemini Kamış Dede hâline getirmiştir (b.14). Şairin sıkıntılarının hâlâ devam ettiği görülmektedir.

Fâzıl'ın aynı tarihlerde farklı kişilere birçok manzume kaleme aldığı hâlde bazılarında sıkıntılarında hiç bahsetmeyip bazılarında dert yanması, nazının geçeceğini düşündüğü, aralarında samimiyet bulunduğu kimselere derdini anlattığını göstermektedir.

Fâzıl, III. Selim'e ve bazı paşalara tarihler düşürdüğü hâlde 1209 tarihli hiçbir manzumesinde kendi hâlinden şikâyetle bulunmamıştır. 1210 tarihli Sadrazam İzzet Mehmet Paşa'nın yeni yıl tebriği için yazılan manzumenin (173a-173b) 8-14. beyitlerinde sadrazamdan yardım istediğini (b. 8), feleğin kendisini elem kuyusuna attığını, gündüzlerinin karanlık uzun gecelere döndüğünü (b. 9), şâh u gedâ herkes kendisinin hak sahibi/liyakatli olduğunu bilmesine rağmen kendisine bigâne kalınmasının nedeninin ne olduğunu bilmediğini (b.10-11), kendisine merhamet edilip samimâne bu talebinin geri çevrilmemesini (b.12), biçare gönlünün Paşa'dan başka feryad edecek kimseyi bulamadığını (b. 13) söylemektedir. Tarih beytinden önceki son iki beyitte ise "Kimsesiz Fâzıl'a imdad eyle, Mevla da yarın sana imdad etsin, Allah sana haset edenleri, ikbal aslanına gıda etsin." dualarıyla içinde bulunduğu sıkıntının hâlâ devam ettiğini göstermektedir. Yine Hüsameddin Paşa'nın vezareti üzerine yazılan 1210 tarihli manzumenin henüz girişinde "Bir kişi şekva erbabına, ihtiyaç sahiplerine müjde versin." (b. 2) diyerek ilerleyen beyitlerde hâlini arz edeceğine dair işaret etmektedir. Fâzıl, hediye olarak yazdığı beyitlerin Paşa'ya layık olmadığını, aslında methetmek için kafiyesinin çok olduğunu fakat çektiği sıkıntılardan dolayı şiir yazamadığını, kendisinin aceleci bir fitratta olmasının aksine feleğin her neşesini gelecek günlere bıraktığını (b. 16-19) söyledikten sonra kendisine seslenerek "Muradın yine zalim felekten şikâyet midir Fâzıl? Böyle bir zata hâlini anlatmaya ne gerek var!" (b. 21) diyerek Hüsameddin Paşa'nın kendi hâlinden haberdar olduğunu belirtmekte ve Paşa'dan yardım istemektedir.

III. Selim'in yeni yılını tebrik etmek için yazılan 1210 tarihli manzumede (133a-133b) Fâzıl çeşitli teşbih unsurları ile hâlini padişaha arz etmiştir. "Bu yeni yılın insanlara büyük bir lütufla geldiğini fakat kendi bahtının hâlâ kara olduğunu, yeni yılın bu ilk gününün kendisi için sabah vaktindeki yalancı fecir gibi olduğunu, yeni gün ile alacaklıların

beraber geldiğini, bu durumu hakanın kapısına gidip anlatmak gerektiğini” söyledikten sonra son beyitte bu tarihin kendisine müjde ve bu yılın “safâ-yı naîm” olduğunu belirtmiştir. Fâzıl’ın 1210 yılında affedilip kendisine Rodos tevliyeti, hâcegânlık ve Doğu vileyetlerindeki kalelerin mühimmatının tespiti görevlerinin verildiği bilinmektedir. Bu manzumenin görevlendirildiği günlerde yazıldığını söylemek mümkündür.

Fâzıl’ın, Enderun sonrası sıkıntılı hayatını tarihlerin dışındaki manzumelerde görmek de mümkündür. III. Selim’e sunulan bir kasidede Fâzıl, ilk 18 beyitte Sultan’ı methettikten ve onun herkese ihsanlarda bulunduğunu söyledikten sonra kendisinin ihsanlardan mahrum kaldığını, 12 yıldır dert içinde olduğunu, ihsanlarla kendisinin de sevindirilmesini talep etmektedir. Kasidede geçen 12 yıl ifadesinden, manzumenin 1210 yılı civarında yazıldığı anlaşılmaktadır:

Ƙaldı bu bende-i bî-baht hemân bî-behre
Kârı her demde hemân miñnet ile nâlânî

On iki yıldır efendim ğam ile nâ-şâdım
İntizâr eyler idim rûzla şeb bu ânî (27a)

Yine Sultan Selim methi için aynı tarihlerde yazıldığı anlaşılan “meded” redifli başka bir kasidede, kendisinin de akranları gibi bir görev istediğini, on iki yıldır kendisine “iki gün sabr eyle” denildiğini fakat o iki günün bir türlü bitmediğini söylemiştir:

Olmadım nâ’il-i nân-pâre-i sâmân-ı ma’âş
Ƙıl beni luğf ile akrânıma mağrûn meded

On iki yıl baña derler iki gün şabr eyle
Âh dükemmez mi efendim bu iki gün meded (28b)

Fâzıl’ın, “iki gün sabr eyle” denilerek on iki yıldır oyalanıyor olması, onun kendisini çekemeyenler yüzünden bu sıkıntıları yaşadığına işaret ediyor olmalıdır. Çünkü yüz kızartıcı bir ahlaksızlık ile Enderun’dan çıkarıldığı iddia edilen birine on iki yıl ümitvar muamele edilmesi pek uygun bir davranış olmasa gerektir.

Kasidenin ilerleyen beyitlerinde Sultan’ın kendisine ihsanda bulunmadığı takdirde borçlu hâlde kalacağını söylemiş ve 12. beyitte

Bunca ğamlar var iken oldu dil-i dîvâne
Yine bir şüh-ı sitem-pervere meftûn meded

demıştır. Bu beyit Fâzıl'ın mecaz ve teşbihi nasıl kullandığının anlaşılması bakımından önem arz etmektedir. Nitekim hayatı sıkıntılarla geçen, bu nedenle Sultan'a adeta yalvaran birinin manzumenin akışını bozacak şekilde ilk anlamıyla "Bunca derdin üzerine deli gönlüm yine bir şûha meftun oldu." anlamında bir beyit yazması uygun değildir. Beytin öncesinden ve sonrasında, Fâzıl'a "sitemler eden şûhun" onun kapısına dayanmış -yine- bir alacaklı olduğu anlaşılmaktadır.

Fâzıl'ın Enderun'dan çıkarılıp 12 yıl İstanbul sokaklarında perişan yaşadığının iddia edildiği zaman diliminde aslında hâlâ Saray'a yakın olduğu görülmektedir. Örneğin, 1206 yılında III. Selim'in Hazine'yi güçlendirmesi, 1206 yılında yapılan Neşatabad'ın ayrıntılı tasviri, 1207 yılında Hatice Sultan için yapılan Sahilhâne'nin iç ve dış mekân tasvirlerinin ayrıntılı yapılması Fâzıl'ın bu mekânları gördüğüne işarettir. III. Selim'in menzil okunun atıldığı ânın tasviri de Fâzıl'ın yakınlarda bulunduğunu göstermektedir. 1210 yılında Hesna Kalfa'nın vefatı üzerine çok üzülen Fâzıl, iki farklı tarih düşürmüştür. Yine aynı yıl III. Selim'in kız kardeşi Beyhan Sultan'ın çarşnigiri Ziba Usta'nın vefatı üzerine yazılan manzumeler Fâzıl'ın Saray'dan uzakta olmadığına işaret etmektedir. Diğer yandan, erkeklere duyduğu shevi arzu gibi yüz kızartıcı, kabul edilemeyecek bir suç ile Enderun'dan çıkarıldığı iddia edilen birinin uzun yıllar padişaha, padişahın ailesine, paşalara sıklıkla kasideler, tarihler yazabilmesi, onlardan ihsanlar talep etmesi mümkün olmasa gerektir. Ayrıca, böyle ahlaksız/eşcinsel(!) birine ilerleyen zamanlarda çeşitli devlet görevleri verilmesi de akla ve mantığa uygun görünmemektedir.

1.6. Rodos Tevliyeti ve Çeşitli Görevleri

Enderun'da sekiz dokuz yıl kadar iyi bir eğitim alan, 1198/1783-84 yılında tespit edilemeyen bir nedenle Saray'dan çıkarılan, İstanbul'da 12 yıl kadar -durumu tam olarak bilinemeyen- bir hayat süren Fâzıl'a, Saray'a yazdığı Rodos Adası tevliyeti talebi ile ilgili dilekçesinin ardından, Rebiülahir 1210/Kasım 1795'te Rodos'taki vakıfların idaresiyle ilgili bir tevliyet verilmiştir. Şevval 1210/Nisan-Mayıs 1796'da Saray'a bir dilekçe daha yazarak hocalık payesi isteyen Fâzıl'ın bu talebi de kabul görmüştür. Hocalık payesinin ardından Acem sınırındaki kalelerin mühimmat tetkiki görevi verilerek Rebiülevvel 1211/Eylül 1796 tarihinde dokuz ay süren bir yolculuğa çıkmıştır. Muharrem 1212/Temmuz 1797'de İstanbul'a

dönen Fâzıl'a Ramazan 1212/Şubat 1798'de Halep Defterdarlığı görevi verilmiştir. Bazı kaynaklar bu görevle birlikte maden emniyeti görevinin de verildiğini söylemektedir (Koçu, 1971: 5589; Kurnaz, 2000: 285).

Fâzıl'ın bahsi geçen görevlerini Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivlerindeki bazı belgelerden de takip etmek mümkündür. 21 Rebiülahir 1210 tarih ve HAT 1459/44 numaralı belgede Fâzıl'ın bir dilekçesi yer almaktadır. Bu dilekçede Fâzıl, Rodos Adası'ndaki Süleyman Paşa vakıflarının Şeyhülislam nezaretinde olan tevliyetinden sorumlu Ahmed ismindeki kişinin vefatı sebebiyle boş kalan tevliyetin “mukabele-i nân” veya “sadaka”¹⁷ olarak kendisine ihsan edilmesini talep etmiştir. Bu talep uygun görülüş ve dilekçesinin üzerine “İhsân-ı Humâyun Olmuştur” ifadesi düşülmüştür. Fâzıl, dilekçenin altına imzasını “Hâzin-i Humâyûn Fâzıl Beg” olarak atmıştır¹⁸. Hâlbuki Fâzıl'ın 1198 yılında Enderun'dan çıkarıldığı 1210 yılına kadar İstanbul sokaklarında gezdiği söylenmektedir. Enderun'un Hazine dairesinden çıkarıldığı hâlde bu imzayı kullanabilmesinin uygun olup olmadığı, üzerinde durulması gereken bir husustur.

21 Rebiülahir 1210 tarihli dilekçesinin ardından 3 Şevval 1210 tarih ve HAT 1461/15 numaralı belgede Fâzıl, “akrânım olan erbâb-ı kalem ve dânişin her biri isti'dâdına göre sa'yî zâyî' olmayıp mesrûr u şâd-kâm olmalarıyla...” diyerek onlara uygun birer vazife verildiği gibi kendisine de “mevkûfât pâyesiyile hocalık ihsân ve çerağ-ı şadümân buyurul”masını talep etmiştir¹⁹. Bu talep uygun görülüş ve dilekçesinin üzerine “Tevcihâtda Hocalık Verile” ifadesi düşülmüştür²⁰. Böylece

17 Osmanlılar'da önceleri, boşalan mütevellilik görevleri hâkimin yaptığı tevcihle doldurulurken Tanzimat sonrasında padişahların beratlarıyla “sadaka” nevinden tevcihler yapılmaya başlanmıştır ve bu tür mütevellî tayinlerine “sadaka tevliyetler” adı verilmiştir (Öztürk, 2006: 217).

18 Fâzıl'ın bu imzayı sadece iki belgede kullandığını tespit edebildik. Diğer belge ise Hazine Kethüdası İsmail Ağa için yazdığı kasidedir. Bu kasidenin Arşiv kayıtlarına giriş tarihi 10 Recep 1203'tür ve Fâzıl Bey'in -elimizdeki bilgiler doğrultusunda- Enderun'dan çıkarılmasının üzerinden 5 yıl geçmiştir. Bu kasidenin altındaki imza şu şekildedir: “Bende-i duâ-h'ân-ı devâm-ı devlet-i şümâ el-hakîr Fâzıl-ı Hazîne”. Hazine dairesinde olmadığı hâlde bu imzayı kullanmasının nedeninin kendini hatırlatmak/tanıtmak amaçlı olduğunu düşünüyoruz. Aksi hâlde Fâzıl'ın 1203 tarihinde Enderun'a tekrar alındığını veya Enderun'dan çıkarılmadığını kabul etmemiz gerekecektir.

19 Mevkufat, tımarların hasılatı, vakıf yerlerden hazineye ait gelir fazlaları ile uğraşma işine denir. Bu işi yapana ise mevkufatçı veya mevkufî denilmiştir (Pakalın, 1983: 497).

20 Tevcihat, memuriyet tayini demektir. Memuriyetler sadrazamın arz ve buyruktusu ile olurdu ve memuriyet bir yıl süre ile verilir. Tevcihat tayini için kazaskerler üç ayda bir divan toplardı (Ayverdi, 2011: 1249; Pakalın, 1983: 480). “Tevcihatda hocalık verile” ifadesiyle bu divan kastedilmiştir.

Fâzıl'a Rodos tevliyetinin verilmesinden altı ay sonra hocalık payesi de verilmiştir²¹.

Fâzıl'ın Erzurum, Van, Kars kalelerinin mühimmatını yoklamak üzere Erzurum Valisi Vezir Yusuf Ziya Paşa'nın yanına gitmesi için kendisine harcırah verilmesini gösteren bir belge de mevcuttur. "Dîvân-ı Humâyûn Hocası Fâzıl Beg" imzalı²² belgede Fâzıl, tarafına Acem sınırındaki kalelerin mühimmatının incelenmesi görevi verildiğini fakat mesafenin çok uzak olduğunu, çoğu yerde kalabileceği hanların olmadığını, olanların da düzgün olmadığını, yirmi kişi ile yola çıkacaklarını, masrafın çok olacağını fakat kendisinin bunu karşılayabilecek gücü olmadığını, bu nedenle kifayet edecek bir harcırah verilmesini talep etmektedir. Bunun üzerine "Fâzıl Beg'in -yukarıda bahsedilen- talepte bulunduğu fakat verilecek harcırah mirî malından olacağı için padişahın iznini gerektiren bir mesele olduğu, bu nedenle padişahın cevabının beklendiği" padişaha iletilmiştir. Talebin uygun görülmesi üzerine 11 Safer 1211/16 Ağustos 1796 tarihli belgede kendisine 2500 kuruş harcırah bağlandığı görülmektedir (C. AS.. 189/8164 [3 belge tek dosyadadır]). Fâzıl sadarete, yaklaşık bir yıl sonra, 7 Muharrem 1212/2 Temmuz 1797 tarihli, Erzurum, Van, Kars, Ahıska ve civarındaki altı kaledeki cephaneleri tetkik ettiğini ve noksanların neler olduğunu bildirdiği bir yazı takdim etmiştir (C. AS.. 400/16523).

Arşiv belgelerinde görülen bu bilgileri manzumelerden²³ takip etmek de mümkündür. *Enderunlu Fâzıl Dîvânı*'nın İstanbul Üniversitesi nüshasında "Kaşîde Be-Teşekkür-i İhsân-ı H'âcegânî", diğer dört nüshada (B1, İ2, MA, T1) "Teşekkürâne İhsân-ı H'âcegânî Be-Rikâb-ı Âb-ı Rûy-ı 'Oşmânî" başlığıyla yazılan 72 beyitlik kasidede Fâzıl'ın yaşadığı sıkıntılar ve kendisine verilen tevliyetten açıkça bahsettiği görülmektedir (32b-34b). Fâzıl, ilk beş beyitte III. Selim'i methetmiş ardından kendi hikâyesini anlatmaya başlamıştır. Fâzıl, devletine eskiden beri bağlı olduğunu, dert ve gam ile sürekli mücadele ettiğini fakat feleğin ona hep işkence yaptığını, onu parasız bıraktığını (b. 6-9) söylemiştir. Kendisinin

21 Hocalık payesiyle birlikte Horâsânî kavuk giydirme törenine ait ayrıntılar aşağıdaki manzumelerde görülecektir.

22 Bu imza, Fâzıl'a hocalık payesi verildikten sonra İran sınırındaki mühimmat tespiti görevinin verildiğini göstermektedir.

23 Örnek olarak bk. 32b, Kasîde Be-Teşekkür-i İhsân-ı H'âcegânî; 34b, Kasîde-i Teşekkür-i Me'mûriyyet; 35b, Şitâiyye vü Hazâniyye; 87b, Kasîde Der-Sitâyiş-i Kethüdâ-yı Sadr-ı Âli Şerîf Efendi; 97b, Kasîde-i Ramazaniyye Der-Sitâyiş-i Yusuf Ziyâ Paşa.

gül gibi değerli olduğunu fakat yere düştüğünü, değerli bir mücevher olduğunu fakat okyanusun derinliklerinde kaldığını bu halde iken padişahın halini görerek ona şefkat edip tevliyet verdiğini belirtmiştir:

Felek sāmāniñ almışdır gül ammā yerde ƣalmışdır
Güherdir hāke dalmışdır ‘aceb la‘l-i bedağşāni

Aña ber-vefƣ-ı dil-h‘āhi erişdi re’fet-i şāhi
Göründü şervet ü cāhi şafā buldu dil ü cāni

Faƣire tevliyet verdi za‘ife taƣviyet verdi
Umūra temşiyet verdi zihī feyz-i cihān-bāni

Bu tevcihāt-ı vālāda bu ‘ıyd-i ‘ālem-ārāda
Şeref buldu bu üftāde be-teşrifāt-ı hākāni

Fâzıl kendisine tevcihatta hocalık payesinin ve tevliyet vazifesinin verilmesini ayrıntılı bir şekilde anlatmıştır. Bir gün ümitsizlik içinde yatarken saat üç sıralarında Fâzıl’ın evinin kapısı hızlı hızlı çalınmıştır. Fâzıl kapıyı çalanın alacaklılar olduğunu düşünmüştür. Evdeki hizmetliler kapıyı açmış fakat “Fâzıl evde yok” demişlerdir. Gelen kişi kendisinin Sadaret’ten geldiğini ve müjde getirdiğini belirtmiş ve Fâzıl’ı, ertesi gün Sadaret’e davet etmiştir (b. 14-18). Müjdenin, Fâzıl’ın 1210 yılı Şevval ayında verdiği dilekçenin ardından verildiğini tespit etmiş bulunuyoruz. Dolayısıyla Ramazan ayından sonra gelen Şevval ayının ilk günleri Ramazan Bayramı olarak kutlanmaktadır. Fâzıl’ın “bayram üstüne bayram” yaşadığını söylemesi bu nedenledir:

O dem vaqt-i sa‘îd oldu meserret rû-bedîd oldu
Bize ‘ıyd üzre ‘ıyd oldu şeb-i Ƙadr-i şeref-kāni

O gece Fâzıl’ın evine neşe ve kahkaha hâkim olmuştur. Ertesi gün Fâzıl neşe içinde, hızlıca Sadaret’e gelmiş, onu Kesedâr karşılayıp Reis’in huzuruna çıkarmıştır. Reis, “ihsân-ı şâhâne mübarek olsun” diyerek başına bir Horâsânî²⁴ takmıştır (b. 21-25). Başına Horâsânî’yi takan Fâzıl, Padişah’ın huzuruna çıkmış, Saray ehli bu ânı izlemek için Dîvân’a dolmuş, hizmetli eşraf kim varsa Fâzıl’a hayran hayran bakmıştır. III. Selim Fâzıl’a iltifat ederek onun bir marifet madeni olduğunu, onun her göreve uygun olduğunu söylemiştir. Bunun üzerine Fâzıl, uygun bir şekilde saygısını arz edip, etek öpüp geri geri huzurdan çıktığını belirtmiştir (b. 29-33).

24 Horâsânî, hâcegân rütbesine mahsus bir kavuktur. Memurların ileri gelenlerine mahsustu (Pakalın, 1983: 846).

Fâzıl'ın birçok manzumesinde sürekli düşmanlarından bahsetmesi ve bu manzumenin de ilerleyen beyitlerinde kendisine hocalık tevcih edildiğini gören hasetcilerin ve düşmanlarının çok üzüldüğünü söylemesi, birkaç beyit içinde dört defa bu tip kişilerden bahsetmesi, Fâzıl'a düşmanlık besleyenlerin çok olmasına işaret etmesi bakımından önemli bir bilgidir. Fâzıl'a, hocalık takdiminin ardından bir at verilmiş, yanında da çuhadar gönderilmiştir (b. 41, 43). Fâzıl evine geldiğinde gözyaşları içinde Padişah'a dualarada bulunarak yüzlerce secde etmiştir (b. 45). Fâzıl'ı, Müslüman Hristiyan ne kadar insan varsa tebriğe gelmiş, ayrıca davul, zurna ve mehter takımı da gelip çalmaya başlamış, mehter takımının çalması bitince mehterbaşı Fâzıl'ın hizmetçilerine gelip "Hani ağanın ihsanı?" diyerek bahşiş istemişlerdir. Fakat Fâzıl'ın kesesinde hiç para yoktur. Fâzıl'ın bu durumunu fark eden "hussâd ve ağıâr"ı, "Bir kuru pâye aldı da ne oldu? Ne mansıbı var ne sermayesi. Yine borçlar içinde iflas halinde, pençemizden kurtulamaz!" demişlerdir (b. 46-59). Bunun üzerine Fâzıl onlara cevap verir mahiyette III. Selim'i methetmiş ve ardından dua ile kasidesini sonlandırmıştır. Fâzıl'ın klasik kaside türünün sınırları dışına çıkarak bu kasideyi üç ana bölüme ayırdığı görülmektedir. Kasidenin merkezini Fâzıl'ın hayatı oluşturmakta (57 beyit), ikinci planda ise Padişah'ın övgüsü (11 beyit) yer almaktadır. Son dört beyit ise dua beyitleridir.

Fâzıl'ın bu manzumesini III. Selim'e sunduğu Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivindeki TSMA. E.0360/11-3 numaralı belgede de görülmektedir. Fâzıl'ın manzumede "kuru bir hocalığın bir faydası olmadığını, kesesinde yine parası olmadığını, düşmanlarının kendisiyle dalga geçtiğini, padişahın isterse aciz bir abdine İran'ın mülkünü bile verebileceğini" söyleyerek Padişah'tan bir görev talep ettiği anlaşılmaktadır. Tahminimizce Fâzıl'a, Doğu vilayetlerindeki/İran sınırındaki kalelerin mühimmatının tetkikatı vazifesi, bu ve benzeri kasideleri üzerine verilmiştir²⁵.

Fâzıl, -görev dönüşünde kaleme aldığı anlaşılan- "Kaşîde-i Teşekkür-i Me'mûriyyet" (34b) başlıklı kasidede görev yaptığı yerlerden bahsetmiştir. Kasidenin ilk beytinde padişahın fermanı ile Erzurum'a memur olduğunu belirtmiştir:

25 Fâzıl yöneticilik beklerken böyle basit bir vazifeye memur edilmiş ve vazife sonrasında başına gelenler neticesinde kendisinin bu vazife ile kandırıldığını düşünmüştür. Bu durum ilerleyen manzumelerde görülecektir.

Erzurüm semtine fermân ile me'mûr oldum
Hıdmet-i devlet-i hâkân ile mesrûr oldum (b. 1)

Erzurum'dan sonra, bugün Ardahan ili sınırlarında olan Çıldır'a gitmiştir. Çıldır'dan sonraki istikamet ise Ahıska'dır. Buralardaki görevi kalelerin mühimmatını teftiş etmektir:

Çıldır eyâletini tutdu dil-i dîvâne
'Akla yelken eder isem daği ma' zûr oldum

Semt-i Aşışhaya dil kim görücü ba' s olmuş
Hep açık baş olarak ed' iyeden dûr oldum

Hep mühimmâtını teftiše kıla' n bir bir
O taraflarda hüdud üstüne nâfûr oldum (b. 4-6)

Fâzıl, gittiği yerlerde adeta insanların sığınağı olduğunu, devleti temsil ettiği için onlara bol bol ihşanda bulunduğunu fakat bu defa da kendisinin parasız kaldığını söyleyerek III. Selim'den ihşan istemiştir. Parasız kaldığı için vazifesi olup da henüz tamamlayamadığı şehirlere ulaşamayacağını söylemiştir. Fâzıl'ın bundan sonraki rotası Tiflis ve Acem şehirleridir:

Nice vâşıl olacağ müflis olan Teflîse²⁶
Ben ise pençe-i iflâsda mağhûr oldum

Feth-i bâb olmağa tîmûr kapıdır râh-ı ' Acem
Aña miftâh-ı zer olmaz ise mezcûr oldum (b. 21-22)

Fâzıl, kasidenin son beyitlerinde aslında müstağni bir hali olduğunu fakat zor durumda kaldığı için istemek zorunda kaldığını söylemiştir (b. 23). Fâzıl'ın gözlerindeki sıkıntının da bu görevleri sırasında meydana geldiğini söylemek mümkündür. Çünkü kasidenin son beytinde gece sabaha kadar padişaha dua ederken ağladığı için iki gözünden dûr olduğunu söylemektedir. "Dûr olmak" uzaklaşma anlamında kullanılan bir deyimdir. Fâzıl burada gözlerinin zayıfladığına veya yavaş yavaş görme duyusunu kaybettiğine işaret ediyor olmalıdır:

Ağlayıp şıdğ-ı du' âsı ile Allâhu ' alîm
H'âbdan tâ-be-seher iki gözüm dûr oldum (b. 25)

26 Teflis kelimesi aynı zamanda "bir kimsenin iflas hükmünü ilan etme" (Ayverdi, 2011: 1222) anlamına gelmektedir. Fâzıl, bu şekilde sıkça tevriyeler yapmaktadır.

Fâzıl'ın; Erzurum, Gürcistan, Gence ve bir zamanlar Kürdistan adıyla anılan bölgede görevleri icabı bulunduğu, yaklaşık dokuz ay süren görevi boyunca çok sıkıntılar çektiği ve borç içinde İstanbul'a döndüğü, alacaklıların evinde bir şey bırakmadığı, eski borçları kapatamadığı için yeni borç da alamadığı görülmektedir. Kendisine verilen hocalık payesinin -tabiri caizse- bir işe yaramadığına, pâyenin alameti olarak kendisine verilen hôrâsânî kavuğun içine farelerin yuva yaptığını söyleyerek işaret etmekte ve kendisine -bir vesile ile- yeni bir görev verilmesini talep etmektedir²⁷:

Kuluñ bundan muḳaddem Erzurūma
 ‘Azîmet eylemişdim ‘âcizâne
 Be-ḥükm-i nüh-felek ḳaldım doḳuz ay
 Seyâhatde esîr-i âb u dâne
 Ne Gürcistân ne Kürdistân ḳaldı
 Diyâr-ı Gence dek oldum revâne
 Bulundum anda eyyâm-ı şitâda
 Meger ol memleketler berf-ḥâne
 O rütbe berf yağdı kühsâra
 Ki kūh oldu oda kūh-ı girâna
 Güzâr etdim o kūhistân-ı berfi
 Mişâl-i âh-ı serd-i ‘âşîkâne
 Beş ay ol berfle etdik tekâpū
 Ki yerde görmedik bir ḥâk-dâne
 Hemân bezl eyledim māl ü nevâli
 Du‘ â-yı ḥâzret-i şâh-ı cihâna
 Mürâ‘ât-i maḳâm-ı şân-ı devlet
 Beni teşviḳe oldu tâziyâne
 Hemân şarf eyledim bûd u nebûdu
 Tehâlûk etmedim sūd u ziyâna
 Edîp bu māl-i ḥülyâ ile **Fâzıl**
 Sitanbûla ḳudûm-ı müflisâne
 Ne nazm-ı şî‘ re ḫâḳat var sitemden

27 Bu manzume TSMA.E.360/11-10 numarasıyla Arşiv belgelerinde mevcuttur. Fâzıl 7 Muharrem 1212/2 Temmuz 1797 tarihinde Doğu seferinden dönmüş ve Sadaret'e bir rapor sunmuştur. Bu manzumenin görev dönüşü yazıldığı anlaşılmakla beraber şitaiyye türünde yazılmış olması, kaleme alınma tarihinin tahminen 1212/1797 yılının veya sonraki birkaç yılın kış aylarında olduğunu göstermektedir.

Felek mühr-i sükût urdu dehâna
 Felek bir gâ'ile verdi ki anda
 Ferâmûş oldu tab^ç-ı şâ^ç irâne
 Düyün erbâbı dîvân-ğâne içre
 Dizilmiş şaf-be-şaf mânend-i şâne
 Derün-ı dâ'irem bu ğamla döndü
 Harâmiden şoyulmuş kârbâna
 Fürûht etmekden esbâb-ı nizâmı
 Nizâmsız kaldı hâl-i 'âcizâne
 Rüsüm esbâbı lâzım aqçe lâzım
 Kibârlık güc imiş müflis olana
 Ne hıdmet var ki olsun bir vesîle
 Ne manşıb var ki olsun bir bahâne
 Ne eski deyni taḥvîl edebildik
 Ki olsun bir tarafdan istidâne
 Hemân kalmış ḥorâsânî²⁸ raf üzre
 Ki anda fâre yapmış âşiyâne (35b-38b)

Fâzıl'ın “Kürdistan” olarak bahsettiği coğrafyadaki illerden biri de Van'dır. Fâzıl, buradaki görevi esnasında Sadrazam Yusuf Ziya Paşa'ya -Paşa'dan izin isteyerek- vezirlerin yanlış davranışlarını şikâyet etmiştir:

Âh devletli efendim bir iki sifle-nihâd
 Mesned-i pâk-i vezâretde kıran-ı vüzerâ
 Ne kadar sū'-i edebse kuluña ruḥşat ver
 Eyleyem dergehiñe 'arz u beyân-ı vüzerâ
 Belî Van içre qarındaşıñız Aḥmed Pâşâ
 Kerem ü 'akl ile yektâ-yı cihân-ı vüzerâ
 Mâ-^ç adâ gördüğümüz zümre-i eşnâf gibi
 Tama^ç u ḥisset ile ehl-i dükân-ı vüzerâ
 Ḥamdu-li'llâh kuluñuz birkaçını seyr etdim
 Eylemiş ḥaḫ bu ki telvîş-i mekân-ı vüzerâ (62b-63a, b. 6-10)

Manzumenin sonlarına doğru “vezirlerin hezeyanları canımı çok yaktığı için bir iki ahlâksız veziri zemmettim, vezirlerin yanlışlarını düzeltmek için mehd ü zemmi insaf ile yaptım, kalemim edeple yazdı,

28 Horâsânî, hâcegân rütbesine mahsus bir kavuktur. Memurların ileri gelenlerine mahsustu (Pakalın, 1983: 846). Fâzıl'ın Erzurum ve civarında dolaştığı görevinden önce hocalık payesi aldığı bu ifadeden de anlaşılmalıdır.

vezirlerin ayıplarını ifşa etmedim, zemmettim ama hiçbirinin ismini söylemedim, bu yüzden beni affeyle” diyerek Sadrazam Yusuf Ziya Paşa’dan özür dilemiştir:

Bir iki sifleyi zemm etdi isem ‘afv eyle
Cânımı yakdı efendim hezeyân-ı vüzerâ

Medh ü zemm etdim ise hâk bu ki inşâf üzere
Çünkü tashîh için etdim güzerân-ı vüzerâ

Bu kaşîdemde mürâ‘ât-i edeb kıldı kâlem
Ya‘nî fâş eylemedim ‘ayb-ı nihân-ı vüzerâ

Belî zemm eyledim ammâ yine kaldı mektûm
Aşîkâr eylemedim ism-i fülân-ı vüzerâ (b. 45-48)

Fâzıl’ın bu manzumeyi görev dönüşünde yazdığını, “geldiğinden beri kimseden bir ihsan görmediğini, bütün malını yolda sarf ettiğini, bu yoksul hâlini gören vezirlerin hiç yardımcı olmadığını, bu nedenle onlara sitemde bulunduğunu” söylemesinden hareketle anlamaktayız:

Gelmişim dergeh-i vâlâya henüz leb-beste
Baña bir sedd-i ramağ olmadı nân-ı vüzerâ

Berf deryâsına daldıklarımız kaldı hemân
Şarf-ı râh oldu bütün bağş-ı revân-ı vüzerâ

Ferve-i raht daği oldu bu yolda mebzûl
Ben nice eylemeyem âh u figân-ı vüzerâ (b. 54-56)

Fâzıl’ın Van’da yaşadığı talihsizlikler nedeniyle bu şehri hiç sevmediğini, Van’a bir daha gitmek istemediğini Kethüda Şerif Efendi’ye sunduğu bir kasideden anlamaktayız. Fâzıl, kendisinin Çin’e bile görevlendirilmeye razı olduğunu fakat Van’a gitmek istemediğini söyler:

Çin ü Mâçin olursa da olsun
Olmasın tek hârâb olası Van (103b, b. 45)

Fâzıl’ın Doğu görevi esnasında günümüzde Ağrı ilinin sınırları içinde olan Doğubayazıt’a uğradığı görülmektedir. Fâzıl, Doğubayazıt mutasarrıfı İshak Paşa’yı methetmek için kaleme aldığı kasidede -özetle- onun hem dindar hem de kahraman bir komutan olduğunu, onu tanımak isteyeninin yaptığı saraya bakmasının yeterli olacağını söylemiştir. Ardından “devletinin bendesi olan Fâzıl buradan geçti, hayr ve şer malumu oldu, sen bu hayır ve yaptıklarınla daim ol, Allah sana yardım eder” diyerek kasidesini sonlandırmıştır (76b-77a). İshak Paşa Sarayı’nın

yapımı 1785'te tamamlanmıştır²⁹. İshak Paşa 1775'ten vefat tarihi olan 1799 yılına kadar Doğubayazıt mutasarrıflığı görevinde bulunmuştur (Kaya, 2020: 27). Fâzıl ise Eylül 1796'da Doğu görevine çıkmıştır. Tahminen 1796'nın sonları 1797 yılının başlarında Doğubayazıt'ta bulunmuştur.

Fâzıl'ın, Cebbarzâde Süleyman Bey'e sunduğu bir kasideden Sivas ve Yozgat'ta da bulunduğu anlaşılmaktadır³⁰. Fâzıl, “yanlışlıkla Sivas'a uğradığını, oraya gidenlerin bütün varlığını harcayarak mağdur olduğunu” söylediikten sonra “aslında suçun kendisinde olduğunu, buraya hiçbir devlet görevlisinin gelmemesinden hareketle buranın gelmek için doğru bir yer olmadığını anlamasının gerektiğini” söyleyerek kendine kızar:

Uğradım sehv ile Sîvâs-ı ħarâb-âbâda
Meger ol dâ'ireye âdem-i mağrûr gider

Bilmedim vâh ki o dergâha gelen bî-tâli'
Anda hep varını ħarc eyler ü mağdûr gider

Baña yetmez mi bu 'ibret ki aña devletden
Ne za'îm ü ne efendi ne silahşûr gider (92a, b. 3-5)

Altıncı beyitten itibaren Çapanoğlu Süleyman Bey'e övgüler dizen Fâzıl, “onun şöhretinin kendine mahzun gelenleri sevindirmek, keyfi bozuk olarak Yozgat'a gelenlerin hâlini düzelterek onları mamur göndermek” olduğunu belirterek kendisine ihsanda bulunmasını ima etmiştir:

Böyledir şöhret-i aĥlâk-ı cihân-ârâsı
Ya' nî mahzûn gelen âdem aña mesrûr gider

Semt-i Yozgâta biri keyfi bozuk 'azm etse
Hâline şöyle düzen vere ki ma' mûr gider (b. 12-13)

İlerleyen beyitlerde hak etmeyen kişilerin vezir olduğunu, kendisinin memur olarak kaldığını, bu adaletsizliğin Hülagu ve Timur'da bile görülmediğini, Erzurum ve Van Kalesi civarında adalet kalmadığını Süleyman Bey'e şikâyet yollu söylemiştir. Sadaret'i Süleyman Bey'e bir nevi şikâyet eden Fâzıl'ın bu tavrı, Süleyman Bey ile İstanbul arasında zaman zaman anlaşmazlıklar olduğunu, Süleyman Bey'in kimi zaman

29 İshak Paşa ve Sarayı hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Semavi Eyice (2000). “İshak Paşa Sarayı”, TDV İslam Ansiklopedisi, C. 22, s. 542-544; Hakan Kaya (2020). “Bayezid Sancakbeyi İshak Paşa Üzerine Bir Araştırma”, e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi, C. 12, S. 1, S. 20-35.

30 Manzumedeki bilgilerden hareketle dönüş güzergâhında uğradığı anlaşılmaktadır.

padişaha başkaldırıldığını biliyor olmasından aldığı cesareten kaynaklansa gerektir³¹:

Erzurūm cānibi hem al‘ a-i Van semti faat
Anda āyin-i ‘ adālet bel‘ menşur gider (b. 25)

Fāzıl, Mehmet Seyyidā Efendi³² aracılığıyla III. Selim’e hālini arz eden bir kaside daha sunmuştur (110b-111a). Nitekim “Osmanlı arşiv belgeleri arasında padişahlara sunulan kasidelere ilişkin tezkire ve hatt-ı hümāyunlardan anlaşıldığına göre bir kasidenin sunulduğu ya huzurda okunması ya da bir vasıta ile gönderilmesi şeklinde olurdu.” (Pala, 2001: 565). Fāzıl’ın, Saray’a sunduğu birçok kasidesini benzer şekilde bir vasıta ile gönderdiğini düşünmekteyiz. Fāzıl kasideye arkadaşına sevgi ve ihtiram dolu sözlerle hitap ederek başlamıştır:

A ‘ ināyetli mürüvvetli benim sultānım
Başımıñ tāci arındaşım efendim cānım (b. 1)

Ardından çok kötü bir hâlde olduğunu, bu durumu can düşmanı görse bile onun için ağlayacağını söylemiştir (b. 3). Fāzıl, kendisine Doğu sınırlarındaki görevin verilmesine sevinmişti fakat yaşadığı zorluklar, parasız kalması ve borçların artması üzerine etrafındakilerden kendisine ihsanda bulunmalarını istemiş ve Sadaret’ten yeni görev verilmesi talebinde bulunmuştu. Bu manzumede meseleye biraz daha farklı bir boyut kazandırarak feleğin kendisini yüzüne gülerek kandırdığını, aslında o görevle kendisine zehirli bir helva sunduğunu söylemiştir (b. 4-5). Fāzıl, Acem sınırlarındaki görevine bir yıl önce gittiğini, devletin şanını temsil ettiğini düşünerek kalelere bol bol ihsanda bulunduğunu, kendisini servetinden ayıran olayın bu olduğunu ifade etmiştir:

Serhadāt-ı ‘ Aceme bir sene evel gitdim
Şervetimden ayıran ol sefer-i İrānım

BezI-i cehd eyledim ol hıdmete mālen bedenen
Şān-ı devlet diyerek al‘ alara ihsānım (b. 5-6)

31 Çapanoğlu Süleyman Bey hakkında detaylı bilgi için bk. Mert, 1993: 221-224; Uzunçarşılı, 1974: 215-262.

32 Fāzıl, Mehmet Seyyidā Efendi’nin vefatı için bir tarih manzumesi ve latife şeklinde bir kaside (116a) kaleme almıştır. Tarih manzumesinin başlığında müfettiş olduğu bilgisi bulunmaktadır. Manzumede; irfan ehli, hoş sohbet, seyyid olduğu, iki defa sürgüne gönderildiği, sürgünden gelir gelmez vefat ettiği, vefatının Recep ayının kandil gününe denk geldiği belirtilmektedir. Vefat tarihi ise Fāzıl’ın vefatından bir yıl öncedir: 1224/1809-1810.

Görev sonrası İstanbul'a gelen Fâzıl, "mâlen ve bedenen" yaptıklarını, ihsanda bulunan cömert insanların bildiğini söyleyerek kendisine yardım ederler diye düşünmüştür. Fakat İstanbul'a gelmesinin üzerinden 10 ay geçtiği halde kimse yardımcı olmamıştır (b. 7-9). Fâzıl'ın sefere gittiği tarih aralığı Rebiülevvel 1211-Muharrem 1212/ Eylül 1796-Temmuz 1797 olduğuna göre bu manzumenin kaleme alınma tarihi yaklaşık olarak Ramazan 1213/ Şubat 1799'dur. Nitekim aynı manzumenin 16. beytinde "Bu hâlde iken Ramazanı nasıl bayram edeyim?" diyerek serzenişte bulunmaktadır³³.

Fâzıl'ın artık zorunlu ihtiyaçlarını bile karşılayacak parası kalmamıştır. Daha önce "farelere yuva olmuş" diyerek bahsettiği Horâsânî kavuğu şimdi de "veremden şişmiş"tir. Fâzıl'ın ise çektiği sıkıntılar nedeniye "kemikleri sayılır" hâle gelmiştir:

Bir ħorâsânî hemân kaldı veremden şişmiş
Üstühvânım şayılır ğamla benim akrânım (b. 11)

Bunlar da yetmezmiş gibi Fâzıl'ın alacaklıları onu "dîvân-ı hümâyun" a şikâyet etmiş, dîvândan kazaskerlere ferman çıkarılmıştır. Çıkarılan ferman Fâzıl'ın yakalanması, mallarına el konulup satılarak alacaklılara tahsisi vb. hususta olmalıdır³⁴:

Kıldı dîvân-ı hümâyûna düyün ehli hücûm
Kâdî' askerlere buyruldu meded fermânım (b. 13)

Fâzıl, III. Selim'e hitap ederek içinde bulunduğu durumu Reisül Küttab Raşid Efendi'ye daha önce bildirdiğini, onun da yardımcı olacağını söylediğini fakat hâlâ yardımcı olmadığını ifade etmiştir:

Hazret-i Râşid Efendiye figân eyleyerek
Hâl-i nâ-şâdı beyân etmiş idim sulţânım

Keremi var ola va' d-i kerem etdi ammâ
Kalmamışdır 'alima'llâh benim meydânım (b. 14-15)

Fâzıl, arz-ı hâlini III. Selim'e ulaştırması için aracı olan Seyyidâ Efendi'den Padişah'a gidip dua ettikten sonra hâlini anlatmasını, padişahın meddahı olan Fâzıl'ın tam da inayete muhtaç bir halde olduğunu yoksa telef olacağını söylemesini istemiştir:

33 Aşağıdaki sayfalarda görüleceği üzere tam da bu aylarda Fâzıl'a Halep Defterdarlığı görevi verilmiştir. Bu görevin verilmesinde kasidenin etkili olduğunu düşünmek mümkündür.

34 Arşivlerde böyle bir belge tespit edilememiştir. Fiziki anlamda bir ferman olmasa bile sözlü olarak bir emir verilmiş olabilir. Aksi halde bu manzumenin III. Selim'e okunma ihtimali göz önünde bulundurulduğunda, Fâzıl'ın anlattığı olayın gerçekleşmemiş olması, Fâzıl için daha kötü sonuçlar doğuracaktır. Şairin böyle bir riske girmeyeceğini düşünüyoruz.

Varıp ol hâzrete inhâ-yı du‘âdan soñra
Aña ‘arz eyle bütün hâl-i dil-i nâlânım

De ki meddâhîñ olan **Fâzıl**-ı nâ-şâda amân
İşte hengâm-ı ‘inâyet a maķâdir-dânım

Ol sitem-dîde-i nâ-kâma yetişsin keremiñ
Telef olmaķdan ise âh o ma‘ârif-kânım

Çâresiz kalmış amân ğamla o bî-çâre meded
Aña bir çâre bul ey çâre-res-i devrânım

Seyyidâ böyle niyâz ile varıp hâzretine
Göreyim işte zamânıñ a mürüvvet-kânım

Fâzıl’a, Acem seferinden döndükten sonra Halep Defterdarlığı görevi verildiği de görülmektedir. Halep valiliği yapan Mehmed Şerif Paşa’ya³⁵ sunduğu kasidede (71a) Halep’i gezmeye geldiğini sanmamasını, buraya gelme nedeninin kendisini ziyaret etmek olduğunu hüsn-i talil ile söylemiştir:

Şanma seyr etmege geldim Halebü’ş-Şehbâyı
Arzû eylemişim bâb-ı Şerif Pâşâyı (b. 1)

Paşa’ya övgüler dizen Fâzıl, Paşa’nın isyan etmiş Bektaşî güruhunun isyanını³⁶ başarıyla bastırıldığını söylemiştir:

Anda hep fırka-i eşrâf-ı gürüh-ı Bektâş
Şu‘lelendirmiş iken nâ’ire-i ğavġâyı

Âferîñ küvvet-i iķbâline mâşâ’a’llâh
Seyf-i inşâf ile kâf‘ eyledi ol da‘vâyı

Eşkıyânıñ eli bayraklısı şimdi nâçâr
Tabla başında fûrûht eylemede ħurmâyı (b. 17-19)

İlerleyen beyitlerde Fâzıl, hem ramazaniye hem ıydiye olarak kabul görmesi için şiirini sunduğunu, Paşa’nın yapacağı ihsan ile bayram yapacağını söyledikten sonra sınırları zorlayarak Paşa’dan neler istediğini dile getirmiştir (kendi akranına benzer şekilde çok çok ihsan, at, kaliteli kumaşlar veya servet):

Şöyle akrânıma nisbet keremiñden dileriz
Çok çok ihsânı dañi esbi dañi kâlâyı (b. 24)

35 Mehmed Şerif Paşa Çıldır, Adana, Maraş, Halep, Kars, Trabzon valisi olarak görev almış ve çeşitli devlet işlerinde bulunmuştur. Maraş valisi iken Halep’te çıkan isyanı bastırması için Şubat 1798’de Halep’ce görevlendirilmiştir (Toprak, 2019: 159). Şubat 1798 tarihi Hicrî olarak Ramazan 1212 tarihine denk gelmektedir. İleride de görüleceği üzere Fâzıl, Ramazan ayında Paşa’yı ziyaret ettiğini söylemektedir. Dolayısıyla Fâzıl’ın bu tarihlerde Halep’te olduğu anlaşılmaktadır.

36 Toprak, isyanı çıkaranların seyidler olduğunu söylemektedir (2019: 159).

Fâzıl, Paşa'nın ihsanı olmazsa rüsva halde kalacağını (b. 27) söyledikten sonra Paşa'nın medhinde bu kadar kusur etmesinin nedenini oruçtaki açlık nedeniyle gelen sıkıntının kendini melankolik bir hâle sokması olduğunu belirtmiştir:

Hıdmet-i medhine ben böyle kuşur etmez idim
N'eyleyim renc-i şiyâm etdi beni sevdâyî (b. 28)

Fâzıl'a Halep Defterdarlığı göreviyle birlikte maden eminliği görevinin de verildiği, Halep ve Şam'da maden incelemesi yaptığı manzumelerinden tespit edilmektedir:

‘Arabistâna gidip bu sene cevher aradım
Yokladım hep Haleb ü Şâmî haşâ ma‘ denidir (95b, b. 6)

Fâzıl'ın Halep görevine isteyerek gitmediğini, kendisinin zorla gönderildiğini görmekteyiz:

Etdiler bendeñizi defter emîni Halebe
Gitmege ol tarafa baña ederler îbrâm

Bunca defterleri ferdâ nice berdüş edeyim
‘Âcizim defter-i a‘ mâlime ben rüz-ı kıyâm (68b, b. 16-17)

Fâzıl'ın, görev yerinin değiştirilmesi için paşalardan ricacı olduğu görülmektedir. Kendisi de daha önce Halep'te görev yapıp İstanbul'a gelmiş olan Damad Silahdar Mustafa Paşa için kaleme aldığı kasidede, Paşa'nın Halep görevi sonlandıktan sonra bölgenin çok kötü bir hale geldiğini, oradaki insanlarla geçimin/anlaşmanın çok zor olduğunu, güzellik olsa bile İstanbul gibi olmayacağını, orada acı bir su bile olmadığını, İstanbul'daki yârâna bedel oradaki bir alay eşekle konuşamayacağını (b. 18-22) dile getirmiştir. Hatta sınırları biraz daha zorlayarak kendisi de Arap olduğu halde bölge Araplarını kötülemiştir. Onların tabiatlarının, sözlerinin, bakışlarının kötü olduğunu, sözlerinin insanı cüzzam yaptığını, aslında kendisinin de Arap olduğunu fakat neslinin seçkin, hüner sahibi, ileri gelenlerden olduğunu söylemiştir:

Tab‘ı kec sözleri kec hem nazarı kec A‘ râb
Âdeme sözleri elbet eder îrâş-ı cüzâm

Ben de ol cinsdenim gerçi velîkin neslim
Zübdetü'1-cins ü hüner şâhibi sâdât-ı kirâm (68b, b. 23-24)

Fâzıl, Halep'e gitmemek için neredeyse Araplığı kötüleyecek seviyeye yaklaşmıştır. O, her ne kadar Arap da olsa Arabî edayı unuttuğunu, tabiatına Rum ve Acem'in şivesinin nakş olduğunu söylemiştir.

Bâ-ħuşuş oldu ferâmûş-ı edâ-yı ‘ Arabî
Tab‘a naşş oldu bütün şîve-i Rûm u A‘ câm (69b, b. 25)

Hac Emîni İbrahim Paşa için yazılan kasidede, Fâzıl’ın Halep’te olduğu, İstanbul’a gitmek istediği, Paşa’nın kendisine bir kır at hediye ederek İstanbul’a göndermesi durumunda kıyamete kadar kendisine duacı olacağını dile getirmiştir:

İzn [ü] destûr ile İstanbula ‘ âzim olalım
Diyelim bu seferiñ nâmına mâşâ ‘a’llâh

Söyle mesrûr u mükerrerem kulumu gönderse
Tâ kıyâmet diyem ikrâmına mâşâ ‘a’llâh

Bir kır at eyleye bu bendeye ihsân daħi
Tâ görenler diye endâmına mâşâ ‘a’llâh (70a)

1211 ve sonrasını tarih manzumeleri, Fâzıl’ın tekrar yoksulluğa düştüğü konusunu takip etmek için incelenmiştir. Fâzıl 1211-1212 yıllarında III. Selim’e, III. Selim’in kız kardeşi Hatice Sultan’a, III. Selim’in annesi Valide Sultan’a, Kethüda İbrahim Nesim Efendi’ye, Sadrazam İzzet Mehmet Paşa’ya sunduğu manzumelerin hiçbirinde sıkıntılardan bahsetmemiştir. Fakat 1213 tarihli Yusuf Ziya Paşa’nın sadareti³⁷ üzerine kaleme aldığı manzumede (179b) “Fâzıl kulun Şehbâ’da işsiz kalmış, işi ancak gece gündüz duadır. İş bir Allah’a kalmış, bir de sana, bir elinde arz-ı hâl vardır, bir elinde ise mushafı.” (b. 6-7) diyerek işsiz kaldığından ve yardıma muhtaç olduğundan bahsetmiştir. Fâzıl’ın Ramazan 1212’de Halep Defterdârı olduğunu bildiğimize göre bu görevi yaklaşık 6 ay sürmüş olmalıdır ki Rebiülevvel 1213’te sadrazam olan Yusuf Ziya Paşa’ya işsiz kaldığını söylemiştir. Yusuf Ziya Paşa, Erzurum valiliği yapmış, uzun yıllar Doğu’daki madenlerin işletilmesinden sorumlu olmuş ve büyük başarılar elde etmiştir. Fâzıl, görevi icabı Paşa’nın yanına gitmiş ve bir müddet onunla beraber bulunmuştur. Dolayısıyla Fâzıl, Yusuf Ziya Paşa’yı kendine yakın hissetmekte ve -yukarıdaki şiirde de görüldüğü üzere- görevini yerine getirmeyen memurları şikâyet edecek kadar Paşa’ya nazımın geçtiğini düşünmektedir.

Fâzıl’ın 1214 ve 1215 tarihli manzumesi bulunmamaktadır. 1216 tarihinde III. Selim’in Mısır’ı Fransızlardan geri alması üzerine³⁸ kaleme

37 Yusuf Ziya Paşa 8 Rebiülevvel 1213/20 Ağustos 1798 tarihinde III. Selim tarafından ilk defa sadrazam olarak görevlendirilmiştir. Fâzıl’ın kaleme aldığı manzume bu görevlendirme üzerine yazıldığına göre Fâzıl’ın belirtilen tarihten önce işsiz kaldığı görülmektedir.

38 Napolyon Bonapart 2 Temmuz 1798’de İskenderiye’yi, 22 Temmuz 1798’de Kahire’yi işgal etmiş, bunun üzerine Osmanlı Devleti 2 Eylül 1798’de Fransa’ya savaş ilan etmiştir. Sonuç olarak

aldığı (138a) manzumenin 8. beytinde ilk defa iki gözünün de ağlamaktan hasta olduğunu söylemiştir:

Temennâsıyla bu fethîñ dü-çeşm-i haste-i **Fâzıl**
Nice dem girye ile oldu baħr-i mâlih-i şâni

İki beyit sonra ise uzun zamandır kederlerle derununun yaralandığını, iki gözüne ve iki ayağına hastalık/sakatlık geldiğini söyleyerek ayaklarının da sakatlandığına ilk defa bu manzumede değinmiştir:

Derûnu haylî dem ekdâr-ile olmuş iken mecrûh
Dü-çeşm ü pâyına ‘illet olup bu cârih-i şâni

1216 tarihli diğer manzumelerinde kendisinden bahsetmemiştir. 1217 tarihli yeni yıl tebriğinde III. Selim’den ve Rumeli’ye atanması üzerine Şemseddin Efendi’den üstü kapalı olarak ihsan talep etmiş fakat hastalıklarından bahsetmemiştir.

Fâzıl, Hazine Kethüdası Salih Bey’e 1220 yılı Ramazan ayı vesilesiyle (1 Ramazan 1220/23 Kasım 1805) sunduğu bir kasidede yine yaşadığı sıkıntılardan ve parasız kaldığından bahsederek kendisine ihsanda bulunmasını istemektedir. Bu kasidenin 21. beyti oldukça dikkat çekmektedir. Fâzıl, tevliyetin bir yıl sürdüğünü³⁹, onu da zamanında ödemediklerini, kâfir Bedros’un⁴⁰ ise kendisine bir kırık akçe bile vermediğini söylemiştir:

Tevliyet bir senelik anda tedâhülde iken
Bir kırık akçe verir mi baňa kâfir Bedros (101a, b. 21)

Fâzıl, Sır kâtibi Ahmed Efendi’ye sunduğu kasidesinde (yazılış tarihi tespit edilememiştir) kendisini birçok kişinin unuttuğunu, bari

Osmanlı Devlet’i topraklarını geri almış, 27 Haziran 1801 tarihinde imzalanan sözleşme ile Fransa Mısır’dan çekilmiş, 9 Ekim 1801’de imzalanan Paris Antlaşması ile Mısır’ın Osmanlı Devleti’ne ait olduğu kesinleşmiştir (Beydilli, 2009: 420-425). Fâzıl manzumeyi 27 Haziran veya 9 Ekim sonrasında kaleme almış olmalıdır. Dolayısıyla Fâzıl’ın gözlerinin ve ayaklarının hasta ve sakat olmasından bahsettiği en erken tarih 15 Safer 1216/27 Haziran 1801’in hemen sonrasındır (Doğu görevi dönüşünde III. Selim’e yazdığı bir kasidede “gözlerinden dür olduğu”nu söylemesi de göz önünde bulundurulmalıdır). Fâzıl’ın 1810 tarihinde vefat ettiği bilindiğine göre yaklaşık “son on yılını yatalak ve kör olarak geçirdi”ğini belirten kaynakların tutarlı olduğu görülmektedir.

39 Tevliyet 1212 yılında son bulmuştur. Bu manzumenin tarihi ise 1220’dir. Fâzıl sekiz yıldır sürekli görev talep etmekte, ihsan dilenciliği yapmak zorunda bırakılmıştır.

40 18. yüzyılda Darphane Sarraflığı yapmış ve başta Enderun olmak üzere toplumun farklı kesimlerinden insanlara kredili borçlar vermiş Bedros hakkında detaylı bilgi için bk. Ertan Ünlü (2018), “18. Yüzyılda Osmanlı Eliti Bir Darphane Sarrafının Muhallefatı: Bedros Nam-ı Diğer Petraki”, OTAM, 43: 281-317. Fâzıl’ın da Bedros’tan bir zamanlar borç aldığı tahmin etmekteyiz.

onun unutmamasını istediğini, kendisine bugüne kadar yaptığı iyiliklerin çok fazla olduğunu kabul ettiğini fakat yine zor durumda olduğunu söylemiştir (99a, b. 16-18). Ardından kendisine tevliyet verildiğini duyan makam sahibi kişilerin artık kendisine ihsanda bulunmadığını hatta artık kendisinden lütuf beklemediklerini belirtir:

Olunca tevliyetden hep haber-dâr
Menâşib ehli hep kesdi selâmîñ

Umarlar belki benden şimdi luḫfu
Ki ben Kârûnuyum şimdi enâmiñ (b. 19-20)

Fâzıl’a önceleri ihsanda bulunup da artık ihsan vermeyi bırakanlardan biri de Hazine Kethüdası Halil Efendi’dir. Halil Efendi’ye sunulan kasidenin yazılış tarihi tespit edilememiştir:

Her sene ‘âdet iken bendeñe luḫf u keremiñ
Ne revâdır bu sene nesh̄ ola mesnûn-ı kerem (78b, b. 16)

Özet olarak Fâzıl’a Şevval 1210’da hocalık payesi verilmiştir. Bu payeden tahminen 2-3 ay sonra kendi tabiriyle “İran seferi”ne gönderilmiştir. Reiülevvel 1211’de bu sefere giden Fâzıl, 9 ay sonra dönmüş ve 7 Muharrem 1212’de sonuç raporunu Sadaret’e sunmuştur. Fâzıl’ın çeşitli manzumelerinden kendisine bu görevden başka görev verilmediği ve eskisinden daha kötü bir yokluk haline düştüğü anlaşılmaktadır.

1.7. Fâzıl’ın Komşusu Arif Efendi’nin “Terceme-i Hâl”i ve Sakız Adası

Enderunlu Fâzıl Dîvânı’nın İstanbul Üniversitesi nüshasında, Fâzıl’ın İstanbul Çatladıkapı⁴¹ semtinden komşusu olduğunu, bu vesileyle aralarında ülfet ve ünsiyet oluştuğunu söyleyen, *Dîvân*’ın aynı zamanda müstensihi olan Mehmed Arif Efendi, şairin hayatı hakkında kısa bir bilgi de aktarmıştır. Arif Efendi, Fâzıl’ın fazilet ve kemal erbabı, mürüvvet ve insaf sahibi biri olduğunu fakat çektiği geçim sıkıntısı herkesin malumu iken kimsenin ona yardım etmediğini, kendinin biraz yardımının dokunduğunu söylemiştir. Arif Efendi, Fâzıl’a, Allah’tan rahmet diledikten sonra duyduğu muhabbet neticesinde şiirlerini çeşitli kaynaklardan toplayarak bu nüshayı oluşturduğunu belirtmiş, *Dîvân*’ı

41 Çatladıkapı, günümüzde Fatih ilçesi sınırları içinde yer alan, Ahırkapı ve Kadırga semtleri arasında bulunan bir kıyı semtidir.

okuyanlardan hem Fâzıl'a hem de kendisine hayır dua etmelerini talep etmiştir. Nüshanın tamamlanma tarihi ise 29 Rebiülahir 1248/25 Eylül 1832 Pazartesi'dir (257b-258a)⁴².

Arif Efendi'nin yazdığı “terceme-i hâl”de III. Selim zamanında Fâzıl'a Rodos tevliyeti verildiği, kendisinin hâcegân sınıfına dâhil olduğu, devlet memuru olarak taşralarda çalıştığı, ardından bazı sebeplere binaen sürgün olarak Sakız Adası'na gönderildiği, bu adada iken “kemâl-i vahşet ü te'sîrden” gözlerini kaybettiği ve dizlerinin tutmaz olduğu belirtilmiştir. Buradaki en önemli bilgi, Fâzıl'ın hiçbir kaynakta yer almayan Sakız Adası sürgünüdür⁴³. *Dîvân*'da yer alan manzumeler de Fâzıl'ın Sakız Adası'nda bulunduğunu göstermektedir. Ramazan ayı nedeniyle Kaymakam Sami Bekir Paşa'ya⁴⁴ sunulan kasidede, “sağlıklı olaydım Ramazan tebriğini bu şekilde mi arz ederdim” (b. 13), diyerek

42 *Dîvân* nüshaları içinde en hacimli nüsha Mehmet Arif Efendi'nin istinsah ettiği bu nüshadır. Arif Efendi çeşitli yerlerden derlediği Fâzıl mahlaslı şiirleri herhangi bir tetkike lüzum görmeden bir araya getirmiştir. Bu dikkatsizlik sonucunda Enderunlu Fâzıl ile aynı zamanlarda yaşamış, Fâzıl mahlasını kullanan Mehmet Tahir Efendi'nin yaklaşık 90 manzumesi bu nüshaya dâhil edilmiştir. Ayrıca, Mehmet Tahir Efendi *Dîvânı*'nda da, Enderunlu Fâzıl *Dîvânı*'nın diğer nüshalarında da bulunmayan Fâzıl mahlaslı manzumeler de mevcuttur. Bunların tespiti için yakın yüzyıllarda yaşayan Fâzıl mahlaslı bütün şairlerin şiirleri tetkik edilmiştir. Ayrıca, Fâzıl'la komşuluk yapan, ona olan muhabbet ve samimiyetine binaen şiirlerini toplamayı kendine vazife edinen, “muasırları olan şairlerin en belîği, en fasihi olup Türkçeyi sonradan öğrendiği hâlde bu derece nezaket ve beyan ile “Hassân-ı Rûm” vasfına layık, benzersiz bir şair,” diyerek Fâzıl'ı metheden ve kısa bir terceme-i hâl ile Fâzıl hakkında bilgi veren Arif Efendi'nin, Fâzıl'ın diğer eserlerinden veya aşırılığından/eşcinselliğinden(!) hiç bahsetmemesi oldukça dikkat çekicidir.

43 Çalışmanın giriş kısmında da belirtilen tarihî kaynaklar ve şüara tezkirelerinde Fâzıl'ın Rodos'a sürgün edildiğinden ve gözlerini orada kaybettiğinden bahsedilmektedir. Hiçbir kaynakta Sakız Adası'nın ismi geçmemektedir. Ayrıca Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivlerinde yaptığımız incelemeler neticesinde Fâzıl'ın ne Rodos Adası'na ne de Sakız Adası'na sürgün edildiğine dair herhangi bir belge tespit edilebilmiştir. Hâlbuki bu adalara sürgün edilen onlarca kişi hakkında birçok belge bulunmaktadır. Bu durum Fâzıl'ın sürgün olarak değil başka bir vesile ile gitmiş olabileceği şüphesini uyandırmaktadır. Bunların yanı sıra *Dîvân*'da Rodos Adası'nın adı hiç geçmemekle beraber Sakız Adası'ndan iki defa bahsedilmektedir. Buradan hareketle şu çıkarımı yapmak mümkündür: Tevliyet, bir vakfin gelirleriyle ilgilenmek, bir nevi muhasebesini tutmak demektir. Fâzıl'a Rodos Adası'ndaki vakif mallarının tevliyetinin verilmesi Fâzıl'ın Rodos'a gitmesini gerektiren bir durum değildir. Dolayısıyla Fâzıl Rodos tevliyeti nedeniyle Rodos'a gitmemiş olabilir. Sürgün olarak da Rodos'a gittiğine dair bir belge bulunmamaktadır. Günlük hayatı şiirlerine aksettiren bir üsluba sahip olan Fâzıl'ın manzumelerinde Rodos'tan hiç bahsetmemesi de Fâzıl'ın Rodos'ta hiç bulunmadığını gösteren işaretlerden biri olabilir.

44 Ebubekir Sami Paşa, köklü bir vezir ailesinden gelmektedir. Devlet'in çeşitli makamlarında uzun yıllar görev yapan Sami Paşa, 13 Zilhicce 1213/18 Mayıs 1799'da rikab-ı hümayun kaymakamı olmuştur. Ayrıntılı bilgi için bk. Tozlu, 2020. Fâzıl, Sami Paşa'ya dört kaside sunmuştur: 64b, Kaside Der-Sitâyiş-i Sâmi Bekir Pâşâ; 65b, Kaside Der-Sitâyiş-i Sâmi Bekir Pâşâ; 98a, Kaside-i Ramazâniyye-i Kâim-makâm Sâmi Bekir Pâşâ; 106b, Kaside-i İydiyye Der-Sitâyiş-i Sâmi Bekir Pâşâ.

Dîvân'da Sakız isminin geçtiği sadece iki kaside bulunmaktadır ve ikisi de Sami Paşa'ya sunulmuştur. Aynı tarihlerde Sami Paşa da Sakız Adası'nda sürgündedir. Bu bilgilerden hareketle Fâzıl'ın kaynaklarda yer alan Rodos'a sürgüne gönderildiği bilgisinin yanlış olduğu, -eğer bir sürgün söz konusu ise- asıl sürgün yerinin Sakız olduğunu söylemek mümkündür.

kasidesini istediği gibi yazamadığını söylemekte; ardından “gönül kırık, beden zayıf, dideler hasta, illet (sakatlık) belasında” (b. 14) olduğunu söylemektedir. Fâzıl, bir sonraki beyitte ise bu şiiri Sakız’da yazdığını belirtir:

Dehân-ı ehl-i mezâka verirdi Sâkızda
Bu reng-i şî‘r-i terim loğma-i helâl-i şıyâm (98b: b. 15)

Ebubekir Sami Paşa ile Fâzıl Bey’in yollarının keşiştiğini Devlet Arşivleri Başkanlığında yer alan belgelerde de görmek mümkündür. Sami Paşa, Rikab-ı Humayun Kaymakamı⁴⁵ iken (13 Zilhicce 1213/18 Mayıs 1799) vezaretten uzaklaştırılarak (10 Recep 1214/8 Aralık 1799) Rodos Adası’nda ikamete mecbur bırakılmıştır fakat Paşa yolda rahatsızlanmış ve Sakız Adası’na çıkmıştır. Sadaret makamına Sakız Adası’nın havasının sağlığı için daha iyi olduğunu ve orada ikamet etmek istediğini bildiren bir arz-ı hâl yazmış ve talebi sadaret tarafından kabul edilmiştir.⁴⁶ Yaklaşık bir yıl sonra (29 Şevval 1215/15 Mart 1801) affedilip kendisine tekrar görev verilen Ebubekir Paşa’nın sürecini Fâzıl’ın kasidesinden de takip etmek mümkündür. Fâzıl, Paşa’nın affi üzerine kaleme aldığı kasidenin çeşitli beyitlerinde, feleğin Paşa’yı bir sene bir inat üzere gizlediğini fakat tekrar adalet üzerine dönmeye başladığını, affedildikten sonra tekrar vezaret verildiğini, bu olayın III. Selim zamanında olduğunu, Paşa’nın ceddinin de vezir olduğunu, affedilip tekrar vezirlik verilmesinin ramazan ayından bir sonraki ay olan, bayramın yapıldığı şevval ayında olduğunu, dolayısıyla iki bayramın üst üste geldiğini, Sakız Adası sakinlerinin Paşa’ya çok muhabbet beslediklerini, Ada’nın su yolları harap hâlde iken Ebubekir Paşa’nın bunları tamir ettirdiğini, Ada sakinlerinin “eskiden beri Ada’ya mahzun olarak kim geldiyse sevinçli olarak ayrılmasının Ada’nın bir âdeti olduğu”nu söylediklerini kaleme almıştır. Fâzıl’ın, Paşa’nın mutlu sonla Sakız Adası’ndan ayrılması ve Ada sakinlerinin oraya gelenlerin mutlulukla ayrılacağı sözlerinden hareketle kendi

45 Rikâb-ı Hümâyün Kaymakamlığı, sefer münasebetiyle İstanbul’dan ayrılan Sadrazam’ın vekiline verilen addır (Pakalın, 1983: 45).

46 Bu bilgilerin yer aldığı arşiv belgeleri için bk. 27.01.1215 tarih ve HAT 126/5219 sayı; 22.02.1215 tarih ve HAT 126/5219 sayı; 29.12.1215 tarih ve HAT 126/5219 sayılı belgeler. Ayrıca Ebubekir Sami Paşa ve Dîvân’ı üzerine çalışmalar yapan Musa Tozlu, Paşa’nın Tekirdağ’a sürüldüğünü ve kısa süre sonra affedilerek vezirliğinin geri verildiğini belirtmiştir (Tozlu, 2005: 6; Tozlu, 2010: 144; Tozlu, 2020). Fakat belgelerden anlaşıldığı üzere Tekirdağ’a değil Rodos’a sürgüne gönderilmiştir. Rodos yerine Sakız’da ikamet eden Paşa’ya 29 Şevval 1215/15 Mart 1801 tarihli arşiv kaydına göre vezareti geri verilmiş ve kalesinin muhafazası şartıyla, arpalık (Sancağın gelirlerinin verilmesi) olarak Hanya Sancağı’na tayini yapılmıştır (29.10.1215 tarih ve C..DH. 273/13648). Hatta iki ay sonra Ebubekir Paşa’nın maiyetine eski mütesellim olan Yerli Ağası İbrahim Ağa tekrar verilmiştir (29.12.1215 tarih ve AE.SSLM.III 76/4606).

akıbetinin de bu hâl üzere olmasını temenni ettikten sonra bu olayın “hamsin”⁴⁷ denilen günlerde vuku bulduğunu, bununla ittifak etmesi için kasidesini de elli beyit ile kaleme aldığını söylemektedir. Ayrıca şair, alil (kör) olduğuna da işaret etmiştir:

Hudâya şükr ola gerdün-ı dünü râm etdi
O ser-keşideyi döndürdü ‘adl ü dād üzre

Felek o cevher-i pâki ki dürc-i ihfâya
Nühüfte kılmış-idi bir sene ‘inād üzre

O âfitâb-ı kemâli ki der-ğurûb kudu
Tulû‘ edip yine maşrıkdan i‘tiyâd üzre

Vezi̇r-i fâzıl u dâna ki fazl-ı zâtîsi
Hünerde hânde eder ‘aql-ı müstefâd üzre

Sipihr-meretebe kim sâye-i Selîmîde
Şükûhu sille urur tâc-ı Keykubâd üzre

Cüdûd-ı pâki müselsel vezîr ibn-i vezîr
Varınca Ademe dek cümle bu mihâd üzre

Nüvîd [ü] müjde bu şevvâlde mübârek-bâd
Ki ‘ıyd üstüne ‘ıyd oldu şâd şâd üzre

Muhaşşaşan daği ehl-i Cezîre-i Sâkız
Ki hâk-i pâya bütün şıdqla vedâd üzre

‘Ale’l-huşûş ki mecrâ-yı âb-ı beldeleri
Harâb idi nice demler ki insidâd üzre

Bu keşf ü şarf ile bu sa‘y-ile bu himmet ile
Du‘â farîzadır el-hâk bu hayr-zâd üzre

Bu beldenin daği derler şikât-ı a‘yânı
Ezelden öyle tecellîsi ittîrâd üzre

Kişi ki beldemize dâhil olsa maḥzûnen
Hurûcu elbet olur hâtır-ı küşâd üzre

Efendimin belî ḥaḳḳında eyleyip taşdîk
Hudâ maḳâlelerin şüret-i müfâd üzre

Hudâdan öyle niyâzım ki sâyeñizde daği
Bu nükte şâdık ola işbu nâ-murâd üzre

Sitemle cevher-i rûḥ-ı ‘alîlim eyler nâz
Tenimde âteş ü âb u tûrâb u bâd üzre

47 Halk takvimine göre kış mevsiminin, erbain denen 40 günlük karakıştan sonra gelen ve 31 Ocak’ta başlayıp elli gün süren ikinci devresidir (Ayverdi, 2011: 467). Bu tarihler ise Paşa’nın affedildiği Mart ayının ortalarına denk düşmektedir.

‘İlelden etmeyelim şekve ey dil-i bīmār
 Hekīm-i Şāfiye olduñsa i‘timād üzre
 Bu elli beyt-ile oldu bu mevsim-i hamsin
 Dem-i laṭif-i bahār ile ittihād üzre [65b-67a]

Fâzıl’ın Sakız Adası’na sürülmesinin birkaç nedeni olabilir. Bunlardan birincisi Doğu vilayetleri görevi sırasında bazı paşaların ve vezirlerin adaletsiz hâllerini görüp bunları Yusuf Ziya Paşa’ya şikâyet etmesi olabilir. Çünkü her ne kadar “isim vermeden zemmettim” dese de kimin hangi görevde olduğu, eleştirisi oklarının kimlere gittiği dönemin erkânı tarafından bilinmektedir. Yusuf Ziya Paşa’ya sığınan Fâzıl’ın, Paşa’nın görevden alınması ve eleştirdiği kişilerin yükselmesiyle birlikte onların gadrine maruz kaldığını söylemek mümkündür.

İkinci olarak, paşaları eleştirirken dolaylı olarak Saray’ı da eleştirmiştir. Hele ki adaletsizliğin olduğunu vurgularken “bu adaletsizliğin Hülagu ve Timur’da bile görülmediği” yollu eleştirilerinin padişaha abartılarak iletilmiş olması muhtemeldir. Saray’a zaman zaman başkaldıran Çapanoğlu Süleyman Bey’e övgüler dizmesi de III. Selim’in Fâzıl’a karşı tavır almasına ve onun sürgüne gönderilmesine neden olabilecek olaylardandır.

1.8. Sakız Adası Dönüşü/Affedilmesi, İstanbul Hayatı ve Vefatı

Fâzıl’ın Sakız Adası yıllarında ve İstanbul’a döndüğünde yaşadığı sıkıntıları tarih manzumelerinden takip etmek de mümkündür. Fâzıl, 1218 tarihli III. Selim’e takdim ettiği müzeyyel gazel nazım şekliyle yazıp 4 tarih birden düşürdüğü yeni yıl tebriğinde herhangi bir sıkıntısından bahsetmemiştir. Daha önce beraber görev yaptığı Sadrazam Yusuf Ziya Paşa ile daha samimi olduğu şiirlerinde görülebilen Fâzıl, Paşa’ya sunduğu 1218 tarihli yeni yıl tebriğinin 12 ile 14. beyitlerinde (173b-174a) kendisinin bahtsız olduğunu, huzurlu günleri bir türlü göremediğini, uzun zamandır hastalıkla/sakatlıkla zaruret hâlinde yattığını söylemiştir. Fâzıl hem gözlerinin hem ayaklarının rahatsızlandığından ilk defa 1216 tarihli manzumesinde bahsetmişti. Burada da “hayli eyyâm” yatalak olduğunu belirterek en az iki yıldır bu rahatsızlıkları yaşadığını söylemiştir:

Κuluñuz Fâzıl-ı bî-baht hemân kaldı ḥazin
 Görmedi āh o bî-çāre mübārek eyyām

Ḥaylī eyyām ki ‘ illetle zarūretle yatar
Vermedi çerḡ o ġam-h^vāra mübārek eyyām

Fâzıl, Yusuf Ziya Paşa'nın hüküm sürdüğü bu dönemlerde talihin kendisinin de yüzüne güleceğini ümit ettiğini söyleyerek Paşa'dan yardım talep etmektedir:

Devr-i düstürda bir gün ola inşā'a'llāh
Bula bu bende-i āvāre mübārek eyyām

Bir tarih manzumesi olmayan fakat Devlet Arşivleri Başkanlığına 1218 yılında kaydedilen III. Selim'e sunulmuş soğuk bir ramazan ayından⁴⁸ bahseden bir ramazaniye/şitaiyenin 28. beytinde sıkıntılar sebebiyle şiir yazmaya takatinin kalmadığına değinmiştir:

Kaşīdem kāfīyem çok ŧatlı sözler getirir ammā
Felek ālāmla mühr-i süküt urdu dehān üzre (43b, b.28)

1218 tarihinde Arşiv'e kaydedilen “nân-pâre” redifli bir kasidede (29a-30a) Fâzıl, oldukça açık bir şekilde III. Selim'den nân-pâre istemektedir. Fâzıl, bu manzumesinde padişahın hizmetinde bulunan herkesin nân-pâreye mazhar olduğunu fakat kendisine yokluk tımarının⁴⁹ düştüğünü (b.19-20) belirtmiştir.

Fâzıl'ın evli olduğuna dair hiçbir kaynakta bilgi bulunmamaktadır. Fakat şiirlerinde kimi zaman “ıyâl”den bahsetmektedir. İyâl, eş veya babanın bakmakla yükümlü olduğu aile fertleri anlamlarına gelen bir kelimedir. Bu kullanım, bahsi geçen nân-pâre redifli şiirde de görülür. Fâzıl, hanesindeki ıyâlin, hizmetçilerin, misafirlerin midelerinin de nân-pâre istediğini söylemiştir. Bu şairane bir kullanım olabileceği gibi Fâzıl'ın evli ve belki de çocuklu olma ihtimaline de kapı aralayabilecektir:

Ḥānemde ‘ ıyâl ü ḡadem ü mihmānlar
İster bütün ol ehl-i şikem nân-pâre (b.24)

Fâzıl'a III. Selim tarafından tevliyet verilmesini anlatan kasidede de benzer bir durum söz konudur. Bir görevli Fâzıl'ın evine gelerek “ertesi gün Sadaret'e gelmesi gerektiğini kendisine ihsanda bulunulacağını” söyleyince Fâzıl'ın hâne halkı o gece sabaha kadar uyumayıp Şâh'a dualar etmiştir. Ev halkı betimlemesinde kullanılan “nisvân u sıbyân”

48 1218 yılı Ramazan ayı, 1803 Aralık-1804 Ocak aylarına denk gelmiştir.

49 Tımar, Osmanlı Devleti'nde ve Anadolu Selçukluları'nda belirli bir hizmet karşılığında şahıslara tahsis edilen toprak parçasına verilen isimdir (Ayverdi, 2011: 1254).

kelimeleri “kadınlar ve çocuklar” demektir. Bu kadınlar ve çocuklar evdeki hizmetlilere veya onların çocuklarına işaret ediyor olabileceği gibi Fâzıl’ın kendi eşi ve çocuğu olma ihtimalini düşündürmektedir:

O şeb tâ şubha dek bîdâr fakîr hânemde her kim var
Eder şâha du’â her-bâr gerek nisvân u şıbyânî (33a, b.20)

Fâzıl, sürekli ihsan istemenin âdeta daima dilencilik pozisyonunda olmanın hoş olmadığına farkındadır fakat buna mecbur kalmıştır:

Düşmezdi kalem böyle fuzûla dâ’im
Ger istemese şâhib-i fem nân-pâre (b.25)

Fâzıl, başka bir açıdan, yaptığına çok da yanlış olmadığını, padişahın hizmetinde bulunan herkesin bu şekilde ihsan talebinde bulunduğunu söyleyerek kendisine yöneltilecek eleştirilere de cevap vermiş olmaktadır:

Nân-pâremi bir şâhdan etdim ümîd
Ol şehden alır cümle haşem nân-pâre (b.27)

Fâzıl’ın III. Selim’e sunduğu bir şitaiyyeden, Vefa semtindeki kötü bir evde yokluk içinde bir müddet yaşadığı anlaşılmaktadır. Kaynaklarda Fâzıl’ın 1198’de Enderun’dan çıkarıldıktan sonra on iki yıl İstanbul’da yaşadığı belirtildiğine göre yaşadığı zaman dilimi Sakız sürgünü öncesindeki yaklaşık 1213 yılı civarı veya sürgün dönüşündeki 1218 ile III. Selim’in tahttan indirildiği 1222 yılları arasında olmalıdır. Fakat kaynaklar Fâzıl’ın sürgün dönüşünde bir müddet Eyüp’te bir müddet de Beşiktaş’ta yaşadığını söylemektedir. İleride bahsedileceği üzere Koçu, Fâzıl’ın III. Selim’in isteği ile sürgününün sonlandığını, İstanbul dönüşünde kendisine Enderun’dan yüklü bir aylık bağlandığını söylemektedir⁵⁰. Fakat manzumede görülen Fâzıl’ın yokluk içindeki hâli ya kendisine aylık bağlanmadığına ya da Vefâ semtinde yaşadığı tarihin Doğu vilayetlerindeki kalelerin mühimmat kontrolü için gönderildiği görevin dönüşü zamanlarına tekabül eden 1213 yılı civarında olduğuna kuvvetle işaret etmektedir:

Şad-güne belâ ile giriftâr-ı cefâyım
Bir hâne-i virânedede tâ Semt-i Vefâda

50 Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivlerinde sürgüne gönderilenler veya sürgünde olup affedilenler hakkında birçok belge bulunmasına rağmen Fâzıl’ın sürgüne gönderilmesine, affedilip İstanbul’a dönmesine veya kendisine aylık bağlandığına dair herhangi bir belge tespit edilememiştir.

Bir hâne-i virâne ki dîvâr u tavanı
Şad-secde eder bād-ı hevâ şubh u mesâda

Açgözlü tavanı tama^ç -ı berf ü mahtarla
Kılmış dehen-i h^âhişi gerdûna küşâde

Dükkânçe-i hallâca dönüp zâhir ü bâtın
Bîrûn u derûn berf ile hep sâde-be-sâde

Defn etdi bizi zinde iken berf-i siyehkâr
Ey ehl-i nefes **Fâzıl**-ı bî-çâre belâda

Cem^ç oldu anıñ hânesine cümle ^ç anâşır
İllâ ki meger ^ç unşur-ı âteş yok arada (38b-39a: b. 14-19)

Fâzıl, IV. Mustafa'nın tahta çıkması üzerine yazdığı bir tarih manzumesinde Padişah'ın tahta çıkmasından bir yıl önce huzuruna çıktığını ve bu ânı o zamandan müjdelediğini söylemiştir. IV. Mustafa 21 Rebülevvel 1222/29 Mayıs 1807 tarihinde tahta çıkmıştır. Fâzıl'ın görüştüğü tarih ise 1221/1806 yılının başları olmalıdır:

Eylemişdi hem huzûra ^ç arz-ı tebşîr-i cülûs
Bir sene aqdem bu ^ç abdiñ müjde-i ra^ç nâsıdır (143a, b. 9)

II. Mahmut, 4 Cemaziyelahir 1223/28 Temmuz 1808 tarihinde tahta çıkmıştır. Bunun üzerine Fâzıl, cülûsu tebrik için iki tarih manzumesi kaleme almıştır (143b-144a). Fâzıl, II. Mahmut'un Fatıma ve Aişe adındaki kızlarının doğumu için de birer tarih manzumesi kaleme almıştır. (144b, 181b). II. Mahmud'un Kavak Semti'ndeki harap hale gelen bir camiye yeniden yaptırmasına (145a), Tayyâr Paşa'nın katledilmesine de tarih düşürmüştür (187b). Fâzıl vefatından önceki son bir iki yılda kaleme aldığı yukarıdaki manzumelerin hiçbirinde kendi sıkıntılarından hiç bahsetmemiştir. Ayrıca kaynaklarda verilen bilgilerde görüldüğü üzere Fâzıl bu tarihlerde kör ve yatalaktır. Fâzıl'ın, Sultan'ın çocuklarının doğumu, restore edilen caminin imarı ve mimarbaşısı, Tayyâr Paşa'nın katledilme şekli ve benzeri olayları nasıl öğrendiği, kör haliyle bunları kime yazdırdığı bilinmesi gereken önemli bir husustur.

Fâzıl'ın, Nef'î gibi sözünü esirgemeyen bir kişiliğe sahip olduğu bilinmektedir (Horata, 2009: 84; Yöntem, 1977: 530). Doğu vilayetleri kalelerindeki mühimmatın tespiti görevi sonrası İstanbul'a dönen Fâzıl'ın kimilerine göre hicivleri yüzünden, bazı kaynaklara göre ise hakkındaki şikâyetler sebebiyle 1214/1799'da Rodos'a⁵¹ sürgüne gönderildiği

51 Daha önce de belirtildiği üzere kanaatimizce Fâzıl Rodos'a değil Sakız'a sürgüne gönderilmiştir. Fakat kaynaklardaki bilgilere müdahale etmemek ve hangi kaynağın ne şekilde

söylenmektedir. Koçu, Cevdet Paşa'nın "bazı hizmetlerde istihdam olunmakta iken bir cünha ile Rodos'a sürüldü..." demekle yetindiğini, suçunun ne olduğunu söylemediğini belirtmektedir (1971: 5590). Gibb'in, Fâzıl'ın III. Selim zamanında Rodos'ta meşruta mütevelliliği yaptığını belirtmesine rağmen 1799'daki sürgününü anlatırken "daha önce hiç gitmediği anlaşılan Rodos Adası" ifadesini kullanması dikkat çekmektedir (1999: 418). Gibb'in, Sakız Adası yerine sehven Rodos Adası demiş olabileceğini düşünmek mümkündür. Bazı kaynaklar, Fâzıl'ın Rodos'a vardığı gün orada sürgünde bulunan Reisü'l-küttâb Râtıb Efendi'nin idam edildiğini⁵² öğrenmesi üzerine büyük bir paniğe kapıldığını ve bu nedenle gözlerini kaybettiğini belirtmektedir (Büyük Türk Klasikleri, 1990: 124; Horata, 2009: 85; Koç, 2008: 439; Yöntem, 1977: 530). Fatin, Fâzıl'ın, Râtıb Efendi ile aynı akıbete uğrama endişesinden dolayı gözlerini kaybettiğini söylemiştir (2017: 385). Tayyârzâde Atâ ise Fâzıl'ın, çok sevdiği III. Selim'in elim bir şekilde öldürüldüğü gün ağlamaya başladığını ve çok ağlaması nedeniyle sonunda kör olduğunu, bu hâlde bile sürekli ağlayarak dualar ederek padişahı andığını söylemektedir (2010: 452). Yöntem, Atâ'nın bahsinin hiçbir esasının olmadığını söyler (1977: 530). Sultan III. Selim, 4 Cemaziyelahir 1223/28 Temmuz 1808 tarihinde amcazadesi IV. Mustafa'nın emriyle boğdurulmuştur. Fâzıl'ın 1225/1810 yılında vefat ettiği bilindiğine göre, kör olarak geçirdiği sürenin ortalama iki yıl olması gerekmektedir. Hâlbuki yukarıda bahsedildiği üzere 1216/1801 tarihli III. Selim'e arz edilen manzumede gözlerinin ve bacaklarının "illet" hâlinde olduğunu söylemiştir. Büyük Türk Klasikleri'nde ilerleyen yıllarda İstanbul'a dönmesine izin verilen şairin yaklaşık on yıl yatalak ve kör olarak yaşadığı, ölümünden kısa bir süre önce gözlerinin tekrar açıldığı belirtilmiştir (1990: 124). Cevdet Paşa da şairin ölümüne yakın gözlerinin açıldığından bahseder (1309: 184). Fatin (2017: 385) ve Şemsettin Sami (1896: 3331) Fâzıl'ın yedi

ifade ettiğini göstermek amacıyla "Rodos sürgünü" ifadelerine müdahale edilmemiştir.

52 Reisülküttap Ebubekir Ratıb Efendi'nin Rodos'a sürüldüğüne dair III. Selim'in, Çavuşbaşı Mehmed Said Efendi ve Rodos naibine fermanı için bk. Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivleri 29.02.1211 (03.09.1796) tarih ve TS.MA.e 297/11 numaralı belge. Ratıb Efendi'nin Rodos'a, Divan tercümanının Magosa Kalesi'ne sürgün edilmesi için bk. 01.07.1211 (31.12.1796) tarih TS.MA.e 1145/64 numaralı belge.

Ebubekir Râtıb Efendi'nin birçok kaynaktan 4 Safer 1214/8 Temmuz 1799'da Rodos'ta, Kaptan-ı Derya Küçük Hüseyin Paşa tarafından boğdurulduğu bilgisi bulunmaktadır. Fakat Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivleri 23.06.1214 tarih ve HAT 107/4221 numaralı belgede Ebubekir Ratıb Efendi'nin idamı ve eşyasının zabtı için ordudan Çukadar Ratıb Efendi'nin gönderildiği yazmaktadır. Ek bilgi olarak Ratıb Efendi'nin affı için uğraşan, onun selameti için dua eden birçok kişinin ona yazdığı birçok mektup da arşivlerde bulunmaktadır. Fâzıl, Ratıb Efendi'nin idamından 11 yıl sonra vefat etmiştir.

yıl kadar yatağa bağlı yaşadığını söylerler. Şânizâde ise şairin 10 yıl yatalak yaşadığının muhakkak olduğunu, ölümünden bir iki yıl önce ise gözlerinin açıldığını belirtmektedir (1867: 407). Şairin ölümüne tarih düşüren Sürûrî, beytinde Fâzıl'ın on yıl kör kaldığını söylemiştir:

Merdüm-i çeşmin kaçâ göz habsine almış idi
On sene maḥrûm-ı seyr-i hüsn-i ḥübân eyledi

Şairin, III. Selim'e takdim ettiği "iki gözüm" redifli kasidesinde gözlerini kaybettiğinden bahsettiği görülmektedir:

Âh ol nûr-ı başâr rûḥ-ı revân iki gözüm
Dideden ḥaylî zamân oldu nihân iki gözüm

Naḫş-ı evşâf-ı hümâyûna ki vaḫf olmuş-idi
Şimdi virâne olup ḥaylî zamân iki gözüm

Gâlibâ şerm ü ḥayâ eyledi akrânından
Ol sebep perde-nişin oldu hemân iki gözüm (35a-35b: b.1,16-17)

Yöntem, manzumeden hareketle şairin hem kör hem romatizma nedeniyle rahatsız olduğunun hem de mezkur şiiirin kendisi henüz affedilmeden Rodos'ta yazıldığının anlaşıldığını söylemektedir (1977: 530)⁵³. Karşılaştırmaya alınan Berlin nüshasında bu kasidenin başlığında bulunan "Bu Kaşîdeyi Nefyden Geldikten Şoñra 'İllet-i Teḫa' üd ü Nâ-Binâlığa Düçâr Olduḫda Ḥuzûr-ı Şâha 'Arz Eylemişdir" (B1, 16a) ifadesinden sürgün sonrasında yazıldığı anlaşılmaktadır fakat nefiy yerinin Rodos veya Sakız olduğuna dair herhangi bir bilgi verilmemiştir. Manzumede şair, gözlerinin görmediğini de ifade etmektedir. Yine sadece Berlin nüshasında olup karşılaştırmaya alınan dört nüshada bulunmayan "Berây-ı Bekir Paşa" başlıklı manzumede Fâzıl, çektiği sıkıntıları anlatırken derdine derman olacak bir hekim bulmak için memleketler gezdiğini, hem bir "hekîm-i hâzık" hem de "kehhâl-i âşinâ" yani hem maharetli bir doktor hem de işini iyi bilen bir göz doktoru aradığını söylemiştir:

Fâzıl kuluñ ne mühlükeler çekdi bu sene
Ḥâlâ memâlik içre gezer bir hekîm arar

Hem ḥaste hem ḡarîb teḫî-dest bî-neyâ
Dermân u câme hem ser ü sâ mân-ı sîm arar

⁵³ Yöntem'e Rodos'ta yazıldığını düşündüren beyit şu olsa gerektir ki haksız sayılmaz:

'İllet ü kılllet-i devlet ile ḡurbet birden
Ḥangi derde müteḫammil ola cân iki gözüm

Hem bir hekīm-i h̄azıķ u kehhāl-i āşinā
Hem h̄azretiñ mişālī vezīr-i kerīm arar (75a)

Koçu, onun affedilişine dair bir bilgi de aktarır. Sadece Koçu'da rastladığımız bilgiye göre bir gün III. Selim'in huzurunda Fâzıl'ın aşağıdaki şarkısı okunmuştur:

Bak Rizâyî sâline
Âşıkın vay hâline
Benziyor gül dâline
Kaddi mevzûn ince bel ⁵⁴

Padişah, Fâzıl'ın ne âlemde olduğunu sorunca kendisine Rodos'ta sürgünde bulunduğu ve iki gözünün de kör olduğu söylenmiştir. Bunun üzerine padişah, şairin derhal İstanbul'a getirtilmesini emretmiştir. 1803-1804 arasında İstanbul'a dönen Fâzıl, huzura kabul edilmiş ve kendisine Enderun'dan, refah içinde yaşayabilecek bir emekli maaşı bağlanmıştır (1971: 5590).

Koçu, III. Selim'in 1807'de vefatının ardından Fâzıl'ın -hamisini kaybettiği için- görmeyen gözleri ile çok ağladığını, bunun üzerine Tayyârzâde Atâ Bey'in, Fâzıl'ın gözlerini kaybetmesini bu olaya bağladığını söylemiştir (1971: 5590).

Gibb, Rodos'a sürgüne gönderilen Fâzıl'ın sürgün dönüşünde önce Eyüp'te, ardından ölümüne kadar Beşiktaş'ta ikamet ettiğini söylemiştir (1999: 418). İstanbul Üniversitesi nüshasındaki "terceme-i hâl"de, bizim de kanaatimizi teyit eden bir şekilde "şefkate mazhar olarak Sakız'daki sürgünden kurtularak Eyüp semtinde ikamet ettiği, uzun zaman hastalığına çare bulmaya çalıştıysa da şifa bulamadığı" söylenmektedir (257b-258a).

Şairin, Hafız İsmail Paşa'ya yeni yıl tebriği için yazdığı tarih manzumesinden, ölümünden yaklaşık 4 yıl öncesinde Eyüp semtinde yaşadığı anlaşılmaktadır:

H̄azret-i H̄alid civârında melekden **Fâzıla**
Bu du'â-yı devletiñ her şeb sebaķ-âmüz ola (174a: b. 8)

54 Bu şarkı Dîvân'da bulunmamaktadır.

Fâzıl, 3 Zilhicce 1225/30 Aralık 1810 tarihinde vefat etmiş⁵⁵ ve İstanbul'un Eyüp semtindeki Kızıl Mescit kabristanına defnedilmiştir. Fâzıl'ın vefatı için Sürûrî tarafından düşürülen tarih şu şekildedir:

Şâir-i Hassan-edâ Tâhir Ömer-zâde gidüp

Nükte-sencân-ı basiretmendi giryân eyledi

Merdüm-i çeşmin kazâ göz habsine almış idi

On sene mahrûm-ı seyr-i hüsn-i hûbân eyledi

Zulmet-i gamda idüp efgân didim târîhi

Göçdü Fâzıl Beg gice ahbâbı nâlân eyledi (Güzeller, 2007: 165; Koçu, 1971: 5590).

55 Gibb'te (1999: 418) ve Tayyârzâde Atâ'da (2010: 452) vefat tarihi 1224 olarak gösterilmiştir. Tayyârzâde Atâ, Fâzıl vefat ettiğinde 9 yaşındaydı ve babasının Enderun görevlisi olması sebebiyle Enderun'da bulunmaktaydı. Fâzıl'ın dönemine en yakın şahsiyetlerden biri olduğu hâlde ölüm tarihini 1225 değil, 1224 göstermesi dikkate değer bir husustur. Atâ, Fâzıl'ın hiçbir eserinin adını vermemekle birlikte eserlerinden örnek olarak verdiği şiirlerin tamamını Dîvân'ından seçmiştir (bk. 2017: 452-489). Ayrıca Atâ'nın, Fâzıl için "çok sevdiği III. Selim'in elim bir şekilde öldürüldüğü gün ağlamaya başladığını ve çok ağlaması nedeniyle sonunda kör olduğunu" söylemesi de eserindeki diğer bilgilere de şüphe ile yaklaşılmasını gerektiren cümlelerdir. Tuhfe-i Nâîlî'de şairin vefat tarihinin Atâ'da 1224 olarak gösterilmesinin yanlış olduğu belirtilmiştir (Tuman, 2001: 2163). İstanbul Üniversitesi nüshasında bulunan "terceme-i hâl"de ise şairin vefat tarihi 1227 olarak verilmiştir. Ayrıca babası ve dedesi isyan üzerine Akka'da öldürülen Fâzıl'ın ceddinin Eyüp'te metfun olduğunun belirtilmesi şüphe uyandırmaktadır. Yöntem, daha önce de aktarıldığı üzere Fâzıl ve kardeşi Hasan Kâmil ile birlikte amcaları Osman, Ahmed ve Salih'in de (1977: 529) getirildiğini söylemiştir. Dolayısıyla "terceme"yi yazan komşusu Arif Efendi'nin ceddinden kastının akrabaları yani amcaları ve kendinden önce vefat eden kardeşi olması muhtemeldir.

II. BÖLÜM: ENDERUNLU FÂZIL'IN EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ⁵⁶

2.1. Enderunlu Fâzıl'ın Edebî Kişiliği

Fâzıl, soyut anlayıştan uzak oldukça realist bir sanat anlayışını benimsemiştir. Fakat somut meseleleri mecazların arkasına gizlemeyi de ihmal etmeyen bir üsluba sahiptir. Dönemin İstanbul Türkçesini eserlerinde başarıyla kullanmıştır. Hayatı ve çevreyi gerçekçi bir biçimde ortaya koyması sebebiyle başarılı bulunan şair, bilhassa mesnevilerinde günlük hayatın basit zevklerini basit bir üslupla işlemesi sebebiyle sanat hususunda başarısız kabul edilir. Nâbî ve Sâbit gibi ağırbaşlı olmayan, Nedîm'deki ince zevki yakalayamadığı düşünülen Fâzıl, duygu ve düşünce bakımından da derin olmamakla eleştirilir. Gibb, onun gerçekte bir şair olmadığını, eserlerinde şiir parıltısı bulmanın son derece zor olduğunu, bu nedenle modern Osmanlı edebiyat tarihçilerinin onunla ilgilenmediğini hatta bunun bir tür hakaret kabul edilebileceğini söyler. Fakat sadece *Dîvân*'ı bile dikkate alındığında Gibb'in haksız bir eleştiride bulunduğu görülecektir. Bununla birlikte onun eserlerinde şiir ve sanat ciheti zayıf olsa da “geleneksellik ve muğlaklıktan kurtulunmuş”, “çağın ve ülkenin gerçek folklor hazinesi” bulunduğu için Gibb nezdinde çok değerlidir (1999: 418). Koçu, Nedîm'den sonra Şeyh Gâlib müstesna Türk Dîvân edebiyatının en renkli, Türkçeyi çok tatlı eda ile konuşan şairi olarak bahsetmektedir. Hatta Fâzıl'ın Türkçeyi 20 yaşından sonra konuşmaya başladığı hatırlanırsa hakikaten büyük sanatkâr olduğunu kabul etmek lazımdır, demektedir (1971: 5590). Büyük Türk Klasikleri'nde Fâzıl'ın edebî kişiliği için “üslup, ifade ve muhteva bakımından zevk düşkünlüğü, basitlik ve yüzeysellik” bulunduğu “mahallileşme akımının başarısız bir izleyicisi” olduğu söylenmektedir (1990: 125). Koç, Fâzıl'ın Nedîm'i hatırlattığını, 18. yüzyılın Şeyh Gâlib, Nahîfî ve Sünbülzâde Vehbî'yle

56 Bu bölümde tarafımızca daha önce yayınlanan “Enderunlu Fâzıl'ın Eserleri Üzerine Düşünceler” isimli makaleden istifade edilmiştir. Bk. Talip Çukurlu-M. Bayram Düzenli (2024). “Enderunlu Fâzıl'ın Eserleri Üzerine Düşünceler”, *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, C. 10, S. 6, s. 915-928.

birlikte mesnevi tarzının usta şairleri arasında yer aldığını belirtmiştir (2008: 439). Osman Horata, Fâzıl'ın güçlü bir şair olmamakla beraber, "iç ve dış gerçekliğe açtığı şiirleriyle klasik estetikte ilk ciddi başkaldırıcıyı yapan şairlerden biri" olduğunu, dünyevi zevklere bağlı, rint, Nedîm'den ziyade Sâbit, Tâib ve Kânî gibi şairlerin peşinden giderek onların mahalli taraflarını daha da genişleten bir şair olduğunu söylemektedir (2009: 84-85).

Yöntem, "Nedîm'deki hakiki hayata gidiş ve mücerret mefhumları aşış temayülü"nü Fâzıl'da görüldüğünü ancak Nedîm'deki bedîi zevkten uzak, edebî kıymet bakımından zayıf olduğunu, bununla birlikte türlü hayat manzaralarını şiirine yansıtması bakımından dikkate değer bir şair olduğunu belirtmektedir (1977: 530). Muallim Nâcî, Fâzıl'ın "hezle mâyil, kuvvetli bir şâir" olduğunu düşünür. *Hûbânnâme* ve *Zenânnâme*'yi "açık saçıklık nümünelerinden" kabul eder (Kurnaz, 2000: 285). Bursalı Mehmed Tahir, "*Defter-i Aşk*, *Hûbânnâme*, *Zenânnâme* isimindeki eserlerinin pek çoğu gerçi rindane ve adeta pervasızca açık saçık yazılmışsa da manidar mukaddimesinin edebiyatçılarca beğenildiği"ni söylemiştir. *Dîvân*'ı ile *Defter-i Aşk*'in matbu olduğunu ayrıca belirtmesi diğer eserlerin basılmamış olduğunu veya Tahir'in basımlarından haberi olmadığını göstermektedir (1972: 118). Ozan Yılmaz, Batılı yahut Batı'da çalışma yapan araştırmacıların diğer şairlerden daha çok Fâzıl'la ilgilenmesinin nedeninin mesnevilerindeki cinsel içerik ve somut örnekler sebebiyle olduğunu belirtmiştir. Yılmaz, Fâzıl'ın bazı yazarlar tarafından sadece mesnevilerine bakılarak "edebî kalitesi düşük" bir şair olarak değerlendirilmesinin yanlış olduğunu, bazı kaynaklarda kendi döneminde iyi bir şair olarak gösterildiğini, kaleme aldığı makalesindeki şiirler bir yana *Dîvân*'ındaki gazellerin de incelendiğinde basit bir şair olmadığını görüleceğini söylemektedir (2011: 5). Ömür Ceylan, Fâzıl'ın *Dîvân*'ında gerçekçi bir yaklaşımın hâkim olduğunu, Vehbî gibi klasik şiirin temel zemininden ayrılmadan ferdiyet hissini şiirlerinde işlediğini, kafiye ve redif seçiminde, benzetme ve ifadelerinde görülen dağınıklık ve lakaytlığın şiirine nitelik kaybettirdiğini belirtmiştir (2010b: 167).

Birçok kaynak Fâzıl'ın oldukça hacimli bir *Dîvân*'ı olmasına rağmen asıl mesnevileriyle iz bıraktığını söylemektedir. Gibb, Türkçe mesnevi edebiyatının Fâzıl'ın eserleriyle nihayete erdiğini belirtir. Onun, geleneğe isyan, şahsiyet problemi, mahalli renk gibi geleneğin dışına taşan konu ve konuyu işleyiş yöntemleri bakımından klasik dönemden

modern döneme geçişi yansıtan bir şair olduğu hatta mesnevileriyle Osmanlı şiirinin en güzel ve en ilginç eserlerini kaleme alan bir şahsiyet olduğunu söyler (1999: 417). Tayyârzâde Ata, hem Fâzıl'ın hem kardeşi Hasan Kâmil'in iyi yetiştiklerini, ikisinin de âlim, fâzıl, kâmil birer şair olduğunu fakat Fâzıl'ın, kardeşinden daha üstün olduğunu, Sultan Selim zamanında mazhar olduğu iltifatlar ve bunları hak ettiğini gösteren ehliyeti ile dönem şairleri arasında seçkinlerden biri olduğunu söylemektedir (2010: 452).

Fâzıl'ın *Dîvân*, *Hûbânnâme*, *Zenânnâme*, *Çengînâme* (*Rakkasnâme*), *Defter-i Aşk* isimli eserleri vardır. Bu eserlerin en önemlisi ise oldukça hacimli olan *Dîvân*'ıdır. Ahmet Cevdet Paşa (1309: 184), Bağdatlı İsmail Paşa (1951: 328), Enderunlu Akif (Kılıcı, 2001: 76), Fatim (2017: 385), Şânizâde (1867: 407), Şemsettin Sami (1896: 3331), Muallim Naci (Kurnaz, 2000: 285) Fâzıl'ın *Dîvân*'ı ve *Hûbânnâme* ve *Zenânnâme* isminde iki eseri olduğunu söyler; *Defter-i Aşk* ve *Çengînâme*'den bahsetmez. Gibb, *Dîvân* dışındaki dört eserin 2650 beyitlik bir cilt oluşturduğunu, eserlerin muhtevasından hareketle Fâzıl'ın bir şair değil, başka yerden elde edilemeyecek, birinci ağızdan bilgiler veren bir nâzım olduğunu söyler (1999: 426). Koçu, cemel âşığı büyük bir şair olan Fâzıl'ın, kısa (dar) görüşlüler tarafından anlaşılmadığını, *Dîvân* dışındaki dört eseri toplu olarak basılırken aynı vadede bir eser sanılarak sonuna Sünbülzâde Vehbi'nin bayağılıklarla dolu *Şevk-engîz* isimli eserinin de eklendiğini üzülenek belirtmiştir (1971: 5590).⁵⁷

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivinde yaptığımız taramalar neticesinde Fâzıl'ın 26 manzumesinin arşiv kayıtlarına geçtiğini tespit ettik. Hazine Kethüdası İsmail Ağa'ya sunulan bir kaside ise incelediğimiz hiçbir nüshada bulunmamaktadır. Bu manzume yakın zamanda neşreceğimiz tenkitli metindeki kasideler bölümünün sonuna eklenmiştir. Kasidenin sonundaki imzadan Fâzıl'ın bu şiiri Enderun'da iken yazdığı anlaşılmaktadır.

2.2. Enderunlu Fâzıl'ın Eserleri

2.2.1. Dîvân

Dîvân'da hemen bütün nazım şekillerinin örnekleri bulunmaktadır. Türkçe, Arapça, Farsça münacat ve naatların da bulunduğu eserin asıl

57 Enderunlu Fâzıl'ın eserleri ve eserlere yansıyan edebî kişiliği hakkındaki düşüncelerimiz her bir eserin alt başlığında verildiği için tekrara düşmemek amacıyla bu bölümde değinilmemiştir.

bölümünü, dönemin önde gelen kişilerine sunulmuş olan kasideler oluşturur. Yaklaşık yüz altmış sayfalık kasideler bölümünün ardından tarih manzumeleri ve gazeller gelmektedir.

Dîvân'da, farklı türlerde toplam 259 kaside, yine farklı türlerde yazılmış 224 gazel, 7 müstezat, 2 mesnevi, 66 kıta, 1 rubai, 1 tuyug, 29 murabba, 3 muhammes, 5 müseddes, 3 müsebba, 2 müsemmen, 1 mütessa, 2 muaşşer, 7 terki-bent, 1 tane 12'li manzume ve 14 tane de beyit bulunmaktadır. 9 kaside Arapça; 2'si müstezat, 1'i kaside ve 3'ü gazel olmak üzere toplam 6 manzume Farsça; 1'i gazel ve 1'i muaşşer olmak üzere 2 manzume Türkçe-Farsça; 1 kaside ise Türkçe-Farsça-Arapça olarak yazılmıştır.

Enderunlu Fâzıl Dîvânı'nda münacat, naat, dört halife ve Celâleddin Rûmî, Bahâüddin Nakşibend, Abdülkadir Geylânî, Ahmed Rufâî gibi din ve tasavvuf büyüklerinin övgüsünün yapıldığı kasideler dışında, başta III. Selim olmak üzere çeşitli devlet adamlarına yönelik yazılmış kasideler önemli yer tutar. Bazı gazel ve şarkıları hariç mesnevilerindeki özensizliğin, *Dîvân*'ında da görüldüğünü belirten Horata, Fâzıl'ın adı geçen mutasavvıflar için dinî şiirler yazmasını "kişiliğiyle tezat oluşturmak" olarak nitelemektedir (2009: 85). Belki de tersini düşünmek daha uygundur. *Dîvân*'ında dinî-tasavvufi içerikli çok fazla manzume bulunan, ayet ve hadis iktibasları görülen, klasik Türk şiirinde ramazaniye türü en fazla manzume kaleme almış olan bir şairin yazdığı *Defter-i Aşk* gibi eserleri, şairin *Dîvân*'ıyla/kişiliği ile tezat oluşturmaktadır. Aslında gelenekte hayali ve mücerred kalan teşbihler Fâzıl'da somutlaşmıştır. Sevgili tasvirleri kanlı canlıdır. Aşk tasvirleri cisimleşmiştir fakat sevgilinin gerçek olup olmadığı okuyucunun zihnine bırakılmıştır. O şiirlerinde gerçekçi tasvirler ve tahkiye kullanarak mecazı somuta yakınlaştırmıştır. Bir diğer açıdan Nedîm, şuh bir şair olarak kabul edilmektedir ve *Dîvân*'ında klasik tertibe muhalif olarak tevhit, münacaat, naat, dört halife övgüsü gibi manzumeler bulunmamaktadır. Enderunlu Fâzıl ise Nedîm yolunda yürümeye çalışan fakat "bayağılık"tan öteye geçemeyen hatta üzeri kapalı olarak "ahlaksız", "eşcinsel" bir şair olarak tanıtılmaya çalışılmaktadır. Hâlbuki böyle bir şairin *Dîvân*'ında tevhid, münacaat, naat, dört halife övgüsü, önde gelen dinî şahsiyetlere methiyeler, ayet ve hadis iktibasları, tasavvufi remizler ve klasik Türk şiirindeki en fazla ramazaniyenin bulunmaması gerekmektedir.

Gibb, Fâzıl'ın “en mütenasip ve saygıya değer olan” eserinin *Dîvân*'ı olduğunu hatta eserin “işçilik bakımından devrinin de biraz üzerinde olduğunu” söylemektedir. Fakat Gibb'in bu cümlelerden birkaç cümle sonra *Dîvân*'ın, Fâzıl'ın edebî kariyerindeki en az dikkat çeken bir yerde olduğunu “hatta diğer eserleri ele alınmadığı takdirde onun çağdaşları arasında pek önemli bir farkı olmadığını” söyleyerek bir çelişki oluşturduğu görülmektedir (1999: 419).

Fâzıl'ın tarih manzumelerinin pek çoğunu da kaside nazım şekliyle yazdığını söylemek mümkündür. Şairin, kasidelerinde sık sık geçim sıkıntısını dile getirdiği ve devlet adamlarından maddi yardım beklediği beyitler dikkati çeker. Kasidelerde süslü bir dile sahip olan Fâzıl, kelimeleri ustalıklı kullanmasını bilmiştir. Özellikle ramazaniyye türünde yazdığı kasidelerinde, dönemin ramazan hayatını canlı bir şekilde şiirine aksettirmiştir. Bazı kasidelerinin farklı devlet adamlarına mükerrer olarak sunulduğu da görülmektedir. III. Selim'e sunulan bir kaside Şam Müftüsü Halil Efendi'ye; Kethüda İbrahim Efendi'ye sunulan bir kaside de Kethüda Yusuf Ağa'ya bazı küçük değişikliklerle tekrar sunulmuştur. Şitaiyye türü kasidelerinden biri ise noksandır. Kaside başlığıyla yazılan bazı şiirlerde dua bölümü yoktur.

Fâzıl, klasik Türk edebiyatında, kaleme aldığı 23 adet ramazaniyye ile bu türde en fazla manzume yazan şairdir. Bu manzumelerin 21 tanesi kaside, 2 tanesi terki-bend nazım şekliyle kaleme alınmıştır. Şairin maddi imkânsızlıklarının bulunması, bu türe daha fazla önem vermesinde etkili olsa gerektir. Zira gerek kaside ve gerekse terki-bend nazım şekliyle yazdığı bu manzumelerde, şairin sürekli maddi sıkıntılarından yakındığı ve memduhundan bir yardım beklediği görülmektedir⁵⁸.

Sâib-i Tebrizî'nin bir gazelini tanzir ettiği bilinen şairin, zaman zaman Nâbî tarzında hikemi şiirler söyleme gayretinde olduğundan söz etmek de mümkündür. Bu tür gazellerin dili ağırdır. Onun şiirlerinde, Nedîm gibi günlük hayatı realist bir şekilde anlatan söyleyiş ve şûhane bir eda baskındır. Mahallî unsurlardan da faydalanmayı ihmal etmeyen şair, bu yönüyle de Bosnalı Sâbit'in takipçisi gibidir. *Dîvân*'da; methiye, tarih ve şarkı türündeki bazı şiirlerde de gazel nazım şekli kullanılmıştır. *Dîvân*'da özellikle kıt'a nazım şekliyle yazılmış pek çok

58 *Dîvân*'da yer alan ramazaniyeler hakkında bu kitabın yazarları tarafından 4 farklı makale kaleme alınmıştır. Ayrıntılı bilgi için künye bilgileri kaynakçada verilen eslere müracaat edilmelidir.

tarih manzumesi bulunmaktadır. Bunların bir kısmında tarih beyti yer almamaktadır. *Enderunlu Fâzıl Dîvânı*'nda, musammatlar ve genellikle murabba nazım şekliyle yazılan şarkılar da önemli yer tutar.

Dîvân'da çeşitli nazım şekilleriyle yazılmış 164 adet tarih manzumesi bulunmaktadır. Daha önceki bir çalışmamızda belirtildiği üzere Fâzıl, ilk tarih manzumesini yazdığında Türkçeyi öğreneli henüz birkaç yıl olmuştur ve kendisi bu sıralarda yaklaşık olarak yirmi bir yaşındadır. Enderun'dan ayrıldığında ise yirmi sekiz yaşındadır (H 1198). Enderun'da yaşadığı süre içerisinde yazdığı tarih manzumesinin sayısı beştir. Enderun'dan ayrıldıktan sonra on iki yıl boyunca İstanbul'da nasıl olduğu bilinmeyen bir hayat sürmüştür. Manzumelerinden sıkıntılı olduğu anlaşılan bu süreç yaklaşık H 1210 yılına kadar devam etmiştir. Fâzıl'ın bu süreçte elli iki tarih manzumesi yazdığı görülür. Sultan III. Selim'e ve devrin ileri gelenlerine yazdığı kasideler vesilesiyle kendisine verilen görevlerden yine tahminen yazdığı hicivler sebebiyle azledilip H 1214 tarihinde Sakız'a sürgün edildiği zamana kadar sadece dokuz tarih manzumesi yazmıştır. Fâzıl, en çok tarih manzumesini ölümünden önceki on yılını ayaklarından rahatsız olduğu belki de yatağa bağlı ve gözleri kapanmış olarak geçirdiği en zor zamanlarında yazmıştır. Buradan hareketle bu manzumelerin yazılış amacının tarih düşürmekten ziyade caize almak olduğunu söylemek mümkündür. Öyle ki tarih manzumelerinin çoğunda düşkün halinden ve kendisine yardım edilmesi gerektiğinden sıkça bahsetmektedir⁵⁹.

Diğer taraftan Fâzıl, kendinden önce başkasının kullandığını tespit edemediğimiz 4 çeşit yeni tarih türü icat etmiştir. “Fâzılâne tarih” demenin de mümkün olduğu, kendisinin “târîh-i nev-îcâd” olarak isimlendirdiği bu türde toplam 9 adet tarih düşürmüştür⁶⁰.

Öte yandan Fâzıl'ın, tarih manzumelerini kaleme alırken tarih düşürülecek olayı çağrıştıran kelimeler kullanmaya özen gösterdiği görülmektedir. Örneğin, III. Selim ve Hüseyin Paşa'nın donanmaya ayrı bir ehemmiyet vermesi nedeniyle onlara sunulacak olan şiirde denizcilik

59 Ayrıntılı bilgi için bk. Talip Çukurlu-M. Bayram Düzenli (2021). “Enderunlu Fâzıl Divanı'ndaki Tarih Manzumeleri Üzerine Bir İnceleme”. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 7(2), 266-287.

60 Ayrıntılı bilgi için bk. Talip Çukurlu-M. Bayram Düzenli (2021). “Tarih Düşürme Türlerine Ek: Enderunlu Fâzıl'ın “Tarih-i Nev-İcad”ları”, *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(27): 308-327.

terimlerinin baskın bir şekilde kullanılması dikkat çekmektedir. Ayrıca gemicilik terimlerinin Osmanlıca imlasına göre tevriyeli kullanılması da benzeri nadir görülen bir tarzdır. Bu örnekler, tevriyenin tanımına yeni bir bakış açısı kazandırabilmesi açısından önem arz etmektedir. Fâzıl'ın, zengin hayalleri, rengin teşbihleri, başarılı aruzu ve hatasız tarih düşülmeleriyle bugüne kadar incelenmesi ihmal edilen bir *Dîvân*'a sahip olduğu, *Dîvân*'ı hakkında yapılan olumsuz eleştirilerin yüzeysel yaklaşımlar sonucunda ortaya çıktığı anlaşılmaktadır⁶¹.

Gazellerinde ve şarkılarında oldukça başarılı bir şair olarak kabul edilen Fâzıl, bu iki türde Nedîm ve Nâbî etkisinde kalmıştır. İstanbul'un renkli hayatını gazellerinde de başarıyla işleyen Fâzıl, örneğin İstanbul delikanlıları arasında "Cezayir Kesimi" denilen bir kılıkla yalın ayak ve baldır bacak çıplak dolaşma modasını gazellerinde işleyince, bunu bilmeyenler tarafından ahlaksız şiiirler yazmakla itham edilmiştir:

O baldırlarla ol cānān-ı zībā
İki sīmīn ayaqlı serv-i vālā

Ayaqlar bir sebīke sīm-i hālīş
Topuqlar pāre-i elmās gūyā (G. 8, b.1-2)

Yahudi güzelleri, İstanbul gençlerinin işlemeli, telli uçkur kullanmaları, külahlarının altından perçemlerini sarkıtmaları, zindanlardaki bitlerin insanlara zarar vermesi, baldırlarına, pazularına ortasının (taburunun) nişanını dövme yaptıran 71. Yeniçeri Ortası'ndan delikanlıların anlatılması, dönemin sosyal hayatının Fâzıl'ın şiiirlerine ne derece yansıdığını gösteren örneklerin bazılarıdır.

Fâzıl'ın, I. Abdülhamid zamanında Enderun'dan nedeni bilinmeyen bir şekilde (kendisine iftira atıldığını söylemişti) çıkarıldığı, tekrar dönmek istediği fakat III. Selim tahta çıkana kadar kabul görmediği, bu süreçte İstanbul'da sıkıntılı günler geçirdiği daha önce ele alınmıştı. Fâzıl, bir gazelinde bu zamanlara işaret etmektedir:

Hāyme-i çerh-i 'anīdiñ sāyesi altındayız
Naḥl-i bī-berg-i ümidiñ sāyesi altındayız

Biz dıraḥt-ı sāye-ēndāz-ı cihān olmuş iken
Mīvesiz bir şāḥ-ı bīdiñ sāyesi altındayız

61 Ayrıntılı bilgi için bk. Talip Çukurlu-M. Bayram Düzenli (2021). "Enderunlu Fâzıl'ın Gemi ve Denizcilikle İlgili Tarih Manzumesi", *Social Sciences Studies Journal*, Vol 7, Issue 92, s. 5554-5563.

Mürşid-i āgāh-ı bāṭın olduḡ ammā zāhirā
Sille-i dest-i müridiñ sāyesi altındayız

Āfitāb-ı fāḡr u fāḡa yaḡdı yandırdı bizi
Biz ise Sulṡān Ḥamidiñ sāyesi altındayız

Gölgemizden ḡayrı yoḡdur **Fâzılâ** yoldaş bize
Öyle bir baḡt-ı sa‘idiñ sāyesi altındayız (G. 71)

Fâzıl’ın çektiḡi sıkıntılar nedeniyle başka şehirlere gitmeyi düşündüḡü de gazellerinde görölmektedir:

Şirāz u Kāndehāra ‘azîmet zamānıdır
Fâzıl kesildi kısmetimiz bu diyārdan (G. 128/5)

“Āteş-zebân, şu‘le-zebân, şimşîr-zebân” gibi ifadelerle kendisinden bahseden ve zaman zaman mizahi bir üslup kullanan Enderunlu Fâzıl’ın bilhassa oryantalistlerin çabası sonucu mesnevileriyle ön plana çıkartılması, Nedîm kadar olmasa da ona yakın değerde bir şair olduğunu ortaya koyan *Dîvân*’ının araştırmacılar tarafından ihmal edilmesine yol açtığı kanaatindeyiz.

Dîvân üzerine bir yüksek lisans (Yanartaş, 1997 [1-117 yapraklar arası]) ve bir de doktora (Beyhan, 2021) çalışması yapılmıştır.

2.2.1.1. Dîvân’ın Nüshaları

Dîvân’ın bir matbu (1258/1842 Bulak) ve 2’si Almanya’da, 1’i İngiltere’de, diğeri de yurt içindeki çeşitli kütüphanelerde olmak üzere 19 yazma nüshası bulunmaktadır. Bunlardan en eski tarihli olanı, Enderunlu Vâsıf tarafından güzel bir nesih hatla 1214/1799-1800 tarihinde istinsahı tamamlanmış olan Topkapı Sarayı Müzesi Hazine Kitaplığında H. 906 numarasıyla kayıtlı nüshadır. Eserin müellif hattı nüshası tespit edilememiştir. Nüshalar içinde en hacimlileri olan, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi (NEKTY02819) ve İzmir Milli Kütüphanedeki (Nu: 1280) yazmaya, Fâzıl’la aynı dönemde yaşamış olup aynı mahlası kullanan ve onunla benzer üsluba sahip Mehmet Tahir Efendi’in şiirleri de sehven girmiştir. Matbu nüshada ise müstensihin kelimeleri tamamen değiştirecek şekilde şahsi tasarruflarda bulunduğu tespit edilmiştir.

Enderunlu Fâzıl’a ait olabileceğini düşündüğümüz nüshaların yurt dışında olanlarının temini hususunda ciddi sıkıntılar yaşadığımızı

belirtmek isteriz. Küresel çapta etkili olan Covid 19 virüsü sebebiyle birçok kurumun çalışamaz hale gelmesi, maalesef çalışmamızı da etkilemiştir. İngiltere Milli Kütüphanesinde bulunan üç nüsha, yüksek bir meblağ karşılığında yaklaşık iki yıl süren yazışmalardan sonra temin edilebilmiştir. Bu nüshalardan Or. 7093 numaralı olanı kataloglara “*Enderunlu Fâzıl Külliyyâtı*” adıyla geçmiştir ve bu yazmada *Hûbânnâme*, *Zenânnâme*, *Çenginâme* ve *Defter-i Aşk* mesnevileri vardır fakat *Dîvân* bulunmamaktadır. Or. 11222 numara ve “*Dîvân-ı Fâzıl*” adıyla geçen fakat katalog bilgisinde hangi Fâzıl’a ait olduğu belirlenemeyen bu eserin ise Fâzıl mahlasını kullanan Mehmet Tahir Efendi’ye ait olduğu tarafımızca tespit edilmiştir. Böylece Mehmet Tahir Efendi’nin daha önceki bir tespitimizle⁶² (Çukurlu-Düzenli, 2021: 41-63) üçe çıkan nüsha sayısı, bu nüsha ile dörde ulaşmıştır. Or. 8891 numara ve “*Dîvân-ı Fâzıl-ı Enderûnî*” başlığıyla kayıtlı eserin ise Enderunlu Fâzıl’ın *Dîvân*’ına ait oldukça eksik bir nüsha olduğu belirlenmiştir⁶³.

2.2.2. Hûbânnâme

1207/1792-1793’te telif edilen *Hûbannâme*, Ebubekir Râtıb Ahmet Efendi’ye ithaf edilmiş (Büyük Türk Klasikleri, 1990: 124; Koç, 2008: 439; Yöntem, 1977: 531) şehrengiz türünde yazılmış, Hindistan’dan Amerika’ya kadar birçok ülkenin erkeklerinden bahseden ve şairin onlar hakkındaki görüşlerini barındıran küçük hacimli bir eserdir. Eserin giriş kısmında güzellik tasavvufi mahiyette ele alınmış, döneme göre yeni sayılabilecek coğrafi bilgiler verilmiştir. Birçok ülkenin güzellerini konu edinmesi bakımından kendi türündeki eserlerden farklı olan bu eser mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır ve 796 beyitten ibarettir. 1253/1837-38, 1255/1839-40, 1258/1842-43 yıllarında İstanbul’da basılan eser, Osmanlı Devleti’nde yasaklanmış ilk eser olarak bilinir. Şentürk ve Kartal’a göre bedîî zevkten yoksun olup mahallî hayatı çeşitli boyutlarıyla ortaya koyan bir eserdir (2005: 457).

Gibb, *Hûbânnâme* ve *Zenânnâme* ile şehrengiz türünün nihai hedefine ulaştığını söyler. Devamında dikkat çeken bir yorumla Mesîhî ve mukallitlerinin yaptığı gibi bir şehrin güzel oğlanlarının isimlerinin

62 Medine Arif Hikmet Kütüphanesi 811/75 numarada kayıtlı Fâzıl Divânı’nın da Mehmet Tahir Efendi’ye ait olduğu tespit edilmiştir.

63 Diğer nüshaların tavsifi için bk. Talip Çukurlu-M. Bayram Düzenli (2020). “Enderunlu Fâzıl Divanı’nın Nüshalarının Tanıtımı”, 7. Uluslararası Kültür ve Medeniyet Kongresi Bildirileri Tam Metin Kitabı, 24-26 Ocak 2020, Şanlıurfa, s. 287-299.

şaka yollu yazılmasının Fâzıl'da da devam ettiğini, onun bu iki eserde muhtelif ırklardan oğlan ve kızların şaka yollu tasvirlerini yaptığını belirtir. Hatta Fâzıl'ın bu iki eserin Belîğ'in eserlerinin biraz tadil edilmiş şekli olduğunu fakat bu tür eserlerdeki karakteristik üslubun Fâzıl tarafından fevkalade bir başarıyla uygulandığını belirtmiştir (1999: 421).

Hûbânnâme ve *Zenânnâme*'yi içerikleri aynı olduğu için birlikte değerlendirmek gerektiğini belirten Gibb'in ilginç bir tespiti daha vardır:

“(Fâzıl) Arap asıllı olmakla birlikte bir Türk gibi hissetmekte ve bir Türk gibi yazmaktadır; doğum yeri olan Suriye’yi bir Türk’ün gördüğü gibi görmekte ve Ruslardan bahsederken yüzyıllardır meydana gelmiş olan kinle söz etmektedir.” (1999: 422).

Gibb, *Hûbânnâme*'nin sebep-i telif kısmından bahsederken bu tür sebeplerin tamamen hayali olduğunu, eserin meydana geliş nedeni olarak anlatılan benzer hikâyelerin geleneksel olduğunu ve Fâzıl'ın da bu geleneğe uyduğunu söylemiştir (1999:424). Dolayısıyla Fâzıl'ın bu eserlerinden yola çıkarak onun ahlaksız eserler ortaya koyduğunu iddia etmek art niyetli bir düşüncenin ürünüdür.

2.2.3. Zenânnâme

Zenânnâme, çeşitli milletlerin kadınlarının anlatıldığı, Anadolu kadınlarının naz ve cilveden yoksun olduğu söylenip İstanbul kadınlarının övüldüğü, Yahudi, Ermeni ve Ruslardan nefretle bahsedilip Mısırlıların küçümsendiği, kadınlar hamamı ve mahalle baskını gibi bölümlerin olduğu 1101 beyitlik bir mesnevidir. Eserin telif tarihine veya kime ithaf edildiğine dair bir bilgi yoktur. Sebeb-i telif bölümünde anlatıldığına göre bir genç Fâzıl'a gelerek *-Hûbânnâme* gibi- farklı milletlerden kızları da anlatan bir eser yazmasını kendisinden talep eder. Şair de bu talebi kabul ederek eserini yazmaya başlar. Sebeb-i telif bölümlerinin genellikle bir kurgu üzerine oluşturulduğu da unutulmamalıdır.

Eser 1253/1837-38, 1255/1839-40, 1286/1869-70 yıllarında basılmış fakat müstehcenliği sebebiyle Mustafa Reşit Paşa tarafından toplatılmıştır (Şentürk-Kartal, 2005: 457)⁶⁴. Eserin 1883'te taşbaskı olarak

64 İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi T5502 numaralı *Hûbânnâme* ve *Zenânnâme* nüshasında XVIII. yüzyılın iyi bir örneği olan minyatür ve tezhipler bulunmaktadır. *Hûbânnâme*'de 37 adet erkek figürü, *Zenânnâme*'de ise 39 adet kadın figürü bulunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bk. Doğru, 2020: 727-740; İçen, 2001.

yayınlandığı fakat müstehcen olduğu için toplatıldığı, J. Decourdemanche tarafından Fransızcaya tercüme edildiği (1890)⁶⁵ de bilinmektedir (Büyük Türk Klasikleri, 1990: 124). Fâzıl'ın bu eserde evlilik karşıtı bir tavır takınması da oldukça ilginçtir (Koç, 2008: 439).

2.2.4. Çengînâme (Rakkasnâme)

Çengînâme veya *Rakkasnâme* adıyla da bilinen eser, murabba nazım şekliyle kaleme alınmıştır. 117 murabbain bulunduğu eserde İstanbul'daki köçeklerin isimleri sayılır, hünerleri anlatılır. Müstehcen ifadelerin bulunduğu, edebî bakımdan zayıf kabul edilen eser dönemin örf ve adetlerini yansıtmaya bakımından önemlidir (Büyük Türk Klasikleri, 1990: 124; Koç, 2008: 439). Gibb, Fâzıl'ın bu eserini hiç beğenmez ve eser hakkında ağır yorumlarda bulunur:

“... kırk üç sefil yaratık ismen zikredilir ve tamamen anlatılamayacak bir şekilde tasvir edilir. Bunların hemen hepsi de çingenedir. Fâzıl'ın listesindeki isimlerin çoğu Tarçın Gülü ve Kanarya gibi uydurma isimlerdir... değersizliğin de ötesinde berbattır. Şaka yollu yazılmış olmakla birlikte bir şakacılık fukarasıdır ve üslup itibarıyla de son derece değersizdir...” (1999:425-426).

Gibb, *Hûbânnâme* ve *Zenânnâme*'de olduğu gibi bu eserine de “şaka yollu yazılmış”, “uydurma” bir eser demektedir. Fâzıl, gerçekçi tasvirleriyle öne çıkan bir şairdir ve çingenelerin hayatını gerçekçi tasviri, eserin değerinin düşmesine neden olmuştur.

Jan Schmidt, *Çengînâme* ve *Defter-i Aşk*'ı beraber değerlendirmiş “her iki eserde de tarihsel veya folklorik bir yan bulunmadığı ancak ikisinde de pornografik öğeler bulunduğu” sonucuna varmıştır (Kuru, 2005: 477'den naklen Schmidt, 1993: 191). Fakat eser incelendiğinde Schmidt'in bir kast ile eseri “pornografik” olarak nitelediği, böyle bir durumun olmadığı görülecektir.

65 Koç, bu tarihi 1870 olarak göstermiştir (2008: 439). Gibb, eserin 1879 yılında M. Leroux tarafından “Le Livres des Femmes” adıyla Paris'te Fransızca olarak yayınlandığını fakat oldukça yetersiz, tercüme olmaktan uzak bir eser olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Von Hammer'in de eserden çeşitli parçalar yayınladığını, bunun nispeten daha doğru çeviriler olduğunu söylemiştir (1999: 424).

2.2.5. Defter-i Aşk

Klasik Türk şiirinde benzerine pek rastlanmayan türde bir eser olan *Defter-i Aşk*'ta Fâzıl, önce âşık olup sonra pişman olduğu 22 aşk macerasından bahsedeceğini söyleyip yalnız 4'ünden bahsedebilmiştir. İlahi aşkın tarifıyla başlayan⁶⁶ ve şairin aşk maceralarını anlattığı 438 beyitlik bir mesnevi olan *Defter-i Aşk* için Şentürk ve Kartal, “Edebî hiçbir değeri olmayan eser, içerisinde bulunan mahallî unsurlar bakımından ilgi çekicidir.” demektedir (2005: 455). Koçu eseri, “manzum hatıralar itirafnamesi” olarak nitelemiştir (1971: 5589). Kuru, eser için “Osmanlı edebiyatında ilk özyaşamöyküsel aşk mesnevisidir.” demiştir. Araştırmacı, yazısının ilerleyen satırlarında aşk mesnevilerinin bir özelliği olan mecazi aşktan İlahi aşka ulaşma temasını Fâzıl'ın kendi yaşam öyküsüyle birleştirerek Osmanlı mesnevi geleneğine yeni bir nefes üflediği düşüncesinde olduğunu belirtmiştir (2005: 476, 478).

Defter-i Aşk'ta çingene düğünü tasvirinin son derece ayrıntılı olması, gerçek hayat sahnelerinden önemli kesitler içermesi (Büyük Türk Klasikleri, 1990: 124; Yöntem, 1977: 529) kaynakların üzerinde durduğu hususlar arasındadır. Koç, şairin saraydaki son gönül macerasını yaşadığı kişi olan sarayın hanendesi Hafız Abdullah Ağa ile aşk yaşadığını, bu aşkın dayanılmaz bir hal aldığını, bu yüzden saraydan ayrılmak zorunda kaldığını ve bu eserde bu olayın manzum bir şekilde anlatıldığını söylemiştir (2008: 438-439). Gibb, eserin bir sebep belirtilmeksizin dördüncü aşkta (1199/1784-1785) sona ermesini, şairin daha hacimli bir eser yazmayı tasarlaması fakat amacına ulaşamamış olmasına bağlamaktadır (1999: 419).

Eserin 1837-1838 yılında Mustafa Reşit Paşa'nın emriyle toplatılması nedeniyle sansüre uğrayan ilk eser olduğu birçok kaynak tarafından belirtilmektedir. M. Kayahan Özgül, diğer kaynaklardan farklı düşünerek meseleyi daha derinlere taşımıştır. Şöyle ki, 1837-1838 tarihine kadar dört defa basılan *Hûbânnâme*, *Zenânnâme* ve *Defter-i Aşk*'ın beşinci baskısında yasaklanması normal değildir. Batı, homofobiye (eşcinselliğe karşı duyulan nefret) karşı bir tavır almış ve burjuvaların da desteğiyle bu tavır 1837-1838 tarihinde yürürlüğe konmuştur. Reşit

66 Gibb, bu tarif için “Câmî'nin Yusuf u Zelihâ'sının girişindeki ifadeler hariç, böyle güzel bir tanımlamaya başka yerde rastlamadığı”nı belirtir. Bu tanım şu şekildedir:

“Aşk, yukarı âleme götüren bir rehber ve göklerin kapısına çıkaran bir merdivendir. Aşk ateşle demir altına, balçık parlak bir inciye kalbolur. Akılsızı akıllı yapan ve cahili ilahi sırların uzmanı yapan da aşktır. Aşk, Allah'a giden yolun önündeki bütün engelleri kaldırır.” (Gibb, 1999: 420).

Paşa'nın aynı tarihte bu esere sansür uygulamasının nedeni, Osmanlının yüzünü Batı'ya dönmüş olmasıdır. Bu sansür aynı zamanda "homofobik Avrupalının edebî-etik anlayışının resmen kabulünü" göstermektedir (Özgül, 2006: 655). Özgül, yazısının başındaki cümlelerde "Osmanlı'yı ve edebiyatını eşcinselliği dışlamayan bir çizgide" göstermektedir. Dolayısıyla Osmanlı'nın eşcinselliği dışlayan bir konuma gelmesinin sebebini Avrupa'ya benzemeye çalışmasına bağlayarak aşağıdaki cümleleri ile Türk milletinin ahlaksız olduğunu ima etmiştir:

"1253 (1837-1838)'e kadar dört kere basılmasında mahzur görülmeyen bir eser bu tarihte yapılan beşinci baskısında toplatılıyorsa, Türk'ün yeniden "homofobik" bir millet olmaya başlamasının da bu yıllara rastladığı söylenebilir." (2006: 655).

Özgül, eserin toplatılmasının bir diğer nedeninin Sünbülzâde Vehbî'nin *Şevk-engîz* isimli eseriyle birlikte basılmış olması olduğunu, asıl yasaklanan eserin *Şevk-engîz* olması gerektiğini belirtmektedir:

"Sansür edilen kitabın adının *Defter-i Aşk* olması, yasaklanan metnin de *Defter-i Aşk* olduğunu göstermez. Fikrimce Fâzıl'ın eserlerinden ziyade, kitabın sonuna Sünbülzâde Vehbî'den eklenen *Şevk-engîz* yasaklanmaya sebep gibi görünüyor. *Şevk-engîz*, biri oğlanları, diğeri kızları yeğleyen iki kişinin tercihlerini tartışmasından ibaret bir mesnevidir ve her ikisi de haklı çıkmak için kendi seçimini övmektedir. Metin, bütün zamanlar için utanç vericidir." (2006: 655).

Günümüz toplumunda bile gayet ahlaksızlık olarak görülen eşcinselliğin o dönemlerde sıradan bir şey gibi görülmesi ve bunun bir mesnevi ile "yaptığım ahlaksızlıklarım!" şeklinde anlatılması ve bu eserin 1253/1838'e kadar dört defa basılması akıllara birçok şüphe getirmektedir. Daha da ötesi Fâzıl'ın böyle bir esere başlarken klasik mesnevilere benzer bir şekilde Allah aşkını anlatarak başlaması, hakiki güzelliğin Allah'ın güzelliği olması ve yaratılanlardaki güzelliğin onun bir yansıması olduğunu söylemesi, ardından hakiki sevgili/âşık olan Hz. Muhammed'den ve Miraç hadisesinden bahsetmesi, Mecnun'daki, bülbüldeki, pervanedeki aşkın kastının Mevla olduğunu söylemesi (b. 30-36), methiye kısmında III. Selim'in adının anılması oldukça dikkat çekicidir. İleriki yıllarda toplattırılacak kadar ahlaksız görülen bir eserde padişahın adının anılması bile büyük cesaret gerektiren bir davranıştır. Fakat eser yazıldıktan sonra on üç yıl daha ömür süren III. Selim, eseri

toplatmak veya yasaklamak bir yana eser hakkında olumsuz bir yargıda dahi bulunmamıştır. Eserin yazıldığı 1210 yılından toplatıldığı 1253 yılına kadar geçen 43 yıllık sürede *Defter-i Aşk* devlet erkânı tarafından itiraz görmemiş ve 4 defa basılmıştır. Bu durumda Özgül'ün dediği gibi eserin toplatılma sebebinin baskının sonuna eklenen *Şevk-engîz* olduğunu düşünmek gerekmektedir.

Eğer *Defter-i Aşk*'taki “aşklar(!)”, gerçekten beşerî anlamda aynı cinse duyulan bir aşkı ifade ediyor ise ve 43 yıl boyunca Reşit Paşa'ya kadar kimse itiraz etmeyip normal karşıladıysa toplumun ahlakında ciddi bir bozukluk olduğunu, yönetimin de bu duruma ses çıkarmadığını söylemek gerekir.

Fakat toplumun da yönetimin de Reşit Paşa'ya kadar hâlâ ahlaki değerlere sahip çıkan bir tutum içinde olduğu, eserin toplanmasının nedeninin *Şevk-engîz* olduğu düşünülürse, *Defter-i Aşk*'ta bahsedilen “aşk”ların(!); dostluk, muhabbet ve aşırı sevgiyi ifade eden “aşk” kelimesi olduğunu, kimsenin günümüzdeki gibi anlamadığı ve bu nedenle yıllarca kimse tarafından itiraz görmediğini düşünmek gerekmektedir. Böylece Fâzıl'ın, yaşadığı döneme kadar çoğunlukla soyut ifade edilen, Nedîm'de somutlaşmaya başlayan aşkı bir derece daha somutlaştırdığını söylemek mümkün hâle gelir. Diğer yandan *Defter-i Aşk*'taki 12. beyte kadar İlahi güzellikten bahsedilirken Hz. Peygamber'in güzelliğinin bile Allah'ın güzelliğinin yansıması olduğunun anlatıldığı mısralarda kullanılan “galat” kelimesini Kuru, şu şekilde açıklamıştır:

“Bu beyitte Fâzıl Bey ‘galat’ kelimesiyle, ‘galatat-ı meşhure’, yani dile yerleşmiş, dilin bir parçası olmuş yanlış kullanımları kastederek güzel bir oğlanın, var olan hiçbir şeyin yansıtamayacağı, Allah'ın güzelliği için olsa olsa bir mecaz olabileceğini anlatmaktadır.”

Kuru'nun yorumunda da açıkça görüldüğü üzere eserdeki “oğlan”ları, güzelleri, mahbupları, dilberleri İlahi güzelliğin bir yansıması olarak düşünmek gerekmektedir. Fâzıl, eserin ilerleyen bölümlerinde de yaşadığı günlerde gerçek aşkın azaldığını, insanların arzularını giderdiklerinde aşkın da öldüğünü, tensel ilişki arzulayanların âşık değil zinakâr olduğunu söylemiş, kendisinin bunlardan olmaması için Allah'a dua etmiş ve bu kötülüğe düşenler varsa onların da tövbe etmelerini nasihat etmiştir (b. 60-67).

Eserin kurgusal olduğunu gösteren birçok işaret daha vardır. Örneğin bir beyitte (b. 198) ikinci aşkı Süleyman Bey’e olan aşkının bir buçuk yıl sürdüğünü söylerken, başka bir beyitte kendisine bir defa bakmadığını, bir kelime bile söylemediğini belirtmiştir (b.190). Üçüncü aşkının ise yüzü çirkindir ama sesi güzeldir (b. 211). Son aşkı Köçek İsmail’i görmek için Galata’daki bir meyhaneye gittiğinde ağzına bâde almadığına dair yemin etmektedir (b. 291). Öte yandan İsmail bir kızla evlenmek istediğinde (b. 317) Fâzıl hoş karşılamamış ve dahası gerdek gecesini anlattığı bölümde cinsel ilişkinin ateşten bir gömlek olduğunu, alışkanlığın onu çiçek gibi soldurduğunu, İsmail’in artık eskisi gibi raks edemediğini söylemiştir (b. 407-408). Ayrıca gerdek halini görmüş gibi anlatması da eserin kurgusal olduğunu gösteren işaretlerden bir diğeridir. Fâzıl, Köçek İsmail ile tanışmış, zaman zaman onu izlemeye gitmiş, evlendiğinde düğününe gitmiş, düğünden sonra da izlemeye gitmiş fakat Köçek İsmail eskisi kadar güzel raks edemediği için etrafındaki insanlar dağılmış, artık onu izlemeyi bırakmışlardır. Altı yıl sonra arkadaşlarıyla Haydarpaşa’ya giden Fâzıl, yanlarına şeytan bıyıklı, belinde kaval, ayı gibi yapılı bir çingenenin gelip ayı oynattığından fakat herkesin rahatsız olup adamın eline birkaç mangır verip gönderdiklerinden (b. 423-430) bahsettikten sonra çingenenin yüzüne dikkatli bakınca onun İsmail olduğunu fark etmiştir (b. 431-433). Bu olayın ardından ondaki değişimi görüp asıl vermek istediği mesajı vermiştir: *Öyle bir dilbere ol bârî esir / Ki kabul etmeye zâtı tağyir* (b. 436). Zâtı değişmeyecek, güzelliği bozulmayacak olan tek sevgili İlahi sevgilidir. Bu mesaj açıkça verilirken böyle bir hikâyeden Fâzıl’ın eşcinsel bir eda ile bu kişiye âşık olduğunu söylemek, şaire büyük bir haksızlıktır.

Şeyh Galib’in *Hüsn ü Aşk*’ındaki yeni bir hikâye oluşturma çabasını Fâzıl’da da görmek mümkündür. Daha ikinci beyitte *Hüsn ü Aşk*’a atıfta bulunan Fâzıl, “Ey yeni bir şeyler dinleme heveslileri / İşte size yepyeni güzel bir hikâye” (b. 272) diyerek amacını ortaya koymuştur. Kanaatimizce, Enderun’da yetişen bir şair olarak Enderun’daki kişiler/ karakterler ve onların birbirlerine duyduğu muhabbetler esas alınarak hayalî bir aşk hikâyesi oluşturulmak istenmiştir. Bunun bir işareti olarak hikâyelerin “Âl-i Şu’bân / Oğlanlar Hânedâni”nda (b. 100) geçmesi gösterilebilir. Nitekim eserin başında, hikâye kahramanının gönlünde 22 tane valinin hüküm sürdüğünü, hepsinin bir ismi olduğunu (b. 100) söylemiş fakat 4 tanesinden bahsedebilmiştir. Buradan hareketle mesnevinin yarım kaldığı anlaşılmaktadır. Eğer bu aşkların gerçek olduğu

düşünülürse Fâzıl'ın -Selim S. Kuru'ya göre- İstanbul'a getirildiği 1180 ile eserini yazdığı 1210 yılları arasındaki 30 yılda 22 kişiye gönlünü kaptırdığını kabul etmek gerekmektedir. Fakat daha önce de belirtildiği gibi Fâzıl'ın İstanbul'a getiriliş tarihi olarak verilen 1180 tarihi yanlıştır. Başbakanlık arşivlerinde yer alan belgelere göre Fâzıl 1190 tarihinde Enderun'a alınmıştır. Kaldı ki 1180 tarihinin müstensihler tarafından sehven yazıldığı kabul edilir ve aşkların başlangıcı 1190 olarak kabul edilirse eserin yazıldığı 1210 yılına kadar geçen 20 yıllık sürede Fâzıl'ın 22 aşk yaşadığını kabul etmek gerekecektir. Bu 20 yıllık sürenin 12 yılının da İstanbul sokaklarında geçtiği göz ardı edilmemelidir. Daha da ötesi Fâzıl ilk aşkını 1180 tarihinde yaşamış ise henüz o tarihte 10 yaşındadır! Fâzıl 1190 tarihinde İstanbul'a getirildiğine göre ilk aşkını gelir gelmez, ikinci aşkını 1191 yılında, üçüncü aşkını 1195 yılında, dördüncü aşkını ise Enderun'dan ayrıldıktan sonra 1199 yılında yaşamıştır. Fakat bu aşklarını 1210 yılında kaleme almayı uygun görmüştür!

Fâzıl'ın Enderun'dan çıkarılma nedeninin Enderun'da yaşadığı son aşkı olan hanende Hâfız Abdullah Ağa'ya duyduğu aşkın dillere düşmesi olarak belirten kaynakların bu bilgiyi *Defter-i Aşk*'taki beyitlerden hareketle söylediğini düşünmekteyiz. Çünkü Enderun'dan çıkarılan veya tekrar affedilip Enderun'a alınan birçok şahsiyet hakkında arşiv kayıtları varken yüz kızartıcı bir ahlaksızlık ile Enderun'dan çıkarıldığı iddia edilen Fâzıl hakkında herhangi bir belge tespit edilememiştir. Nitekim Fâzıl, *Defter-i Aşk*'ta Enderun'dan çıkarılmadığını, kendi isteğiyle çıktığını söylemiştir. Fâzıl, eserin 250-254. beyitlerinde üçüncü aşkı olan "Hanende"ye kavuşamadığı, onu görüp de ona ulaşamadığı için, bu acıyla Saray'dan bir fırsat bulup çıktığını belirtir. Saray'dan çıktıktan sonra bir süre daha o güzelin aklından çıkmadığını (b.255-256), fakat yaşadığı sıkıntılar nedeniyle zamanla onu unuttuğunu, ondan uzak olmakla beraber birçok sıkıntı çektiğini, bu yaptığının bir bit için yorgan yakmak olduğunu (b. 257-259), çektiği sıkıntılarının sebebinin o çelebi olduğunu, üç sene onun aşkını içinde beslediğini (b. 260-261) söylemiştir.

Kuru, çalışmanın 487. sayfasında "*Hûbânnâme* ve *Zenânnâme*'den önce 1210/1795 yılında yazmaya başlamış olduğu *Defter-i Aşk*'ı Fâzıl Bey niçin bitirememiştir? Bu soruya cevap vermek güç." şeklinde bir soru sorup cevaplamıştır. Bu soruya *Dîvân*'dan hareketle bir cevap vermek mümkün görünmektedir. Fakat öncelikle *Hûbânnâme*'nin, *Defter-i Aşk*'tan önce 1207/1792-93 tarihinde yazıldığını ve Ebubekir Ratıp

Efendi'ye ithaf edildiğini hatırlatmak isteriz. *Zenânnâme*'nin ise yazıldığı tarih belli olmamakla beraber *Hûbânnâme*'den hemen sonra yakın bir tarihte yazıldığı, “sebeb-i te’lif” bölümünden hareketle düşünmekteyiz.

Fâzıl, 1210 yılında Halep Defterdarı olmuş, ardından maden emniyeti ve benzeri görevler ile “Halep, Erzurum, Kürdistan, Gürcistan ve Gence”de bulunmuştur. Çok zor şartlarda, karlar altında dokuz ay yolculuk yapmış, Devlet’in adının zarar görmemesi için bütün malını harcamış, çok sıkıntılar çekerek müflis halde İstanbul’a dönmüştür [36b-37a]. İstanbul’a döndükten sonra yokluk içinde, alacaklıların kapıya dayandığı kötü bir evde yaşarken III. Selim’e bir kaside sunmuştur. Manzumedeki şu beyitler oldukça dikkat çekmektedir:

Ne nazm-ı şî‘re fâkât var sitemden
Felek mühr-i sükût urdu dehâna

Felek bir gâ‘ile verdi ki anda
Ferâmûş oldu tab‘-ı şâ‘irâne

Fâzıl, çektiği sıkıntılar sebebiyle şiir yazmaya gücünün kalmadığını, feleğin ağzına mühür vurduğunu ve verdiği bir sıkıntı ile şairliğini kaybettiğini söylemektedir. Bu sıkıntılı hayatın üzerine bir de Sakız’a sürülmüş, Ebubekir Ratıp Efendi ile aynı sonu yaşama (idam) korkusu ile hayatı çekilmez bir hal almış, gözlerini kaybetmiş, bacakları tutmaz olmuştur. Elbette bu halde, hele ki gözlerini kaybetmişken şiir yazması çok zor görünmektedir. Kuru’nun sorusuna cevap olarak Fâzıl’ın bu nedenlerle *Defter-i Aşk*’ı devam ettiremediği söylenebilir. Bununla birlikte Fâzıl’ın kaleme aldığı tarih manzumelerini dönemlere ayırdığımızda en çok manzumenin 1215-1225 yılları arasında (92 adet) yazıldığı görülmektedir. Bu, toplam tarih manzumelerinin %56’sına tekabül etmektedir. Yaklaşık olarak ömrünün son on yılını yatalak ve kör geçiren birinin bu kadar tarih manzumesini ve diğer şiirlerini kime tahrir ettirdiği de önemli bir husustur! Fâzıl’ın, hâlâ bu kadar çok manzume kaleme alabilmiş olması biraz önce bahsettiğimiz “şiir kudretinin elinden alınmış olması” bahsinin de “şairane bir yalan” olabileceğini düşündürmektedir. Aksi halde şiirleri yazan Fâzıl değil bir başkası olmalıdır! Bu kadar tarih manzumesini kaleme alabilen bir şairin yarım kalan *Defter-i Aşk*’ı da tamamlaması beklenirdi.

Son söz olarak *Defter-i Aşk* birçok şüpheyi üzerinde barındıran bir eser olarak tarihlerdeki yerini almıştır. İlk edebiyat tarihçilerinin Fâzıl’ın

–meşhur olmasına sebep olan eseri- *Defter-i Aşk*'ından hiç bahsetmemesi, eserdeki tarihlerin, olayların ve anlatımın şüphe uyandırması esere başka parmakların karışmış olabileceği şüphesini aklımızın bir köşesinde bırakmıştır.

2.2.6. Sûrnâme-i Şehriyâr

Sûrnâme-i Şehriyâr, I. Abdülhamid'in şehzâdeleri Mustafa ve Süleyman'ın "bed-i besmele" törenini anlatması ve bu türün müstakil ilk örneği kabul edilmesi bakımından önemli bir eserdir. Eserin tek nüshası Ali Emiri Millet Kütüphanesi Tarih Yazmaları No: 387'de "*Sûrnâme ve Şehriyâr*" şeklinde kayıtlıdır (Koç Keskin, 2010: 153). Kaynaklarda böyle bir eserin varlığından bahsedilmemektedir. Bazı araştırmacılar bu eserin *Dîvân*'da bulunmadığını belirtmişlerdir fakat eserin büyük bir kısmı -dağınık şekilde- *Dîvân*'da bulunmaktadır. Fâzıl'ın bazı kasidelerde küçük değişiklikler yaparak başka kişilere de sunduğu göz önünde bulundurulursa I. Abdülhamid'in şehzâdelerinin bed-i besmele töreni için eserinden seçkiler yapıp birkaç manzume daha ilave ederek müstakil bir eser gibi padişaha sunmuş olabileceği mümkün görünmektedir.

Diğer taraftan Neslihan Koç Keskin, Enderunlu Fâzıl'a ait, kaynaklarda böyle bir eserden bahsedilmediğini fakat törenin yapıldığı 27 Şubat 1784 tarihinde yaşayan tek Fâzıl'ın, ölüm tarihi 1810 olan Enderunlu Fâzıl olduğunu, dolayısıyla bu eserin ona aidiyetinin kesin olduğunu söylemiştir (2010: 154). Hâlbuki mahlası Fâzıl olan, üslubu da Enderunlu Fâzıl'a çok benzediği için şiirleri karıştırılan Hafız Mehmet Tahir Efendi⁶⁷ de hayattadır (ö. 1795-96).

Törenin yapıldığı 1198/1784 tarihinde Fâzıl'ın Enderun'dan ayrıldığı bilinmektedir. Yukarıda da uzunca bahsedildiği üzere Enderun'dan çıkarılma nedeni kesin olarak belli değildir. Bed-i besmele töreni için oluşturulan metinde buna dair ipuçları bulunmaktadır. Törenin yapıldığı günlerin hemen öncesinde Enderun'dan ayrılmış olduğu ve sıkıntılar çektiği şiirlerinden anlaşılan Fâzıl, Şehzâde Mustafa'nın bed-i besmelesi için düşürdüğü tarihin on birinci beytinde, *Bir alay alçak-sıfat cahilleri / Üstüme geldi ser-efrâz eyledi* (Koç Keskin, 2010: 183) diyerek Enderun'da yaşadığı birtakım sıkıntılara işaret ediyor olmalıdır. Nitekim

67 Hafız Mehmet Tahir Efendi'nin *Dîvân*'ı üzerine iki farklı yüksek lisans çalışması yapılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bk. Arpacı, 2005; Atacan 2014. *Dîvân*'ı hakkındaki kısa bilgi için bk. Çukurlu, 2022.

başka manzumelerinde de benzer göndermeler bulunmaktadır. Bed-i besmele törenini baştan sona kadar anlatan Fâzıl'ın eserini “meded” redifli bir gazelle sonlandırması da oldukça manidardır. Enderun'dan ayrıldığı için sıkıntılar içinde kalan ve bundan üzüntü duyduğu anlaşılan Fâzıl, affedilmesi için I. Abdülhamid'den medet ummaktadır. Şair, “dünyanın gamlarının onu öldürdüğünü, bir nefes sabra dahi takatinin kalmadığını, bunca gam var iken karşısına yine eziyet eden birinin çıktığını” söylemiştir. Fâzıl'ın son cümlesi ise “ayağına gelip halimi arz ettim, Fâzıl'ı mahzun eyleme padişahım, medet!” olmuştur. Fakat tarihi belgelerden padişahın “medet” etmediği, Fâzıl'ın on iki sene İstanbul'da dolaştığı ve nihayetinde III. Selim'in kendisine “medet” ettiği anlaşılmaktadır. Burada bir hususa değinmek gerektiğini düşünüyoruz. Gazelin dördüncü beytinde yer alan “*Bunca gamlar var iken oldu dil-i âşüfte / Yine bir şûh-ı sitem-pervere meftûn meded*” ifadesini, “bu kadar gamın üzerine Fâzıl'ın gönlü yine bir (beşerî) güzele kapılmıştır” şeklinde yorumlamak doğru değildir. Ayetler ve hadisler ile eserine başlayan, İslam tarihinden önemli şahsiyetlerden bahsederek onlarla ilgili benzetmeler kuran, sıkıntılarını I. Abdülhamid'e bizzat arz eden/etmeyi planlayan, Enderun'a tekrar alınmayı ve kendisine ihsanda bulunulmasını isteyen Fâzıl'ın, bütün bunlara ters düşecek ve ahlak sınırlarını zorlayacak bir şekilde *-Defter-i Aşk'tan hareketle-* padişaha “bunca gamlar varken perişan gönlüm daha önce de olduğu gibi yine bir güzele/erkeğe meftun oldu, meded!” demesi/beytin bu şekilde yorumlanması, aklın sınırlarını zorlayacak bir yorum olacaktır.

Öte yandan, *Surnâme-i Şehriyâr*'ın ön sözünde eserin Fâzıl'ın kendisi tarafından oluşturulduğu belirtilmişse de eldeki nüshanın Fâzıl tarafından yazılan nüsha mı yoksa bir müstensih tarafından yazılan nüsha mı olduğu kesinlik kazanmış değildir. Nitekim *Surnâme-i Şehriyâr* isimli eserde bulunan 14 Cumâde'1-Ulâ 1817 tarihinin istinsah tarihi mi yoksa temlik tarihi mi olduğu tespit edilememiştir. Kanaatimize göre sahiplik belirten bu tarih, Fâzıl'ın ölümünden sonraki yedinci seneye tekabül etmektedir.

Aşağıdaki tabloda görüleceği üzere *Sûrnâme-i Şehriyâr*'da bulunan beyitlerin yarısından fazlası *Dîvân*'da da bulunmaktadır:

Tablo 1: Sûrnâme-i Şehriyâr ve Dîvân Benzerlikler Tablosu

Sûrnâme-i Şehriyâr	Dîvân
2a sayfasındaki beyit	Dîvân'da bulunmamaktadır.
3b-8b arasındaki 30 beyitlik kaside	26a-26b sayfalarında 28 beyittir. "Úaâide-i Şâhzâdegân-ı İbn-i 'Abdulóamîd ÓÂn" başlığını taşımaktadır.
9a sayfasındaki beyit	194a sayfasındaki iki beyitlik bir kıt'anın ikinci beytidir. Kelimelerde birkaç farklılık vardır. "BerÂy-ı Otaâ-ı MuèallÂ" başlığını taşımaktadır.
9b sayfasındaki iki beyit	194a sayfasındaki iki beyitlik bir kıt'adır. "Úiüèa-i Diğer BerÂy-ı Otaâ-ı MuèallÂ" başlığını taşımaktadır.
12a sayfasındaki beyit	Dîvân'da bulunmamaktadır.
13a sayfasındaki Farsça 5 beyitlik gazel	Dîvân'da bulunmamaktadır.
13b sayfasındaki beyit	Dîvân'da bulunmamaktadır.
14a sayfasındaki beyit	233b sayfasında bulunan 130. gazelin ilk beytidir.
14b sayfasındaki beyit	194a sayfasındaki iki beyitlik kıt'anın ikinci beytidir. "BerÂy-ı áÂşiye" başlığını taşımaktadır.
16a sayfasındaki beyit	194b sayfasında bulunan üç beyitlik bir kıt'anın üçüncü beytidir. "BerÂy-ı Zer-Efşâni" başlığını taşımaktadır.
16b sayfasındaki mısra	Dîvân'da bulunmamaktadır.
18b-19b arasındaki 10 beyitlik tarih kıt'ası	Dîvân'da bulunmamaktadır.

20a-21a arasındaki 14 beyitlik tarih kıt'ası	Dîvân'da bulunmamaktadır.
21b-22a arasındaki 5 beyitlik gazel	216b sayfasında bulunan 30. gazeldir.

Sûrnâme-i Şehriyâr'da olup *Dîvân*'da olmayan toplam 24 beyitlik iki tarih kıt'ası, 5 beyitlik Farsça bir gazel, 5 beyit, 1 mısra bulunmaktadır. Geri kalan 39 beyit ise *Dîvân*'da -fazlasıyla- yer almaktadır.

III. BÖLÜM: ENDERUNLU FÂZİL DÎVÂNİ

3. 1. Karşılaştırmaya Alınan Nüshaların Tavsifi

1

Kullanılan Kısaltma : B1

Koleksiyon	: Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
Demirbaş Numarası	: Ms.or.fol.3343 Staatsbibliothek, Berlin
İstinsah Tarihi	: 1260/1844
Müstensihi	: Bilinmiyor.
İstishab Kaydı	: Pîr Abdülkâdir Hafîd Halil Hamîd Paşazâde
Varak Sayısı	: 174
Satır Sayısı	: 21
Yazı Stili	: nesih
İlk beyit	: Sen Hüdâ-yı Kerîmsin yâ Rab Hâlîme sen ‘alîmsin yâ Rab
Son bent	: Fâzîlâ zâhire yoğdur nazarı çeşmimiziñ Lücce-i bâtına dalmış güheri çeşmimiziñ Oldu tûfan-ı belâ eşk-i teri çeşmimiziñ Hâtîfa seyl-i sirişk eşeri çeşmimiziñ Gevheri bahre şadef mevce-i âhestesidir

Açıklama: Kahverengiye yakın bordo renkli deri ciltlidir. Kapak arkası ve ilk yaprak ebru desenlidir. Ardındaki ilk sayfada “Gibb IV 2204” kaydı vardır. Sonradan kayıtlara “Ms. or. fol. 3343” numarasıyla geçtiğini gösteren yeni tasnif numarası eklenmiştir. 1a varlığında: “hüve isteshabehû el-fakîr Pîr Abdülkâdir hafîd-i Halil Hamîd Paşazâde ğafera lehüm” yazılı sahiplik kaydı bulunmaktadır. Nüsha kurşun kalemle numaralandırılmıştır. Bu numaralara göre ilk şiir 2b sayfasında bulunan bir münacaat ile başlamaktadır. İlk sayfa renkli çiçek desenleriyle süslenmiştir. Şiirler altın yaldızlı bir çerçevenin içindedir ve mısraların arasında altın yaldızlı çiçek desenli sütunlar bulunmaktadır. Başlıklar ve mahlaslar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Bazen bütün beytin kırmızı yazıldığı da görülür. Başlıklar ayrı bir çerçeve içine alınmıştır. Nüshada sayfa yönünde veya sayfanın tersi yönünde derkenarlara

yazılmış çok fazla manzume bulunmaktadır. Derkenarlara yazılan manzumelerin mahlasları kırmızı mürekkeple yazılmamış sadece üzerine kırmızı bir çizgi çekilmiştir. Bazı kelimelerin silinip yeniden yazıldığı anlaşılmaktadır. Çok fazla derkenar ve düzeltme olması başka bir nüsha ile karşılaştırıldığını göstermektedir.

2

Kullanılan Kısaltma : İÜ

Koleksiyon	: İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi
Demirbaş Numarası	: NEKTY02819
İstinsah Tarihi	: 29 Rebiülahir 1248/25 Eylül 1832
Müstensihi	: Mehmed Ârif Efendi
Temellük Kaydı: -	
Varak Sayısı	: 258
Satır Sayısı	: 19
Yazı Stili	: rik'a
İlk beyit	: يا رافع الكريت ثم الضرا و دافع البلوة ثم الشرا

Son beyit : **Fâzıl** o şehe ' arz u niyâz eyle ki zirâ
Meclisde olan zümre-i ağıyar çözüldü

Açıklama: Bordo bir cilt içindedir. Temiz bir yazısı var. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Bazı sayfalarda derkenarlar mevcuttur. 204b sayfasına kadar kasideler, tarihler, bendler, şarkılar mevcuttur. 205b sayfasından itibaren gazeller başlamaktadır. 244b sayfası ile 257b sayfası arasında *Defter-i Aşk* bulunmaktadır. 257b ile 258a sayfalarında komşusu Mehmed Arif Efendi tarafından yazılmış “tercüme” başlıklı Fâzıl’ın hayatı hakkında bilgi veren bir bölüm mevcuttur. Fakat buradaki bazı bilgilerde yanlışlıklar bulunmaktadır. Mehmed Arif Efendi aynı zamanda nüshanın müstensihidir. Nüshalar içinde en hacimli olanı budur fakat içindeki 89 manzume Fâzıl mahlasını kullanan Hacı Mehmet Tahir Efendi’nin şiirleridir. Bununla birlikte diğer Fâzıl mahlasını kullanan şairlerin divanlarında da Enderunlu Fâzıl’ın diğer divan nüshalarında da bulunmayan manzumeler de mevcuttur.

3

Kullanılan Kısaltma : İ2

Koleksiyon	: İzmir Milli Kütüphane
Demirbaş Numarası	: 1280
İstinsah Tarihi	: 11 Zilkade 1227/16 Kasım 1812
Müstensihi	: Bilinmiyor
Temellük Kaydı: -	
Varak Sayısı	: 209
Satır Sayısı	: 21-25
Yazı Stili	: nesih
İlk beyit	: يا رافع الكريت ثم الضرا و دافع البلوة ثم الشرا

Son bent	: Perîşân eyledi aĥvâlimi ol yâr var olsun Dil-i a' dâ gibi zülf-i siyâhî târumâr olsun Bu pendim Fâzılâ aĥbâba benden bergüzâr olsun Şemâtet-ĥîz-i a' dâ ta' ziyet-fermâ-yı iĥvândır Mükedder de olursañ kendiñi gamdan berî göster
----------	---

Açıklama: İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi T2819 nüshası gibi iki Arapça münacaat ile başlamaktadır. Manzumelerin etrafında çerçeve yoktur. Başlıklar ve mahlaslar kırmızı mürekkeple kaleme alınmıştır. Eser temiz, yazı okunaklıdır. Bazı sayfalarda derkenarlar mevcuttur. Sayfalar numaralandırılmamıştır. Nüshanın son sayfasında Fâzıl'ın "*Hûbânnâme*" isimli eserinin ilk sayfası bulunmaktadır. Bu mesnevi tamamlanmadığı için nüshanın sonu eksiktir. İstanbul Üniversitesi nüshasına benzer şekilde Hacı Mehmet Tahir Efendi'nin şiirleri bu nüshaya da karışmıştır. İlk 10 varağında karışıklık fark edilmiş, 11a sayfasına 11 Zilkade 1227 tarihi atılmış, 11b sayfasında eser yeniden başlatılmıştır.

4

Kullanılan Kısaltma : MA

Koleksiyon	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı (MATBU)
Demirbaş Numarası	: O/253
Basım Tarihi ve Yeri	: 1258/1842 Bulak Matbaası /Kahire
Müstensihi	:
Temellük Kaydı: -	
Varak Sayısı	: 322 sayfa
Satır Sayısı	: 22
Yazı Stili	: talik

- İlk beyit : Ey ki nūruñ cümle eşyāniñ mümidd-i evveli
Oldu mir 'āt-ı cemāliñden 'avālim mūncelī
- Son beyit : Mestdir kendisi hem ğamzeleri hem müjesi
Nice olmaz ciger-i 'āşık-ı şeydā mezesi

Açıklama: Kırmızı deri cilt içindedir. Bulak matbaasında basılmıştır. Metin çerçeve içindedir. Çerçevenin içinde birinci ve ikinci dizeleri birbirinden ayıran sütunlar mevcuttur. Başlıklar ve mahlas beyitler ayrı çerçeveler içinde yazılmıştır. Kasideler, gazeller, tarihler vb. her nazım şeklinin başlangıç sayfası yeniden 1 numarası ile başlatılmıştır. Kasideler iki farklı bölümde basılmıştır. İlk bölümdelikler münacat, naat gibi dinî içerikli olanlardır. Nüshanın sonunda Arapça Hüseyin Efendi nezaretinde Mustafa El-Mevrevi, Mahmut El Dağistani ve Elhac Ömer Ağa'dan oluşan bir komisyon tarafından 1258 yılında Kahire'de bulunan Bulak matbaasında basıldığı bilgisi bulunmaktadır.

5

Kullanılan Kısaltma : T1

- Koleksiyon : Topkapı Sarayı Müzesi Hazine Kitaplığı
Demirbaş Numarası : H. 906
İstinsah Tarihi : 1214/1799-1800
Müstensihi : Enderunlu Vâsıf
Temellük Kaydı : -
Varak Sayısı : 102
Satır Sayısı : 21
Yazı Stili : nesih
İlk beyit : Sen Ğudā-yı Kerīmsin yā Rab
Ğālīme sen raĝīmsin yā Rab
- Son beyit : Der-īn dergeh-i şāh-ı 'Abdū'l-ĝamīd
Besī pādīşeh hemçü tū bende şūd

Son beyit, Farsça bir şarkının son beytidir.

Açıklama: Nüsha Enderunlu Vâsıf tarafından kaleme alınmıştır. Kırmızı deri ciltlidir. Şiirler yaldızlı bir çerçevenin içindedir. Çerçevenin içinde birinci ve ikinci dizeleri de birbirinden ayıran sütunlar mevcuttur. İlk sayfada çiçek işlemeli bir giriş vardır. Başlıklar kırmızı kalemle

yazılmış, mahlas beyitler ayrı bir çerçeve içine alınmış, mahlasların üzeri kırmızı kalemle çizilmiştir. Yazısı çok temiz, özenle tertip edilmiştir. 62b-63a varakları boştur. 63b'den itibaren çiçek süslü, altın yaldızlı süslemeyle birlikte tarih kıtaları başlamaktadır. Tarihler, kırmızı kalemle son beytin yanına yazılmıştır. 72a'da şarkılar, 77b'de gazeller başlamaktadır. Nüshadaki son mısraın yanında istinsah tarihi olan 1214 tarihi bulunmaktadır.

3.2. Çeviri Yazılı Metnin Teşkilinde Takip Edilen Yöntem ve Bazı Teknik Hususlar

- Çeviri yazılı metin oluşturulurken nüshaların şeceresi tespit edilemediği için herhangi bir nüsha esas alınmadı. Manzumelerdeki vezin ve anlama uygun olan kelime veya ibareye önem verildi, çeviri yazılı metin buna göre kuruldu. Ancak, Başbakanlık Osmanlı Arşivinde yer alan Enderunlu Fâzıl'ın kendi el yazısıyla yazmış olduğu manzumeler, çeviri yazılı metin hazırlanırken metin tenkidi bakımından esas kabul edildi. (Bu manzumelerde müellifin yapmış olduğu birkaç hata bulunmaktadır ki böyle durumlarda beytin ve/veya mısraın vezin ve anlamına uygun düşen kelime veya ekin yer aldığı nüsha/nüşhalar tercih edildi.)
- Manzumelerin buldukları yaprak/sayfa numaraları çeviri yazılı metinde dipnotlarda gösterildi. Manzumelerin sıralanmasında İÜ nüshası esas alındı. (Müellifin kendi el yazısı ile yazmış olduğu manzumelerde bu hususa dikkat edilmedi.) Ancak bu nüshada da münacat türündeki bazı manzumelerin Hz. Peygamber için yazılmış na't türündeki kasidelerin içinde yer aldığı tespit edildi. Bu tür kasideler kendi türündeki manzumelerin arasına yerleştirildi. Matbu nüshada (MA) yaprak değil sayfa numaraları esas alındı ve dipnotlarda manzumelerin sayfa numaraları belirtildi. MA nüshasında kaside, tarih ve gazeller bölümlere ayrılıp her bölüme 1'den başlayarak sayfa numarası verildiği için çeviri yazılı metin oluşturulurken buna riayet edildi. Yine İ2 nüshasında yaprak numaraları yer almadığı için dijital kaydın numarası dikkate alındı.
- Kaside ve diğer manzumelerin başlıklarında da İÜ nüshası esas alındı ve nüsha farklılıkları dipnotlarda gösterildi. Aynı başlığı

taşıyan nüshalar dipnotlarda ayrıca belirtilmedi. İÜ nüshasındaki başlıklarda yanlışlık varsa veya başlık yerine nazım şekli yazılı ise (kıt'a, musammat vb.) bu durumda diğer nüshalardaki başlıkların çeviri yazılı metne alınması tercih edildi.

- Eserde bulunan vezin hataları, kafiye kusurları, noksanlıklar vb. problemler, mümkün mertebe giderilmeye çalışıldı, eklemeler ve metin tamirleri gibi teklifler köşeli parantez [...] içinde verildi ve bu tür problemlere dipnotlarla ayrıca dikkat çekildi. Bu bağlamda atıf vavı nüshaların herhangi birinde var ise noksan nüshaların dipnotlarda belirtilmesine ihtiyaç duyulmadı. Ancak hiçbir nüshada yok ise köşeli parantez içine alındı. Yine okunuşunda tereddüt bulunan kelimelerin bilhassa özel isimlerin yanına soru işareti (?) işareti konuldu. Bazı kelimelere, bütün nüshalarda aynı yazılmakla birlikte beytin/mısraın anlam yapısının bozulmaması için zaman zaman müdahale edildi ve bu durum dipnotlarda gösterildi. “Benim ol tîşe-zen-i küh-ı belâ-yı ‘aşkıım” mısraında “Benim” kelimesi yerine “Ben ki” yazılması gibi.
- Aruz vezniyle ilgili şu hususlara dikkat edildi:

Zihaflar eğik yazı ile gösterildi. Bu bağlamda, nüshalardan herhangi birinde kelimeler yazılırken aruz imlasına uyuldu ise çeviri yazılı metinde bu yazılış esas alınıp nüshalar arasındaki farka işaret etmeye ihtiyaç duyulmadı (yā (يا) / ya (يه)” ; “yāhud (ياخود) / yahud (يخود)”; ma‘nīye (معنى يه) / ma‘nīye (معنيه); ġāzīye (غازيه) ġāzīye (غازيه) gibi). Bu bağlamda; her ne kadar Türkçe kökenli olsa da “aġa” kelimesinin şair tarafından genellikle Farsça’ya geçmiş şekliyle uzun olarak (āġā) manzumelerde kullanıldığı göz önünde bulundurularak kelimenin aruza uygun şekilleriyle uzunlu-kısalı olarak çeviri yazılı metne alınmasına dikkat edildi.

“Bekir, Hüseyin” gibi özel isimler, manzumelerde aruza göre (Bekr, Hüseyin gibi) okundu. Başlıklarda ise Türkçeye yerleşmiş şekilleri dikkate alındı.

Mastar-ı caliler vezne göre tek veya çift y’li yazıldı (yevmiye ve kemmiyyet gibi).

“Tāmm, hakk” gibi şeddeli kelimeler, açık hece ihtiyacına göre şeddeli veya şeddesiz değerlendirildi.

Aruz veznini bozmayan imla farklılıklarının gösterilmesine gerek duyulmadı (rûzla/rûz ile gibi). İle edatı/bağlacı nüshaların tamamında kelimeye bitişik yazıldıysa kısa çizgi ile ayrıldı (Hicr-ile gibi). Ancak medli okunmaya ihtiyaç duyulan “ile” edatı, nüshaların herhangi birinde ayrı yazıldıysa çeviri yazılı metinde de ayrı yazıldı ve nüsha farklılıklarının gösterilmesine yine gerek duyulmadı (Akıdır **rûz ile / rûzla** şeb eşk-i revân iki gözüm.” örneğinde olduğu gibi).

Bazı nüshalarda feilâtün vezninin ilk tef’ilesi, fâilâtün kalıbına uygun şekilde yer almaktadır. Bu tür farklılıklarda kısa heceli kelimeler tercih edildi ve bu farklılığın dipnotlarda gösterilmesine gerek duyulmadı (şâh-ı âlem ve şeh-i âlem gibi).

“âsmân, âstân, âşkâr, âšnâ, pâdşâh” gibi medli okunuşları sebebiyle ortaya çıkan ses türemeleri, “âsumân, âsitân, âşikâr, âşinâ, pâdişâh...” şeklinde çeviri yazılı metne alındı. Ancak “rûzgâr” kelimesi Türkçeleştiği için orijinal şekliyle çeviri yazılı metne dâhil edildi.

Aruza bağlı ses türemeleri üst karakter ile yazıldı (ümîd > ü^mmîd, ferâce > fe^rrâce, tâkye > tâk^yye gibi).

“büstân, çaqşûr, çûp, düst, hâce, Hasirci, henüz, hôr, horûs, keşkûl, kûs, muhallebî, nişter, pişrev, pûl, pûşi, zûrbâ” gibi kelimelerde uzun sese ihtiyaç yoksa veya bu kelimeler medli kullanıldıklarında zihafî durum ortaya çıkacaksa veya kafîye uyumsuzluğu olacaksa kelimelerin Türkçeleşmiş şekilleriyle çeviri yazılı metne alındı (bostân, çaqşır, çöp, dost, Hasırcı, hoca, henüz, hór, horos, keşkûl, kös, muhallebî, neşter, peşrev, pul, poşi, zorbâ” gibi). Ancak bu kelimelerin imlasında -huruf-ı meddi göstermek amacıyla- kısa okunan harfler italik karakter ile belirtildi. Türkçe ve -Arapça-Farsça dışında- köken bakımından diğer dillere ait yabancı kelimelerde imale-i memdud (medd) yapıldıysa uzun okunan bu hecenin veya harfin üstüne çeviri yazı işareti (â) veya uzun çizgi konuldu (kürk, dağ, maske, ağ, âk, top, dal gibi). “Hûşyâr” kelimesi vezin ihtiyacına göre hûşyâr ve huşyâr şekilleriyle metinde kullanıldı.

Aruz kusuru tespit edilen beyitler dipnotlarda belirtildi.

- Çeviri yazılı metin oluşturulurken 18. yy. Osmanlı Türkçesi imlası esas alındı. Bu bağlamda;

Bazı kelimelerin (oğa yerine oda, toplu yerine doldu, taldı yerine daldı, tonanma yerine donanma gibi) yazılışlarında t>d farklılığının fonetik bir karşılığı olmadığı için d’li yazılışları ile çeviri yazılı metne alındı.

Yapım ve çekim eklerinde düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyuldu (geçinir, senin, sordu, yapmışdır, olmuş, âhû musun gibi).

Ancak kafiye sebebiyle bu uyum göz ardı edilebildi:

Eden leb-teşnegân-ı ‘aşkı hep ‘irfân ile sîrâb
Zülâl-i Meşneviniñ lücce-i feyz-i ‘ulûmıdır

Meded ey rûh-ı Mevlânâ meded kim ehl-i himmetden
Meded-cüyâna imdâd eylemeñ emr-i lüzûmıdır

“Kapalı e”, çeviri yazılı metinde “e” ile gösterildi. Bununla birlikte kafiye mecburiyetiyle “i” şeklinde gösterildiği durumlar da oldu. Aşağıdaki beyitte “kibrî” kelimesi ile cinaslı kafiye oluşturan kibir etmek fiili, bu sebeple çeviri yazılı metne “kibr it” olarak alındı:

Ateş-i ‘aşkla dil yandı mişâl-i kibrî

Sevdiğim ister iseñ luğf edip ister kibr it (22. Gazel).

- Nüshalarda nokta eksik veya fazlalıklarına tenkitli metinde yer verilmedi. Yine bu bağlamda, nüshalarda zaman zaman harf hatalarından kaynaklanan imla hatalarının/farklılıklarının (“nazal n () ئ”nin sehven “nun (ن)” ile veya “nun(ن)’un nazal n () ئ ile gösterilmesi; kaf harfi yerine kef harfinin kullanılması -ğammâzlık yerine ğammâzlık örneğinde olduğu- gibi) dipnotlarda gösterilmesine gerek duyulmadı.
- Tenkitli metin oluşturulurken kelimelerin kafiye sebebiyle yapısı değiştirilen nüshadaki şekillerine riayet edildi. Aşağıdaki beyitte, be harfi ile yazılan (ياب ياب) ancak metin neşirlerine pe ile alınan ve yavaş yavaş anlamına gelen “yap yap” kelimesi, kafiye mecburiyeti sebebiyle b’li yazılışı ile tenkitli metne dâhil edildi:

Küh-ı ‘işyânımı deryâ-yı şefâ‘ at içre
Gelmişim etmege üftâde-i çâh-ı girdâb

Şûfî a‘ mâl ile ma‘ mür-ı gurûr üzre gelir
Ne hârâb olduğumu bildim geldim yab yab

- “Eyü” kelimesi “iyi”; “kankı/kanğı/hangi” kelimeleri “hangi”; “kanı” kelimesi “hani” şeklinde çeviri yazılı metne dâhil edildi.
- Nüshalarda “ben-men” farklılığı varsa dipnotlarda gösterilmesine ihtiyaç duyulmadan çeviri yazılı metne tamamı “ben” şeklinde alındı. Yine imla birliğini sağlamak için nüshalarda “yoğsa/yoksa” şeklindeki ikili imlalar çeviri yazılı metne “yoğsa” şeklinde alındı ve dipnotta gösterilmeye ihtiyaç duyulmadı.

▪ **Arapça ve Farsça kelime ve eklerin çeviri yazılı metne alınmasıyla ilgili şu hususlara dikkat edildi:**

Farsça ön ekler kısa çizgi (-) ile ayrıldı (ber-kef, der-kenâr, bî-bahâne, bâ-şevket, hem-dem, nev-cüvân, nâ-sezâ gibi). Ayrıca Arapça harf-i cerler ile olumsuzluk bildiren ekler (mâ, min, an, lâ gibi) yine kısa çizgi ile kelimelerden ayrıldı (mâ-hasal, min-ba‘d, ilâ-yevm, lâ-mekân gibi). “Nâdân, nâçiz ve mâcerâ” gibi kelimelerdeki ön ekler ise -bu kelimeler Türkçede kalıplaştığı için- ayrıldı.

Son ekler kelimelere bitişik yazıldı (gülgâr, merdâne, gülistân, şâdân, keremkâr, luftkâr, mâhveş, ziyâretgâh, gangîn, kühsâr, gülşen, gülbün, giryenâk, sezâvâr, server, neyâsâ, yâdigâr, füsûnger gibi). Bunlardan “-gâh” eki, zaman anlamını karşıladığında ayrı yazıldı (her-gâh ve bî-gâh gibi).

Bir ismin ardından Farsça bir fiilin geniş zaman kökü, fiilin geçmiş zaman kökü, fiilin geniş zaman kökünün -ân eki almış hâli, fiilin geçmiş zaman kökünün “-e eki” almış hali gelirse birleşik sıfat yapısı meydana gelmektedir. Bunlar da çeviri yazılı metinde kısa çizgi (-) ile ayrıldı (pâ-bûs, fermân-ber, büt-perest, dil-perişân, na‘re-perdâz, tâb-âver, nigezbân, şeref-ârâ, nükte-dân, haber-dâr, çâre-sâz, dest-gîr gibi). Rehber kelimesi (reh-ber) Türkçeleştiği için ayrıldı. “-dâr” eki kalıcı isimlerde bitişik yazıldı (pâyidâr, çuqâdâr gibi). Bu bağlamda özel isim olan ‘Alemdâr kelimelerindeki “dâr” eki de bitişik yazıldı. Yine “demsâz, zermühre, zihgîr ve dilber, bâğbân, mihrîbân, pâsbân, bâdbân, sâyebân ve derbân” gibi kelimeler kalıplaştığı için bitişik yazıldı.

Farsça ikilemenin ortasına getirilen ekler, kısa çizgi ile ayrıldı (ser-te-ser, rû-be-rû, ser-be-ser, gibi). “Derbeder” kelimesi Türkçeleştiği için ayrıldı.

Atıf vavı (و) ile yapılan birleşik isimler ayrı yazıldı (dâd u ‘adl, kâl ü kıyl gibi).

Latin harfleri ile okunuşu tam karşılanamayan Arapça kökenli bazı kelimelerde “y/ی” harfi “î” sesi yerine “ıy” sesi ile çeviri yazılı metne alındı (kıyl: قیل; ‘ıyd: ‘عید; ya‘ kıyl: يعقيل gibi).

“Efzâl, zâlâlet, Rızvân, zarb” gibi bazı kelimelerin imlasında, Türkçeye yerleşmiş d’li yazılışları tercih edildi. (efdal, dalâlet, Rıdvân, çarb gibi)

“Hıdmet” ve “altın” kelimeleri, bazı nüshalarda “hizmet” ve “altun” şeklinde yazılmakla birlikte dipnotlarda bu farklılığın gösterilmesine gerek görülmeden imla birliği için “hıdmet” ve “altun” şeklinde çeviri yazılı metne

alındı. “İstanbul” kelimesi nüshalarda “İslāmbol” şeklinde de yazılabilmektedir. Bu tür ikili imlalarda “İstanbul” şekli tercih edildi. Bütün nüshalarda “İslāmbol” yazılması durumunda ise nüshalara sadık kalınarak kelimenin imlasına müdahale edilmedi.

Birleşik yapılı özel isimler bitişik yazıldı. (Habībullāh, Abdülkâdir, Hasırcızâde, Zünnün, Resûlullāh, Hamdullāh, Ka‘betullāh... gibi). Bazı birleşik yapılı kelimeler özel isim özelliği taşıyorsa bitişik, bu özelliği taşımıyorsa ayrı yazıldı. (Tophâne ve top-hâne gibi.)

▪ Ayet ve hadis iktibasları ile Arapça-Farsça ibareler italik olarak gösterildi ve dipnotlarda anlamları verildi. Yine Farsça beyitlerin tercümelemi dipnotta gösterildi.

3.3. Metin

[2a] MÜNACÂT⁶⁸
Fe‘ilâtün / Mefâ‘ilün / Fe‘ilün

... - - / . . . - / . . . -

- 1 Sen cihân-âferînsin yâ Rab
Hâlıkü’l-‘âlemînsin yâ Rab
- 2 Şu‘le-efrûz-ı âsumânsın sen
Tûşe-bağş-ı zemînsin yâ Rab
- 3 Keremiñ hep cihâna şâmidir
Ekremü’l-ekremînsin yâ Rab
- 4 Kime bilmem varıp figân edeyim
Erhamü’r-Râhimînsin yâ Rab
- [2b] 5 Ben ne hâcet ki ‘arz-ı hâl edeyim
Sînede dil-nişînsin yâ Rab
- 6 Zâhirim bātınım saña ma‘lûm
Hâzretiñ gayb-bînsin yâ Rab
- 7 İşte **Fâzıl** seniñ faķiriñdir
Fuķarâña mu‘însin yâ Rab

MÜNACÂT⁶⁹

Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün

68 B1 9a, İ2 2a, İÜ 1b, MA 3, T1-
Münacât Be-Dergâh-ı Kâdiyü’l-Hâcât B1; Velhû MA

69 B1 9b, İ2 2a, İÜ 2b, MA 3, T1-
Münacât-ı Diğer Be-Hudâ B1; Velhû MA

. . . . / / /

- 1 Men ol dermānde-i mehcūr u nā-şādam amān yā Rab
Meded men ʿāciz [ü] muhtāc-ı imdādam amān yā Rab
- 2 Zāʿif [ü] nā-tüvānam ḥaste-ḥālem dil-periṣānam
Mişāl-i āh-ı ḥasret öyle berbādam amān yā Rab⁷⁰
- 3 Firāş-ı küncgāh-ı miḥnet ü ālāma Eyyūbam
Ser-i kūh-ı belā vü derde Ferhādam amān yā Rab
- 4 O dülābam ki efgān u sirişkim devr-i dāʾimdir
İlāhī tā-be-key mecbūr-ı feryādam amān yā Rab
- 5 Der-i iḥsāniña şāhā ʿavāʾid-cū olup geldim
Seniñ ḳānūn-ı elṭāfiñla muʿtādā amān yā Rab
- 6 Tevessül-kerde-i rūḥ-ı Ḥabībullahdır **Fāzıl**
Amān Allāh amān şāyān-ı āzādam amān yā Rab

MÜNĀCĀT⁷¹

Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. . . . / /

- 1 Sen Ḥudā-yı Kerimsin yā Rab
Ḥālīme sen ʿAlımsin yā Rab⁷²
 - 2 Peder ü māderimden erḥamsın
Dest-gir-i yetımsin yā Rab⁷³
 - 3 Ḳudretiñ kılsa ben zelīli ʿaziz
Sen İlāh-ı Ḥakımsin yā Rab⁷⁴
 - 4 Ḥile bilmez o rāst-reftārim
Yāver-i müstaḳımsin yā Rab⁷⁵
 - 5 Ben kimim sen baña ʿazāb edesin
Ben gedā sen ʿAzımsin yā Rab
 - 6⁷⁶ Ben o muḥdeş o zāʾilim ammā
Sen o Bāḳi Ḳadımsin yā Rab
- [3a] 7 Tevbe-i **Fāzıl**ı kabül eyle
Sen Gāfūr u Raḥımsin yā Rab

70 ḥaste-ḥālem İ2, iÜ, MA: ḥaste-cānam B1

71 B1 2b, İ2 7b, iÜ 2b, MA 3, T1 1b

Münācāt Be-Dergāh-ı Ḳāḍiyü'l-Hācāt B1, T1; Velehū MA

72 ʿAlımsin: B1, iÜ, MA; Rāḥımsin İ2; Raḥımsin T1

73 yetımsin B1, iÜ, MA; Kerımsin İ2, T1

74 ben B1, İ2: biz T1, iÜ, MA / zelīli B1, T1, iÜ, MA: zelīl ü İ2

75 reftārim B1, İ2, T1, MA: güftārim iÜ

76 İ2, T1-

MÜNACÂT⁷⁷

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. -

- 1 Eyle yâ Rab sinemi hurrem Muhammed 'aşkına
Sinemiñ kıl zahmına merhem Muhammed 'aşkına⁷⁸
- 2 İsm-i A'zam sırrına Kur'an-ı münzel nûruna
Yâ İlâhî mefhar-ı âdem Muhammed 'aşkına
- 3 El-amân yâ Rab meded ey dest-gîr-i 'âcizân
Yâver ol men 'âcize her dem Muhammed 'aşkına
- 4 'Âciz-i bî-kes zelîl-i nâ-tüvânâm kıl kerem
Ey ki benden hâlîme a'lem Muhammed 'aşkına
- 5 Çünkü mâderden ziyâde 'abde erhamsın belî
Merhamet ey Hâlık-ı 'âlem Muhammed 'aşkına
- 6 Men habîbîñle kâsem verdim saña ey zü'l-Celâl
Çâre-sâz olmağ baña elzem Muhammed 'aşkına
- 7 **Fâzıla** imdâdınız yâr ola ey sâdât-ı beyt
Ceddiñiz ol seyid-i ekrem Muhammed 'aşkına

MÜNACÂT⁷⁹

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

.. - - / .. - - / .. -

I

- 1 Ey gönül tahtına şahensâhım
- 2 Râz-ı dil-sûzu ğam-ı cângâhım⁸⁰
- 3 Hep seniñ'çün bu figân u âhım
- 4 Doldu 'aşkıñla dil-i âgâhım
- 5 Beni yoğdan var eden Allâhım

II

- 1 Zâhir etmek diledi ahfâdan
- 2 Kõdu dülâba beni Havvâdan⁸¹

77 B1 9a, İ2 2b, İÜ 3a, MA 4, T1-
Velehü MA

78 kıl B1, İÜ, MA: ur İ2

79 B1 3b, İ2 2b, İÜ 3a, MA 5, T1 2b

Münacât Ba' de Ez-Rücü' Be-Dergâh-ı Kâziyu'l-Hâcât Celle Şānuhū ve 'Amme Nevāluhū B1, T1; Velehū MA

80 Râz-ı dil-sûzu ğam-ı cângâhım B1, MA, T1: Beni yoğdan var eden Allâhım İ2, İÜ

81 Kõdu dülâba beni Havvâdan B1, T1: Baña bu şekl ile ol a'zâdan İ2, İÜ; Beni dülâba kõdu Havvâdan MA

3 Döndürüp maḳlebe-i ābādan
4 Tā ki bu Şekl ile ol a^ç zādan⁸²
5 Beni yoḳdan var eden Allāhım

III

[3b] 1 Hem ^ç ayān Őöyle ki ğayr-ı ma^ç dūm
2 Hem nihān Őöyle ki remz-i mevḫūm
3 Ya^ç nī^ç ma^ç lūm daḫi nā-ma^ç lūm
4 Zāhir ü Bāṭın u Ḥayy u Ḳayyūm
5 Beni yoḳdan var eden Allāhım

IV

1 Ne cemādāta ne ḫayvānāta
2 Nūru sārī heme-maḫlūḳāta⁸³
3 Ki meded etmede mevcūdāta
4 Māsivā ola fedā ol zāta
5 Beni yoḳdan var eden Allāhım

V

1 Ḥamd ola Vāhib olan Mennāna
2 Dil-i ^ç uŐŐāḳda Őāhib-ḫāne
3 Beni müstağraḳ eden iḫsāna
4 Beni Őāyeste eden ^ç irfāna
5 Beni yoḳdan var eden Allāhım

VI

1 Nefsimiñ düşmüş iken Őehvetine
2 Dalmış iken bu cihān lezzetine
3 Merḫamet etdi ğönül ğafletine⁸⁴
4 Beni cezb eyledi ol ḫazretine
5 Beni yoḳdan var eden Allāhım

VII

1 Günde Şad-^ç aybımı pinhān eyler⁸⁵
2 Ben ğünāḫ etsem o ğufrān eyler
3 Güneh etdikce de iḫsān eyler⁸⁶
4 Buña taş olsa da imān eyler
5 Beni yoḳdan var eden Allāhım

82 Tā ki B1, MA, T1: Baña bu İ2, İÜ / a^ç zādan İ2, İÜ, MA: ābādan B1, T1

83 maḫlūḳāta: B1 ve T1'de 3. mısradā geçen "mevcūdāta" kelimesiyle takdim-tehirlidir.

84 etdi B1, İÜ, MA, T1: ḳıldı İ2

85 Günde İ2, İÜ, MA: Göre B1, T1

86 Güneh B1, İ2, İÜ, MA: Günāḫ T1

VIII

- 1 Nezd-i maḥlûḳda bir zerre kuşûr
2 Hiç ferâmûş olamaz bir maḥzûr
3 Lâkin ol Ḥazret-i Allâh Gafûr
4 Günde biñ cürmümü eyler mestûr
5 Beni yoḳdan var eden Allâhım

IX

- [4a] 1 Kılma yâ Rab beni bir ferde zelîl
2 Beni maḥlûḳuña etme taḥcîl⁸⁷
3 İki   âlemde ola baña vekîl⁸⁸
4 Kerem ü luṭfuñ a Mevlâ-yı Celîl⁸⁹
5 Beni yoḳdan var eden Allâhım

X

- 1 Kıldı yâ Rab saña **Fâzıl** bu du  â⁹⁰
2 Baña feyziñ ile ver istignâ
3 Etmeyem kimseye ḥalim şekvâ
4 Senden ancaḳ edeyim ḥavf u recâ
5 Beni yoḳdan var eden Allâhım

TEVBE-NÂME⁹¹

Fe  ilâtün / Fe  ilâtün / Fe  ilâtün / Fe  ilün

...- - / ...- - / ...- - / ...- -

- 1 Tevbe yâ Rabb günâh eylemeyem   ahd olsun
Heves-i zülfi siyâh eylemeyem   ahd olsun
2 Edeyim dilberime dîde-i   ibretle nazar
Ya  nî şehvetle nigâh eylemeyem   ahd olsun⁹²
3⁹³ Gezmege bâğçe-i büsede söz yoḳ ammâ
Delvi üftâde-i çâh eylemeyem   ahd olsun⁹⁴
4 Çeşm-i   irfânıma yeksân ola a  lâ ednâ
Farḳ-ı ḥurşid ile mâh eylemeyem   ahd olsun

87 maḥlûḳuña B1, MA, T1: maḥlûḳla İ2, İÜ

88   âlemde B1, MA, T1: dünyâda İ2, İÜ / vekîl B1, İ2, T1: delîl İÜ, MA

89 a B1, İÜ, MA, T1: o İ2

90 Kıldı yâ Rab saña Fâzıl B1, İ2, İÜ, T1: Kıldı Fâzıl saña yâ Rab MA

91 B1 3b, İ2 7a, İÜ 4a, MA 7, T1 2a

Tevbe-nâme-i Münâcât Be-Dergâh-ı Kâğiyü'l-Hâcât B1, T1; Münâcât-ı Dîġer İ2; Velchû MA

92 Edeyim B1, İÜ, MA, T1: Eyleyem İ2 / dîde-i B1, İ2, İÜ, T1: dîdeye MA

93 İ2-, İÜ-

94 Gezmege B1, T1: Gezmede MA

- 5 Ğıbta-i ħāne-bedūşān-ı cihān eyler isem
Ħased-i şāĥib-i cāĥ eylemeyem ‘ahd olsun
- 6 Beni luţfuñla ħabūl eyle ki senden özge
Ben de bir nesneye āĥ eylemeyem ‘ahd olsun
- 7 Māsivāyı süpürüp ħāne-i endīşemden
Heves-i tāc u külāĥ eylemeyem ‘ahd olsun
- 8 Lā-mekāna gideyim cādde-i ħalbiden
Nefsimi maĥrem-i rāĥ eylemeyem ‘ahd olsun
- 9 Ħayr u şerde olayım ravza-nişīn-i teslīm
Ṭaleb-i verd ü giyāĥ eylemeyem ‘ahd olsun⁹⁵
- 10 **Fāzılı** ‘ahdine şābit yine sensin edecek
Tevbe yā Rabb günāĥ eylemeyem ‘ahd olsun

MÜNACĀT⁹⁶

Fā‘ ilātün / Fā‘ ilātün / Fā‘ ilātün / Fā‘ ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. - -

- 1 Ey ki nūruñ cümle eşyānıñ mūmidd-i evveli
Oldu mir ‘āt-ı cemālīnden ‘avālim mūncelī⁹⁷
- 2 Sen o ehl-i maġfired Raĥmān-ı re ‘fetkārsın
Ben o ‘āşī mücrimim ‘abd-i günehkārım belī⁹⁸
- 3 Sen buyurmuşsun günehkārān için *lā-taĥneṭū*⁹⁹
Böyle teblīġ eyledi ol enbiyānıñ ekmeli
- 4 Ħālimi sen ‘ālimü’l-ġayba ne ĥacet söylemek
Zerre iken ‘ilmiñe kevn ü mekānıñ mūcmelī¹⁰⁰
- 5 Ħālime raĥm eyleyip yār eyle tevfiķiñ baña
Yā İlāĥī bi’n-nebiyyi bā-zāt-ı pāk-i her-velī¹⁰¹
- 6 Dü-cihān içre beni dil-ĥ‘āhım üzre şādımān
Ķıl be-ĥaĥķ-ı Al-i Beyt-i pāk bā-sırr-ı ‘Alī¹⁰²
- 7 Çün *üciḃu da‘vete’d-dā‘i* dediñ tenzilde

95 şerde İ2, İÜ, T1: şerden B1, MA

96 B1 3a, İ2 7b, İÜ 9a, MA 1b, T1 2a

Münacāt-ı Diğer B1, T1; Diğer Münacāt İ2; Münacāt Be-Dergāĥ-ı Ķāḃiyü’l-Ħācāt MA.

97 ki: İ2-

98 maġfired B1, İÜ, MA: muġfer-i İ2, T1

99 “...lā taknetū min rahmeti’llehi... / ...Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyin...” Zümer/53.

100 Ħālimi sen ‘ālimü’l-ġayba ne ĥacet söylemek B1, İ2, İÜ: Söylemek sen ‘ālimü’l-ġayba

ne ĥacet ĥālimi MA / Zerre B1, İ2, İÜ, T1: Noĥta MA / mekānıñ B1, İÜ, MA, T1: mekānlar İ2

101 bi’n-nebiyyi B1, İÜ, T1: yā nebiyyi İ2, MA / bā B1, İ2, İÜ, T1: yā MA

102 bā-sırr-ı ‘Alī B1, İÜ, T1: yā her velī İ2; yā sırr-ı ‘Alī MA

- İşte mużtarrım du‘ā etdim icābet kılmalı¹⁰³
- 8 ¹⁰⁴ Bī-emel bī-çāre bī-kes bī-nevā üftādeyim
Raḫmetiñ bulmaz benim gibi belā-keş ğuşşalı
- 9 ¹⁰⁵ Nāy-ı pür-dāğ-ı belāyım her nefes nālendeyim
Rüzgār içre baña bād-ı hevā hep yelleli
- 10 Sen tu‘izzu men teşāsın sen tuzıllu men teşā’¹⁰⁶
Hep yed-i kıdrettedir bir kimseniñ yokdur eli
- 11 Hep delīl-i qahr u luţfuñdur ki taqdīr olmasa
Ḥükm eder mi bunca erbāb-ı ‘uqūla bir deli¹⁰⁷
- 12 Ser-fürü etdirme yā Rab cāhil-i nā-pāke hiç
Fāzıl-ı dānā gibi bir zāt-ı pāk-i efdāli

NA‘T-I ŞERİF¹⁰⁸

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Ğam-ı miḫnetle zencūram daḫīlek yā Resūlallāh
Şeb-i zulmetde mehcūram şefā‘at yā Resūlallāh
- 2 Sen ol şāhib-ḫiṭāb-ı *raḫmeten-li’l-‘ālemīn*sin sen¹⁰⁹
Sezā-yı merḫamet mūram daḫīlek yā Resūlallāh
- 3 Sen ol imdādkār-ı enfüs ü āfāk-ı ‘ālemsin
Men ol bī-çāre ma‘zūram şefā‘at yā Resūlallāh
- 4 Dü-çeşmim üzre ‘işyān-ı siyāhım perde olmuş
Meded-cüyende-i nūram daḫīlek yā Resūlallāh
- 5 Ümīdim yok keremkārımdan özge bī-kesem bī-kes
Fiğān etsem de ma‘zūram şefā‘at yā Resūlallāh
- 6 Meded kıl men meded-cūya be-ḫaqq-ı Leyle-i İsrā
Ki dest-i ğamda maḫhūram daḫīlek yā Resūlallāh
- 7 Bu sālīm müjdedir imdāda **Fāzıl** Faḫr-ı ‘Ālemden
Bu tāriḫ ile mesrūram *şefā‘at yā Resūlallāh*¹¹⁰ [H 1224]

103 ücību da‘vete İ2, İÜ, MA, T1: ücību’d-da‘vete B1. “...Bana dua ettiğinde duacımın dileğine karşılık veririm...” Bakara/186.

104 b: İ2-

105 a: İ2-

106 “...dilediğini yüceltirsın, dilediğini de alçaltırsın...” Āl-i İmrān/26

107 bunca MA, İÜ: ba‘zı B1, İ2, T1

108 B1 11a, İ2-, İÜ 9b, MA-, T1-

Na‘t-ı Şerīf ü Tāriḫ-i Sene-i Cedīde B1

109 raḫmeten-li’l-‘ālemīn sin İÜ: raḫmeten-li’l-‘ālemīn sensin B1. “Ve mâ erselnâke illâ raḫmeten li’l-‘ālemīn / Ve seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.” Enbiyâ/107

110 شفاعت یارسول الله = 1224

NA‘T-I ŞERİF¹¹¹

Mef‘ ülü / Fā‘ ilātün / Mef‘ ülü / Fā‘ ilātün

-. . / -. . . / -. . . / -. . .

- 1 Ey şāhib-i şefā‘ at ey şāh-ı maḥşer-ārā
Sensin meferr-i ümmet geldim saña qarārā¹¹²
- 2 Sensin resül-i ekrem imdādkār-ı ‘ālem
Kıldıñ bu zārı ḥurrem elṭāfla mirārā
- [10b] 3 Ān āfitāb-ı ‘Adnān çün şüd zi-Mekke tābān
Baḥḥā küned dirāḥşān büldān u hem-ferā-rā¹¹³
- 4 Ān nūr cevher-i nūr k’ez-ḥalk geşte mestür
Müşā şinide ber-Tür āvāz-ı *len-terā-rā*¹¹⁴
- 5 يا مدرك المنادى افن البلا سحادي
وانار من فوادي ترمى السها شرارا
- 6 **Fāzıl** kuluñ ezāda gerdünla cefāda
Tā bister-i belāda vermiş aña qarār a

BEND-İ DİĞER¹¹⁵

Fā‘ ilātün / Fā‘ ilātün / Fā‘ ilün

-. . . / -. . . / -. . .

Fā‘ ilātün / Fā‘ ilün

-. . . / -. . .

- 1 Kimdir ol şāhenşeh-i her-dü-serāy
Dāver-i ‘ālī-cenāb
Bende-i dergāhıdır şāh u gedāy
Çerḥ ü mäh u āfitāb
- 2 Kimdir ol kim Leyle-i Mi‘ rācda
Fāris-i Refref-süvār
Kudsıyān u enbiyāya pişvāy
Der-küşā-yı nüh-ķıbāb

111 B1 11a, İ2 8a, İÜ 10a, MA 20, T1-
Na‘ t-ı Şerif-i Diğer B1; Kaşide İ2; Velehü MA

112 meferr-i B1, MA: maḥarr-ı İ2, İÜ / qarārā İ2, İÜ: firāra B1, MA

113 ferā-rā İ2, İÜ: qarā-rā B1, MA. “O Adnan’ın güneşi Mekke’den parlayınca Medine, bütün şehirleri ve hem de onların çevresini aydınlattı.”

114 “O nur, nurun cevheridir ki, varlıklardan gizli kılındı. Musa, Tur Dağı’nda ‘Beni göremezsin.’ sesini işitti.”

115 B1 13b, İ2 14b, İÜ 10b, MA 17, T1-
Bend-i Diğer B1; Başlıksız İ2, İÜ; Velehü MA

- [11a] 3 Kimdir ol kim pāye-i teşrîfine
Bâl açar kerrübiyân
Asumân u 'arş u kürsî ħāk-i pāy
Çehre-fersā-yı rikāb
- 4 Hangi zāt ol mürşid-i 'ālem 'aceb
Ey ħakimān-ı cihān
Kimdir ol semt-i necāta reh-nümāy
Var mı bir şāfî cevāb
- 5 Faḥr-ı 'ālem āfitāb-ı nūr-ı zāt
Maḥrem-i ḫalvet-nişîn
Maḫzar-ı esrār-ı esmā vü şifāt
Şu'le-i 'ayne'l-yaḫîn

NA' T-I ŞERİF ¹¹⁶

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...../...../...../.....

- 1 El-meded ey 'ālem-efrāḫte-i rüz-ı ḫisāb
Ey şefā' atger-i dergāh-ı Ḥudā-yı Vehhāb
- 2 Sen o nāzende-i *levlāk* ü medār-ı eflāk
Ki yüzün şuyuna döndü bu mu' allā dülāb¹¹⁷
- 3 Sensin ol nuḫbe-i ma' būd u şeref-baḫş-ı vüçüd
Nūr-ı zātın'dır eden ḫulḫ-ı cihānı icād
- 4 Nüşḫadır nüh-varaḫ-ı çerḫle 'ālem ammā
Sensin evveldeki ser-levḫa-i zibā-yı kitāb
- 5 Ḥalkḫ bir dāne-i bādām-ı dıraḫt-ı ḫudret
Sensin ol dāne derününde olan mağz u lübāb¹¹⁸
- 6 Ḥalkḫ bir dāne-i 'unnāb-ı fidan-ı iḫdās
Sensin ol mā-lezim ü cümlesi ḫaşf u 'unnāb¹¹⁹
- 7 Bir menāre gibidir şun' -ı Ḥudā ser-tā-ser
'Alemler sensin eyā cāmi' -i ḫilm ü ādāb
- 8 Halkḫa-i mühr gibi dā'ire-i kevn ü mekân
O niğîn içre sen ol gevher-i pāk ü nā-yāb¹²⁰

116 B1 5a, İ2 9a, İÜ 11a, MA 21, T1 4a

Der-Mi' rāc-ı Resül-i Şakāleyn ü Seyyidü'l-Kevneyn ü Cedd-i Ḥasaneyn (a.s.) B1; Başlıksız İ2; Mi' rāciyye-i Seyyid-i Kā'ināt u Meḫar-ı Mevcūdāt 'Aleyhi Ekmelü's-Şalavāt u Etimmü't-Taḫiyāt MA; Der-Na' t-ı Mi' rāc-ı Resülü's-Şakāleyn ü Seyyidü'l-Kevneyn ü Ceddü'l-Ḥasaneyn T1

117 Sen o B1, MA, T1: Sen ol İ2; Sensin ol İÜ

118 mağz u B1, MA, T1: nefr ü İ2, İÜ

119 ḫaşf MA: ḫaşv B1, İ2, İÜ, T1

120 pāk B1, İ2, İÜ, T1: şāf MA

- 9 Şekl-i cāmi‘ de edip ‘ālemi bānī-yi ezel
Zāt-ı pākīñ de seniñ sinede çāk-i miñrāb
- 10 Sen ki ol nūr-ı cihān-tāb-ı ezelsin ammā
Saña olmuşdu serā-perde-i lāhūt niçāb¹²¹
- 11 Şeb-i mīlād-ı şerīfīñde olup berķ-nümā
Oldu envārīñ ile cümle cihān pūr-tef ü tāb
- [11b] 12 Nice şeb şu‘ le-i pūr-tāb-ı hidāyetdir kim
Oldu nūru ile tārik-i dālālet nā-yāb
- 13 Nice şeb zelzele-endāz-ı cihāndır ol şeb
Tāk-ı Kistrā dil-i küffār gibi oldu harāb
- 14 Nice şeb hāver-i hurşīd-i nübüvvedir kim
Oldu her zerresi şad-mihr ü meh-i ‘ālem-tāb
- 15 Reşkden başıña ey çerħ-i denī topraklar
Ki şeref buldu kadem-būs-ı resūl-ile türāb
- 16 Çerħi de Leyle-i Mi‘ rācda teşrīf edicek
Hırşla perde çekip rüy-ı semāvāta şehāb
- 17 Ne şehāb ol şeb-i pūr-nūrda hil‘ at kapdı
Geydi kıllāb-ı felek şırtına kürk-i sincāb
- 18 Ser-ber-efrāz olup ol rā‘iz-i şebdīz-i Burāķ
Doludizgin edicek da‘vet-i Mevlāya şitāb
- 19 Raķşdan zabt olunur muydu Burāķ altında
Tutmasa kuvvet ile Hāzret-i Cibrīl rikāb
- 20 Zīr-i pāyına binek taşu olup bāl-i sürüş
Dergeh-i Hāķda nüzül etdi olup keşf-i hiçāb
- 21 Sedd-i reh olmadı ol sidre-i bezm-i melekūt
Kıldı ‘azm-i harem-i Hāzret-i Rabbū’l-Erbāb¹²²
- 22 Oldu bir mertebe āmīñte-i ķurb-ı Hudā
Şanki āteşle harāret gibi hurşīd ile tāb
- 23 *Ķābe kavseynde* kimdir ki kepāde-keş olur
Enbiyā ol çille-i saħta degildir erbāb¹²³
- 24 Rusūl ol bezm-i pes-i perdeye nā-māhremdir
Tūrdan olmuş idi Hāzret-i Mūşāya hiķtāb¹²⁴
- 25 *Lī-ma‘a’llāh* hadīşi bu maķāmı söyler

121 Sen ki MA: Sensin B1, İ2, İÜ, T1

122 olmadı ol İ2, İÜ, T1: olmadı hem B1; olmadı MA / Hāzret-i İ2, İÜ: hāvet-i B1, MA, T1

123 “Fekāne kābe kavseyni ev ednā: iki yay aralığı kadar, hatta daha az oldu” Necm/9

124 bezm-i pes-i perdeye B1, İ2, İÜ, T1: bezme pes-i perde-i MA

- Ne resûl ü ne melek olmuş o bezme reh-yâb¹²⁵
- 26 Menzil-i Aḥmed-i Muḥtârdır ol ḥalvetgâh
Çeşm-i Cibrîl olamaz anda daḥî ḥalkâ-i bâb¹²⁶
- 27 Maḥrem-i râz-ı Ḥudâ ol ‘alem-efrâz-ı hüdâ
Gösteren güm-şüde-i küfre reh-i ḥaḳḳ u şavâb¹²⁷
- 28 Kıldı peykân-ı gâzâya dil-i a‘ dâyı siper
Eyledi tîğ-ı cihâda ser-i küffârı kırâb
- 29 Şu‘ le-i ravzasını ḳasdı tavâf etmekdir
Dönmedi boş yere pervâne-i çerḥ-i ḳallâb¹²⁸
- 30¹²⁹ Tâ ezelden şeb-i Mi‘ râcı teraḳḳub ederek
Yaḳdı ‘akkâm-ı felek meş‘ al-i mihr ü mehtâb
- 31 Mâ ‘î ḳâlîçe-i zer-bâftı yapıdı gerdün
Tâ ki pâ-büs-ı şerîfiyle ola rif‘ at-yâb¹³⁰
- 32 Rîş-i şeb hîç nefes-i şubḥ ile olmazdı sefîd
Olsa nûr-ı siyeh-i ravza-i pâkiyle ḥizâb¹³¹
- [12a] 33 Ḳatre alsa ter-i pâkinden eger faşl-ı bahâr
Çâr-faşl içre olur gülşen-i ‘âlem şâdâb¹³²
- 34 Yüz şuyu dökdü ter-i pâkine ebr-i nîsân
Oldu ol vechle sermâyesitân-ı dür-i nâb¹³³
- 35 Ey Resûl-i Ḳureşî ‘ arz u semânîñ güneşi
Sensin ol şubḥ-ı sefîd-i şeb-i târ-ı A‘ râb
- 36 Sensin ol seyyid-i kevneyn resûl-i şaḳaleyn
Sen şehenşâha faḳaḳ işte bu maḥşûş elḳâb¹³⁴
- 37 Oldu medḥîñ ile pür-şu‘ le zebân-ı ḥâmem
Nûrdan ḥibr-i siyâh aḳdı mişâl-i simâb
- 38 Ne gedâyım ki edem vaşf-ı belîğ-i na‘ tîñ
Medḥîñe söz ḳomadı Ḥazret-i Rabbü’l-Erbâb

125 “Li-ma’a’l-lâh / Allah benimledir.” Hadis kaynaklarında yer almayan daha çok dua kitaplarında geçen sözün tamamı şöyledir: “Benim Allah ile beraber olduğum öyle bir vakit var ki benimle birlikte o vaktin içine ne Hakk’a yakın olan bir melek ne de gönderilmiş bir elçi/peygamber yaklaşabilir.”

126 Muḥtârdır B1, MA, T1: Muḥtârda İ2, İÜ

127 ‘alem-efrâz-ı B1, MA, T1: ‘alem-efrûz-ı İ2, İÜ / hüdâ MA: Ḥudâ B1, İ2, İÜ, T1

128 ḳasdı B1, MA: ḳasd İ2, İÜ, T1

129 İ2, İÜ-

130 zer-bâftı B1, MA: zer-bâfım İ2, İÜ, T1

131 nefes-i B1, MA, T1: naḳş-ı İÜ, İ2

132 alsa MA, T1: olsa B1, İ2, İÜ

133 ter-i B1, İ2, İÜ, T1: dür-i MA

134 resûl-i şaḳaleyn B1, İ2, İÜ, T1: resûlü’ş-şâḳaleyn MA

- 39 Āsitān-ı der-i vālāya hemān müjgānı
Gelmişim etmege cārüb-ı ğubār-ı i' táb
- 40 Ğonce-i buseyi bülbül gibi feryād ederek
Gelmişim eşkle ğars etmege beyne'l-ebvāb
- 41 Kūh-ı ' işyānımı deryā-yı şefā' at içre
Gelmişim etmege üftāde-i çāh-ı ğirdāb¹³⁵
- 42 Şūfī a' māl ile ma' mūr-ı ğurūr üzre gelir
Ne ğarāb olduğumu bildim ü geldim yab yab
- 43 Geldim üm̄mīd-i şefā' at ile cürm-ālūde
Sīne-çāk ü cigerim sūhte çeşmim pür-āb
- 44 Benim ol ğavṭa-zen-i lücce-i deryā-yı ğünāh
K'olmuşum baĥr-i muĥīṭ-i heves içre ğarĥ-āb
- 45 Benim ol bende-i fermān-ı şehensāh-ı heves
Bir nefes eylemedim şāhımı ašlā iĝzāb
- 46 Rūzgār oldu müsā' id diyü ' aĥla yelken
Baĥr-i zevĥ içre uçurdu bizi eyyām-ı şebāb
- 47 Olmuş ol mertebe āĝışte mey ü ĥün-ı tenim
Ġiryenāk olsam aĥar dīdelerimden mey-i nāb¹³⁶
- 48 Zann ederdim dü-cihān içre sa' ādet ancak
Bir ĥadeĥ mey ile bir dilber ü bir sīĥ-kebāb
- 49 Bir du' ām olsa der-i Ĥaĥda ki maĥbūl olacak
Bādeden ben de ya baĥr ister idim yā seyl-āb¹³⁷
- 50 Vaşf-ı şahbā ile bir mertebe ĥāmem me'lūf
Her me' āl-i sūĥanım bādeyi eyler işrāb
- 51 Ayaĝın öpmege sākīniñ edip ' arz-ı niyāz
Şeyĥiñ ammā ederim destini taĥbīle ĥicāb
- [12b] 52 Şeyĥ destinde oĥunmuş şuya ğönlüm bulanır
Alırım şevĥ-ile sākīden olursa zehr-āb¹³⁸
- 53 Almadım destime tesbīĥ meĝer kim arada
Bezm-i mey içre ĥadeĥ nevbetiñ etdikce ĥisāb
- 54 Kıldan ince diyü añdıĥca şırāṭı vā' iz
Şanırım vaşf olunan müy-miyān-ı nā-yāb
- 55 Āteş-i düzaĥı vaşf eyler iken yana yana
Zihnime ' arız olur fīkr-i ' izār-ı pür-tāb

135 deryā-yı İ2, İÜ, MA, T1: dergāh-ı B1

136 āĝışte mey ü ĥün MA; āĝışte-i mey ĥün-ı B1, İ2, İÜ, T1

137 du' ām B1, MA, T1: du' ā İ2, İÜ / olsa B1, İÜ, MA, T1: olsa ki İ2

138 destinde MA: destinden B1, İ2, İÜ, T1 / zehr-āb B1, İÜ, MA, T1: sīr-āb İ2

- 56 Kayd-ı taḥvīfe düşüp baña selâsil der iken
Dolaşır fikrime endiše-i zülf-i pertâb¹³⁹
- 57 Giremez nefḥa-i şūr olsa degil bâng-ı ezân
Güşuma perde çekip nağme-i ṭanbur u rebâb¹⁴⁰
- 58 Câmi' e gitsem iki kat olurum ammâ kim
Akarım şu gibi olursa eger ' âlem-i âb
- 59 Tevbeler tevbeler ey bedreḡa-i rûz-ı cezâ
Tevbemi söyle qabûl etsin efendim Tevvâb
- 60 Ğalaṭ-ı ma' şiyeti nüṣḥa-i a' mâlimden
Bârî emr eyle ki maḥv etsin efendim küttâb
- 61 Koma ferdâda beni yalnız ey ferd-i dü-kevn
Tek beni eyle hemân Âl-i ' Abâya aşḡâb
- 62 Cûybâr-ı keremiñ feyz-resân olmaz ise
Baḡr-i ümîdim olur cümlesi maḡşerde serâb
- 63 Ne zebân ile zebânîler ile söyleşeyim
Sen eger vermez iseñ rûz-ı kıyâmetde cevâb
- 64 Bir fidan olsa sezâ bâğ-ı şefâ' at içre
Olmasın serv-i vücûdum ḡaṭab-ı nâr-i ' azâb
- 65 Ḥayl-i ġufrâna çerâğâh olacaḡ kaşdı ile
Şebzezâr-ı günehi mey ile kıldım sirâb¹⁴¹
- 66 Zerre-i pertev-i ġufrâna dayanmaz **Fâzıl**
Şeb-i ' işyân-ı siyâhım ile kıлма i' câb¹⁴²
- 67 ' Afv-ı Yezdân u şefâ' at-ı resûle bend ol
Hiç ne me'yûs-ı günâh ol ne de mağrûr-ı şevâb¹⁴³

VELEHÛ¹⁴⁴

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

-. - - / - . - - / - . -

Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

-. - - / - . -

- 1 Kîst der-âlem medâr-ı kâ'inât
Kîst ân rükn-i rekîn

139 der İÜ, MA: var B1, İ2, T1

140 olsa B1, İÜ, MA, T1: urulsa İ2

141 Ḥayl-i B1, İ2, MA, T1: Ḥabl-i İÜ / günehi B1, İÜ, MA, T1: küheni İ2

142 siyâhım MA: siyâhın B1, İ2, İÜ, T1

143 ' Afv-ı Yezdân u şefâ' at-ı resûle B1, İ2, MA, T1: ' Afv-ı Yezdân ile muḡtâr-ı şefî' e İÜ / ol B1, İÜ, MA, T1: ola İ2

144 B1 İ2b, İ2 10a, İÜ 12b, MA 16, T1

Tercî' -Bend Der-Na' t-ı Ḥazret-i Server-i Kâ'inât B1; Başlıksız İ2; Velehû MA

- Ez-kücā imdād-ı ehl-i müşkilât
Z'āsmān yā ez-zemin¹⁴⁵
- [13a] 2 Ez-kücā ḥ'āhīm yā Rab reyẓ-rā
Ez-beşer yā ez-sürüş
Ez-kücā cüyim esbāb-ı necāt
Yā delîle'l-ḥā'irin¹⁴⁶
- 3 Reşha-i feyẓ-i şifa-baḥşā kücāst
Ān zülāl-i cān-fezā
Der-kücā ān çeşme-i āb-ı hayāt
Ḳaṭre mi-ḥ'āhem hemin¹⁴⁷
- 4 Kīst dārū-baḥş-ı ehl-i derd kīst
Ān ḥekīm-i çāre-sāz
Kāşki dānem küdāmīn der-zevāt
Kīst ān zāt-ı güzin¹⁴⁸
- 5 Ān ki mī-pürsī be-īn remz ü nükāt
Ey dil-i zār u ḥazīn
Aḥmed-i Muḥtār-ı faḥr-ı kā'ināt
Raḥmeten li'l-ālemin¹⁴⁹

NA' T-I ŞERİF-İ FĀRİSĪ¹⁵⁰

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

-. - - / - . - - / - . -

Fā'ilātün / Fā'ilün

-. - - / - . -

- 1 Ān Ebu'l-Ḳāsim ḥabīb-i Kibriyāst
Ān Ebu't-Tayyib Muḥammed Muştafāst
Nuḥbe-i Rabb-i Vedūd
Zü'r-rukū' u ve's-sücūd¹⁵¹
- 2 Aḥmed-i mürsel mededkār-ı milel
Nefḥa-baḥş-ı evliyā vü enbiyāst

145 “Âlemdede kâinatın miḥveri kimdir? O yüce (kişi) kimdir? Sıkıntılı olanlara yardım, yerden mi yoksa gökten mi (gelir)?”

146 “Ey Rabbim, senin feyẓini beşerden mi yoksa melekten mi, nereden isteyelim? Ey şaşırmışların rehberi! Biz kurtuluş vesilesini nereden arayalım?”

147 “Şifa veren feyẓin damlası nerededir? O damlalar, cana can katan zülal gibidir. O ölümsüzlük suyunun çeşmesi nerededir? Ben ondan sadece bir damla istiyorum.”

148 “Derd ehli olanların ilacını veren kimdir? O çare yapıcı Hakīm'dir. Keşke kim seçilmiş kişidir bileydim?”

149 “Ey ağlayan hüzünlü gönül! Senin sorduğun remiz ve nükteler, âlemlere rahmet olarak gönderilen kâinatın övüncü Ahmed-i Muhtar'dır.”

150 B1 13b, İ2 17a, İÜ 13a, MA 17, T1-Bend-i Diğer B1; Başlıksız İ2; Velehü MA

151 “O Kasım'ım babası, Allah'ın habibidir. O Tayyib'in babası (olan) Muhammed Mustafa'dır. Vedud (olan) Rabb'in seçkin, rükü ve secde sahibi (bir kulu)dur.”

- Gülbün-i tûbâ-yı şun^ç
Mâye-i bûd u nebûd¹⁵²
- 3 Hüb-ı çeşm-i kuhl-i mâ-zâğa'l-başar¹⁵³
Merdüm-i rû-dîde-i nûr-ı Hudâst
Üst maḥbûb-ı ezel
ç Ayn-ı a^ç yân-ı vücûd¹⁵⁴
- 4 Üst dermân-sâz-ı her-dermânde
Nâm-ı pâkeş ruḳye-i müşkil-küşâst
Na^ç t-ı vey fethü'l-fütûḥ
Zikr-i vey sa^ç dü's-su^ç üd¹⁵⁵
- 5 Ân ki nûreş feyz-baḥş-ı mümkünât
Mâye-i icâd-ı kevn ü ḥâdişât¹⁵⁶
Ust pişin ü pesin
Nûr-ı ç âlem-âferin¹⁵⁷

[14a] NA' T-I ŞERİF¹⁵⁸

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 Ey çerâğ-ı ḥarem-ârâ-yı serây-ı melekût
Sensin âyine-i esmâ vü şifât-ı ceberût
- 2 Tâ ezel maṭla^ç -ı envâr-ı tecellî sensin
Ṭal^ç atıñ şa^ç şa^ç a-endâz-ı cemâl-i lâḥût
- 3 Mâye-baḥşâ-yı vücûd olmasa sırr-ı *levlâk*
Bulamaz enfüs ü âfâḳla şûret nâsût
- 4 Ravza-i pâkiñe şad-reşkle geymiş kara
Ka^ç betullâḥ gibi beyt-i şeref-baḥş-ı büyût
- 5 Alsa gül-gönce gibi kaṭre ter-i pâkiñden
Tâ kıyâmet ola ḥoş-büy u mu^ç aṭtar yâḳût
- 6 Enbiyâdan sen Ebu'l-Kâşıma kimdir pâdâş
ç Arş-ı Raḥmân ise temkiniñ ile buldu şübût

152 “Peygamber (olarak gönderilmiş Hz.) Ahmed, milletin yardımcısı, evliya ve enbiyaya can veren nefes bağışlayıcıdır. (O), sanat tubasının yetiştiği gülfidanlığı, varlığın ve yokluğun mayasıdır.”

153 “Göz şaşmadı...” Necm/17

154 “(O) ‘göz şaşmadı’ sürmesi (çekilmiş) gözün güzeldir. (O), Allah’ın nurunu gören gözbebeğidir. Odur ezelden sevgili. Varlığın gözle görülür suretidir.”

155 “O, çaresize çare olur. Onun temiz ismi, müşkülleri açan dua edicidir. Onun övgüsü ‘Fethü’l-Fütûḥ’ (Mekke’nin fethi), onun (adını) zikretme en yüce bahtiyarlıktır.”

156 icâd-ı B1, İ2, MA: icâd u İÜ

157 “Nuru yaratılmışlara feyiz bağışlayan O’dur. Bütün hadiselerin ve varlıkların meydana gelmesinin mayası (O)dur. En öncedir ve en sonradır O. Âlemleri yaratan (Allah)’ın nurudur O.”

158 B1 9b, İ2 17b, İÜ 14a, MA 11, T1-

Diğer B1; Başlıksız İ2; Velehü MA

- 7 Yūnusa kılmasa nūruñ zulūmāt içre meded
Sāhil üzre anı endāhte kılmaz idi hūt
- 8 Meges ü mūra varınca medediñ bātında
Cümle maḥlūka olur vāsıta-i ni‘ met-i kūt
- 9 Olmasa leşker-i Tālūta zahīr imdādīñ
Seyf-i nuşret ile kılmaz idi katl-i Cālūt¹⁵⁹
- 10 El-ğiyāş ey ‘alem-efrāhte-i rüz-ı cezā
Şaf-be-şaff olmuş-iken cümle ḥalāyık mebhūt
- 11 Na‘ re-perdāz-ı şefā‘ atsin o divān içre
Ki melā’ikle rusül anda dehān-beste sūkūt
- 12 Kerem ü luṭfuñ ümidinde ḳunūṭum yokdur
Gerçi men bende-i ‘aşı degilem ehl-i ḳunūt
- 13 Rūḥ-ı pāke daḥi ervāḥ-ı şerīf-i āle
Şalavāt-ile selāmım ola **Fāzıl** mevḳūt

[14b] **NA‘ T-I ŞERİF-İ NİYĀZ-NĀME** ¹⁶⁰

Mef‘ülü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilün / Fā

--- / --- / --- / -

- 1 ‘İşyānımı ey ḥvāce-i ‘ālem ‘afv et
‘İşyān bize mevrüş zi-Ādem ‘afv et
- 2 Ey pādīşeh-i mülk-i serīr-i *levlāk*
Dergāḥıña geldim kerem et hem ‘afv et
- 3 Ben ‘abd-i günehkār u zelīlim ammā
Sen şāh-ı kerem zāt-ı mu‘azzam ‘afv et
- 4 Aşḥāb-ı kebā’ir kerem ü luṭfuñdan
Çün oldu şefā‘atle mükerrrem ‘afv et
- 5 ‘İşyānıma ben tā’ib ü nādım oldım
Sen ḥālime benden daḥi erḥam ‘afv et
- 6 Bu tevbemi ‘işyānıma ḳıl keffāre
Sen tevbeme ‘işyānıma a‘lem ‘afv et
- 7 **Fāzıl** ḳuluña şafḥ-ı cemīl et şāḥım
Şalla’llāhu ‘aleyke ve sellem ‘afv et

159 Tālūta İÜ: Dāvuda B1; Dāvuda İ2, MA / Cālūt B1, İ2, İÜ: Tālūt MA

160 B1 9b, İ2 18a, İÜ 14b, MA 12, T1-
Diğer Na‘ t-ı Şerif B1; Başlıksız İ2; Velehü MA

NA‘T-I ŞERİF-İ MEDED-NÂME¹⁶¹*Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün*

...--/...--/...--/...--

- 1 Ey mededkâr-ı ümem hâlîme bir pâre meded
Bilirim senden olur ‘âleme hemvâre meded
- 2 Böyle şâhîñ kûluyum şâh-ı serîr-i *levlâk*
Nûr-ı pâkiñden alır seb‘a-i seyyâre meded
- 3 ‘Âlemiñ enfüs ü âfâkı kalır zûlmetde
Ezelî kılmasa nûruyla o mehpâre meded
- 4 Ey Resûl-i Kureşî arz u semânîñ güneşi
Eyle evlâdîñ için derdime bir çâre meded
- 5 Sensin ol hûlk-ı ‘azîm şâhibi maḥbûb-ı Kerîm
Bâb-ı iḥsânîña düşmüş dil-i âvâre meded¹⁶²
- 6 Dil-i mecrûḥuma elṭâfla merhem-sâz ol
Eyledi tîr-i sitem baḡrımı pür-yâre meded
- 7 El-amân cevri-i felekden baña kan ağlatdı
İki çeşmimden aḳıtdı iki fevvâre meded
- 8 El-ḡıyâş ey şeref-i Yesrib ü Baḥḥâ-yı zemîn
Eyle bu bende-i ḡurbet-keş ü ḡam-ḡâra meded
- 9 Sen Ebu’l-Kâsıma ḥâşâ ki daḥîlem der iken
Dü-cihân bulmaya bu **Fâzıl**-ı bi-çâre meded

MEDED-NÂME¹⁶³*Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün*

...--/...--/...--/...--

- [15a] 1 Ey ki pervâne-i şem‘i dil-i Cibrîl meded
Meded ey şu‘le-i nûr-âver-i tenzîl meded
- 2 Bilirim bendeleriñdir felek ü seyyâre
Ṭâli‘-i naḥsımı kıl sa‘d ile tebdîl meded
- 3 Der-firâş eyledi efkende beni ‘illet ü ḡam
Oldu a‘zâ-yı tenim derdle ta‘ṭîl meded
- 4 Çerḡ ise düş-ı za‘îfâneme bir cânibden
Kılmada bâr-ı girân-ı ḡamı tahmîl meded

161 B1 10a, İ2 18a, İÜ 14b, MA 13, T1-
Diğer Na‘t-ı Şerîf B1; Başlıksız İ2; Velchû MA

162 şâhibi MA: şâhib-i B1, İ2, İÜ

163 B1 10b, İ2 18b, İÜ 14b, MA 13, T1-
Na‘t-ı Şerîf B1; Başlıksız İ2; Velchû MA

- 5 Şabra yok t̄akatım ey çāre-resān-ı zu‘ afā
Eyle Allāh için imdādıma ta‘ cīl meded
- 6 Kimden olduñ ise rāzī o sa‘ idü‘d-dāreyn
Keremiñle edelim ‘afvıñı taḥşil meded
- 7 Kuluña yāver olursa kerem ü imdādıñ
Dü-cihān içre olur **Fāzıla** tafđil meded¹⁶⁴

NA‘ T-I ŞERİF-İ NİYAZ-NĀME ¹⁶⁵

Fe‘ ilātün / Fe‘ ilātün / Fe‘ ilātün / Fe‘ ilün

...-...-...-...-...-...-...-...-...-...

- 1 Meded ey şu‘ le-fürüz-ı şeb-i Mi‘ rāc meded
Kerem ü luḫfuña ben bende-i muḫtāc meded
- 2 ‘Ālem-i ḫayrete daldım ‘acabāda ḳaldım
Reh-nümā ol baña ey ḳible-i hüccāc meded¹⁶⁶
- 3 Şanıña düşdü gönül ey dü-cihānıñ şāhı
Eyle ğam leşkerini sineden iḫrāc meded
- 4 Merhem olsun keremiñ zaḫm-ı derün üzre ki çerḫ
Tir-i ālāma beni eyledi āmac meded¹⁶⁷
- 5 Rāh-ı āmālime durmuş o sitemkār felek
Her nefes naḳd-i dil ü cānı alır bāc meded
- 6 Ey cihānıñ mededi bī-mededim *ḫuz bi-yedi*¹⁶⁸
El-meded el-meded ey ‘āleme ser-tāc meded
- 7 Eyle **Fāzıl** kuluña çāre be-rūḫ-ı Ḥaseneyn
Şabr u ārāmımı ğam eyledi tārāc meded¹⁶⁹

DİĞER ¹⁷⁰

Fā‘ ilātün / Fā‘ ilātün / Fā‘ ilātün / Fā‘ ilün

...-...-...-...-...-...-...-...-...-...

- 1 Men zebün-ı nā-tüvānam yā Eba’l-Ḳāsım meded
Dil-şikestem ḫaste-cānam yā Eba’l-Ḳāsım meded

164 Fāzıla B1, İÜ, MA: Fāzıl İ2

165 B1 10a, İ2 18b, İÜ 15a, MA 14, T1-
Münācāt Be-Dergāh-ı Ḥazret-i Faḫr-ı Kā’ināt B1; Başlıksız İ2; Velehū MA

166 daldım İ2, İÜ, MA: düşdüm B1

167 zaḫm-ı B1, İÜ, MA: derd-i İ2

168 “Elimi tut!”

169 Fāzıl kuluña çāre B1, İÜ, MA: bu Fāzıl-ı nā-çāra İ2

170 B1 10b, İ2 18b, İÜ 15a, MA 14, T1-
Başlıksız İ2; Velehū MA

- [15b] 2 İlticâ etdim dü-‘ âlem şâhınıñ dergâhına
 Hâk-i pâ-yı âsitânam yâ Eba’l-Kâsım meded
- 3 Kûşe-i hayrette ol dermânde-yem kim rûz u şeb
 Nâle-perdâz-ı figânam yâ Eba’l-Kâsım meded
- 4 Hâzret-i Zehrâ ile ol iki server ‘aşkına
 Men daḥîl-i ḥânedânam yâ Eba’l-Kâsım meded
- 5 **Fâzıl**-ı ‘ışyânkâram lîk sen Muhtâr için
 Bir gedâ-yı na‘ t-ḥ‘ânânam yâ Eba’l-Kâsım meded

NA‘T-I ŞERİF ¹⁷¹

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Nûr-ı pāk-i nebevî bā‘ iş-i icâd-ı felek
 İki şâhid bu söze nev‘-i beşer ile melek
- 2 Ey fûrûğ-âver-i nûr-ı ezeli kân-ı vücûd
 Mâyedir enfûs ü âfâka cemâliñ bi-şek
- 3 Sensin ol mehdî-yi ‘âlem ki қаpıñdan ğayrı
 Sâlikân bulmadılar qurb-ı Hudâya meslek
- 4 Kılmasa ismiñi ser-levḥa debîr-i kudret
 Levḥ-i maḥfûzda bir noḡta qomaz eyler ḥâk¹⁷²
- 5 Sen Ebu’l-Kâsıma tâb-âver olur mu a‘ dâ
 Hâq nidâ eyler iken ‘arşdan *en-nuşretü lek*
- 6 Bâbiña ḥâdim iken şîr-i Hudâ-yı Kerrâr
 Ol Ebû Cehl gibi düşmen-i ebter ne köpek¹⁷³
- 7 Ser-i aşḥâba yedu’llâh çeleng olmuş iken
 ‘Arab u Rûm u ‘Acem üstüne manşûr gerek
- 8 Ey dil ey dil dü-cihân nûr-ı Muḥammedendir
 Fehm eden anı bilir sırr-ı ḥaḳîqat ne demek¹⁷⁴
- 9 Yâ Muḥammed kerem ü lutf u ‘inâyet senden
 Medediñ vâsıta-i ni‘ met-i ‘âlem yek yek
- 10 El-meded çille-i saḫt-ı ğam-ı eyyâmı meded
 Kalmadı pençe-i şabrımda liyâqat çekecek¹⁷⁵
- 11 Dâd u feryâd saña zaḫm-ı ğam-ı dünyâdan
 Tîr-i âlâm-ı felek geçdi ciğergâhıma dek

171 B1 9b, İ2 19a, İÜ 15b, MA 11, T1-
 Na‘t-ı Şerîf-i Rengin İ2; Velchû MA

172 Kılmasa B1, İÜ, MA: Kılmasın İ2

173 Ebû Cehl B1, İ2, İÜ: Ebu’l-Cehl MA

174 Muḥammedendir B1, MA: Muḥammedindir İ2, İÜ

175 eyyâmı MA: eyyâm B1, İ2, İÜ

- 12 El-amān ƙalbimi pāk eyle ğubār-ı ğamdan
Tā zer-i ‘aşƙıñıa ol taş yüregim ola miħek¹⁷⁶
- 13 Nāhun-ı merħametiñ olmaz ise ‘uħde-küşā
Olamaz gerden-i dil ƙayd-ı belādan münfek
- 14 Dāmen açdı der-i iħsāñıña bu ‘abd-i faƙīr
Ĥaşā-li’llāh ola ħā’ib tutan ol bāba etek
- 15 Na‘tiñe kūşiş eden ħurrem olur sūd bulur
Nice ğüm-geşte ola nezd-i şerīfiñde emek
- 16 Ƙıl şefā‘ atle beni Āl-i ‘Abā ile refīħ
Beni ferdāda ğünāhımla efendim ƙoma tek
- [16a] 17 **Fāzılā** bu sözü her zerre-i ‘ālem söyler
Nūr-ı pāk-i nebevī bā‘ iş-i icād-ı felek¹⁷⁷

NA‘T-I DAĤİLĀNE-İ ŞERĪF¹⁷⁸

Mef‘ülü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilü / Fe‘ülün

-. / .- / .- / .- / .-

- 1 Men pādişeh-i ƙişver-i *levlāke* daħīlem
Ol ravzası bābında olan ħāke daħīlem
- 2 Pertev-fiĝen-i kevn ü mekān Aħmed-i Muħtār
Ol seyyid-i kevneyn-i keremnāke daħīlem¹⁷⁹
- 3 Zülmetde ƙomaz bendesini nūr-ı şerīfi
Ol mihr-i ziyā-ğüster-i eflāke daħīlem
- 4 Ol Āl-i ‘Abā ħürmetine ƙıl baña imdād
Ey faħr-ı rusül men neseb-i pāke daħīlem
- 5 ‘Arzındayam ol Ĥazret-i Zehrā-yı Betülün
Hem Ĥaydar-ı ğāretger-i idrāke daħīlem
- 6 Ol Mescid-i Aƙşā ile ol Beyt-i Ĥarāmıñ
Miħrāb-ı şerīfinde olan çāke daħīlem
- 7 **Fāzıl** bu meşel ħālime luşf-ı nebeviyle
Zehr-ābe-keş-i derdem ü tiryāka daħīlem

176 ƙalbimi B1, İÜ, MA: ğöñlümü İ2

177 Redd-i matla

178 B1 11a, İ2 19b, İÜ 16a, MA 15, T1-
Na‘t-ı Şerif B1; Başlıksız İ2; Velchü MA

179 Aħmed-i Muħtār B1, İÜ, MA: Aħmed ü Muħtār İ2

[16b]

NA' T-I ŞERİF¹⁸⁰*Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün*

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

Fā' ilātün / Fā' ilün

- . - - / - . - -

- 1 Sensin ol peygamber-i āhir-zamān¹⁸¹
Tā ezelden şu^c le-pāş
Muqtedā-yı ins ü cānn u qudsiyān
Zātiña yok pāydāş
- 2 Sāye-bān-ı sünnet-i pākiñ seniñ
Zıll-i Mevlā-yı zālil
‘Aleme peygüle-i dārü’l-emān
Der-ma^c ād u der-ma^c āş
- 3 Yā Resūlallāh meded kim derdden
Şabra tākāt kalmadı
Fāzıl-ı bi-çāreniñ hāli yaman¹⁸²
Sine-çāk ü dil-ħırāş¹⁸³
- 4 Sen Ĥabībullāha kılmış ilticā
Cümleden kesdi ümid
Feyziñ ister ol za^c if ü nā-tüvān
Ĥaylī demdir der-fırāş
- 5 Rūhuna olsun selām ile şalāt
Hem be-rūh-ı mürselīn
Devr-i dā’im *fi’l-‘aşıyyi ve’l-ğadāt*¹⁸⁴
Āl ü aşhāb ecma^c in

NA' T-I ŞERİF¹⁸⁵*Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün*

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Elā ey pādişāh-ı mülk-i ‘uqbā yā Resūlallāh
Sen ol fermān-revā-yı dīn ü dünyā yā Resūlallāh

180 B1 14a, İ2 20a, İÜ 16b, MA 18, T1-
Bend-i Diger B1; Başlıksız İ2; Velehü MA

181 Sensin İ2, İÜ, MA: Sen B1

182 Fāzıl-ı B1, İ2, MA: Fāzılı İÜ

183 dil-ħırāş B1, MA: dil-ħarāb İ2, İÜ

184 Kur’an-ı Kerim’de “bi’l-ğadāti ve’l-‘aşıyyi / sabah akşam” şeklinde geçmektedir. En’ām/52, Kehf/28

185 B1 10a, İ2 20a, İÜ 16b, MA 8, T1-

Na’ t-ı Şerif Be-Fahr-ı Kā’ināt B1; Başlıksız İ2; Na’ t-ı Şerif-i Ĥabīb-i Ĥudā vü Resūl-i Yeşrib ü Baḥḥā Şalla’llāhu ‘Aleyhi ve Sellem bi-Elsine-i Şelāşe MA

- 2 لك الافلاك مخلوقه بك الافاق مرزوقت
نعم خوطبت منعو تا بلولا يا رسول الله¹⁸⁶
- 3 Şebî Cibrîl ü Refref der-rekâbet an-çünân püyend
Nuhistin menzil âmed ‘ arş-ı a‘ lâ yâ Resûlallâh¹⁸⁷
- 4 Sen ol nâzende-i ħalvet-tırâz-ı kurb-ı lâhûtî
Sen ol âyîne-i esrâr-ı İsrâ yâ Resûlallâh
- 5 و سكان السما فوجا ففوجا للاخ الصالح
تنادى مرحبا اهلا و سهلا يا رسول الله
- 6 Be-ħalvet-ħâne-i kudsi şüdü ez-bes ki kurb-âmiz
Birün kerdî melek-râ enbiyâ-râ yâ Resûlallâh¹⁸⁸
- [17a] 7 Sen ol mülk-i ħaķikî şâĥısın kim bu mecâzide
Derinde seg degil Cemşid ü Dârâ yâ Resûlallâh
- 8 تراهت منك عدنان تباهت فيك فحطان
قضائت منك بل كل البرايا يا رسول الله
- 9 Tuyî nûr-ı yed-i beyzâ tu cân-baĥşende-i mevtâ
Meded-cûy-ı tu Musâ hem Mesîĥâ yâ Resûlallâh¹⁸⁹
- 10 Sen ol nûr-ı ezelsin zerre-i nûr-ı şerîfiñden
Olup hep enfüs ü âfâķ peydâ yâ Resûlallâh
- 11 لانت الغاية القصوى و انت العروة الوثقى
لعمري انت للكونين مأوى يا رسول الله
- 12 Tu ân şâĥî ki İzed na‘ t-gûy-ı zât-ı pâket şüd
Çi güyed şâ‘ irân-ı herze-güyâ yâ Resûlallâh¹⁹⁰
- 13 Dü-‘ âlem şâĥınıñ na‘ t-ı şerîfi ħanda ben ħanda
Garaż bir ‘ arz-ı ħâlim ħılmaķ inhâ yâ Resûlallâh¹⁹¹
- 14 الا يا احمد المرسل بحق معجز المنز
اعتنا يا حبيب الله اغتنا يا رسول الله
- 15 Meded ey ħü‘ace-i ‘ âlem eyâ faĥr-ı benî-âdem
Be-dergâhet gürized ehl-i şekvâ yâ Resûlallâh¹⁹²
- 16 Şefâ‘ at yâ Ebâ’t-Ṭayyib feraĥ-baĥşende-i Taybe
Sen ol mihr-i münir-i evc-i Baĥĥâ yâ Resûlallâh¹⁹³

186 MA قوزرم: B1, İ2, İÜ: قول خم / MA قول خم: B1, İ2, İÜ: قول خم

187 “Bir gece (Miraç’ta) Cebrail ve Refref, (sana yoldaşlık etmek için) birbirleriyle yarışarak öyle koşurdular ki ilk durakları Arş-ı A’lâ oluverdi.”

188 “Mukaddes yalnızlık evine (Allah’ın huzuruna) o kadar yakın oldun ki melekleri ve peygamberleri dışarı çıkardın.

189 cûy-ı MA: cûyi B1, İ2, İÜ. “Ey Allah’ın Resulü! Sen yed-i beyza mucizesisin, sen ölülere can bağışlayansın. Hem Musa hem İsa senden meded beklemektedir.”

190 herze-güyâ B1, İ2, İÜ, MA: her zerre güyâ İ2. “Sen, Allah’ın temiz zatını övdüğü o sultansın ki, boş söyleyen şairler (senin hakkında) ne söylesin?”

191 Dü-‘ âlem B1, MA: O ‘ âlem İ2, İÜ

192 “Âlemin yol göstericisi, ey insanoglunun övücü, yardım et! Ey Allah’ın resulü! Şikayet ehl-i senin dergahına kaçır.”

193 feraĥ-baĥşende-i İÜ, MA: meh-i raĥşende-i B1; şeref-baĥşende-i İ2

- 17 اغثنى يا ابا القاسم فإني عاجز مضطر
وقد أصبحت مصروع البلا يا يا رسول الله¹⁹⁴
- 18 Hudā der-na‘ t-ı pāket *rahmeten li’l-‘ālemīn* gūyed
Tuyī müşkil-küşā-yı ehl-i belvā yā Resūlallāh¹⁹⁵
- 19 Dü-çeşmim haste-i zulmet dü-zānū beste-i ‘illet
Seniñ imdādiña qalmış bu a‘ zā yā Resūlallāh
- 20 قصدت فضل الوافى لعلمى اذك الشافى¹⁹⁶
فحاشا ان تحيت ظنى حاشا يا رسول الله فففره مر
- 21 Resūlā merhametkārā be-dergāh āmedem sā ‘il
Dü-çeşmem halka-i bāb-ı mu‘ allā yā Resūlallāh¹⁹⁷
- 22 Saña şad-müjde **Fāzıl** fahr-ı ‘ālem der imiş *lebbeyk*
Dese bir bende-i muhtāc u ednā yā Resūlallāh
- 23 توجه مخلصا لله و قل صلى عليك الله
صلاة مع سلام ليس تحصى يا رسول الله
- 24 Şalāt-ı Haq be-rūh-ı pāk-i āl-i tābi‘ in bādā
Çü bārān u giyāh u rig ü deryā yā Resūlallāh¹⁹⁸

NA‘ T-I ŞERİF-İ MEDED-NĀME¹⁹⁹

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

...- / ...- / ...- / ...-

- [16b] 1 El-amān el-meded ey hū‘āce-i ‘ālem meded āh
Ah ey māye-i cān u dil-i ādem meded āh
- 2²⁰⁰ El-ğıyāş ey şeref-ārā-yı serir-i *levlāk*
Şāniña düşdü efendim dil-i pür-gam meded āh
- 3²⁰¹ Ey haber-dāde-i tenzīl-i *elem neşrah lek*
Ver küşäyişle feraḥ şadrıma her dem meded āh²⁰²
- 4 Ey şefā‘ atger-i kevineyn resülü’s-şakaleyn
Dü-cihān içre sen ol şāh-ı mu‘ azzam meded āh

194 ‘ācizü’l-muḫtar B1: ‘āciz-i muḫtar İ2, İÜ, MA

195 “Allah senin temiz övgünde ‘Alemlere rahmet’ dedi; Ey Allah’ın resulü! Sen belaya uğramışların sıkıntıları açansın.”

196 le-‘ilmī İ2, İÜ, MA: le-‘allā B1

197 “Ey Resul, ey merhamet sahibi! Huzuruna dilenci (olarak) geldim. Ey Allah’ın resulü! İki gözüm yüce kapının halkasındadır.

198 “Allah’ın selami, yağmur ve ot, kum ve derya gibi (yağmur ota, deniz de kumu nasıl fayda veriyorsa, örtüyorsa) tabiinin evlatlarının temiz ruhlarına olsun.”

199 B1 10b, İ2 20b, İÜ 17a, MA 14, T1-

Diğer B1, Başlıksız İ2, Velehū MA

200 b: İ2-

201 a: İ2-

202 her B1, İÜ, MA: bir İ2. “Elem neşrah leke sadrek / (Ey Muhammed!) Senin göğsünü açıp genişletmedik mi?” İnşirāh/1

- 5 Ey rüfû-sâz-ı kerem sîne-i şad-çâk üzre
Eyle zaḥm-ı dilime luṭfla merhem meded âh²⁰³
- 6 Dil-i maḥzûnumuzu eyleme bigâne-i râz
Ey dil-i pâki Ḥudâ sırrına maḥrem meded âh²⁰⁴
- 7 Eyle evlâd-ı kirâmıñ için olsun imdâd
Fâzılıñ ḥâline sensin yine a^c lem meded âh

TEVBE-NÂME²⁰⁵

Fe^cilâtün / Fe^cilâtün / Fe^cilâtün / Fe^cilün

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 Tevbe ey şâh-ı risâlet günehim ^cafv eyle
Kul ḥaṭâsız olamaz pâdişehim ^cafv eyle
- 2 Bilirim sîne vü ruḥsâre-i gufrân üzre
Ḥâldir noḳta-i cürm-i siyehim ^cafv eyle²⁰⁶
- 3 ^cAmelim olmaya piçide-i pây-ı emelim
Meded ey dâver-i re^bfet-nigehim ^cafv eyle
- 4 Oldu bed-kerde-i ^cişyân u kuşurum şimdi
Ḥâr-ı dâmen-şiken-i ḥâk-i rehîm ^cafv eyle
- 5 Nâm-ı pâkiñ oḳunur gögde *muḳîlû*'l-^caşarât²⁰⁷
Ey şehenşâh-ı melâ'ik-sipehim ^cafv eyle
- 6 Şad-günâh etdi ise sehv ile ^câşî **Fâzıl**
Kul ḥaṭâsız olamaz pâdişehim ^cafv eyle

NA^cT-I ŞERİF²⁰⁸

Mefâ^cilün / Fe^cilâtün / Mefâ^cilün / Fe^cilün

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 Eyâ ferişte-ḥadem yâ Muḥammed-i ^cArabî
Şefî^c-i cümle-ümem yâ Muḥammed-i ^cArabî
- 2 Sen ol ḥulâşa-i ^câlem netice-i kevneyn
Medâr-ı kevn ü ^cadem yâ Muḥammed-i ^cArabî
- 3 Çerâğ-ı ḥalvet-i lâhûtsun ki didârıñ
Şu^c â-yı nûr-ı ḥarem yâ Muḥammed-i ^cArabî

203 Ey rüfû B1, İÜ, MA: Ruḳ^ca İ2

204 pâki B1, MA: pâk-i İÜ, İ2

205 B1 9b, İ2 21a, İÜ 17b, MA 12, T1-
Başlıksız İ2; Der-Na^ct-ı Şerîf Be-Ḥâzret-i Server-i Kâ'inât B1; Velchû MA

206 sîne vü B1: sîne-i İ2, İÜ, MA

207 "Şahsi kusurları örten."

208 B1 12a, İ2 21a, İÜ 17b, MA 9, T1-

Diger Na^ct-ı Şerîf-i Fahr-ı Kâ'inât ^cAleyhi Efdalü't-Taḥiyyât B1; Başlıksız İ2; Na^ct-ı Şerîf-i
Fahr-ı ^cAlem Şalla'llâhu Te'âlâ ^cAleyhi ve Sellem MA

- [18a] 4 Ezelden eyledi ismiñ debîr-i kevn ü mekân
Tırâz-ı levh ü qalem yâ Muḥammed-i ‘ Arabî
- 5²⁰⁹ Oğundu minber-i eflâke huṭbe-i *levlâk*
Yazıldı ‘ arşa raqam yâ Muḥammed-i ‘ Arabî
- 6 Livâ-yı ḥamd biçildi kumâş-ı kudsiden
Saña ḥuceste ‘ alem yâ Muḥammed-i ‘ Arabî
- 7 Burâk-ı himmetiñe hep melâ’ik-i melekût
Rikâbdâr-ı qadem yâ Muḥammed-i ‘ Arabî
- 8 Rikâb-ı ḥazretiñe cümle enbiyâ ferden
Âlây-ı beste-ḥaşem yâ Muḥammed-i ‘ Arabî²¹⁰
- 9 Şu ‘ arz-ı ḥâlime bak eyle merḥamet kuluña
Ki sen veliyy-i ni‘ am yâ Muḥammed-i ‘ Arabî²¹¹
- 10 Be-zât-ı pāk-şifât-ı celîle-i Bârî
Be-ḥaḥk-ı nûr-ı qadem yâ Muḥammed-i ‘ Arabî
- 11 Meded meded baña raḥm eyle yâ Resûlallâh
Sen ehl-i cûd u kerem yâ Muḥammed-i ‘ Arabî
- 12 Sezâ-yı merḥametim şöyle kim dil-i zârım
Helâk-i renc ü elem yâ Muḥammed-i ‘ Arabî
- 13 Niyâza geldim efendim günâhımı ‘ afv et
Sen ol ‘ aliyy-i himem yâ Muḥammed-i ‘ Arabî²¹²
- 14 Cihân mekârim-i aḥlâkı senden öğrendi
Sen ol güzide-şiyem yâ Muḥammed-i ‘ Arabî
- 15 Siyâh nokta gibidir günâh ‘ afvîñ ise
Mişâl-i lücce-i yem yâ Muḥammed-i ‘ Arabî
- 16 ‘ İnâyetiñ dileriz şimdi rûz-ı maḥşerde
Şefâ‘ atîñ daḥi hem yâ Muḥammed-i ‘ Arabî
- 17 Ne pâdişâh u ne çerç ü ne baht hep senden
Cihâna qahr u kerem yâ Muḥammed-i ‘ Arabî
- 18 Rızâ-yı pāk-i şerîfiñle şâd-kâm olsam
Baña cihânda ne ğam yâ Muḥammed-i ‘ Arabî
- [18b] 19 Hezâr müjde ki **Fâzıl** resûl der *Lebbeyk*
Dese bir ehl-i elem yâ Muḥammed-i ‘ Arabî
- 20 ‘ Aleyke elfü şalâtü ‘ aleyke elfü selâm
Be-ruz u şeb heme-dem yâ Muḥammed-i ‘ Arabî

209 B1 ve MA’da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

210 beste B1, İÜ, MA: rûtbe İ2

211 veliyy-i ni‘ am B1, MA: veliyyü’n-ni‘ am İ2, İÜ

212 ‘ aliyy-i B1, İÜ, MA: ‘ âlî İ2

NA‘T-I RESÛL-İ EKREM ²¹³

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

...--/...--/...-

- 1 Ey kerem-pîşe Resûl-i Kureşî
Dü-cihân fahrı dü-‘ âlem güneşi
- 2 Sensin ol şâh ki Cibrîl-i Emin
Dergeh-i ‘atîfetiñ perde-keşi
- 3 Sen Ebu’l-Kāsıma rām etdi Hudâ
‘Acem ü Rûm u Hicâz u Hâbeşi
- 4 Katre-i âb-ı vuzû’ñ üzre melek
Eder aşhâbıñ ile keşmekeşi
- 5 Zât-ı pür-nûruñ için bu hâkiñ
Oldu ecrâm-ı felek gıbta-keşi
- 6 Eyledi Yeşrib ü Baḥḥāya ḥased
Kâ’inatıñ heme erkân-ı şeşi ²¹⁴
- 7 ²¹⁵ Ol ki ḥalk oldu anıñ’çün eşyâ
Nice mümkün ola eşyâda eşi
- 8 ²¹⁶ Yâ Resûlallâh iki didelerim
Oldu derd-i remediñ guşşa-keşi
- 9 ²¹⁷ Remed-i Haydara Hayberde olan
Keremiñ kuluña da ola eşi
- 10 Sensin ol ‘ukde-küşâ kim na‘tıñ
Şâ‘ire mâye-i şâdi vü ḥuşi
- 11 ²¹⁸ فا جل عيناي بنود و بلح
رحمة منك و داد عمشي
- 12 Tîre-dil qalmaya ḥâşâ-li’llâh
Medḥ eden ‘aşkla sen mâhveşi ²¹⁹
- 13 Raḥmetiñ her dü-cihân deryâdır
Söndürür âteş-i ehl-i ‘atşı
- 14 ²²⁰ Ḥaylî dem kelb-i rikâbıñ **Fâzıl**
Şîr-i âlâm ile eyler güreşi

213 B1 10b, İ2 21b, İÜ 18b, MA 10, T1-
Diğer Na‘t-ı Şerif ‘Aleyhi Efḍalü’ş-Şalavât B1; Başlıksız İ2; Velehü MA

214 erkân-ı şeşi B1, İÜ, MA: erkân u şeşi İ2

215 B1, MA-

216 İ2, MA-

217 İ2, MA-

218 İ2, İÜ, MA-

219 Tîre-dil qalmaya İ2, İÜ, MA: Tîre-çeşm olmaya B1

220 İ2’de 14b ve 16b takdim-tehirlidir.

15 Tevbeler cām-ı hevā vü hevesiñ
Olmayam bir daḡi zehr-ābe-çeşi

16 Rūh-ı pākine şalāt ile selām
Ola peyveste şabāḡan u ‘aşi

[19a] **DER-ḤAḤḤ-I PERDE-İ ḤIRKA-İ RESŪL-İ EKREM** ²²¹

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. -

1 Zāt-ı faḡr-ı kā’inātıñ ḡırka-i vālāsıdır
Mescid-i Aḡşā ise bu ḡücre-i ‘ulyāsıdır

2 ḡücre-i pertev-feşān [u] ḡırka-i pāk-i resŪl
Mıhr ü meh āyine cām-ı revzen-i bālāsıdır

3 Ḥaddesa’llāḡ ḡırka-i pür-nür-ı maḡbüb-ı Ḥudā
Ḥil‘at-ı kāmet-tırāz-ı ḡadd-i müsteşnāsıdır

4 Āfitāba perde-sāz olmaḡ ne mümkin ebr ile
Nür-ı Muḡtārıñ ise bu maḡla‘-ı ḡarrāsıdır

5 Perde āvız olmadan böyle ḡarım-i envere
Maḡşad ancaḡ intisāb-ı ḡıdmet-i a‘lāsıdır ²²²

6 Ḥazret-i Beyḡān Sultānıñ teberrük-kerdesi
Bu kemine perde-i zer-tār anıñ ihdāsıdır ²²³

7 Ola şāyān-ı rızā mebrüretü’l-ḡayrātdan
Bu emānetgāḡ için bir tuḡfe-i ra‘nāsıdır

8 Ḥırka-i pāke şarılmış ḡalble Beyḡān-ı zār
Bu ḡarım-i eşrefiñ çāriçe-i ednāsıdır ²²⁴

9 Çāker-i nāçizidir ol şāḡ-ı şāḡib-ḡırḡanıñ
Hem şefā‘at-cüy-ı dergāḡ-ı kerem-pirāsıdır

10 Yā Ḥabīballāḡ şefā‘at yā Eba’l-Ḥāsım meded
Şıdḡla bu ḡazretıñ **Fāzil** du‘ā-güyāsıdır

NİYĀZ-NĀME BE-RŪḤĀNİYYET-İ ŞİDDĪḤ-İ EKBER ²²⁵

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

221 B1-, İ2 22a, İÜ 19a, MA 32, T1-

Başlıksız İ2; Bıcān Sultān ‘Aliyyetü’ş-Şān Ḥazretleriniñ Ḥırka-i Sa‘ādete Teberrük-Kerdesi Olan Perde-i Zer-tārıñ u Ḥücre-i Mu‘aḡḡararıñ Be-Zımn-ı Na‘t-ı Vaşfidır MA

222 envere İ2, MA: enverde İÜ

223 Beyḡān İ2, İÜ: Bıcān MA

224 Beyḡān-ı İ2, İÜ: Bıcān-ı MA

225 B1 7b, İ2 22a, İÜ 19a, MA 24, T1-

Diğer Na‘tiyye Berāy-ı Ḥazret-i Şiddiḡ B1; Başlıksız İ2; Na‘tiyye Be-Ḥazret-i Şiddiḡ MA

- 1 Mededkâr-ı resûl-i muhterem ey Hâzret-i Sıddîk
Refîk-i ğâr olan şâbit-ka-dem ey Hâzret-i Sıddîk
- [19b] 2 Seni rü'ÿâda gördüm destime bir nâme şunduñ sen
‘ Aceb bir nâme-i müşkîn-raqam ey Hâzret-i Sıddîk
- 3 Yazılmış bu ‘ ibâretle bu lafz-ı neş’ e-bağşâ kim
Baña senden olur tevķif-i ğam ey Hâzret-i Sıddîk
- 4 Ne ra‘ nâ lafza-i tevķif-i ğam kim ‘ aksidir anıñ
Şafâ-bağş-ı derûnum pür-sitem ey Hâzret-i Sıddîk ²²⁶
- 5 Ğamı tevķifden maqsad sürûru sârî etmektir
Edip celb-i ni‘ am def‘ -i elem ey Hâzret-i Sıddîk ²²⁷
- 6 Efendim çünkü sen Şıddîksin rü'ÿâmı taşdıķ et
Be-ħağķ-ı ħâzret-i faħr-ı ümem ey Hâzret-i Sıddîk ²²⁸
- 7 Efendim **Fâzıla** medyünsun rü'ÿâda ħüccetle
Buyur yaqzada ibrâ-yı zîmem ey Hâzret-i Sıddîk ²²⁹

NİYÂZ-NÂME BE-RÜHÂNİYYET-İ HÂZRET-İ ŞİDDİK

230

Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün/ Fe‘ülün

. - - - / - - - / . - -

- 1 Be-ħağķ-ı yâr-i ğârıñ yâ Ebâ Bekr
Baña olsun medârıñ yâ Ebâ Bekr
- 2 Beni rü'ÿâda tebşîr eylemişdi
Dehân-ı dür-nişârıñ yâ Ebâ Bekr ²³¹
- 3 Bi-ħamdi’llâh zuhûr etdi ser-â-pâ
Kelâm-ı şıdkkârıñ yâ Ebâ Bekr
- 4 Yine düşdü meded derd ü belâya
Bu ‘ abd-i bî-ķarârıñ yâ Ebâ Bekr
- 5 Yine senden baña olur ‘ inâyet
Göñül bir ğuşsa-ħ‘ârıñ yâ Ebâ Bekr ²³²
- 6 Baña ma‘ nâda bir daħi görünsün
Cemâl-i şu‘ le-bârıñ yâ Ebâ Bekr ²³³

226 derûnum İ2: derûn-ı B1, İÜ, MA

227 sürûru B1, İÜ, MA: sürûr-ı İ2

228 rü'ÿâmı B1, İÜ, MA: rü'ÿâyı İ2

229 Uyanıklık, manevi uyanıklık anlamına gelen “yakaza” kelimesi.

230 B1 7b, İ2 23a, İÜ 19b, MA 25, T1-

Dıĝer Na‘ tiyye Hâzret-i Ebâ Bekr B1; Başlıksız İ2; Velehü MA

231 Dehân-ı İ2, İÜ, MA: Zebân-ı B1

232 bir B1, İÜ, MA: pür İ2

233 ma‘ nâda İÜ, İ2, MA: rü'ÿâda B1

7 Yetişsin **Fâzıla** imdâd-ı luţfuñ
Be-ħaĸĸ-ı yâr-i ġârîñ yâ Ebâ Bekr

MEDĤİYYE DER-ĤAĸĸ-I ĤAZRET-İ ŐİDDİĤ-İ EKBER ²³⁴

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün/ Fe' ulün

. - - - / . - - - / . - -

1 Vekîl-i Şâh-ı ümmet yâ Ebâ Bekr
Ser-efrâz-ı Ĥilâfet yâ Ebâ Bekr ²³⁵

2 Resûlullâha sen ni' me'l-Ĥalefsin
Güzel kıldıñ vekâlet yâ Ebâ Bekr ²³⁶

3 Kıyâm-ı minber ü techîz-i ' asker
Ĥoşâ merdâne ġayret yâ Ebâ Bekr

4 Henüz nâ-muĤkem iken Ĥükm-i imân
Te' âla'llâh ne himmet yâ Ebâ Bekr ²³⁷

[20a] 5 Ĥuşûşâ ol kıtâl-i ceyš-i mürted
Yeter İslâma nuşret yâ Ebâ Bekr

6 Gerek evvel gerek âĤirde sensin
MededĤâr-ı nübüvvet yâ Ebâ Bekr

7 Sen ol ŐiddîĤ-i vaĤy-i âsumânî
Ne' am-ġüy-ı risâlet yâ Ebâ Bekr ²³⁸

8 Sen ol hem-pây-ı faĤr-ı enbiyâsın
RefîĤ-i ġâr-ı Ĥalvet yâ Ebâ Bekr

9 Seniñ dâmâdıñ oldu Şâh-ı *levlâk*
Şeref-yâb-ı Őihâret yâ Ebâ Bekr

10 Çü bint-i pâkiñ ümmü'l-mü'minîndir
Sen ol baba-yı millet yâ Ebâ Bekr

11 Kerem senden ki hep aşĤâb içinde
Sen ol kân-ı Şehâvet yâ Ebâ Bekr

12 Ĥazâ imdâdına ol dem ki aşĤâb
Hemen kıldı i' ânet yâ Ebâ Bekr

13 Ĥuzûr-ı pâke geldik mâ-melekle
Mu' in-i ceyš-i ' usret yâ Ebâ Bekr

234 B1 7a, İ2 22b, İÜ 19b, MA 24, T1-

Na' tiyye Be-Ĥazret-i Ebâ Bekr B1; Başlıksız İ2; Velehü MA

235 Ser-efrâz-ı B1, MA: Ser-fırâz-ı İ2; Şeref-râz-ı İÜ

236 Ĥalefsin B1, İÜ, MA: Ĥalîfsin İ2

237 iken B1, İÜ, MA: iki İ2

238 âsumânî B1, İÜ, MA: âsumân İ2

- 14 Mu'în ol 'usretinde bu gedânîñ
Eyâ şâh-ı mürüvvet yâ Ebâ Bekr
- 15 Dağîl düşdüm saña gayret seniñdir
Meded senden 'inâyet yâ Ebâ Bekr
- 16 Be-ğakğ-ı yâr-i hem-pehlû-yı hâkiñ
O ħurşid-i sa'âdet yâ Ebâ Bekr ²³⁹
- 17 Ħuzûrunda o faħr-ı kâ'inâtîñ
Baña eyle şefâ'at yâ Ebâ Bekr
- 18 Günâhım 'afv ede *min-ba'di tevbe* ²⁴⁰
Baña sen kıl kefâlet yâ Ebâ Bekr
- 19 Ma'âza'llâh günâh etmişdim evvel
O da vaqt-i cehâlet yâ Ebâ Bekr
- 20 O demden tâ bu dem nüh-sâle çekdim
Mükâfât u 'uqûbet yâ Ebâ Bekr
- 21 Zamân-ı 'afv erişdi qalmamışdır
Gönülde zerre tākāt yâ Ebâ Bekr
- 22 Efendim 'arzîña düşdüm ħalâş et
O bint-i pâke ħürmet yâ Ebâ Bekr
- 23 Saña imdâd eder **Fâzıl** hemân sen
Gönülden eyle da'vet yâ Ebâ Bekr

[20b]
'ÖMER ²⁴¹

MEDĦİYYE DER-ĦAKĞ-I ĦAZRET-İ EBÂ BEKR Ü

Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün

...--/...--/...--/...--

- 1 Çerğ-i İslâma iki mâh Ebû Bekr ü 'Ömer
Taht-ı imâna iki şâh Ebû Bekr ü 'Ömer
- 2 Biri taşdığ-i Nebî kıldı biri nuşret-i dîn
Geldiler min-țarafı'llâh Ebû Bekr ü 'Ömer
- 3 Vaşl-ı Ħakğ vâsıta-i mihr ü muħabbetleridir
Ħurb-ı Mevlâya iki râh Ebû Bekr ü 'Ömer ²⁴²
- 4 İki şemşîr-i hidâyetdir olup berğ-nümâ
'Alemlî eyledi âğâh Ebû Bekr ü 'Ömer

239 hem: İ2-

240 "Tevbeden sonra". "...tâbû min ba'di..." "şeklinde Kur'an-ı Kerim'de geçen ifadenin yer aldığı ayetin meali şöyledir "Sonra, şüphesiz ki Rabbin; cahillik sebebiyle kötülük yapan, sonra bunun ardından tövbe eden ve durumunu düzeltenlerden yanadır. Şüphesiz Rabbin bundan sonra da elbette çok bağışlayandır, çok merhamet edendir." Nahl/119.

241 B1 6b, İ2 13a, İÜ 20b, MA 25, T1 5b

Der-Na' t-ı Şeyĥeyn-i Mükerrremeyn Rağiya'llâhu 'Anhümâ B1, T1; Başlıksız İ2; Velehü MA

242 vâsıta-i İ2, İÜ, MA: vâsıtası B1, T1 / râh B1, İ2, MA, T1: mâh İÜ

- 5 İki şebâl idiler murğ-ı hü mā-yı dīne
Uçdular fetḥ ile her-gāh Ebū Bekr ü 'Ömer
- 6 Fetḥ-i Şām u 'Acem ü Mısr u Yemen eylediler
Dīn-i İslāma verip cāh Ebū Bekr ü 'Ömer
- 7 Haşyet-i Haḫḫ ile dil-çāk idiler almış iken
Müjde-i cennet ü dil-ḥ'āh Ebū Bekr ü 'Ömer
- 8 **Fāzıl**-ı zār u günehkāra şefā' at lāzım
Beni elden ḫomayın āh Ebū Bekr ü 'Ömer

**MEDḤİYYE DER-ḤAḫḫ-I ḤAZRET-İ EBĀ BEKR Ü
'ÖMER**²⁴³

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

- 1 Nūr-ı Muḫtār ile perverde Ebū Bekr ü 'Ömer
İki ḫandil-i ziyā-kerde Ebū Bekr ü 'Ömer
- 2 'Ālem-i zāhir ü bātında serir-ārādır
İki şāh-ı kerem-āverde Ebū Bekr ü 'Ömer
- 3 İki dāmād-ı şeref-kevkebe 'Osmān u 'Alī
İki ḫurşid-i ziyā-kerde Ebū Bekr ü 'Ömer
- 4 Ne şa'ādet ki ḫayātıyla memātında ola
Faḫr-ı kevneyn ile bir yerde Ebū Bekr ü 'Ömer
- 5 Müjde-i 'afv u rızā almış iken Mevlādan
Yine ḫavf-ile dil-efsürde Ebū Bekr ü 'Ömer
- 6 Ne revā **Fāzıl**-ı zār olmuş iken çakeriñiz
Ḳalsın ālāmla āzürde Ebū Bekr ü 'Ömer²⁴⁴

MEDḤİYYE-İ ḤAZRET-İ 'OŞMĀN²⁴⁵

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

- 1 Ziyā-yı nesl-i 'Affānī çerāğ-ı nūr-ı 'Osmānī
'Aceb mihr-i dıraḫşānī çerāğ-ı nūr-ı 'Osmānī
- 2 Nübüvvetden dü-cevher aldı ismi oldu Zü'n-Nüreyn
Uyandı evvel ü şānī çerāğ-ı nūr-ı 'Osmānī

243 B1 6b, İ2 23b, İÜ 20b, MA 26, T1-
Na' tiyye-i Şeyḫeyn-i Ekremeyn B1; Başlısız İ2; Velehū MA

244 zār: İ2-

245 B1 8a, İ2 23b, İÜ 20b, MA 26, T1-
Na' tiyye Be-Ḥazret-i 'Osmān-ı Zü'n-Nüreyn Raḫiya'llāhu Te' ālā 'Anh B1; Medḫ-i 'Osmān-ı
Zi'n-Nüreyn Raḫiya'llāhu 'Anh İ2; 'Na' t-ı Ḥazret-i 'Osmān-ı Zi'n-Nüreyn MA

- [21a] 3 Dü-nûruyla dü-âlem şâhının çünkim münevverdir
İki dünyâda nûrânî çerâğ-ı nûr-ı ‘Oşmânî²⁴⁶
- 4 Benî Ümmeyye kim seng-i siyeh-dildir haķikâtdē
O seng-i âteş-efşânî çerâğ-ı nûr-ı ‘Oşmânî²⁴⁷
- 5 Ol iki nûr için zulmetde koyma Fâzılı yâ Rab
Münevver eylesin anı çerâğ-ı nûr-ı ‘Oşmânî

MEDĦİYYE-İ ĦAZRET-İ ‘ALİ RADİYA’LLĦHU ‘ANH²⁴⁸

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

...- / ...- / ...-

- 1²⁴⁹ FâtiĦ-i Kâl‘a-i Ħayber Ħaydar
‘Alem-efrâz-ı peyamber Ħaydar²⁵⁰
- 2 Oldu Mûsâ ile Hârûn gibi
FâĦr-ı kevneyne birâder Ħaydar
- 3 İki ‘âlemde nebîden şoñra
Ser-te-ser ‘âleme server Ħaydar
- 4 LevĦ-i maĦfûzda ism-i pâki
Oldu ser-levĦa-i defter Ħaydar²⁵¹
- 5 Yazdı elkâbını küttâb-ı ezel
EsedullâĦ Gâzanfer Ħaydar
- 6 Laķab-ârâ-yı ‘Aliyyü’l-gâlib
Şöhret-efzâ-yı dilâver Ħaydar
- 7 Ħazret-i şâĦ-ı velâyetdir kim
Lâ-mekân semtine rehber Ħaydar
- 8 Şavt-ı bî-Ħarfe muĦâtabdır hem
Nûr-ı bî-şu‘leye mażĦar Ħaydar
- 9 NeĦĦa-i Ħuds-ile ehlu’llâĦı
Ħaşre dek kıldı mu‘atĦar Ħaydar
- 10 Şekl-i âdemde melekdir diyemem
Mâ-Ħaşal nûr-ı muşavver Ħaydar
- 11 Diyemem Ħalvet-i Rabbânîde
RûĦ-ı Ħuds ile berâber Ħaydar

246 dü-nûruyla dü-âlem şâhının İ2, İÜ, MA: dü-nûr ile dü-âlem şâhı tek B1

247 seng-i İ2, İÜ, MA: sengiñ B1

248 B1 8a, İ2 23b, İÜ 21a, MA 26, T1-

Na‘tiyye Be-Ħazret-i ‘Alî Kerrema’llâhu VecheĦü ve Radîya’llâhu Te‘âlâ ‘Anh B1; MedĦ-i ‘Alî İbn-i Ebî Ħalîb Radîya’llâhu ‘Anh İ2; Na‘tiyye Be-Cenâb-ı Şîr-i Yezdân MA

249 İ2 ve MA‘da sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

250 efrâz-ı B1, MA: efrüz-ı İ2, İÜ / peyamber B1, MA: peygamber İ2, İÜ

251 ser-levĦa-i İ2, İÜ, MA: dîbâce-i B1

- [21b] 12 Bütün esrâr-ı dil-i lâhûtu
Eylemiş sinede ezber Hâyder
- 13 Kâlbidir nüshâ-i ahkâm-ı Hudâ
Münşî-yi şer' -i münevver Hâyder
- 14 ²⁵² Büt-perest olmadan oldu ma' şüm
Ki şabâvetde mu'tahhar Hâyder
- 15 Bâb-ı ilm olduğuna şahiddir
Hâzret-i h'âce-i ekber Hâyder
- 16 Mîve-çîn-i harem-i Zehrâyî
Ya' nî dâmâd-ı peyamber Hâyder ²⁵³
- 17 ²⁵⁴ Zühreyi pâyına çârîçe eder
Çerhden istese duhter Hâyder ²⁵⁵
- 18 Bir emânet şadef-i kudretten
Şulb-i ecdâdda cevher Hâyder ²⁵⁶
- 19 İki cevher gelip ol cevherden
Ya' nî kân-ı dü-birâder Hâyder
- 20 Ola ma' lûmuñuz ey müdde' iyân
Maşşere kâdî-yi ' asker Hâyder
- 21 Kim kalır teşne ki rûz-ı ' araşât
' Aleme sâkî-yi Kevşer Hâyder
- 22 Kim gider dūzaħa cennet var iken
Ki şefâ' atger-i maşşer Hâyder
- 23 Her ğazâda meded-i Sübhânî
Bâ' iş-i nuşret-i leşker Hâyder ²⁵⁷
- 24 Ehl-i Bedre sebab-i tesmiyedir
Çünkü bir bedr-i münevver Hâyder
- 25 Yevm-i Hendek nefes-i kudsî ile
Verdi a' dâsına şarşar Hâyder
- 26 Fırka-i düşmene yevm-i Şiffîn
Eyledi tîğını ber-ser Hâyder
- 27 Zülfikârı dem-i a' dâsı ile
Lâ' l ile kıldı mücevher Hâyder
- 28 Zülfikârı ile mâşâ' a'llâh
Kıldı dünyâyı musahhar Hâyder

252 B1-

253 peyamber B1, MA: peygamber İ2, İÜ

254 B1-

255 Zühreyi İ2, MA: Zühre-i İÜ / pâyına İÜ, MA: bâbına İ2

256 ecdâdda B1, İÜ, MA: ecdâdına İ2

257 Sübhânî B1, İÜ: Rabbânî İ2, MA

- 29 Mekkeden hıttā-i Hindistāna
Tīġ ile fātih-i kişver Ḥaydar ²⁵⁸
- 30 El-meded el-meded ey Seyfullāh
Ey ḥudāvend-i muzaffer Ḥaydar
- 31 Sensin ārāyiş-i dīn-i İslām
Millet-i Aḥmede ziver Ḥaydar
- 32 ²⁵⁹ Rūz u şeb vird-i zebānım sensin
Bāng u nālem heme Ḥaydar Ḥaydar
- 33 ²⁶⁰ Rūz u şeb ^ç ıtr-ı dimāġım sensin
Micmer-i fikrime ^ç anber Ḥaydar
- 34 ²⁶¹ Şu^ç le-i luţfuña oldum ṭālib
Ey Ebū Ṭālibe cevher Ḥaydar
- [22a] 35 ²⁶² Her umūrumda budur ü^m mīdim
Ola imdādla yāver Ḥaydar
- 36 ²⁶³ Ḥer ṭariķimde budur me^ç mūlüm
Ede manşūr u muzaffer Ḥaydar
- 37 Bende-i ḥāşşımı hāşā-li'llāh
Ḷoya nālān u mükedder Ḥaydar
- 38 Pādişāh-ı dü-cihānım **Fāzıl**
Beni eyler ise çāker Ḥaydar
- 39 Kendüye bende degil bābında
Eylese bende-i Ḷanber Ḥaydar
- 40 Āl ü etbā^ç ına memlūk oldum
Kişver-i şineme dāver Ḥaydar
- 41 ²⁶⁴ Ḷırķ beyt ile Ḷaşıdem sükker
Nice sükker ki mükerrer Ḥaydar
- 42 Rağiya'llāhu Te^ç ālā ^ç anhu
Ki dü-^ç ālemde bünāver Ḥaydar ²⁶⁵

258 Hindistāna İ2, İÜ, MA: Hindistānı B1 / Tīġ İ2, İÜ, MA: Ḷahr B1

259 B1'de 41. beyittir.

260 İ2, MA-

261 İ2 ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

262 B1'de 42. beyittir.

263 İ2, MA- / B1'de 36. beyittir.

264 İ2, MA-

265 40 beyit denmesine rağmen B1'de 40, İ2 ve MA'da 39, İÜ'de ise 42 beyittir.

DER-VAŞF-I ÇĀR-YĀR-İ GÜZİN²⁶⁶

Mefā' ilün / Mefā' ilün/ Fe' ulün

. --- / . --- / . ---

I

- 1 Cenāb-ı Hāzret-i Şiddīk-i Ekber
 2 O Fārūḡ-ı ferīḡayn ol dil-āver²⁶⁷
 3 O Zü'n-Nüreyn dāmād-ı peyamber²⁶⁸
 4 O şāhib-Zülfiḡār ol şir-i Ḥayber
 5 Cihān bu Çār-yār ile münevver
 6 Ebü Bekr ü 'Ömer 'Oşmān u Ḥaydar

II

- [22b] 1 Biri taşdıḡkār-ı faḡr-ı 'Adnān
 2 Biri dīn-i mübini ḡıldı i' lān
 3 Biri nūr-āver-i tertīb-i Kur'ān
 4 Biri kerrār-ı ḡāzī şāh-ı merdān
 5 Ḥişār-ı dīne bunlar çār-erkān
 6 Ebü Bekr ü 'Ömer 'Oşmān u Ḥaydar

III

- 1 Birisi yār-i ḡār-ı şāh-ı *levlāk*
 2 Birisi Ḥaḡḡ için ḡiddetle bī-bāk
 3 Biri şermende-meşreb hem keremnāk
 4 Birisi bāb-ı şehri-ı 'ilm ü idrāk
 5 Medār-ı āb u bād u āteş ü ḡāk
 6 Ebü Bekr ü 'Ömer 'Oşmān u Ḥaydar

IV

- 1 Biri şeyḡ-i kühen-sāl-i ḡilāfet
 2 Birisi celde-perdāz-ı 'adālet²⁶⁹
 3 Birisi kār-ı ḡilm ü rıfḡ u 'iffet
 4 Biri şir-i Ḥudā şāh-ı velāyet
 5 Cihāna her biri mihr-i ḡidāyet
 6 Ebü Bekr ü 'Ömer 'Oşmān u Ḥaydar

V

- 1 Birisi ḡufte-i pehlū-yı Tāhā
 2 Biri yanında olmuş ravza-pirā
 3 Biri ḡāk-i Baḡi'ā behcet-efzā

266 B1 6b, İ2 24b, İÜ 22a, MA 28, T1-

Terci'-Bend Be-Çār-yār-i GüzİN B1; Medḡ-i Çihār-Yār-i GüzİN Raḡiya'llāhu 'Ahnüm İ2; Terci'-Bend-i Çār-yār-i GüzİN Rıḡvānu'llāhi 'Aleyhim Ecma'in MA

267 Fārūḡ-ı ferīḡayn B1, İÜ, MA: Fārūḡ ol ferīḡayn İ2

268 peyamber B1, İ2, MA: peyḡamber İÜ

269 celde B1, İÜ, MA: cilve İ2

- 4 Biri semt-i Necefde şāh-ı vālā
5 Olup her bir tarafından ʿālem-ārā
6 Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOşmān u Ḥaydar

VI

- 1 Eyā nūr-ı nübüvvet şuʿle-bārī
2 Sen ol bu **Fāzıl**ñ imdādkārī
3 Keremle ḥandenāk eyle bu zārī
4 Be-ḥaḫḫ-ı rūḥ-ı pāk-i Çār-yārī
5 Ola hep ğarḳa-i Rıdvan-ı Bārī
6 Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOşmān u Ḥaydar

DER-ḤAḪḪ-I ŞĀH ʿALĪ²⁷⁰

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 Nāka-i sırr-ı ʿAlī mażhar-ı feyz-i ezeli
Zülfikār-ı ʿazamet ol Esedullāh-ı velī
2 Kūhu çāk etdi ise nāka-i Şāliḥ **Fāzıl**
İki çāk etdi semāyı şütür-ı sırr-ı ʿAlī

TERCĪʿ-BEND-İ ESRĀR-I ŞŪFĪYYE²⁷¹

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

...- / ...- / ...- / ...-

I

- [23a] 1 Zāhire kılma nazar bātınñ olsun maʿmūr
2 Öyle bir ʿayb edegör kim hüner ol ʿaybdadır
3 Dil-i āgāhıma keşf oldu cemāl-i mestür
4 Ehl-i zāhir ki henüz şübhededir reybdedir
5 Ben ki maḥbūbumu zann eyler idim ğaybdadır
6 Yoḫladım gönlümü gördüm ki meger ceymbdedir

II

- 1 Ne semāda ne hevāda ne heyülāmızda
2 Ne türāb içre ne āteşde ne deryāmızda
3 Ne cevāmīʿde ne ḥod Kaʿbe-i ʿulyāmızda
4 Ne taşavvurda olan vechle ḥülyāmızda
5 Ben ki maḥbūbumu zann eyler idim ğaybdadır
6 Yoḫladım gönlümü gördüm ki meger ceymbdedir

270 B1-, İ2-, İÜ 22a, MA-, T1-

271 B1 4b, İ2 25a, İÜ 22b, MA 6, T1 3a

Müseddes Münacāt İ2; Murabbaʿ-ı Taşavvufāne İÜ; Velehū Taşavvufāne MA; Tercīʿ-Bend Ber-Nemaḫ-ı Esrār-ı Şūfiyye ki İlhām-ı Ḥazret-i Kudsiyye Būd T1. (İÜ'deki başlık doğru olmadığı için B1 nüshasındaki başlık tercih edilmiştir.)

III

- 1 Ne mekân u ne zamân u ne vatandaş ne ğarīb
 2 Ne celî vü ne hafî vü ne ba' id ü ne karīb
 3 Oldu şad-perde-i ihfâ ile bigâne karīb
 4 Aşınâ perde-şikâf oldu aña ber-takrīb
 5 Ben ki maḥbûbumu zann eyler idim ğaybdadır
 6 Yokladım gönlümü gördüm ki meger ceybdedir

IV

- 1 Belî şad-Ka' beden a' zam dil-i erbâb-ı kulüb
 2 Her gönül-hâneye gelmez imiş ammâ maḥbûb
 3 Ateş-i ' aşk aña evvelde gerekdir cârüb
 4 Öyle dilden olamaz nûr-ı tecellî maḥcûb
 5 Ben ki maḥbûbumu zann eyler idim ğaybdadır
 6 Yokladım gönlümü gördüm ki meger ceybdedir

V

- 1 Tekyede şavma' ada anı ederdim teftiş
 2 Komadım zâhid ü ' âbid ne keşiş ü bed-kiş ²⁷²
 3 Tâ ki vahy oldu bu mışra' baña gitdi teşviş
 4 Bunu ' ârif ise levḥ-i dile yazsın derviş
 5 Ben ki maḥbûbumu zann eyler idim ğaybdadır
 6 Yokladım gönlümü gördüm ki meger ceybdedir

VI

- [23b] 1 Bir alay ğâfile şad-ḥayf ki uydum evvel ²⁷³
 2 Dediler vuşlata lâzım ola şad-şâle ' amel ²⁷⁴
 3 Bilmediler anı kim cezbe ' amelden efdal
 4 Maḥz bir mevhibedir ma' rifet ' azze ve cel
 5 Ben ki maḥbûbumu zann eyler idim ğaybdadır
 6 Yokladım gönlümü gördüm ki meger ceybdedir

VII ²⁷⁵

- 1 Âdemiñ şekline bakma dil-i nâ-kâmına bak
 2 Ne kadar olsa günehkâr anıñ encâmına bak
 3 Ne demiş **Fâzıl**-ı dâna hele ilhâmına bak
 4 Dil-i divânesiniñ râzını i' lâmına bak
 5 Ben ki maḥbûbumu zann eyler idim ğaybdadır
 6 Yokladım gönlümü gördüm ki meger ceybdedir

272 ' âbid ne B1, İ2, İÜ, T1: ' âbidle MA

273 ḥayf ki B1, İ2, MA, T1: ḥayfla İÜ / uydum B1, İÜ, MA, T1: şordum İ2

274 Vuşlata B1, MA, T1: Vaşlına İ2, İÜ

275 MA-

DER-ḤAḤḤ-I MEVLĀNĀ ḲUDDİSE SİRRUHU'L-A'LĀ²⁷⁶

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

. . . . / / /

- 1 Erenler şāhı Mevlānā Celāleddīn-i Rūmīdir
Meleklerle felek āvāre-i bāng-ı ḳudūmıdır²⁷⁷
- 2 Felekde seb' a-i seyyāreyi döndürdü ' aşkıyla
Hep ' ālem Mevleviniñ mest-i āyın ü rüsümıdır
- 3 Olur ervāh-ı ' ulvī şem' ine pervāne-i ḥayret
Meh ü ḥurşid ise ol ḥānḳāhıñ iki mūmıdır
- 4 Cihāna Ḳonyadan raḥşān olur envār-ı Mevlānā
Anıñ nesl-i müniri ḥaşre dek arzıñ nücūmıdır
- 5 Eden leb-teşnegān-ı ' aşkı hep ' irfān ile sīrāb
Zülāl-i Meşneviniñ lücce-i feyz-i ' ulūmıdır²⁷⁸
- 6 Meded ey rūḥ-ı Mevlānā meded kim ehl-i himmetden
Meded-cüyāna imdād eylemeñ emr-i lüzūmıdır
- 7 Neden zulmet-nişin-i künc-i ḥasret ola dervīşin
Sen ol ḥurşidsin kim ' āleme nūruñ ' umūmıdır
- 8 Bu mışra' la neyāsā **Fāzıl**-ı pür-dāğ eder feryād
Erenler şāhı Mevlānā Celāleddīn-i Rūmīdir²⁷⁹

DER-ḤAḤḤ-I ŞĀH MUḤAMMED BAHĀEDDİN NAḤŞİBEND²⁸⁰

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

. . . . / / /

- 1 Ey Muḥammed ey Bahāeddīn Şāh-ı Naḥşibend
El-meded ey ḥ'āce-i ' ālem-penāh-ı Naḥşibend
- [24a] 2 Ey çerāğ-ı encūmen-pīrā-yı ḳaşr-ı ' ārifān
Nūr-bāḥşā-yı cihān-ı tire māh-ı Naḥşibend
- 3 Ey ricālū'l-ğayb ey şāhān-ı mülk-i ma' nevī
El-amān ey tād-dārān-ı külāh-ı Naḥşibend
- 4 Pençe-i ehl-i sitemde ben helāk oldum meded
Dād u feryād ey mülük-ı taḥtgāh-ı Naḥşibend

276 B1 15a, İ2 26a, İÜ 23b, MA 29, T1-

Niyāz Be-Ḥazret-i Mevlānā Ḳuddise Sırruhū B1; Medḥ-i Ḥazret-i Mevlānā Ḳuddise Sırruhū'l-
'Aziz İ2; Na' tiyye-i Ḥazret-i Mevlānā Ḳuddise Sırruhū MA

277 āvāre-i B1, İ2, MA: āvāze-i İÜ / bāng-ı B1, İÜ, MA: pāk-i İ2

278 feyz-i B1, İÜ, MA: feyzi İ2

279 mışra' la B1, İÜ: āteşle İ2, MA

280 B1 15b, İ2 26a, İÜ 23b, MA 30, T1-

Niyāz Be-Ḥazret-i Şeyḥ-i Naḥşibend B1; Medḥ-i Ḥazret-i Bahāeddīn Naḥşibend Ḳuddise Sırruhū
İ2; Na' tiyye-i Ḥazret-i Şāh-ı Naḥşibend Ḳuddise Sırruhū MA

- 5 Ben ki ser-gerdān-ı deşt-i lâ-mekân oldum baña
Dest-gir ol ey delîl-i şâhrâh-ı Nakşibend
- 6 Men gedâ-yı bî-nevâ keçkûl-be-dest-i hÿâcegân
Men faķır-i âsitân-ı hânķâh-ı Nakşibend
- 7 **Fâzıl**-ı mazlûma imdâd et faķırîndir seniñ
Ey Muħammed ey Bahâeddin Şâh-ı Nakşibend

DER-ĦAĦĦ-I ĦAZRET-İ ' ABDÜLKÂDİR ĦUDDİSE SIRRUHÛ ²⁸¹

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...-.../...-.../...-.../...-

- 1 Feyz-i nûr-ı Şamedî Ħazret-i ' Abdülķâdir
Ħuţb-ı ğavş-ı ebedî Ħazret-i ' Abdülķâdir
- 2 Ħuţbü'l-aķţâb-ı nefes-baĥş-ı nüfûs-ı abdâl
Ehl-i Ħaķķıñ senedi Ħazret-i ' Abdülķâdir
- 3 Pençe-i zûr-ı cihân-gir ile Bâzü'l-Eşheb
Evliyânıñ esedi Ħazret-i ' Abdülķâdir ²⁸²
- 4 Allâh Allâh ne tecellî bu ki şarķen ğarben
' Âlemiñ mu' teķadı Ħazret-i ' Abdülķâdir
- 5 ' Arab u Rûm u ' Acemde çekilir gülbângı
Her ğürühuñ şadedi Ħazret-i ' Abdülķâdir
- 6 Maţla' u maĝribi Geylân ile Bağdâd ammâ
Nûr edip her beledi Ħazret-i ' Abdülķâdir ²⁸³
- 7 Şöyle kim şu' le-i ĥurşid-i cihân-tâb gibi
Kâ' inâtiñ mededi Ħazret-i ' Abdülķâdir ²⁸⁴
- 8 Ħâliyâ memleket-i bâtın-ı feyz-âbâdiñ
Dâver-i sikke-zedi Ħazret-i ' Abdülķâdir
- 9 Zâhiren bilmezem ammâ cihet-i bâtından
Âsumânıñ ' amedi Ħazret-i ' Abdülķâdir
- 10 Her niyâzımda baña vâsıta bâbu'llâha
Merd-i ķurb-ı Eĥadî Ħazret-i ' Abdülķâdir
- 11 El-meded bende-i dil-ĥasteye şey' en-li'llâh ²⁸⁵
Ey ğöñül müstenedi Ħazret-i ' Abdülķâdir

281 B1 14b, İ2 26b, İÜ 24a, MA 30, T1-
El-Meded Yâ Sultânü'l-Evliyâ B1; Na'tiyye-i Ħazret-i Şeyh ' Abdülķâdir Geylânî Ħuddise
Sırruhû MA

282 zûr-ı B1, İÜ, MA: rûz-ı İ2 / Bâzü'l-Eşheb B1, İ2, İÜ: Bâz-ı Eşheb MA

283 Geylân B1, İ2, MA: Geylânî İÜ

284 şu' le-i B1, İÜ, MA: ' âleme İ2

285 şey' en-li'llâh: Allah için bir şey anlamında bir istek sözü.

- 12 Cedd-i pākiñ için üftādeye himmet yāhū
Seyyidi ħuz bi-yedi Ĥazret-i ‘ Abdülkādīr ²⁸⁶
- [24b] 13 İki dünyāda Resūl-i Ķureşiden şoñra
Fāzılıñ mu‘temedi Ĥazret-i ‘ Abdülkādīr

**NIYĀZ-NĀME DER-RŪĤĀNĪYYET-İ ĤĀZRET-İ
 RUFĀ‘Ī** ²⁸⁷

Mefā‘ ilün / Mefā‘ ilün/ Fe‘ ulün

. - - - / . - - - / . - -

- 1 Amān yā Seyyid Aĥmed yā Rufā‘ Ī
 Meded ey nūr-ı Mevlāniñ şu‘ ā‘ Ī
- 2 Ser-efrāz-ı kibār-ı evliyāsın
 Erişdi ‘ arşa ĥadriñ irtifā‘ Ī
- 3 Tariĥ-i lā-mekāna rehber olduñ
 Şaña hep evliyāniñ ittibā‘ Ī
- 4 Gerek ĥuṭb u gerek şeyḥ ü mürīdān
 Cihān hep senden almış intifā‘ Ī
- 5 Sen ol nūr-ı hidāyet aşla rāci‘
 Sen ol ĥuṭb-ı ĥaĥiĥat Ĥaĥĥa sâ‘ Ī
- 6 Mişāl-i cüy-ı rīzānsın ki āḥir
 Yine deryāya düşdü ictimā‘ Ī
- 7 ‘ Aceb āyīne-i ĥudret-nümāsın
 Verā-yı perdeye var ittilā‘ Ī
- 8 Erenler menzili zāhir eşerden
 Ki dervişānına olur murā‘ Ī
- 9 Kim etdi evliyādan bu vefāyı
 Vefā kim ĥaşre dek yok inĥitā‘ Ī
- 10 Nebīlerden daḥi bu ĥāl ü te’sīr
 Kimiñ maṭrūĥ gūş-ı istimā‘ Ī
- 11 Bu bir ĥudsi nefesdir kim Ĥudādan
 Derūn-ı pīre urmuşdur şu‘ ā‘ Ī
- 12 Bu meydān-ı taşarrufdur ki bunda
 Velīniñ keşf olur tül-i zirā‘ Ī
- 13 Faĥīri ‘ aşkıña pervāne olmuş
 Eder hemvāre āteşde semā‘ Ī ²⁸⁸

286 “Efendim, elimden tut!”

287 B1 15a, İ2 26b, İÜ 24b, MA 31, T1-

Niyāz Be-Ĥazret-i Şeyḥ Aĥmed Rufā‘ Ī B1; Der-Şitāyiş-i Seyyid Aĥmed Er-Rufā‘ Ī Ķuddise Sırruhū İ2; Na‘ tiyye-i Ĥazret-i Şeyḥ Aĥmed Rufā‘ Ī Ķuddise Sırruhū MA

288 olmuş B1, İÜ, MA: etdi İ2

- 14 Ne hikmet eylese karn içre devrân
Serinde zerrece olmaz şudâ²⁸⁹ ı
- 15 O hâlet ile zannım bir fakîre
Nefes eylesse feth eyler kıla²⁹⁰ ı
- 16 Ne teşhîr-i kavîdir Allâh Allâh
Mişâl-i sübhâ destinde efâ²⁹¹ ı
- 17 Degil ef²⁹¹ ı degil âteş musahhar
Cihânın hep vuhûş ile sibâ²⁹¹ ı
- [25a] 18 Tarîkat ğayreti bir rütbe anda
Ki dervişân ğanemdir şeyh râ²⁹¹ ı
- 19 Veren dervişine bunca kerâmet
Olur mu kâşısından imtinâ²⁹¹ ı
- 20 Gedâ-yı hânkâhındır bu **Fâzıl**
Seniñ dergâhına gelmiş bu dâ²⁹¹ ı
- 21 Erişmezse fakîre feyz-i luftuñ
Gamından var cihâna elvedâ²⁹¹ ı
- 22 Belî şebender-i ‘âlî-cenâba
Kemine tuhfedir nazmım metâ²⁹¹ ı
- 23 Meded senden meded yâ hâzret-i pîr
Amân yâ Seyyid Aḥmed yâ Rufâ²⁹¹ ı

KAŞİDE-İ FELEK²⁹¹

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

...--/...--/...--/...-

- 1 El-meded ey felek ey çerḥ-i serî²⁹² ü'l-ḥarekât
Ey mededkâr-ı cihân zât-ı keşîrû'l-berekât²⁹²
- 2 Sensin ol cism-i laṭîf ü küreviyyü'l-heykel
Sensin ol kubbeli eyvân-ı muraşşa²⁹³ -mir'ât
- 3 Sensin ol zât-ı veliyyü'n-ni²⁹³ am-ı ḥâk-i zemîn
Sensin ol künbed-i vâlâ-yı medâr-ı ḥayrât²⁹³
- 4 Ben perîşân u perâkendeyim ey vâlî-yi kül
Oldu ekdâr ile zâtın gibi ḳaddim iki ḳat²⁹⁴

289 eylese B1, İÜ, MA: ise bu İ2

290 fakîre MA: fakîri B1, İ2, İÜ

291 B1 103a, İ2 27a, İÜ 25a, MA 48, T1 58a

Kaşîde Berây-ı Cenâb-ı Felek-i Pür-İnkılâb-ı ‘Âlî-Ḳıbâb B1, T1; Der-Tavşîf-i Felek İ2; Kaşîde-i Nev-Zuhûr Der-Sitâyiş-i Cenâb-ı Hâzret-i Çerḥ-i Felek MA

292 ey felek ey çerḥ-i B1, MA: el-meded ey cirm-i İ2, İÜ; ey felek ey cirm-i T1

293 medâr-ı ḥayrât B1, MA, T1: keşîrû'l-ḥayrât İ2; İÜ -

294 ile: İÜ-

- 5 Sâkinân-ı küre-i arzı bütün medh etdim
Eyledim cümlesine ‘aciz ile ‘arz-ı hâcât ²⁹⁵
- 6 Yine hep ‘uğdelerim olmadı hayfâ mahlûl
Dağı bilmem ne zamân hall olacaqdır heyhât
- 7 Niyyetim şimdi seniñ medhiñe âgâz etmek
Seni kaçd eyledim ey dâver-i ħurşid-âyât
- 8 Kimse medh eylememiş zât-ı şerîf-i pâkiñ
Belî hicv etmede ebnâ-yı zamân her evkât ²⁹⁶
- 9 Kâmımı ħâşıl ederseñ febihâ etmez iseñ
Ķalemim nükte-i hicviñde hıç olmaz iskât ²⁹⁷
- 10 Medh-i elĳâb-ı cenâbîñla zebân-ı ħâmem
Böyle âgâze eder şimdi ‘aleyke’ş-şalavât
- 11 Zât-ı seyyâre-ħaşem cirm-i muĳit-i ‘âlem
Kân-ı icâd u ‘adem menba‘-ı luĳ u âfât
- 12 Târem-i şâ‘ iĳa-fersâ-yı ciger-süz-ı cihân
Berĳ-meş‘al şeh-i Pervîn-ħadem âteş-âlât
- [25b] 13 Ya‘ nî‘ ol zât-ı kebûdî-ruĳ u aĳlas-câme
Ķazret-i çerĳ-i felek zât-ı mededkâr-ı zevât
- 14 Leşker-i ĳahrına bir ĳara sipâhî Mirriĳ
Zühre divânına bir muĳrib-i şâĳib-naĳamât ²⁹⁸
- 15 Mihr ü meh dergeh-i vâlâsına iki Tâtâr
Pişgâhında ‘Uĳârid re‘îs-i taĳrîrât
- 16 Heft-ecrâmına dolmuş nice şâĳib-ħâne
Esed ü ‘Aĳreb ü Ķüt u Sereĳân u ħaşerât
- 17 Vâlî-yi mihr ü mehâ dâver-i encüm-sipehâ
Sensin ol mâye-dih-i ma‘den ü ħayvân u nebât ²⁹⁹
- 18 Sensin ol pîr-i kühen-sâle vü şıbyân-meşreb
Çerĳ-i bî-râbıta-i kec-reviş ü ‘ucebe-şıfât ³⁰⁰
- 19 Sensin ol şa‘bede-perdâz füsünĳer ‘ayyâr
Köhne dülâb-ı fîten ĳurfa medâr-ı ‘âĳât ³⁰¹
- 20 Tâli‘-i şümü efendim saña şekvâ ederim
Bü‘l-‘aceb aĳter-i kec-dâ‘ire-i seyr ü şebât ³⁰²

295 etdim İ2, İÜ, MA, T1: etdi B1

296 hicv İ2, İÜ: zemm B1, MA, T1

297 etmez iseñ B1, İ2, İÜ: etmezseñ MA, T1

298 ĳara İ2, İÜ, MA, T1: ferd-i B1

299 mâye-dih-i B1, İÜ, MA, T1: mâyede bir İ2

300 ol: İÜ- / sâle vü MA: sâle-i B1, T1; sâle ki İ2, İÜ

301 füsünĳer B1, İ2, İÜ, T1: füsün MA

302 kec-dâ‘ire-i MA: kec-dâ‘ire bî- İÜ, T1; kec-dâ‘ire-i bî- B1

- 21 Kıl beni nâ'îl-i tesdîs-ķırân-ı 'ulvî
İhtirâķ-ı ğama düŖdüm baňa olmaz mı necât ³⁰³
- 22 Küre-i nâr-ı sitemden dilimi eyle rehâ
Bu hevâ ile telâfî ola Ŗâyed mâ-fât ³⁰⁴
- 23 Delv ile ħûtu Ŗikâr eyler iken deryâdan
Ben gibi 'ârif-i dânyâya ne bu taķŖîrât
- 24 ³⁰⁵ Ħânede eski metâ'ı arayıp Ŗatmaķdan
Oldu her kûŖe-i ħânem yine Ŗaĥn-ı 'arâŖât ³⁰⁶
- 25 Sifle-perverligi terk eyle ki sen 'ulvîsin
Bu mudur defter-i resmînde seniň teŖrîfât
- 26 Ŗevre mîzânı verirsin ne bilir sencâtı
Âĥ n'olsun bu muĥâlîf ħarekât u sekenât ³⁰⁷
- 27 ³⁰⁸ Ħâk-i zilletde keŖîf ola nićün zât-ı Ŗerîf
Ħadavât üzre süvâr ola nićün her ħar u ât ³⁰⁹
- 28 Aĥter-i 'ârif n'olsun bu ħusûf u bu kûsûf
Necm-i nâdâna neden burc-ı Ŗerefde iŖbât ³¹⁰
- 29 Ŗu' be-i râstda gerdiŖler edip ba' de'l-yevm
Eyle âĝâze-i tebdîl-i maķâm u naķarât
- 30 **Fâzîlâ** zât-ı mu' allâ-yı cenâb-ı felege
Edelim ed' iye-i ħayr-ı icâbet-mîķât ³¹¹
- [26a] 31 Tâ ki 'âlemde teĝayyür bula her leyl ü nehâr
Ħikmet-i Mübdî' -i evvel ile bu mevcûdât
- 32 Eyleye nüh-varaķın Ŗayy-ı sicil vaķtine dek
Bend-i Ŗîrâzede ol ħâzret-i aķŖa'l-ĝâyât

303 ķırân-ı B1, MA, T1: merâm-ı İ2, İÜ / baňa olmaz mı İ2, İÜ: be-meded eyle B1, MA, T1

304 rehâ İ2, İÜ: ħalâŖ B1, MA, T1

305 MA, T1- / B1'de 29. beyittir.

306 yine İ2, İÜ: dağı B1

307 sencâtı B1, T1: sancaĝı İ2, İÜ; senc-âbı MA. / "Sencât", sencet kelimesinin çoĝulu olup terazi kefesine miktarı bilmek için konulan ćeki taŖı demektir. (Mütercim Asım 1852: 1/414)

308 MA, T1-

309 Hadavât (veya hadvât), nal anlamına gelen "hadv" kelimesinin cem'idir.

310 nâdâna İ2, İÜ, MA: dânyâya B1, T1 / Ŗerefde B1, İ2, İÜ, T1: Ŗerefden MA

311 ed' iye-i B1, İ2, İÜ, MA: dâ' iye-i T1

KAŞİDE-İ ŞAHZÂDEGÂN-I İBN-İ ‘ABDÜLHAMİD HÂN³¹²

Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 İki şehzâde ammâ her birisi cân-ı ‘âlemdir
Melekler üzre bunlar şimdi fahr-ı nev‘-i âdemdir³¹³
- 2 Letâfetde edâda birbirinden farkı yok el-ḥaḳ
Görenler der ki bunlar ikisi bi-şübhe tev‘emdir³¹⁴
- 3 Eger kim birbirinden farkı varsa şol kadar var kim
Biri rûḥ-ı muşavverdir biri nûr-ı mücessemdir³¹⁵
- 4 Revâdır bunlara ger Hızr u Cibrîl olsalar lâlâ
Eger lâzım ise dâye Züleyhâ ile Meryemdir³¹⁶
- 5 Necâbet muhtefî tıynetlerinde meymenet mecbûl
Sa‘ âdet mündericdir rüşd ü isti‘ dâd müdgamdır
- 6 Biri Sultân Süleymân kim aña ifrâṭ-ı rif‘ atden
Meh-i nev ḥalka-i engüş ü ḥurşid faşş-ı ḥâtemdir
- 7 Birisi daḥi Sultân Muştafâ ya‘ nî qarındaşı
‘ Aceb pâkîze-tıynet ‘ ırḳ-ı fâhir şâh-ı ekremdir³¹⁷
- 8 İkisi derse bir hoş demde âgâz eylediler kim
Sa‘ âdet meymenet hep andadır ferḥunde bir demdir³¹⁸
- 9 Gören câhil şanır kim şimdi derse başladı anlar
Ezelden ise hep ‘ ilm-i ledünne daḥi maḥremdir³¹⁹
- 10 Ne ki düşvâr ise ‘ âlemde olmuş anlara âsân
Ne deñlü ‘ ilm varsa anlarıñ ḳalbine mülhemdir
- 11 Sükût et sen daḥi meclislerinde şeyḥü’l-İslâmım
Ki anlar şübhesiz her fende senden benden a‘ lemdir³²⁰
- 12 Olup Cibrîl ḥvâce anlara hem Hızr muştafâ-dâr
Daḥi sâ‘ir melekler ḥidmet erbâbına munzamdır³²¹

312. B1 37a, İ2 28a, İÜ 26a, MA 48, T1 28a

Kaşide Berây-ı Bed‘-i Kıra‘at-ı Kur‘ân-ı Şehzâdegân Der-Sitâyiş-i ‘ Abdülhamîd B1, T1; Der-Sitâyiş-i Şehzâdegân-ı Sultân Süleymân u Sultân Muştafâ Âgâz Kerden-i Ḥvâce İ2; Kaşide Der-Sitâyiş-i Şehzâde-i Sultân Süleymân u Sultân Muştafâ Hân MA

313 fahr-ı nev‘-i B1, İ2, İÜ, T1: ancak fahr-ı MA

314 el-ḥaḳ B1, İ2, MA, T1: ancak İÜ

315 rûḥ-ı İ2, İÜ, MA, T1: nûr-ı B1

316 olsalar lâlâ İ2, İÜ, MA, T1: olsa lâlâlar B1

317 ‘ ırḳ-ı İ2: ‘ ırḳı B1, İÜ, MA, T1

318 hep B1, MA, T1: hem İ2, İÜ

319 ledünne B1, İÜ, MA, T1: ledün İ2

320 şeyḥü’l-İslâmım İ2, İÜ, T1: şeyḥü’l-İslâmın B1 / şeyḥü’l-İslâm MA

321 Olup B1, İ2, MA: Olur İÜ, T1

- 13 Ne rütbe bunlara ta' zīm ü iclāl olsa da lāyık
Ki anlar ey felek şehzādegān-ı şāh-ı 'ālemdir ³²²
- 14 Şeh-i ' Abdülhamīd ol pādīşāh-ı ma' delet-pīrā
Ki eyyāmında ğam nā-būd u ' ālem cümle ħurremdir
- 15 ³²³ ' Adāletde ' Ömer ħilminde ' Oşmān cūdda Fārūḡ
' Alīdir ' ilmde taq'vāda İbrāhīm-i Edhemdir
- 16 Sikender-salṭanat gerdūn-rif' at Ḳahramān-saṭvet
Kefi kısmetgeh-i ' ālem sehāsı reşk-i Ḥātemdir
- [26b] 17 ³²⁴ Sikender salṭanatda ğurrede bundan mu ' aḥḡhardır
Teḡaddūm şol ḡadar var kim cihānda bundan aḡdemdir
- 18 ³²⁵ Bu şevketle cihāna gelmemiştir böyle şāhensāh
Ki dergāhında ednā bendesi Dārā ile Cemdir ³²⁶
- 19 ³²⁷ Ḥidīvā medḡ ü evşāfiñda hep ma' zūr ola ' aczim
Ne rütbe vaşf edersen zātūña nisbet ile kemdir
- 20 ³²⁸ Hani evveldeki zūr-āver [ü] āteş-feşān ṭab' im
O şimdi muşta-i cevri ü sitemden zār u sersemdir ³²⁹
- 21 Ḥidīvā sūdde-i ' ālem-penāh-ı ma' deletgāhā
Derūnumda yine şad-güne şekvālar muşammemdir
- 22 Felek dedikleri ğaddār kıldı bendeñe cür'et
Efendim nāṭıḡam zūlm-i felekden şimdi ebkemdir ³³⁰
- 23 Felekden istemem merhem ḡo olsun zaḡm-ı dil nāsūr
Efendim raḡm u elṭāfiñ seniñ ol zaḡma merhemdir
- 24 Revā mı şāhid-i ṭab' im gibi bir Yūsuf-ı ma' nā
Ola üftāde-i çāh-ı ' amīḡ-i miḡnet ü ğamdır ³³¹
- 25 Kelāmım şāriḡ-i esrār-ı ğaybü'l-ğayb-ı lāhūtī
Ḥayālīm evc-i a' lāda melekler ile hem-demdir
- 26 Ḥamūs ol erdi söz pāyāna **Fāzıl** bir du' ā eyle
Du' ā-yı devleti şāhensheñ bundan muḡaddemdir

322 Ne rütbe bunlara ta' zīm ü iclāl olsa da lāyık B1, İ2, MA, T1: Bu rütbe anlara ta' zīm çok mu az-durur el-ḡaḡ İÜ / Ki anlar ey felek şehzādegān-ı şāh-ı 'ālemdir İÜ: Ki anlar şübhesiz senden benden a' lemdir B1; Şeref-baḡş-ı cihān şehzādegān-ı şāh-ı 'ālemdir İ2, MA, T1

323 İ2, T1-

324 İÜ-

325 MA, T1-

326 gelmemiştir İÜ: gelmemiş bir B1 / ednā bendesi İÜ: pek ednā ḡulu B1 / ednā bendesi İÜ: pek ednā ḡulu B1

327 İ2, MA, T1-

328 İ2, MA, T1- / B1'de 23. beyittir.

329 sitemden İÜ: elemden B1

330 bendeñe B1, İÜ, MA, T1: bende İ2

331 ma' nā B1, İÜ, MA, T1: Mışrı İ2

- 27 Cihân durduḡca dur ŧevketli ŧāhim   izz ü devletle
Ki zirā ḡazretiñ sermāye-i āram-ı   alemdir
- 28 Kaḡādan ŧaklasın ŧehzādegānıñ ḡazret-i Mevlā
Bize Allāh bilir kim bu du alar cāndan elzemdir ³³²

KAŖİDE BERĀY-I KEHF-İ EMĀN SULTĀN SELĪM ḤĀN ³³³

Fe ilātün / Fe ilātün / Fe ilātün / Fe ilün

...--/...--/...--/...-

- 1 Bāreka'llāh zihī kevkebe-i ḡāḡānı
Verdi eflākde Mirriḡe daḡi lerzānı ³³⁴
- 2 Ŗāneka'llāh biḡi ḡal at-ı ḡurŖid-āŖār
Doldu envār-ı ziyāsı ile  erḡ eyvānı
- 3  Azzeka'llāh ḡoŖā zıll-i Ḥudādır ki eder
Ḥaraf-ı sāyesi altında nihān devrānı
- 4 Ŗāh-ı CemŖid-ḡadem Dāver-i ḡurŖid- alem
Eyledi zir-ı ḡadem t ac-ı ser-i ŧāhānı
- 5 ³³⁵ PādiŖāh-ı sipeh-ārāy [u] memālik-pirāy
Yokdur esl af-ı kirāmında hele aḡrānı
- 6 Kaḡramān-ı  azamet-g ster ü  āl himmet
Ŗadme-i ŧaḡveti ditretti dil-i Keyvānı
- 7 Ya n  Sultān Selīm Ḥān-ı mu allā ki odur
Ḥalka-i rābıta-i silsile-i  OŖmānı
- [27a] 8 ³³⁶ Kuvvet-i veŖbe-i Ŗirānesini bildik de
Kaḡdı burc-ı Eserde ḡavf ile  erḡiñ canı ³³⁷
- 9 Z at-ı v l -yı m l k nesine ḡamd olsun
Oldu env c-ı hüner mevhibe-i Yezdānı
- 10 ŖaŖt-ı p z -yı h m y nuna m Ŗ 'allāh
D Ŗ r r murḡ-ı h m -yı felegi peykānı ³³⁸
- 11 Ŗaplanır kuvvet ile maḡz-ı dim ḡ-ı Zuhale
Tiri kaŖd etse eger ḡurŖ-ı meh-i raḡŖānı ³³⁹

332 Kaḡādan B1, İ2, MA, T1: Ḥaḡādan İ 

333 B1 25a, İ2 28b, İ  26b, MA 17, T1 14b

KaŖide Berāy-ı Medḡ-i Sultān Selīm Ḥān B1, T1; KaŖide-i SitāyiŖ-i Sultān Selīm Ḥān  Aleḡhi'r-Raḡmeti ve'l-Gufr n İ2; KaŖide Der-SitāyiŖ-i Sultān Selīm Ḥān  Aleḡhi'r-Raḡmeti ve'l-Gufr n MA

334 kevkebe-i B1, İ : debdebe-i İ2, MA, T1

335 İ2, MA, T1-

336 İ2 ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

337 veŖbe-i B1, İ2, İ , T1: veŖbet-i MA

338 p z -yı h m y nuna B1, MA, T1: p z suna İ2; v l -yı h m y nuna İ 

339 eger B1, İ2, MA, T1: ne dem İ 

- 12 Ol şehensâh-ı sühan-güy-yı ma'ânî-perdâz
Oldu fahr-ı şu'arâ nuṭṭ-ı güher-sencâni³⁴⁰
- 13 Lâl edip hayret ile ser-te-ser ehl-i sühani
Eşer-i mu'cize-i nâṭıka-i 'irfâni
- 14 Esb-i ikbâli ne dem eylese pertâb-ı bülend
Teng olur 'arşa-i pehnâ-yı zemîn meydâni
- 15 Çeşm-i mihr arar iken kuḥl-i ğubâr-ı kademîñ
Dest-i gerdüna girer mi ṭaraf-ı dâmâni
- 16 Ey şehensâh-ı felek-meretebe 'âlî 'atebe
Sensin ol zıll-i Ḥudâ Rüm u 'Acem ḥâkâni
- 17 Sensin ol şâh-ı Sikender-reviş-i vâlâ kim
Kapladi 'âlemi ârâyiş-i 'izz ü şâni
- 18 Sensin ol şâh-ı kerem-pişe ki yağdırdı bütün
'Alemin maṭlabını dest-i kerem-bârâni³⁴¹
- 19 Kaldı bu bende-i bi-baht hemân bi-behre
Kârı her demde hemân miḥnet ile nâlâni
- 20 On iki yıldır efendim ğam ile nâ-şâdım
İntizâr eyler idim rûzla şeb bu ânı
- 21 Ey keremkâr-ı şehensâh-ı merâhim-girdâr
Luṭf u iḥsân ile güldür bu dil-i giryâni³⁴²
- 22 Sen hemân şıdḳ ile meşğül-i du'â ol **Fâzıl**
Saña da şâmil olur pâdişehiñ iḥsâni
- 23 Nitekim rûzla şeb mihr ü meh-i 'âlem-tâb
Âmed ü reft ile raḥşende ede devrâni
- 24 Ola evreng-i ḥilâfetde hemîşe dâ'im
Dest-giri ola her dem meded-i Rabbâni
- 25 Düşmen-i dîn ola hep ṭu' me-i şîr-i şemşîr
Tîĝ-ı İslâma vere Ḥâzret-i Ḥâḳ bürrâni

[27b] **KAŞİDE-İ BÜKÂ'İYYE**³⁴³

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 O maẓlûmum benim'çün 'arş-ı a'lâ ḳudsiyân ağlar
Ġarîb-i bi-mekânım ḥâlîme kevn ü mekân ağlar

340 ma'ânî-perdâz İ2, İÜ: ma'ânî-perver B1, T1; me'âlî-perver MA

341 kerem-pişe B1, İÜ, T1: İ2- ; şehâ-pişe MA

342 şehensâh-ı B1, İ2, MA, T1: Ḥudâ yâr-i İÜ

343 B1 19b, İ2 29a, İÜ 27b, MA 10, T1 13a

Nemiḳa-i 'Arz-ı Ḥâl-i Çeşm-i Giryân Be-Rikâb-ı Ḥâkân-ı Ğitîsitân Emedda'llâhu Ḥilâfeteḫü ilâ Aḫiri'd-Devrân B1, T1; Kaşide-i Feryâd-Me'âl-i Ḥâzret-i Sultân Selîm Ḥân 'Alcyhi Raḥmeti ve'l-Gufrân İ2; Kaşide Be-Rikâb-ı Şâh-ı Cihân Sultân Selîm Ḥân MA

- 2 O mağdūrum ki vaq^ç am rāyegān oldu hep āfāka
Benim'çün gā^ç 'ibāne şimdi hep ehl-i cihān ağlar³⁴⁴
- 3 O mecbūrum belā-yı cān-sūzam taqat-āmūzum
Ten-i Eyyūb-ı şābirde benim'çün üstühān ağlar³⁴⁵
- 4 O maḥzūnum ki ḥāl-i bed-me^ç ālim böyle gördükde
ç Adūlar qaḥqaḥā eyler gürūh-ı dūstān ağlar³⁴⁶
- 5 Ğalaṭ dedim ğalaṭ bu ḥālime ifrāt-ı şefkatden
Ne rütbe zālim olsa her ç adū-yı bi-amān ağlar
- 6 O nā-şādım ki ğamla ülfet etdim ins ü cān buldum
O ḥandān-ı belāyım kim benim'çün ins ü cān ağlar
- 7 Belī ifrāt-ı ğamdan cā-be-cā ç arız olur ḥande
Nitekim farṭ-ı şādiden daḥi çok kāmūrān ağlar³⁴⁷
- 8 Berāy-ı rağm-ı a^ç dā lāleāsā gerçi ḥandānım
Dil-i pür-dāğım içre n'eyleyim bi-çāre cān ağlar
- 9 Ben ol murğ-ı hümā-pervāzım ammā bī-per ü bālim
Ki ben āvāreniñ hicriyle çeşm-i āşiyān ağlar
- 10 O gevher-dāneyim güm-geşte oldum ḥāk-i zilletde
Ki ḥālā firqatimden dīde-i sengin-i kān ağlar³⁴⁸
- 11 Ben ol leb-teşne-i sāhil-nişinim öyle maḥrūmum
Ki ye^ç simden ḥabāb-ı dīde-i āb-ı revān ağlar
- 12 O şirīn ülfetim farzā belādan olsam āzāde
Firāk-ı şoḥbetimden çok belā-yı nāgehān ağlar³⁴⁹
- 13 Görünür çeşmime bu ğamla varsam seyr-i gülzāra
Gül ağlar bülbül ağlar jālelerle gülsitān ağlar
- 14 Bu āteşle ğazel de söylesem şimdi ma^ç āza'llāh
Felekde Zühre şad-feryād eder hep ç āşikān ağlar³⁵⁰
- 15 O şūḥuñ ç arız-ı ḥuy-kerdesi durmaz her ān ağlar
Ḥaṭ-ı nev geldiginden zannım oldur ḥüsn ü ān ağlar
- 16 Nice tāb-āver olsun dīde-i nemnāk-i ç uşşākı
Hirās-ı ğamzesinden belki lafz-ı el-amān ağlar
- 17 Şikenc-i zülfü kim üftādegāna zehr-ḥand eyler
O bir Daḥḥāk-ı Mārīdir ki andan ejderān ağlar³⁵¹

344 oldu hep B1, İ2, İÜ, T1: olmuşdur MA

345 mecbūram belā-yı cān-sūzam İ2, İÜ, T1: mecbūr-ı belā-yı cān-sūz B1, MA

346 me'ālim İ2, İÜ, MA, T1: fi'ālim B1

347 ḥande B1, İÜ, MA, T1: peydā İ2

348 ḥālā B1, İ2, İÜ, T1: ḥāk-i MA

349 farzā B1, İ2, MA, T1: każā İÜ

350 Felekde B1, İÜ: Felekden İ2, MA, T1

351 zehr-ḥand B1, İ2, MA, T1: zehri ḥand İÜ / ejderān B1, İÜ, MA, T1: ejdehān İ2

- [28a] 18 Tebessümle süzünce çeşm-i tîr-endâzın ol âfet
Ten-i ʿuşşâkda her bir çâk-i zaḥm-ı ḥün-feşân ağlar
- 19 Derûn-ı lâleyi ḥâl-i siyâhîñ dâğ dâğ eyler
Gül-i ḥandân-ı ruḥsârîñ görünce bülbülân ağlar
- 20 ʿAceb n'oldu yine bu **Fâzıl**-ı miḥnet-keş ü zâra
Bu eyyâm-ı sürür-efzâda böyle ne yaman ağlar
- 21 Bu eyyâm-ı zamân-ı Hazret-i Sultân Selîm Ḥân kim
Bu vakte ğibtasından hep geçen eski zamân ağlar
- 22 Zamân-ı devletinde hiç bir ağlar çeşm-i ḥasret yok
Fırâk-ı şehd-i şâfiden meger şemʿ-i şebân ağlar
- 23 Şeh-i vâlâ ki şemşir-i cihân-efrûz-ı iqbâli
Mişâl-i berç-ı ḥâtîf ḥande etse düşmenân ağlar ³⁵²
- 24 Şeref-baḥşâ ki kesb-i pâye-i pâ-bûs-ı câhiyla
Zemine reşk eder çeşm-i şehâb-ı âsumân ağlar ³⁵³
- 25 Maḳâm-ı ḥamle-i fetḥ ü ğazâda muṭrib-i seyfi
Ḳarâr etdikce gerdâniyye-i aʿ dâda ḳan ağlar
- 26 Şeh-i deryâ-nevâl ü mekremet-güster kerem-perver
Kef-i inʿâmına reşk ile ebr-i dür-feşân ağlar
- 27 O şâheñşeh ki zabṭ etdikce medḥ-i saḥt-ı evşâfin
Maʿânî ḥande eyler ḥâme-i muʿciz-beyân ağlar ³⁵⁴
- 28 ³⁵⁵ Ḥidîv-i maʿdeletġâhâ felek-câhâ şehenşâhâ
Bu dergâh-ı keremde hep ḥazîn ü şâdmân ağlar ³⁵⁶
- 29 Şeb-i ğamda efendim şubḥ-ı ümîd intizârıyla
Mişâl-i şemʿ-i meclis **Fâzıl**-ı âteş-zebân ağlar ³⁵⁷
- 30 O rûtbe pest ü kûtâh oldum aḳrânımdan el-ḳışşa
Benim'çün tâ verâ-yı seddeden Ye'cûciyân ağlar
- 31 O rûtbe yıldızım düşmüş ki ben üftâde-i ḥâke
Dil-i Mirriḥe dek hep şâbit ü seyyâregân ağlar ³⁵⁸
- 32 O rûtbe reʿfet-engîz oldu ḥâlim küfr ü îmâna
Degildir ehl-i İslâm millet-i Efrenciyân ağlar ³⁵⁹
- 33 Nebâta erdi teʿşîrim degildir nevʿ-i ḥayvâna
Ki rüy-ı zerdime tefriḥ-i ṭabʿ-ı zaʿferân ağlar ³⁶⁰

352 vâlâ ki B1, İ2, MA, T1: vâlâ-yı İÜ

353 pâ-bûs-ı B1, MA, T1: pâ-bûsu İÜ, İ2

354 evşâfin MA, T1: evşâfiñ B1, İÜ, İ2 / Maʿânî B1, İÜ, T1: Meʿâlî İ2

355 İÜ-

356 Ḥidîv-i İ2: Ḥidivâ B1, MA, T1

357 intizârıyla B1, İÜ, MA, T1: intizâr ile İ2

358 ki: İ2-

359 reʿfet-engîz İ2, İÜ, T1: riḳkat-engîz B1, MA

360 ḥayvâna MA: ḥayvânî B1, İ2, İÜ, T1 / tefriḥ-i B1, İ2, İÜ, T1: tefriç-i MA

- 34 Benim'çün hiç bir ağlar yok efendim dār-ı dünyāda
Yalandır hep dedimse hālime işte fülān ağlar
- [28b] 35 Ğarībim hiç kim ağlar hālime bu dīdeden ğayrı
Yine ağlarsa ancak işte çeşm-i hūn-çekān ağlar
- 36 Ne ağlar var ne acır hālime hep nefsī nefsīdir
Benim'çün şunda ancak tende bir rûh-ı revān ağlar ³⁶¹
- 37 Belī derd-i dil-i nā-şādımı taķrīre geldikce
Benim'çün cā-be-cā bu hāme-i gevher-feşān ağlar
- 38 Ne müşkil derd imiş bu Allāh Allāh bu ne tāķat-sūz
Belā oldur ki taķririn ederken tercümān ağlar
- 39 Kaşīdem gözyaşıyla terbiyeṭ buldu muķassīdir
Ki anda kāfiye lafz u ma'āni hep 'ayān ağlar ³⁶²
- 40 Güler olsa 'aceb mi kāfiyem bu vaķt-i şādīde
Nice bir söylesin bu hāme-i āteş-feşān ağlar ³⁶³
- 41 Hevā-yı çerhe uymuş nāle eyler tırfa dūlābım
Dü-çeşmim geh dolar gāhi boşanır her evān ağlar
- 42 Efendim ağlamayan tıfla çünkim meme vermezler
Beşiktaş içre anıñ'çün bu tıfl-ı dil hemān ağlar
- 43 Cihāniñ yüzünü güldürmüş iken luṭf u ihsāniñ
Revā mı ben du'ākāriñ gibi bir nūkte-dān ağlar ³⁶⁴
- 44 Hemān muhtāc-ı izn-i nīm-ḥand-i iltifātındır
Verā-yı perde-i nāz içre maṭlūbum nihān ağlar
- 45 Şafālarla hemān Ḥaķ var ede zāt-ı hümāyūnuñ
Du'ā-yı şıdķ-ıla dil böyle rūzān u şebān ağlar
- 46 Dü-çeşm-i düşmenāniñ girye-i mātemle kūr olsun
Ḥudā göstermeye devriñde çeşm-i Müslümān ağlar

**KAŞİDE-İ 'ARZ-I ḤAK-İ PĀY-I SULTĀN SELĪM DER-
MAṬLŪB-I NĀN-PĀRE³⁶⁵**

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...- - / ...- - / ...- - / ...- -

- 1 Meded ey pādişeh-i kişver-i meskūn meded
Sensin ārayiş-i evreng-i Feridūn meded

361 nefsīdir B1, İ2, İÜ, T1: nefsī der MA

362 muķassīdir İ2, İÜ, T1: muķayyedir B1, MA / Ki anda kāfiye lafz u ma'āni hep B1, İ2, MA, T1: Mişāl-i kāfiye hep lafz u ma' nāsi İÜ

363 āteş B1, İ2, MA, T1: gevher İÜ

364 ben B1, İ2, MA, T1: bu İÜ

365 B1 20b, İ2 30b, İÜ 28b, MA 12, T1 12b

Kaşīde-i Beçce B1; Kaşīde Der-Şāh-ı Cihān İ2; Kaşīde Der-Sitāyiş-i Sultān Selīm Ḥān MA; Kaşīde-i Garrā Der-Sitāyiş-i Sultān Selīm Ḥān-ı Felek-Pirā T1

- 2 Sensin ol şāḥ-ı felek-pāye Sikender-dāniş
Fikr-i pākīnden alır ʿ aql-ı Felāṭūn meded
- 3 El-meded el-meded ey pādişeh-i devlet ü dīn
Oldu aḥvāl-i faķirāne dīger-gūn meded
- 4 Olmadım nā`il-i nān-pāre-i sāmān-ı ma` āş
Kıl beni luṭf ile aķrānıma maķrūn meded ³⁶⁶
- 5 On iki yıl baña derler iki gūn şabr eyle
Āḥ dūkenmez mi efendim bu iki gūn meded
- [29a] 6 Baña eş`ār u ğazel oldu berāt u ṭīmār
Bu ğazellerle alınmaz iki şomun meded
- 7 Hāķ bilir kim buña rāzī olamaz ğayret-i şāḥ
ʿ Āleme şāmil iken luṭf-ı hūmāyūn meded
- 8 Kāfdan kāfa cihān ehl-i cihān hep ma` lūm
Kime varsın bu perişān-ı ciğer-ḥūn meded
- 9 Kime feryād edeyim kim baña eyler imdād
Kef-i luṭfuñdan umarken kef-i gerdūn meded ³⁶⁷
- 10 Meger iḥsān-ı ʿ amīmiñ ede imdād bana
Kalarım yoḥsa bu ḥālet ile medyūn meded ³⁶⁸
- 11 Böyle me`yūs olayım vaķt-i şerīfīnde seniñ
Keremiñ etmiş-iken ʿ ālemi memnūn meded
- 12 Bunca ğamlar var iken oldu dil-i dīvāne
Yine bir şūḥ-ı sitem-pervere meftūn meded ³⁶⁹
- 13 ³⁷⁰ Ben meded istemezem çerḫ-i felekden ammā
Tek hemān eylemesin cevrimi efzūn meded
- 14 Kuluñum çerḫ-i denīye ederim istiġnā
Dergehiñde o daḫi ben gibi bir dūn meded ³⁷¹
- 15 Benim ol müflis-i müstaġnī ki boş kismetden
Rūz u şeb istemedede kábza-i Kārūn meded
- 16 İ` tibārīñla şerefler bulur eşyā yoḥsa
Bir olur seng-i siyehle dūr-i meknūn meded
- 17 ³⁷² İşte meydān-ı sūḥan işte mūmeyyiz ḥāzır

366 ile: İ2-

367 Kef-i B1, İ2, T1, MA: Dest-i İÜ

368 Meger iḥsān-ı ʿ amīmiñ ede B1, İ2, MA, T2: Ede iḥsān-ı ʿ amīmiñ meger İÜ

369 ğamlar İÜ: ʿ ālem B1, İ2, MA, T1

370 İ2, MA, T1-

371 denīye B1, İ2, MA: denīden İÜ / istiġnā B1, İ2, MA: istimdād İÜ / ben gibi: İ2-

372 B1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

Esb-i tâzî ile bir mi ħar-ı tâhûn meded³⁷³

18 Dād u feryād ile yüz sürdü gelip dergāha
Eyleme pâdişehim **Fâzılı** maĥzûn meded

19 ‘Arz-ı ħālīm yerine işbu kaşîdem kâfî
Tercümānım bu iki mışra‘-ı mevzûn meded

20 Tā kıyāmet olasın taĥt-ı şafāda bâķî
Her umûruñda ede Ĥālîķ-ı Bî-çûn meded

NĀN-PĀRE³⁷⁴ **NĪYĀZİTLA MEVZŪN ‘ARZ-I ĤĀLİDİR**³⁷⁵

Mef’ulü / Mefā’îlü / Mefā’îlün / Fā

--- / . --- / . --- / .

1 Ol āfete āhû-yı ħarem nān-pāre
Ya‘nî dil-i erbāb-ı elem nān-pāre³⁷⁶

2 Buġdāyî bir esmer ile kendüm düşdüm
Kıldı beni tennür-ı sitem nān-pāre³⁷⁷

3 Ol dilber-i ħabbāz beçe-i pür-āteş
‘Aşîķlarına māye-i ġam nān-pāre

4 Ağyāra leb-i pâki şekerden şerbet
Baĥt-ı siyeche turre-i ħam nān-pāre³⁷⁸

[29b] 5³⁷⁹ Ruĥsārına ĥaĥ çekdi ĥümāyûn-ıġrā
Ĥûsn içre alınca o şanem nān-pāre

6³⁸⁰ Taşdan çıkarır etmegini ol ġamze
Aldı dil-i şūfiden o dem nān-pāre

7 Ruĥsāra ġidā verdi ter-i müşķini
Gül-ġoncelere kaĥtre-i nem nān-pāre³⁸¹

373 görelim B1, İ2, MA, T1: ĥāzır İÜ

374 Nān-pāre: Geçimini sağlamak için memuriyet veya bir iş isteġi hakkında resmi makamlara verilen arzuhaller ile büyüklere yazılan yardım dileġi için kullanılan bir tabirdir (Pakalın, 1983: 654).

375 ARŞ 2a, B1 73a, İ2 31a, İÜ 29a, MA 40, T1-
Hüve’l-Vehĥāb ARŞ; Berāy-ı Sultān Selīm Ĥān B1; Kaşîde-i Sultān Selīm Ĥān ‘Aleyhi Raĥmeti ve’l-Ĥufrān İ2; Der-Zımn-ı Taleb-i Nān-pāre Be-Vaşf-ı Sultān Selīm Ĥān-ı Cennet-Mekān MA ARŞ: Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11’de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.İ2.1218’dır.

376 āhû-yı ARŞ, İ2, İÜ, MA: ihdā B1

377 Buġdāyî ARŞ, B1, İÜ, MA: Buġdāy İ2 / “Kendüm” kelimesi, 1. tekil şahıs zamiri dışında Farsça “gendüm/kendüm (buġday)” kelimesini de çağrıştıracak şekilde tevriyeli kullanıldığı için düzlük-yuvarlaklık uyumuna dikkat edilmeden metne alınmıştır.

378 leb-i pâki ARŞ, İ2, İÜ, MA: lebi balı B1

379 a: B1’de 11a’dır.; İ2, MA- / b: B1, İ2, MA-

380 MA-

381 Gül-ġoncelere ARŞ: Kim ġoncelere B1, İ2, İÜ, MA

- 8 Bir h bbe-i sevd  ba na h l-i d ne
Bed-bahta olur naqs-ı raqam n n-p re ³⁸²
- 9 T h n-ı felek vermez imiş ey **F z l**
Hem fikr-i daq k  deme hem n n-p re
- 10  ll  meger ihs n-ı Şeh-i    lemden
Kim andan alır cümle  mem n n-p re ³⁸³
- 11 ³⁸⁴ A   d ya dağı luft ile etmiş ihs n
Ol p diŐeh-i ehl-i himem n n-p re
- 12 Sult n Sel m H n ki kef-i c dundan
Eyler taleb  skender   Cem n n-p re
- 13 ³⁸⁵ Ol p diŐeh-i sofr -keŐ n-ı    lem
Mihr   meh a a iki direm n n-p re
- 14 ³⁸⁶ Bir bendeye ihs nı edince himmet
Eyler a a iql m-i   Acem n n-p re
- 15  n    m-ı m l k nesi eyler tevc h
Bir bülbüle g lz r-ı  rem n n-p re
- 16 ³⁸⁷ Yerden göge dek ni   metine m staĝrak
Almış bütün a   l  ile kem n n-p re
- 17 T  *naĥn  kašemn *da nev l-i Ő hi
KılmıŐ bize H ll k-ı kašem n n-p re³⁸⁸
- 18 Ey Ő h-ı kerem-pişe ki in    mi ndan
Hemv re alır cümle hadem n n-p re
- 19 H rm n-ı felekden yine fery dım var
Verdi ba a t m r-ı   adem n n-p re ³⁸⁹
- 20 F rn-ı siteminden çıkarır n -peyd 
Şad-seng-i cef  a a desem n n-p re
- 21 Yazmış ba a mülk-i s h n-ı eş    r 
T  r z-ı ezel levh   kalem n n-p re ³⁹⁰
- 22 Kaşr-ı yed ile oldu ba a meŐr ta
D m n-ı s h n dest-i kerem n n-p re ³⁹¹

382 ba na ARŞ, B1: a a  2,   

383 alır ARŞ,  2,   , MA: olur B1

384 B1-

385 B1'de 5. beyittir.

386 a: B1- / 14b, B1'de 5b'dir.

387 B1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

388 "...naĥn  kašemn ...: ...taksimi biz yaptık..." Zuhruf/32 / KılmıŐ ARŐ: EtmiŐ B1,  2,   , MA

389 t m r-ı ARŞ: her demde B1; hemv re  2,   , MA

390 ba na ARŞ,  2,   , MA: sa na B1

391 meŐr ta ARŞ, B1,   , MA: meŐr t  2

- [30a] 23 ³⁹² Fikrimde ma'ânî bir içim şu olmuş
Zenbîl-i devât içre kalem nân-pâre
- 24 ³⁹³ Hânemde 'ıyâl ü hadem ü mihmânlar
İster bütün ol ehl-i şikem nân-pâre ³⁹⁴
- 25 Düşmezdi kalem böyle fuzûla dâ'im
Ger istemese şâhib-i fem nân-pâre ³⁹⁵
- 26 Nân-pârem ise pençe-i gerdün içre
Olmuş baña engüşt-i nedem nân-pâre ³⁹⁶
- 27 ³⁹⁷ Nân-pâremi bir şâhdan etdim ümmîd
Ol şehden alır cümle haşem nân-pâre ³⁹⁸
- 28 **Fâzıl** hele Allâh ile 'ahdim olsun
Bağ etse baña ehl-i ni' am nân-pâre ³⁹⁹
- 29 ⁴⁰⁰ Hep bezl edeyim râh-ı du'â-yı şâha
Hep ehl-i hârâbâta verem nân-pâre
- 30 Hep böyle du'â eyleyelim yek-dilden
Âmin diye fem içre o dem nân-pâre
- 31 ⁴⁰¹ Hâk zât-ı hümayûnunu kılsın dâ'im
Tâ maşşer ede halka kerem nân-pâre
- 32 ⁴⁰² Deryâya ser-i düşmeni atsın Mevlâ
İsterse eger mâhî-i yem nân-pâre

392 İZ ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

393 B1'de 20. beyittir.

394 İster ARŞ, İZ, İÜ, MA: İsterse B1

395 fuzûla ARŞ: kuşûra B1, İZ, İÜ, MA

396 Nân-pârem ARŞ, İZ, İÜ, MA: Nân-pâre B1

397 B1, İZ, İÜ ve MA'da 24. beyittir.

398 Ol B1, İÜ: O İZ, MA

399 etse baña ehl-i ARŞ: eyleye erbâb-ı B1, İZ, İÜ; eylese erbâb-ı MA

400 B1'de 29b ve 30a bulunmayıp 29a ve 30b birlikte 31. beyti oluşturmaktadır.

401 B1'de 30. beyittir.

402 B1'de 21. beyittir; İZ, İÜ, MA-

TEŞEKKÜR-NÂME BE-RİKÂB-I ŞÂH-I CİHÂN EZ-
BERÂY-I TEVLİYET Ü İRSÂL-İ LİHYE ⁴⁰³

Mef'ülü / Mefâ'îlü / Mefâ'îlü / Fe'ülün

---/.---/.---/---

I

- 1 El-minnetü-li'llâh ki yine şâh-ı keremkâr
2 İlhâm ile keşf oldu dil-i pâkine esrâr
3 Bu bende-i ma' zûru görüp lufta sezâvâr
4 Nân-pâre ile eyledi mesrûr u du' âkâr
5 Luft u keremi ' âleme dâ'im ola her bâr
6 Ey ğıbta edenler oluñ âgâh u haber-dâr
7 Ma' lümüñuz olsun yine tekrâr-be-tekrâr
8 Ey zümre-i a' dâ geliñiz bendedir aḥbâr ⁴⁰⁴
9 Ey ehl-i ḥased ey felek ey baht-ı siyehkâr
10 Gönlümce çerâğ etdi beni ḥazret-i ḥünkâr

II ⁴⁰⁵

- [30b] 1 Nâ-ehle daḥi reşk ü ḥased ' ayn-ı ḥaṭâdir ⁴⁰⁶
2 Bu çâker-i nâçiz ise her lufta revâdir ⁴⁰⁷
3 Her vechle iḥsân-ı hümâyûna sezâdir
4 Akrânım ise her birisi kâm-revâdir ⁴⁰⁸
5 Üftâde-i iqbâle kerem Ḥaḳka rızâdir
6 Nâmûs-ı şeref-baḥş-ı mülûk-ı ' uzemâdir
7 Kânûn-ı selâtin-i kirâm-ı kudemâdir ⁴⁰⁹
8 Âyine-i iqbâle ḥased çünki cilâdir
9 Ey ehl-i ḥased ey felek ey baht-ı siyehkâr
10 Gönlümce çerâğ etdi beni ḥazret-i ḥünkâr

III

- 1 Kıldı baña elṭâf-ı şehenşâh tecelli
2 ⁴¹⁰ Erbâb-ı ma' ârif dedi hep ehli maḥallî ⁴¹¹

403 ARŞ 20, B1 21a, İ2 31b, İÜ 30a, MA 13, T1 25a

Başlıksız ARŞ; Rodos Tevliyeti Teşekkürünü Hâvî Sultân Selîm Ḥazretlerine Kaşidesidir İÜ; Kaşide-i Tercî' -Bend Değ-Sitâyiş-i Şâh-ı Cihân İ2; Tercî' -Bend Be-Rikâb-ı Sultân Selîm Ḥân 'Aleyhi'r-Raḥmeti ve'l-Gufrân MA. (İÜ'deki başlıkta nazım şekli "Kaside" olarak yer aldığı için B1 ve T1'deki başlık tercih edilmiştir.)

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

404 zümre-i a' dâ geliñiz ARŞ, İÜ: cäsüs-ı düşmen beri gel B1, İ2, MA, T1

405 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de sonraki bentle takdim-tehirlidir.

406 Nâ-ehle ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: Nâ-ehl İ2

407 çâker-i ARŞ, İÜ: bende-i B1, İ2, MA, T1

408 birisi kâm-ı revâdir ARŞ, B1, İ2, MA, T1: biri faḥrû'l-vüzerâdir İÜ

409 Kânûn-ı ARŞ: Hem zât-ı B1, İ2; Hem de'b-i İÜ, MA, T1

410 B1, İÜ, MA ve T1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

411 ehli ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: ehli-ı İ2

- 3 İn^çâm-ı hümâyün ile oldum mütevellî ⁴¹²
 4 Verdi dil-i nâ-şâdıma ihsânı tesellî ⁴¹³
 5 Oldum o tesellî ile şâd u mütesellî
 7 ⁴¹⁴ Rüyumda beşâşet eşeri ^ç âleme belli
 6 Kâlbimde ferağ doldu keder gitdi temelli ⁴¹⁵
 8 A^ç dâya bu beytim ile kıldım terelelli
 9 Ey ehl-i hâsed ey felek ey baht-ı siyehkâr
 10 Gönülümce çerâğ etdi beni hâzret-i hünkâr

IV

- 1 Sultân Selîm Hân ki cihâna kerem etdi
 2 Her sineden ihsânı ile i^ç dâm-ı ğam etdi ⁴¹⁶
 3 Bu cûdu ne Dârâ ne Feridün u Cem etdi
 4 Eslâf-ı kirâmında ne ehl-i himem etdi
 5 Bu bende-i bî-çâresini muhteşem etdi
 6 ⁴¹⁷ İn^çâm ile bu müflisi şâhib-direm etdi
 7 Bî-şervet ü sâ mân iken ehl-i ni^ç am etdi
 8 Vîrâne olan hânemizi pür-hadem etdi ⁴¹⁸
 9 Ey ehl-i hâsed ey felek ey baht-ı siyehkâr
 10 Gönülümce çerâğ etdi beni hâzret-i hünkâr

V

- 1 Geçdim ser-i bâline mişâl-i Cem ü Dârâ
 2 ⁴¹⁹ Oldum şanasın hân-ı Semerķand u Buĥârâ
 3 Düşümde o nev-câme-i zer-bâfla hârâ ⁴²⁰
 4 ⁴²¹ Tebrîke hücüm etdi Müsülmân u Naşârâ
 5 Eţvârı deĝişdirdi sipihr-i sitem-ârâ
 6 Erbâb-ı düyün eyledi envâ^ç -ı müdârâ
 7 Mişdâķ-ı hâsüd oldu terâ^ç n-nâse sukârâ ⁴²²
 8 Şad-şevķle bu beytle oldu naĝam-ârâ ⁴²³
[31a] 9 Ey ehl-i hâsed ey felek ey baht-ı siyehkâr
 10 Gönülümce çerâğ etdi beni hâzret-i hünkâr

412 İn^çâm-ı ARŞ, İÜ: İhsân-ı B1, İ2, MA, T1

413 ihsânı ARŞ, İÜ: ihsân-ı B1, İ2, MA, T1

414 İ2'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

415 Kâlbimde ARŞ, İÜ: Gönülümde B1, İ2, MA, T1

416 i^ç dâm-ı ARŞ: def^ç -i B1, İ2, İÜ, MA, T1

417 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

418 Vîrâne olan hânemizi ARŞ: Hem hâne-i vîrânemizi B1, İ2, İÜ, MA, T1

419 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

420 o nev-câme-i zer-bâfla ARŞ, İÜ: siych ferve-i semmür ile B1, İ2, MA, T1

421 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de 6. mısradır.

422 terâ^ç n ARŞ, B1, İ2, MA, T1: berâ^ç n İÜ. "...ve terâ^ç n-nâse sukârâ.../...ve insanları sarhoş olarak görürsün..." Hacc/2

423 Şad-şevķle bu beytle oldu ARŞ: A^ç dâya bu beytim ile B1, İ2, MA, T1; Şad-şevķ-ile bu beyt-ile İÜ

VI⁴²⁴

- 1 İn^çâm-ı hümâyün baña deryâ-yı revândır⁴²⁵
 2 Nân-pâre baña ol kerem-i şâh-ı cihândır
 3 Bu tevliyele kılsam eger hâl yamandır
 4 Bunuñla kılırsam yine encâmı fiğândır⁴²⁶
 5 Akrân arasında bu hemân mâye-i şândır⁴²⁷
 6 İhsân ile meşrûta ise nüzhet-i cândır⁴²⁸
 7 İn^çâm-ı şehenşâh gerek ğayrı yalandır
 8 Hüssâda bu beyti diyecek dem bu zamândır
 9 Ey ehl-i hâsed ey felek ey baht-ı siyehkâr
 10 Gönülümce çerâğ etdi beni hâzret-i hünkâr

VII⁴²⁹

- 1 Himmetle metânet bulur erkân-ı esîse⁴³⁰
 2 Tefhîm edemem tab^çımı her zât-ı hâsîse⁴³¹
 3 Destimde direm beñzedi eş^çâr-ı selîse⁴³²
 4 İkrâmım erîşdi yine her dūr u celîse⁴³³
 5 Erbâbına etdim bir iki şurre desîse⁴³³
 6 N'etsin bu saħî bendeye altı yedi kîse
 7 Medyün eder insânı bu ahlâk-ı nefîse
 8 Bu beytimi yazdırdı felek vağ^ça-nüvîse
 9 Ey ehl-i hâsed ey felek ey baht-ı siyehkâr
 [31b] 10 Gönülümce çerâğ etdi beni hâzret-i hünkâr

VI

- 1 Hâk^çömr-i firāvân vere hâkân-ı cihâna
 2 Mesrūr ola devrinde hep ebnâ-yı zamâne
 3 Rağmen olarak tâ'ife-i ğıbta-keşâna
 4 Vâşıl ede bu bendesini rütbe-i şâna⁴³⁴
 5 Mülhâkğ ede ya^çnî şu tarîk-i h'âcegâna
 6 Herkes diye aħsente eyâ şâh-ı yegâne⁴³⁵
 7 Bu hâkğ-ı şariğ olduğuna var mı bahâne
 8 Ben de okuyup hâkğa bu beyti iki yana

424 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de VII. benttir.

425 İn^çâm-ı hümâyün ARŞ: İhsân-ı şehinşâh B1, İ2, T1; İhsân-ı şehinşeh İÜ, MA

426 yine ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: eger İ2

427 bu hemân B1, İ2, MA, T1: baña bir İÜ

428 meşrûta ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: meşrût İ2

429 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki bentle takdim-tehirlidir. / B1, İ2, MA ve T1'de bendin ilk altı mısranın dizilişi 5-6-2-4-1-3; İÜ'de ise 1-3-4-5-6-2 şeklindedir.

430 Himmetle metânet bulur ARŞ: İhsân-ı hümâyün baña B1 İ2, MA, T1; İn^çâm-ı hümâyün baña İÜ

431 tab^çımı her zât-ı ARŞ: meşrebimi her dūr u B1, İ2, MA; tab^çımı her dūr u İÜ

432 dūr u celîse ARŞ, B1, İ2, T1: dūr u hâsîse İÜ; dūr u hâbîse MA

433 etdim ARŞ, İÜ, MA: etdi B1, İ2, T1

434 rütbe-i ARŞ, B1, İ2, MA, T1: devlet ü İÜ

435 şâh-ı yegâne ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: şâh u cihâna İ2

9 Ey ehl-i ḥased ey felek ey baht-ı siyehkār
10 Gönülümce çerāğ etdi beni ḥazret-i ḥünkār

IX⁴³⁶

1 Evreng-i sa' ādetde hemān ṣāh-ı melek-fāl
2 Şiḥḥat ile bākī ola bā-şevket ü iclāl
3 Devrinde du'ākārı bulur manşib-ile māl⁴³⁷
4 Bu luṭfu Ḥudā eyleye āğāze-i iḳbāl⁴³⁸
5 Bu rüz-ı meserretde edip lihyemi irsāl
6 Kıldan yine köstek ile bağlandı dil-i nāl⁴³⁹
7 A' dāya şaḳal başı dağıtdı yine āmāl
8 Her müyu bu beyti oḳudu düşmene fi'l-hāl⁴⁴⁰
9 Ey ehl-i ḥased ey felek ey baht-ı siyehkār
10 Gönülümce çerāğ etdi beni ḥazret-i ḥünkār

X

1 Luṭf etdi baña ol şeh-i seyyāre-sipāhım
2 Nāz eyledi gerdūna yine baht-ı siyāhım⁴⁴¹
3 Erdi hedef-i maṭlabıma nāvek-i āhım
4 Ser-menzil-i maḳşūda çıkardı beni rāhım
5 Hışm eyler iken güldü baña ol yüzü māhım
6 Her yerde 'ayān oldu yine rütbe-i cāhım⁴⁴²
7 **Fāzıl** meger iflās imiş evvelde günāhım
8 Durduḳca cihān biñ yaşa iḳbālle şāhım
9 Ey ehl-i ḥased ey felek ey baht-ı siyehkār
10 Gönülümce çerāğ etdi beni ḥazret-i ḥünkār

**KAŞİDE-İ KAŞR-I ĀYİNELİKAVAḲ DER-ḲURB-I
MEYDAN-İ TİR-ENDAZAN**⁴⁴³

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

... -- / ... -- / ... -- / ... --

1 Seni teşrif edip ey kaşr cihān pādişehi
Eylesin saña ḥasedler felegiñ mihr ü mehi
2 Pişgāhında temāşası müferriḥ el-ḥaḳ
Sa' d Vaḳḳāşıñ o meydāni ile ḥānḳahı

436 İÜ ve MA'da sonraki bentle takdim-tehirlidir.

437 bulur manşib-ile māl ARŞ: bulur manşib u hem māl B1; bulur manşib u hem-hāl İ2, T1; olur ḥurrem ü hoş-hāl İÜ, MA:

438 luṭfu Ḥudā eyleye ARŞ, İ2, İÜ, MA, T1: luṭf-ı Ḥudāyı eyle B1

439 Kıldan ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: Kıldıñ İ2

440 beyti oḳudu düşmene fi'l-hāl ARŞ: beytimle olup 'āleme dellāl B1, İ2, İÜ, MA, T1

441 yine ARŞ, İÜ: benim B1, İ2, MA, T1

442 rütbe-i ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: rütbe vü MA

443 B1-, İ2 33a, İÜ 31b, MA-, T1-

Tarih-i Medhiyye-i Sulṭān Selim Be-Teşrif-i Āyinelikavaḳ İ2

- 3 Yarış et bâğçe-i Rıdvan ile ârâyişde
Sende meydân u hevâ kaldı eyâ kaşr-ı behî
- 4 Dağdan na^c re-i yâ Hakk şadâ urduğca
Bülbülân çeh çeh edip ^c aşkla artar velehi
- 5 Gâh şevket ile teşrîf edip ol şâh-ı cihân
Kaşrdan tîr atıp cânib-i meydâna gehî
- [32a] 6 Gâh^{ice} seyr-i donanmay gehice şahrâda
Bağr ü ber semtine nezzârelidir pişgehi ⁴⁴⁴
- 7 Ne kavağ yeli eser bād-ı şabâ başında
Kaşrın âyineleri olmada cevlangehi
- 8 Sa^c d u ikbâli hediye getirir geldikce
Gelemez bād-ı şabâ kaşr-ı hümâyûna tehi
- 9 Çeşm-i hürşid temâşâsına ^c âşık ammâ
Çekilip perde gibi yanlarına serv-i sehî
- 10 Geceler şu^c le-i mehtâba izindir lâkin
Âfitâb uğramasın dâ^c ire-i kaşra rehi
- 11 Serv mestâne revişlerle hürâm eylemede
Hep levendâne şikest eyledi taraf-ı külehi
- 12 Rûzgâr urduğu dem kaşra rükû^c eylerler
Bâb-ı vâlâsı olur cümlesinin secdegehi
- 13 Dergeh-i kaşra hilâli niçün etmez halka
Hele bu bâbda var çerh-i deninin günehi
- 14 Niçün etmez bu Süreyyâsını âvîze-i kaşr
Feleğin yıldızı düşmüş gibi gelmiş ^c atehi
- 15 Var ise mişli hemân hâtır-ı ressâmında
Görmemiş kimse cihân içre bunun mâ-şebihî
- 16 Kesb eder büy-ı gül-âbı gece nem düşdükce
Buranın öyle leâfetli o sebz ü giyehi
- 17 Bu mağal gıbta-i Firdevs-i cinân olmaz mı
Şâh-ı vâlâ-yı cihânın olalı tahtgehi
- 18 Hâzret-i şâh Selim Hân-ı mu^c allâ-himmet
Olamaz kubbe-i evvân-ı felek bargehi
- 19 Kuvvet-i şaş-ı hümâyûnu ile kılsa küşâd
Ruğ-ı hürşid olur tirelerin buse-dihî ⁴⁴⁵
- 20 Mîl-i çeşm eylemege tîrini çerhin gözü var
Sürme etdikde [iki] dîdesine hâk-i rehi

444 gehice İ2: gâhice İÜ / donanmâye İ2: donanma İÜ / şahrâda İÜ: şahrâ İ2

445 Ruğ-ı İ2: Ref^c-i İÜ

- 21 Bu 'inâyât Hudâ-dâd ile haqqâ olamaz
Rüstem-i Zâl rikâbında bir ednâ sipehi
- 22 Kudsîyândan erişir na' re hevâcılarla
Bâreka'llâh zihî kuvvet-i şâhâne zihî
- 23 Âfitâbîñ eline mûm verir nûrundan
Düşse bir zerre-i nâçize mübârek nigehi
- [32b] 24 Kalmadı devr-i zamânında perîşân-ğâtır
Dilberânîñ meger illâ ola zülf-i siyehi
- 25 Tâ ki âyîne-i ' âlemde şebân u rûzân
Feleğîñ zâhir ola şûret-i hürşîd ü mehi
- 26 Kaşr-ı devletde sa' âdetle şafâ-yı dil ile
Ber-karâr eyleye Mevlâ-yı Te' âlâ o şehi
- 27 Düşse târihi bu mışra' la münâsib **Fâzıl**
Bâreka'llâh belî şâh-ı cihân müntezehi [H 1208/M 1793-94]
- 446

KAŞİDE BE-TEŞEKKÜR-İ İHŞÂN-I HÛ'ACEGÂNİ⁴⁴⁷

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 İlâhî ey kerem kâni mü 'eyyed kıl Selîm Hâmî
Tırâz-ı taht-ı hâkâmî çerâğ-ı nûr-ı ' Oşmânî
- 2 Hidîv-i âsumân-pâye Hudâvend-i melek-mâye
Şehenşâh-ı Hudâ-sâye cihâna zıll-i Rabbânî
- 3 Nizâm-ı ümmete bâ' iş beğâ-yı ' âlem-i hâdis
Aña inşâf ile şâliş olur İskender-i Şânî⁴⁴⁸
- 4 Cenâb-ı ma' delet-pîrâ Ferîdûn-ı cihân-ârâ
Olaydı Husrev ü Dârâ olur münkâd-ı fermânî
- 5 Zamânî hoş zamân oldu cihân tâze cihân oldu
Gönülller şâdimân oldu ' aceb feyz-i firâvânî⁴⁴⁹
- 6 Bu çâker işte ez-cümle ederdî çerğ ile hamle
Cidâl eyler idi ğamla hemişe kârî nâlânî

446 برك الله بلى شاه جهان منتزه = 1208

447 ARŞ 3a, B1 22b, İ2 34a, İÜ 32b, MA 41, T1 6a

Hüve'l-Feyyâz ARŞ, Teşekkürâne İhşân-ı HÛ'acegânî Be-Rikâb-ı Âb-ı Rüy-ı ' Oşmânî B1, İ2, MA, T1

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

448 ' âlem-i ARŞ, İ2, İÜ, T1: ' âleme B1, MA

449 Zamânî ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: Zamân İ2 / cihân tâze cihân ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: cihâna tâze cân MA

- 7⁴⁵⁰ Kadīm-üftāde-i devlet ezel-perverde-i ‘izzet
Şezā-yı nazra-i re’fet maḥall-i luṭf-ı ḥākānī⁴⁵¹
- 8⁴⁵² Felek urmuş aña pençe esir-i kayd-ı işkence
Mişāl-i ḥālet-i ḡonce ne ḥoş rengi ne ḥandānī⁴⁵³
- 9 Tekāpū eylemez dehre ḡonūl ağlar güler çehre
Felekden ḳaldı bi-behre ne ārāyiş ne sāmānī
- 10 Felek sāmānīn almışdır gül ammā yerde ḳalmışdır
Güherdir ḥāke dalmışdır ‘aceb la’ l-i Bedaḥşānī
- 11 Aña ber-vefḳ-ı dil-ḥvāhī erişdi re’fet-i şāhī
Göründü şervet ü cāhı şafā buldu dil ü cānī
- 12 Faḳīre tevliyet verdi za’ife taḳviyet verdi
Umūra temşiyet verdi zihī feyż-i cihān-bānī
- 13 Bu tevcihāt-ı vālāda bu ‘ıyd-i ‘ālem-ārāda
Şeref buldu bu üftāde be-teşrifāt-ı ḥākānī⁴⁵⁴
- [33a] 14 Yatarken ye’s-ile ḳat ḳat üçe varmış iken sâ’at
Ḳapımız eyledi çat çat ‘aceb ḍarb-ı şitābānī⁴⁵⁵
- 15 Anı zann eyledim şarrāf ya ehl-i deyn-i bi-inşāf
Yāḥud cerrār-ı şāhib-lāf ki yokdur zerre iz’ānī
- 16 Aña hiç olmadı ışgā edip ḥuddāmıla ḡavḡā
Dediler bunda yok āḡā nedir zūruñ be küllḥānī⁴⁵⁶
- 17 Dedi ben müjde-güyāyım nüvīd-i bāb-ı vālāyım
Size da’vete āḡāyım ki geldim böyle pinḥānī
- 18 Dedi yarınki gün **Fazıl** buyur ḳapıya ve’l-ḥāşıl
Saña oldu kerem şāmil be-tevfikāt-ı Sübhānī
- 19 O dem vakt-i sa’id oldu meserret rü-bedīd oldu
Bize ‘ıyd üzre ‘ıyd oldu şeb-i Ḳadr-i şeref-kānī⁴⁵⁷
- 20 O şeb tā şubḥa dek bīdār faḳīr ḥānemde her kim var
Eder şāha du’ā her-bār gerek nisvān u şıbyānī⁴⁵⁸
- 21 Faḳīr ḥānem şafālardan şen oldu ḳahḳahālardan
Fiḡānlardan şadālardan sipihre erdi şādānī⁴⁵⁹

450 B1, İ2, İÜ, MA ve T1’de 10. beyittir.

451 ‘izzet ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: ni’ met MA

452 B1, İ2, İÜ, MA ve T1’de 9. beyittir.

453 ḥālet-i ARŞ: hey’et-i B1, İ2, İÜ, MA, T1 / kayd-ı ARŞ, B1, İÜ, MA: ḳadd-i İ2, T1

454 Şeref ARŞ: Feraḥ B1, İ2, İÜ, MA, T1 / be-teşrifāt-ı sultānī ARŞ: be-teşrifāt-ı ḥākānī B1, İÜ, MA, T1; teşrifāt-ı ḥākānī İ2

455 iken ARŞ, T1: idi B1, İ2, İÜ, MA

456 zūruñ ARŞ, B1, İÜ, T1: derdiñ İ2, MA

457 B1, İ2, İÜ, MA ve T1’de “meserret rü-bedīd oldu” ile “Bize ‘ıyd üzre ‘ıyd oldu” ifadeleri takdim-tehirlidir. şeb-i Ḳadr-i şeref kānī ARŞ: göründü rüy-ı şādānī B1, İ2, İÜ, MA, T1

458 nisvān u şıbyānī ARŞ: şıbyān u nisvānī B1, İ2, İÜ, MA, T1

459 B1, İ2, İÜ, MA, T1’de “şen oldu ḳahḳahālardan” ile “fiḡānlardan şadālardan” ifadeleri takdim-tehirlidir. / Sipihre erdi şādānī ARŞ: Şeb-i Ḳadr-i şeref kānī B1, İ2, İÜ, MA, T1

- 22 Felek vaqtā ki rūz-ı ʿıyd ḥorāsānī edip taqlīd
 Qonuldu başına ḥurşīd anıñla kıldı tābānī
- 23 O dem ben de şitāb etdim hemān pā-der-rikāb etdim
 Feraḥla qaşd-ı bāb etdim yüzüm şād-ile nūrānī ⁴⁶⁰
- 24 Varınca bāba evvel kār gelip sürʿ atle kīse-dār
 Reʿīse eyledi iḥzār bu ʿabd-i dil-perişānı
- 25 Dedi iḥsān-ı şāhāne mübārek ola iḥvāna
 Serim üzre faḳīrāne hemān ḳondu ḥorāsānī
- 26 Yaraşdı ḳubbe-i ḥadrā be-farḳ-ı **Fāzıl**-ı dānā
 Nazardan oḳusun monlā buña ḥatm-i ḥʿācegānı ⁴⁶¹
- 27 Dedi hep ehl-i āgāhī zihī luṭf-ı şehensāhī
 Kerāmetdir bu vaʿllāhi bu bir irşād-ı Sübhānī
- 28 ⁴⁶² Dediler **Fāzıl**la el-ḥaḳ sezādır her kerem muṭlaḳ
 Şeh-i devrāna bu ancak hemān ilhām-ı Rabbānī
- 29 Çıḳıp andan da bālāya ḥuzūr-ı şadr-ı vālāya
 Cihān doldu temāşāya leb-ā-leb oldu dīvānı
- [33b] 30 ⁴⁶³ Hemān taḳdım taḳışdırdım hep eṭvārı yaḳışdırdım
 Baña ḥayrān baḳışdırdım bütün ḥuddām u aʿyānı ⁴⁶⁴
- 31 Girince ḥazret-i pāke ḥuzūr-ı şadr-ı çālāke
 Nevāziş kıldı bu ḥāke dedi ey maʿrifet kānı
- 32 Sezāsın ḳadr ü temcīde zamān-ı pādişāhīde
 Erersin cümle ümmīde saña her rütbe cesbānī ⁴⁶⁵
- 33 Çıḳıp çābükterī kıldım rüsüm-ı çākerī kıldım
 Rücūʿ-ı ḳahḳarī kıldım edince būs-ı dāmānī ⁴⁶⁶
- 34 ⁴⁶⁷ O ḥoş reftār o ḥoş ʿunvān iki pehlūda çāvüşān
 Gören der ejdehā ḳaan yāḥud Şāpūr-ı Sāsānī ⁴⁶⁸

460 O dem ben de ARŞ: Şabāḥ oldu B1, İ2, İÜ, MA, T1

461 buña ḥatm-i ARŞ, B1, İÜ: bu ḥatm ile İ2, MA; bu ḥatm-i T1

462 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de 30. beyittir.

463 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de 40. beyittir.

464 Baña ḥayrān baḳışdırdım ARŞ: Taḥayyürle baḳışdırdım B1, İ2, İÜ, MA, T1

465 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de beyit söylerdir:

Zamān-ı pādişāhīde erersin cümle ümmīde / Sezāsın ḳadr ü temcīde saña her rütbe cesbānī

466 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de "rüsüm-ı çākerī kıldım" ile "rücūʿ-ı ḳahḳarī kıldım" ifadeleri

takdim-tehirlidir.

467 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

468 ejdehā ḳaan ARŞ, İÜ, T1: ejderhā ḳaan B1; ejdehā ḳan İ2; ejdehā-yı ḳan MA. ḳaan: Kağan kelimesi.

- 35 ⁴⁶⁹ Dediler çok fehîmdir bu du^ç âkâr-ı kadîmdir bu
Çerâğ-ı Şeh-Selîmdir bu belî her luţfuñ erzânî ⁴⁷⁰
- 36 ⁴⁷¹ Bu çâker ihtîşâm eyler vaķûrâne selâm eyler
İki yana hırâm eyler mişâl-i serv-i bostânî
- 37 Dil-i hussâdı incitdim daħi andan güzâr etdim
Be-nezd-i kethüdâ gıtdim getirdim resm ü erkânî ⁴⁷²
- 38 Şerîfû'ţ-tab^ç [u] nâzik-hû dedi ehl-i maħallî bu
Ma^ç âni-senc [ü] mu^ç ciz-gû kemâlîñ merd-i meydânî
- 39 Edip bu bendeyi dil-şâd buyurdu kim mübârek-bâd
Tevâriħ eylesin inşâd cihânîñ nükte-sencânî
- 40 Çıkıp andan vaķâr üzre revişķâr-ı kibâr üzre
Ĥasûda iftiħâr üzre hırâmânî hırâmânî ⁴⁷³
- 41 Ĥasûdân ĝarķ olup yaşı şadîķân dedi biñ yaşı
Çekildi tâ binek taşâ baña esb-i küĤeylânî ⁴⁷⁴
- 42 ^ç Adûlar düşdü teşvîşe cihân hep geldi baĤşîşe
Faķîr-i mekremet-pişe eder sîm ü zer-efşânî ⁴⁷⁵
- 43 Edip ^ç azm-i faķîr-hâne vaķûrâne vaķûrâne
Rikâbımda faķîrâne yürüdüñ çuķadarânî ⁴⁷⁶
- 44 Gören tavr-ı dil-âvîzi şanır Şîresb-i Tebrîzî
Ya Cânplûlad-ı Cengîzî yâĤud Mirzâ-yı Kâşânî ⁴⁷⁷
- 45 Olunca dâĤil-i Ĥâne edip şad-secede Yezdâna
Du^ç âda şâh-ı devrâna aķıtdım çeşm-i giryânî ⁴⁷⁸
- 46 Geçip tâ şadra bu dâ^ç î gelip tebrîke etbâ^ç ı
Daħi hep Ĥalkıñ envâ^ç ı Nasârâsı Müsülmânî ⁴⁷⁹
- 47 ⁴⁸⁰ Gelip mehterler a^ç lâsı düm etdi taĤl u sûrnâsı
Bize verdi terellâsı ^ç aceb bir zevķ-i rûĤânî ⁴⁸¹

469 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de 30. beyittir.

470 luţfuñ ARŞ, B1, İ2, MA, T1: luţfa İÜ / B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de "du^ç âkâr-ı kadîmdir bu" ile "çerâğ-ı şeh Selîmdir bu" ifadeleri takdim-tehirlidir.

471 İ2, İÜ, MA, T1-

472 güzâr ARŞ: revân B1, İ2, İÜ, MA, T1

473 Ĥasûda ARŞ: Raķîbe B1, İ2, İÜ, MA, T1

474 Ĥasûdan ARŞ: ^ç Adûlar B1, İ2, İÜ, MA, T1

475 eder sîm ü ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: eder isem MA

476 faķîr-hâne ARŞ: gedâ-hâne B1, İ2, İÜ, MA, T1

477 tavr-ı ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: tavrı İ2

478 Du^ç âda ARŞ, İ2, İÜ, MA, T1: Du^ç â-yı B1

479 hep Ĥalkıñ ARŞ: aĤbâbıñ B1, İ2, İÜ, MA, T1

480 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

481 Bize ARŞ: Baña B1, İ2, İÜ, MA, T1

- 48 Mişāl-i sedd-i İskender geçip bu çäker-i kemter
Gören ol tūmtūrāķı der verilmiş buña ilhānı⁴⁸²
- 49 Nihāyet buldu ker-nāme erip mehterler itmāma
Dedi çāvūşu huddāma hani āgānıñ ihsānı⁴⁸³
- 50⁴⁸⁴ Nedir **Fāzıl** buña çäre yetişmez kīsede pāre
Aķ aķçe etmede ķara ruķ-ı tab^ç -ı seķā-kānı
- 51 O mehterhāne çaldıķca şafā ihsānı aldıķca
Ben ol efķara daldıķca maķāmından Şıfāhānı⁴⁸⁵
- 52 Ne yapsın **Fāzıl**-ı pūr-dāğ kime çeksin yine bir āğ
Zamān-ı iltizām irāğ bu vaķt nā-be-sāmānı⁴⁸⁶
- [34a] 53 Gider mi bir teberrūkle ğazel yazsam tedārūkle
Yāhūd memhūr temessūkle sene başında imkānı
- 54 Egerçi rütbesi ‘ālī velīkin kīsesi hālī
Yaman bī-çāreniñ hālī ‘aceb mi ķılsa nālānı
- 55 Olunca manşıb-ı şāfī edermiş ‘umde şarrāfī
Baña lākin olur ķāfī ‘ināyāt-ı cihān-bānı⁴⁸⁷
- 56 Şafā bunda ki āgyārım felek hem baķt-ı nā-yārım
Daķı hussād-ı bedķārım görürlerdi bu seyrānı⁴⁸⁸
- 57 Durup seyrāna pūr-ķīne dögerler taşla şīne
Baķıp tavr-ı nev-āyine bu hālīñ oldu hayrānı⁴⁸⁹
- 58⁴⁹⁰ Dediler bir ķuru pāye ‘aceb n’oldu o bī-sāye
Ne manşıb var ne sermāye kime eyler bu ‘unvānı
- 59⁴⁹¹ Yine iflās ile hālā yine medyūn-ı bī-dünyā
Çıķar mı pençemizden yā bu hāletle girībānı⁴⁹²
- 60 Bu remzi çün tırāş etdim ğamımla dil-hırāş etdim
Hemān aldım telāş etdim ele kilķ-i sūhan-dānı⁴⁹³
- 61 Dedim ey zümre-i bed-hūh size rağmen şeh-i Cem-cāh
Verir maķşūdumu her-ĝāh Hūdā bāķı ede anı

482 B1, İZ, İÜ, MA ve T1’de “mişāl-i sedd-i İskender” ile “geçip bu çäker-i kemter” ifadeleri takdim-tehirlidir.

483 çāvūşu ARŞ, İZ, İÜ, MA, T1: çāvūş B1

484 B1, İZ, İÜ, MA ve T1’de 54. beyittir.

485 ol ARŞ, İZ, İÜ, MA, T1: o B1 / maķāmından ARŞ, İZ, İÜ, MA, T1: maķāmında B1

486 kime ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: kim İZ / āğ ARŞ, B1, T1: dāğ İZ, İÜ, MA

487 ‘umde ARŞ, B1, İZ, MA, T1: ğamda İÜ / olur ARŞ, İZ, İÜ, MA, T1: ola B1

488 felek hem ARŞ, B1, İZ, MA, T1: felekle İÜ

489 taşla ARŞ, İZ, İÜ, MA, T1: taşları B1

490 B1’de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

491 İZ, İÜ, MA, T1-

492 Yine ARŞ: Durup B1, İZ, İÜ, MA, T1 / hāletle ARŞ: hāl ile B1, İZ, İÜ, MA, T1

493 B1, İZ, İÜ, MA ve T1’de “hemān” ve “ele” kelimeleri takdim-tehirlidir.

- 62 Şeh-i devrân ola bâkî musahhar ede âfâkî
Şimâlen deşt-i Kıpçağı cenûben mülk-i Sûdânî
- 63 Celâl-i satvet-engîzi cemâl-i re'fet-âmîzi
Eder bir 'abd-i nâçîzi emîr-i mülk-i İrânî⁴⁹⁴
- 64 Zamânîñ kuṭb-ı a' lāsı cihânîñ şâh-ı vâlâsı
Ne Efrîdûn ne Dârâsı olur şevketde aḳrânî⁴⁹⁵
- 65 Nizâmü'l-Mülk-i vâlâdır kıvâm-ı dîn ü dünyâdır
Cihâna zıll-i Mevlâdır odur 'aşrîñ nîgeh-bânî
- 66⁴⁹⁶ Hemân de'b-i Hudâ-ilhâm umûr-ı mülke istiḥkâm
Budur burhân-ı 'aḳl-ı tām delîl-i vefḳ-ı Rabbânî⁴⁹⁷
- 67 Kerâmet şâhibi şehdir sipîhr-i mülke bir mehdîr
Derûn-ı pâki âgehdîr 'aceb mir'ât-ı nûrânî⁴⁹⁸
- 68 Kalem bir nev-zemîn buldu cihâna köhne söz doldu
Sûḫan **Fâzîl** dirâz oldu budur vaḳt-i du'â-ḫ'ânî⁴⁹⁹
- 69⁵⁰⁰ Cihân durduḳca ey Mevlâ ola şâh-ı cihân ibkâ
Be-ḫaḳḳ-ı Süre-i İsrâ be-nûr-ı sırr-ı Furḳânî⁵⁰¹
- 70 Cihân ferḫunde-fâl olsun cihân âsûde-ḫâl olsun
'Adûlar bed-me'âl olsun be-te'yîdât-ı Yezdânî⁵⁰²
- 71⁵⁰³ Be-çeşm-i eşk-âlûde yüzûñ kıl ḫâke fersûde
Du'âyı tûde-ber-tûde edip ma' rûz-ı Sübhânî⁵⁰⁴
- 72 Yine evvelde âḫirde du'â bâṭında zâhirde
İlâhî ey kerem-kerde mü'eyyed kıl Selîm Ḥanî

494 "Celâl" ve "cemâl" kelimeleri İ2 ve MA'da takdim-tehirlidir.

495 ne ARŞ: u B1, İ2, İÜ, MA, T1

496 B1, İ2, MA, T1- / İÜ'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

497 vefḳ-ı ARŞ: luṭf-ı B1, İ2, İÜ, MA, T1

498 mülke ARŞ, İ2, İÜ, MA, T1: mülk B1

499 Kalem bir nev-zemîn buldu cihâna köhne söz doldu ARŞ, İÜ: Cihâna köhne söz doldu kalem tâze zemîn buldu B1, İ2, MA, T1

500 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de 70. beyittir.

501 ibkâ ARŞ, B1, MA, T1: ilkâ İ2, İÜ

502 Cihân ARŞ: Zamân B1, İ2, İÜ, MA, T1

503 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de 69. beyittir.

504 yüzüm tâ ARŞ: yüzûñ kıl B1, İ2, İÜ, MA, T1 / Du'âyı tûde-ber-tûde edip ma' rûz-ı ARŞ: Hemân kıl tûde-ber-tûde du'âyı 'arz-ı B1, İ2, İÜ, MA, T1

[34b]

KAŞİDE-İ TEŞEKKÜR-İ ME' MÜRİYYET⁵⁰⁵*Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün*

...--/...--/...--/...--

- 1 Erzurüm semtine fermân ile me'mûr oldum
Hıdmet-i devlet-i hâkân ile mesrûr oldum⁵⁰⁶
- 2 Verdiler destime fermân-ı kazâ-te'sîri
Resm-i tuğrâ gibi pirâye-i menşûr oldum
- 3 Şeref-i hıdmet-i devlet ile şükr üstüne şükr
Hamdu-li'llâh ki nazâr-kerde-i düstûr oldum
- 4 Çıldır eyâletini tuttu dil-i dîvâne
'Aqla yelken eder isem daği ma'zûr oldum
- 5⁵⁰⁷ Semt-i Aşîşhaya dil kim görücü ba's olmuş
Hep açık baş olarak ed'iyeden dûr oldum
- 6 Hep mühimmâtını teftîşe kılâ'ın bir bir
O taraflarda hudûd üstüne nâfûr oldum
- 7 Benim ol mu' temed-i serhad-i iklîm-i 'Acem
Nazar-ı devlet ile gıbta-i Şâbûr oldum
- 8 Hıdmet-i devlet-i 'ulyâda şadâkatler için
Nağd-i cân şarf edecek bende-i meşkur oldum
- 9 Belde seyf-i 'Acemî arkada bir âl kaput
Güyyiâ gamze-i Mirrihe silâhşör oldum⁵⁰⁸
- 10 Der-i iqbâlîme şad-güne ricâ eyleyerek
Hamdu-li'llâh ki yine melce-i cumhûr oldum
- 11 Sâye-i nüh-felekâsâ-yı şehenşâhîde
Afitâb-ı şafağ-ârâ gibi meşhûr oldum
- 12 Kerem üstünde kerem şöyle hücum eyledi kim
Şâh-ı devrâna du'â etmege mecbûr oldum
- 13 Hazret-i Şâh Selîm Hân o Süleymân-ı zamân
Kî anîñ dergeh-i iqbâlîne bir mûr oldum
- 14 Zıll-i 'adlînde ser-efrâz u be-kâmım şimdi
Şâbîk âlâm-ı felekden beli kınbûr oldum
- 15 Dil-i virânîma mi'mâr-ı 'inâyet yap yap
Bir meremmâta şürü' etdi ki ma'mûr oldum

505 B1 24a, İ2 35b, İÜ 34b, MA 16, T1 8a

Berây-ı Reften Be-Hıdmet-i Rikâb-ı Şâh-ı Dergâh-ı Devrân B1; Berây-ı Reften-i Hıdmet Be-Rikâb-ı Şâh-ı Devrân İ2; Kaşide Be-Rikâb-ı Şâh-ı Cihân Sultân Selîm Hân MA; Berây-ı Reften-i Hıdmet Be-Rikâb-ı Şâh-ı Devrân 'Arz Büde T1

506 devlet-i B1, İ2, MA, T1: hazret-i İÜ

507 İ2, MA, T1-

508 Güyyiâ gamze-i İÜ: Şanki ol gamzesi B1, İ2, T1; Şanki o gamzesi MA

- 5 Nūr-ı ‘aynım seni gözden geçirir ehl-i nazar
Mıldır kâmetiñ ey müy-miyân iki gözüm
- 6 Luţf-ı Haķla kerem-i şâh-ı cihâna muhtâc
Tâ ki seyr eyleye ruhsâr-ı bütân iki gözüm
- 7 Kurre-i-‘ayn-ı melek Hazret-i Sultân Selîm
Merdüm-i dîde-i ebnâ-yı zamân iki gözüm
- 8 Eylesem çeşmime hâk-i rehini kuhl-ı cilâ
Göre hâl-i siyeh-i hür-ı cinân iki gözüm ⁵¹³
- 9 Ne melekde ne beşerde görünür akrânı
İşte gerdün-ı felek işte cihân iki gözüm
- 10 ⁵¹⁴ Meger illâ ki göre mişlini çeşm-i ahvel
Zâtıdır muntehâb-ı kevn ü mekân iki gözüm
- 11 Bir midir cevher ile şeng-i siyâh-ı hârâ
Bir midir gürbe ile şir-i jiyân iki gözüm
- 12 Hâk-i pây-ı keremi sürme-i çeşm-i şâhân
Şu‘ le-i bâşıra-i devlet ü şân iki gözüm
- 13 Hıdmet-i medh-i şerîfiyle nice demlerde
Şahñ-ı kırtâsa olur nür-feşân iki gözüm
- [35b] 14 Müjeler hâme sirişk olsa midâd-ı vaşfı
Yine ‘aynı olarak olmaz ‘ayân iki gözüm
- 15 Dergeh-i nüzhet-i ebşâr-ı şeh-i âfâķa
‘Arz-ı hâl ile eder hâli beyân iki gözüm ⁵¹⁵
- 16 Nakş-ı evşâf-ı hümâyûña ki vaķf olmuş-idi
Şimdi virâne olup haylî zamân iki gözüm ⁵¹⁶
- 17 Gâlibâ şerm ü hayâ eyledi akrânından
Ol sebep perde-nişin oldu hemân iki gözüm
- 18 Hasret-i seyr ü temâşası ile maħbûbuñ
Aķıdır rûz ile şeb eşk-i revân iki gözüm ⁵¹⁷
- 19 Kimseye reng-i ruķ-ı cezbesi olmaz ma‘ lüm
Dilbere olmayıcaķ tâ nigerân iki gözüm ⁵¹⁸
- 20 İki çeşmimde ta‘ allül iki zânûda veca‘
Kaldım igmâz u teķâ‘ üdle amân iki gözüm
- 21 Dest-i keħhâl ü hekîme kerem ü ihsânım
Nuķre-i sime bedel kaķre-çekân iki gözüm

513 rehini İ2, İÜ, MA: rüyunu B1

514 MA-

515 hâli B1, İ2, MA: hâl İÜ

516 olmuş-idi B1, İÜ, MA: olmuşdur İ2

517 temâşası ile B1, İÜ, MA: temâşâ ile bir İ2

518 Kimseye İ2, İÜ, MA: Lemsle B1 / ruķ-ı İ2, İÜ, MA: ruķu B1

- 22 ' İlet ü kılet-i devlet ile ğurbet birden
Hangi derde müteħammil ola cān iki gözüm
- 23 Mā-ھاşal merħamet-i şāh-ı cihāna ھاalmış
Fāzılın ğāyet ile ħāli yaman iki gözüm
- 24 Şıdķla böyle eder şāh-ı cihān-dāra du' ā
Giryeler eylemede vaķt-i ezān iki gözüm
- 25 Şaķlasın zāt-ı hümāyūnu nazardan Allāh
Ki odur bāriķa-i eşm-i zamān iki gözüm
- 26 Düşmen-i devlet ü cāhı diyelim kūr olsun
Haşre dek mülkü ola emn ü emān iki gözüm
- 27 Dīde-i tāli' ü iķbāli cihān-tāb olsun
Göre a' dāsını bī-nām u nişān iki gözüm
- 28 **Fāzıl**ın ed' iyesi şimdi olur ' ayn-ı şavāb
Sürme-i eşm-i ھاbül olduĝu ān iki gözüm

KÖHNE BAHĀRİYYE BE-RİKĀB-I PĀDİŞĀH-I ENĀM ĤALLEDA'LLĀHU ĤİLĀFETEĤÜ ⁵¹⁹

Mefā' ĭlün / Mefā' ĭlün / Fe' ūlün

. - - - / . - - - / . - -

- 1 Bahāristān vedā' etdi cihāna
Anı teslīm edip faşl-ı ĥazāna ⁵²⁰
- 2 ⁵²¹ Zemīn ūzre şükūfe tūde tūde
Dökülmüş rüy-ı ĥāke dāne dāne
- 3 Yine bŭlbŭl ĥamüş oldu nihānī
Çemenler bŭma oldu āşiyāne
- [36a] 4 Sarardı berg-i zībā-yı dıraħtān
Yine erdi kesāfet bustāna ⁵²²
- 5 Berāy-ı ta' ziye bŭlbŭl ĥafādan
Edip icrā-yı mātem bāĝbāna
- 6 Güzār etdim o ĥālet ile baķdım
Nigāh-ı ' ibret ile ĝŭlsitāna ⁵²³

519 ARŞ 10, B1 16b, İ2 37a, İÜ 35b, MA 5, T1 8a

Şitā'ıyye vü Ĥazāniyye İÜ; Der-Zemīn-i Vaşf-ı Köhne Bahār B1; Şitā'ıyye-i Sultān Selīm Ĥān
'Aleyhi Raħmeti ve'l-Gufrān İ2; Kaşide Be-Rikāb-ı Şāh-ı Cihān Sultān Selīm Ĥān MA; 'Arz-ı
Ĥāl-ı Feryād-Me'āl-i Bende-i Perişān Be-Rikāb-ı Şāh-ı Ferħunde-Fāl Der-Zemīn-i Vaşf-ı Köhne
Bahār T1

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi
29.12.1218'dir.

520 Anı teslīm edip ARŞ, B1, İ2, MA, T1: Yine nevbet gelip İÜ / faşl-ı B1, İ2, İÜ, T1: vaķt-i MA

521 İÜ'de 2b ve 4b takdim-tehirdir.

522 kesāfet ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1 keşāfet: MA

523 Güzār ARŞ, B1, İ2, MA, T1: Güzār İÜ

- 7 Ne yārān u ne maḥbūb u ne sāķī
Ne bülbül var ne gül var ne terāne
- 8 Hemān beñzetdim ol köhne bahārī
Ḥaṭı gelmiş melāḥatsız cüvāna
- 9 Odun anbārına beñzer gülistān
Ne berg ü ne şükūfe var ne dāne
- 10 Yāḥud şol āsiyāb-ı pāke beñzer
Ki anda ḳalmamış hiç āb u dāne
- 11 Yāḥud şol āşiyān-ı murġa beñzer
Ki yavrusun uçurmuş ḳaldı lāne
- 12 O dükkāna daḫi beñzer ki mālin
Bütün ḳapdırdı dest-i müflisāna
- 13 Yāḥud şol bir kibāru'n-nāsa beñzer
Ki şoyġun verdi yolda Türkmāna
- 14 Daḫi şol bāb-ı pāşāya müşābih
Ki ũġ u sancāġın almış zamāne
- 15 Ne ḥācet böyle teşbihāta **Fāzıl**
Seniñ ḥāliñ yetişmez mi nişāne
- 16 Ḥazān faşlında gülşen ḥālī benzer
Hemān bī-mansīb olan ḥıvāceġāna ⁵²⁴
- 17 Nizām-ı gülşen-i aḥvāl ḳalmış
Bahār-ı luṭf-ı şāh-ı kāmūrāna ⁵²⁵
- 18 Ferīdün-ı cihān Sultān Selīm Ḥān
Nazīrin görmemiş çeşm-i zamāne ⁵²⁶
- 19 Medār-ı ḳuṭb-ı  ālem rükn-i a  zam
Cihān-pirā Ḥudāvend-i yegāne
- 20   Aceb bir kevkib-i raḥşān-ı şevket
Semā-yı devlet-i   Oşmāniyāna
- 21   Aceb bir zıll-i sübhānī Ḥudāyī
Ki şalmış sāye fark-ı bendegāna ⁵²⁷
- 22   Aceb bir bāz-ı nūrānī ki ḳılmış
Ḳulüb-ı evliyāyı āşiyāne
- [36b] 23   Aceb bir nūr-ı raḥmānī ki olmuş
Fürüg-ārā zemīn ü āsumāna

524 faşlında ARŞ: vaḳtinde B1, İ2, İÜ, MA, T1

525 aḥvāl ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: aḥvāli MA

526 görmemiş ARŞ: görmedi B1, İ2, İÜ, MA, T1

527 sübhānī ARŞ, B1, İ2, T1; vālā-yı İÜ; sübhān-ı MA / bendegāna ARŞ: çākerāna B1, İ2, İÜ, MA, T1

- 24 ‘ Aceb bir ‘ aql-ı kül kim nür-ı fikri
Eder keşf-i havâdiş gâ’ibâne
- 25 ‘ Aceb bir qahramân-ı saht-himmet
Zihî şâhâne himmet qahramâna
- 26 Zihî bir rükn-i vâlâ-yı hilâfet
Ki olmuş müttekî İslâmiyâna
- 27 Zihî seyf-i hilâfetdir ki olmuş
Nizâm-ı kâr-ı zülf-i mülke şâne
- 28 Zihî mir’ât-ı Rabbânî ki olmuş
Nezâretgâh nev‘ -i qudsiyâna ⁵²⁸
- 29 Zihî bir âfitâb-ı ‘ âlem-ârâ
Hoşâ tal‘ at ki zâda ‘llâhu şâneh ⁵²⁹
- 30 Hoşâ deryâ-yı ihsân kim hurûşu
Olur tûfan-ı Nûhîden nişâne ⁵³⁰
- 31 Hoşâ himmet ki kıldı halka muhkem
Umûr-ı harb u darbı bi-bahâne
- 32 Hoşâ dârât-ı dârâyî ki olmuş
Şükûh-ârâ-yı tavr-ı dâverâne
- 33 Ne dârâyî bu kim sedd-i Sikender
Nevâl-i destine olmaz hızâne
- 34 Ne mülk-ârâyî bu tedbîr-i şâ’ib
Ne kâti‘ seyfdir gerden-keşâne ⁵³¹
- 35 Şehensâhâ edâ-yı medh-i sahtıñ
Verir lüknet zebân-ı şâ‘irâna ⁵³²
- 36 Ne haddim eylemek medh-i şehensâh
Sözüm olmuş tatalım Şâ’ibâne
- 37 Rikâba ‘ arz-ı eş‘âr eylemekden
Garaż bir ‘ arz-ı hâl-i çâkerâne
- 38 ⁵³³ Yazarken ‘ arz-ı hâl-i bendegâni
Kalem âgâze kıldı dâsitâna ⁵³⁴

528 olmuş ARŞ, B1, İ2, MA, T1: kalbi İÜ / Nezâretgâh-ı ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: Nezâretkâr-ı İ2 / çeşm-i ARŞ, B1, İ2, MA, T1: nev‘ -i İÜ

529 tal‘ at ki ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: tal‘ atla İ2. “Allah şanımlı artırsın.”

530 ihsân ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: himmet MA

531 ârâyî bu ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: ârâ bu ki MA

532 sahtıñ ARŞ, İÜ: zâtıñ B1, İ2, MA, T1

533 ARŞ, İ2, MA, T1-

534 bendegâni İÜ: bendegâne B1

- 39 Kuluñ bundan muḳaddem Erzurūma
‘Azīmet eylemişdim ‘ācizāne ⁵³⁵
- 40 Be-ḥükm-i nüh-felek ḳaldım doḳuz ay
Seyāhatde esīr-i āb u dāne ⁵³⁶
- 41 Ne Gürcistān ne Kürdistān ḳaldı
Diyār-ı Gence dek oldum revāne
- 42 Bulundum anda eyyām-ı şitāda
Meger ol memleketler berf-ḥāne ⁵³⁷
- [37a] 43 O rütbe berf yağdı kūhsāra
Ki kūh oldu oda kūh-ı girāna
- 44 Güzār etdim o kūhistān-ı berfi
Mişāl-i āh-ı serd-i ‘āşīkāne
- 45 Beş ay ol berfle etdik tekāpū
Ki yerde görmedik bir ḥāk-dāne
- 46 Şadāḳat āteş-efrūzum olunca
Gelip ḡayret bu ‘abd-i nā-tüvāna ⁵³⁸
- 47 Bi-ḥamdi’llāh o ḡayretle bu nāḳīz
Edip tekml-i ḥıdmet şādīkāne
- 48 Hemān bezl eyledim māl ü nevālī
Du‘ā-yı ḥāzret-i şāh-ı cihāna
- 49 Berāy-ı ḡayret-i nāmūs-ı devlet
Neler etdim ‘alā-raḡm-ı zamāne
- 50 Be-her cānib nişār etdim zer ü sim
Ḳılā‘ üzre olan müstaḥfızāna
- 51 ⁵³⁹ Azerbaycāna rūḥ-ı tāze geldi
Du‘ā-yı şāhla geldi fiḡāna
- 52 Açıḳ baş oldu istiḳbāle geldi
Ḥaber vāşıl olunca Gürciyāna
- 53 Diyār-ı Ermenistān cūşa geldi
Gelip Çanlı Kelīsādan terāne
- 54 Kemāl-i nām u şıytım verdi şöhret
Diyār-ı Ḳandehār u İşfahāna

535 eylemişdim ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: etmiş-idim İ2

536 ḳaldım ARŞ, B1, İ2, MA, T1: oldum İÜ

537 berf-ḥāne ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: berfe ḥāne MA

538 āteş-efrūzum ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: āteşi efrüz MA

539 İ2, MA-

- 55 Gören ol hûb alay-ı Keykubâdı
Gören ol tûmturâk-ı dâverâne⁵⁴⁰
- 56 Dediler görmedik böyle mübâşir
Nedir bu hoş nizâm-ı âşafâne
- 57 ⁵⁴¹ Ne kânîñ cevheridir âh bu cevher
Ki mişli gelmedi bu hâkdâna
- 58 Kimisi der ‘Acem elçisidir bu
‘Aceb elçi ‘aceb merd-i yegâne
- 59 ⁵⁴² Kimisi der ki pâşâ-yı mükerrerem
Ki zannım vâlî olmuş şehr-i Vana
- 60 Kimi der gâlibâ serdâr-ı ekrem
Sefer kaçdıyla ‘âzım Naḥcivâna
- 61 Nice devletlidir bu Allâh Allâh
Ki beñzer mevkibi Tahmâsb Hâna
- 62 Mürâ‘ât-ı maḳâm-ı şân-ı devlet
Beni teşvîke oldu tâziyâne
- 63 Hemân şarf eyledim bûd u nebûdu
Tehâlûk etmedim sûd u ziyâna
- [37b] 64 Dedim olsun fedâ bu yolda sâmân
Ḥalel hiç ermesin tek ‘izz ü şâna⁵⁴³
- 65 Dedim Ḥaḳ devleti kılsın mü‘eyyed
Vere te‘yîd şâh-ı kâmurâna⁵⁴⁴
- 66 Şadâḳat zâyi‘ olmaz ey dil-i pâk
Hemân ef ‘âliñ olsun şadıḳâne⁵⁴⁵
- 67 ⁵⁴⁶ Bütün yarın mükâfâtñ bulursun
Ne ğam var şadıḳân-ı bendegâna⁵⁴⁷
- 68 Żarar etmez e‘âliden edânî
Zeminiñ ḥaḳḳı geçsin âsumâna
- 69 Edip bu mâl-i hülyâ ile **Fâzıl**
Sitanbûla ḳudûm-ı müflisâne⁵⁴⁸

540 Keykubâdı ARŞ, B1, İ2, MA, T1: Keyfiyatı İÜ / Gören ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: Görün MA / tûmturâk ARŞ: hoş nizâm-ı B1, İ2, İÜ, MA, T1

541 ARŞ, İ2, MA, T1- / B1’de 51. beyittir.

542 İÜ’de 59b ve 61b takdim-tehirlidir.

543 hiç ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: tek MA

544 Vere ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: Ver İ2

545 şadıḳâne ARŞ, B1, İ2, MA, T1 ḥâlişâne İÜ

546 MA-

547 şadıḳân-ı bendegâna ARŞ, B1, İ2, T1: bendegân-ı şadıḳâna İÜ

548 ḳudûm-ı ARŞ, İ2, İÜ, MA, T1: ḳudûmu B1

- 70 Olunca hıdmetim maqbül-i dergâh
Dediler bu ğarîb-i nâtüvâna
- 71 Saña şad-âferin poh poh **Fâzıl**
Güzel sa' y eylemişsin şadıķâne
- 72 Hemân bu âferin kaldı elimde
Atıldım küşe-i üftâdegâna
- 73 Kudüm etdi baña eşnâf-ı ' âlem
Ziyâretgâh-ı ecnâs oldu hâne ⁵⁴⁹
- 74 Fütûhâta kimi dâmânın açmış
Kimisi dest uzatmış armağana
- 75 Kimi açmış dehânın vâridâta
Müheyyâ eylemişdir âb u nâna ⁵⁵⁰
- 76 Kimi mânend-i nergis çeşmi yerde
Baķar oğlana ammâ nâzikâne
- 77 Kimi esbâb u huddâma hasedden
Göz açmış diķkat eyler iki yana
- 78 Kimi cäsüs-ı hâl ü düzd-i aħbâr
Ķulağ aşmış hemân her bir figâna
- 79 Hücüm etdi baña ehl-i düyünüm
Ki beñzer her biri şîr-i jiyâna
- 80 Ne nazm-ı şî' re tākāt var sitemden
Felek mühr-i süküt urdu dehâna ⁵⁵¹
- 81 Felek bir ğâ' ile verdi ki anda
Ferâmüş oldu táb' -ı şâ' irâne
- [38a] 82 Ümîd ile büyük açdım kapıyı
Meger evvel gerekdir âsitâne
- 83 Büyük başın büyük ağrısı vardır
' Aceb eski meşeldir ' âķilâne
- 84 Gelirsin hâneye aħşâm olunca
Ki huddâmın dizilmiş nerdübâna
- 85 Vekîl-i harc eder baķķâldan âh
Eritdi yağımı gitmem dükâna
- 86 Kimisi aylık ister kimi yıllık
Ne mâh u sâl baħt-ı bed-ķırâna ⁵⁵²

549 eşnâf-ı ARŞ: envâf' -ı B1, İZ, İÜ, MA, T1 / ecnâs ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: ecnâsi İZ

550 nâna ARŞ, T1: dâne B1, İZ, İÜ, MA

551 tākāt var ARŞ, B1, İZ, İÜ, T1: var tākāt MA

552 Kimisi aylık ister kimi yıllık ARŞ, B1, İZ, MA, T1: Kimi aylık kimisi yıllık ister İÜ

- 87 Düyün erbâbı dîvân-hâne içre
Dizilmiş şaf-be-şaf mânend-i şâne
- 88 İki biñ tîre bir sîne ne yapsın
Bu derde n'eylesin bir mâlikâne ⁵⁵³
- 89 O da ehl-i tama^ç destinde kalmış
Verir bir kaçre penbeyle dehâna ⁵⁵⁴
- 90 Derûn-ı dâ'irem bu ğamla döndü
Harâmiden şoyulmuş kârbâna ⁵⁵⁵
- 91 Fûrûht etmekden esbâb-ı nizâmı
Nizâmsız kaldı hâl-i 'âcizâne
- 92 Rûsûm esbâbı lâzım akçe lâzım
Kibârlık güç imiş müflis olana
- 93 Ruṭûbet bulmadıkça künc-i 'uzlet
Meger râhat imiş leb-teşnegâna
- 94 Ne hıdmet var ki olsun bir vesîle
Ne manşıb var ki olsun bir bahâne
- 95 Ne eski deyni tahvîl edebildik
Ki olsun bir tarafdan istidâne
- 96 Hemân kalmış ḥorâsânî raf üzre ⁵⁵⁶
Ki anda fare yapmış âşiyâne
- 97 Dikince bir fidan-ı tâze elbet
Ḳurur şu vermeyince ol fidana
- 98 Çerâğa olmasa rûġan meded-res
Ne kâbildir ki rûġansız o yana ⁵⁵⁷
- 99 Bu derd-i ser ile iş başa düşdü
Düşünce ġayret-i akrân miyâna ⁵⁵⁸
- 100 Bu ġayretle derim tâ şubḡ Allâh
Ki 'aks olmaya hâlim düşmenâna
- [38b] 101 Bi-ḡamdi'llâh ki ṭab^ç-ı çâkerîde
Liyâkât var maḡâm-ı bendegâna ⁵⁵⁹
- 102 Ne hıdmetde ki istiḡdâm olunsa
Bi-'avni'llâhi eyler şadıġâne

553 tîre ARŞ, B1, İ2, MA, T1: ġamze İÜ

554 bir kaçre penbeyle ARŞ, İÜ: penbeyle bir kaçre B1, İ2, MA, T1

555 dâ'irem ARŞ, İ2, İÜ, T1: dâ'ire B1, MA

556 Ḥorâsânî, hâceġan rütbesine mahsus bir kavuktur. Memurların ileri gelenlerine mahsustu (Pakalın, 1983: 846). Buradan hareketle Fâzıl'ın Erzurum ve civarında dolaştığı görevinden önce de bir memuriyeti olduğu anlaşılmaktadır.

557 kâbildir ARŞ, B1, İÜ: mümkündür İ2, MA, T1

558 derd-i: İ2-

559 Bi-ḡamdi'llâh ARŞ, B1, İ2, İÜ, MA: Bi-ḡamd-li'llâh T1

- 103 Bu hâlimden rikâb-ı pâdişâha
N'ola feryâd edersem yana yana ⁵⁶⁰
- 104 Yeter **Fâzıl** bu feryâd u figânîñ
Ki ma' lûm oldu hâl-i çâkerâne
- 105 Elem çekme ki ihsân-ı hümâyûn
Eder imdâd hâl-i bî-kesâna ⁵⁶¹
- 106 Hemân sen şıdķ-ıla başla du' âya
Getir ihlâşa resm-i dâ' iyâne ⁵⁶²
- 107 İlahî Hazret-i Sultân Selîmi
Muqarrer eyle evreng-i cihâna
- 108 Vücûd-ı pâkini yâ Rabbi yâ Rab
Hatâdan şakla hıfz-ı kudsiyâne ⁵⁶³
- 109 Ola şemşîr-i iķbâli hemîşe
Musallaķ cângâh-ı düşmenâna
- 110 ⁵⁶⁴ Du' â-yı devleti tâ şubh olunca
Gıdâ-yı rûh-ı **Fâzıl** gâ'ibâne
- 111 Du' â-yı pâdişâhî Haķķa ma' lûm
Niyâzımdır Hudâ-yı müste'âna

KAŞİDE-İ ŞİTÂ'İYYE ⁵⁶⁵

Mef'ûlü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fe'ûlün

--- / . --- / . --- / . --

- 1 Sâķî bu sene başdı şitâ hârik-ı 'âde
Meclisde gerek âteş-i seyyâle ziyâde
- 2 Seyr eyle nice eyledi hırşîd-i cihân-tâb
Ebr-i siyehi şırtına bir kara libâde
- 3 Bir mertebe serd oldu hevâ kim kuş uçurmaz
Efsürde olur geçse melek evc-i semâda
- 4 Bir dilber ile şimdi gerek nâfe-be-nâfe
Pîrahên-i ğam olmaya ammâ ki arada
- 5 Dondurdu bizi berd-i hevâ şöyle ki farzâ
Büs eyler isem dilberi bir böyle hevâda

560 hâlimden ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: hâlimde MA

561 bî-kesânâ ARŞ: bendegâna B1, İ2, İÜ, MA, T1

562 ihlâşa ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: ihlâş-ı MA

563 Rabbi ARŞ, B1, MA, T1: Rabb İ2, İÜ

564 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de 110b ve 111b takdim-tehirlidir.

565 B1 34b, İ2 39b, İÜ 38b, MA 33, T1 18b

Şitâ'ıyye Be-Rikâb-ı Şâh-ı Devrân B1; Şitâ'ıyye-i Sultân Selîm Hân 'Aleyhi Rahmeti ve'l-Gufrân İ2; Kaşide-i Şitâ'ıyye Be-Rikâb-ı Şâh-ı Enâm Hazret-i Sultân Selîm Hân MA; Şitâ'ıyye Be-Rikâb-ı Şâh-ı Devrân Halleda'llahu Hilâfeteñ ilâ Aķiri'z-Zamân T1

- [39a] 6 Bî-şübhe donar iki dudagım ruhu üzre
Tâ âteş-i ruhsarı ede kuflu küşâde
- 7 Yağmâ-şüde-i dest-i şitâ oldu harâret
Dünyâda hemân âteş-i mey kaldı hıfâda ⁵⁶⁶
- [39a] 8 Ey pîr-i muğân âteş-i ğayret saña düşdü
Göster dil-i sermâ-zedeye şu^c le-i bâde⁵⁶⁷
- 9 Sermâyeyi sermâya verip hep dil-i nâ-kâm
Germiyetimiz kalmadı bu faşl-ı şitâda
- 10 Bârâna nazîre dolu yağdır bize sâķî
Ateş ile âbî kıyalım bârî^c inâda
- 11 Gösterdi soğuk çehre bize^c âlem-i^c ulvî
Asib-i felekden küre-i arz cefâda
- 12 Arz ile semâ arasına düşdü bürüdet
Tâ cemre-i evvel gire mâ-beynehümâda⁵⁶⁸
- 13 Hep söyleyelim yana yana cevr-i şitâyı
Bir kerre hemân faşl-ı temüz olsa i^c âde ⁵⁶⁹
- 14 Sad-güne belâ ile giriftâr-ı cefâyım
Bir hâne-i virânedede tâ Semt-i Vefâda ⁵⁷⁰
- 15 Bir hâne-i virâne ki dîvâr u tavanı
Şad-secde eder bād-ı hevâ şubh u mesâda ⁵⁷¹
- 16 Açgözlü tavanı tama^c -ı berf ü matarla
Kılmış dehen-i h^vâhişi gerdüna küşâde ⁵⁷²
- 17 Dükkançe-i hallâca dönüp zâhir ü bâtın
Birün u derün berf ile hep sâde-be-sâde
- 18 Defn etdi bizi zinde iken berf-i siyehkâr
Ey ehl-i nefes **Fâzîl**-ı bi-çâre belâda ⁵⁷³
- 19 Cem^c oldu anıñ hânesine cümle^c anâşır
İllâ ki meger^c unşur-ı âteş yok arada
- 20 Sinemde hemân âteş-i^c aşk etmede cüşiş
Ten berf-i sefid altına piçide^c abâda ⁵⁷⁴
- 21 Pek müşkil olur mâ-haşalı hamle-i sermâ
Şâyed ki vere bu ten-i bî-zârî fesâda ⁵⁷⁵

566 şitâ B1, MA: hüdâ İ2, T1; hevâ İÜ

567 muğân MA: muğan B1, İ2, İÜ, T1

568 gire B1, MA, T1: gibi İ2, İÜ

569 söyleyelim İÜ, MA: söyleyeyim B1, İ2, T1

570 güne İ2, İÜ, MA, T1: gün B1

571 tavanı B1, İÜ, MA, T1: sıvası İ2

572 gerdüna B1, MA, T1: gerdün-ı İ2, İÜ

573 Defn B1, İ2, MA, T1: Pîr İÜ / siyehkâr İ2, İÜ, MA, T1: sitemkâr B1

574 etmede cüşiş İÜ, MA: cylemede cüş B1, İ2, T1

575 olur B1, İ2, İÜ, T1: olup MA / mâ-haşalı B1, İÜ, MA, T1: mâ-haşal İ2

- 22 İllâ ki meger eyleyelim hâl-i za'îfi
Bu âteş ile südde-i vâlâya ifâde
- 23 Bir mihre şikâyet edelim şiddet-i berdi
Kim şayf u şitâ şu'le-i envârı ziyâde ⁵⁷⁶
- 24 Sultân Selîm Hân ki bu ahlâk ile bi'llâh
Hiç gelmedi bir misli mülûk-ı kudemâda
- 25 Ol şâh-ı kerem-pîşe ki ihlâş-ı du'âsı
Bir şu'le-i cevvalê dil-i şâh u gedâda
- 26 Kân-ı haber-i gayb ki her re'y-i şavâbı
Hayret-zed-i endîşe hayâl-i 'uqâlâda ⁵⁷⁷
- [39b] 27 Şükr ede bu ümmet şeb ü rûz oldu muvaffak
Bir böyle melek-pâdişeh-i pâk-nijâda
- 28 Luţf u keremi 'âleme bir ebr-i güher-bâr
Hep ed'îye-i hayrı zebân-ı fuqarâda
- 29 Kahr u gâzabı düşmenine sâ'ika-fersâ
Âteş-figen-i hîre derûn-ı 'uzemâda ⁵⁷⁸
- 30 Fetḥ etdi kef-i mekremetü bâb-ı murâdı
Hep erdi cihân vaqt-i şerifinde murâda ⁵⁷⁹
- 31 Ey pâdişeh-i memleket-ârâ-yı keremkâr
Arâyış-i iqbâlîni Hakk ede ziyâde
- 32 Hakk kışını kış yazını yaz eyleye dâ'im
Devrinde ola halk-ı cihân cümle şafâda ⁵⁸⁰
- 33 Bu bende-i 'üryâna kaba cilve eder çerḥ
Semmûra bedel hil'atı bir cübbe-i sâde
- 34 Verdi aña bir ra'ş-e-i cebriyye bu sermâ
Bârid hareket etse de min-gayr-ı irâde
- 35 ⁵⁸¹ Bu yaş-ile berf etdi beni gârka-i hayret
Bir âk şaḡal pîr gibi hâke fütâde ⁵⁸²
- 36 Mağdûra tesellî veren ümmîd-i nevâliñ
Bir kuvvet-i qudsiyye derûn-ı zu'afâda ⁵⁸³
- 37 Hurşid-i kerem doğmaz ise eylerim elbet
Yah-pâreleri başımıñ altında visâde

576 mihre İ2, İÜ, MA, T1: mihr B1 / ziyâde İ2, İÜ: ziyâda B1, MA, T1

577 haber-i B1, İ2, MA, T1: kerem-i İÜ / ki: İ2-

578 Kahr İ2, İÜ, MA, T1: Mihr B1 / düşmenine B1, İ2, İÜ, T1: düşmene bir MA / hîre B1, İ2, MA, T1: havf-ı İÜ

579 vaqt-i İÜ, MA: zât-ı B1, İ2, T1

580 cümle İÜ, MA: zevk ü B1, T1; rûz-ı İ2

581 MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

582 yaş-ile B1, İ2, MA, T1: ye's-ile İÜ

583 Mağdûra B1, İ2, İÜ, MA: Ma'zûra T1

- 38 Buldu o kadar âteş-i endîşe bürüdet
Efsürde olur ma' nâ hayâl-i şu' arâda
- 39 Berfiyyede bu nazm-ı terim âb-ı muşaffâ
Dondurma olur dursa dehân-ı şûkalâda
- 40 Hem germ ola hem serd ola elfâz u ma' ânî
Nâdir bulunur tâze sühan böyle edâda
- 41 Endîşe-i bâridden olur ma' nî-yi bârid
Dondurmacı olsa n'ola her karcızâde ⁵⁸⁴
- 42 **Fâzıl** yine ğark olmuş iken hürmen-i berfe
Dil âteş-i ihlâş ile tennür-ı du' âda
- 43 Döndükce bahâr ile hâzânı bu cihânîñ
Gül-gönce-i iqbâl ola sirâb u küşâde ⁵⁸⁵
- 44 Tâ maşşere dek devlet ile ola mü'eyyed
Ol zât-ı hümâyûnu ola hıfz-ı Hudâda

[40a] **KAŞİDE-İ ŞİTÂ'İYYE** ⁵⁸⁶

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 Erdi eyyâm-ı şitâ oldu cihân berfe ğarîk
Döndü dükkânçe-i hallâca cihân hep taḥkîk
- 2 Şiddet-i serdden ü te' şîr-i dem-i şermâdan
Çağırır küşe-i gehvârede şıbyân vîk vîk ⁵⁸⁷
- 3 Hâliyâ berd-i ' acüz vaktine dek tiryâkî
Kocağarıyı bu dem eylese lâyıq taḥlîk
- 4 Şavt-ı bâridle şoşaklarda yine kavm-i Yehûd
Ne ' aceb istemede halkdan eşyâ-yı ' atîk
- 5 Hindî tavuğu gibi beñzi morarmış halkîñ
Görünür pir ü cüvân berfle hep âk bıyık
- 6 Çeşmeler dondu ' aceb şıḳleti var sakḳânîñ
Âteş olsa farazâ dolduramaz bir ibriḳ ⁵⁸⁸
- 7 Na' reler urmada mestâne-i efsürde-dimâğ
Kâse taḳtîr-i mey etdikce mişâl-i inbiḳ ⁵⁸⁹

584 karcızâde: sokaklarda kar satan kimse.

585 ola: İZ-

586 B1 85b, İZ 41a, İÜ 40a, MA 45, T1-
Şitâ'ıyye B1; Berfiyye-i Şâh-ı Cihân Hâzret-i Sultân Selîm Hân İZ, MA

587 serdden MA: serdî-yi B1, İZ, İÜ

588 Çeşmeler B1, İÜ: Çeşme İZ; Çeşme mi MA / Âteş olsa farazâ İZ, İÜ, MA: Âteşin mâ ile hem B1

589 taḳtîr-i B1, İZ, MA: taḳtîri İÜ

- 8 Ermenî şâ' iri âvâze-i bedle çağırır
İşiden dedi 'aceb Kûmkapıda oldu ħarîk
- 9 Nazm-ı eş'âr ile bu 'âşık-ı üstüc(?) çağırır
Berfi gördükde eder titreyerek fikr-i dağîk ⁵⁹⁰
- 10 Saña benden bu naşihat ki bu eyyâm-ı şitâ
Kürkden iyi bulunmaz kişiye şimdi refîk
- 11 ⁵⁹¹ Yeter ey 'âşık-ı üstüc(?) bu kelâm-ı bârid
Korkarım eyleyesin keştî-yi nazmîñ tağrîk ⁵⁹²
- 12 Yeter ey ħâme bu taṭvîl-i sūhan el-kıssa
Berfe ġarḳ oldu cihân yok ne 'arîz ü ne 'amîk
- 13 ⁵⁹³ Pâyidâr eyleye Ħak şâh-ı cihâmî dâ'îm
Eyleye berf gibi düşmenini hep tefrîk

**KAŞİDE-İ ŞİTÂ'İYYE DER-ŞİTÂYİŞ-İ KETHÜDÂ-YI
MİHR-İ 'ULYÂ BE-CENÂB-I YUSUF ÂĒÂ ⁵⁹⁴**

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 Verdi eyyâm-ı şitâ kuvvet-i ħurşide fütür
Perde-i ebri küşad eyleyemez pençe-i nür
- 2 Eylemiş mihr-i cihân-tâba eşer şiddet-i berd
Ateş alır gibi sür'atle eder çerġe mürür
- 3 Cân atar dehşet-i sermâ ile nâr-ı şafağa
Oldu sincâb-ı şehâbi ile kat kat mestür
- 4 Erdi bir rütbeye te'sîr-i hevâ-yı bârid
Ki melek etse bu demlerde eger nefġa-i şür ⁵⁹⁵
- [40b] 5 Da'vete belki icâbet edemez sermâdan
Gerek erbâb-ı ħayât u gerek aşġab-ı ħubür
- 6 Ħased-i külġhaniyân etse revâ ehl-i çemen
Gıbta-i düzahiyân eylese vâ'iz ma'zûr
- 7 Penbe-i berf ile bu ħâne-i dünyâyı yine
Döşedi buz gibi ħallâc-ı sipihr-i mağrûr ⁵⁹⁶

590 çağırır İ2, İÜ, MA: dedi B1 /üstüc(?): استوع

591 B1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

592 eyleyesin keştî-yi nazmî İ2, İÜ, MA: eyleye keştîsini nazmîñ B1 / tağrîk B1, MA: tefrîk İ2, İÜ

593 B1'de 11. beyittir.

594 B1 96a, İ2 88b, İÜ 40a, MA 88, T1 50b

Şitâ'iyye vü Ħammâmiyye Berây-ı Kethüdâ-yı Vâlide Sultân Yûsuf ÂĒÂ B1, T1; Kaşide-i Şitâ'iyye Yûsuf ÂĒÂ Kethüdâ-yı Vâlide Sultân İ2; Kaşide-i Şitâ'iyye Be-Kethüdâ-yı Mehd-i Ulyâ Cenâb-ı Yûsuf ÂĒÂ MA

595 Erdi bir rütbeye B1, İ2, MA, T1: Etdi bir mertebe İÜ

596 buz B1, İ2, İÜ, T1: nür MA

- 8 Kāse-i çerhi şikest eyledi tîr-i da^c vāt
Cereyân eyledi hep ^c âleme baħr-i mescūr
- 9 Kāpılar üzre saçaqlardaki mā³-i cāmīd
Felek aşmış gibi âvīze-i pāk-i billūr⁵⁹⁷
- 10 Meş^c al-i mihr ile âdem bulamaz hānesini
Cümle pūşīde-i berf oldu maħallāt u kuşūr
- 11 Şeyh ü şāb oldu bütün berf ile āk bıyık
Olmasın pīre cūvānlar niġeh-endāz-ı ġurūr
- 12 Merkez-i İsvēce naql oldu meġer İstanbul
Küre-i ^c arz be-ķavl-i ħükemā kıldı mūrūr
- 13 Vākī^c ā berd-i ^c acūz vaķtine dek tiryākī⁷
Kocaķarıyı bu dem kılsa sezādır mehcūr
- 14 Farķ-ı tiryākī⁷ bu keyfiyyet ile müşkildir
Zemherīrde ġörünūr şimdi her âdem ķanbūr
- 15 Ten-bürehnelere cevīr eyledi faşl-ı kânūn
Kandasın ķanda eyā vaķt-i şerīf-i bāħūr⁵⁹⁸
- 16 Nāya döndü meded ey ehl-i ^c abā ^c uryāna
Ra^c şeden dīşleri âvāze-resān-ı ŗanbūr⁵⁹⁹
- 17 Hāne-i ġamda bu hāletle teķā^c üd müşkil
Hāneden ŗaşraya ķıksam daħi işler ķamūr
- 18 Küre-i nāra deġil belki o âteşle ġönül
Cān-ı ħurşīd-i dıraħşāna daħi yaķdı buħūr⁶⁰⁰
- 19 Pīre-zenler gibi peyġüle-i ġamda nice bir
Olalım ey dil-i şūrīde muķīm-i tennūr
- 20 Tā-be-key semt-i Vefāda bu cefā-yı bārid
Nice bir âteş-i dilden çekelim ism-i şabūr
- 21 Bu ħarāretle şitā üzre hücūm eyleyelim
Edelim cemre-i evvel gibi merdāne zuhūr
- 22 Bāki yaġmurdan işlanmışın olmaz diyerek
Eyledim lüce-i bī-sāħil-i bārāna ^c ubūr
- 23 Şuyun aķındısına rāh-revān olmuş-iken
Eyledi ħātırıma ħalvet-i germābe ħuŗūr
- [41a] 24 Olmuşum nāfeye dek ġarķa-i berf-i ķākūm
Ya^c nī ġeydirdi felek şırtıma bir şu semmūr

597 cāmīd B1, İ2, MA, T1: cāmī İÜ

598 cevīr B1, İ2, MA, T1: cevher İÜ

599 âvāze B1, İ2, MA, T1: üzre İÜ

600 dıraħşāna İ2, MA, T1: dıraħşān B1, İÜ

- 25 Külhanî hâlet ile vâşıl olup hâmmâma
Edecek küşe-i tâb-âver-i hâlvette huzûr ⁶⁰¹
- 26 Âlem-i âhara düşmüş gibi gūyâ anda
Başkadır gerdiş-i rûz-nâmçe-i eyyâm-ı şühûr
- 27 Bir şoğuk çehrelî sâ'îl gibi dergâhına berf
Zemherîr hâric-i bâbında gedâ-yı maḥhûr ⁶⁰²
- 28 Anda ol rûh-ı mücerred gibi her bir dellâk
Âh o gerden o beyâz sine o sâḳ-ı billûr
- 29 Dâr-ı cennette olurmuş biliriz hūriyân
Niçün ol nâr-ı caḥîm içre gezer zümre-i ḥûr
- 30 Ten-i bî-zârıma geldi birisi dest urdu
Dil-i bîmâra dedi tir-i nigâhı destûr
- 31 Bu gâzel sâde şudan ṭab^c-ı şerernâkimden
Der-i hâmmâma o âteş ile oldu mestûr
- 32 Cism-i ' uryânî ser-â-pâ görünür şu^c le-i nûr
Peştemâl-i siyehi bir şeb-i târ-ı deycûr
- 33 Ğamze âteş ruḥu âteş ten-i pâki âteş
Penbe-i tende o âteş nice olmuş mestûr
- 34 O fidan üzre o pistân o miyân ol nâfe
Pâk şoydur bulamam zerre kadar anda kuşûr
- 35 Elini cismime sürdükçe siyeh kîse-i kir
Âteşimden yed-i nermîni olurmuş rencûr ⁶⁰³
- 36 Tâs-ile şanma ki beyhûde döker başıma âb
Âteş-i sinemiñ itfâsını ister o ğayûr
- 37 Şüst ü şû eyleyemez âteş-i ' aşkı şâbûn
Âña ruḥsâr-ı laṭîfîñ teridir mâ[']-i ṭuhûr
- 38 Deheniñ açmış ayağındaki na^c leyni meger
Pây-ı billûrunu bûs etmege olmuş mecbûr
- 39 Naḥl-i nâzım o tecellîde ederdî secde
Cebel-i Ṭûr gibi durmasa kâfir nâṭûr
- 40 Ba^c d-ez-în hâlvette-i hûbâna yañaşma çıkma
Şiḥḥat olsun saña **Fâzîl** bu belâ-yı maḥḍûr
- 41 Der-i germâbeden ol hâlle olduḳ bîrûn
Reviş âheste beden süste temâyül maḥmûr
- 42 Çünkü sermâ zarar eyler tene ba^c de'l-hâmmâm
Şartdır âteş-i seyyâle be-ḳavl-i cumhûr

601 Edecek B1, İÜ, MA, T1: Edecek İ2

602 Zemherîr B1, İ2, MA, T1: Zemherî İÜ

603 cismime İ2, İÜ, MA, T1: cismine B1 / Âteşimden yed-i nermîni olurmuş İÜ, MA: Yed-i nermîni meger âteşim eyler B1, İ2, T1

- [41b] 43 Gidelim süy-ı harābāta ki ābād olalım
Dil-i vīrānemize reşk ede beyt-i ma^c mūr
- 44 ^c Ālem-i āba akip gitdi dil-i āb-şüde
Böyle yah-beste-i ālāma gerek nār-ı sürūr ⁶⁰⁴
- 45 Berfden hayme çekip başıma ^c akkām-ı felek
Kaddim ol hayme derūnunda ^c amūd-ı meksūr
- 46 Ūft ü hīzān olarak pīr-i muġāna düşdüm
Tenim efsürde elim beste dehānım memhūr
- 47 Dest-gīr ol bir ayaġ ile bize hey pīrim
Sensin iklīm-i neşāt içre cenāb-ı tekfūr
- 48 Kaşr-ı meyhāneye rakı olıcağ bu dil-i zār
Āteş-i bāde ile oldu ^c arağ-riz-i ħubūr
- 49 Ra^c şe-i berd ile peymāneye varmaz destim
Kadehi muġbeçe şundu femime dedi buyur
- 50 Nev^c amā riziş-i bārāna ^c ināden sākī
Dolu yağdırdı hemān meclise ol mest-i ġurūr ⁶⁰⁵
- 51 Buldu germiyyet-i ħātır dil-i sermā-dīde
Seyr-i gülzāra şitāb etdi hemān ṭab^c -ı cesūr
- 52 Neş^e cūş eyledi teng oldu bize meyhāne
Vūs^c at-i meşreb-i rindāna cihān ħāne-i mūr
- 53 Bādedir perde-keş-i ṭab^c -ı nihānī ki olur
Gāh mişbāh-ı sürūr u gehī miftāh-ı şürūr ⁶⁰⁶
- 54 Bāde ħāşiyyeti kim selb-i şu^c ūr etmekdir
Mest olunca nice ħabṭ etmesin erbāb-ı şu^c ūr ⁶⁰⁷
- 55 ħabṭ u ħalt eyleyerek ^c āzim-i gülzār olalım
Komadı neş^e-i mey dilde ħisāb-ı maḥzūr ⁶⁰⁸
- 56 ⁶⁰⁹ Kızdırıp duġter-i rez berfe bizim yüzümüzü
Karı bildirmede ħağğā bize ol ümm-i fücūr
- 57 Zemherīre nefes-i bāde ile sine gerip
Dil gülistāna kudüm eyledi mestāne faḥūr
- 58 Berfle hep çiçek açmış gibi ezhār-ı çemen
Hem-zemin üzre şükūfeleri olmuş menşūr ⁶¹⁰

604 dil-i: B1-

605 riziş-i B1, İ2, MA, T1: āteş-i İÜ

606 nihānī B1, İ2, MA, T1: ma^c ānī İÜ

607 ħabṭ B1, T1: zābṭ İ2, MA; ħalt İÜ

608 dilde B1, İ2, MA, T1: dil İÜ

609 iÜ-

610 ezhār-ı B1, İ2, MA, T1: eşcār-ı İÜ

- 59 Cāme-i sebz-i dırahtānı alıp bād-ı hevā
Gülşene bād-ı h̄azān nāmına zerd etdi ^ç ubūr
- 60 Görmedim ehl-i kabā serv-i sehiden gayrı
Da^ç vî-yi vaqt-i h̄azān etmede ol şahid-i zūr ⁶¹¹
- 61 Görünür beyza gibi hep teni yaḥ-pūşide
Fevk-i eşcārda efsürde olan ba^ç zı tıyūr ⁶¹²
- 62 Berf ile döndü varak-pāreye şahn-ı gülşen
Çekilir cedvel-i zerrin ile mābeyn-i sūtūr ⁶¹³
- [42a] 63 Şiddet-i bād-ı şimālī ile gülşen inler
^ç Andelībe dedi āvāze-i kaḥrı öte dur
- 64 Sū-be-sū gülşeni tenhāca güzār eyler iken
Berķ-ı h̄āṭif gibi bir āfet-i cān kıldı zuhūr
- 65 Āfet ammā ki ne āfet nice berķ-ı cān-süz
Şanasıñ gülşene bir şā^ç ika olmuş me^ç mūr
- 66 Karda eylese reftār eşer etmez peydā
Ben de bilmem ki peridir ya mücessem bir nūr
- 67 Görünür berf-i sefid içre bir āteş-pāre
Seri hem gerdeni pūşide-i şāl-i Lāhūr
- 68 ⁶¹⁴ Bir telāş ile güzār eylemede kuhsarı
Cüst ü cüy-ı çemene eyledi bezl-i maḥdūr
- 69 Āfitāb-ı ruḥu şemsiyyeli ka^ppuṭ içre
Şafaķ-ı ālda bir mihr-i dıraḥşān mestūr
- 70 Göricek meh yüzünü buz gibi dondum fi^çl-ḥāl
Açdı tır-i nigeḥi sinede zaḥm-ı nāsūr ⁶¹⁵
- 71 Dedim ey nūr-ı başar böyle hevāda ne ^ç aceb
Geşt edersin bu gülistānı mişāl-i meshūr
- 72 Saña bu tenle faķaṭ bister-i māder yaraşır
Bildigim penbe-i nāz içre gerekdir faḡfūr ⁶¹⁶
- 73 Zemherire bu ten-i nermle çıkmaḥ ne revā
Saḥt bir maşlaḥat etmiş mi ^ç aceb yoḥsa zuhūr
- 74 Bir tebessümle dedi *ebredü min yaḥ* bu su^çāl
Gezer inler mi cihān içre sebebsiz bir mūr ⁶¹⁷

611 h̄azān İ2, MA, T1: bahār B1, İÜ

612 Fevk-i B1, İ2, İÜ, T1: Farķ-ı MA

613 Çekilir B1, İ2, İÜ, MA: Çekilip T1

614 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

615 dondum fi^çl-ḥāl B1, İ2, MA, T1: dondu dil-i zār İÜ

616 faķaṭ B1, İ2, MA, T1: hemān İÜ

617 gezer inler mi B1, İ2, İÜ, T1: güzer eyler mi MA / Ebredü min yaḥ: Buzdan daha soḡuk.

- 75 Buldu cür'et dil-i zârım bu cevâb ile dedim
 76 Dedi cem' iyyet-i helvâda iken biz bu gece
 77 Zîkr-i erbâb-ı himem eyledi meclisde mürûr
 77 Bir kerem ehli himem şâhibi hâlâ var imiş
 Herkese himmet ü ihsân ile olmuş meşhûr
 78 Bir tuhaf mîve yâhud turfa şükûfe aradım
 78 Hazret-i pâke ola lâyıķ-ı ihdâ-yı hużûr ⁶¹⁸
 79 Bu sebeble olayım müntesib-i dergâhı
 Ki Süleymâna olur pâ-yı melaḥ tuḥfe-i mür
 80 Dedim ey âfet-i devrân bu ḥıṣâl-ile 'aceb
 Kim ola ŧehr-i Sitanbûlda o zât-ı mezkûr
 81 Dedi ol kân-ı 'atâ mevhibe-sâz-ı fuķarâ
 Muḳtedâ-yı 'użemâ kıble-i ŧaff-ı cumhûr
 [42b] 82 Dâver-i ehl-i himem Hazret-i Yûsuf Āġâ
 Tab' -ı pâkîzesi ṯâķat-ŧiken-i ehl-i ŧu'ür
 83 Feyz-i imdâdı olur çâre-resân-ı mużtar
 Luṯf u ihsâmı eder pürsiŧ-i ḥâl-i maġdûr ⁶¹⁹
 84 Tab' -ı ihsânına bir ŧurre-sitândır Hâtem
 Himmet-i ŧânına nisbet 'acemîdir Tîmûr
 85 Eylemez ebr-i seḥâsına eŧer devr-i fuşûl
 Ki aķar ŧayf u ŧitâda o mübârek yaġmur
 86 Kaŧd-ı baḥŧâyîŧi bî-mâyeyi etmek Kârûn
 Ġaraż-ı himmeti maḥzûnları kıılmaķ mesrûr
 87 Dest-gîr oldu bu vaŧŧâfına ḥasben-li'llâh
 Dilerim nezd-i Ĥudâda ola sa'yi meŧkûr
 88 Ey veliyyü'n-ni' amım medḥiñe ḥad yoķ ammâ
 Süḥana ḳalması ḥiç ḳâfiye illâ ma'zûr ⁶²⁰
 89 Naġme-i bârid-i evķâtle mızrâb-ı hevâ
 Ben tehî kâseyi söyletdi miŧâl-i ṯanbûr
 90 Döndü bu buzhâneye her beyt-i kaŧidem ne 'aceb
 Ateŧ-i ṯab' -ı ŧerernâkimi ḳılsa maḥḥûr ⁶²¹
 91 Hiç bu vâdîde ŧitâ'ıyye kim etmiş inŧâd
 Berf helvâsı gibi cümlesi lezzetden dür

618 Bir tuḥaf B1, İ2, MA, T1: Tuḥfe bir İÜ / Hazret-i pâke B1, İ2, MA, T1: Hazrete tâ ki İÜ

619 çâre-resân-ı mużtar İ2, İÜ, MA, T1: çâre-i mużtar-resân B1

620 ḥad yoķ ammâ B1, İ2, MA, T1: ġâyet mi olur İÜ

621 kaŧidem B1, İ2, MA, T1: kaŧide İÜ

- 92 Va' d-i luṭṭuñla edip melḥame-i zanna nazār
Ḥayr yazmıŝ bu sene cümle fütūḥāt-ı umūr
- 93 Dondu destimde kalem başla du' āya **Fāzıl**
Ḳatı āteŝli gerek līk du' ā-yı mezbūr
- 94 Zemheririñ küresinden güzer etmez zīrā
Varmadan 'arŝa donar ŝimdi du' ā-yı me'ŝūr
- 95 Ben du' āyı şerer-i āhım ile gönderdim
Yaḳdı endiŝe aña ŝıdḳ-ı nefesle tennūr
- 96 Tā ki 'ālemde kemāl-i eşer-i sermādan
Kāse-i faŝl-ı ŝitā iḥre cemād ola ŝühūr
- 97 Āfitāb-ı şeref-i zāt-ı veliyyü'n-ni' amı
صانه الله على مر ليالي ودهور⁶²²
- 98 Vere her zerre-i ḥayrātına şad-mihr-i cezā
Ede her ḳaṭre-i iḥsānına Mevlā me'cūr
- 99 Dil-i vīrānımı ta' mire bu himmetlerine
Dilerim Ḥaḳḳ iki dūnyāsını ḳılsın ma' mūr
- 100 Erba' in iḥre bu şad-beyt-i ŝerernāk olsun
Tuḥfe-i bāride-i bende-i dā' i-yi ŝekūr⁶²³

[43a] **ḲAŝİDE-İ RAMAZĀNİYYE VÜ ŝİTĀ 'İYYE**⁶²⁴

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

---/.---/.---/.---

- 1 Hilāl-i rūze kim bir ḳavs-i ḥallāc āsumān üzre
Anıñla penbe-i berfiyye atdırdı zamān üzre⁶²⁵
- 2⁶²⁶ Ḳudümüyla bu nev-māh-ı ŝıyāmiñ berf-i ŝāfīden
Döşenmiş penbeli ḳālīḫe rüy-ı ḥākdān üzre⁶²⁷
- 3 Çemen yaḫ-beste olmuşdur mübārek māha ta' zīmen
şu dībāsı meger ferş oldu ŝaḥn-ı gülsitān üzre⁶²⁸

622 ليالي B1, İ2, İÜ, T1: ليال MA

623 ŝad-beyt-i ŝerernāk B1, İ2, MA, T1: manzūme-i ra' nā İÜ

624 ARş 15, B1 59b, İ2 42b, İÜ 43a, MA 2, T1-
Hüye'l-Feyyāz ARş; ŝitā 'iyye Berāy-ı Sultān Selim Ḥān B1; Ramazāniyye Der-Sitāyiŝ-i Sultān
Selim Ḥān İ2; Ḳaŝide-i Ramazāniyye Be-Rikāb-ı Sultān Selim Ḥān MA
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi
29.12.1218'dir.

625 penbe-i berfiyye ARş, İÜ berfden çok penbe B1, İ2, MA

626 B1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

627 ŝāfīden ARş, B1, İ2, İÜ: ŝāfīdir MA

628 mübārek ARş: hilāl B1, İ2, İÜ, MA

- 4 Uzanmış rişte rişte penbe-i berfi semāvātīñ
Ḥarīr-i sādeden püskül aşılmışdır cihān üzre ⁶²⁹
- 5 Derūn-ı ğurre-i mäh-ı şıyāma cemre-i evvel
Şanırsın şu⁶ le қonmuş simden bir şem⁶ dān üzre ⁶³⁰
- 6 Elinde nev-hilāl-i rūze bir peymāne-i zerrīn
Dolu yağdırdı sākī-yi felek kevn ü mekān üzre
- 7 Dolu şanma bu nev-mäh-ı şıyāmı eyleyip tebrīk
Nişār etdi felek dürdāneler ḥālk-ı cihān üzre
- 8 Ne kābil zemheririnden bilinmek vaқt-i iftārı
Mü⁷ezzīnler donar çıқsa ezāna nerdībān üzre ⁶³¹
- 9 Bu sermā ile cāmi⁶ seyrine cānān daḥi gelmez
Yatar tennūr içünde māderiyle şöyle yan üzre ⁶³²
- 10 Bu demler āteş-i seyyāle lāzımdır dile ammā
Hilāl-i rūze bir қıfl-ı metīn oldu dehān üzre ⁶³³
- 11 Tulū⁶ -ı ğurre-i bayrama dek ey riñd-i şahbā-keş
Gerek şabr u taḥammül va⁶ de-i pīr-i muğān üzre
- 12 Bu bir mäh-ı mükерrem kim sevād-ı Leyle-i Қadri
Siyeh bir ḥāl-i behcetdir cemāl-i қudsiyān üzre ⁶³⁴
- 13 Gerek şayfen gerek vaқt-i şitāda eylesin teşrīf
Ḥudādan ni⁶ met-i⁶ uzumā gürūh-ı Müslümān üzre ⁶³⁵
- 14 Cihāna ḥaşre dek mäh-ı şıyām etdikce āmed-şüd
Ola ḥākān-ı⁶ ālem sāye-güster bendegān üzre ⁶³⁶
- 15 O ḥākān-ı mu⁶ azzam kim vücūd-ı⁶ ālem-ārāsı
‘Aceb mihr-i cihān-pirā serir-i⁶ izz ü şān üzre ⁶³⁷
- 16 ⁶³⁸ O Dārā-yı mükерrem kim celāl-i satvet-engizi
Olur gālib Feridūn u mülük-i Sāsiyān üzre ⁶³⁹
- 17 Ḥudāvend-i mu⁶ azzam Ḥazret-i Sulṭān Selīm Ḥān kim
Müreccaḥdır kemāl-i zātla⁶ ‘Oşmāniyān üzre

629 rişte rişte ARŞ, B1, MA: deste deste İ2, İÜ / Ḥarīr-i sādeden püskül aşılmışdır ARŞ, İ2, İÜ, MA: Aşılmışdır ḥarīr-i sādeden püskül B1

630 қonmuş ARŞ, İÜ, MA; қoymuş B1: қоşmuş İ2

631 zemheririnden ARŞ, B1, İÜ, MA: zemherirден İ2

632 daḥi gelmez ARŞ: zuhūr etmez B1, İ2, İÜ, MA

633 demler ARŞ: demde B1, İ2, İÜ, MA / rūze ARŞ, B1, İÜ, MA: üzre İ2 / oldu ARŞ: urdu B1, İ2, İÜ, MA

634 behcetdir ARŞ: zīnetdir B1, İ2, İÜ, MA

635 şayfen ARŞ, İ2, İÜ, MA: şayf B1 / ni⁶ met-i ARŞ, İ2, İÜ, MA: himmet-i B1

636 ḥākān-ı⁶ ālem sāye-güster ARŞ, B1, İÜ, MA: ḥān-ı⁶ ālem sāye-i İ2

637 ḥākān-ı ARŞ, B1, İÜ, MA: ḥān-ı İ2 / ‘izz ü şān ARŞ, B1, İÜ, MA: қudsiyān İ2

638 B1, İ2, İÜ ve MA'da 19. beyittir.

639 sāsiyān ARŞ, B1, MA: sāyebān İ2, İÜ

- 18 ⁶⁴⁰ O şāhenşāh-ı dānā-dil o re 'fet-pīşe-i 'ādil
Aña olmaz mu'ādil bu zemīn-i hānedān üzre ⁶⁴¹
- 19 O himmet ol 'adālet ol semāhat dīne ol ğayret
Muvāfıkdır bütün naşş-ı Hūdā-yı Müste'ān üzre ⁶⁴²
- 20 Melek-māye velī-pāye 'adālet-sāye zıllu'llāh
'Aceb bir zıll-i Yezdānī ser-i İslāmiyān üzre ⁶⁴³
- [43b] 21 Nizāmü'l-Mülk kim tuġrā-yı 'adl-ārā-yı fermānı
Olur bir turra-i jülīde ruhsār-ı zamān üzre
- 22 Muvaffaġdır o şāhenşāh-ı a'zam cānib-i Hāġdan
'Adūsü Rüstem olsa nā-tüvāndır şöyle cān üzre ⁶⁴⁴
- 23 Teveccüh eylese bir bende-i nāçize iġbāli
Olur fermān-revā İskender ü Nüşirrevān üzre
- 24 Eger bir beççe-i nāçize ħahrı taġviyet verse
Bedīhīdir zafer-yāb olması şir-i jiyān üzre ⁶⁴⁵
- 25 Mü'essirdir o rütbe nuġku kim zir ü zeber eyler
Musallaġ eylese bir zerreyi kūh-ı girān üzre
- 26 ⁶⁴⁶ Eyā Hāġān-ı a'zam rūh-ı 'ālem dāver-i efham
Du'ā-yı devletiñ bir farz-ı vācibdir çākerān üzre
- 27 Huşūşā işbu ednā çākeriñ kim her şeb iftārı
Hūdā şahid du'ā-yı ħazret-i şāh-ı cihān üzre ⁶⁴⁷
- 28 Ķaşīdem kāfiyem çok tatlı sözler götürür ammā
Felek ālāmla mühr-i sükūt urdu dehān üzre ⁶⁴⁸
- 29 Yine **Fāzıl** fiġāna başlama vaġt-i du'ādır bu
Du'ā-yı şādıġı 'arz eyle bāb-ı lā-mekān üzre ⁶⁴⁹
- 30 Be-ħaġġ-ı ism-i nūrānī be-ħaġġ-ı sırr-ı Furġānī
İlāhī pāyidār et ol şehi taġt-ı cihān üzre
- 31 Refīġ olsun hemişe leşker-i manşūruna tevfiġ
İlāhī ġālib et şāh-ı enāmı düşmenān üzre

640 B1, İZ, İÜ, MA'da 21. beyittir.

641 hānedān İZ, İÜ, MA: hākdān B1

642 ol İZ, İÜ, MA: o B1

643 Melek-māye velī-pāye B1, İZ, MA: Melek-pāye velī-māye İÜ

644 a'zam ARŞ, B1: a'lem İZ, İÜ, MA

645 beççe-i ARŞ, B1, MA: lücce-i İZ, İÜ

646 B1, İZ, İÜ, MA-

647 ednā ARŞ, B1, MA: İZ-; dānā İÜ

648 kāfiyem ARŞ, B1, İZ, MA: kāfiye İÜ / götürür ARŞ, MA: getirir B1, İZ, İÜ

649 vaġt-i du'ādır bu ARŞ: şimdi du'ā lāzım B1, İZ, İÜ, MA

- 32⁶⁵⁰ Seniñdir hep meşî'et yâ İlähî şâh-ı âfâkıñ
Zamânında cihâni eyle hep emn ü emân üzre
- 33 Hemîşe sâye-endâz eyle dest-i luţf u imdâdıñ
'İnâyetle serir-i pâdişâh-ı kâmurân üzre⁶⁵¹
- 34 Gelip gitdikce bu mâh-ı şıyâm ol şâh-ı devrânıñ
Ola pîrâye ism-i pâki rûzân u şebân üzre
- 35 Cihân durduķca şihhatle İlähî 'izz ü şevketle
O şâhenşâhi câvid eyle mülk-i câvidân üzre

KAŞİDE-İ RAMAZÂNİYYE VÜ BAHÂRİYYE⁶⁵²

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

... - - / ... - - / ... - - / ... - -

- 1 Zevķ-i eyyâm-ı bahârı işidip mâh-ı şıyâm
Dest-i nevrûza hilâli bu sene eyledi câm⁶⁵³
- 2 Bâğbân-ı çemen ü kıyım-i mescid ne 'aceb
Her biri gülşenine mescidine verdi niżâm⁶⁵⁴
- 3 Oldu envâr ile ârâste şâh-ı mescid
Buldu gülşen dağı ezhâr ile ârayış-ı tām⁶⁵⁵
- [44a] 4 Her menâr oldu birer şu' le-i cevvalê-i nûr
Oldu her serv-i sehî dilber-i nâzende-ĥırâm⁶⁵⁶
- 5 Câmî' in şu' le-i mâhiyyesini taķlıde
Ne şükûfe donadır şâĥa dıraĥt-ı bādâm
- 6 Mescide rûĥan-ı şâfî yaķar ise ķandıĥ
Kâse-i lâle gülistâna yaķar 'anber-i ĥâm⁶⁵⁷
- 7 Câmî' envâr-ı ziyâ-bâr ile künc-i melekût
Gülşen ezhâr-ı feraĥ-baĥş ile ferĥunde maķâm

650 B1, İ2, İÜ, MA-

651 sâye-endâz eyle dest-i luţf u imdâdıñ ARŞ: sâye-endâz ola dest-i luţf u imdâdıñ B1, İ2, MA; sâye-baĥş olsun zılâl-i luţf u imdâdı İÜ

652 ARŞ 23, B1 33a, İ2 43b, İÜ 43b, MA 30, T1 17a

Başlıksız ARŞ; Ramazâniyye vü Bahâriyye Be-Rikâb-ı Şâh-ı Devrân Edâma'llâhu bi'n-Nasri Eyyâmehü B1; Ramazâniyye Der-Sitâyiş-Sultân Selim Ĥân İ2; Kaşide Be-Rikâb-ı Şâh-ı Enâm Sultân Selim Ĥân MA; Ramazâniyye vü Bahâriyye Be-Rikâb-ı Giti-sitân Edâma'llâhu bi'n-Nasri Eyyâmehü T1

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

653 nevrûza ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: nevrûzu MA

654 gülşenine mescidine ARŞ, İÜ: mescidine gülşenine B1, İ2, MA, T1

655 ile: İ2- / gülşen dağı ezhâr ile ARŞ: ezhâr ile gülşen dağı B1, İ2, İÜ, MA, T1

656 sehî ARŞ: çemen B1, İ2, İÜ, MA, T1

657 rûĥan-ı şâfî yaķar ise ARŞ: yaķdı ise rûĥan-ı şâfî B1, İ2, İÜ, MA, T1 / ĥâm ARŞ, B1, MA, T1: fâm İÜ, İ2

- 8 Cāmi' iḳbāl-i melā'ikle maḥall-i tevbe
Gülşen iḳlāl-i şeyātin ile cāy-ı evhām ⁶⁵⁸
- 9 Bāğbān dizdi Şüreyyā gibi zerrin ḳadeḫi
Ḳayyim-i mescide ḳandil uḫurur her aḫşām ⁶⁵⁹
- 10 Ser-fürü oldu ḫuzū' -ile fidan-ı nergis
Şaff-ı ezhār-ı çemenzāra meger oldu imām
- 11 Hük-m-i şıbyānda iken ḡonce daḫi gülşende
Rūze-dārān gibi leb-beste olur tā aḫşām
- 12 Jāleden sofra çeker ḡoncelere dest-i nesīm
'Andelīb şekl-i müsahḫarda gezer bī-ārām ⁶⁶⁰
- 13 İ' tikāf eyledi bülbül ḫarem-i gülşende
Berg-i gülden bütün eṫrāfına çekmiş iḫrām
- 14 Geldi ervāḫ-ı semāvāt ile pīr-i ramazān
Ḳıldı her mescidi bir ḫırmen-i nūr-ı İslām
- 15 Geldi ebnā-yı zemīn ile ḫidīv-i nevrüz
Ḳıldı her gülşeni bir devḫa-i Firdevs-aḫkām ⁶⁶¹
- 16 Oldu her cāmi' nüzhetgede bir ḫāver-i şubḫ
Oldu her gülşen-i ḫoş-rāyiḫa bir cennet-i şām ⁶⁶²
- 17 Bunda envār-ı ḫudā kılmada tenvir-i ḳulüb
Anda ḡül-büy-ı semen kılmada taṫyīb-i meşām ⁶⁶³
- 18 Bunda āvāzeler etdikce ḫaṫīb-i ḫoş-ḡū
Anda elḫān ile bülbül eder icrā-yı maḫām ⁶⁶⁴
- 19 Burası bāriḫa-baḫş-ı dil-i pāk-i şūfī
Orası neş'e-dih-i ḫāṫır-ı rind-i nā-kām ⁶⁶⁵
- 20 Bilemem cāmi' e yā gülşene mi 'azm edelim
İkisi cāzibekār-ı dil-i ḫayret-encām ⁶⁶⁶
- 21 Şeyḫ Efendi bu ṫarafdan bizi eyler tehdīd
O ṫarafdan daḫi bülbül bize eyler ibrām ⁶⁶⁷

658 iḳlāl-i ARŞ: iḫlāl-i B1, İ2, İÜ, MA, T1

659 dizdi ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: düzdü MA

660 şekl-i müsahḫarda B1, İ2, MA, T1: maşhara şeklinde İÜ

661 zemīn ile ARŞ, İ2, MA, T1: zemistān-ı B1, İÜ

662 gülşen-i ARŞ, B1, İÜ: gülşeni İ2, MA, T1

663 ḫudā ARŞ: ḫudā B1, İ2, İÜ, MA, T1 / kılmada ARŞ, B1, İ2, MA, T1: etmede İÜ

664 etdikce ARŞ, İ2, İÜ, T1: etdikde B1, MA

665 şūfī ARŞ, İ2, İÜ, MA, T1: şāfī B1

666 cāmi' e yā gülşene mi 'azm edelim ARŞ, İÜ: gülşene mi cāmi' e mi 'azm edeyim B1, İ2, MA, T1

667 Bu ṫarafdan şeyḫ efendi bizi eyler taḫvīf ARŞ: Şeyḫ Efendi bu ṫarafdan bizi eyler tehdīd B1, İ2, İÜ, MA, T1

- [44b] 22 Gerçi bu defter-i a^c mâlden eder maḥv-ı zünüb
Dilden ammâ ki eder ol biri maḥv-ı âlâm⁶⁶⁸
- 23 Birisi va^c de-i ferdâ biri zevk-i pişîn
Ben de bilmem ne yaña şevk-ile etsem ikdâm⁶⁶⁹
- 24 Yürü câmi^c lere terk eyle gönül güzlârı
Tâ ki evrâd edelim ed^c iye-i şâh-ı enâm
- 25 Ğurre-i feyz-i hüdâ ḥâver-i envâr-ı Hudâ
Melce-i şâh u gedâ şâh-ı Feridün-ḥuddâm
- 26 Şeh-i seyyâre-ḥaşem çerḥ-i medâr-ı âlem
Bende-i dergehidir evc-i felekde Behrâm
- 27 Şâh-ı şâhân-ı cihân Ḥazret-i Sultân Selîm
Ḥâtır-ı enveri mir^cât-ı şerîf-i ilhâm⁶⁷⁰
- 28 Bâreka'llâh ne şehensâh-ı memâlik-ârâ
Şâneka'llâh ne ḥudâvend-i keşirü'l-en^câm⁶⁷¹
- 29 Mihr-i iqbâline bir zerre mühimmât-ı umûr
Baḥr-i iclâline bir kıatre selâtin-i ^cizâm⁶⁷²
- 30 Revzen-i himmetine câm olamaz mihr ile mâh
Dergeh-i ḥaşmetine perde degil heft-ecrâm
- 31 Fikr-i vâlâsı temel verdi esâs-ı mülke
Âferin etdi ^cademden aña eslâf-ı kirâm
- 32 ^cÂleme verdi nesîm-i keremi şâd-âbî
Oldu eyyâm-ı şafa-baḥşı bahâr-ı eyyâm
- 33 Dem-i ^cadlinde eger ağını çekse şayyâd
Murğa bir lâne-i âsâyiş olur ḥalka-i dâm⁶⁷³
- 34 Nazar-ı himmeti kim bendeyi eyler ḥâkân
Gürbeye kılsa nazar şiri eder istiḥdâm
- 35 Şahne-i ^cadli güzâr eylese mülk-i ḥüsne
Çeşm-i ḥübâna kırmaz bir nigeḥ-i ḥün-âşâm⁶⁷⁴
- 36 Gülşene kılsa güzër bād-ı nesîm-i luḥfu
Eylemez râyiḥa-i goncesi icâb-ı zükâm⁶⁷⁵
- 37 Tal^c at-ı enveri ḥurşid-i semâ-yı devlet
Zât-ı vâlâ-yı ḥümâyûnu ^cimâd-ı İslâm

668 ol biri ARŞ, B1, İ2, T1: ol perî İÜ / o biri MA / a^c mâlden eder B1, İ2, MA, T1: a^c mâle verir İÜ

669 biri ARŞ, B2, İÜ, MA, T1: birisi İ2 / etsem ARŞ, İÜ kılsam: B1, İ2, MA, T1

670 enveri ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: enver-i MA / şerîf-i B1, İ2, İÜ, T1: şerîfî MA

671 ne: MA-

672 mühimmât-ı ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: mühimmât u MA

673 çekse ARŞ: kırsa B1, İ2, İÜ, MA, T1 / ḥalka-i ARŞ, B1, İ2, İÜ, MA: ḥalkına T1

674 ḥübâna ARŞ, İ2, İÜ, MA, T1: ḥavfâya B1

675 Güzër ARŞ, B1, İ2, İÜ, MA: nazar T1

- 38 Pâyidâr eyleye evreng-i hilâfetde Hudâ
Zât-ı vâlâsını iqbâl ile tâ rûz-ı kıyâm
- 39 Dâverâ çerh-derâ şâh-ı mekârimkârâ
Ey ki bâb-ı keremi ‘âleme dergâh-ı merâm ⁶⁷⁶
- 40 Ramazâniyye bahâriyye demekden ğarâzım
Hıdmet-i ed‘ iye-i şâh-ı cihâmı itmâm ⁶⁷⁷
- 41 Ba‘ dehû şüdde-i vâlâya du‘ â beyninde
Hâl-i nâçizimi ma‘ zürüm edersem i‘ lâm
- [45a] 42 Kuluña mâh-ı şıyâm eyledi her mâhı felek
Beni bir loğma ile eylemedi şirin-kâm
- 43 Ya‘ nî her vaqti baña eyledi vaqt-i imsâk
Beni laht-ı cigerimden yine eyler iç‘ âm ⁶⁷⁸
- 44 Âh u feryâd ile nânpare niyâz etdikce
Gösterir mihr ile mâhı baña her şubh ile şâm ⁶⁷⁹
- 45 Bir dilim nân yerine kıldı hilâli ihsân
Nuğre-i sîme bedel yıldızı verdi in‘ âm
- 46 N’ eyleyim başına çalsın yedi seyyâresini
Mihr ü mâhına bedel verse iki tahta ta‘ âm ⁶⁸⁰
- 47 Gösterir atlas-ı çerhi baña kaftâna bedel
Ne kaba işleri vardır baña rûz-ı bayram
- 48 Uğrasın hışmıña Mirrih-i siyeh-girdârîñ
Zühreden şâdır ise bu revîş-i nâ-fercâm
- 49 ⁶⁸¹ Yevm-i şekk oldu baña ğurre-i şubh-ı ümmîd
Beni mânend-i hilâl eyledi cevr-i eyyâm
- 50 Bilmediñse beni ey çerh-i denî âğâh ol
Ben du‘ âkâr-ı cenâb-ı şeh-i seyyâre-ğulâm ⁶⁸²
- 51 Benim evreng-i ma‘ ânide Ferîdün-ı sühan
Mülk-i endişede ol mir-i hüner mir-i kelâm ⁶⁸³
- 52 Kâsem eyler benim eş‘ arım ile İbn-i Yemîn
Şıgırır hayme-i endişeme rûh-ı Hayyâm ⁶⁸⁴

676 Dâverâ ARŞ, İZ, MA, T1: Dâver-i B1, İÜ

677 Hıdmet-i ARŞ, İÜ: Şıdık-ile B1, İZ, MA, T1 / şâh-ı cihâmı ARŞ: devleti kılmağ B1, İZ, MA, T1; devleti etmek İÜ

678 B1, İZ, MA ve T1’de “beni” ve “yine” kelimeleri takdim-tehirlidir.

679 şubh ile ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: şubh u İZ

680 verse ARŞ, B1, İZ, MA, T1: olsa İÜ

681 ARŞ-

682 cenâb-ı: İZ-

683 Ferîdün-ı ARŞ: o dârâ-yı B1, İZ, İÜ, MA, T1 / kelâm ARŞ, B1, İZ, MA, T1: benâm İÜ

684 Asıl adı Emîr Fahrüddîn Mahmûd b. Emîr Yemînüddîn-i Tuğrâî (ö. 769/1368) olup İbn-i Yemîn mahlasını kullanan İranlıların meşhur şairi.

- 53 Siyyemâ vaşf-ı bahâr u ramazânla bu sühan
Oldu hem ma^c bed ü hem bâğçe iki dürlü maqâm⁶⁸⁵
- 54 Câmî^c i gülşen edip gülşeni kıldı câmî^c
Var mıdır hâme-i tab^c ım gibi mâhir ressam⁶⁸⁶
- 55 Sühan oldur ki ola böyle zülâl-i cârî
Ola ma^c nâsı şafâ-bağş-ı dil-i hâşş u^c avâm⁶⁸⁷
- 56 Edelim ed^c iye-i devlete **Fâzıl** âğâz
Müşk-i ezfer ile tâ kim sühanîñ bula hitâm
- 57 Tâ ki mâh-ı ramazân eyleye tebdîl-i fuşul
Geh bahâr içre gehî ede şitâda içdâm
- 58 Mihr-i ikbâl-i şehensâhı ede tâbende
Evc-i vâlâ-yı sa^c âdetde Hudâ-yı^c Allâm
- 59 Eyleye râ^c iz-i şebdîz-i cihân tâ maşşer
Kâbza-i dest-i hümâyünuna teslim-i zimâm⁶⁸⁸
- 60⁶⁸⁹ **Fâzılâ** kâfiye-i nazma du^c âdan sonra
Hâtıme olsa sezâ lafz-ı şerif-i in^c âm

[45b]

KAŞİDE-İ RAMAZÂNİYYE⁶⁹⁰

Fe^c ilâtün / Fe^c ilâtün / Fe^c ilâtün / Fe^c ilün

... - - / ... - - / ... - - / ... -

- 1 Halka gösterdi hilâlin yine şehri ramazân
Dehen-i^c âleme bir aşma kilid oldu^c ayân
- 2 Güyyâ leşker-i^c işyânı helâk etmek için
Dest-i gufrânda bir hançer-i tiz ü bürrân
- 3 Yoğsa Bektâşî gibi almış ele keşkûlün
Fitre devşirmege çıkmış felek-i bi-sâmân
- 4 Turre-i pür-hamını yoğsa tararken Zühre
Şânesi düşdü şağın şanma ki mâh-ı rağşân⁶⁹¹
- 5 Yoğsa bir takke mi kapmışdı Cem ü Dârâdan

685 ramazâna ARŞ, İZ, İÜ, T1: ramazânla B1, MA / ma^c bed ü hem bâğçe iki dürlü ARŞ, İÜ: mescid ü hem gülşen iki dür B1; mescid ü hem gülşen iki dürlü İZ, MA, T1

686 edip ARŞ, İÜ: eder B1, İZ, MA, T1 / mâhir ARŞ, İÜ: sâhir B1, İZ, MA, T1

687 dil-i hâşş u^c avâm ARŞ, İZ, İÜ, MA, T1: dil ü hâşş u^c âm B1

688 cihân ARŞ, B1, İZ, İÜ, T1: felek MA

689 B1, İZ, MA, T1-

690 ARŞ 8, B 29b, İZ 45a, İÜ 45b, MA 23, T1 11a

Hüve'l-Feyyâz ARŞ; Kaşide-i Ramazâniyye Der-Sitâyiş-i Selim Hân B1; Kaşide-i Ramazâniyye Der-Sitâyiş-i Sulţân Selim Hân İZ, T1; Kaşide-i Ramazâniyye Be-Rikâb-i Şâh-ı Enâm Hazret-i Sulţân Selim Hân^c Aleyhi'r-Rahmeti ve'l-Gufrân MA
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

691 pür-hamını ARŞ, İÜ, T1perçemini B1, İZ, MA

- Aydan aya felek eyler anıñ-ile ⁶⁹²
- 6 Yoħsa bir nāħun-ı pür-nür-ı keƒ-i ħür mudur
Çerħ-i ⁶⁹³ ayyāra mı ƒapdırdı cināndan Rıđvān
- 7 Yoħsa bir cebhe-i maħbüb-ı zıyā-pāş mıdır
Perde-i ebr ile rüy u teni olmuş pinħān
- 8 Yoħsa bir köhne gümüş ħātemidir devrānıñ
Ki anı eyledi gerdün-ı deni zib-i benān
- 9 Tābiş-i faşl-ı bahār eylediginden te ⁶⁹⁴şir
Kāse-i hāleye yaħ-pāre mi ƒoymuş devrān
- 10 Dest-i tiryāk ⁶⁹⁵ı-yi dü-tā-yı felekde yāħud
ƒahve-i leyl-i sıyāhi ile dolmuş fincān
- 11 Yoħsa bir ħalka mıdır ya ⁶⁹⁶ nı ki gerdün oldu
Bende-i ħalka-begüş-ı der-i ehl-i ⁶⁹⁷ irfān
- 12 Boynuna yoħsa felek taƒdı gümüş gerdānlık
Tıfl-meşreb ki eder gāħice taƒlid-i zenān ⁶⁹⁴
- 13 Sımden yoħsa ki engüştüne zihgır taƒıp
Pehlivān-ı felek eyler heves-i tir ü kemān
- 14 Yoħsa sencideg ⁶⁹⁵ı-yi ecr-i sıyām eyler iken
Düşdü engüşt-i felekden keƒ-i taşf-ı mizān ⁶⁹⁵
- 15 Keƒ-i gerdūnda yā sāğar-ı billūr mudur
Anda ol āteş-i seyyāle midir şu ⁶⁹⁶ le-feşān
- 16 Yoħsa bir beyza mıdır bāl-i felek altında
Anı minƒarı ile ƒırmada rüzān u şebān
- 17 Püte-i hālede yāħud ki bu sımın bir ƒurş
Zerger-i çerħ anı miƒrāş ile ƒırpar her ān ⁶⁹⁶
- 18 Rūze-dārān-ı nücūma yāħud iftāriyye
Donadıƒ ƒıldı felek bir taƒaƒ-ı simi ⁶⁹⁷ ayān
- [46a] 19 Bilmek için dem-i imsāki yāħud sā ⁶⁹⁷ atdır
Ki aña çerħ-i baħil olmada dā ⁶⁹⁷ im nigerān
- 20 Bezm-i gerdūnda yā micmere-i sımdir ol
⁶⁹⁷ Anber-i şeb mi olur anda hemişe sūzān ⁶⁹⁷
- 21 Yoħsa boğazına bir dühül aşıƒ çerħ-i deni
Bekçiler gibi olur derbeder-i ħalk-ı cihān
- 22 Bilmediñ bilmediñ ol cirm-i müniri şad-ħayf
Oldu ey **Fāzıl**-ı dānā sūħanıñ hep hezeyān

692 Yoħsa bir ARŞ, B1, İ2, MA, T1: Şırmalı İÜ / anıñ-ile MA: anıñla ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1

693 ħür ARŞ, B1, İ2, MA, T1: ħür İÜ

694 ki eder gāħice ARŞ, B1, İ2, MA, T1: n'ola eylerse de İÜ

695 keƒ-i ARŞ, B1, İÜ, T1: -İ2; yere MA

696 ki bu ARŞ, İ2, İÜ, T1: bu B1; bu ki MA

697 gerdūnda ARŞ, B1, İÜ, MA: gerdānda İ2, T1 / sımdir ol ARŞ, B1, İ2, MA, T1: sım midir İÜ

- 23 Kâdr-i vâlâ-yı şehensâha nigâh eyler iken
Felegiñ tâcı başından düşüp oldu gâltân
- 24 Şeh-i seyyâre-âşem dâver-i Mirrih-himem
Vâlî-yi Rûm u 'Acem mâ-âşal-ı devr-i zamân ⁶⁹⁸
- 25 Nuḥbe-i nev^c -i beşer ḥüsrev-i ḥurşid-efser
Şâhib-i tîr ü teber şâh-ı Feridûn-derbân ⁶⁹⁹
- 26 Çâk-i mihrâb-ı hüdâ câmi^c -i envâr-ı Hudâ
Secdegâh-ı 'uzemâ kıble-i şaff-ı şâhân
- 27 Hâzret-i Şâh Selîm Hân-ı melâ'ik-fitrat
Revnağ-ı âb-ı ruḥ-ı nesl-i şerif-i 'Osmân
- 28 Zât-ı kudsiyye-i şâhânesine ḥakkâ kim
Her bir engüştüne bir mühr-i Süleymân şâyân
- 29 Rütbe-i 'âliye-i kâdrine gerdûn mebhût
Kuvvet-i debdebe-i câhına 'âlem ḥayrân
- 30 Olsa envâr-ı kemâlâtı ile perverde
Mâha ermez idi tâ rûz-ı kıyâmet noḡşân
- 31 Esb-i şebdîz-i felek olmaz idi keç-reftâr
Olsa engüşt-i hümâyûnuna teslîm-i 'inân
- 32 Şaşt-ı iḡbâli ile tîr erişir menziline
Şinegâh-ı dil-i Mirrihde vaz^c olsa nişân ⁷⁰⁰
- 33 Erse ḥâkistere bir feyz-i nesim-i luḡu
Ahker-i külḥan olur her biri verd-i ḥandân ⁷⁰¹
- 34 Olsa ammâ çemene nîm-nigâh-ı ḡahrı
Bütün âteş kesilir ḡonce-i şâḡ-ı bostân ⁷⁰²
- 35 Âsumân-rütbe şehâ dâver-i encüm-sipehâ
Sen o ḡâḡân-ı Hudâ-sâye Süleymân-dîvân
- 36 Sensin ol vâye-i âsâyiş-i ḡâl-i 'âlem
Sensin ol mâye-i ârâyiş-i rûy-ı devrân
- 37 Feyz-i nûr aldı vücûduñ ile eyyâm u şühûr
Mâhlar cümlesi hem-ḡâlet-i şehri-ḡufrân
- [46b] 38 Bu teşâdüfle zebân oldu dūr-efşân-ı ḡarab
ḡurre-i şehri-şiyâm ḡurre-i mâh-ı nisân
- 39 Her menâr oldu birer naḡl-i tecellî şanasın
Vâdî-yi Eymene döndü bu behişt-i büldân

698 ḡaşem dâver-i Mirrih-himem ARŞ, B1, İ2, MA, T1: çeşm dâver-i ḡurşid-i 'ilm İÜ

699 tîr ARŞ, İÜ: tîḡ B1, İ2, MA, T1

700 iḡbâli ARŞ, B1, İ2, MA, T1: iḡbâl iÜ / tîr ARŞ, İ2: tîz B1, MA; tîri iÜ, T1

701 Ahker-i ARŞ, B1, İ2, MA, T1: Âteş-i İÜ

702 Olsa ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: Erse MA

- 40 Her menār oldu birer şem^ç -i şeb-ārā tā kim
Ola şâyeste-i fânüs-ı der-i şâh-ı cihân
- 41 Her menār oldu birer meş^ç al ederler teftiş
Nüh-cehennemde nihân oldu bu demler şeytân
- 42 Şekl-i mâhiyyede hep şâbit ü seyyâre döner
O kevâkible bu şehir oldu felekle aqrân ⁷⁰³
- 43 Öyle kandîl uçurur kayyim-i câmi^ç güyâ
Âteşin şehper ile tâ'ir-i kudsiyy-i cinân
- 44 Zülf-i cânân u dil-i kâfire kaçdı zulmet
Geceyi gündüze katdı yine nür-i imân ⁷⁰⁴
- 45 Cânına tağdı yine şeyh-i ekülün açlık
Görünür çeşmine hırşid gibi her bir nân ⁷⁰⁵
- 46 Görse nev-mâhı daği hâşş çörek zann eyler
Belki eflâke tutar hırş ile taraf-ı dâmân ⁷⁰⁶
- 47 Cân atar şevk-i ta^ç am-ile dem-i iftâra
Bir büyük hânede illâ ki olursa mihmân ⁷⁰⁷
- 48 Va^ç z eder kürsîde ammâ ki bütün fikr eyler
Lezzet-i çâşni^î-yi sofr-a-i zevk-i elvân ⁷⁰⁸
- 49 Süre-i Mâ'ideden va^ç zı bütün bahş eyler
Hep külû ve şrabû âyetleriñ eyler tibyan ⁷⁰⁹
- 50 Kârını vüs^ç atde ki dehşet-figen-i Zülkarneyn
Loğma-i sahtı telâş-âver-i rûh-ı Loğmân
- 51 Sözü bârid ise de mi^ç desi ammâ eyler
Kürsîde söyledigi düzağa kurş-ı nîrân ⁷¹⁰
- 52 Derbeder belde fener elde ^ç aşâ vü zenbîl
Kendüyi tesmiye eyler daği Hâcî Ramazân
- 53 Bu da bu şehir-i ^ç acîbiñ ne güzel ^ç âdetidir
Görünür hep ramazân içre nühüfte hûbân ⁷¹¹

703 mâhiyyede ARŞ, B1, İ2, İÜ, MA: mâhiyye T1

704 geceyi ARŞ, B1, İ2, İÜ, MA: gece T1

705 tağdı yine ARŞ, İÜ, T1: tağ dedi B1; yetdi yine İ2, MA

706 Görse nev mâhı daği ARŞ, B1, İ2, MA, T1: Nev hilâli göricek İÜ: / hırş ile ARŞ, B1, İ2, MA, T1: küşe-i İÜ

707 şevk-i ARŞ, B1, İ2, MA, T1: hırş-ı İÜ

708 sofr-a-i ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: sofrada MA

709 "...vekulû veşrabû velâ tusrifû innehu lâ yuhıbbu'l-musrifîn / Yiyin için fakat israf etmeyin. Çünkü O, israf edenleri sevmez." A'râf/31

710 eyler ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: pürdür MA / kurş-ı İ2, MA: karz-ı ARŞ, B1, İÜ, T1

711 ^ç acîbiñ ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: ^ç azîmiñ MA

- 54 Zikr-i hūbān ile bir loğma gāzel ṭabḥ edelim
Rūze-dārān-ı ma' ānī açalar aña dehān ⁷¹²
- 55 Ramazān māhi gibi rūyu olunca raḥṣān
Ay o mehpāreye 'ālem nice olmaz şa' bān
- 56 Elde tesbīḥ-i riyā serde perişān deştār
Rūzeden öyle ḥıram ūzre yürür bi-dermān
- [47a] 57 Fitne-i ḥaṭṭı henüz nesh-i kitāb eyler iken
Elde muşḥaf yine cāmi' de oğurmuş Ḳur 'ān
- 58 Kendisi şā'im ise n'eyleyim ol gānzeleri
Bir ṭarafdan dil-i 'uşşākını eyler büryān
- 59 Gerden altında siyeh ḥālī o meh-ruḥsārīn
Leyle-i Ḳadr-i mübārek ramazān içre nihān ⁷¹³
- 60 **Fāzılā** gerçi bu açlıkda kaşīdem götürür
Şāhdan ya' n' çörek pāresi olsa iḥsān ⁷¹⁴
- 61 Gerçi müstağnīyim ammā ki bu dergehde degil
Mecma' -ı kısmet-i 'ālem bu mu' allā eyvān
- 62 Cümlemiz şāh-ı cihānīn fuḳarā bendesiyiz
Bunda sā'il geçinir lücce-i baḥr-i 'ummān
- 63 Nūḥa bir ḳatre için yüz şuyunu şarf etmem
Teşnelik cānıma kār eylese vaḳt-i ṭūfān
- 64 Benim ol mu' cize-pirā-yı ma' ānī-perver
Benim ol nādire-gu-şā' ir-i şemşir-zebān
- 65 Eyledi birbirine tercüme ervāḥları
Se-zebān-ı sūḥanım Şā'ib ü Nābī Ḥassān ⁷¹⁵
- 66 Üç lisān ūzre selāsetde ki ya' nī sūḥanım
Oldu ḥayret-res-i Rūm u 'Acem ü hem 'Urbān ⁷¹⁶
- 67 Olalım sofrā-keş-i eṭ' ime-i ḥayr-du' ā
Tā ḳabūl ile tenāvül edeler ḳudsi'yān
- 68 Tā ki nev-māh-ı şıyām bend-i dehān olmak için
Esb-i İslāma ola ḥalkā-i simin-i 'inān
- 69 Şadr-ı evreng-i ḥilāfetde şeh-i devrānı
Müstedām eyleye devletle Ḥudā-yı Mennān
- 70 Rūzu 'ıyd ü gecesi ḳadr ola her bir sālīn
Aç du' ācı'ya budur ed' iye-i vaḳt-i ezān ⁷¹⁷

712 ṭabḥ ARŞ: ṭarḥ B1, İ2, İÜ, MA, T1 / edelim ARŞ, İÜ, T1: edeyim B1, İ2, MA

713 Ḳadr-i ARŞ, B1, MA, T1: Ḳadri İ2, İÜ

714 götürür ARŞ: getirir B1, İ2, İÜ, MA, T1

715 birbirine tercüme ervāḥları ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: tercüme ervāḥları birbirine MA

716 selāsetde ARŞ, B1, İ2, MA, T1: belāgatde İÜ

717 Arşiv'de yer alan manzumede Fāzıl'ın imzasının altında 1207 tarihi yer almaktadır.

KAŞİDE-İ RAMAZÂNİYYE ⁷¹⁸

Mef'ülü / Mefā'ülü / Mefā'ülü / Fe'ülün

--./--./--./--

- 1 Sākī ayağın çek ki zamān başka zamandır
Sāgar yerine şimdi hilāl-i ramazandır
- 2 Ol mäh-ı faẓilet ki be-her rüz-ı şerīfi
Şad-māha bedel olsa daği ' ayn-ı ziyandır
- 3 Ol māye-i ğufrān ki kudūmunda verirler
Bir sāle güneş pişkeş ü müjde-resandır
- 4 Ol mäh-ı mükerrem ki melā'ik kuş uçurmaz
Cāmi' lere şaf şaf dizilir sübha-keşandır ⁷¹⁹
- [47b] 5 Ol mäh-ı mu' azzam ki bu mäh içre şeyātin
Mü'minler için beste-i zencir-i girandır
- 6 Şeytān ki berī oldu Müsülmāna ezādan
İdlāl edecek şimdi hemān nev' -i bütandır ⁷²⁰
- 7 Cāmi' lere doldu nice bir şüh-ı dil-āşüb
Kim ğamzeleri fitne-dih-i ' ālemiyandır ⁷²¹
- 8 Her āfet-i nev-reste ki şemşir-i nigāhi
Şad-perde-şikāf-ı harem-i mu' tekifandır
- 9 Tiryāk/leriñ h'yābdan açıldı dü-çeşmi
Hep hayret ile mäh-ı şıyāma nigerandır
- 10 Beñzerse hilāle ne ' aceb kadd-i dü-tāsı
Düşunda hilāl-i ramazān bār-ı girandır
- 11 Mūhiş erişir ğuşuna āvāz-ı müsahhır
Güyā ki hemān na' re urur şir-i jiyandır
- 12 Şad-cennet-i Firdevsi deger hoşka-i ma' cün
Biñ mülk-i Süleymāna fedā lüle-duhandır ⁷²²
- 13 ⁷²³ Bu hāl ile bi-çäreleriñ şavmı ne kâbil
Biñ niyyet eger eylese bi'llāhi yalandır
- 14 Evkāt-ı feraḥ-baḥşına söz yok ramazānıñ
Hengām-ı şabūhisi belı şiklet-i cāndır

718 B1 31a, İ2 47a, İÜ 47a, MA 27, T1 15a

Ramazāniyye Be-Rikāb-ı Şāh-ı Devrān Sultān Selīm Hān B1, T1; Ramazāniyye Der-Sitāyiş-i Sultān Selīm Hān İ2; Kaşide-i Ramazāniyye Be-Rikāb-ı Şāh-ı Enām Hāzret-i Sultān Selīm Hān İbn-i Sultān Muştafā Hān MA

719 mükerrem B1, İ2, İÜ, T1: mübārek MA / dizilir B1, İ2, İÜ, T1: düzülür MA

720 Müsülmāna B1, İ2, MA, T1: Müsülmānı İÜ / nev' -i B1, İ2, MA, T1: cins-i İÜ

721 bir B1, İ2, İÜ, T1: biñ MA / ğamzeleri B1, İ2, MA, T1: şiveleri İÜ

722 Firdevsi İ2, İÜ, MA, T1: Firdevs B1

723 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

- 15 ' Ayyaşların hâli kızıldır hele ammâ
Afyon sem-i kıtîl mey ise rûh-ı revândır⁷²⁴
- 16 Hicr-i mey ile her ne kadar ra'şeler etse
Düşmez ki mededkârı dem-i pîr-i muğândır⁷²⁵
- 17 Şevvâdedir bekrîleriñ maşkaţ-ı re'si
Şehr-i ramazân içre ğaribân-ı cihândır
- 18 Kandılleri sâġar gibi câmi' de görünce
Şevk-i mey ile didesi hûn-âbe-çekândır
- 19 Çerh-i felege beñzedi her kubbe-i câmi'
Şad-şâbit ü seyyâre ile şu'le-feşândır
- 20 Her kûşesi bir hırmen-i nûr oldu ziyâdan
Envâr-ı kanâdil ile ġarġ-ı leme'ândır
- 21 Hep birbirine sa' d-ķırân etdi kanâdil
İşkeste eden mâh-ı sipihri o ķırândır⁷²⁶
- 22 Eşkâl-i Süreyyâ-yı felek yek-nesak üzere
Mâhiyyesi her gece bunuñ başķa nişândır
- 23 Burc-ı şerefe erdi bülendî-yi menâre
Başında hilâlî taķınır şâhib-i şândır
- [48a] 24 Başında külâh-ı 'Alevî şu'le-ber-endâz
Güyâ ki Kızılbaş-ı diyâr-ı Hemedândır
- 25 Yâhud ki şeyâṭini helâk etmege şaf şaf
Hep ejder-i âteş-figen ü şu'le-dehândır
- 26 Yâhud o sehî kâmet o zerrîn kemer ile
Altın taķeli çengi-yi bezm-i ramazândır⁷²⁷
- 27 Kandıil uçurur kıyım-i seyyâre-keş ammâ
Bir tayr-ı zücâci ki hümâ-yı tayerândır⁷²⁸
- 28 Yazdıysa eger kıyım-i dâñâ dişine taş
Hep şeyh-i eküle söz atar nâdire-dândır
- 29 Ol ehl-i şikem şeyh-i kıvî-mi' de ki dâ'im
Endişesi âlüde-i elvân/-yi h'ândır⁷²⁹
- 30 Olsa ne kadar câme vü destârı müşekkel
Keşķül yine fe'râcesi altında nihândır
- 31 Şehr-i ramazân içre mekândan da münezzeh
Hangi kapı açķsa mekânı o mekândır⁷³⁰

724 mey: İÜ-

725 mededkârı B1, İÜ, T1: mededkâr İ2, MA

726 sipihri B1, İ2, İÜ, T1: şıyâmı MA

727 takkeli anlamında.

728 tayr-ı B1, İ2, MA, T1: murġ-ı İÜ

729 elvânî-yi İÜ: elvân-ı B1, İ2, MA, T1

730 mekândan da B1, İ2, MA, T1: mekânında İÜ

- 32 Baykuş gibi kürsîdeki şeyhi gece görsek
Huffâş-ı şebânî gibi şâhib-cevelândır ⁷³¹
- 33 Liman-ı kerîmâna çeker keştî-yi hırşî
Ebvâb-ı yem-i sâ'ili añlar kapudandır ⁷³²
- 34 Dâmen be-miyân elde 'aşâ 'ıyde varınca
Hep câmesitân loğmasitân fițresitândır
- 35 İster yine zâlim on iki mâh ola rûze
Çün cerr-i menâfi' edene tuhfe evândır ⁷³³
- 36 Bu şehri-i faẓîl içre çeken zahmeti ancak
Fâzîl gibi bi-menba' şâhib-cereyândır ⁷³⁴
- 37 Şâhib-ğarem ü dâ'ire-i vâsî' a ammâ
Pergâr-şîfat şanma ki ehl-i deverândır ⁷³⁵
- 38 Hem olmaya bir ħabbe kadar vech-i ma'âşî
Hem bâbı küşâde ola hem sofrâ-keşândır
- 39 Mihmânlar ile şavt-ı müezzîn gözedirken
Erbâb-ı düyûn kapıda pür-âh u fiğândır
- 40 Müşkil bu ki ma' lûm olamaz sâ'at-i iftâr
Bu ehl-i düyûnuñ sesi yâ şavt-ı ezândır
- 41 Bî-behre-i nâçiz iken işte bu belâ kim
İsmi yedi kişverde fülân ibn-i fülândır
- 42 Ne şâhib-i tîmâr u ne ehl-i kimiyâdır
Ne ħîdmet ahâlîsi ne erbâb-ı dükândır ⁷³⁶
- [48b] 43 Ancağ aña imdâd edecek şubĥ u mesâda
Dest-i kerem-i 'âtîfet-i şâh-ı cihândır
- 44 Ol pâdişeh-i ma' delet-ârâ ki zamânı
Şöhret-şiken-i debdebe-i Nüşirevândır
- 45 Dâdâr-ı cihân Ĥazret-i Sultân Selîm Ĥân
Revnağ-dih-i 'âlem şeref-ârâ-yı zamândır
- 46 Ol şâh-ı felek-kevkebe kim aĥter-i câhı
Pertev-fiğen-i bâriqa-i devlet ü şândır
- 47 Ol şâh-ı kerem-pîşe-i şad-ebr-i mekârim
Maĥşûl-i sehâ-yı kefi deryâ ile kândır ⁷³⁷

731 şebânî İ2, İÜ, MA, T1: zebânî B1

732 añlar İ2, İÜ, MA: bekler B1

733 cerr-i İÜ, MA, T1: cerrî B1; çerĥ-i İ2

734 faẓîl B1, İ2, MA, T1: şîyâm İÜ

735 ħarem İ2, İÜ, MA, T1: ħadem B1

736 kimiyâdır İ2, İÜ, MA, T1: kebâ'ir B1

737 pîşe-i B1, İ2, İÜ, T1: pîşe ki MA

- 48 Her nuṭḡ-ı dürü mefḥar-ı erbâb-ı ma'ânî
Her menzil-i pâki şeref-i ehl-i mekândır ⁷³⁸
- 49 Her tîr-i felek-dûzu cigergâh-ı 'adûya
Miftâh-ı derûn-ı ḥarem-i genc-i revândır
- 50 Her re'y-i fûrûg-âveri reh-yâb-ı işâbet
İlhâma dil-i pâki çü mir'ât-ı beyândır ⁷³⁹
- 51 Her emr-i şeref-rîzi birer ḥikmete merbûṭ
Her ḥikmet-i ser-beste birer sırra nişândır ⁷⁴⁰
- 52 Her sırr-ı nihânide nice nükte de muzmer
Her nükte-i mübhemde nice ḥurde nihândır
- 53 Her ḥurdede şad-zerre işâbet daḥi maḥfî
Her zerrede biñ mihr-i kerâmet de 'ayândır
- 54 Bu ḥulḡ-ı melek-ḥû ile bu rüşd ile bi'llâh
Eslâf-ı selâṭin-i 'izâm içre yegândır
- 55 Ey dâver-i vâlâ ki der-i ḥalk-penâhîñ
Peygülegeh-i mâ-ḥaşal-ı emn ü emândır ⁷⁴¹
- 56 Meymûn u mübârek ede Haḡ mâh-ı şiyâmîñ
Kim ḡonce-i nev-çide-i gülzâr-ı cinândır
- 57 Bu mâh-ı mu'azzamda velî **Fâzîl**-ı mehcûr
Sâḡar gibi işkeste dil ü ḥâli yamandır ⁷⁴²
- 58 Ğavġalarımız vâ'iz efendi ile 'afv et
Ben ehl-i beyânım o henüz ehl-i ḥuvândır
- 59 İmsâk gibi cânımı şıkdı yine lâfi
Endişesi hep loḡma ile pâre-i nândır
- 60 Kürsîde mübârek ramazân gitdi der aḡlar
Feryâd ile âvâzesi 'ayyûḡa resândır
- [49a] 61 Ben maḥz-ı ziyân etmede o fâ'ide eyler
Kim derd-i diġer bâ'is-i feyz-i diġerândır ⁷⁴³
- 62 Döndürdü hilâle ḡaddimi bir meh-i naḡvet
Kim ḡurresi şâ'imlere te'kid-i ḡumândır ⁷⁴⁴
- 63 Şevḡ-i ruḡ u ḥâl-ile bu vâdide ḡazeller
Vaşfında hemişe ḡalemim nâdire-ḡvândır

738 Her nuṭḡ-ı dürü mefḥar-ı B1, İÜ, T1: Her nuṭḡu dür-i mu'cize İ2; Her nuṭḡu dürü mu'ciz-i MA / mekândır MA: ḡumândır B1, İ2, İÜ, T1

739 re'y-i fûrûg-âveri B1, İ2, MA, T1: re'yi fûrûg-âveri-i İÜ / İlhâma İ2, İÜ, T1: İlhâm-ı B1, MA

740 ḥikmet-i İÜ, MA: ḥikmete B1, İ2, T1

741 : penâhîñ MA: penâhî B1, İ2, İÜ, T1

742 velî İÜ: belî B1, İ2, MA, T1

743 o B1, İ2, İÜ, T1: ol MA / feyz-i B1, İ2, MA, T1: derd-i İÜ

744 hilâle İÜ, MA: hilâl B1, İ2, T1

- 64 Ruhsârı meh-i ‘ıyd gibi nüzhet-i cândır
Beñler ruhu üzre şeb-i kıadr-i ramazândır
- 65 Câmî‘ de amân âh o menâre gibi kıamet
Ol şu‘ leli ruhsârla bir serv-i revândır ⁷⁴⁵
- 66 Her ğamzesi bir âfet-i cân u dil-i rûze
Her şivesi taqvâ-şiken-i müdde‘ iyândır ⁷⁴⁶
- 67 ⁷⁴⁷ Etvâr-ı levendâne o şâl ol yațağanla
Bir cân alıcı yoşma-edâ tâze cüvândır
- 68 Baldırlarına şarf-ı nazar dîne zararadır
Bâzûlarına nim-nigeh ‘ aqla ziyândır ⁷⁴⁸
- 69 Ol dâyı-revişle o ğazûbâne baķışla
Üftâdesine çâre hemân lafz-ı amândır ⁷⁴⁹
- 70 **Fâzıl** gibi üftâdesi var ehl-i süħandan
Ol çeşm-i süħan-sâzi gibi tâze zebândır ⁷⁵⁰
- 71 Bir şâ‘ ir-i âteş-nefes ü şu‘ le-zebân kim
Eş‘ ârı selâsetde hemân âb-ı revândır ⁷⁵¹
- 72 ⁷⁵² Güldeşt-i taħayyülde süħan mâ‘-i müselsel
Ĥâkister-i ma‘nide kıalem şu‘ le-fidandır ⁷⁵³
- 73 Gülzâr-ı ma‘ânide ‘ aceb hâme-i nazmım
Bir serv-i hırâm-âver-i dâmen-be-miyândır
- 74 Ğayrı yeter ıtnâb-ı süħan vaķt-i şiyâmıdır
‘ Alem gibi lâzım ki kıalem beste-dehândır ⁷⁵⁴
- 75 Āĝâz-ı du‘ â eyle şehensâha ki bir söz
Ĥatm olmaya anıñla cemi‘-i hezeyândır ⁷⁵⁵
- 76 Evreng-i şerîfnde mukîm eyleye Allâh
Kim zât-ı şerîfi meded-i ‘ âlemiyândır
- 77 Ecnâdını mansûr ede a‘ dâsını maķhûr
Bî-şübhe ki bu ĥayr-du‘ â ‘ arşa mekândır
- [49b] 78 Bu ed‘ iye her laħzada bu bende-i zâra
Evrâd-ı zebân olduĝu Allâha ‘ ayândır ⁷⁵⁶

745 ruhsârla B1, İ2, İÜ, MA: ruhsâr T1

746 ‘ işve B1, İ2, MA, T1: rûze İÜ

747 B1, İ2, MA ve T1’de 69. beyittir.

748 zararadır B1, İ2, İÜ, MA: nazardır T1

749 baķışla İÜ, MA, T1: baķışlar B1, İ2

750 süħandan B1, İ2, İÜ, T1: süħanda MA

751 ‘ aceb B1, İ2, MA, T1: hemân İÜ

752 B1, İ2, MA ve T1’de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

753 Güldeşt-i B1, İ2, İÜ, T1: Gül-geşt-i MA

754 Ğayrı B1, İ2, MA, T1: Fâzıl İÜ

755 cemi‘-i B1, İ2, İÜ, T1: cemi‘ i MA

756 ed‘ iye B1, İ2, İÜ, T1: dâ‘ iye MA

RAMAZÂNİYYE BE-ĤAZRET-İ SULTÂN MUŞTAFÂ ĤÂN⁷⁵⁷

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. - -

- 1 Ğurre-i mâh-ı şıyâmîñ baĥ hilâl-eb-rūsuna
Ehl-i İslâm hep rubûde tal' at-i nîkūsuna
- 2 Ehl-i ' işyâmîñ meger defterleriñ ĥakk etmeye
Nürdan bir ĥançer almıř âferin bâzūsuna
- 3 Öyle bir mâh-ı mu' azzamdır ki her bir leylesi
Bir ' arūs olmuř Ĥudânîñ nefĥa-i ĥuddūsuna
- 4 Öyle bir mâh-ı ziyâ-baĥşâ-yı maĥlûkât kim
Hep melek pervâne olmuř řu' le-i fânūsuna
- 5 Öyle bir mâh-ı mübârek kim beşer ile melek
Hep menâr üzre verilmiř na' re-i yâhūsuna
- 6 Bâng-ı temcîd ü ezân-ı ehl-i İslâm tâ seĥer
Verdi küffârîñ ĥalêl âvâze-i nâĥūsuna
- 7 Her menâr oldu birer derviş geymiş bir külâĥ
' Ařĥla âteř-niřân olmuř felek-bârūsuna
- 8 Her menâr oldu birer meĥpâre-i serv-i revân
Ĥuřanıp zerrin kemer ol ĥâmet-i dil-cūsuna
- 9 Oldu câmi' lerde bir gül-gonce her ĥandîl-i nür
Beñzedi bâğ-ı cinânîñ devĥa-i ĥoř-būsuna
- 10 Nev-hilâl-i şavm ise açmış dehân-ı ĥvâĥiři
Güyyiâ řâĥîñ gelir tebrik-i dâmen-būsuna
- 11 Ĥazret-i seccâde-pîrâ-yı ĥilafet ĥuĥbu'l-' aşr
Sâye-bân olsun Ĥudâ zât-ı kerâmet-ĥūsuna
- 12 Rûĥ-ı ' âlem a' nî Sultân Muştafâ kim ĥazreti
řân u revnaĥ verdi el-ĥaĥ salĥanat nâmūsuna
- 13 Mâye-endüz-ı kerâmet düdmân-ı salĥanat
' Andelîb olmuř ' inâyet aĥter-i gül-rūsuna
- 14 Öyle bir řâĥ-ı cihân-gîr-i zamândır tâ ezel
Ancaĥ ol muĥliř sezâdır tâli' -i maĥrūsuna
- 15 Nefĥa-i tevfiĥle řâĥ-ı cihân-ârâdır ol
' Âlemiñ ĥılma nazâr Cemşid ü Keykâvusuna
- 16 Tâ ezel Ĥaĥdan muvaffaĥdır o ĥâĥân-ı cihân
Süre-i innâ fetahnâ fetĥadır bâzūsuna⁷⁵⁸

757 B1 85b, İ2-, İÜ-, MA-, T1-. (Yalnızca B1 nüshasında bulunan bu kaside, Divan tertibi gereği buraya alınmıştır.)

758 "İnnâ fetahnâ leke fethan mübinâ / şüphesiz biz sana apaĥık bir fetih verdik." Fetih/1

- 17 Ten ‘alîl-ender-firâş ammâ zebân eyler du‘ â
Mâ-ḥaşal muḥtâcdır şâhîñ kerem-dârüsuna
- 18 Her kim isterse zevâl-i âfitâb-ı tal‘ ati
Uğrasın Mirriḥ-i çerḥiñ ğamze-i cādüsuna
- 19 Her gece iftârda el-ḥaḳ ğidâ-yı rûḥdur
Loḳma-i şirin du‘ âsı çâker-i ḥaḳ-ğüsuna
- 20 Fâtih-i Mekke yazılmış ism-i pâki cifrde
Müjdeler İslâma benden rindine sâlüsuna
- 21 Başla tekrâren du‘ âya şıdḳla **Fâzıl** hemân
Ni‘ met-i şâhî yeter her bende-i me’yüsuna
- 22 Her sene tâ kim cüvân-ı ‘ıyd-ile ba‘ de’z-zifâf
Leyle-i Kıadrîñ ‘arûsu baş ḳoya zânüsuna
- 23 Ber-ḳarâr etsin cihân durduḳca ol ḥâḳânı Ḥaḳ
Bende ḳılsın çerḥi dergâh-ı ‘adâlet-cüsuna
- 24 Sâyesinde şöyle âsâyiş bula ḥalk-ı cihân
Hep du‘ âkâr ola şâhîñ devlet-i me’nüsuna
- 25 Tâli‘ -i iḳbâline verdikce Ḥaḳ sa‘ dü’s-su‘ üd
İhtirâḳ u naḥs versin düşmen-i menḥüsuna
- 26 ‘ıyd ola devr-i hümâyünü zaferle şöyle kim
Tâc-ı şâhân-ı cihân pâmâl ola pâ-büsuna
- 27 Dâ’imâ tahtında göstereyim bize ol şâhı Ḥaḳ
Nuşret ü tevfiḳ versin tâli‘ -i maḥrûsuna

KAŞİDE-İ TEŞEKKÜR DER-ḤAḲḲ-I ŞADR-I A‘ZAM ⁷⁵⁹

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün

-. - - / - . - - / - . - - / - . - -

- 1 Ḥamdu-li’llâh öyle bir dergâha ḳıldım intisâb
Kim ğubâr-ı âsitânı kuḥl-i çeşm-i âfitâb
- 2 Öyle bir dergâh-ı vâlâ kim bütün erbâb-ı câh
Devlet ü câhî eder ḥâk-i derinden iktisâb
- 3 Cevher-i iḳbâl ü devletdir o seng-i âsitân
Ma‘ den-i feyz ü sa‘ âdetdir hemişe ol türâb
- 4 Tâli‘ im açıldı geldi maṭlabım ayağım
Nâgehân her yandan oldu feyz-i Ḥaḳla fetḥ-i bâb
- 5 Rûz u şeb ğamlarla zâr u nâ-tüvân olmuş iken
Şimdi envâ‘ -ı meserret ile oldu kâm-yâb
- 6 Buldu hep bir bir küşâyiş ‘uḳdehâ-yı ârzü
Olmuş iken her biri bir daḥme-i Efrâsiyâb

- 7 Hamdu-li'llāh cān u dil buldu refāhiyyet henüz
Eskiden ālām ile olmuş iken pür-iztirāb
- 8 Hāşılı şimden gerü eflāke nāz etsem revā
Dehr-i dūna kec-nigāh etsem daḥi gāyet şavāb ⁷⁶⁰
- 9 İşidip geldi nedāmet ile çerḥ-i bed-fi' āl
Etdiginden eyledi gāyet ile şerm ü ḥicāb
- 10 Sābıkā ašlā nigāh etmez iken şimdi ' aceb
Bir merām için işāret eylesem eyler şitāb
- 11 Rāhda ba' zı dūçār olduḡca ehl-i miḥnete
Ateş-i reşk ü ḥasedden baḡrım olurdu kebāb
- 12 Şimdi ammā ḥamdu-li'llāh baña ' ālem reşk eder
Başladı reşk etmege daḥi bu çerḥ-i nüh-ķibāb
- 13 Yā nice reşk etmeşiñ ' ālem ne yapsın çerḥ-i dūn
Doḡrusu bu bābda ḥiç anlara olmaz ' itāb
- 14 Bārgāh-ı āşafīdir bu bir ednā bendesi
Ḥüsrev ü İskendere ma' zūr tut vermez cevāb
- 15 İntisāb etmek için ol bārgāha çerḥ-i dūn
Māh u ḥurşidin verirdi rüşvete bi-irtiyāb
- 16 Melce-i iķbāl ü devlet hem penāh-ı yümn ü feyż
Bārgāh-ı şadr-ı vālā āşaf-ı ' āli-cenāb ⁷⁶¹
- 17 Bā' iş-i rüşd ü sedād u bādī'-yi emn ü bilād
Aşaf-ı vālā-cenāb u dāver-i devlet-me'āb
- [50a] 18 Āsumān-rif ' at Felātūn-fikret Āşaf-menķabet
Ķahramān-şavlet Sikender-şatvet ü Dārā-cenāb ⁷⁶²
- 19 Ol ki her ef' āl ü aķvālinde fikri dā'imā
Ḥalkdan aḡz u nemā vü kesb-i ḥayrāt u şevāb
- 20 ⁷⁶³ Ol ki eyyām-ı neşāt-engiz-i devr-i ḥurremi
Pir-i dehrin defter-i ' ömründe eyyām-ı şitāb
- 21 Esb-i iķbāline bāl-i ḡudsiyāndır ḡāşiye
Mihir nā' l ü aḡterān miḥ ü ḥilāl [de] nev-rikāb
- 22 Böyle düstūr-ı vaķūr u ' umdetü'l-cumhūr kim
Pişgāhında Felātūn olsa da vermez cevāb
- 23 Behr ister lüçce-i feyż-i ' aḡasından biḥār
Ķatre ister riziş-i ebr-i seḡāsından seḡāb
- 24 Ḥaḡ bu kim ma' mūr u ābādāne kıldı ' ālemi
Ķalmadı var ise illā sine-i ' āşık ḥarāb

760 revā iÜ: gerek İ2

761 Bārgāh-ı İ2: Bārkār-ı iÜ

762 Felātūn-fikret İ2: Felātūn-mekremet iÜ

763 20-41. beyitler İ2'de yoktur.

- 25 Oldu devri bâ' iş-i âsâyiş-i rüy-ı zemîn
Buldu âsâyiş daği bu kûbbe-i pür-inkılâb
- 26 Görmedi çeşm-i şadâret böyle bir âşaf-nazîr
Her umûra âşinâ her ma' rifetde behre-yâb
- 27 Âşafâ şadrâ keremkârâ merâhim-güsterâ
Ey mekârim-pîşe zî-şân âşaf-ı devlet-nişâb
- 28 Sensin ol ' âlî-makâm-ı maẓhar-ı esrâr-ı Hâk
Zâtına pâ-beste tevfiķ-i Hüdâ bi-irtiyâb
- 29 Sensin ol dânâ-yı ' âlem âşinâ kâr-âzmâ
Kim bütün ef ' âliñe dümdârdır rüşd ü şavâb
- 30 Sensin ol düstûr-ı nîkûkâr u hayrât-cüy kim
Rûz u şeb hayr-ı du' â etmekde saña şeyh ü şâb
- 31 İşte ez-cümle bu ' abd-i ' âciz ü bi'-kes daği
Nâ- ümîd olmuş iken luţfuñla etdin kâm-yâb
- 32 Hâk bilir kim rûz u şeb bu ni' meti fikr eyleyip
Hıdmet-i hayr-ı du' ânızla gözümden gitdi h'âb
- 33 Ben riyâ etmem yalan hiç söylemem hâşâ ki ben
Eylemem dünyâ için bu güne fi' li irtikâb ⁷⁶⁴
- 34 Hıdmetiñde tâ olunca Hâk beni ayırmasın
Bâb-ı mecdiñ var iken göstermesin bir gayrı bâb
- 35 Sen hemân ey mihr-i devlet tâbiş-i eltaşdan
Geh-be-geh bu zerre-i nâçizi eyle behre-yâb
- 36 Devletiñde gerçi şadânım velâkin şîne
Bulunur eski elemelerden hirâş u piç ü tâb
- [50b] 37 Zimmetimde ya' nî sâbıkdan düyünüm var birâz
Şâhid-i tab' imda vardır ol sebebden iztırâb
- 38 Devletiñde cümlesi âsân olur ben gam yemem
Müstedâm ol sen hemân devletle ey ' âli'-cenâb
- 39 İzn olursa lîk küstâhâne söyledim biraz
Vaşf-ı şi' r-i cân-fezâ-yı medh-i tab' -ı nükte-yâb
- 40 Cümleñiñ ma' lûmudur gerçi ne hâcet vaşfıma
Buldu mihr ü meh gibi şöhet bu nazm-ı müsteţâb
- 41 Şâ' ir-i ablaķ-süvâr-ı ' arşagâh-ı ma' n'iyim
İşte meydân-ı sülhan var mı baña bir hem-rikâb
- 42 Sözlerim süzân olurdu olmasaydı âb-dâr
Tab' -ı âteşnâk zirâ dâ'imâ pür-iltihâb
- 43 Âferîñ ahsente ey **Fâzıl** bu şi' r-i dil-keşe
Kim dimâg-ı tab' a verir her sözü hükmi-şarâb

764 Bu beyit ve bazı mısralar, hazine kethüdası İbrahim Ağa için yazılmış kasidede de yer almaktadır.

- 44 Söz tamām oldu hūlūş-ı şıdķla şimden gerü
Destiñ aç kim geldi hengām-ı du^ç ā-yı müstecāb
- 45 Tā ki her nev-sālde āmed-şüd-i a^ç yād ile
Edeler zevķ ü şafāyı hāķ-ı^ç ālem iktisāb⁷⁶⁵
- 46 Düşmen-i bed-h^vāhlar ķurbān ola ķoçbaşına
Sen hemān devlet ile var ol eyā^ç āli-cenāb⁷⁶⁶
- 47 Bu cihān durduķca dur devletli sultānım benim
^çIydler gelsin de gitsin tā ilā-yevmi^çl-ķisāb
- 48 Bunda^ç izz ü cāh u devlet anda Firdevs-i berīn
İki dünyādan merām üzre olasın behre-yāb

KAŞİDE DER-HAKK-I KOCA YÜSUF PĀŞĀ^ç AZĪMET-İ ORDU-YI HÜMĀYUN⁷⁶⁷

Fe^ç ilātün / Fe^ç ilātün / Fe^ç ilātün / Fe^ç ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Yine açdıķ sefer için^ç ālem Allāh yekdir
Nüh-^ç ālem rāyet-i fahr-ı ümem Allāh yekdir
- 2 Berķ ile şā^ç iķa-i muhriķayı āndırarak
Çağırır midfā^ç-ı ejder-şikem Allāh yekdir
- 3⁷⁶⁸ Dökülüp bahre nice gūş veren a^ç dā
Dedi bu nağme-i māhi-yi yem Allāh yekdir
- 4 Çünkü ma^ç lūm ki *el-nuşretü min-^çindi'llāh*
Çekmesin^ç asker-i İslām elem Allāh yekdir⁷⁶⁹
- 5 Sāl-i tārīhi ki^ç Abdülhamīd-i ğālibdir
Çekmeziz nuşret için biz de gam Allāh yekdir
- 6 Öyle bir şavlet-i şāhāne edip düşmene kim
Ditredi hāvfla şāh-ı^ç Acem Allāh yekdir
- 7 Gül-i iclāline bir Nemçe ise düşmen-i dīn
Mihr-i şemşire dayanmaz o nem Allāh yekdir
- [51a] 8 Yaş için ol ķuru ğavğāya peşimān oldu
Gözyaşı dökmededir dem-be-dem Allāh yekdir
- 9 Bāb-ı vālāya ru^ç üsu gele Rūsiyyalınıñ
Hāķ helāk eyleye ser-tā-ķadem Allāh yekdir
- 10 Ķal^ç eder Ķal^ç ayı ger sedd-i Sikender olsa
Leşker-i şāh-ı mu^ç allā-himem Allāh yekdir⁷⁷⁰

765 āmed-şüd-i: āmed-şüde İ2, İÜ

766 ola: İ2-

767 B1 64b, İ2 50a, İÜ 50b, MA-, T1-

Berāy-ı Sefer-i Hümāyün Der-Sitāyiş-i^ç Abdülhamīd Hān u Yūsuf Pāşā B1; Başlıksız İ2

768 İ2, İÜ-

769 “Zafer, Allah katındandır.”

770 Ķal^ç ayı İ2, İÜ: Ķal^ç ası B1

- 11 Düşmene biñ top-ı taburdan efzün mühlik
Nefes-i pâdişeh-i Cem-ğaşem Allâh yekdir
- 12 Ba' d-ez-îñ biz dañi ġâzi okuyalım zîrâ
Yazdı ġâzi anı levh ü kalem Allâh yekdir
- 13 Düşmen-i dîni ede Hâzret-i Yûsuf Pâşâ
Heme üftâde-i çâh-i 'adem Allâh yekdir
- 14 Zülf-i târîk-i perâkende-i hûbân gibi
Ede a' dâyı bütün hem-be-hem Allâh yekdir
- 15 Taht-ı bed-bahtını çahren ede pâmâl ü şikest
Şadr-ı Rüstem-reviş-i muhteşem Allâh yekdir
- 16 Râyet-i Hâzret-i Peyğamber ile mesrûren
Gele İstanbula ol muhterem Allâh yekdir
- 17 Ben de tebrîk-i ġazâya varayım hâzretine
Dâmeniñ büs eder ederekden diyem Allâh yekdir
- 18 Dildeki hışn-ı metîni ġamı şekvâ edeyim
Erişir belki cünûd-ı kerem Allâh yekdir
- 19 Fetğ edip kal' a-i şengîn-i ġamı sinemden
Beni hem ede ġariğ-i ni' am Allâh yekdir
- 20 Ede imdâd o pâşâ-yı 'adâlet-pîşe
Yıkılıp leşker-i cevr ü sitem Allâh yekdir
- 21 Münhezim ola o mekrûh ġürûh-ı iflâs
Düşe ardına sipâh-ı direm Allâh yekdir
- 22 Sâyesinde olayım müktesib-i zevk ü na' im
Şâhib-i şervet ü mâl ü hâdem Allâh yekdir
- 23 Mâl-i hülyâya mı daldıñ yine uyan **Fâzıl**
Şıdğla söyle hemân dem-be-dem Allâh yekdir

KAŞİDE DER-HAĞĞ-I YÛSUF PÂŞÂ 'AZİMET-İ ORDU-YI HÛMAYÛN⁷⁷¹

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...- - / ...- - / ...- - / ...- -

- 1 Āferîñ ey 'alem-efrâz u dilîr-i bî-bâk
Görmedi çeşm-i 'adü böyle vezîr-i fettâk
- [51b] 2 Devlet ü dîne bu hıdmetle sevindi iki şâh
Şâh-ı evreng-i cihân şâh-ı serîr-i *levlâk*

771 B1 70b, İ2 50b, İÜ 51a, MA 101, T1-
Berây-ı Yûsuf Pâşâ B1; Başlıksız İ2; Kaşide Der-Sitâyiş-i Koca Yûsuf Pâşâ MA
Koca Yusuf Paşa, I. Abdülhamid'in atamasıyla (1786) sadrazamlık görevini ifa ederken 1787-
1792 Osmanlı-Rus savaşında orduya kumandanlık etmiş, Avusturya arşidükü II. Joseph'e karşı
Sebeş Muharebesi'ni kazanmıştır. 1789 yılında kaptan-ı derya olmuş, 1791 yılında III. Selim
tarafından tekrar sadrazamlığa getirilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bk. Beydilli, 2013: 23-25.

- 3 Hün-ı düşmen ile kan ağladı tığñ ammā
Giry-e-i çeşmi leb-i devleti kıldıñ idhāk
- 4 Nakş-ı tevhid için seng-dil-i a' dāya
Oldu her ma' rekede nişter-i tiriñ hakkāk⁷⁷²
- 5 Çirk-i şirk ile ten-ālūde iken devlet ü dīn
Oldu şemşiriñ o germābede keskin dellāk
- 6 ' Aksi āyine-i çerh üstüne mānend-i şafaķ
Hün-ı tığñ ile āl oldu o deñli ruħ-ı hāk
- 7 Pīr-i Behrām-ı felek lerze-künān-ı dehşet
Yazdı hün-ı dil ile nām-ı şerifiñ seffāk
- 8 Hāme-i nūr ile bu güne debīr-i gerdün
Kıldı elķābıñı tuğrā-yı berāt-ı eflāk⁷⁷³
- 9⁷⁷⁴ Muktedā-yı vüzerā ' uķde-küşā-yı ' uķalā
Mültecā-yı zu 'efā sine-küşā-yı gamnāk⁷⁷⁵
- 10 Ya' nī düstūr-ı felek-mertebe Yūsuf Pāşā
Ser-i erbāb-ı hıred server-i ehl-i idrāk
- 11 Minber-i kelle-i a' dāda haṭīb-i seyfi
Oķudu huṭbe-i lā-na' būdü illā iyyāk⁷⁷⁶
- 12 Nem-i iķbāl-i felek mihr-i şerīf-i tığı
Eyledi çeşm ü ten-i Nemçeyi ammā nemnāk⁷⁷⁷
- 13 Dūzah-ı ceng-i şerer-pāşa ru 'ūs-ı Rūsī
Ateş-i ķahr u celālinde degildir hāşāk
- 14 Bīm-i dil-dūzu ki dehşet-figen-i düşmen olur
Tirden evvel eder ķalb-i ' adūyu şad-çāk⁷⁷⁸
- 15 Oldu Mirrīh şalāhıyla ' Uṭārid-meşreb
Taķınıp hañcer-i ser-tize bedel bir misvāk
- 16 Çeşm-i giryān olamaz devr-i şafa-baḥşında
Meger engūru için giry-e ede dide-i tāk⁷⁷⁹
- 17 Rūz-ı handānına şad-reşkle bu evķatıñ
Zehr-i māri aķıdıp giry-e-i çeşm-i Daḥḥāk
- 18 Esb-i iķbāline Hızr olmuş iken gāşiye-dār
Nuşret olmaz mı aña beste-i bend-i fitrāk⁷⁸⁰

772 Oldu İ2, İÜ, MA: Ol B1

773 bu İ2, İÜ, MA: bir B1

774 İ2, MA-

775 küşā-yı İÜ: kefā-yı B1

776 "(Ey Allahım!) Senden başkasına ibadet etmeyiz."

777 Nem-i iķbāl-i İ2, İÜ: Nem ķapar B1; Hātem-i iķbāl-i MA / şerīf-i İ2, İÜ, MA: şerīfi B1

778 figen-i B1, İ2, İÜ: figen ü MA

779 engūru İÜ: engūr B1, İ2, MA

780 Hızr B1, İ2, İÜ: Hāşr MA / aña İ2, İÜ, MA: kemer B1

- 19 Āşafā dāver-i encüm-sipehā dil-şāfā
Zehr-nūşān-ı ğama maq̄demiñ oldu tiryāk
- [52a] 20 *Yūsufü'l-Gāzī* ki oldu saña tārīḥ yeter [H 1205] ⁷⁸¹
Ne desin şāniña şāyeste bu ṭab^c -ı çālāk
- 21 Ḥāk-i dergāha bu tebrīk-i ğazā kaşdı ile
Fāzılā eyleme naq̄dine-i eşki imsāk ⁷⁸²
- 22 Ḥazret-i ğāzīye dil kal^c aşımı inhā kııl
Tā-be-key ola ḥarāb bu sīne-i āteşnak ⁷⁸³
- 23 Bir işāret buyurup leşker-i luṭf u kereme
Eylesin zümre-i küffār-ı ğami cümle helāk
- 24 Tā ki ser-çeşme-i ḥurşīdden āb-ı şu^c le
Eyleye 'ālemi çirk-i siyeh-i şebden pāk ⁷⁸⁴
- 25 Şaff-ı iqbālīne serdār ola sa^c d ü tevfiḳ
Leşker-i düşmene dümdār ola qahr u ihlāk

‘ARZ-I ḤĀL BERĀY-I İFĀDE-İ ḤĀL-İ PÜR-MELĀL ⁷⁸⁵

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Nizāmü'l-^c āleme şad-^c arz-ı ḥāl eyler perişānī
Bu ğüne āşafa başt-ı maqāl eyler perişānī
- 2 Ki bu çāker nizām-ı ḥāle lāyık bir perākende
Aña cemi^c yyeti emr-i muḥāl eyler perişānī ⁷⁸⁶
- 3 Yerim ḥurşīdveş bālāter iken encümenlerde
Beni mānend-i sāye pāyimāl eyler perişānī
- 4 Nişār etmiş iken berg-i gül-i āmālimi ḥāke
Ḥacāletlerle rengim āl āl eyler perişānī ⁷⁸⁷
- 5 Dağıtdı dāne dāne ḥırmen-i āmālimi ğüyā
Benim'çün ḥāl-i dilberden mişāl eyler perişānī
- 6 Felekde āhım oldu tūde tūde şu^c le-ber-şu^c le
Sipihre āh ile taḫrīr-i ḥāl eyler perişānī ⁷⁸⁸

781 یوسف الغازی =1205/1791

782 dergāha bu B1, İ2, MA: dergāhına İÜ

783 ḥarāb bu sīne-i B1: ḥarāb-ı sipeh-i İ2, İÜ, MA

784 ḥurşīdden İ2, İÜ, MA: ḥurşīde dek B1

785 B1 63b, İ2 51b, İÜ 52a, MA 149, T1-

Kaşīde Berāy-ı Şadr-ı A^c zam^c İzzet Meḥmed Pāşā B1; Başıksız İ2; Kaşīde Der-Sitāyiş-i Şadr-ı Şābık^c İzzet Meḥmed Pāşā Edāma'llāhu İclālehū MA

786 nizām-ı ḥāle B1, İ2, MA: nizāmü'l-ḥāle İÜ

787 āmālimi İÜ: ezher gibi B1; maḫşūdumu İ2, MA

788 tūde tūde İ2, İÜ, MA: perde perde B1 / şu^c le-ber-şu^c le İ2, İÜ, MA: şu^c le-i eş^c arım B1

- 7⁷⁸⁹ Top etdim āh-ı şerer-āteşinimle semāvātı
Meger ehl-i dili şāhib-celāl eyler perişānı
- 8 Hülāsa hālimi tanzīme bir imdādın olmaḡsa
Efendim bendeki pejmürde hāl eyler perişānı
- 9 Sezā mı ben du‘ākār-ı nizām-ı ‘ālem olmuşken
Baña āh u fiğānı ḡasb-i hāl eyler perişānı
- 10 Revā mı nā’il-i va‘d-i şerīf-i ḡazret olmuşken
Baña ye’s-i emelden bed-me’āl eyler perişānı⁷⁹⁰
- 11 Ne lāyıkdır ki ben meddāh-ı şadr-ı a‘zam olmuşken
Nişimengāhımı şaff-ı ni‘āl eyler perişānı
- [52b] 12⁷⁹¹ Cenāb-ı āşaf-ı vālā ki vakt-i intizāmında
Hemān zūlf-i bütāna intiḡāl eyler perişānı
- 13 Meḡmmed ‘İzzet ol düstür-ı ekrem kim zamānında
‘Adem-ābāda dek şedd-i riḡāl eyler perişānı
- 14⁷⁹² Zamān āsūde oldu fitneden vakt-i şerīfinde
Meger kim fitne-i ḡüsn-i cemāl eyler perişānı
- 15 Cenābı olmasa şirāze-bend-i nüshā-i ‘ālem
Cihān evrāḡına bilmem ne hāl eyler perişānı
- 16⁷⁹³ Umūru mū-be-mū rabṡ etmese meşşāta-i ‘adlı
Nizām-ı zūlf-i mülke iḡtilāl eyler perişānı
- 17 Nizāmı rābıta verdikce kār-ı devlet ü dīne
Helāk-ı firḡa-i ehl-i ḡalāl eyler perişānı
- 18 Güzār etse dem-i ‘adlinde bāḡa bād-ı zūr-āver
Zemīne şanma kim berg-i nihāl eyler perişānı
- 19 Cihān cem‘iyetīn buldu meger hāl-i dil-i ‘āşık
Aña sevdā-yı fikr-i ḡaṡṡ u ḡāl eyler perişānı
- 19 Zer-i iḡsānı ammā bulmadı cem‘iyyet-i ḡaṡṡ
Aña dest-i kerem ṡab‘-ı nevāl eyler perişānı
- 20 Hışāl-i pāke şāmil oldu zāt-ı mecma‘ u’l-ḡayrı
Dil-i a‘dāsına bu iştīmāl eyler perişānı⁷⁹⁴
- 21 Hidīvā böyle mi ben cem‘ ederdim vaşfını ammā
Perişānım beni ḡayretle lāl eyler perişānı
- 22 Perişān sözlü bir şā’ir degil bu bendeñiz ammā
Felāṡun olsa da mecnūn-maḡāl eyler perişānı

789 B1, İ2, MA-

790 ye’s-i emelden İ2, İÜ: ye’s ile hāl-i B1; ye’s-i elemden MA

791 B1, İ2 ve MA’da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

792 B1, İ2 ve MA’da 18. beyittir.

793 B1’de 22. beyittir.

794 ḡayrı İÜ: bahri B1, İ2, MA

- 23 Benim iklīm-i ' irfāna nizām-ı ' ālem-i ma' nā
Kemālimden dil-i ehl-i kemāl eyler perişānī
- 24 Hūşūşā bu kaşidem mecma' -ı i' cāz-ı ma' nīdir
Aññ her beytine fikr-i hayāl eyler perişānī
- 25 Ki cem' iyyetli olsun hem perişān olsun elfāzı
Nice zıddıyla bilmem i' tidāl eyler perişānī
- 26 Eder her mışra' -ı evvel nizām elfāzını imā
Daği her mışra' -ı şānī me 'āl eyler perişānī ⁷⁹⁵
- 27 Benim mecmū' a-i pür-dānişim ammā perişānım
Beni fersūde-i zir-i ni' āl eyler perişānī ⁷⁹⁶
- 28 Sūhanda māye-i teşvīk olur cem' iyyet-i hātır
Heveskārāna irāş-ı melāl eyler perişānī
- 29 Nizām-ı ' ālemā şadrā perişānım perişānım
Beni farḡ-ı sitemden bi-mecāl eyler perişānī
- 30 Nizāmıñ hālime bir rābiḡa vermezse ve'l-hāşıl
Beni bundan perişān ihtimāl eyler perişānī
- [53a] 31 Dil-i pür-nūrumu bād-ı muḡālif kıldı şad-şu' le
Aña bu firḡati āḡir vişāl eyler perişānī
- 32 Perişāndır belī her cism-i nūrānī ki ' ādetdir
Felekde māh-ı tābānı hilāl eyler perişānī ⁷⁹⁷
- 33 ⁷⁹⁸ Perişānlıkda oldu bu sūhan bir ḡurre-i cādū
Aña cem' iyyet-i sihr-i ḡelāl eyler perişānī
- 34 Cemā' at olsa ervāḡ-ı melek ' arş-ı mu' allāda
Beni ammā du' ādan iştigāl eyler perişānī
- 35 ⁷⁹⁹ Yeter Fāzıl seni manzūm eder ol nāzım-ı devrān
Seni min-ba' d şanma gūşmāl eyler perişānī ⁸⁰⁰
- 36 Du' ā kııl bu perişānlıkda şadr-ı ekreme zirā
Du' āyı ref' -ı bāb-ı lā-Yezāl eyler perişānī ⁸⁰¹
- 37 Vücūdu yevm-i cem' -i ḡaşre dek devletle var olsun
Nitekim düşmene bād-ı zevāl eyler perişānī
- 38 Ola hep muntazam esbāb-ı cāh u devleti tā kim
Ribāḡ-ı kā 'ināt-ı zū'l-Celāl eyler perişānī ⁸⁰²

795 mışra' -ı B1, İÜ: mışra' ı İ2, MA / nizām elfāzını İ2, İÜ, MA: nizām-ı Fāzılı B1

796 ni' āl İ2, İÜ, MA: fi' āl B1

797 her İ2, İÜ, MA: bu B1 / nūrānī ki İÜ, MA: nūrānī bir B1; nūrānide İ2

798 B1'de 31, İ2 ve MA'da 28. beyittir.

799 B1'de 39. beyittir.

800 nāzım-ı İÜ: āşaf-ı B1, İ2, MA

801 zirā İ2, İÜ, MA: Fāzıl B1

802 cāh B1, İ2, İÜ: cā MA / kā 'ināt-ı B1, İ2, MA: kā 'inātu İÜ

TAKRİR-İ RÜ'YÂ DER-HAĖĖ-I ĖAPUDAN-I DERYÂ
VEZİR HÜSEYİN PAŞA⁸⁰³

Fe' ilätün / Fe' ilätün / Fe' ilün

...--/...--/...--

- 1 Dün gece 'âlem-i ma' nâda iken
Ėalvim âyine gibi sâde iken
- 2 Eyledi murğ-ı revânım pervâz
Geşt edip 'âlem-i ' ulviyi biraz
- 3 Ėünkü terk eyledi bu nâsûtu
Vardı seyr eyledi hep lâhûtu
- 4 Rûhlarla olıcağ düş-be-düş
Ėaybdan Ėapdı mu' ammâ bir düş
- 5 Eyledi vâhimeye hep takrîr
Ėıldı hem hiss-i Ėayâle taşvîr
- 6 Oldu bir vâkı' a-i Ėayr-nümâ
Ya' nî tebsîr edici bir rü'yâ
- 7 Gösterip baña Hudâ-yı Bî-çün
Ėüyyiâ ehl-i Beşiktaşî bütün
- 8 Bâb-ı vâlâ-yı serâya ez-cân
Tîz-reftâr ile hep oldu revân
- 9 Ben daği şevĖ-ile kıldım ' acele
Dedim âyâ bu teferrüc ne ola
- 10 Bir de gördüm ki temâşâ-yı ' acîb
Ya' nî u' cübe-i nâdide Ėarib
- [53b] 11 Bir kır at olmuş o yerde peydâ
Şanasın heybet ile ejderhâ⁸⁰⁴
- 12 Zîr-i zânûsu serây dîvârı
Bir Ėazübâne durup dîvvârî
- 13 Gerçi başmışdı ayağın Ėâke
Lîk ser çekmiş idi eflâke⁸⁰⁵
- 14 Olmuş envâ' -ı güherle rahşân
Bir gümüş dağdır eyler leme'ân
- 15 Ėğ bir pîr tutup yuları
Ağdır câmesi hem destârı

803 B1 37b, İ2 52b, İÜ 53a, MA 50, T1 30b

Rü'yâ- yı Şadığa Berây-ı Hüseyyin Pâşâ ki Ba' d-ez-în Vâkı' a-i Be-Ėâr Mâh Ėapudan-ı Deryâ Şüde Fütühât Kerde vü Ta' birât -ı İn Rü'yâ Ėün Afitâb Bedîdâr Şüde B1, T1; Başlıksız İ2; Rü'yâ-yı Manzûm Der-HaĖĖ-ı Ėapudan-ı Deryâ Hüseyyin Pâşâ MA

804 Şanasın B1, İ2, MA, T1: Şanma sen İÜ / heybet B1, İ2, İÜ: hey'et MA

805 başmışdı MA: başmışdır B1, İ2, İÜ, T1

- 16 Şağ u şolunda birer tırfa şıfāt
Güyyiā nūr-ı mücessem iki zāt
- 17 Her biriniñ daği var bāl ü peri
Beñzemez anlara hiç ins ü peri
- 18 Halk hayretle nigāh eyler iken
Kime bu esb çekildi der iken ⁸⁰⁶
- 19 Bir de sultānım olup rüy-nümā
Bir yeşil cāme ile ser-tā-pā
- 20 Olmuş ammā ser ü düşunda bedīd
Şanki konmuş bir iki murğ-ı sefid
- 21 Sizi gördükde o ervāh-ı ‘izām
Aldılar şevk ü tebessümle selām
- 22 Eylediler size ta‘zīm ü vaqār
Kaldırıp eylediler esbe süvār
- 23 Kıldı reftāra o eşheb āğāz
Oldu ardında cihān velvele-sāz
- 24 Doludizgin atılıp deryāya
Şanki girmiş gibidir şahrāya
- 25 Durduñuz siz de rikāb üstünde
Yürüdü ol daği āb üstünde
- 26 Gitdi ilğār ile māşā ‘a’llāh
Dedi ‘ālem kimi āh u kimi vāh
- 27 ‘Ākıbet dīdeden olduğda nihān
Halk feryād ile oldu giryān
- 28 Eglenip haylī zamān deryāda
Ye’s gelmiş iken ol eşnāda
- 29 Dürdan eylediñiz şoñra zuhūr
Oldu ‘ālem yine şād u mesrūr
- [54a] 30 Sāhile yaklaşıp ol şīr-i jiyān
Atılıp geldi bütün seyriciyān
- 31 Leb-i deryāya şoşuldum gitdim
Gelicek hāzretiñi seyr etdim
- 32 Dest ü āğūşuñuz olmuş pür-hūn
Kelle-i düşmen ile diğere-gūn

806 hayretle B1, İ2, MA, T1: hayretde iÜ

- 33 Söz hilâf olmasın Allâha ‘ayân
Olduğu gibi yazıldı bu hemân
- 34 Kelle beş var idi yâ altı da var
Var ise üstü bunuñ altı da var ⁸⁰⁷
- 35 Göricek hâşılı bu bendesini
Urdu bir kelle-i düşmenle beni
- 36 Gülerekden yine düşdü rāha
Vardı devletle serāy-ı şāha
- 37 Geldi ammā baña bundan vaḥşet
Giderek aldı beni bir dehşet
- 38 Ayağım altına kelle dolaşır
Daḥi dāmānıma kanı bulaşır
- 39 Oldum ol ḥālet ile dīde-küşā
Uyanıp ḥavf-ile Mecnūnāsā
- 40 Düşmeyip gā’ile-i teşvīşe
Eyledim vākı’ ayı endişe
- 41 Gördüm anı ki müferriḥ rü’yā
Oldu ma’ nāsı bütün cilve-nümā
- 42 Eyledim zāhiri üzre ta’ bir
Şu’ le-i mihrî ne ḥācet taḫrīr ⁸⁰⁸
- 43 Buña lāzım degil İbn-i Şirīn ⁸⁰⁹
Şikenim öyle sūḥanla şirin
- 44 Umarım eylemeden vāḫtî mürūr
Şöyle ta’ biri gibi ede zūhūr ⁸¹⁰
- 45 **Fāzılā** buldu nihāyet sūḥanıñ
Aç ḥulūş-ile du’ āya deheniñ
- 46 İki dünyāda Cenāb-ı Bārī
Ede ‘ālî o’ ināyetkārı
- 47 Ḥāzretinden dileriz Ma’ būduñ
Vere dil-ḥ’āhı gibi maḫşūduñ
- 48 ⁸¹¹ Şaklasın hıfz-ı emānında Ḥudā
Çatlasın çeşm-i ḥasūd u a’ dā

807 idi B1, İ2, MA, T1: yedi İÜ / altı davar MA: altı var B1, İ2, İÜ, T1 / altı da var MA: altı var B1, İ2, İÜ, T1

808 Taḫrīr T1-

809 İlk dönemlerde daha çok muhaddis ve fakih olarak tanınan İbn Sîrîn’in sonraki yüzyıllarda ilk rüya tabircilerinden biri olarak anılması dikkat çekmektedir.

810 vāḫtî B1, İ2, MA, T1: vāḫtî İÜ

811 İ2, İÜ, MA, T1-

- 49 Dem-be-dem ede Hüdā-yı Bî-çün
Rütbe-i devlet ü kadriñ eفزün

**KAŞİDE-İ TEHNİYE BERĀY-I KAPUDAN-I DERYĀ
ŞÜDEN-İ KÜÇÜK HÜSEYİN PĀŞĀ**⁸¹²

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...-

- 1 Rüzgār oldu yine müjde-resān-ı deryā
Şevk-ile cūşa gelip ruḥ-ı revān-ı deryā
- 2 Ya' nī ol ḥāzret-i pāşānıñ işitdi nāmın
Geldi boğaza anı görmege cān-ı deryā
- 3 Nice pāşā-yı seḥā-pişe ki dest-i keremi
Ḥarcanır şu yerine olsa da kān-ı deryā⁸¹³
- 4 Ya' nī devletli ' ināyetli Hüseyin Pāşā kim
Baḥr-i ' ummān-ı mekārım kapudan-ı deryā
- 5 Vāz gelip keştī-yi çerḥ orsa-poca gitmekden
Kıldı erbābına teslim-i ' inān-ı deryā
- 6 Ba' d-ez-īn rāh-ı donanmaya muḥālif esme
Saña tenbīh işit ey bād-ı vezān-ı deryā
- 7 Beñzedi nūr-ı donanma daḥi şems ü kāmere
Mihri zātı olalı şu' le-feşān-ı deryā
- 8 Fülk-i iḳbāline rehberlik ederken tevfiḳ
Dārağacına gelir ehl-i ziyān-ı deryā
- 9 Verdi iḳbāli donanma-yı hümāyūna cemāl
Güyyiā her biri bir tāze cüvān-ı deryā
- 10 Saṭvet-i ḳahrı da bir gūne daḥi verdi celāl
Görünür her biri bir şir-i jiyān-ı deryā⁸¹⁴
- 11⁸¹⁵ Baḥr ü ber ḳılsa şeref yarışı birbiri ile
Olur eفزün-ı cenābı ile şān-ı deryā
- 12 Oldu mähilere in' ām u seḥāsı bālīg
Çıkdı şu yüzüne hep muḥtefiyān-ı deryā
- 13 Gelse dergāhına şu istemege bir teşne
Utanır vermege hep āb-ı revān-ı deryā

812 B1 45b, İ2 53b, İÜ 54b, MA 62, T1 35b

Berāy-ı Kapudan-ı Deryā Şüden-i Hüseyin Pāşā B1, T1; Başlıksız İ2; Kaşide Der-Sitāyiş-i Müşārün İleyh MA

813 olsa da kān-ı B1, İÜ: olsa kān-ı İ2; olsa dü-kān-ı MA, T1

814 Saṭvet-i ḳahrı B1, İ2, İÜ: Saṭvet ü ḳahrı MA

815 İ2, İÜ, MA, T1-

- 14 Rûy-ı yemde görünen gâhîce girdâb degil
Nim-ğand oldu meserretle dehân-ı deryâ ⁸¹⁶
- 15 Görünen çehre-i baħr üzre degil çîn-i cebî
Oldu başdan başa pâlûde-i ħvân-ı deryâ
- 16 Baħr-i ‘ummân üzerinde görünen şanma ħabâb
Göz göz olmuş yüzünü görmege cân-ı deryâ ⁸¹⁷
- 17 Ka‘ r-ı baħr içre degil pençe-i şâĥ-ı mercân
Ķınalandı bu meserretle benân-ı deryâ
- 18 ⁸¹⁸ Dest ħaldırdı du‘âsıyla dıraĥt-ı şaħrâ
Dil uzatdı daĥi medĥiyle dehân-ı deryâ ⁸¹⁹
- 19 ⁸²⁰ Keşt/ler şevĥle gösterdi ‘amûd-ı yelken
Çiçek açmış gibi her biri fidan-ı deryâ
- [55a] 20 ⁸²¹ Şu gibi ħuvvet-i bâzû-yı kef-i himmetine
Ne ħadar çillesi saĥt olsa kemân-ı deryâ
- 21 Esb-i iĥbâline bir ĥaĥve gibi rûy-ı zemîn
Keşt/-yi câĥına bir mîl mekân-ı deryâ
- 22 ⁸²² İftihâr eylesin anıñla âġâyân-ı serây
Eylesin anıñ için cûş u figân-ı deryâ
- 23 Ey veliyyü ‘n-ni‘ amım dâver-i ‘âlî-himemim
Sensin ol müfteĥir-i berr ü yegân-ı deryâ ⁸²³
- 24 ⁸²⁴ Sensin ol Rüstem-i devrân u dilîr-i meydân
Ķahramân berr ü himem cânsitân-ı deryâ
- 25 Sensin ol ser-figen-i düşmen ü seyfü’d-devle
Âb-ı tıġıñla olur emn ü emân-ı deryâ
- 26 Keremiñ baħrine nisbet ile bir ħatre degil
Ne ħadar cûşa gelirse cevelân-ı deryâ ⁸²⁵
- 27 ⁸²⁶ Sârî olsa keremiñ baħre çıkardı cevher
Atılır sâĥile hep genc-i revân-ı deryâ

816 görünen İÜ, MA: görülen B1, İ2, T1

817 Baħr-i ‘ummân üzerinde görünen şanma B1, İÜ: Görülen çehre-i baħr üstüne zann etme İ2, T1; Görünen çehre-i baħr üstüne zann etme MA

818 İ2, MA, T1-

819 Dil B1: El İÜ

820 İ2, MA, T1-

821 İ2, MA, T1-

822 İ2, MA, T1-

823 Ey veliyyü ‘n-ni‘ amım dâver-i ‘âlî-himemim İÜ, T1: Ey veliyyü ‘n-ni‘ am u dâver-i vâlâ-yı himem B1, İ2; Ey veliyyü ‘n-ni‘ am u dâver-i vâlâ himmet MA

824 B1, İ2, MA, T1-

825 bir ħatre degil B1, İ2, MA, T1: ħatre olamaz İÜ

826 B1, İ2, MA, T1-

- 28 Keşt̄-yi kārı şalıp baħr-i tevekkül içre
Yelken-i himmeti aç geldi zamān-ı deryā
- 29 **Fāzılı** kırtara ğavvāş-ı seħā vü keremiñ
Olmuş ekdār ile ğarķ-āb-ı miyān-ı deryā ⁸²⁷
- 30 Fülk-i iķbāline Nūħ ola re'īs-i liman
Saña göstermeye Allāh ziyān-ı deryā
- 31 Bād-ı tevfiķ-i refiķiñ ne yaña 'azm etseñ
Yoluña Hızr ola dāmen-be-miyān-ı deryā

KAŞİDE-İ KEREM-NĀME BE-ĶAPUDAN HÜSEYİN PAŞA ⁸²⁸

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...--/...--/...-

- 1 'Ālem içre ne bu ğavġā-yı kerem
Gece gündüz bu temennā-yı kerem
- 2 Öyle me'lūf-ı su'āl olmuş ħalk
Mürdeden isteye ihdā-yı kerem ⁸²⁹
- 3 Böyle kalırsa bu hırş-ı beşerī
Belki ta'ciz ola mevtā-yı kerem
- 4 Hele müflislerē söz yok ammā
Aġniyā eyleye imā-yı kerem
- 5 Şāhib-i şervet olan devletli
Nefsini eyleye rüsvā-yı kerem
- 6 Göresin debdebeli 'ālī-şān
Şaņasın zātını bābā-yı kerem
- [55b] 7 Esb-i zerrin ile vāfir huddām
Kürk-i semmür ile ālāy-ı kerem
- 8 Çünki cerrāra kıyāfet lāzım
Ki ola bāriķa-efzā-yı kerem
- 9 Gelicek bāreh-i vālāya
Evvelā eyleye şekvā-yı kerem
- 10 Çeşm-i giryānına rahm eylesesin
Diyesin işte budur cāy-ı kerem

827 Fāzılı kırtara ğavvāş-ı seħā vü keremiñ B1, İ2, MA, T1: Dest-gir ol kerem ü luţfla Fāzıl kuluña İÜ / Olmuş B1, İ2, MA: Oldu İÜ

828 B1 38b, İ2 54a, İÜ 55a, MA 53, T1 33b

Kaşide-i Diğer Berāy-ı Hüseyin Pāşā B1; Başlıksız İ2; Kaşide-i Kerem-nāme Der-Sitāyiş-i Ķapudan-ı Deryā Ġāzī Hüseyin Pāşā MA; Kaşide-i Keremiyye Berāy-ı Ķapudan-ı Deryā Hüseyin Pāşā T1

829 su'āl B1, İ2, MA, T1: nevāl İÜ / isteye B1, İ2, İÜ, T1: istiyor MA

- 11 Ya donanmış at ola yâ sâ' at
Ya bir ihrâm ola kâlâ-yı kerem
- 12 Hâne-i câhına baksañ ammâ
Bir bir üzre yañar eşyâ-yı kerem
- 13 Müte' addid kî'seler Bedrosda
Yine zâlim ede sevdâ-yı kerem
- 14 Öyle Fir'avnı ğarîk-i ihsân
Niçün eyler yed-i beyzâ-yı kerem ⁸³⁰
- 15 Hisseti şöyle ki deryâ olsa
Eylemez pençesi icrâ-yı kerem
- 16 Cenneti bir pûla şatsa Cibrîl
Yine almaz o müberrâ-yı kerem
- 17 Kõnsa inbîk-i niyâza desti
Eylemez kaçresi irhâ-yı kerem
- 18 Görse Zünnunu bürehne-ten iken
Aña vermez bir uruba-yı kerem
- 19 ⁸³¹ Vermege şâ'iliniñ dişine taş
Çâk çâk olsa da hârâ-yı kerem ⁸³²
- 20 Gelse dergâhına kavm-i Yûsuf
Vermeye dâne-i buğdây-ı kerem
- 21 Böyle 'âlîlere lâzım dâ'im
'Âleme eyleye ifşâ-yı kerem
- 22 Şart-ı iqbâl ola bend-i ihsân
Şân-ı devlet ola hem-pây-ı kerem
- 23 Kişi ihsân ile her kâma erer
Kâmlıktır iki dünyâ-yı kerem ⁸³³
- 24 Böyle nuṭk etdi Nebiyy-i şâdik
Dâr-ı cennet daḡi me'vâ-yı kerem
- 25 Cennete mü'min-i ebḡal giremez
Andan akreb aña Tersâ-yı kerem
- [56a] 26 Her saḡî çünki Ḥabîbullâhdır
Şeyyidü'n-nâs olur ebnâ-yı kerem
- 27 Ne keremdir bu ki zî-kudret ola
Ede erbâbına ilkâ-yı kerem

830 Niçün B1, İ2, MA, T1: Nice İÜ

831 İ2, MA, T1-

832 Çâk İÜ: Aña B1

833 kâma erer İ2, MA, T1: kâmi erer B1; kâmi bulur İÜ

- 28 Kāse-dārān-ı niyāza ne güzel
Ser-fürü eylese minā-yı kerem⁸³⁴
- 29 Her denī buña muvaffak olamaz
Yücedir rütbe-i vālā-yı kerem⁸³⁵
- 30 Çekmege kuvvet-i qudsī lāzım
Sahtdir bu çile-i yay-ı kerem
- 31 Deveci bir ‘ Arab iken Hâtem
Haşre dek kaldı müvellâ-yı kerem
- 32 Bermekī olmuş iken ‘ azm-i remīm
Nāmı bu vaqte dek ihyâ-yı kerem
- 33 Buhl ile yerlere geçdi Kārūn
Edicek nefsinı ibrâ-yı kerem
- 34⁸³⁶ Ne le ’īm oldu bu nesl-i Ādem
Ne ‘ aqım oldu bu Havvâ-yı kerem
- 35 Şimdi ammā bir alay bī-himmet
Eylemez fehm mezâyâ-yı kerem
- 36 Hissetiñ adına tedbīr-i ma‘ aş
Dediler āh o a‘ dâ-yı kerem
- 37 Tab‘ -ı ihsāna sefāhat hep dediler
Bu mu eslāfda ma‘ nâ-yı kerem
- 38 Mekremet başka sefāhat başka
Başkadır sünnet-i ‘ uzumā-yı kerem
- 39 *Duribe fī kalbi hasīsān yazar*
Şikke-i dirhem-i ra‘ nâ-yı kerem⁸³⁷
- 40 Şimdi ednādan umar a‘ lālar
‘ Aqsine oldu hedâyâ-yı kerem⁸³⁸
- 41 Şart imiş ādeme cem‘ -i emvāl
Cehl imiş tab‘ -ı mu‘ allâ-yı kerem
- 42⁸³⁹ Hoş imiş haşlet-i dūn-ı himmet
Boş imiş ‘ ādet-i yektâ-yı kerem⁸⁴⁰
- 43 Şiddet-i hırş ile nefsi nefsi
Kandadır bezl-i ‘ atâyâ-yı kerem

834 eylese İÜ: eyleye B1, İ2, MA, T1

835 vālā-yı B1, İ2, MA, T1: ‘ ulyâ-yı İÜ

836 B1, İ2, MA ve T1’de 47. beyittir.

837 ra‘ nâ-yı İ2, İÜ, MA, T1: ma‘ nâ-yı B1. “Duribe fī kalbi hasīsān. / Cimrilerin kalbine darp edilmiş.”

838 umar B1, İ2, MA, T1: umarlar İÜ / oldu İÜ: ba‘ zı B1, İ2, MA, T1

839 İ2, MA, T1-

840 himmet B1: hisset İÜ

- [56b] 44 ⁸⁴¹ Oldu pejmürde-i bād-ı hıssat
Berg-i ārayış-i tūbā-yı kerem
- 45 Bî-nişān oldu serāb-ı himmet
Bî-vücūd oldu müsemmā-yı kerem
- 46 Kulle-i Kāf-ı himemde evvel
Dediler var idi ‘ Ankā-yı kerem
- 47 Māl-i Kārūna daḥi mālīk iken
Halkdan ede teḳāzā-yı kerem ⁸⁴²
- 48 Hem melāmet-zen-i erbāb-ı şehā
Hem seyāḥat-zed-i şahrā-yı kerem
- 49 Ol sebep cümlesi a‘ lā ednā
Sā’il-i bāb-ı mu‘ allā-yı kerem
- 50 Bir kerem şāḥibi var dünyāda
İster andan bu cihān pāy-ı kerem
- 51 Çeşme bir cümlesi halkın teşne
Yine kāfīdir o na‘ mā-yı kerem
- 52 Dergeh-i ḥazret-i pāşāya varıp
Anda seyr eyle o yağmā-yı kerem
- 53 Ya‘ nī dergāh-ı Hüseyin Pāşā kim
‘ Aleme lücce-i deryā-yı kerem
- 54 Rükni-i devlet kapudan-ı deryā
Dāver-i mevhibe-pirā-yı kerem ⁸⁴³
- 55 Āsumān-mertebe vālā ‘ atebe
Aşafī kevkebe dārā-yı kerem
- 56 Hāteme çerḫ-i kefi öğretdi
Ḥayme-perdāzī-yi Baḥā-yı kerem
- 57 Şerefi rütbe-i ā‘ lā-yı şeref
Keremi ḡāyet-i aḳşā-yı kerem
- 58 Tab‘ -ı pākine oḳutdu ilhām
Tıfl iken ders-i elif-bā-yı kerem
- 59 Yaşfi şer-levḫa-i fiḥrist-i şehā
İsmi pirāye-i tuḡrā-yı kerem
- 60 Hep cihān bende-i iḥsāndır
Urdu her ādeme damḡa-i kerem
- 61 ‘ Aks eder ḳalbine ḥāl-i muḫṭar
Turfā mir‘ āt-ı mücellā-yı kerem

841 B1, İ2, MA, T1’da 90. beyittir. İÜ’de ise beyit tekraren yer almakta olup çeviriyazılı metne alınmamıştır.

842 iken B1, İ2, MA, T1: olan İÜ

843 pirā-yı B1, İ2, MA, T1: vālā-yı İÜ

- 62 Erişir mevhibe-i ihsânı
 ılmadan alibi h ly -y1 kerem
- 63 ⁸⁴⁴ Şanki hep ullarının ismetini
 Anda cem^c eyledi Mevl -y1 kerem
- [57a] 64 Eylemiş ehl-i niy za Mevl 
 Z tım genc-i m h yy -y1 kerem
- 65 ⁸⁴⁵ Ol ki dery zeger-i derg hı
 Ebr-i nis n-ı güher-z -y1 kerem
- 66 Mürde-i fakay1 eyler ihy 
 Kefidir halk  Mesih -y1 kerem ⁸⁴⁶
- 67 ⁸⁴⁷ Şanki gencinesine sim ile zer
 Geldiği dem ola Őeyd -y1 kerem
- 68 Bu iki haŐleti kim cem^c etti
 İŞte defterde hep  b -y1 kerem ⁸⁴⁸
- 69 Ya^c n1⁷ hem ^c iffet ola li¹-g ye
 Hem ede herkese i^c  -y1 kerem ⁸⁴⁹
- 70 Kimseden almaya edn  atre
 Hem ede ^c  leme icr -y1 kerem ⁸⁵⁰
- 71 Baħr iken olmaŐa ebr   seyl- b
 Eylemez s hile if -y1 kerem ⁸⁵¹
- 72 Bu tecell  ile taqlid olmaz
 Sırr-ı Hadır a n  kimy -y1 kerem
- 73 B -riy  öyle hafidir keremi
 Göremez did -i bin -y1 kerem
- 74 Bu daği ehl-i kerem ^c  detidir
 Verdigi dem ede ihf -y1 kerem
- 75 Ey keremk r-ı kerem-s z-ı kir m
 Keremi dir kerem- r -y1 kerem ⁸⁵²
- 76 Bu kerem-n meyi inŐadımдан
 aŐdım iŐb t-ı heyul -y1 kerem

844 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

845 İ2, MA, T1-

846 eyler ihy  B1, İ2, İ , T1: ihy  eyler MA

847 İ2, MA, T1-

848 etdi İ2, B1, MA, T1: etmiş İ 

849 li¹-g ye İ2, İ , MA, T1: beb y  B1 / i^c  -y1 İ2, İ , T1: icr -y1 B1, MA

850 icr -y1 İ2, İ , MA, T1: i^c  -y1 B1

851 if -y1 İ2, İ , T1: ilk -y1 B1, MA

852 kir m İ2, İ , MA, T1: kerem B1

- 77 Ben ğarīk-i kerem ü eltāfiñ
Ġarāzım ŧanma temennā-yı kerem
- 78 ⁸⁵³ Bī-kaŧīde baña luḡfuñ eriŧir
ŧensin ol dāver-i vālā-yı kerem
- 79 Bir alay dūna giriftār oldum
Düŧmen-i zümre-i a' lā-yı kerem
- 80 Her biri hıŧset ile đarb-ı meŧel
ŧüretā hep dehen-ālā-yı kerem
- 81 Ne kaŧīde ne ğazel añlarlar
Ne bilirler revīŧ-i pāy-ı kerem
- 82 Āteŧin sözlerimi ' arz etsem
Eriŧir cismine ħummā-yı kerem ⁸⁵⁴
- [57b] 83 Ṭab' ma cā' ize olmaz cā' iz
Ne đadar olsa müdārā-yı kerem
- 84 Āferinler diye in' āma bedel
İkṫizā eylese inhā-yı kerem ⁸⁵⁵
- 85 Müteħarrık olur anda sevdā
Etse baħŧ-ı zer-i ŧafrā-yı kerem
- 86 ⁸⁵⁶ Gelmez ol ṭab' -ı ğinā Fir' avna
Çübla gelse de Mūsā-yı kerem ⁸⁵⁷
- 87 Hicvine böyle ħaŧisü't-ṭab' inñ
Verdi i' lāmını monlā-yı kerem ⁸⁵⁸
- 88 ⁸⁵⁹ Fikrine gelmeye sevdā-yı nevāl
Çāk çāk olsa süveydā-yı kerem
- 89 ⁸⁶⁰ Dirhemiñ ŧađ ŧađı vaħŧet-engiz
Olıcağ sāmī' a-pirā-yı kerem
- 90 Kılma līmān-ı le' imāna ' ubür
Seni ğarđ etse de deryā-yı kerem ⁸⁶¹
- 91 Āh ey çerđ-i edānī-perver
Ey' adū-yı dil-i dānā-yı kerem

853 İ2, MA, T1-

854 Eriŧir B1, İ2, MA, T1: Eriŧe İÜ

855 in' āma İ2, İÜ, MA, T1: ikrāma B1

856 İÜ-

857 ṭab' -ı ğinā Fir' avna B1: ṭab' -ı menā Fir' avna İ2, MA, T1

858 monlā-yı B1, İ2, MA, T1: mollā-yı İÜ

859 İ2, MA, T1-

860 İÜ, İ2, MA, T1-

861 Seni ğarđ etse de B1, İ2, MA, T1: Etseler ğarka-i İÜ

- 92 Mükrimе һаббе баһîle қантār
Bu mudur қısmet-i icrā-yı kerem ⁸⁶²
- 93 Var mı **Fāzıl** gibi bir müstağnī
Müflis iken ede da' vā-yı kerem
- 94 Bābına dolmuş iken ehl-i düyün
Ola revzende dırem-zā-yı kerem
- 95 Bezl eder varımı bir sâ' atde
Қılmaz endiŕe-i ferdā-yı kerem
- 96 Yine bir yüzden olur fetһü'l-bāb
Böyledir қısmet-i ebnā-yı kerem
- 97 Olsa da ser-be-zemin-i iflās
Yine zāhirde felek-sāy-ı kerem
- 98 Aғniyādan görünür ' iffetden
Ki budur ' ādet-i zibā-yı kerem
- 99 İmtilā göstere aчlıқda iken
Etmeye zevқ-i ŕeker-һā-yı kerem
- 100 Göstere teŕne iken sīrābı
Çekmeye renciŕ-i ŕaһbā-yı kerem
- 101 Aғniyā olmuş iken cerre muŕır
Alalar ŕurre-i ednā-yı kerem ⁸⁶³
- 102 Eylesem ben de eger ma' zūrum
Ba' d-ez-in һırs ile sevdā-yı kerem
- [58a] 103 ⁸⁶⁴ Tutayım ben daһi Mecnūnāsā
Ŗevқ ile dāmen-i Leylā-yı kerem
- 104 Ben gibi һāl-i ruһ-ı istiһқāk
Dūrdan ede temāŕā-yı kerem
- 105 ⁸⁶⁵ Tā-be-key sīnede bu istiğnā
Nice bir dilde bu pervā-yı kerem ⁸⁶⁶
- 106 ⁸⁶⁷ Nā-tüvān etdi beni tab' -ı ' afif
Bī-ramaқ hem ede ibā-yı kerem ⁸⁶⁸
- 107 ⁸⁶⁹ Һamdu-li'llāh ki cenāb-ı pāŕā
Һāver-i ' ālem-i bālā-yı kerem ⁸⁷⁰

862 icrā-yı B1, İ2, MA, T1: eczā-yı İÜ

863 cerre B1, İÜ, MA, T1: cerr-i İ2

864 İ2, MA, T1-

865 B1, İ2, MA ve T1'de 101. beyittir.

866 pervā-yı B1, MA, İÜ: бүрдā-yı İ2, T1

867 İ2, MA, T1-

868 ' afif İÜ: ' aŕ B1

869 İ2, MA, T1-

870 bālā-yı İÜ: vālā-yı B1

- 108 ⁸⁷¹ Zül degil belki şerefdir talebim
Kerem-i hazret-i pâşâ-yı kerem
- 109 Yeter ey hâme-i leyli-ruhsâr
Şubha erdi şeb-i yeldâ-yı kerem
- 110 Vaşf-ı dilberle gâzel tarh edelim
Nice bir na' re-i heyhâ-yı kerem ⁸⁷²
- 111 Nuḡḡ-ı cân-perveri 'İsâ-yı kerem
Leb-i nâzikteri helvâ-yı kerem ⁸⁷³
- 112 Ğamzesi 'arbede-cüyâ-yı 'itâb
Ğandesî nâdire-fermâ-yı kerem ⁸⁷⁴
- 113 ⁸⁷⁵ İki ebrû-yı vişâl imâsı
'Aşîka beyt-i mu' ammâ-yı kerem ⁸⁷⁶
- 114 Fem ü dendâni ki pâk-ender-pâk
Ğoḡḡa-i lü' lü' -i lâlâ-yı kerem
- 115 Gösterir 'aşîkına rüy-ı gâzab
Ruḡabâya ruḡ-ı sîmâ-yı kerem
- 116 Yeter ey **Fâzîl**-ı dâne sühânî
Yeter ey bülbül-i güyâ-yı kerem
- 117 Eylediñ 'âleme el-ḡaḡ tefhîm
Nükte-i remz-i mezâyâ-yı kerem
- 118 Bir alay münkiri ilzâm etdiñ
Ğâliyâ sensin o mirzâ-yı kerem
- 119 Ğaşre dek ḡab' -ı keremkârâna
Bu ḡaşıdeñ ola fetvâ-yı kerem
- 120 Ğadr-i 'irfânına ḡat ḡat şâyân
Ğaḡ bu kim ḡil' at-ı zîbâ-yı kerem ⁸⁷⁷
- 121 Ğoşca taḡsîm-i ma' ânî eyler
ḡalemiñ ehl-i dile nây-ı kerem
- [58b] 122 Bir du' â eyle veliyyü'n-ni' ama
Tâ ki âmîn diye âbâ-yı kerem
- 123 Zât-ı vâlâsına şîḡhatler ile
Ber-ḡarâr eyleye Mevlâ-yı kerem

871 İ2, MA, T1-

872 na' re-i heyhâ-yı B1, İÜ: dilde bu bürdâ-yı İ2, T1; dilde bu pervâ-yı MA

873 'İsâ-yı İ2, İÜ, MA, T1: 'ulyâ-yı B1

874 cüyâ-yı İÜ, MA: perdâz-ı B1, İ2, T1

875 B1, İ2, MA ve T1'de 115. beyittir.

876 ebrû-yı İ2, İÜ, MA, T1: ebrûsu B1

877 zîbâ-yı B1, İ2, MA, T1: dîbâ-yı İÜ

- 124 Haşre dek devlet ile var olsun
Dâ'îmâ mevhibe-bağşâ-yı kerem ⁸⁷⁸
- 125 ⁸⁷⁹ Ben gibi bende-i şâdıklarına
Her zamân eyleye îkâ-yı kerem
- 126 ⁸⁸⁰ Destini kılmaya eyyâm-ı fenâ
Kefi tâ kim ede ifnâ-yı kerem
- 127 ⁸⁸¹ Gösteren devlet-i dünyâyı aña
Gösteren devlet-i 'uqbâ-yı kerem
- 128 Bu kerem-nâme hitâmında sezâ
Böyle yazılsa bu imzâ-yı kerem
- 129 **Fâzıl**-ı dâ'î-yi hazret hâlâ
Bende-i dergeh-i vâlâ-yı kerem

BÜKÂ'İYYE ⁸⁸²

Fe'îlâtun / Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 Beni bir hâle kodu 'aşk ki Mecnûn ağlar
Yine endişeme idrâk-i Felâtun ağlar
- 2 Şimdi ser-çeşme-i tûfân-ı belâdır dîdem
Gözümün yaşına şad-reşk ile Ceyhûn ağlar
- 3 Âh u nâlem ile bir tañtanadır taş-ı felek
Hâlîme vâsîta-i ebr ile gerdün ağlar
- 4 Yaş döker gerdiş-i beyhüdeme seyl-âb değil
Yüregi taşdan iken derdime tâhûn ağlar
- 5 Olmadım sâhilime mevc-i belâdan bâliğ
Dil-i mâhîde benim hâlîme Zünnün ağlar
- 6 Ben o maħrûm-ı emel şâhib-i istiħkâkım
Mağlabım hâlîme benden daħi ezfûn ağlar
- 7 Resm-i devlet ise emşâlimi güldürmekdir
Böyle giryânlığıma vâzî 'ı kânûn ağlar
- 8 Yüzümü güldürecek hazret-i sultânımdır
Yohsa tâ maħşere dek bu dil-i maħzûn ağlar

878 bağşâ-yı İÜ, MA: ârâ-yı B1, İ2, T1

879 İ2, İÜ, MA, T1-

880 İÜ-

881 İ2, İÜ, MA, T1-

882 B1 44b, İ2 57a, İÜ 58b, MA 60, T1 31b

Kaşide-i Diğer Berây-ı Hüseyin Pâşâ B1; Başlıksız İ2; Kaşide Berây-ı Çapudan-ı Deryâ Hüseyin Pâşâ T1

- 9 Ya' nî düstür-ı kerem-pîşe Hüseyn Pâşadır
Reşk ile debdebe-i câhına Kârün ağlar ⁸⁸³
- 10 Hânde vü giryeyi cem' eyledi tîğ-ı kahrı
Düşmene berç-şifat hânde eder hûn ağlar
- 11 Ğıbtadan kevkebe-i kâhiresin seyr etse
Dil-i Dağhâk yanar rûh-ı Feridün ağlar
- 12 Hânde etdikce zer-i dest-i şehâsı halkâ
Hâkden dâde-i hıssat ile Kârün ağlar
- [59a] 13 Dizilir medhîni etdikçe kavâfî şaf şaf
Beni zıkr eyle diyü hırş ile mazmûn ağlar ⁸⁸⁴
- 14 Şevk-i medhî ile mânend-i şadef hândânım
Kalemim ağlasa da hep dür-i meknûn ağlar
- 15 Âşafâ merhamet-ârâ-yı mekârimkârâ
Nice bir hasret ile Fâzıl-ı dil-hûn ağlar
- 16 Öyle mevķûf-ı sitem oldu dil-i nâ-şâdım
Bir nefes gülse o bî-çâre iki gün ağlar
- 17 Evliyâ-yı ni' amîñ himmeti ağlatdı beni
Rûz u şeb hasret ile dîdelerim hûn ağlar
- 18 Yine zâhirde belâ bunda ki hep himmetde
Enderûn şefķât eder hâlîme birûn ağlar
- 19 Kimi Allâh Kerîm der kimi Allâh yapar
Benim için kimi vâh der kimi mağzûn ağlar
- 20 Himmet ü luğf u kerem yoğsa benim'çün hâlâ
N'eyleyim işte bütün kişver-i meskûn ağlar ⁸⁸⁵
- 21 Beni hândân edecek sensin efendim yoğsa
Tâ kıyâmet bu sitemle dil-i mağbûn ağlar ⁸⁸⁶
- 22 Dil ki meddâh-ı şıfâtıñ ola hâşâ-li'llâh
Ki kıala miñnet ile böyle dîger-gün ağlar
- 23 Hânde etdikce hemân rûy-ı du' â-güyânıñ
Göstere düşmeniñi Hâlîk-ı Bî-çün ağlar

883 Kârün İ2, İÜ, MA, T1: Hârün B1

884 kavâfî B1, İÜ, T1: ma'ânî İ2, MA

885 luğf u kerem İ2, İÜ, MA: luğf gerek B1, T1

886 mağbûn B1, İ2, MA, T1: mağbûn İÜ

KAŞİDE DER-ĦAKK-I ĶAPUDAN-I DERYĀ ĦÜSEYİN PAŞĀ⁸⁸⁷

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Yine şad-müjde olsun 'āleme rūḥ-ı cihān geldi
O nūr-ı çeşm-i dünyā revnaḳ-ı rüy-ı zamān geldi
- 2 Beşāretler erişsin millet-i vālā-yı İslāma
Mu'īn-i dīn ü şāhib-vaḳt olan 'ālī-mekān geldi
- 3 Müneccimler de versin ihtirāka cümle taḳvīmın
Kevākiblerden istihrāc olan şāhib-ḳırān geldi
- 4 Birisi müjde versin teşnegān-ı āb-ı iḥsāna
Ki deryā-yı seḫāvet çağlayıp cevher-feşān geldi
- 5 Uyurken ḥāne-i ekdārda bu 'abd-i dā'isi
Hemān āvāze-i ṭop-ı beşāret nāgehān geldi
- 6 Uyan ey **Fāzıl**-ı bī-baḫt uyan bu ḥ'āb-ı ḡafletden
Göründü ḡurre-i devlet vezīr-i ḳahramān geldi⁸⁸⁸
- 7 Hezārān devlet ü iclāl ile bir vaḳt-i eşrefde
Sa'ādetlerle dīvān-ḥāne-i iḳbāle bān geldi⁸⁸⁹
- [59b] 8 Ḥüseyn Pāşā-yı Ġāzī çāre-sāz-ı dīn ü devlet kim
Vücūd-ı pāki ḫalka maḫz-ı luṭf-ı Müste'an geldi
- 9 Dizildi mevc-i pey-der-pey gibi eşnāf-ı maḫlūḳāt
Ġazā tebrīkine şaf şaf ḡürūh-ı ḳudsiyān geldi⁸⁹⁰
- 10 Hücūm-ı ḫalkdan nevbet mi var taḳbīl-i dāmāna
Felek ḫatṭā berāy-ı būs-ı ḫāk-i āsitān geldi
- 11 Ya böyle ḫāk-i pāya etmesin mi izdiḫām 'ālem
Ki ol dergāha hep maḫzūn gidenler şādımān geldi
- 12 Eyā düstūr-ı efḫām rūḥ-ı 'ālem dāver-i a'zam
Ḳudūmuñla efendim şehir-i İstanbula cān geldi
- 13 Der-i vālāya yüz sürmek için 'abd-i du'ākārīñ
Gedā-yı āb-ı luṭfuñ **Fāzıl**-ı āteş-zebān geldi

887 B1 43a, İ2 57b, İÜ 59a, MA 58, T1 29a.

Tehniye-i Ḳudūm-ı Ḥüseyn Pāşā vü Tebrīk-i Ġazā B1, T1; Başlıksız İ2; Kaşide Berāy-ı Tebrīk-i Ġazā[-y1] Ġāzī Ḥüseyn Pāşā MA

888 bu: B1, İ2, İÜ-

889 iclāl B1, İ2, İÜ, T1: iḳbāl MA

890 şaf şaf B1, İ2, MA, T1: şaf-ber-şaf İÜ

- 14 Felek dāmānını tıtmıŝ sitem almış girībānın
Efendim ĥāk-i pāya geldi ammā pek yaman geldi
- 15 Baŝımdan dūr olunca sāye-i luŝfuñ ğıyābında
Baña va'llāhi hep dūnyā vü mā-fihā yalan geldi ⁸⁹¹
- 16 Hemān Allāh efendim 'ömr ü cāĥıñ eylesin efzūn
Vücūduñla cihāna rāĥat u emn ü emān geldi
- 17 Sevindirdiñ Resūlullāhi tıĝ-ı zūlfikārıñla
Bu dīniñ yüzü geldi çeĥre-i İslāma ħan geldi ⁸⁹²
- 18 Cihān durdukca dur tevĥik ile ikbāl ü devletle
Du'ā-yı ŝādıkım maĥbūl-i ehl-i āsumān geldi

KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ-İ KAPUDAN-I DERYÂ VEZİR HÜSEYİN PAŞA ⁸⁹³

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

- 1 Esdi nuşret müjdesi bād-ı ĥayāt-efzā gibi
Bu beŝāret 'āleme geldi dem-i 'İsā gibi
- 2 Bir nefes etdi donanmaya ĥıdīv-i rüzĝār
Her birisi bir ħanat açdı uçar 'anĥā gibi
- 3 Bādībān açdı hevā-yı her-çi-bād-ā-bād ile
Atılıp deryāya her birisi ejderhā gibi
- 4 Baĥr kim fermān-ı ĥākāniye beñzer ħahr ile
Her biri ĝüyā ser-i fermāndaki tuĝrā gibi
- 5 Ol sūtün-ı ser-firāz ile ĥıramān oldu hep
Ķadd ü ħāmet gösterip her birisi tūbā gibi ⁸⁹⁴
- 6 Serlerinde rāyet-i nuŝret cinān ŝāvūsudur
Görünür murĝ-ı hümā-yı evc-i istiĝnā gibi
- 7 Lenger-endāz-ı ĝurūr olmuŝ 'adū-yı bed-ħarār
Rüy-ı deryāyı meĝer zann eylemiş tenhā gibi
- [60a] 8 Bilmedi bu baĥr-ı 'ummāniñ ki bu eyyāmda
Bir muvaffaĥ pāsbāni var Hüseyn Paŝā gibi ⁸⁹⁵

891 ĝıyābında B1, İÜ, T1: ĝıyābından İ2, MA

892 yüzü B1, İ2, MA, T1: nūru İÜ

893 ARŞ 5a, B1 41b, İ2 58a, İÜ 59b, MA 45, T1 27b

Hüve'l-Feyyāz ARŞ; Kaşide Berāy-ı Hüseyn Paŝā B1; Başlıksız İ2; Be-Zımn-ı Cihād Kaşide-i Sultān Selim Ĥān ve Der-Vaşf-ı Gāzi Hüseyn Paŝā MA; Kaşide-i Garrā Der-Sitāyiŝ-i Ķapudan-ı Deryā Hüseyn Paŝā T1

Devlet Arşivleri Baŝkanlıĝı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

894 etdi ARŞ, İ2, MA, T1: oldu B1, İÜ

895 Bilmedi ARŞ, B1, İ2, MA, T1: Bildigim İÜ

- 9 Himmet-i şāh-ı cihān ile o pāşā-yı celīl
Fetḥ eder gitdikce çok yerler yeñi dünyā gibi
- 10 Ber-karār olsun hemān yoḥsa rikāb-ı devlete
Ba^ç d-ez-īn çok gönderir bu müjde-i ^ç uzma gibi ⁸⁹⁶
- 11 Pençesiyle Manya Limanını sıkboğaz edip
Düşmene süzöldü şehbāz-ı felek-peymā gibi
- 12 Bir hevā ile ^ç adūya būy-ı rāzı vermeden
Bağteten erişdi bād-ı şarşar-ı Mevlā gibi
- 13 Düşmeniñ üşdü ecel arısı tatlı cānına
Balyemezden gülleler gitdikce top ḥelvā gibi
- 14 Āğ çekdi fikr-i şayyādı duḥān-ı topdan
Dāma düşmenler tutuldu māḥī-yi deryā gibi
- 15 ⁸⁹⁷ Gülle yağdırdı şehāb-ı şatveti a^ç dālara
Parladıķca toplar berķ-i cihān-ārā gibi ⁸⁹⁸
- 16 Ka^ç r-ı bahre iddi^ç ā ile kimi evvel gider
Gülleler ḥaylī yuvarlandı ser-i a^ç dā gibi
- 17 Düşmene boyunca ḥīl^ç atlar daḥi iḥsān edip
Ya^ç nī bārūtī binişle āteşin ḥārā gibi
- 18 Nūḥdan bu āna dek düşmen kebābından ^ç aceb
Balıḡa kim sofrā çekdi ḥazret-i pāşā gibi
- 19 Ba^ç d-ez-īn gāzī denilsin kim ^ç Uḫārid çerḥde
İsmiñi bāzūya yazdı cennetü'l-esmā gibi ⁸⁹⁹
- 20 Yokladı şemşīr-i ḥāzıķla ^ç adūnuñ nabzını
Kañ aldı çünki illet muḥterik ḥummā gibi
- 21 Bahr u berri görmez ol baḡrı kara binā iken
Bir aḡızotuyla göz açdı qarabina gibi
- 22 Gāzīler āteş hevā āteş şū āteş ol sebeb
Dāne-i ḥumpāre çatlar sine-i a^ç dā gibi
- 23 Nice tāb-āver olur küffār sūz u tābına
Gülleler kim her birisi bir kızıl elma gibi
- 24 Ḥūn-ı āl-i düşmen ile dem-be-dem doldu ḥabāb
Her biri deryā yüzünde sāḡar-ı şahbā gibi
- 25 Bir rivāyetde gülistān oldu deryā kim ḥabāb
Renḡ-i āl-i ḥūn ile oldu gül-i zibā gibi ⁹⁰⁰

896 olsun ARŞ, İZ, İÜ, T1: etsin B1, MA / müjde-i ARŞ, B1, İZ, MA, T1: ḥıdmet-i İÜ

897 B1, İZ, MA ve T1'de 16. beyittir.

898 toplar ARŞ, İZ, İÜ, MA, T1: topları B1

899 çerḥde ARŞ, B1, İZ, MA, T1: çerḥinde İÜ

900 deryā kim ARŞ, B1, İZ, MA, T1: gūyā ki İÜ

- [60b]
- 26 Toplar âteşli âh eyler yanık feryâd eder
Gâlibâ cân-ı ‘adüya ‘âşık-ı şeydâ gibi
- 27 Tâb-ı vaşf-ı ceng ile humpâre-i tab‘ım yine
Bir ğazel berceste kıldı âteş-i hamrâ gibi
- 28 Şehlevendim bu edâ n’olsun yine zorbâ gibi
Lâübâlî bu revişler mest-i bi-pervâ gibi
- 29 Dal hançer dal fes olmuşsun ammâ el-amân
Niyyetiñ zâlim yine ‘uşşâk ile ğavġâ gibi ⁹⁰¹
- 30 Şâhbâzım eşbehim dâyı-revişlim yoldaşım
Hânümân-ı ehl-i ‘aşkı niyyetiñ yağma gibi
- 31 Şırma perçem şırmalı mintân ile sîmîn-ten
Pehlivânım bir gümüştenden yapma ejderhâ gibi ⁹⁰²
- 32 Baħr-i hüsne çeşmiñ oldu zevrak u müjġân kürek
Güviyâ baştarda-i şâh-ı cihân-ârâ gibi
- 33 Ya‘ nî şevketli kerâmetli şeh-i ‘âlem-penâh
Kim aniñ her bende-i dergâhı bir Dârâ gibi
- 34 Hâzret-i Sulţân Selîm-i ber-felek-eyvân kim
Çerħ-i şâhân üzre zâtı ġurre-i ġarrâ gibi ⁹⁰³
- 35 Tîr-perdâz u tüfeng-endâz u bî-enbâz kim
Görmedi çeşm-i cihân ol şâh-ı mülk-ârâ gibi
- 36 Ol sühañ-senc ü ma‘ânî-perver ü vaħy-âzmâ
Kim serir-i şic‘ re her nuţku şeh-i ma‘nâ gibi ⁹⁰⁴
- 37 Dâverâ dâd-âverâ dâdârî-yi dârâ-derâ
Tâ‘ atîñ âfâka lâzım tâ‘ at-i Mevlâ gibi ⁹⁰⁵
- 38 Revzen-i tâ‘ atden ammâ kim olanlar der-birün
Ser verir zilletle işte düşmen-i rüsvâ gibi
- 39 Cünbiş-i iķbâl ile bu müjde-i fetħ ü zafer
Hep zühür etdi efendim gördüğüm rü‘yâ gibi
- 40 Tütürî-yi tab‘ım ki mevhumât-ı ġaybı şerħ eder
Güviyâ cäsüs-ı bezm-i ‘âlem-i vâlâ gibi ⁹⁰⁶
- 41 Ben o ġavvâş-ı bün-i deryâ-yı feyz ü dânişim
Her sözüm olsa ‘aceb mi lü‘lü‘-i lâlâ gibi ⁹⁰⁷

901 ammâ ARŞ, B1, T1: amân İ2, İÜ, MA

902 sîmîn ten ARŞ, B1, İ2, MA, T1: ol sîm-ten İÜ

903 Selîm-i ber ARŞ: Selîm Hân-ı B1, İ2, İÜ, MA, T1

904 vaħy-âzmâ ARŞ, B1, İ2, MA, T1: vaħy-âsumân İÜ

905 dâdârî-yi dârâ-derâ ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: dârâ-yı ‘adl-âver şehâ MA

906 vâlâ ARŞ, B1, İ2, MA, T1: bâlâ İÜ

907 bün-i deryâ-yı ARŞ, B1, İ2, MA, T1: yem-i ma‘nâ-yı İÜ

- 42 Gerçi çokdur herze-güyân-ı sühan bu ‘aşrda
 Kıbrıs elmâsı ne mümkün ola pırlanța gibi
- 43 Şi‘ r-i nâzik öyle düşmüşdür fem-i cühhâle kim
 Mekteb-i şıbyânda güyâ elif bâ tâ gibi
- 44 Fikr-i hâmindan biraz evhâm-ı kıyl ü kâl eder
 Sîm-i şî‘ re ma‘ nî-yi maṭbū‘ ise damğa gibi
- 45 Turşî-yi lafza ne hâcet böyle lâzımdır sühan
 Tatlı ta‘ birât ile hep tatlı müsteşfâ gibi ⁹⁰⁸
- [61a] 46 N’eyleyim dâ’im şadef mânendi sînem çâkdır
 Gerçi ma‘ nâda kelâmım gevher-i yektâ gibi
- 47 Öyle pest etdi beni şaff-ı sūṭurumdan felek
 Nâmeler zeylinde güyâ yazılan imzâ gibi
- 48 Bî-vücūd oldum o deñli dîde-i cühhâlde
 Şi‘ r-i erbâb-ı taḥayyülde olan ma‘ nâ gibi
- 49 Doğmadı hürşid-i kāmım hâver-i âmâlden
 Pek uzandı leyle-i baḥtım şeb-i yeldâ gibi
- 50 Süz u tâba başladıñ taşdı‘ evkâtı degil
 Niyyetiñ **Fâzıl** yine devrândan şekvâ gibi
- 51 Hâk-i pâya gonce-i tebrîki ihdâdır ğaraż
 Başlama feryâda ey dil bülbül-i güyâ gibi
- 52 Şu gibi ezberleyip ḥayli du‘ â-yı devleti
 Destiñ aç dergâh-ı Hâḫka dâmen-i şahrâ gibi ⁹⁰⁹
- 53 Keştî-yi iḳbâline şâh-ı cihânıñ dâ’imâ
 Pâyimâl olsun ruḥ-ı eflâk bu deryâ gibi
- 54 Tîr-i iḳbâli elifdir levh-i şadr-ı düşmene
 Hânçer-i re’yi dil-i a‘ dâya olsun râ gibi
- 55 Berḥudâr etsin Hudâ pâşâ-yı âlî-şânı da
 Kim felek her dem getirmez öyle müsteşnâ gibi ⁹¹⁰
- 56 Ne yaña gitse donanma-yı zafer-peymâ ile
 Nâḥudâsı Hızr-ı tevfiḳ-i Hudâ hem-pâ gibi
- 57 Ben dū‘ â-güy-ı donanma-yı hümâyün olmuşum
 Ya‘ nî *bismi’lâhi mecrâhâ ve mürsâhâ* gibi ⁹¹¹

908 tatlı ARŞ, İ2, İÜ, MA: kand-i B1, T1

909 ḥayli ARŞ: ḥayli B1, İ2, İÜ, T1; ḥayr-ı MA

910 Berḥudâr ARŞ, B1, İ2, T1: Müstedâm İÜ; Pâyidâr MA / pâşâ-yı âlî-şânı da ARŞ, B1, İÜ, MA: pâşâ âlî-şânda İ2, T1

911 “...Yüzerken de dururken de Allah’ın adını anım...” Hud/41

KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ-İ KAPUDAN HÜSEYİN PÂŞÂ ⁹¹²

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Te' âla'llâh ne ikbâl-i kerem bu ne sa'âdetdir
Bu tevfiqât-ı Mevlâ müjde-i âşâr-ı nuşretdir
- 2 Hevâ-yı feth ile Âşâr-ı Nuşret indi deryâya
Süzülmüş şayda güyâ şâhbâz-ı evc-i rif' atdır
- 3 O rütbe kıldı sür'at güyiyâ gülmiñ ü aḥşâbı
Nebât u mâ' den iken lücce-i deryâya ḥaşretdir ⁹¹³
- 4 Gazâ sevdâsı var başında kim cân atdı deryâya
Çeker şad-âh-ı ḥaşret top atarken ber-nezâketdir ⁹¹⁴
- 5 Sipihrâsâ o mâ'î reng ile bâlâsına şaf şaf
Tüfenk-endâz olanlar hep kevâkibden 'alâmetdir ⁹¹⁵
- 6 ⁹¹⁶ Göreydi Nüh eger mi' mârına şad-âferin eyler
Ki bu keştî degil bir kal' a-i ikbâl-i himmetdir
- [61b] 7 İki kumru ki kondu üstüne vaqt-i nüzülünde
Ne kuş oldukları ma'lûm-ı erbâb-ı başiretdir
- 8 Kızak üstünde durmuş muntazırdır emr ü fermâna
Hemân bir bende-i nâçiz ü muhtâc-ı işaretdir ⁹¹⁷
- 9 Cenâb-ı ḥazret-i pâşâ-yı 'âlîşânın 'aşkıyla
Benim de kendimi deryâya atmaç câna minnetdir ⁹¹⁸
- 10 Hüseyin Pâşâ-yı Gâzî ḥazret-i dâmâd-ı gerdün-câh
Livâ-yı feth ü nuşret mazhar-ı feyz ü 'inâyetdir
- 11 Bu ikbâl-i cihân-gir ü bu baht-ı nuşret-âverle
Cenâb-ı eşrefi sermâye-i nâmûs-ı devletdir
- 12 *Eger h'âhî selâmet der-kenârest* eski söz ammâ ⁹¹⁹
Vücûdu ile deryâ şimdi sâhilden selâmetdir
- 13 Eyâ 'âlî-cenâb ey Rüstem-i devrân-ı şâhib-vaqt
Kaşide söylemekden kaşdım inhâ-yı şadâkatdir

912 B1 43b, İ2 59b, İÜ 61a, MA 59, T1 29b

Berây-ı Nüzül-i Âşâr-ı Nuşret Be-Deryâ Der-Medḥ-i Hüseyin Pâşâ B1, T1; Başlıksız İ2; Kaşide Be-Zımn-ı Nüzül-i Kalyon Der-Vaşf-ı Hüseyin Pâşâ MA

913 aḥşâbı İÜ, MA, T1: iḥsânı B1, İ2

914 cân atdı deryâya B1, İ2, MA, T1: deryâya cân atdı İÜ

915 Sipihrâsâ o mâ'î reng ile bâlâsına şaf şaf B1, İ2, MA, T1: Felekdir güyiyâ ol reng-i mâ'î ile başında İÜ

916 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

917 nâçiz ü B1, MA, T1: nâçize İ2, İÜ

918 Benim de B1, İÜ, T1: Ben de İ2; Ki ben de MA

919 "Eğer sen selamet istiyorsan (o) kenardadır."

- 14 Bahâne ister iken hâk-i pây-ı çerh-peymâya
Bu demler hâl-i nâçizânemi inhâya fırsatdır ⁹²⁰
- 15 Du' âya başla ey **Fâzıl** ki mîhr-i ' âlem-ârâya
Kemine zerre-i nâçizi ta' rife ne hâcettir
- 16 ⁹²¹ Ne yana eyleseñ niyyet Hudâ yâver zafer rehber
Du' â-yı şâdıķım bi-şübhe maķrûn-ı icâbetdir ⁹²²
- 17 Cihân durdukça dur iķbâl ile tevfiķ ü nuşretle
Ki zât-ı eşrefiñ bi-keslere maķz-ı ' inâyetdir

LAṬİFE NÜVİŞTE-BÜD DER-HAKK-I FIRṬINA KAṔUDAN ⁹²³

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

... - - / ... - - / ... - - / ... - -

- 1 Haķ donanmayı emîn ede hemân fırtınadan
Öla âsüde daķı baķr-i zamân fırtınadan
- 2 Nitekim baķre re'îs ede Hüseyn Pâşâyı
Ede deryâ yüzünü emn ü emân fırtınadan
- 3 Lücce-i baķr-i meķârim kaṔudan pâşâ kim
Verdi âb-ı keremi haķka nişân fırtınadan ⁹²⁴
- 4 Ey kerem sâhilî ihsân u seĥâ deryâsı
Beni âlâma ğariķ etdi amân fırtınadan
- 5 ⁹²⁵ Gelmişim sâye-i lîmâniña ' aķla yelken
Lenger-endâz olamam doldu cihân fırtınadan
- 6 ⁹²⁶ Dest-i inşâf ile zâtıñ ki dümen-gir olmuş
Niye çeksin zu'afâ böyle ziyân fırtınadan
- 7 Seniñ eyyâm-ı şerifinde hevâ sâkin iken
Niye dem ursun o ĥâcî kaṔudan fırtınadan
- [62a] 8 Belî deryâyâ düşen bulsa yılana şarılır
Nice ümmid-i necât eyleye cân fırtınadan ⁹²⁷
- 9 Himmetiñ **Fâzıla** yelken-kürek etmezse meded
İşi başdan kaṔadır ĥâli yaman fırtınadan

920 inhâya İ2, MA, T1: inhâ B1; inhâ-yı İÜ

921 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

922 yana B1: hâcet İ2, MA; cânib İÜ, T1

923 B1 45a, İ2 60a, İÜ 61b, MA 63, T1 35a

Şikâyet Ez-Fırṭına KaṔudan Mültezim-i Nân-Pâre-i Fütâde-i Deryâ-yı Hayret ki Be-Cenâb-ı KaṔudan Hüseyn Pâşâ ' Arz Berdâşte B1, T1; Başlıksız İ2; Kaşide Der-Sitâyîş-i Müşârin İleyh MA

924 Verdi âb-ı keremi haķka B1, İ2, MA, T1: Haķka mevc-i keremi verdi İÜ

925 B1, İ2, MA ve T1'de 8. beyittir.

926 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

927 yılana B1, İ2, İÜ, T1: ılana MA

KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ-İ KAPUDAN HÜSEYİN PÂŞÂ ⁹²⁸

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Fe'ülün

. - - - / . - - - / . - -

- 1 Seķâmet erdi şab' -i müstakîme
İnâyetler gerek cism-i saķime
- 2 Yine dermân ararken derde düşdüm
Ten-i bîmârimı verdim heķime
- 3 Firâş içre beni şabs etdi 'illet
Nuķüd-ı şihhati verdim cerime
- 4 Yataķda avladı çerh-i sitemkâr
Beni döndürdü bir 'azm-i remîme
- 5 'Îlâc alsam olur bir zehr-i ķâtil
Ne çâre düşmenim çerh-i le'îme
- 6 Dedim şihhat bulursam 'ahdim olsun
Edem âhımla çerhi lîme lîme
- 7 Şikâyet eyleyem hep bu cefâyı
Bir ehl-i merħamet zât-ı kerîme ⁹²⁹
- 8 Cenâb-ı kapudan pâşâ-yı deryâ
Ki sa' di hükm eder bād-ı nesîme
- 9 Hüseyin Pâşâ ki şemşir-i celâli
Gürüh-ı düşmeni eyler dü-nîme
- 10 ⁹³⁰ Nevâli baħr ü berre oldu şâmil
'Umûm üzre misâfirle muķime
- 11 Seħâsı müflise hâzır hazine
Kemâl-i luşfu babadır yetime
- 12 Eyâ düstür-ı 'âlî-merħametkâr
Nazar kıll bu du' âkâr-ı ķadîme
- 13 Cefâ-yı çerh ü cevri-ehl-i iķbâl
Beni düş etdi bu hâl-i elime
- 14 ⁹³¹ Gelir yok şormaģa hâl-i za'îfi
Gider herkes beli merd-i cesîme
- 15 Gelir 'arş-ı dimâģımdan nevâzil
Mişâl-i vahy tâ ķalb-i feħime

928 B1 74a, İ2 60b, İÜ 62a, 138 MA, T1-

Berây-ı Hüseyin Pâşâ B1; Başlıksız İ2; Kaşide Der-Sitâyîş-i Kapudan-ı Deryâ Hüseyin Pâşâ MA

929 eyleyem İ2, İÜ, MA: eylerim B1

930 B1'de 16. beyittir.

931 İ2- / B1 ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

- 16 Küşâde olmadı yârâna bâbım
Meger ehl-i düyüna yâ garîme
- [62b] 17 Belî hummâ gelir nevbet-be-nevbet
Ki beñzer âteşi nâr-ı cañime ⁹³²
- 18 Ne bulduñ bende ey hummâ varıp git
Ruṭûbet ehli bir zât-ı za‘îme
- 19 Şarardım zer gibi nâr-ı cefâdan
Derûnum dâğı damğa urdu sîme
- 20 Bu zâlim çerḡ ü ebnâ-yı zamânı
İḡâle eyledim Rabb-i Kerîme
- 21 Nedir ‘âlemde bu ħubs-ı ṭaviyyet
Nedir bilmem bu aḡlâḡ-ı zemîme
- 22 Kibâr oldu ‘abûs-ı ‘izz ü naḡvet
Müşâdif düşmedim vech-i besîme
- 23 Belî bir iki zât-ı mekremetkâr
Emânet eyledim Rabb-i Raḡime ⁹³³
- 24 Keremkârân-ı erbâb-ı menâşıb
Sülûk ehli bu minhâc-ı ḡavîme
- 25 ⁹³⁴ Nedir Fâzıl cihân ile bu ḡavgâ
Yine n’olsun bu da‘vâ-yı ‘azîme
- 26 ⁹³⁵ Aḡar bir gün ola seyl-i ‘inâyet
Yine bi-şübḡe mecrâ-yı ḡadîme
- 27 Hemân versin Ḥudâ ‘ömr-i ṭavîli
Ḥüseyn Pâşâ ile Sulṭân Selîme

KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ-İ YÛSUF ZİYÂ PÂŞÂ ⁹³⁶

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Ey ser-efrâḡte-i nâm u nişân-ı vüzerâ
Aferin böyle gerek şöhret ü şân-ı vüzerâ ⁹³⁷
- 2 Ḥalka düstür-ı mükerrerem ne demek bildirdiñ
Nâ-bedîd olmuş iken zât u zamân-ı vüzerâ

932 âteşi B1, İ2, MA: âteş-i İÜ

933 Belî İ2, İÜ, MA: Faḡat B1

934 Beyit B1’de şöyledir: Yine n’olsun bu feryâd u fiğânîñ / Nedir Fâzıl bu ḡavgâ-yı ‘azîme

935 B1’de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

936 B1 47b, İ2 61a, İÜ 62b, MA 66, T1 37b

Şikâyet-nâme ez-Vüzerâ vü Medḡiyye Li-Ḥazret-i Yûsuf Pâşâ Der-Erzurûm ‘Arz Şüde B1, T1; Der-Aḡvâl-i Vüzerâ Der-Erzurûm İ2; Kaşîde-i Vüzerâ Der-Sitâyîş-i Şadr-ı A‘zam Yûsuf Ziyâ Pâşâ MA

937 ser-efrâḡte İ2, İÜ, MA, T1: ber-efrâḡte B1

- 3 Olmasa zāt-ı şerīfīnle vezāret ihyā
Yine müncerr olacağ ħāl-i yaman-ı vüzerā
- 4 Her vezīrīn yüzünü ğonce gibi güldürdüñ
Nev-baĥār oldu yine vaqt-i ĥazān-ı vüzerā
- 5 Tīğ-ı kahr ile eder düşmeni şimdi taĥvīf
Bī-meĥābet nice bir sübĥa-keşān-ı vüzerā⁹³⁸
- 6 Āĥ devletli efendim bir iki sifle-nihād
Mesned-i pāk-i vezāretde kıran-ı vüzerā
- 7 Ne kadar sū³-i edebse kuluña ruĥşat ver
Eyleyem dergehiñe ‘ arz u beyān-ı vüzerā
- [63a] 8⁹³⁹ Belī Van içre karındaşıñız Aĥmed Pāşā
Kerem ü ‘ akl ile yektā-yı cihān-ı vüzerā
- 9⁹⁴⁰ Mā-‘ adā gördüğümüz zümre-i eşnāf gibi
Ṭama‘ u ĥıssat ile ehl-i dükān-ı vüzerā
- 10 Ĥamdu-li’llāĥ kuluñuz birkaçını seyr etdim
Eylemiş ĥağ bu ki telvīş-i mekān-ı vüzerā
- 11 Lafz-ı destūru işitdi anı sandı “Dest ur!”
Pençe urduğca olur küh-keşān-ı vüzerā
- 12 Ĥazariyye dediler anladı kim “Ĥāzır ye!”
Bel‘ eder bulduğunu mürtezīkān-ı vüzerā⁹⁴¹
- 13 Tūğ-ı şāhinşehi cārüb-ı eyālet sandı
Süpürür memleketi mübtezelān-ı vüzerā
- 14 Var ise ‘ asker-i menĥūsu kıradan besler
Öyle bir ehl-i sitem ĥāne-yıkan-ı vüzerā
- 15 Aña bildirmede zātındaki ṭab‘-ı ĥıssat
Ki kerem bendesidir ‘ askeriyān-ı vüzerā
- 16⁹⁴² Oldu ĥıssat ile ‘ ālemde ‘ aceb ĥarb-ı meşel
Ĥazret-i dāne-keş-i muĥtekirān-ı vüzerā
- 17⁹⁴³ Görünür cism-i müşekkelle ‘ azīmü’l-heykel
Kūşe pīrāyesi merd-i balabān-ı vüzerā⁹⁴⁴
- 18 Şikem ü kelle kulağ-ile değıldir ‘ azamet
Cüd u iĥsān gerek ey yaĥnı/-kapan-ı vüzerā

938 kahr ile B1, MA, T1: kahrīnla İ2, İÜ

939 B1, MA ve T1’de 48. beyittir.

940 B1, MA ve T1’de 9. beyittir.

941 Ĥāzır B1, İÜ: Ĥāzır İ2, MA, T1

942 İÜ-

943 İ2-

944 cism-i müşekkelle ‘ azīmü’l-heykel İÜ: şekl ile bir zāt-ı ‘ adīmü’l-heykel B1, T1; şekl ile bir zāt-ı ‘ azīmü’l-heykel MA

- 19 Tabl u sŭrnā ile zann etdi vezāret ancak
Yalıñız bu degil ey sifle nişān-ı vŭzerā
- 20 ⁹⁴⁵ Perçem-i şāhid-i devletdir o tŭğ-ı iķbāl
Şānesi rahm u ‘ adālet o cŭvān-ı vŭzerā
- 21 ⁹⁴⁶ Tŭğ-ı şāhī dedigiñ bir zeneb-i hayvānī
Aña hey’et verecek saşvet ũ şān-ı vŭzerā ⁹⁴⁷
- 22 Cŭddur mā-lezim-i ķadr-i vezārāt evvel
Ki olur bāriķa-başş-ı leme‘ ān-ı vŭzerā ⁹⁴⁸
- 23 ⁹⁴⁹ Āşaf oldur ki ola mālīk-i evsāf-ı selāş
Kerem ũ re’ŭy ũ cesāretle yegān-ı vŭzerā
- 24 Āşaf oldur ki ola peyrev-i şer‘ ũ kānŭn
Aña peyrevlik ede mu‘ terifān-ı vŭzerā ⁹⁵⁰
- 25 Ola ammā keremi hāric-i resm ũ kānŭn
Vermeye verdigini Bermekiyān-ı vŭzerā
- 26 Vŭzerādır vŭkelāsı bize zıllu’ llāhıñ
Farķ yok taşt-ı ħilāfetde miyān-ı vŭzerā ⁹⁵¹
- 27 İşte dŭstŭr-ı mŭkerrem gibi olmak lāzım
Ki ola ‘ adl-ile Fārŭķ-ı zamān-ı vŭzerā
- 28 Ya‘ nī ol āşaf-ı devrān o ‘ amīmŭ’l-i ħşān
Ser-firāz-ı ‘ ũzemā nādire-dān-ı vŭzerā
- [63b] 29 Ol ‘ aziz-i dŭ-ciĥān Ĥazret-i Yŭsuf Pāşā
Ki tecellisi anıñ ĥaşret-i cān-ı vŭzerā
- 30 Nice āşaf ki anıñ lafz-ı niżāmŭ’l-‘ ālem
Ezelī ĥil‘ at-ı zibāsı miyān-ı vŭzerā ⁹⁵²
- 31 Nice āşaf ki anıñ ismini Īrān Tŭrān
Yazdılar levĥa-i endişede ĥān-ı vŭzerā
- 32 Nice āşaf ki anıñ bārgēh-i iķbālin
Ķible etmiş nice bir mu‘ tekifān-ı vŭzerā
- 33 Nice pāşā-yı kerem-pişē-i dŭstŭr-ı vaķŭr
Ĥamle-i ma‘ rekede şir-i jiyān-ı vŭzerā
- 34 Ol ki cemmāze-i āvāze-resān-ı şıyıtı
Oldu her nāhiyede māye-i şān-ı vŭzerā ⁹⁵³

945 B1, MA, T1-

946 İ2, İÜ-

947 hey’et B1: heybet MA, T1

948 ķadr-i İ2, İÜ: şān-ı B1, MA, T1

949 B1’de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

950 peyrevlik İ2, İÜ: taķlīd B1, MA, T1

951 Farķ B1, T1: Farķı İ2, İÜ, MA / ĥilāfetde B1, T1: ĥilāfetle İ2, İÜ, MA

952 niżāmŭ’l-‘ ālem İ2, İÜ, T1: niżām-ı ‘ ālem B1, MA

953 şān-ı B1, İ2, İÜ, T1: resān-ı MA

- 35 Ol ki her nāme-i zībāsı ʿ adālet-fermā
Emr-i maʿ rûf ile bir mevʿ iza-ḥʿān-ı vüzerā ⁹⁵⁴
- 36 Zāt-ı zībendesı ārāyış-i şadr-ı dīvān
Nām-ı pākizesı pırāye-resān-ı vüzerā
- 37 ⁹⁵⁵ Her eyāletde muṭīʿ -i ümerā oldu ʿ adū
Ḥavf-ı kahrı sebeb-i emn ü emān-ı vüzerā ⁹⁵⁶
- 38 Aña bu kuvvet-i tevfiķi ki vermiş Allāh
Zerredir himmetine bār-ı girān-ı vüzerā ⁹⁵⁷
- 42 ⁹⁵⁸ Rāh-ı tevfiķe yāḥud cānib-i ḥizlāna çeker
Hep yed-i Ḥazret-i Mevlāda ʿ inān-ı vüzerā
- 39 Rütbe-i dāniş ü tedbirine şad-reşk ederek
Oldu ikrār ile leb-beste dehān-ı vüzerā
- 40 Bir ḥulūş eylemiş Allāhu Teʿ ālā iḥsān
Ki anıñ şemmesini bulmadı cān-ı vüzerā
- 41 Fuḫarānıñ atası ehl-i sitem cellādi
Var mı bu vaşfla bir tūğ-keşān-ı vüzerā
- 43 Ḥayr u şerr üzre tecellī meded-i Bārīdir
Ḥükm-i taķdir iledir hep cevelān-ı vüzerā ⁹⁵⁹
- 44 Dāverā dādgerā āşaf-ı vālā-güherā
Benim ol ehl-i sūḥan menķibe-ḥʿān-ı vüzerā
- 45 Bir iki sifleyi zemm etdi isem ʿ afv eyle
Cānımı yaķdı benim çün hezeyān-ı vüzerā ⁹⁶⁰
- 46 Medḥ ü zemm etdim ise ḥaķ bu ki inşāf üzere
Çünki tashīḥ için etdim güzerān-ı vüzerā
- 47 ⁹⁶¹ Bu kaşīdemde mürāʿ āt-ı edeb kıldı kalem
Yaʿ nı fāş eylemedim ʿ ayb-ı nihān-ı vüzerā
- [64a] 48 Belī zemm eyledim ammā yine ḫaldı mektūm
Aşikār eylemedim ism-i fülān-ı vüzerā
- 49 Baʿ d-ez-īn medḥ ü zemm olsa gerek tafşīlen
O zamān zāhir olur ḫāl-i ʿ ayān-ı vüzerā ⁹⁶²

954 zībāsı İ2, İÜ: vālāsı B1, MA, T1 / mevʿ iza İ2, İÜ, MA, T1: vāʿ iz B1

955 B1, MA ve T1ʼde 5. beyittir.

956 muṭīʿ -i ümerā oldu ʿ adū B1, İ2, İÜ, T1: ʿ adū oldu muṭīʿ -i fermān MA

957 tevfiķi İ2, İÜ, MA, T1: tevfiķ B1 / Zerredir İ2, İÜ: Zerre-i B1, MA, T1

958 B1, İ2, MA ve T1ʼde 42. beyittir.

959 tecellī meded-i Bārīdir İ2, İÜ: tecellīleri Bārīdendir B1, MA, T1

960 benim çün B1, MA, T1: efendim İ2, İÜ

961 B1, MA ve T1ʼde 55. beyittir.

962 zāhir İ2, İÜ, MA: maʿ lūm B1, T1

- 50 Medh-i sultānımı tā haşre dek inşâ 'a'llâh
Eyleyem ziver-i ser-levha-i ân-ı vüzerâ ⁹⁶³
- 51 Benim ol şâ' ir-i hoş-vâhime kim endişem
Şayrafî-yi 'uzemâ mertebe-dân-ı vüzerâ
- 52 Ben ki ol şâ' ir-i meddâh-ı şeh-i devrânım
Kâlemim olmadı hiç kaçre-çekân-ı vüzerâ ⁹⁶⁴
- 53 Medhime kimse muhâtab olamaz illâ kim
Ya şehensâh ola yâ sen gibi kân-ı vüzerâ ⁹⁶⁵
- 54 Gelmişim dergeh-i vâlâya hemân leb-beste
Baña bir sedd-i ramaç olmadı nân-ı vüzerâ ⁹⁶⁶
- 55 ⁹⁶⁷ Berf deryâsına daldıklarımız kaldı hemân
Şarf-ı râh oldu bütün bahş-ı revân-ı vüzerâ
- 56 ⁹⁶⁸ Ferve-i raht daği oldu bu yolda mebzûl
Ben nice eylemeyem âh u figân-ı vüzerâ ⁹⁶⁹
- 57 ⁹⁷⁰ Hâk-i pây-ı kereme geldim ise şükr olsun
Keremi bundan umar şuresitân-ı vüzerâ ⁹⁷¹
- 58 **Fâzîlâ** eyle hulûş ile du'âya âgâz
Tâ ki âmin diye hep pîr ü cüvân-ı vüzerâ
- 59 ⁹⁷² Tâ ki bu 'âlemi tahrib geh/ ta' mîr için
Halka Allâh verir sûd u ziyân-ı vüzerâ
- 60 ⁹⁷³ Şâh-ı devrâna re'âyâya seni bahş etsin
Mâlikü'l-mülk-i dil-i rûh-ı revân-ı vüzerâ
- 61 ⁹⁷⁴ Vere Haç sâle-i Nüh eyleye yüz kerre fütüh
Eyleye bargehiñ dârü'l-emân-ı vüzerâ ⁹⁷⁵

963 revnaç B1, İ2, MA, T1: ziver iÜ

964 Ben ki: Benim B1, İ2, İÜ, MA, T1

965 kân İ2, İÜ, MA, T1: yegân B1

966 hemân B1, MA, T1: henüz İ2, İÜ

967 B1, MA ve T1'de 57. beyittir.

968 MA, T1- / B1'de 47. beyittir.

969 Ferve-i B1, İÜ: Ferde-i İ2

970 B1'de 57, MA ve T1'de 47. beyittir.

971 geldim ise B1, İÜ, MA, T1: geldigime İ2

972 İ2-

973 İ2-

974 İ2, T1-

975 yüz kerre İÜ, MA: yüzünde B1

KAŞİDE-İ BEÇÇE BERĀY-I HAZRET-İ YŪSUF ZĪYĀ PAŞĀ⁹⁷⁶

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Bi-ḥamdi'llāh mizāc-ı āşaf-ı devrān şifā buldu
Vücūd-ı kā'ināt ol vecḥle tāze kuvā buldu
- 2 Şefāka'llāh ey sermāye-baḥş-ı şihḥat-i dünyā
Gamiñla hep ciḥān bimār iken neşv ü nemā buldu
- 3 Hākīm-i Lem-Yezelden müjdeler ey bendegān müjde
Ki zāt-ı rūḥ-ı 'ālem dest-i ḳudretle devā buldu
- 4 Ciḥāniñ çāre-sāzı Şadr-ı A'zam Yūsuf'ul-Ġāzī
Ki zātıyla kemālāt-ı vezāret intihā buldu
- [64b] 5 Kemāl-i 'aql-ı evvel kim ḥayāl-i 'ākıbet-dāni
Verā-yı perde-i ḡayba tariḳ-i ihtifā buldu⁹⁷⁷
- 6 Kuvā-yı dīn ü devletde ḥavāss-ı zāhir ü bātın
'İlācıyla ḳıvām-ı i'tidāl üzre şafā buldu⁹⁷⁸
- 7 Eyā düstūr-ı ekrem bende-i **Fāzıl** du'ākāriniñ
Ḥulūş-ı şıdkını 'arz etmege vaḳt-i du'ā buldu
- 8 Nice demler yatar 'abd-i faḳiriñ bunca 'illetle
Ne bir şāfi cevāb aldı ne derde bir devā buldu
- 9 Ne ihyādan ne mevtādan zebān-cünbān olur ancak
Hemān ḥayr-ı du'ā-yı devlet ile iktifā buldu
- 10 Ḥudā zāt-ı şerīfiñ me'men-i şihḥatde ḥıfz etsin
Ki 'ālem sāye-i cāh u celāliñ mültecā buldu
- 11 Felek çoçbaşına Cedy ü Ḥamelden eylesin ḳurbān
Ki ḳalb-i hāsīdān ḥün oldu düşmenler belā buldu
- 12 Şifā bulduñ efendim 'āfiyetle zevḳ ü şihḥatle
Du'ā-yı bendegāniñ rāh-ı dergāh-ı Ḥudā buldu

BERĀY-I MURĀDİZĀDE⁹⁷⁹

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

. . . - - / . . . - - / . . . - - / . . . - -

- 1 Ey ser-efrāhte-i Rūm u 'Arab hoş geldiñ
Ced-be-ced bārgēh-i cāh u ḥaseb hoş geldiñ

976 B1 84b, İ2 62b, İÜ 64a, MA 131, T1-
Berāy-ı Yūsuf Paşā B1; Kaşide Der-Sitāyiş-i Şadr-ı A'zam Yūsuf Ziyā Paşā İ2, MA

977 kemāl-i İ2, İÜ, MA: kemāli B1 / dāni İ2, İÜ, MA: re'yi B1

978 devletde İ2, İÜ, MA: devlemdir B1

979 B1 85a, İ2-, İÜ-, MA-, T1-

- 2 Çıkdı İstanbuliyân zâtını istiğbâle
Dediler ey şeref-i Şâm u Haleb hoş geldiñ
- 3 Şu'arâ' arz-ı kâşâ'idle mülâkâta çıkıp
Dediler kıdve-i erbâb-ı edeb hoş geldiñ
- 4 Müftî-yi Şâm-ı şerîf a' nî Murâdîzâde
Hayr-mağdem buyur ey pâk neseb hoş geldiñ
- 5 Şevkle hâme daği rakşa gelip destimde
Dedi ey zemzeme-pîrâ-yı tarab hoş geldiñ
- 6 Çıkdı **Fâzıl** daği tebrîk-i kudümî diyerek
Müteyemmin ede teşrîfîni Rab hoş geldiñ

BERÂY-I İSMÂ'İL PÂŞÂ ⁹⁸⁰

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

-. - - / - . - - / . . -

- 1 Şâhbâz-ı himmet uçdu lânedden
Zâhir oldu ' âleme tersânedden
- 2 Pençe şaldı baħr ü berre kahr ile
Ra' şe verdi kuvvet-i merdânedden
- 3 Doğdu bir nev-âfitâb-ı ' izz ü câh
Maşrıq-ı endîşe-i şâhânedden
- 4 Hâfız İsmâ' il Pâşâ kim odur
Bî-mu' âdil dâniş-i ferzânedden
- 5 Kapudan Pâşâ olup iğbâl ile
Pertev-efşân oldu divân-hânedden
- 6 Tâ ezelden zâtı devlet-âşinâ
Hıdmet-i şehde degil bigânedden
- 7 Tâ ser-i bostancıyan iken daği
Fâ' izü'l-aqrân idi hem-hânedden ⁹⁸¹

[64b] **KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ-I SÂMÎ BEKİR PÂŞÂ** ⁹⁸²

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

. . . - - / . . . - - / . . . - - / . . . -

- 1 Ehl-i devrâna daği pâdişeh-i vâlâya
Farzdır vâcibe-i hayr-du' â pâşâya

980 B1 85a, İ2-, İÜ-, MA-, T1-

981 Kaside tamamlanmamıştır.

982 B1 76a, İ2 63a, İÜ 64b, MA 116, T1-

Berây-ı Bekir Pâşâ B1; Kaşide Der-Sitâyîş-i Sâmî Ebû Bekir Pâşâ İ2, MA

- 2 Nice pāşā ki Hudā ālet-i ḥayr etmişdir
Zāt-ı vālāsını hem dīne daḥi dūnyāya
- 3 Nice pāşā ki per ü bāl-i hümā-yı melekūt
Farq-ı iqbāline tevfiḳ ile şalmış sāye
- 4 Nice tevfiḳ-i İlāhī buña a‘ lā ednā
Āferinler dedi ol āşaf-ı bī-hemtāya
- 5 Ne ‘ ināyet bu ‘ ināyet ne zaferdir bu zafer
Bāreka’llāh zihī ṭālī‘ -i nuşret-māye
- 6 Ne teĉellī bu teĉellī ki dedi şāh u gedā
Āferin ḥazret-i düstūr-ı niżām-ārāya
- 7 Dīn ü devlet mededi şāh-ı cihān mu‘ temedi
Verdi ‘ aql u ḥiredi memlekete pīrāye
- 8 Ol vezīr ibn-i vezīr a’nī semiyy-i Şiddiḳ
Yāver-i devlet ü dīn āşaf-ı gerdūn-pāye
- 9 Ser-firāz-ı vūzerā Ḥazret-i Sāmī Pāşā
Dāver-i ‘ uḳde-küşā müşkil olan da‘ vāya
- 10 Öyle bir demde ḳudūm etdi o rūh-ı ‘ ālem
Tāze cān verdi hep a‘ lāya daḥi ednāya
- [65a] 11 Öyle bir demde siper tutdu ki Mirriḥ-i felek
Tiğ çekdi düşürüp ‘ ālemi vāveylāya
- 12 Hızr-ı vaḳt oldu erişdi zu‘ afāya mededi
Her kişi ḥayret ile dönmüş iken mevtāya
- 13 Verdi iqbāli iki cānibe bir tāze ḥayāt
Beñzedi nefḥa-i cān-baḥşı dem-i ‘ İsåya
- 14 Ḥalkı bir mertebe mest etdi telāş-ı ḥayret
Ölsa Mecnūn nazar etmezdi ruḥ-ı Leylāya
- 15 Dil-i ‘ aşıḳ gibi vīrāne iken cümle ḳulüb
Çeşm-i dilber gibi āmāde felek yağmaya
- 16 Penbe-i luṭfu edip ḥuḳn-ı dimā’-ı ṭarafeyn
Ḳan ḳuşarken dehen-i tiğ-ı ḳazā şahrāya⁹⁸³
- 17 Buldu zātıyla selāmet dü-sipāh-ı İslām
Minnet ol āşaf-ı vālāyı veren Mevlāya
- 18 ‘ Ādetu’llāh budur bende-i ḥāşşü’l-ḥāşşı
Sevḳ eder rāḥat-ı ḥalka ‘ amel-i uḥrāya
- 19 ‘ Abd-i menfūrunu ammā ki eder ālet-i şer
Ḥangi iḳlīme giderse düşürür ğavġāya
- 20 Çünki ḥalkıñ kimi nūrānī kimi zulmānī
Kullanır her biri ṭab‘ında olan eşyāya

- 21 Ya' nî nâsîñ kimi şeytânî kimi rahmânî
Biri âmâde belâya birisi na' mâya⁹⁸⁴
- 22 Dedigim iki tecellîye yeter bu vaq' a
İşte bürhân-ı kavî ' ârif olan dânyâya
- 23 Geldi ol âşaf-ı hayr-âver-i dîn ü devlet
Esedullâh gibi ' arşa-i ceng-ârâya
- 24 Hüsni tedbîr ile şûr u şeri kıldı itfâ
Verdi âb-ı keremi nâ ' ire-i a' dâya
- 25 Selefîñ açdığı hep rahnelere sed çekdi
Durdu Rüstem gibi bu dâhiye-i dehyâya⁹⁸⁵
- 26 Ehl-i İslâma şıyânet ile verdi şadî
Sâhib-i ümmet olan pâdişeh-i levlâya
- 27 Berekâtıyla şalâhıyla cihân buldu nizâm
Dü-ţaraf hayr-du' âsıyla dönüp me ' vâya
- 28 Kaldı bu zıkr-i cemîl üzre cihân durdukca
Nîk-nâmıyla felek verdi nişân tuğrâya
- 29 Şâ' ir-i vaqt olana şart sühân-ârâyî
Böyle bir vaq' ayı ser-levha ede inşâyâ
- [65b] 30 Bâ-ħuşûş ' abd-i du' âkâr-ı kadîmi Fâzıl
Ki vesile gözedir medh-i cihân-peymâya
- 31 Zâtî şâyeste-i medh olmayanı medh etmem
Çosa devletle felek mertebe-i Dârâya
- 32 Belî devletli efendim gibi şâhib-zâtîñ
Farzdır ed' iyesi ' abd-i du' â-güyâyâ
- 33 Dilerim devlet ü iğbâl ile câvid olsun
Zâtım bahş ede Allâh şeh-i vâlâyâ
- 34 Ser-firâz eyleye ol âşaf-ı yektâyı Hudâ
Mesned-i devlet-i dünyâyâ dağî ' uqbâyâ

KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ-İ SÂMÎ BEKİR PÂŞÂ⁹⁸⁶

Mefâ' ilün / Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 Zamâne döndü yine merkez-i murâd üzre
Ço ħande eyleyelim çerğ-i kec-nihâd üzre

984 na' mâya İ2, İÜ, MA: yağmaya B1

985 dehyâya B1, İÜ: dehmâyâ İ2, MA

986 B1 74b, İ2 64a, İÜ 65b, MA 146, T1-

Berây-ı Ebû Bekir Pâşâ B1; Kaşide Der-Sitâyiş-i Ebû Bekir Pâşâ İ2; Kaşide Der-Sitâyiş-i Sâmî
Ebû Bekir Pâşâ Edâmu'llâhu İclâlehü MA

- 2 Hudāya şükr ola gerdün-ı dünü rām etdi
Ö ser-keşideyi döndürdü ‘adl ü dād üzre
- 3 Felek o cevher-i pāki ki dürc-i ihfāya
Nühüfte kılmış-idi bir sene ‘inād üzre
- 4 Henüz kadr-i girān-māyesin bilip kıldı
Yine nihāde anı çeşm-i intikād üzre
- 5 O āfitāb-ı kemāli ki der-ğurüb kodu
Tulū‘ edip yine maşrıkdan i‘ tiyād üzre
- 6 O seyf-i devlet ü dīni ki der-niyām etdi
Yine ‘adūya keşide edip cihād üzre
- 7 O şir-saṭveti kim der-kemīn kılmış-idi
Yine hücūma gelip millet-i fesād üzre
- 8 O kūh-ı himmete kim ebr-i nāzı çekmiş-idi
Yine göründü şalıp sāyesin bilād üzre
- 9 O kân-ı pür-güheri kılmış-idi der-beste
Yine küşāde edip feyzi izdiyād üzre⁹⁸⁷
- 10 O ebr-i cūd u şehāyı ki kılmış-idi nihān
Yine şehāb-ı kerem-bār olup ‘ibād üzre
- 11 O baħr-i feyzi ki dāmen-keşide kılmış-idi
Yine temevvüc edip oldu imtidād üzre
- 12 Bu remz ü rāz ile a‘ nī o zāt-ı dānā kim
Hemişe südde-i taḳdīre istinād üzre⁹⁸⁸
- 13 O rāz-dān-ı ḳaderdir ki ‘azl ü naşbında
Hudāya rābīta-i ḳalbi ittihād üzre
- [66a] 14 O ħurde-bīn-i meşiyet ki ḳabz u baştında
Kerīm-i Lem-Yezele ḳüsn-i i‘ tiḳād üzre⁹⁸⁹
- 15 O rastkār-ı ḳaḳīḳat ki emr ü nehyinde
Kitāb u sūnnet ü ḳānūna inḳıyād üzre
- 16 Vezīr-i fāzıl u dānā ki fazl-ı zātisi
Hünerde ḳande eder ‘aḳl-ı müstefād üzre⁹⁹⁰
- 17 Yegāne dāver-i ‘allāme-i cihān ki anıñ
‘Ulūmu berḳ urur hadd-i icthād üzre
- 18 Cenāb-ı Ḳaḳret-i Sāmī Ebübek’r Pāşā
Ki himmet ü şerefi *seb‘a-i şidād* üzre⁹⁹¹

987 der-beste İ2, İÜ, MA: fer-beste B1

988 rāz İÜ: ğamz B1, İ2, MA

989 ḳabz u baştında İÜ, MA: feyz-i zātisi B1; feyz ü baştında İ2

990 zātisi İ2, İÜ, MA: ‘ālisi B1

991 “Ve beynā fevkakum seb’an şidādâ / Üstünüzde sağlam yedi (kat göğü) bina ettik.”
Nebe/12

- 19 Sipih-rertebe kim sāye-i Selīmīde
Şükūhu sille urur t̄ac-ı Keyķubād ūzre
- 20 Hıdiv-i mekremet-ārā ki fıtrat-ı pāki
Şalāh u ma' delet ū re 'fet ū sedād ūzre
- 21 Dil-i ŧerīfi ki gencīne-i ma' ārifdir
Cihānda zāt-ı kemālātı infirād ūzre ⁹⁹²
- 22 Fünūn-ı seyf ū kalem pençe-i kemālinde
Yegān yegān heme cem' oldu iştidād ūzre
- 23 Gelince mesned-i tedbīr ū cāha āşafdır
Velīk Rüstem-i Şānı olur ciyād ūzre
- 24 Şahīfe-i haṭ-ı ta' līki rütbeten hūsnen
Mu' allak olsa sezādır haṭṭ-ı ' imād ūzre ⁹⁹³
- 25 Kemāl ū ' aql u vaķār u cemāl ū devlet ū dīn
Hudāya ŧŧkr ola bu eŧref-i mevād ūzre
- 26 O hūsn-i hulķ o tevāzu' o ' izz-i cāh u ŧŧkŧh
Şad-āferin ola bu ṭavr-ı hoŧ-nihād ūzre
- 27 Hŧliyy-i ' aql u hŧner ādeme ne hoŧ yaraŧır
'Ale'l-huŧuŧ ki zāt-ı ŧeref-niĵād ūzre ⁹⁹⁴
- 28 Cŧdŧd-ı pāki mŧsel sel vezīr ibn-i vezīr
Varınca Ademe dek cŧmle bu mihād ūzre ⁹⁹⁵
- 29 Bahā-ŧinās-ı ma' ārif revāc-baḧŧ-ı hŧner
Ki dergehinde metā' -ı sŧhān mezād ūzre
- 30 ⁹⁹⁶ Eder mi hāme-i Hindī bu ṭurfa nessācı
Goreydi emti 'a-i naẓmını kesād ūzre ⁹⁹⁷
- 31 Kemāl-i vaŧfını taḧrīre olamaz kāfī
Ķosam teķāṭur-ı bārānı hep midād ūzre
- 32 Hemān revāyih-i tebrīki neŧre baŧlayalım
O misk-i ezferi mezc edelim zebād ūzre ⁹⁹⁸
- [66b] 33 Eyā hıdiv-i ' aliyyü'l-haseb gŧzīde-neseb
Ki mih-r-i zāt u zamānı ser-i ' ibād ūzre
- 34 Zuhŧr-ı nŧr-ı fŧtŧhāt-ı Haķ mŧbārek-bād
ŧen āfitāb-ı kerem-piŧe-i cevād ūzre

992 zāt-ı İ2, MA: zātı B1, İÜ

993 rütbeten hūsnen B1, İÜ: rütbe-i hūsnā İ2, MA

994 Hŧliyy-i ' aql u hŧner İ2, İÜ, MA: Bu ṭavr u ṭarz u edā B1

995 Cŧdŧd-ı İ2, İÜ, MA: O ḧadd-i B1

996 B1-

997 hāme-i İÜ, MA: hāŧŧa-i İ2

998 misk-i İ2, İÜ, MA: mŧŧk-i B1

- 35⁹⁹⁹ Nüvîd [ü] müjde bu şevvâlde mübârek-bâd
Ki ‘ıyd üstüne ‘ıyd oldu şâd şâd üzre
- 36 Şudûr-ı tûğ u fûrûğ-ı kerem mübârek-bâd
Cenâb-ı hâzrete hem hâlka hem bilâd üzre¹⁰⁰⁰
- 37 Muhaşşaşan daği ehl-i Cezîre-i Sâkız
Ki hâk-i pâya bütün şıdıkla vedâd üzre
- 38 ‘Ale’l-huşûş ki mecrâ-yı âb-ı beldeleri
Hârâb idi nice demler ki insidâd üzre¹⁰⁰¹
- 39 Bu keşf ü şarf ile bu sa‘y-ile bu himmet ile
Du‘â farîzadır el-hâk bu hayr-zâd üzre¹⁰⁰²
- 40 Bu beldenin daği derler şikât-ı a‘yânı
Ezelden öyle tecellisi ittirâd üzre¹⁰⁰³
- 41 Kişi ki beldemize dâhil olsa mağzûnen
Hürûcu elbet olur hâtır-ı küşâd üzre
- 42 Efendimin belî hâkında eyleyip taşdîk
Hudâ maqâlelerin şüret-i müfâd üzre
- 43 Hudâdan öyle niyâzım ki sâyeñizde daği
Bu nükte şadık ola işbu nâ-murâd üzre
- 44 Sitemle cevher-i rûh-ı ‘alîlim eyler nâz
Tenimde âteş ü âb u türâb u bâd üzre
- 45 ‘İlelden etmeyelim şekve ey dil-i bîmâr
Hekîm-i şâfîye olduñsa i‘timâd üzre
- 46 Hemân du‘â-yı veliyyü’n-ni‘am ile **Fâzıl**
Piyâle-rîz olalım âteş-i fuvâd üzre
- 47 Nitekim şubh u mesâ hâme-i debîr-i felek
Ede beyâzı keşide hât-ı sevâd üzre¹⁰⁰⁴
- 48 İlâhdan dilerim şöyle pâyidâr olasın
Kemâl-i devlet ü iğbâl ile murâd üzre
- 49 ‘Adûlarıñ ola nâr-ı hasedle hâkîster
Mişâl-i âteş-i efrûhte remâd üzre
- 50 Ola sitâre-i şa‘diñ dü-devleti hâvî
Na‘îm-dâr-ı ma‘âş u daği ma‘âd üzre¹⁰⁰⁵

999 İ2-

1000 hâlka İ2, İÜ, MA: dîne B1

1001 insidâd İ2, İÜ, MA: hânedâd B1

1002 bu sa‘y-ile bu himmet ile B1: ta‘mîrine bu himmetle İ2; ta‘mîrine bu himmetler İÜ, MA

1003 şikât-ı İ2, İÜ, MA: sa‘âdet B1

1004 Nitekim İ2, İÜ: Niteki B1, MA

1005 dü-devleti: dü-devlete B1, İ2, İÜ, MA

- 51 Bu elli beyt-ile oldu bu mevsim-i hamsin
Dem-i laṭif-i bahār ile ittihād üzre ¹⁰⁰⁶
- [67a] **KAŞİDE-İ TŪĖ-NĀME DER-SİTĀYIŞ-İ SĀMĪ**
EBŪBEKİR PAŞA ¹⁰⁰⁷
- Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün*
...--/...--/...--
- 1 Ḥabbezā tūĖ-ı hümāyün-maḳdem
Şāhid-i devlete müşķin perçem
- 2 Nice perçem ki münāsib şāne
Şānına pençe-i mihr-i a' zam
- 3 Perçem ammā ki degil jŭlide
Ṭurre-i Zühre gibi ḥam-der-ḥam
- 4 Belki her mŭy-ı cihān-ārāsı
Rābıta-bend-i niżāmü'l-ālem
- 5 Bāreka'llāh zihī tūĖ-ı zafer
Her biri şānla ḥurşid-i ālem
- 6 ¹⁰⁰⁸ Şāneka'llāh bihi tūĖ-ı sŭrŭr
Her biri mervaḥa-i bād-ı kerem
- 7 'Azzeka'llāh ḥoşā tūĖ-ı fütŭḥ
Her biri fātiḥ-i iḳlīm-i himem
- 8 Gösterir her biri māşā'a'llāh
Şekl-i dŭnbāle-i āhŭ-yı ḥarem
- 9 Sa' d ũ iḳbāl ile zīb-efzādır
Her biri ḥuşe-i gŭlzār-ı İrem
- 10 ¹⁰⁰⁹ Her birisi dŭm-i ṭāvŭs-ı cinān
Ol sebep ğıbtā-i nev'-i Ādem ¹⁰¹⁰
- 11 Her biri bāl-i hümā-yı devlet
'Adlle sāye-ber-endāz-ı ũmem
- 12 Gŭlşen-i devlet-i Sa' dābāda
Her biri sŭnbŭl-i şād u ḥurrem
- 13 Her biri pīr-i mŭnevver liḥye
Ḥādīm-i şer'-i Nebiyy-i Ekrem ¹⁰¹¹

1006 Elli beyit denmesine rağmen kasidede 51 beyit yer almaktadır.

1007 B1 80b, İ2 65a, İÜ 67a, MA 156, T1-
Berāy-ı Bekir Pāşā B1

1008 B1- / İ2 ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

1009 İ2 ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

1010 Ol: B1, İ2, MA-

1011 liḥye İ2, İÜ, MA: ḥayme B1

- 14 Dergeh-i şer^c -i şerîf-i pâke
Heme cârüb gibi müstahdem
- 15 Gâh^îce nuşret ile rakşa gelir
Güyyâ her biri pâkîze-şanem
- 16 Gâh olur serkeş-i nâzende-ħırâm
Ser-ber-efrâhte-i ħayl ü ħaşem
- 17 Na^c re-zen ^c âşıkı ħabl u sūrnâ
Eli bayraklı hevâ-dâr-ı ^c alem ¹⁰¹²
- 18 Ne yaña olsa eger riş-efşân
Aña peyrevlik eder seyf ü ħalem
- [67b] 19 Düşmeniñ başına püsküllü belâ
Görünür her biri mâr-ı erħam ¹⁰¹³
- 20 Allâh Allâh bu ne teşhîr-i ^c aẓîm
Çüb-ı Mūsâ mı yâħud ^c İsâ-dem
- 21 Müyla ^c âlemi der-bend etmek
Bu hemân bir nefes-i şâh-ı ümem ¹⁰¹⁴
- 22 Nefes-i şâh-ı cihândır ammâ
Anı tenfîze gerek bir Rüstem
- 23 Öyle bir âşaf-ı ^c âlî-câhîñ
Tüğudur vaşfım ile müstelzem
- 24 Yaraşır rişte-i ħurşîd-i felek
Tüde-i tüğuna olsa munzam
- 25 Tüğuna olsa zamîme şâyân
Düm-i Refref ile zülf-i Meryem
- 26 Ol ki tevfiħ ü zafer tüğ-keşî
Ĥazret-i âşaf-ı ferħunde-şiyem
- 27 Ser-firâz-ı ^c ulemâ ehl-i hüner
Ser-i tâc-ı vüzerâ ehl-i himem
- 28 Bū-Bek'r nâmla Fârûħ-ı vera^c
Daħi ^c Oşmân-seĥâ Ĥaydar-dem
- 29 Pâdişâh-ı vüzerâ kim vüzerâ
Cân atar olmaġa bâbında ħadem
- 30 Muħtedâ-yı ^c ulemâ kim fazlı
Eder erbâb-ı beyânı ebkem
- 31 Ġibħa-baĥş-ı büleġâ kim nutku
Vaĥy-i fermüde gibi mu^c ciz-dem

1012 hevâ-dâr-ı İÜ: hevâ-dârı B1, İ2, MA

1013 biri İ2, İÜ, MA: mûy-ı B1

1014 Müyla B1, MA; Böyle İ2; Mü ile İÜ

- 32 Tūşe-baḥş-ı küremā kim keremi
Kerem-āmüz-ı şehā-yı Ḥātem ¹⁰¹⁵
- 33 Mū-şikāf-ı ʿ uḳalā kim fikri
Rāz-ı ser-beste-i ḡayba maḥrem
- 34 İftihār-ı şuʿ arā kim nazmı
Māye-i nāṭıka-i ehl-i raḳam
- 35 Nükte-sāz-ı fuşahā kim neşri
Sebaḳ-āmüz-ı edībān-ı ḳalem ¹⁰¹⁶
- 36 Merd-i meydān-ı veḡā kim ḳahrı
Şaff-ı aʿ dāya ḳazā-yı mübrem
- 37 ¹⁰¹⁷ Dem-i heycāda sihāmüʾl-ḡaybı
Añdırır pençe-i şaḥtı her dem ¹⁰¹⁸
- [68a] 38 Her ḳalemlisi ḳazā-yı dil-süz
Levh-i aʿ dāya münāsib o ḳalem
- 39 ¹⁰¹⁹ Dil-nevāz-ı zuʿ afā kim luṭfu
Nice maḥzūn dili eyler ḥurrem
- 40 ʿ Uḳde-i muḥkem-i peymānı gibi
Ḥayr u şerde girih-i lā vü neʿ am
- 41 Himmet-i cūd u şehāsi ister
Ede dünyayı ʿ aziz ü mükrem
- 42 Belī şermende-i feyz ü keremi
Olmuş el-ḥaḳ ʿ Arab u Rūm u ʿ Acem
- 43 Şöyle bildim ki kef-i himmetine
Ḥarc-ı yek-rūze degil kânla yem
- 44 Şöyle zabṭ eylemişim aḥlaḳın
Meslek-i ḥazret-i faḥr-ı ʿ ālem
- 45 Şöyle ben anlamışım evzāʿ ın
Ki bu ḥāletler ona hep mülhem
- 46 Şöyle fehmi eylemişim zātını kim
Ya melek yā velī Allāh aʿ lem
- 47 Ey semā-mertebe sāmīʿ atebe
Vʿ ey felek-kevkebe seyyāre-ḥadem
- 48 Sensin ol āşaf-ı vālā-şān kim
Her bir engüştüne lāyık ḥātem ¹⁰²⁰

1015 Tūşe-baḥş-ı küremā İ2, İÜ, MA: Cūd ile şöyle bülend B1 / āmüz-ı İ2, İÜ, MA: āmüza B1

1016 neşri İ2, İÜ, MA: nuṭḳu B1

1017 İ2, MA-

1018 Dem-i heycāda İÜ: Her cerīdiyle B1

1019 B1ʼde 37. beyittir.

1020 vālā-şān B1: vālāsın İ2, İÜ, MA

- 49 Sensin ol cevher-i yektâ-yı vücūd
Saña eş var ise merhûn-ı ʿadem
- 50 Sensin ol dâver-i gerdûn-ʿazamet
Zerredir himmetiñe emr-i ehem
- 51 İşte aḥbâr-ı selef işte ḥalef
Var mı zâtıñ gibi pâkize-şiyem
- 52 Kalem evşâfıñı taḥrîr edemez
Şad-dehân olsa aña hem şad-fem
- 53 ¹⁰²¹ Bilirim medḥiñe gâyet yokdur
Ḥangi evşâfıñı yazsam bilmem
- 54 ¹⁰²² Ola sencide-i mîzân-ı rîzâ
Sühanım her ne kadar olsa da kem
- 55 Ola şad-ʿacze bu tûğ-nâme
Tuḥfe-i bâb-ı ḥudûv-i aʿzam
- 56 Gerçi ʿarz etmiş-idim bendeligi
Bunca eş ʿâr ile bundan aḳdem ¹⁰²³
- [68b] 57 Komez ammâ ki beni şıdḳ u ḥulûş
Dilde ol âteş-i ḥasret muḥkem
- 58 Hem beyân etmede nuṭḳum ʿaciz
İsterim ʿarz-ı ʿubûdiyyeti hem ¹⁰²⁴
- 59 Nice demler eḳem-i ʿillet ile
Medd-i ḡam sinede olmuş müdḡam
- 60 Yine bu ḡamla dil-i bîmâra
Midḥatiñ haḳ bu ki cândan elzem
- 61 Bunca ʿilletle bu güftâr-ı ʿacîb
Mürde intâḳı gibi müstaʿzam ¹⁰²⁵
- 62 Benim ol şaʿir-i ʿİsâ-enfâs
Baña dünyâda bulunmaz hem-dem
- 63 Benim ol nâdir-i devrân ki baña
Mâder-i çerḥ doğurmaz tevʿem
- 64 Fikr-i çâlâkimi ʿayyâr-ı ḥayâl
Eylemiş zirve-i ḡayba süllem
- 65 **Fâzîlâ** vaḳt-i duʿâ āḡâḥ ol
Dem-i faḥriyye degil hey sersem

1021 İ2 ve MA'da 56. beyittir.

1022 B1, İ2 ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirli olup 54 ve 55. beyitler, B1'de 61 ve 62. beyittir.

1023 bendeligi İ2, İÜ, MA: bendeligin B1

1024 ʿubûdiyyeti İÜ: ʿubûdiyyet B1, İ2, MA

1025 güftâr-ı ʿacîb B1, İ2, MA: güftâr ʿaceb İÜ

- 66 Mihr ü mehden nitekim hüsrev-i çerh
Çeke zerrin-tûğ u simin-^ç alem
- 67 Devlet ü şavvet ile şihhat ile
Ola pâyende vezir-i ekrem
- 68 Şöyle her emrine olsun münkād
^ç Alem ü tâli^ç -i gerdün her dem
- 69 Pişgâhında çekilsin dü-yedek
Rüz-ı eşheb ile leyl-i edhem

**KAŞİDE BERÂY-I DÂMÂD ŞÜDEN-İ MUŞTAFÂ PÂŞÂ
VÜ AMEDENEŞ EZ-ĤALEBÜ'Ş-ŞEHBÂ** ¹⁰²⁶

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...- - / ...- - / ...- - / ...- -

- 1 Bâreka'llâh yine ruhsâr-ı ^ç arūs-ı eyyâm
Buldu meşşâta-i behçet ile âräyiş-i fâm ¹⁰²⁷
- 2 Tâzelendi yeñiden pîre-zen-i dehr-i denî
Nev-cüvân oldu yine pîr-i sipîhr-i ĥod-kâm
- 3 Sû-be-sû gezmede dūşîze-i şādî vü țarab
Künc-i vaĥdetde nihân oldu ^ç acüz-ı âlâm ¹⁰²⁸
- 4 Zühre sâzın bırağıp eyledi rakşa âğâz
Raqs eder böyle giderse daĥi bi-şek Behrâm
- 5 Ĥarem-i meygedeye pîr-i muğân daĥi verip
Bu meserret ile bir başka edâ başka nizâm ¹⁰²⁹
- [69a] 6 Ya^ç nî bintü'l-^ç inebi verdi nikâhen rinde
Naql ile eyledi âlât-ı zifâfi itmâm
- 7 Dil tefahhuşda iken bu revîş-i ra^ç nâdan
Ki ne olsun bu meserret bu mübârek peygâm
- 8 Erişip gūşuña feryâd ki ey dil sen de
El gibi eyle bu demlerde meserretle ĥîrâm ¹⁰³⁰
- 9 Duĥter-i şâhı zifâf eylediler pâşâya
Ma^ç den-i zevk ü țarab oldu bu vaĥt-i fercâm
- 10 Ser-firâz-ı vüzerâ cây-niyâz-ı fuĥarâ
Çâre-sâz-ı zu^ç afâ ĥalb-nevâz-ı eytâm

1026 B1 66b, İ2 67a, İÜ 68b, MA-, T1-
Berây-ı Dâmâd-Şüden-i Muştafâ Pâşâ vü Âmedeneş Ez-Ĥaleb B1; Kaşîde Der-Sitâyiş-i Muştafâ Pâşâ İ2

1027 ^ç arūs-ı İ2, İÜ: ^ç arūsa B1 / buldu İ2, İÜ: verdi B1

1028 şādî vü B1: şādî-yi İ2, İÜ

1029 edâ B1, İÜ: şafâ İ2

1030 El gibi İ2, İÜ: Âl giyip B1

- 11 Hazret-i Muştafā Pāşā-yı mekârim-pîrâ
Ol ʿ alî mertebe dāmād-ı şehensâh-ı enâm
- 12 Ol ki dünyāya ne geldi ne gelir akrâni
Reşk-i ahlâf u daği ğıbtâ-i eslâf-ı kirâm
- 13 Zât-ı pür-nûru Sitanbûla duĥûl eyleyicek
Öldü her hânesi güyâ ki birer bedr-i tamâm ¹⁰³¹
- 14 Lîk ammâ ki çıkınca Halebü’ş-Şehbâdan
Buldu firķat ile her-şubĥ-ı Haleb zulmet-i şâm
- 15 Âh efendim Halebiñ zıkr-i ciger-süzundan
Ĥâtıra geldi biraz mihnet-i vâfir âlâm
- 16 Etdiler bendeñizi defter emîni Halebe
Gitmege ol țarafa baña ederler ibrâm ¹⁰³²
- 17 Bunca defterleri ferdâ nice berdûş edeyim
ʿ Acizim defter-i a ʿ mâlime ben rûz-ı kıyâm
- 18 Hem daği kaĥt-ı cemâli var imiş Şehbâniñ
Şâhib-i țab ʿ olan eyler mi o yerde ârâm
- 19 Yok ise ĥüsnü eger bārĭ hemân ân olsun
Kâ ʿ iliz ân yok ise bārĭ bulunsun endâm
- 20 Ĥüsn ü ân u daği endâm bulunsun tütalım
Țavr-ı ĥübân-ı Sitanbûlu ne mümkin itmâm
- 21 Daği ma ʿ düm imiş âb-ı mey-i telĥ ol yerde
ʿ Akılı başındaki âdem ola mı şirin-kâm
- 22 Cümleden kaț ʿ -ı nazâr bundaki yârâna bedel
Bir alay ĥarla nice eyleyeyim başt-ı kelâm ¹⁰³³
- 23 Țab ʿ ı kec sözleri kec hem nazarı kec A ʿ râb
Âdeme sözleri elbet eder irâş-ı cüzâm
- 24 Ben de ol cinsdenim gerçi velîkin neslim
Zübdetü’ l-cins ü hüner şâhibi sâdât-ı kirâm
- [69b] 25 Bâ-ĥuşûş oldu ferâmûş edâ-yı ʿ Arabî
Țab ʿ a naķş oldu bütün şive-i Rûm u A ʿ câm
- 26 ʿ Arab u Rûm u ʿ Acemde süĥanım sârîdir
Bu süĥan țab ʿ ima dergâh-ı Ĥudâdan ilhâm
- 27 Genc-i endîşe ma ʿ ânî ile olmuş leb-rîz
Nazm için eyleyemem țab ʿ ima aşlâ ibrâm
- 28 Âh ammâ ki felek bâde-i ĥamrâ yerine
Kendi ĥün-ı cigerimden elime şunmada câm

1031 Oldu İÜ: Buldu B1, İ2

1032 Etdiler İÜ: Kıldılar B1, İ2

1033 bedel İ2, İÜ: göre B1

- 29 **Fâzılâ** hazret-i pâşaya bütün ma' lümdür
Hâliñi şimdi ne hâcet ki edersin i' lâm
- 30 Sen hemân eyle hülûş ile du' âya âgâz
Nazma çün kâ' idedir hayr-du' â der-encâm
- 31 ¹⁰³⁴ İki dünyâda efendim dilerim Mevlâdan
H'vahiñ üzre olasin nâ 'il-i maqşûd u merâm
- 32 Devlet ü şihhat ile var olasin sultânım
Vere Allâhu Te' âlâ nice evlâd-ı kirâm
- 33 Gün-be-gün dem-be-dem ü lahza-be-lahza dilerim
Devletiñ eyleye efzûn Hudâ-yı ' Allâm

KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ-İ İBRÂHİM PÂŞÂ ¹⁰³⁵

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...- - / ...- - / ...- - / ...- -

- 1 Felegiñ devr-i dil-ârâmına mâşâ 'a' llâh
Böyle dil-h'vaste aḥkâmına mâşâ 'a' llâh
- 2 Mevki' i üzre kader böyle maḥallinde ' atâ
Hükümüne ḥaṭṭına İslâmına mâşâ 'a' llâh ¹⁰³⁶
- 3 Bu ' inâyetde daḥi pâdişeh-i devrânîñ
Âferin kuvvet-i ilhâmına mâşâ 'a' llâh
- 4 Kıldı bir zât-ı keremkâra vezâret ihsân
Rûh-ı âşaf dedi in' âmına mâşâ 'a' llâh
- 5 Zât-ı pâkîze-i hem-nâm-ı Ḥalîlü'r-Raḥmân
Zâtına himmetine nâmına mâşâ 'a' llâh
- 6 Hem emîrû'l-hacc u hem Mışra olup ser- asker
Şeref-i ṭâli' -i fercâmına mâşâ 'a' llâh
- 7 Mışr ile Şâmı degil ' âlemi teşhîr eyler
Kuvvet-i aḥter-i Behrâmına mâşâ 'a' llâh ¹⁰³⁷
- 8 Cân atar himmet-i vâlâsı ' adû-yı dîne
Gayret-i devlet-i İslâmına mâşâ 'a' llâh
- 9 Haḫdan ümîd ederiz Mışra olunca vâşıl
Diye a' dâ daḥi ikrâmına mâşâ 'a' llâh
- 10 Mihrdir Şâma ṭulû' etdi yine Şehbâdan
Ṭal' at-ı rûy-ı zîyâ-fâmına mâşâ 'a' llâh

1034 İZ, İÜ-

1035 B1 60a, İZ 67b, İÜ 69b, MA-, T1-
Kaşide Berây-ı Emîrû'l-Ḥac Ḥalîl Pâşâ B1

1036 kader İZ, İÜ: nedir B1

1037 teşhîr eyler İÜ: eyler teşhîr B1, İZ

- [70a] 11 Nice bir mihr ki hürşîd-i vezâretdir ol
Tûğ-ı iqbâl-i cihân-râmına mâşâ 'a'llâh
- 12 İşte yıldız sayısı 'askeri ol hürşîdiñ
Zâtına leşker ü huddâmına mâşâ 'a'llâh
- 13 Dâverâ dâdgerâ dâdverâ dâd-ârâ
Fâl-i hayr oldu bu hengâmına mâşâ 'a'llâh¹⁰³⁸
- 14 Kime Allâh Kerîm ü kime inşâ 'a'llâh
Düşdü ammâ seniñ eyyâmına mâşâ 'a'llâh
- 15 Kuluñuz oldu cihân içre mehekk-i vüzerâ
Seniñ el-ħağ bütün aħkâmına mâşâ 'a'llâh
- 16 Şâ'ir-i puhte-ħayâlim ki müdürâ bilmem
Vüzerâniñ diyemem ħâmına mâşâ 'a'llâh
- 17 Benim ol şâ'ir-i zîbende-tırâz-ı ma' nâ
Tab'ımıñ ħâme-i ressâmına mâşâ 'a'llâh¹⁰³⁹
- 18 Nâvdân-ı kalemim reşha-feşân-ı ma' nâ
Feyzine nuţkuna erħâmına mâşâ 'a'llâh¹⁰⁴⁰
- 19¹⁰⁴¹ Şâhid-i ħab'ım o şehbâz-ı ma' ânîdir kim
Cezbe-i şîve-i endâmına mâşâ 'a'llâh
- 20 Bâ-ħuşuş işbu kaşidem ki nazar nüshasıdır
Yazdım âğâzına encâmına mâşâ 'a'llâh
- 21 İzn [ü] destür ile İstanbula 'âzim olalım
Diyelim bu seferiñ nâmına mâşâ 'a'llâh¹⁰⁴²
- 22¹⁰⁴³ Şöyle mesrûr u mükerrerem ħulunu gönderse
Tâ kıyâmet diyem ikrâmına mâşâ 'a'llâh¹⁰⁴⁴
- 23¹⁰⁴⁵ Bir kır at eyleye bu bendeye ihsân daħi
Tâ görenler diye endâmına mâşâ 'a'llâh¹⁰⁴⁶
- 24 Tengdir vaqt-i şerîfi belî ammâ ki yine
Sa'y eder vâcibiñ itmâmına mâşâ 'a'llâh
- 25 **Fâzıl** iħlâşla ol âşafa kıl şöyle du'â
Tâ melekler diye ibrâmına mâşâ 'a'llâh

1038 dâdgerâ dâdverâ B1, İÜ: dâdger dâd-verâ İ2

1039 Tâb'ımıñ İ2, İÜ: Bendeniñ B1

1040 ma' nâ İÜ: 'irfân B1; ezel İ2 / Feyzine nuţkuna İ2, İÜ: Kışsa-i luţfunu B1

1041 İÜ-

1042 İstanbula İ2, İÜ: İslâmbola B1 / 'âzim İ2, İÜ: âğâz B1 / seferiñ İ2, İÜ: satırın B1

1043 B1'de 25. beyittir.

1044 gönderse İ2, İÜ: gönder kim B1

1045 İ2- / B1'de 28. beyittir.

1046 cyleye B1: cylese İÜ / ihsân İÜ: in'âm B1 / Tâ İÜ: Ki B1 /

- 26 ¹⁰⁴⁷ Haşre dek devlet ü şihhatle debîr-i eflâk
Yaza levh-i seher ü şâmına mâşâ 'a'llâh
- 27 Dest-gîr eyleye Allâh aña Rûhu'l-Îudsü
Tâ ki ' âlem diye eyyâmına mâşâ 'a'llâh

KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ-İ AĦMED PÂŞÂ ¹⁰⁴⁸

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...-

- 1 Ey nigh-dâşte-i serhad-i Īrân-ı ' Acem
Saţvet-endâhte-i sine-i ĥâkân-ı ' Acem
- 2 Sensin ol dâver-i ġayret-keş-i dîn ü devlet
Âferin etdi saña cümle mülükân-ı ' Acem
- [70b] 3 Sensin ol ' âkil ü dâñâ-yı şavâb-endîşe
Fikr ü tedbiriñ olur bâ' iş-i ĥayrân-ı ' Acem ¹⁰⁴⁹
- 4 Ter döker dehşet-i aqdâmıñ ile Ĥoy Ĥanı
Lerze etdikce Revân içre dil ü cân-ı ' Acem
- 5 Şöyle evşâfına âġâz ede kilki-i Rûmî
Ki aña reşk ede hep nükte-şinâsân-ı ' Acem ¹⁰⁵⁰
- 6 Ehl-i ' irfân u edeb münteĥab-ı Rûm u ' Arab
Medĥini velvele-endâz-ı Ĥorâsân-ı ' Acem
- 7 Sâhib-i seyf ü kalem Ĥazret-i Aĥmed Pâşâ
Yazmamış mişlini târiĥ-nüvisân-ı ' Acem
- 8 ' Aql-ı evvel ki aña Rûmda yokdur şânî
Ne şanâdid-i ' Arab gördü ne sâmân-ı ' Acem ¹⁰⁵¹
- 9 Olamaz zât-ı şerîfiyle berâber vüzerâ
Bir midir Yeşrib ile ĥâk-i Şifâhân-ı ' Acem
- 10 Fikri bir sedd-i kavî çekdi ki mezheb komadı
Ehl-i sünnet ile mâbeyn-i ĥabişân-ı ' Acem ¹⁰⁵²
- 11 Olmasa süzen-i tedbiri dehen-düz-ı ĥudüd
Deşt-i Sîvâsa erer ĥayl-i Nerimân-ı ' Acem ¹⁰⁵³

1047 B1'de 22. beyittir.

1048 B1 50a, İ2 68b, İÜ 70a, MA 71, T1 40b

Kaşide Der-Medĥ-i Vâlî-yi Van Merĥûm Aĥmed Pâşâ B1, T1

1049 ĥayrân-ı B1, İÜ, MA: ĥüsrân-ı İ2, T1

1050 evşâfına İ2, İÜ: evşâfını B1, MA, T1

1051 sâmân-ı İ2, İÜ: sâsân-ı B1, MA, T1

1052 sedd-i B1, MA, T1: seddi İ2, İÜ / ĥabişân-ı İ2, İÜ, MA, T1: celisân-ı B1

1053 erer ĥayl-ı İ2, İÜ, MA, T1: eder ĥamle B1

- 12 Kāl^ç a-i Vana mühimmâta bu istiḥkâmı
Yıkdı bārū-yı ümîd-i dil-i ḥākān-ı^ç Acem¹⁰⁵⁴
- 13¹⁰⁵⁵ Kāl^ç a-i Vana degil şarkā muḥāfîzdır hep
Serḥadât üzre odur çeşm-i niğeh-bân-ı^ç Acem¹⁰⁵⁶
- 14 Eylemiş şöyle mühimmât-ı cihâda himmet
Ṭop-ı ejder-sıfatı kıldı sipeh-rân-ı^ç Acem¹⁰⁵⁷
- 15^ç Uhde-i re^ç yine ḥaşr olsa umûr-ı devlet
Zamm olur milket-i maḥrûseye Tûrân-ı^ç Acem
- 16 Seyf-i devlet kef-i iḥdâmına teslîm olsa
Hep Kızılbaş ola ḥûn-ile kuhistân-ı^ç Acem
- 17 Dâverâ hazret-i düstûr-ı mu^ç allâ-ḳadrâ
Tîğ-ı re^ç yiñ ile çâk oldu giribân-ı^ç Acem
- 18¹⁰⁵⁸ Dîn ü devlet yoluna ğayretiñ inşâ^ç a^ç llâh
Eyleye^ç arz-ı rikâb-ı şeh-i^ç Urbân-ı^ç Acem¹⁰⁵⁹
- 19 Benim ol şa^ç ir-i Rûmî^ç Arabiyyü'l-mevlid
Ki eder nazmım ile nağme ğazel-ḥ^vân-ı^ç Acem¹⁰⁶⁰
- 20 Eyle **Fâzıl** aña şıdk-ıla du^ç â-yı^ç Arabî
Tâ ki âmin diye hep ed^ç iye-ḥ^vânân-ı^ç Acem
- 21 *Ce^ç ala^ç llâhu leküm mertebetē^ç âliyeten¹⁰⁶¹*
Tâ ki maḥkûmuñ ola Rûm ile İrân-ı^ç Acem

**KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ-İ VÂLİ-Yİ ŞEHBÂ CENÂB-İ
MEHMED ŞERİF PAŞA¹⁰⁶²**

Fe^ç ilâtün / Fe^ç ilâtün / Fe^ç ilâtün / Fe^ç ilün

...- - / ...- - / ...- - / ...- -

- [71a] 1 Şanma seyr etmege geldim Halebü^çş-Şehbâyı
Arzû eylemişim bâb-ı Şerif Pâşâyı
- 2 Öyle bir bâb-ı şeref-baḥş-ı e^ç âlîdir kim
Felek eyler daḥi ol bâba cebîn-fersâyi¹⁰⁶³

1054 istiḥkâmı B1, MA, T1: istiḥkâmın İ2, İÜ / Yıkdı bārū-yı B1, MA, T1: Yağdı bāzū-yı İ2, İÜ / ḥākān-ı İ2, İÜ: ḥ^vânân B1, MA, T1

1055 İ2, İÜ-

1056 Vana B1, MA: Van T1

1057 cihâda B1, İ2, İÜ, T1: cihâna MA

1058 MA, T1-

1059 Eyleye İ2, İÜ: Eyleyem B1

1060 mevlid İ2, İÜ, MA: mevlüd B1, T1

1061 “Allah senin için yüce bir mertebe kılsın. (Senin mertebeni yüceltsin.)”

1062 B1 73b, İ2 69a, İÜ 70b, MA 145, T1-

Berây-ı Vâlî-yi Ḥaleb B1

1063 şeref-baḥş-ı e^ç âlîdir İ2, İÜ, MA: şeref-baḥş u^ç âlîdir B1

- 3 Öyle bir bāb-ı mu‘allā ki anıñ müntesibi
Çerh-i vālāya şatar meretebe-i vālāy¹⁰⁶⁴
- 4 Dergeh-i hāzret-i pāşā-yı mu‘azzamdır bu
Ki odur bāriқа-endāz-ı cihān-ārāy¹⁰⁶⁵
- 5 Nice pāşā-yı keremkār-ı zamāndır ki anıñ
Tutdu āvāze-i ihsānı bütün dünyāy¹⁰⁶⁶
- 6 Nice pāşā-yı hüner-pişe ma‘ārif-perver
Her kemālāta erişdirdi yed-i tūlāy
- 7¹⁰⁶⁷ O mülūkāne mehābet o‘ uluvv-i himmet
Der-i dārātına bir bende eder Dārāy¹⁰⁶⁸
- 8¹⁰⁶⁹ ‘Ukalā yazdı ki eşrāt-ı vezāret üçdür
‘Aql u tedbir şecā‘atle kerem-pirāy¹⁰⁶⁹
- 9¹⁰⁷⁰ Hāmdu-li’llāh ezeli‘ tab‘-ı şerifinde anıñ
Olmuş ahlāk-ı şelāse kerem-i Mevlāy¹⁰⁷¹
- 10¹⁰⁷² Dest-i vālāsı iki zıddı ‘aceb cem‘ etmiş
Hem kalem hem daği şemşir-i cihān-peymāy¹⁰⁷³
- 11 Kalem aldıkca ele hāme-i i‘cāziden
Meşq eder gökde ‘Uṭarid reviş-i imlāy
- 12 Seyfı aldıkca ele ‘aşkına Mirrih-i felek
Tās-ı çerhe pür eder velvele-i hū hāy¹⁰⁷⁴
- 13 Kemterin ma‘rifeti şan‘at-ı şir ü inşā
Bāreka’llāh zihı mu‘cize-i dānāy
- 14 Zer-i ihsānı gibi öyle perişān eyler
Düşmene eylese bir hāml-e ceng-ārāy¹⁰⁷⁵
- 15 Vüzerā-yı selef içre Halebü’ş-Şehbānıñ
Kāle-i hūkmüne kim urdu ‘aceb damğay¹⁰⁷⁶
- 16 Meger ol rā’iz-i devrān ki rikābında anıñ
Kuvvet-i tāli‘i pür-eşheb eder şehbāy

1064 müntesibi B1, İ2, MA: müktesibi İÜ

1065 bāriқа İ2, İÜ, MA: bād-ı ğam B1

1066 zamāndır İ2, İÜ, MA: zamāne B1

1067 B1’de 18. beyittir.

1068 O: İ2-

1069 B1’de 7. beyittir.

1070 B1’de 15. beyittir.

1071 şelāse İ2, İÜ, MA: ‘alāyī B1

1072 B1’de 9. beyittir.

1073 peymāyī B1, MA: pīrāyī İ2; ārāyī İÜ

1074 çerhe İÜ, MA: çerhi B1, İ2

1075 ihsānı İ2, İÜ, MA: ihsān B1

1076 hūkmüne B1, İÜ: hikmete İ2, MA

- [71b]
- 17 Anda hep fırka-i ešrâf-ı gürüh-ı Bektâş
Şu^c lelendirmiş iken nâ[']ire-i gavğâyı
- 18 Âferin küvvet-i iqbâline mâşâ[']a'llâh
Seyf-i inşâf ile kıt^c eyledi ol da['] vâyı
- 19 Eşkiyânın eli bayraklısı şimdi nâçâr
Tabla başında fûrûht eylemede hürmâyı
- 20 Dâverâ dâdgerâ dâdverâ dâd-ârâ
Şâneka'llâh zihî kevkebe-i vâlâyı¹⁰⁷⁷
- 21 Hâk-i pâye ramâzaniyye dâhî['] c'ıydiyye
Diyerek['] arza getirdim sühan-ı yektâyı
- 22 Ramazânın ola nev-mâhı mübârek her sâl
Saña te[']bid ile çeksin meh ile tuğrâyı¹⁰⁷⁸
- 23 Sâyeñizde ederiz['] c'ıydde inşâ[']a'llâh
Haleb a[']yânına şervet ile istiğnâyı
- 24 Şöyle akrânıma nisbet keremiñden dileriz
Çok çok ihsânı dañi esbi dañi kâlâyı
- 25 'ıydler içre bunuñ ismi ola['] c'ıyd-i şerîf
Tutalım şıdqla dâmân-ı Şerîf Pâşâyı
- 26 Gidelim hâzrete meddâh-ı du['] â-güy olarak
İzn [ü] destûr ile tevdi['] edelim Şehbâyı
- 27 Ya['] nî imdâd-ı firâvânına kalmış kârım
Yohsa her vechle âmâde baña rüsvâyı
- 28 Hıdmet-i medhine ben böyle kuşur etmez idim
N[']eyleyim renc-i şıyâm etdi beni sevdâyı
- 29 Benim ol şa[']ir-i hoş-nâtıka kim güftârım
Buldu i['] câzı ile rütbe-i bi-hemtâyı
- 30 Sühanım cezb-i kulüb etmede ism-i a['] zâm
Nuçkuma verdi Hudâ câzibe-i esmâyı
- 31 Ol kadar neş[']e-fürüş oldu mey-i güftârım
Verir erbâb-ı dile zâ[']ıka-i şahbâyı
- 32 Sühanım ile bulur mürde gönül tâze hayât
Nuçkuma mevhibedir mu[']cize-i 'İsâyı
- 33 Çüb-ı Mûsâ gibi destimde olan kilk-i siyâh
Nice Fir[']avna['] c'âyân etdi yed-i beyzâyı
- 34 Şi[']r-i pâkim['] c'Arab u Rûm u['] c'Acemden başka
Dañi inşâfa getirdi milel-i Tersâyı

1077 Şâneka'llâh B1, İ2, MA: Bâreka'llâh İÜ

1078 nev-mâhı İÜ: bu mâhı B1, İ2, MA

- 35 Hâzret-i şâh-ı cihân şâ' iriyim ben hâlâ
Şu' arâdan benim ile kim eder da' vâyi
- 36 Yeter eş'âr ile fahriyyeler etdiñ **Fâzîl**
Eyle ihlâşla âgâz-ı du'â-güyâyî
- 37 Devlet ü sıhhat ü iqbâlle Feyyâz-ı ezel
Ber-devâm eyleye ol âşaf-ı bî-hemtâyı¹⁰⁷⁹
- 38 Her şebi Kâdr ola her rûzu dañi 'ıyd olsun
Devr-i dâ'im ide âsâyiş-i bî-pervâyî

[72a] **KAŞİDE-İ DER-SİTÂYİŞ-İ MEHMET HAKKI PAŞA** ¹⁰⁸⁰

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

- 1 Âferin şâh-ı cihânîñ himmet-i dil-cûsuna
Verdi tekrâren vezâret âşaf-ı mañrûsuna
- 2 Dîn ü devlet ãande-i şükr eyledi 'âlem gibi
Tüg u sancak redd olunca şâhib-i me'nûsuna
- 3 Tüg-ı vâlâya señâ vü şavveti pîrâyedir
Şöhret ü iqbâl ü şanı şânedir gisûsuna
- 4 Revnak-ârâ-yı vezâret şu'le-tâb-ı memleket
Mâyedir zât-ı şerîfi saltanat nâmûsuna
- 5 Ol Mehemmed Hakkî Pâşâ kim vezâret hakkıdır
Tâ ezel olmuş 'inâyet tâli'-i nikûsuna
- 6 Âfitâb-ı evc-i rif'at düdmân-ı 'izz ü câh
Ced-be-ced pîrâye-güsterdür felek bârûsuna
- 7 Şöyledir cûd u señâsı kim murâd-ı kâ'inât
Der-kemîn olmuş nevâl-i küşe-i ebrûsuna
- 8 Dâ'imâ Hakkdan muvaffakdır o düstür-ı celîl
Tâ'ir-i kudsi hezâr olmuş ruñ-ı gül-rûsuna
- 9 Kal'a-i Boğazdan âvâz-ı tañl-ı şöhreti
Verdi küffârîñ saķâmet nağme-i nâķûsuna
- 10 Ehl-i İstanbulu kâfir şıķboğâz etmiş iken
Nâm u şanı ra'şey verdi pençe-i menñûsuna¹⁰⁸¹
- 11 Cânib-i Hakkdan mü'eyyeddir livâsı tâ ezel
Süre-i *innâ fetahñâ* nüşhadır bâzûsuna
- 12 Sû'î-i kaşd etmiş iken bed-ñ'âh zât-ı pâkine
Tâli'î dolaşdı âñir niyyet-i ma'kûsuna

1079 bî-hemtâyı B1, İ2, MA: müsteşnâyı İÜ

1080 B1 74b, İ2 70a, İÜ 72a, MA 140, T1-

1081 İstanbulu B1, İ2, MA: İslâmbolu İÜ

- 13 Şekl-i kahr üzre gelirmiş âdeme lutf-ı hafî
 14 Hep ' adû kazdığı çâha kendisi düşdü yine
 15 Her kim isterse zevâl-i âfitâb-ı tal' atı
 16 Bir kerem kânı ki cezb etmiş kulüb-ı ' âlemi
 17 Ehl-i İslâmbol rubûde hulq-ı ' anber-bûsuna
 18 Cümlesi gönülüm gibi eyler du' â-yı devleti
 19 Bâkdım efrâd-ı cihânîñ rindine sâlûsuna
 20 Nîk ü bed hep keşf olur idrâkine hâl-i kulüb
 21 Beñzer ol mir'ât-ı ' irfânı gönül câsûsuna
 [72b] 19 Çâkeri **Fâzıl** şadâkatden hużûr-ı devlete
 20 Bende gönderdi bedel teşrif-i dâmen-bûsuna
 21 Bir kaşide ' arz eder inşâd olunsa şevkden
 22 Hep melek âmâde olmuş na' re-i yâhûsuna
 23 Mâhirim mâhir ki her derde devâdır sözlerim
 24 Beñzedi çerhiñ devâtım hoşça-i dârûsuna
 25 Sâhirim sâhir ki nazmım âleme şad-reng eder
 26 Şi' r-i renginim ' acëb beñzer felek tâvûsuna
 27 Şâ' irim şâ' ir ki ednâya sühân ' arz etmezem
 28 Kõnşa şevketle cihânîñ taht-ı Keykâvûsuna
 29 Şâ' ir-i ' âlî-cenâbım ' arz-ı eş' ar eylerim
 30 Böyle bir devletliniñ bâb-ı mekârim-cûsuna
 31 Bir makâdir-dân âşafdır ki halka ni' meti
 32 Her zamân taşdıķ eder bu çâker-i haķ-gûsuna
 33 Başla tekrâren du' â-yı hazrete **Fâzıl** hemân
 34 Lutf u ihsâmı yeter bu bende-i me'yûsuna¹⁰⁸²
 35 Mesned-i vâlâda göstereyim bize ol zâtı Haķ
 36 Kuvvet-i iķbâl versin tâlî' -i maħrûsuna

**KAŞİDE-İ TEVDİ'İYYE DER-SİTÂYİŞ-İ MEHMED
 ŞERİF PAŞA AHİŞHAVİ**¹⁰⁸³

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1 Elvedâ' ey âsitân-ı bâb-ı üm'mîd elvedâ'
 Elvedâ' ey hâk-i pây-ı kuhl-i ħurşid elvedâ'

1082 ihsâmı İÜ: imdâdı B1, İ2, MA

1083 B1 59b, İ2 70b, İÜ 72b, MA 135, T1-

'İydiyye B1; Kaşide-i Tevdî'İyye Der-Sitâyîş-i Şerîf Paşâ MA

- 2 Elvedâ^c ey hâzret-i düstür-ı Dârâ-menkabet
Elvedâ^c ey âşaf-ı hem-pây-ı Cemşid elvedâ^c
- 3 Vâlî-yi Şehbâ Şerîf Pâşâ vezîr ibn-i vezîr
Sâyesinde sîneden ğam oldu nâ-dîd elvedâ^c 1084
- 4 Āşafâ izn-i şerîfiñle ^c azîmet vaqtidir
Elvedâ^c ey qadr-i câhı reşk-i Nâhîd elvedâ^c
- 5 Sâyeñizde zevk ile ^c ıyd ü şıyâm etdi güzer
Dedim ey mâh-ı şıyâm ey ğurre-i ^c ıyd elvedâ^c
- 6 Mümkin olsa bir nefes dūr olmazam dergâhdan
Hiç leb-i cūdan eder mi sâye-i bîd elvedâ^c
- 7 Hâme sevdâyî-yi taşdı^c iyle oldu rû-siyâh
Eyledim hep kâğıd-ı Şehbâyı tesvîd elvedâ^c 1085
- 8 Geldi dâmen-bûsa **Fâzıl** ruḥşat-ı tevdî^c içün
Ḥâk-i pâya ^c arz eder bir böyle nâ-dîd elvedâ^c 1086
- 9 ^c Āleme dergâh-ı ikbâliñ ola dâ^c im küşâd
Ḳo desin âmed-şüd etdikce kerem-dîd elvedâ^c 1087

[73a]

**KAŞİDE-İ BEÇÇE BERĀY-I TEVDĪ^c-İ A^c YĀN-I
ḤĀLEBÜ'Ş-ŞEHBĀ** 1088

Fe^c ilâtün / Fe^c ilâtün / Fe^c ilün

...- / ...- / ...-

- 1 Eylesem hâzret-i zî-şâna vedâ^c
Şanırım kıldı beden câna vedâ^c
- 2 Ol Meḥammed Begefendi ki anıñ
Rütbesi eyledi aḳrâna vedâ^c
- 3 *Ekremû 'z-zayfi* ḥadîşi üzre¹⁰⁸⁹
Ḥoş-mülâkât u kerimâna vedâ^c
- 4 Ḥâne-i devleti mihmân-ḥâne
Ḳıldım ol ḥaneyi Raḥmâna vedâ^c
- 5 Yerine yüzü gelir ede selâm
Ḥânedan eylese bir dâne vedâ^c
- 6 Vere Ḥâḳ ni^c metine biñ bereket
Dâ^c imâ eyleye mihmâna vedâ^c

1084 oldu nâ-dîd İÜ: kıldı nâ-bîd B1, kıldı te^cbîd İ2, MA

1085 oldu İ2, İÜ, MA: olurdu B1 / kâğıd-ı İ2, İÜ, MA: kâğıdı B1

1086 ruḥşat-ı tevdî^c İ2, İÜ, MA: ruḥşata bu def B1

1087 âmed-şüd etdikce İ2, İÜ, MA: âmed-şüdân nice B1

1088 B1 60a, İ2 71a, İÜ 73a, MA 136, T1-

Kaşide-i Tevdî^c iyye Der-Sitâyiş-i Meḥmed Begefendi B1, İ2, MA

1089 "Misafirlere ikramda bulununuz."

- 7 Bu muḥabbet var iken ḥazretine
Nice eyler dil-i dīvāne vedā^ç
- 8 Nār-ı fırkat ile bu tevdī^ç im
ç Aşık eyler gibi cānāna vedā^ç
- 9 Şanki pervāne-i dil-sūhtedir
Ki eder şem^ç -i fūrūzāna vedā^ç
- 10 Semt-i hicrāna rızā mümkin mi
Bülbül eyler mi gülistāna vedā^ç
- 11 Dilde ḳalsın o muḥabbet bākī
Edelim resm ile yārāna vedā^ç
- 12 Yalınız belde-i Şehbāya degil
Eyledim hep ç Arabistāna vedā^ç
- 13 Gidelim semt-i bilād-ı Rūma
Edelim ḥıṭṭa^ç -ı ç Urbāna vedā^ç
- 14 Sizi ısmarladık Allāha begim
Eyledim Ḥazret-i Yezdāna vedā^ç
- 15 Kimseye eylememişdir **Fāzıl**
Şıdḳla böyle muḥibbāna vedā^ç

**KAŞİDE DER-SİTĀYİŞ-İ ḲAPUDAN-I DERYĀ ç ALĪ
PĀŞĀ** ¹⁰⁹⁰

Mefā^ç ilün / Mefā^ç ilün / Mefā^ç ilün / Mefā^ç ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Te^ç āla'llāh nedir bu ḡayret-i merdāne bī-pervā
Gazāda Ḥaydar-ı Kerrārı aındırdı ç Alī Pāşā
- 2 ç Adū ḳanı ile Baḥr-i Sefīdi Baḥr-i Sürḥ etdi
ç Aceb dīn uğruna yüz aḳlıḳ etdi āşaf-ı vālā
- [73b] 3 Donanma-yı ç adūya ḥamle gösterdi Nerīmāne
Bu cānibden süfün imdādına ḥiç baḳmadı aşlā
- 4 ç Adū keştīleri ḥalka mişālī aldı eṭrāfın
Üç anbārlı vasaṭda āteşin bir ḳal^ç adır ḡuyā
- 5 Ḡuzāt-ı Müslimīne verdi ḡayret şadme-i ḳahrı
Cigerden şayḫa çekdi Allāh Allāh Rüstem-i deryā
- 6 Hevā āteş şu āteş ḡāzīler āteş süfün āteş
Cehennem nārını dūnyāda gördü millet-i Tersā
- 7 ç Adūya şol ḳadar yağdırdı üç anbārlı āteşler
Selefde baḥr ü berde böyle cengi görmemiş a^ç dā

- 8 Ġazübâne mişâl-i ra' d edince topları feryâd
Hevâdan gülle yağdı düşmen üzre yıldırmâsâ
- 9 O kıızgın gülleler kim hün-ı düşmenle boyanmışdır
Müsülmândan kızıl elmadır Efrencelur ihdâ ¹⁰⁹¹
- 10 Bi-ħamdi'llâh perişân oldu küffârîñ donanması
Zaferle buldu şükr olsun selâmet keştî-yi pâşâ
- 11 'Amüd-ı evsañı şanma tutuşdu fülk-i ġâzîniñ
Cihâna yağıdı bir meş' al fütühâtı eder imâ
- 12 Ġazân olsun mübârek nuşret etdiñ devlet ü dîne
Hezârân âferin ey âşaf-ı ġâzi ' Alî Pâşâ
- 13 ¹⁰⁹² Ġazâda dest-i pâkiñ olduġu dîn uğruna mecrüh
Beşâretdir saña kim dest-giriñ Ĥazret-i Mevlâ
- 14 Cihâna kışşa-i ceng ü cihâdîñ dâstân eyler
Seniñ eski du' âkârîñ efendim **Fâzil**-ı dâñâ
- 15 Selefde hep ħapudan-ı kirâmîñ şöhet ü şânîñ
Hebâ eyler bu merdâne ġazâ bu ġayret-i ' uz mâ
- 16 Bu mesnedle Ĥasan ile Ĥüseyn oldu nâm-âver
' Alîdir şâh-ı merdân cümleyle ġâlib olur haġġâ

KAŞİDE DER-HAĞK-I TEPEDELENLİ YANYA
MUTAŞARRIFI ' ALİ PÂŞA ¹⁰⁹³

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Muvaffağ eyle yâ Râb ħazret-i pâşâ-yı zî-şânı
Ne semte ' azm eder yoldaşı olsun Ĥîzr-ı Rabbânî
- 2 Felek çâker melek ' asker zafer rehber Ĥudâ yâver
Bu tertib üzre imdâd eylesin tevfiğ-i Yezdânî
- 3 Dizilsin şaf-be-şaf hep evliyâ ' ullâhdan ' asker
' Alemdâr-ı sipâh olsun yolunda ĖuĖb-ı Geylânî
- 4 Sezâdır tal' at-ı iclâline luğf-ı Ĥudâvendî
Revâdır râyet-i iğbâline tevfiğ-i Sübhânî ¹⁰⁹⁴
- [74a] 5 O düstür-ı velî-meşreb ki ifrât-ı ħulûşunda
MuĖbîĖdir anîñ tedbirine tağdîr-i Yezdânî ¹⁰⁹⁵

1091 düşmenle İ2, İÜ, MA: düşmenden B1

1092 B1, İ2 ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

1093 B1 60b, İ2 72a, İÜ 73b, MA 128, T1-

Ėaşide Be-Ĥazret-i Ĥüseyn Pâşâ B1; Ėaşide Be-Ĥâk-i Pây-ı Tepedelanî ' Alî Pâşâ İ2; Ėaşide Be-Kethüdâ-yı Tepedelanî ' Alî Pâşâ Edâma'llâhu İclâlehü MA (Bu Kaside B1'de Ĥüseyn Paşa adına düzenlenmiş olup kasidenin Ali Paşa ile ilgili bölümleri yer almamaktadır.)

1094 râyet-i İ2, İÜ, MA: zâ'ir-i B1

1095 ħulûşunda B1: ħulûşundan İ2, İÜ, MA

- 6 'Alî Pâşâ-yı Gâzî Haydar-ı Kerrâr-ı 'âlem kim
'Adüya Zülfiğârî Kerbelâ eyler bu devrânî ¹⁰⁹⁶
- 7 Nizâm-ı dîn ü devlet kahramân-ı Haydarî-şavlet
Çekilmiş zümre-i a'câ'ya bir seyf-i Selîm Hânî ¹⁰⁹⁷
- 8 ¹⁰⁹⁸ Zamân şâhib-kırânî ehl-i 'aşrîñ Kahramânkârî
Bilâd-ı Rûm ilî mesned-tırâzı Yanya Arslanı
- 9 Bu bir zât-ı melek-şaşlet ki kalb-i şafvet-ârâsı
Kudüretten mücellâ öyle bir mir'ât-ı nûrânî ¹⁰⁹⁹
- 10 O re'fet ol şecâ' at ol tevâzu' ol sehâ anda
Budur ahlâk-ı peygamber budur maqbûl-i Yezdânî
- 11 Şehensâha şadâkat Hakkâ hizmet 'âleme re'fet
Re'âyâya şiyânet dine gayret böyledir şânî ¹¹⁰⁰
- 12 Fi'âlinde muvaffak olduğu zâhir ki çok def' a
Fütühâtıyla handân eyledi rüy-ı Müsülmânî ¹¹⁰¹
- 13 Gazâya 'âzîm olsa bu hulûş-ı pâk-niyetle
Budur ümîdimiz teşhîr eder Irân u Tûrânî ¹¹⁰²
- 14 ¹¹⁰³ Karadağı kızıl-âl eyledi hûnuyla küffârîñ
İki dünyâda ağ olsun İlâhî rüy-ı tâbânî
- 15 ¹¹⁰⁴ Muvaffak cânib-i Hakkdan musallağ düşmenân üzre
Yolunda durmağa Rüstem olursa var mıdır cânî
- 16 Yürü iğbâlle tevfiğ-i Hakk yâr u refiğîñdir
Eyâ düstür-ı ekrem rûh-ı 'âlem Rüstem-i Şânî ¹¹⁰⁵
- 17 Ol haşletler ki maqbûl-i Hudâdır var iken sende
Saña va'llâhî nuşret vâcib-i nâmûs-ı Yezdânî
- 18 ¹¹⁰⁶ Hudâ göstermesin halka zevâlîñ evc-i devletden
Ki zât-ı enveriñ bir âfitâb-ı mülk-i hâkânî
- 19 Muvaffakdır o pâşâ-yı mükerrerem gam yeme **Fâzıl**
Hulûş-ı pâk ile sen eyle âgâz-ı du'â-hânî ¹¹⁰⁷

1096 'Alî İ2, İÜ, MA: Hüseyin B1

1097 dîn ü İ2, İÜ, MA: dest-i B1 / Haydarî B1, İÜ, MA: Haydar-ı İ2 / seyf-i Selîm Hânî B1, İÜ: şemşîr-i rahşânî İ2, MA

1098 B1-

1099 kalb-i İ2, İÜ, MA: devlet B1

1100 gayret İ2, İÜ, MA: 'izzet B1

1101 Fi'âlinde B1: Fi'âlinde İ2, İÜ, MA

1102 pâk-niyetle B1, İÜ: pâk u niyetle

1103 B1-

1104 B1-

1105 iğbâlle tevfiğ-i İ2, İÜ, MA: tevfiğ ü iğbâl ile B1 / düstür-ı İ2, İÜ, MA: serdâr-ı B1

1106 B1-

1107 Hulûş-ı pâk ile B1, İÜ: Hulûş-ı tâmla İ2, MA

- 20 İlähî ey kerem-sâye kerem kıl şöyle pâşâya
Ki şalsın üstüne sâye per-i Cibril-i Raḥmânî¹¹⁰⁸
- 21 ¹¹⁰⁹ ‘Adüya her ğazâda şöyle manşûru’l-livâ olsun
Yüzünden taḫviyyet bulsun nizâm-ı mülk-i ‘Oşmânî
- 22 ¹¹¹⁰ Tarîķinde anı ḥussâdına raĝmen zafer-yâb et
Ħacil etme İlähî öyle pâşâ-yı kerem-kânı
- 23 Ben etdim şâdıķâne bu du‘âyı sen ḳabül eyle
Be-haḳķ-ı Ħazret-i Tâhâ be-ḳaḳķ-ı nûr-ı Ķur‘ânî

[74b] **KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ-İ HÜSREV MEḤMED PÂŞÂ** ¹¹¹¹

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Mışra verdi o ḳadar şa‘şa‘ a Ħüsrev Pâşâ
Ümm-i dünyâ iken ol şimdi ‘arûs-ı dünyâ
- 2 Şöyle zâtı ile zînet bulup ol Ümm-i Bilâd
Şehr-i İstanbula hemşire denilse bercâ
- 3 Şöyle ḫilmi ile envâ‘-ı leṭâfet buldu
Mışra şimden gerü el-Ķâhire kim derse ḫaṭâ
- 4 Şöyle ol beldeye tedbiri ile verdi nizâm
Oldu her ‘âdeti bir dâĝ-ı derûn-ı ḳudemâ
- 5 Kıldı şemşir-i mücellâ-yı siyâsetķarı
‘Arab iḳlîmine şeyḫü’l-beled-i ‘adl-ârâ
- 6 Niteķim eyledi cäsûs-ı kef-i iḫsânı
Kâşif-i sancaķ-ı aḫvâl-i derûn-ı zu‘afâ
- 7 Mışrdan ‘adli yürüdü Merace’l-Bahreyn
Birbiriyle edemez ma‘reke Nîl ü deryâ
- 8 Feth edip pençe-i tevfiķ aña Bâbü’n-Naşrı
Doĝdu iḳbâl ile ḫurşid-i memâlik-pirâ
- 9 Yüşufî-ṭal‘ at ile şimdi odur Mışra ‘azîz
Ḫâk-i pâyına Zeliḫâ-yı zamân nâşiye-sâ ¹¹¹²
- 10 Ğavrına erdi ḫarîfân-ı ‘Arab Ğavriniñ
Ki bu dergâhda ‘akkâm olamaz öyle gedâ ¹¹¹³

1108 kerem-sâye kerem kıl şöyle İZ, İÜ, MA: ey kerem-mâye sezâdır öyle B1 / üstüne İZ, İÜ, MA: başına B1 / per-i Cibril-i İZ, İÜ, MA: mu‘allâ çetr-i B1

1109 B1-

1110 B1-

1111 B1 79b, İZ 72b, İÜ 74b, MA 117, T1-

Berây-i Ħüsrev Pâşâ B1; Kaşide Der-Sitâyîş-i Ħüsrev Pâşâ İZ, MA

1112 Yüşufî B1, MA: Yüşuf İZ, İÜ / şimdi odur Mışra İZ, İÜ, MA: Mışra odur şimdi B1

1113 ‘akkâm B1, İÜ, MA: ḫükkâm İZ

- 11 Āferīn kevkebe-i cāhına māşā 'a' 'llāh
Bu kadar ancak olur şān-ı vezāret haqqā
- 12 İşbu dirīne du' ākārı Sitanbūl içre
Rūz u şeb böyle eder hażretine medh ü şenā
- 13 ¹¹¹⁴ Āşaf-ı pāk-laķab dāver-i iķlīm-i ' Arab
Maţla' -ı cāh u ḥaseb maţmaḥ-ı çeşm-i şu' arā
- 14 Kāhramān-ı himem ol zāt-ı niżāmü'l- ' ālem
Ḥüsrevānī-ḥaşem ol Ḥāzret-i Ḥüsrev Pāşā
- 15 Nice pāşā ki fūrūĝ-ı şeref ü iķbālī
Tā şabāvetde cebininde füyüzāt-nümā
- 16 Nice pāşā ki kemāl-i keremi bī-ĝāye
Ya' nī vābeste-i miķyās degil Nīlāsā
- 17 Dāverā dādgerā dādverā dād-ārā
Ey şeref-baḥş-ı gürüh-ı küremā-yı vüzerā
- 18 Sensin ol ehl-i vera' bāriķa-sāz-ı devlet
Buldu pīrāye vücūduñ ile dīn ü dünyā
- 19 Mışır çirk-ābe-i Efrenc ile ālūde iken
Eylediñ ḳalbine imānı mücedded ilķā
- [75a] 20 Geldi İstanbula āvāze-i nām u şānıñ
Āferīn etdi şehenşāh-ı memālik-pīrā
- 21 Takkesin ' arşa atıp şevkle geldi raķşa
Bendeñiz **Fāzıl**-ı dā' i ederek böyle du' ā
- 22 Nitekim Nīl-i mübārek ola giryān her sāl
Berekāti ile ḥandān ola büldān u ḳurā ¹¹¹⁵
- 23 Mesned-i devlet-i Keyḥüsrev-i iķbāl üzre
Pāyidār eyleye ol hażret-i pāşāyı Ḥudā ¹¹¹⁶
- 24 Mışrdan nāmı ' Acem semtine Rūma yürüsün
' Arab u Rūm u ' Acem cāhına ḥayrān ola tā

BERĀY-I BEKİR PĀŞĀ ¹¹¹⁷

Mef' ulü / Fā' ilātü / Mefā' ilü / Fā' ilün

--- / - . . . / / - . .

- 1 Gerdün ne ehl-i fażl ne zāt-ı kerīm arar
İķbāl-i bī-beķāsına merd-i le' im arar

1114 İ2, MA-

1115 Berekāti ile İ2, İÜ, MA: Berekātiyla B1

1116 Keyḥüsrev-i İÜ, MA: devlet-i Keyḥüsrev ü B1, İ2

1117 B1 80a, İ2-, İÜ-, MA-, T1-

- 2 Bakmaz hezâr-haltına ehl-i cehâletîñ
Geldikce ehl-i dânişe müy-1 dü-nim arar
- 3¹¹¹⁸
Ehl-i diliñ şaḥîfe-i ḳalbinde mim arar
- 4 Bâğ ermede olsa da ‘âḳil ne zevḳ eder
Câhil olur ise ḳubbede zevḳ-i na‘im arar
- 5 ‘Ârif ne şād olur bu cihānda ne ğam çeker
İḳbāl-i câvidān sūrūr-1 muḳim arar
- 6 Seg ṭavḳ-1 zerle loḳma-i nermīn-i nāzla
Şir-i ğurende deşt-i ‘azīm-i remim arar
- 7 Ne geçmişe te’essüf ü ne ḥāzıra feraḥ
Büd u ne-büd ‘âlemi ṭab‘-1 saḳim arar
- 8 Ekdâr-1 vāzgün-1 felâketle dâ’imā
Gerdün-1 kec-nihād dil-i müstaḳim arar
- 9 Ammâ ne deñlü olsa da ğam rāh-zen yine
‘Ârif [-i rast-rev ki]¹¹¹⁹ ṭariḳ-i ḳavim arar
- 10 Her ‘abd-i muḥlişe ola bu şive-i ḳader
Mevlâ bu imtiḥān ile ḳalb-i selim arar
- 11 A‘nī semiyy-i ḥāzret-i Şiddīḳ kim anıñ
Dünyâda mişlini arayan bir ‘adim arar
- 12 Ḳâ’im-maḳām-1 sâbıḳ o pâşâ-yı zü’l-himem
.....¹¹²⁰
- 13 Ey evḥad-1 zamâne bu ma‘lûm devletiñ
Yüsr-i laṭif gezmede ‘usr-1 ‘azim arar
- 14 **Fâzıl** ḳuluñ ne mühlikeler çekdi bu sene
Ḥālâ memâlik içre gezer bir hekim arar
- 15 Hem ḥaste hem ğarīb tehi-dest bī-nevâ
Dermân u câme hem ser ü sāmân-1 sim arar
- 16 Hem bir hekim-i ḥāzıḳ u kehhâl-i âşinâ
Hem ḥāzretiñ mişâli vezir-i kerim arar
- 17 Bī-çâre ḳaldı hiç ne arar var ne şorar
Bir gün olur ki luṭf-1 Ḥudâ-yı Raḥim arar
- 18 **Fâzıl** du‘âya başla ki bu ḥâl-ile seniñ
Ḳalbiñ ḥuzūr-1 ḳurb-1 Ḥudâda nedim arar
- 19 Yâ Rab dü-‘âlem içre bekâm et efendimi
Kim himmet-i ‘aliyyesi feyz-i ‘amim arar

1118 Nüşhada mısra yoktur.

1119 Manzumenin bu kısmı boş bırakılmıştır.

1120 Nüşhada mısra yoktur.

KAŞİDE-İ TEBRİKİYYE BE-ÇAPUDAN-I DERYÂ
ŞÜDEN-İ ŞÂLİH PÂŞÂ¹¹²¹

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Müjde tersâne-i bahreyne ki Şâlih Pâşâ
Yümn ü iqbâl ile oldu çapudan-ı deryâ
- 2 Nice pâşâ ki cebbinde dırahşân olmuş
Nür-ı feyz-i ezeli lem' a-i tevfiğ-i Hüdâ
- 3 Nice pâşâ ki ' ayân tal' at-ı iclâlınden
Nuşret-i dîn-i mübin ile nizâm-ı dünyâ
- 4 Mâye-endüz-ı neseb bâriğa-efrüz-ı haseb
Düdmân-ı şeref-ârâ-yı kibâr-ı kudemâ
- 5 Mesned-i devlete şâyeste bi-zât u bi-zamân
Ced-be-ced silsile-pirâ-yı gürüh-ı ' uzemâ
- 6 Eyvelâ buldu rikâbında şeref hâkânîñ
' Âleme şimdi vezâretle olup berç-ârâ
- 7 Zâtına şân-ı vezâretle degil pirâye
Zâtidir kevkebe-pirâ-yı vezâret hâkğâ
- 8 Verdi tersâneye teşrif-i küdümü revnağ
Per ü bâl açdı donanma daği mânend-i hü mâ
- 9 Kıldı hüddâmını başdan kara tâ ehl-i selef
Cümleniñ tâlî' i kağrâna boyanmış güyâ
- 10 Şöyle me 'yüs-ı keremdir ki du' â vaktinde
Çağırır cümlesi ye 'sâ ile hey yâ Mevlâ¹¹²²
- 11 Ehl-i tersâneye yelken kürek erişdi meded
Lenger-endâz-ı şüküh oldu o âşaf hâlâ
- 12 Kıldı nişf-ı ramâzan içre ahâlî bayram
Gurre-i mâh-ı kerem oldu meger çehre-nümâ
- 13 Hâk-i pâyına o düstür-ı celîlîñ **Fâzîl**
Eyle tebrîk-i vezâret ile tağdîm-i du' â
- [75b] 14 Tâ ki deryâ-yı felek içre re 'is-i ' âlem
Süfün-i seb' a-i seyyâreyi kılsın icrâ
- 15 Sâhil-i emn ü selâmetde dümen-gîr olsun
Keştî- yi devlet ü iqbâline eltâf-ı Hüdâ

1121. B1-, İZ 73a, İÜ 75a, MA 137, T1-

Tebrik-nâme-i Şâlih Pâşâ İZ; Kaşide-i Tebrîkiyye-i Çapudan-ı Deryâ Şâlih Pâşâ MA

1122 yâ: İZ, İÜ-

TEBRİK BE-ĤĀK-İ PĀY-İ VELİYYÜ'N-Nİ' AMĪ BERĀY-I
NAKL BE-NEV-ĤĀNE-İ İĖBĀL ¹¹²³

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. - -

- 1 Müfti-yi 'aşrıñ mübârek ola devlet-ĥânesi
Ṭâli'-i sa' dü's-su' ud olsun beher kâşânesi ¹¹²⁴
- 2 Ĥyâce-i devrân 'Atâ 'ullâh Es' adzâde kim
'Alemin müşkil-küşâ 'allâme-i ferzânesi
- 3 Nür-baĥşâ-yı şerî' at lem' a-sâz-ı saltanat
Faẓl ile zât-ı şeref-baĥşı cihân yek-dânesi ¹¹²⁵
- 4 Şem'-i fânüs-ı hidâyet şu' le-j ĥubb-ı resûl
Ėalib-i pâkidir çerâĥ-ı Hâşimi pervânesi
- 5 Buldu zâtı intişâb-ı fâĥr-ı 'âlemle meded
Şöyle kim endişesi ĥisû-yı 'aşrıñ şânesi
- 6 Hem ĥâlel-perdâz-ı devlet hem sebaĥ-âmûz-ı şer'
Pâyidâr olsun İllâhî ĥayret-i merdânesi
- 7 ليس ينسى عبده الداعي الى اقباله
من يكن شهما كريم الذات اصلا ما نسي
- 8 Şöyle eyler bendesi **Fâzıl** du' â-yı hazreti
Tâ ki taşdı'-i melek eyler dil-i divânesi
- 9 Ĥâne-i iĥbâle olsun nakl ü teşrîfîñ sa' id
Künc-i bâmı tâ'ir-i ĥudsiniñ olsun lânesi ¹¹²⁶
- 10 Haĥ seni tevĥîĥ ile devletli sultânım benim
Câvidân etsin hemân durduĥca dünyâ ĥânesi

BI-ĤASEBİ'T-TARİK ĤASBETEN Lİ'LLĀHİ SİTĀYİŞ KI
BE-CENĀB-İ SEYYİD AĤMED PĀŞĀ DER-SİVĀS 'ARZ
ŞÜDE ¹¹²⁷

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. - -

- 1 Ser-firâz-ı vüzerâ pâdişehiñ dâmâdı
Çâre-sâz-ı zu' afâ ehl-i ĥamîñ imdâdı

1123 B1 23b, İ2 73b, İÜ 75b, MA 127, T1-
Başlıksız B1; Tibrîk Be-Ĥâk-i Pây-ı Velîyyü'n-Ni' amî Be-Nev-Ĥâne-i İĥbâl İ2, MA

1124 devlet-ĥânesi B1, İÜ, MA: ĥânesi İ2

1125 zât-ı İ2, İÜ, MA: zâtı B1

1126 teşrîfîñ B1, İ2, İÜ: teşrîfi MA / Künc-i İÜ, B1: Künc ü İ2, MA

1127 B1 87a, İ2 74a, İÜ 75b, MA 72, T1 41b

Bi-Ĥasebi't-Tarîk Ĥasbeten Li'llâhî Sitâyîşkiye ki Be-Cenâb-ı Seyyid Aĥmed Pâşâ Der- Sîvâs
B1, İ2; Ėaside Der-Sitâyîş-i Aĥmed Pâşâ MA; Bi-Ĥasebi't-Tarîk Ĥasbeten Li'llâhî Sitâyîşkiye
ki Be-Cenâb-ı Seyyid Aĥmed Pâşâ Der- Sîvâs 'Arz Şüde T1.

[76a]

- 2 Ya' nî şeyhü'l-vüzerâ Hazret-i Aḥmed Pâşâ
Merḥamet meşrebi elṭâf u kerem mu' tâdı
- 3 Mevce-i ma' delet ol dâver-i şâhib-şevkat
Hükm-i Fârûḳu ' ayân eyledi ' adl ü dâdı
- 4 Kıldı maḥrûse-i Sîvâsı ' adâletler ile
'Alemin ḥıṭṭa-i âsâyiş-i ' adl-âbâdı ¹¹²⁸
- 5 Dicle-i maşraf-ı dergâhına kâfî olamaz
Arpalık verse aña şâh-ı cihân Bağdâdı
- 6 Bu meşârif ile bu ' iffeti cây-ı hayret
Ḥarc-ı yek-rûze-i dergâhı degil irâdı
- 7 'Uhde-i re 'yine ḥaşr olsa nizâm-ı ' âlem
Zamm eder milket-i maḥrûseye rükn-âbâdı
- 8 Ey kemâli edeb-âmûz-ı ' izâm-ı vüzerâ
Cümlesi ṭab' -ı şerîfînden alır irşâdı ¹¹²⁹
- 9 Bu seyâhatde kuluñ oldu miḥekk-i vüzerâ
'Aḳl u derrâkim olup cümlesiniñ naḳḳâdı ¹¹³⁰
- 10 Merḥamet sende kerem sende mürüvvet sende
Ḥüsn-i aḥlâḳı saña verdi Ḥudâ-yı Hâdı
- 11 Sendedir zât-ı ḳadîm-vüzerâ sende kemâl
Tutdu nev-devletiyân her birisi bir vâdı
- 12 Bâ-ḥuşûş serḥad-i İrânda Nu 'mân Pâşâ
Öyle bir ḥâle ḳodu Ḳarş-ı ḥarâb-âbâdı
- 13 Bir ḥoroş ḳoymađı şehir içre Ḳızılbaş diyü
Aferin dîn-i mübin uğruna bu ifsâdı
- 14 Şöyle ' ahd etdi ki rağmen ola ḥâdim ḥâna
İki beyza ḳomaya şehre kef-i bi-dâdı
- 15 Mîr-i mîrân diyemem öyle denî bedkâra
Mâr-ı mârân denilir ise sezâdır âdı ¹¹³¹
- 16 Ḥanı üslûb-ı vezâret ḥani şân-ı devlet
Belî ancak bu ki düstûr-ı mükerrem âdı
- 17 Şimdi vaşfı ile sultânımı taşdı' edemem
Tâ maḥallinde beyân eyleyem ol berbâdı
- 18 Süḥanım her ne ḳadar olsa da küstâḥâne
'Afv ola böyle olur ehl-i süḥan mu' tâdı
- 19 Ğarażım sâ 'ire sultânımı taḳdîm etmek
Cümleñiñ tâ ki nümâyân ola isti' dâdı

1128 âsâyiş-i B1, İÜ, T1: âsâyişi İ2, MA

1129 kemâli İ2, T1: kemâl-i B1, İÜ; kemâl ü MA

1130 derrâkim B1, İ2, İÜ, T1: idrâkim MA

1131 denilir ise B1, İÜ, MA, T1: denilirse İ2

- 20 Benim ol şâ' ir-i hoş-nâtika kim endişem
Ehl-i dil serveri erbâb-i sühan üstâdı
- 21 Tab' ıma dâd-ı Hudâdır bu edâ-yı şîrîn
Baña maşûşdur ancak bu sühan icâdı
- 22 Edeli nazmla âgâze şarîr-i kalemim
Pest edip nağme-i ehl-i sühanı feryâdı¹¹³²
- 23 Ben o tûfî-yi şeker-hây-ı edâ-yı şîrîn
Nazmımiñ 'aşk-ı derûn ile cihân Ferhâdı
- 24 Âteşin sözlerim ol mertebe cân-süz olmuş
Ki hasûduñ dañi nerm oldu dil-i fûlâdı¹¹³³
- [76b] 25 **Fâzîlâ** eyle ser-âgâz-ı du' â-yı şâdıķ
Ki du' â kal' a-i nazmıñ temel-i bünyâdı
- 26 Tâ kıyâmet vere Haķ zât-ı veliyü'n-ni' ama
Şihhat ü devlet ü iķbâl ü bekâ vü şâdı
- 27 Böyle dâ'im ola akrânına fâ'iz tâ kim
Âteş-i haşrete üftâde ola huşsâdı¹¹³⁴

MEDHİYYE-İ MUTAŞARRIF-I BÂYEZİD İŞHAK PAŞA¹¹³⁵

Müstef' ilün / Müstef' ilün / Müstef' ilün / Müstef' ilün

--- / --- / --- / ---

- 1 Şad-âferin şad-âferin ey dâver-i serhad-nişin
Olmuş cenâbıñ rûkn-i dîn İslâma bir sedd-i metin
- 2 Sensin bu semtiñ Haydarı şâh-ı cihânıñ ejderi
Ehl-i gâzânıñ şaf-deri olmuş 'adüya der-kemin¹¹³⁶
- 3 Baķ nâm-ı şıyt u şânına şalmış 'Acem İrânına
Vermiş anıñ hâķânına bir dehşet ol merd-i güzîn
- 4 Anda dü-hâlet müncele olmuş murâbit hem velî
Bir elde sübha bir eli tutmuş 'adüya seyf-i kin
- 5 Ruşşat verip ihsânına şıytı aķıp her yanına
Gösterdi Kürdistânına şerfü'l-mekâni bi'l-mekîn¹¹³⁷
- 6 Bilmek dilersen zâtını ef' âlini hâlâtını

1132 âgâze T1: âgâz B1, İ2, İÜ, MA

1133 fûlâdı İ2, İÜ, MA, T1: pûlâdı B1

1134 fâ'iz B1, İ2, İÜ, T1: fâ'ik MA

1135 B1 87b, İ2 74b, İÜ 76b, MA 73, T1 41a

Berây-ı Pâşâ-yı Kürdistân Bâyezîd-Nişin İshâķ Pâşâ B1; Medhiyye Berây-ı Pâşâ-yı Kürdistân Bâyezîd-Nişin İshâķ Pâşâ İ2; Kaşîde Der-Sitâyiş-i İshâķ Pâşâ MA; Medhiyye Berây-ı Pâşâ-yı Kürdistân Bâyezîd-Nişin İshâķ Pâşâ-yı Haşin ü Sarâvi T1

1136 'adüya İ2, İÜ, MA, T1: 'adûlar B1

1137 "Şerfü'l-mekâni bi'l-mekîn. Mekânın şerefi oraya oturanlardır."

[77a]

- Seyr eyle bu hayrâtını ol cāmi^c -i bālā-niṣ̄īn
 7 Ol resm-i pāk ol hendese dārü'l-kütüble medrese
 Bir hayr-ı nāfi^c herkese Hāḫ ber-ḳarār etsin hemīn
 8 Firdevse döndü Bāyezīd ol cāmi^c ol Ḳaṣr-ı Sa^cīd
 Ol resm ol ṭarḫ-ı cedīd ol ḥoş-binā-yı nāzenin¹¹³⁸
 9 Şular gelip ayağına cennet yapıldı dağına
 Ecdādının ocağına çok himmet etdi āferīn
 10 Kim baksa bu icādına bu ṭarḫ-ı nev-bünyādına
 Raḥmet okur ecdādına durduḳca bu ḥāk-i zemīn¹¹³⁹
 11 Ol cāmi^c -i efrāhte ol ḳaṣr-ı nev-endāhte
 Ḳālebden olmuş sāhte güyā ki her ṭāḳ-ı mekīn
 12 Tā ḥaṣr olunca rū-nümā anda ḥaṭīb-i ḥoş-nevā
 Bu beyt ile ḳılsın du^c ā āmin desin ehl-i yakīn
 13 Yā Rāb be-nūr-ı Aḥmedī bu hayr-ı pākīn mücidi
 Maḳbūlūn olsun sermedi tevfiḳiñe olsun ḳarīn
 14 O ṣāḥib-i hayr-ı cemīl İṣḫāk Pāṣā-yı celīl
 Baḫtı ḳavi^c ömrü ṭavīl olsun aña Mevlā mu^c īn
 15 Olsun o zāt-ı pür-kerem dāreyn içinde muḫterem
 Dünyāda iḳbāl ü himem^c uḳbāda Firdevs-i berin
 16 Maḥdūm hem mes^c ūd ola her kārda maḥmūd ola
 Hem nā'il-i maḳṣūd ola olsun ḥaṭālardan emīn¹¹⁴⁰
 17 Ey hayrkār-ı baḫtiyār bu **Fāzıl**-ı inṣāfkār
 Şādīḳ çerāğ-ı ṣehriyār bir bende-i devlet-güzīn¹¹⁴¹
 18 Bu yerden etdi çün güzer ma^c lūmu oldu hayr u şer
 Bir ṣāhid-i ādil yeter ḳāḍi olunca ḥurde-bin
 18 Sen da'im ol iḳbāl ile bu hayr u bu ef'āl ile
 Olur saña her ḥāl ile yāver İlāhü'l-'ālemin

1138 cāmi^c ol Ḳaṣr-ı İZ, İÜ, MA, T1: cāmi^c ü'l-Ḳaṣr-ı B1

1139 nev B1, İZ, İÜ, T1: bu MA

1140 Maḥdūm MA: Maḥdūmu B1, İZ, İÜ, T1

1141 hayrkār-ı B1, İÜ, T1: hayr-kān-ı İZ, MA

KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ-İ ĀĠĀ-YI DĀRÜ'S-SA'ĀDE
CEVHER ĀĠĀ¹¹⁴²

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

. --- / . --- / . --- / . ---

- 1 Kerem kâni cihāniñ şimdi el-ḥaḫ Cevher Āġādır
Ki zātı 'āleme bir gevher-i nā-yāb u yektādır¹¹⁴³
- 2 Zihī āġā-yı 'ālī-rütbe müsteşnā-yı 'ālem kim
Nigeh-bān-ı harīm-i pādişāh-ı 'ālem-ārādır¹¹⁴⁴
- 3¹¹⁴⁵ Olur dārü's-sa'āde kevkeb-i baḥt-ile sa' d-aḥter
Degil dārü's-sa'āde yalıñız mecmū' -ı dünyādır
- 4 Melekler rütbe-i vālāsına medhūş u hayrāndır
Felekler āsitān-ı dergehine nāşīye-sādır
- 5 Zemīn ile berāber olamaz rif' atde bām-ı çerḫ
Revāḫ-ı rütbesi zīrā ki her a' lādan a' lādır
- 6 Zekāda ma' rifetde ' aḫlı mümtāz u müsellaḫdır
Şeḫāda mekremetde desti bi-mānend ü hemtādır¹¹⁴⁶
- 7 Şeḫāsı bā' iş-i taḫcīl-i dest-i Hātem-i Ṭāydır
' Aṭāsı bādī'-yi teclīl-i şān-ı ḫādr-i ednādır
- 8 Kef-i desti olur gāhī zer-efşān gāhī' gevher pāş
Şanırsın kim yā ma' dendir yāḫud bi-ḫa' r-ı deryādır
- 9¹¹⁴⁷ Nevāl-i destine çīn-i cebīn gösterdi reşkinden
Görülen rüy-ı yemde şanma kim mevc-i güher-zādır
- 10¹¹⁴⁸ Zebān-ı dest-i ḫāme zābṭ-ı evşāfında ' ācizdir
ولا فرد على احصاء كئصف وصفه قادر
- 11 Melek şevḫiyle āşüfte beşer mihriyle ālüfte
Derinde meymenet ḫufte aceb özge temāşādır¹¹⁴⁹

1142 B1 67b, İ2 75a, İÜ 77a, MA-, T1-
Berāy-ı Kethūdā-yı Aşāfī es-Seyyid Meḫmed Ḥayrī Efendi B1 (Kaside isim deġiştirilerek Mehmed Hayri Efendi'ye tekrar sunulduġu için B1 nüshasında yer yer deġişiklikler bulunmaktadır.)

1143 B1'de bu beyit yerine şu iki beyit yer almaktadır:

Ricāl-i devletiñ şimdi ser-efrāzi hüveydādır
Cenāb-ı kethūdā-yı şāhib-i ḫādr ü mu' allādır
Meḫmed Ḥayrī ol ḫayrātkār u ḫayr-cüyende
Ki zāt-ı pāki ḫālḫa maḫz-ı ḫayr u luḫf-ı Mevlādır

1144 Nigeh-bān-ı harīm-i pādişāh-ı 'ālem-ārādır İ2, İÜ: Müşīr-i devlet ü tedbīr-sāz-ı dīn ü dünyādır B1

1145 B1-

1146 müsellaḫdır İ2, İÜ: müsellemdir B1

1147 B1'de 6. beyittir.

1148 İ2, İÜ -

1149 mihriyle B1, İ2: mihr-i İÜ

- [77b] 12 Rızâsı zümre-i ehl-i niyâza dâ'imâ hâzır
Kazâsı fırça-i erbâb-ı nâza pek müheyyâdır
- 13 Hışâl-i hûb ile zât-ı şerîfî ser-te-ser meşhûn
Fî'âl-i nâ-sezâdan tıynet-i tab'ı müberrâdır
- 14 Tefekkür eylemekden vaşf-ı medh-i şâhid-i hulku
Cemâl-i duhter-i endişe reşk-i hüsn-i havrâdır
- 15 Sezâdır âstîni olsa kısmet kîse-i 'âlem
Revâdır âsitânı olsa reşk-i çerh-i vâlâdır ¹¹⁵⁰
- 16 Eyâ 'âlî-cenâb-ı âsumân-dergâh-ı haşmet kim
Şükûh-ı devleti reşk-âver-i dârât-ı Dârâdır
- 17 Benim ol sâhîr-i sihr-i helâl ü şâ'ir-i yektâ
Ki kilik-i sihrkârım reşk-sâz-ı çüb-ı Mûsâdır
- 18 Ben ol tûtî-yi güyâyım ki fikr-i şî're hâcet yok
Ma'ânî cümlesi âyine-i tab'imda peydâdır ¹¹⁵¹
- 19 Hayât-ı tâze bulsa ger'aceb mi okuyan nazmım
Mağâl-i cân-bahşım çünki enfâs-ı Mesîhâdır
- 20 Aña mazmûn-ı zerrînim muraşşâ' tâc-ı gevherdir
Kelâmım pâdişâh-ı kişver-i iklim-i ma'nâdır ¹¹⁵²
- 21 Bu isti'dâd ile bu fikr ile bu tab'-ı zûrumla
Benimle da'vî-yi şî'r eylemek bî-hüde gavgâdır ¹¹⁵³
- 22 Yeter lâf u güzâf etdiñ du'âya başla ey **Fâzıl**
Ne hâcet vaşfa kadriñ nazm-ı pâkiñden hüveydâdır
- 23 Nitekim rûz u şebde mâhla hurşîd-i 'âlem-tâb
Ola pîrâye-bahş-ı günbed-i gerdûn-ı vâlâdır
- 24 Muķim olsun hemîşe necm-i bahtîñ burc-ı devletde
Sa'âdetle ola reşk-âver-i a'lâ vü ednâdır ¹¹⁵⁴

BERÂY-I ŞÂHİB-^ÇAYÂR-ŞÜDEN-İ ŞEVKÎ MUŞTAFÂ EFENDİ ¹¹⁵⁵

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

-. - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1 El-'aceb kim çerh-i noķşân-pîşe nâ-sencidekâr
Bir tamâm iş işleyip meydâna kıldı aşîkâr

1150 âstîni B1, İ2: âstîn İÜ

1151 Ben B1: Benim İ2, İÜ

1152 zerrînim B1, İ2: nerrînim İÜ

1153 bu fikr ile bu tab'-ı zûrumla İ2, İÜ: bu tab'ımla bu fikr-i zûrumla B1 / Benimle B1: Benim İ2, İÜ

1154 a'lâ vü ednâdır İ2, İÜ: ednâ vü a'lâdır B1

1155 B1 68a, İ2-, İÜ-, MA-, T1-

- 2 Ya' nî mizân-ı hayâliyle bütün vezn eyleyip
Enderûn kâmilleriñ hem eyledi bir bir şümâr
- 3 Artırıp eksiltdi tartdı çok zamân sa' y eyledi
Bulmadı bir merd-i kâmil kim ede şâhib-^ç ayâr
- 4 Bir dañi urdu mihekk-i imtiñâna cümlesin
Buldu bir kâmil ki altın gibi şâhib-i^ç tibâr
- 5 Ma' den-i kabz-ı haqîkat genc-i dürr-i ma' rifet
Kân-ı iksir-i sa' âdet hüsmend ü hüşyâr
- 6 Ol semiy-i seyyid-i ' âlem ki far-ı şevkden
Mağlaş Şevki Efendi ile oldu nâm-dâr
- 7 Fenn-i hañda sikkesin kazdırdı haqkâ mermere
Bañr ü berr-i ma' rifetde buldu gâyet iştihâr
- 8 Keff-i mizân-ı vaqârında zemîn dirhem degil
Bezm-i bañşında Felâñun bir çekirdek ' aklı var
- 9 Sîmden bir kırşdur zâtı götürmez kıyl ü kâl
Şırmadan bir riştedir her tavrı çün zülf-i nigâr
- 10 Târ-ı etvârı çekilmiş hadde-i tañşından
Lafz-ı pâkinden dizer ol tara dürr-i şâhvâr
- 11 O terâzû-yı hîred ile ' ayâr-ı zer degil
' Alemin miqdârıñ añlar öyle bir şâhib-^ç ayâr
- 12 Tâ kurulunca Hudâ mizânı rustâñizde
Âğâyan-ı Enderûn etsin anıñla iftiñâr
- 13 Ey güher-senc-i mekâdir-dân u kıymet-âşinâ
Haq cenâbıñ eyledi her ma' rifetde behre-dâr
- 14 Artık eksik var ise setr et kemâl-i ' afv-ile
Çünki yoqdur tab^ç-ı zâtıñ gibi [bir] kıymet-şi' ar
- 15 Bâ-ñuşuş ma' lümüñuzdur hâlimiz kim güşşadan
Haq bilir kim nuñka hattâ dilde yoqdur iktidâr
- 16 Zer gibi beñzim şarardı âteş-i âlâm ile
Olmada rizân-ı simâb-ı sirişk-i çeşm-i zâr
- 17 Zerger-i çerñiñ elinde bir sebîke şanki dil
Kim çekic-i cevri ile darb etmede leyl ü nehâr
- 18 Degmedik yanında bir mankıra çerñ-i müflisiñ
Pâre pâre oldu bu gayret ile cism-i nizâr
- 19 Püte-i âlâmda cüş etmede[dür] sîm-tenim
Kañre-i simâbasâ cân u dil etmez karâr
- 20 O hezârân âşinâ hem-reng-i ' aşık bî-vefâ
Ya' nî zer dedikleri ol iki yüzlü ñilekâr
- 21 Etmez oldu kabza-i destimle aşlâ imtizâc
Şanki keffim havz-ı âb u dirhem ü dinâr-ı nâr

- 22 Ellere gitdikce reftâr-ı şitâb üzre gider
Baña geldikde olur zencirli bi-iktidâr
- 23 Kırş-ı zerrin-i sipihre dest uzatsam câyıdır
Nukrehâ-yı ahterâna dâmen açsam yolu var
- 24 Dostluk kaçtâr ile alışveriş mişkâl ile
Böyle söyler şimdi bana eski yâr-i ğam-küsâr
- 25 Sende ammâ hüsn-i zannım var benim kaçtâr ile
Dengdir bay-ı hulûşum zannım üzre ber-çarâr
- 26 Kîmyâ-yı feyz-i ‘aşkı ben de buldum ğam yemem
Bir pûla verip cihâni eylesem andan güzâr
- 27 **Fâzîlâ** naqd-i du‘âyı genc-i şıdk-ı kalbden
Re‘s-i çerhe gül nişâr et tâ-be-key bu âh zâr
- 28 Tâ ki mîzân-ı ‘aceb-çerh ile ebnâ-yı ‘aşr
Kimi a‘lâ kimi ednâ ola her leyl ü nehâr
- 29 Dem-be-dem sultânım efzûn ola ‘izz ü devletiñ
Olasın tâ haşre dek zer gibi bâkî nâm-dâr

DER-SİTÂYİŞ-İ HÂLİL EFENDİ ¹¹⁵⁶*Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Fe‘ûlün*

. - - - / . - - - / . - -

- 1 زمان قد تولیت اللیام
و ذلت فيه سادات کرام
- 2 Öürsem cāna minnetdir bu demde
لأن حياتنا هذا حمام
- 3 کسی نشنید فریاد دلم را
کان الناس کلهم ینام
- 4 Gözümde yaşlar bağrımda kaçlar
و نار فی الحشاء لها ضرام
- 5 بسی لاغر شدیم از جور گردون
و قد کانت لنا جشت ضحام
- 6 همه داروی من از چرخ زهر است
فکیف ینردل من یدفی السقام
- 7 Şeb ü rûzum nihân bu tîre demde
و نور الشمس فی عین ظلام
- 8 میندیش ای دل زارم میندیش
لأن الدهر دون ملا یلام
- 9 Ve lîkin başla sen medh ü şenāya
لمن بوجوده فخر الکرام

- 10 تساملع ولصف له اذفا فرش
Ḥalīl Efendi Mevlānā-ilhām
- 11 O rütbe kadri ‘ālīdir anıñ kim
على السبع الطباق له مقام
- 12 جنان يكتاست در عالم ك از فضل
لدرك نكاتة عجز الأنام
- 13 Bütün halkıñ sözü sözüne nisbet
كلفظ لا يقال له كلام
- 14 كند اسان مشكل را بايما
و يحصل من اشارته المرام
- 15 Olur her ne ki emr eylerse Hızır
و بين يديه دنيانا غلام
- 16 جهان سير است از بخشايش او
كان يداه بحرا او غمام
- 17 Müberrādır fi‘āl-i nā-sezādan
و في فعل الجميل له اهتمام
- 18 بز بريش و خش دنيا دم امد
له في كفه منها لجام
- 19 Varınca ādeme ecdād-ı bākī
مناط المجد سادات عظام
- 20 ايا شايسته تعظيم و تكريم
ويا من فيه ثم الاحتشام
- 21 Ola ma‘zūr ‘aczim bunda zīrā
مدحك لأبد ولا يرام
- 22 مقام هر مقال نيك ذاتت
لكل مقالنا فيكم مقام
- 23 كجايايي چو من دارين جهان يار
لا ارباب الوفاء انا الختام
- 24 Kelāmım neş’e-bağş-ı ehl-i dildir
و بجرى من معانيته المدام
- 25 دلا نرامى دهر صد نشه مى
فلا يدري حلال ام حرام
- 26 Dolanmış fikrime silk-i ma‘ānī
ومن رد الكلام له نظام
- 27 كلیم الله معنا كشتيم از فيض
على طور المعانى لى قيام
- 28 Benim tığ-ı zebānımdan riyā yok
كانى فى يد الدنيا حسام
- 29 گهى گريان و گه خندان باشم
فغى وجهى بكاء ابتسام

- 30 Gedâyım şüreten ma' nâda şâhım
انا الاوتانا الملك الهمام
- 31 شدم از عشق خوبان نیز شیدا
و فی قلبی قد اشترا الفرام
- 32 Hamûş ol erdi söz pâyâna **Fâzıl**
کفا هذا فقد تم الكلام
- 33 ایا ممدوح ما هر دم بتو باد
من الله التحيته و السلام

KAŞİDE-İ BEÇÇE DER-SİTÂYİŞ-İ ŞÂLİH BEG ¹¹⁵⁷

Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün

...--/...--/...--

- 1 Kethüdâ-yı hazine Şâlih Beg
Zâtı her bir ma'kâma sâlihdir
- 2 Zât-ı pākize tab' u ahlākı
Nev-tırâzende-i medâyiğdir ¹¹⁵⁸
- 3 Nüşa-i nesl-i pāk ü vâlâsı
Metn-i feyz-i kemâle şâriğdir
- 4 Kadri mizân-ı i' tibâr içre
Cümle akrânı üzre râciğdir ¹¹⁵⁹
- 5 Sa' d ü ikbâli seyf-i nûrânî
Lik hussâda sa' d-i zâbiğdir
- 6 Seyf-i çalâk-ı fehm ü idrâki
Kal' a-i müşkilâta fâtiğdir
- 7 Şöyledir hüsn-i hulku merhameti
Düşmene hem rağim ü nâsiğdir ¹¹⁶⁰
- 8 Tâ şabâvetde rüşd ü isti' dâd
Gün gibi tal' atında lâyiğdir
- 9 Ey kerem-pişe-i sûtude-şiyem
Saña **Fâzıl** hemişe mâdiğdir
- [78a] 10 Kalbine vaşf-ı pâkiñ etdi sünüh
Hağ bu kim efdâl-i sevâniğdir
- 11 Girye-i ' ıyş-ı telğden hâlâ
İki çeşmi dü-bağr-i mâliğdir

1157 B1 84b, İ2 76, İÜ 77b, MA 135, T1-

Berây-ı Kethüdâ-yı Hazine B1; Kaşide Der-Sitâyîş-i Kethüdâ-yı Hazine Şâlih Beğefendi İ2, MA

1158 Zât-ı B1, İ2, İÜ: Zâtı MA

1159 Kadri B1, MA: Kadri İ2, İÜ

1160 Şöyle B1, İÜ, MA: Şöyle İ2 / hüsn-i İÜ, MA: hüsn ü B1, İ2

- 12 Nezd-i Mevlāda līk ed' iyesi
Bî-meḥābā bu demden nāciḥdir
- 13 Haḫ seni dü-cihānda ede ' aziz
Bu du' ā zübde-i fevātiḥdir

**KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ-İ KETHÜDÂ-YI ḤAZİNE ḤALİL
EFENDİ** ¹¹⁶¹

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Reng-i ruḫsāre-i devlet mey-i gül-gün-ı kerem
Bir keremdir bu ki iḳbāl ola maḫrūn-ı kerem ¹¹⁶²
- 2 Dediler ' arş u semādan daḫi bālāterdir
Şeref-i mertebe-i dest-i hümāyūn-ı kerem
- 3 Evc-i iḳbāle olur bāriḳa-sāz-ı revnaḫ
Mihr-i pür-şac' şac' a-i pençe-i meymūn-ı kerem ¹¹⁶³
- 4 Cennete ehl-i şehā ḥānesi nuṭḫ olmuşdur
Ḳıldılar bāḡ-ı behiştī daḫi meskūn-ı kerem
- 5 Sebze-i maṭlab-ı ' uḳbāya verir neşv ü nemā
Sūy-ı Firdevse aḫar mevce-i Ceyhūn-ı kerem
- 6 Vesāḫ olsa ne ḳadar pīrehen-i cāḫ üzere
Anı pākīze eder var ise şābūn-ı kerem
- 7 Şanma ey Ḥātem-i Tay siz de eyā Bermekiyān
Eşḫiyādan ki teḫī ḳaldı bu hāmūn-ı kerem
- 8 Ḥalef-i pür-şeref-i zümre-i eslāf-ı kirām
İşte bārān-ı ' aṭā ḫazret-i gerdūn-ı kerem
- 9 Ya' nī devletli semāḫatli Ḥalīl Āḡā kim
Ḡaybdan dest-i şehā-pişesi me' zūn-ı kerem
- 10 Kethūdā-yı der-i gencīne-i ḫāḳān-ı cihān
Ḥulḳ-ı pākīzesi genc-i dūr-ı meknūn-ı kerem ¹¹⁶⁴
- 11 Hüner içre hüneri ' aḳl-ı Aristo-yı hüner
Kerem içre keremi şāḫ-ı Ferīdūn-ı kerem
- 12 Himmeti her ne ḳadar düşmen-i ṭavr-ı ḫıssset
Ol ḳadar ṭab' -ı pesendīdesi meftūn-ı kerem ¹¹⁶⁵

1161 B1 71a, İ2 76a, İÜ 78a, MA 124, T1-

Berāy-ı Kethūdā-yı Ḥazine Ḥalīl Āḡā B1; Ḳaşıde Der-Sitāyiş-i Kethūdā-yı Ḥazine Ḥalīl Āḡā MA

1162 Bir İ2, İÜ, MA: Ne B1 / ki İ2, İÜ, MA: ne B1

1163 pür-şac' şac' a-i B1, İÜ: pür-şac' şac' adır İ2, MA

1164 Ḥulḳ-ı İ2, İÜ, MA: Dest-i B1

1165 ḫıssset İ2, İÜ, MA: ḫasede B1

- 13 Meşrebi menba^ç -ı himmet kefi seyl-âb-ı şehâ
Eyledi ben gibi çok teşneyi memnûn-ı kerem
- 14 Nabz-ı bî-cünbiş-i bîmâr-ı ğam-ı iflâsı
Pençe-i mevhibe-ârâsı Felâtûn-ı kerem
- [78b] 15 Ey keremkâr-ı mekârim ola şâyân-ı qabûl
Bî'l-bedâhe bu iki mîşra^ç -ı mevzûn-ı kerem
- 16 Her sene ^çâdet iken bendeñe luft u keremiñ
Ne revâdır bu sene nesh^ç ola mesnûn-ı kerem ¹¹⁶⁶
- 17 Kîsede hasretime ħande ederken zer-i pâk
Pûte-i ğamda dil-i şâf ola maĥzûn-ı kerem ¹¹⁶⁷
- 18 Böyle fihrist-i kerem-nâmede gördüm yazmış
Ki tezâyüd bula qat^ç olmaya qânûn-ı kerem ¹¹⁶⁸
- 19 ¹¹⁶⁹ Himmetiñ ħağ bu ki lâyıq göremez kim olasın
Tab^ç -ı şühüm gibi bir müflise medyûn-ı kerem
- 20 ¹¹⁷⁰ Dil-i müstağniye maĥbûb degildir dinâr
Zer için olmada zencirli o Mecnûn-ı kerem ¹¹⁷¹
- 21 Feth olur genc-i nevâl ü kerem inşâ 'a 'llâh
Okumuşken qalemim da^ç vet-i efsûn-ı kerem ¹¹⁷²
- 22 Ĥâtır-ı eşrefe iĥtâra bu kâfî **Fâzıl**
Besdir ehl-i kereme lafza-i mazmûn-ı kerem ¹¹⁷³
- 23 Tâ kıyâmet o keremkârı ^çazîz ü bâqî
Ede altın gibi ol Ĥâlîq-ı Bî-çün-ı kerem

KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ-İ RÜSTEM ÂĖĀ ¹¹⁷⁴

Fe^çilâtûn / Fe^çilâtûn / Fe^çilâtûn / Fe^çilûn

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 Belî^ç erbâb-ı mürüvvet qatı nâdir şimdi
Ehl-i himmet var ise Rüstem Ağadır şimdi

1166 bendeñe İÜ: bendeye B1, İ2, MA

1167 hasretime İ2, İÜ, MA: ^çusretine B1 / pâk İ2, İÜ, MA: nâb B1

1168 Ki tezâyüd bula qat^ç olmaya qânûn-ı kerem İ2, MA: N'ola qat^ç olmaya eksilmeye qânûn-ı kerem B1; Tab^ç -ı şühüm gibi bir müflise medyûn-ı kerem İÜ

1169 İÜ-

1170 B1, İ2 ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

1171 müstağniye İ2, İÜ, MA: müstağni me B1

1172 Feth MA: Şubĥ B1, İ2, İÜ

1173 iĥtâra İ2, İÜ, MA: iĥbâra B1 / lafza-i İ2, İÜ, MA: nokta-i B1

1174 B1 90b, İ2 77a, İÜ 78b, MA 79, T1 44b

Feryâd-Nâme-i Efsâne-i Encâme Be-Huzûr-ı Ser-Qahve-i Cihân-Dârî Rüstem ÂĖĀ B1, T1; Kaşide Der-Sitâyîş-i Ser-Qahveciyân-ı Şehriyârî Cenâb-ı Rüstem ÂĖĀ MA

- 2 Bāreka'llāh zihī zāt-ı mekârim-ârâ
Kerem-âmüz-ı kibâr-ı küremâdır şimdi ¹¹⁷⁵
- 3 ¹¹⁷⁶ Bāreka'llāh hoşâ pençe-i hayr u berekât
Ser-ber-efrâz-ı gürûh-ı ' uzemâdır şimdi
- 4 Şāneka'llāh zihī meşreb-i âfâk-pesend
Halkdan müktesib-i hamd ü şenâdır şimdi ¹¹⁷⁷
- 5 Zādeka'llāh zihī kevkebe-i cāh u celāl
Nāhun-ı merhameti ' uqde-küşâdır şimdi
- 6 ' Azzeka'llāh hoşâ zāt-ı muallâ-himmet
Sāye-endâz-ı ' umûm-ı fuķaradır şimdi
- 7 Öyle bir merhamet-ârâ-yı sevâb-endîşe
Dergeh-i ' âtıfeti bāb-ı recâdır şimdi ¹¹⁷⁸
- 8 Öyle bir zāt-ı mükerrerem ki kemāl-i tab^c ı
Sâlik-i rāh-ı kirām-ı ķudemâdır şimdi
- 9 Öyle bir zāt-ı melek-meşreb ü pākîze-ıhışâl
Tab^c ı āyine-i irşād-ı Hüdâdır şimdi
- 10 Öyle bir nūr-ı Hüdâ şu^c le-nişār-ı taķvâ
Pertev-i zātı çerâġ-ı şulehâdır şimdi ¹¹⁷⁹
- 11 Tâ ezel sine-i şâfındaki tab^c -ı şefķât
Olmuş imdād-resân-ı źu^c afâdır şimdi
- 12 Evvelâ tab^c -ı şerîfindeki envâr-ı şalāh
Gurre tal^c atına bir şu^c le-fezâdır şimdi ¹¹⁸⁰
- 13 Eskiden cebhe-i pâkinde olan nūr-ı kabûl
Evc-i iķbâlde bir mihr-i ziyâdır şimdi
- 14 Ez-ķadîm anda olan mâye-i hüsni-ahlâķ
Olmuş āyine-i hürşid cilâdır şimdi ¹¹⁸¹
- 15 Tâ şabâvetde ki olmuş idi ' aķl-ı evvel
Fikri mi^c yâr-ı hayâl-i ' uķalâdır şimdi
- 16 Fıtratında ezeli tab^c -ı semâhat mecbûl
Kef-i ihsânı füyüzât-ı seķâdır şimdi ¹¹⁸²
- 17 Kef ü ebrûsu lisânı bütün ihsân eyler
Ya^c nî ser-tâ-be-ķadem kân-ı ' aķâdır şimdi ¹¹⁸³

1175 zihī B1, İÜ: ki ol İ2, MA; T1-

1176 B1, İ2, MA ve T1'de 3b-5b takdim-tehirlidir.

1177 Halkdan B1, İ2, MA, T1: Halkda İÜ / müktesibi B1, İ2, İÜ, T1: müktesibi MA

1178 sevâb İÜ, T1: şavâb B1, İ2, MA

1179 B1, İ2, İÜ, MA: Hüdâ: Hüdâ T1

1180 tal^c atına B1, İ2, MA, T1: tal^c atı bir İÜ

1181 hürşid B1, İ2, T1: hürşide İÜ, MA

1182 semâhat B1, İ2, MA, T1: seķâvet İÜ

1183 ebrûsu B1, MA, T1: ebrû-yı İ2, İÜ

- 18 Kerem etdikce eder şânına lâyıķ ammâ
Kerem-i ehl-i menâşib zü-^ç aţâdır şimdi ¹¹⁸⁴
- 19 Dest-i in^ç âmi ki üftâde-nevâz olmuşdur
Der-i vâlâsı melâz-ı ğurebâdır şimdi
- 20 Ğuş-ı endişesi dervâze-i iķbâl içre
Vaķf-ı âvâze-i erbâb-ı nidâdır şimdi
- 21 ¹¹⁸⁵ Medħine her ne desem şanma müdârâ ancak
Dedigim ķavl-i fuħûl-i fużalâdır şimdi
- 22 Mesned-i rağbeti kâşâne-i sultânide
Müttekâ-yı dil-i pâk-i ^ç ulemâdır şimdi ¹¹⁸⁶
- 23 Mûcib-i tab^ç ı mürâ^ç ât-ı huķuk olduĝu'çün
Muķtezâ-yı keremi ^ç ahde vefâdır şimdi ¹¹⁸⁷
- 24 Böyle ahlâķ-ı kerimânesin etdim taşhîh
İ^ç tikâdım bunuñ üstünde becâdır şimdi
- 25 Ğayrı Allâh için eyler be-ħulûş-ı şâdıķ
Şâ^ç ir erbâb-ı himem ehl-i riyâdır şimdi
- 26 Ey keremkâr-ı mu^ç allâ ki şemim-i ğulķu
Tâ dimâĝ-ı felege nefħa-fezâdır şimdi
- 27 Ey hüner kâmi ğired ma^ç deni kim idrâki
Her ma^ç ârifde belî nâdire-zâdır şimdi
- 28 Ey seħâ-pişe ki her bây u gedâ memnûnu
Dest-i luţf u keremi kâm-revâdır şimdi
- 29 Ey zıyâ-pâş-ı mekârim ki ğulûb-ı nâsa
Tal^ç at-ı eşrefi bir mâh-liķâdır şimdi
- [79b] 30 Benim ol şâ^ç ir-i mâhir ki kemâl-i tab^ç im
Edeb-âmûz-ı kibâr-ı üdebâdır şimdi
- 31 Ğayf kim miħnet ile tab^ç -ı kemâl-âmûzum
Nükte-perdâz idi evvel ğumeķâdır şimdi ¹¹⁸⁸
- 32 Sitem-i deħr ile şad-ħayf ki mir'ât-ı ğayâl
Keder-âmîħte-i cevri ü cefâdır şimdi
- 33 Ola maķbûl-i şerîfîñ bu müşevveş süħanım
Ki şavâb olsa daħi ^ç ayn-ı ğaţâdır şimdi
- 34 Böyle mi eyler idim medħ-i şerîfîñ lâkin
Tab^ç im âlâm ile mefkûd-ı zekâdır şimdi

1184 zü-^ç aţâdır İ2, İÜ T1: zü'l-^ç aţâdır B1, MA

1185 B1, İ2, MA ve T1'de 23. beyittir.

1186 sultânide B1, İ2, İÜ, T1: sultânidir MA

1187 tab^ç ı İÜ, MA T1: tab^ç -ı B1, İ2 / keremi İ2, İÜ, MA, T1: kerem B1

1188 kemâl-âmûzum İÜ: kemâl-âmûzu B1, MA; kibâr-âmûz İ2; kemâl-âmûz T1

- 35 Hani evvelde olan ṭab^ç -1 kavî-endîšem
Ḥaste-i keşmekeş-i derd ü belâdır şimdi
- 36 Hani evveldeki bünyâd-1 metîn-i nazmım
Şühanım cümlesi âb üzre binâdır şimdi
- 37 Kâmet-i nazmıma kaftân-1 zer-endûd-1 sühan
Nev-tırâz olmuş iken köhne kabâdır şimdi
- 38 Nazm u şi^ç r eylemege kalmadı zihnimde şu^ç ür
Sîneden ^ç aql-1 hüner-pîşe cüdâdır şimdi
- 39 Dinle ey tâc-1 serim başa gelen efsânem
Gerçi sultânıma taşdı^ç ü ezâdır şimdi ¹¹⁸⁹
- 40 H^vâcegân zümresine müntesib olunca dedim
Gitdi eyyâm-1 keder vaqt-i şafâdır şimdi
- 41 Gâh manşib görünür bahtımıza geh hıdmet
Ṭâli^ç im iki kanat ile hümâdır şimdi
- 42 Nâgehân cânib-i İrân bize hıdmet düşdü
Dedim ey dil bu daḥi başka edâdır şimdi
- 43 Edelim bunda şadâkat ki bu evvel hıdmet
Bize bu tecrübe kâr-1 ^ç uçalâdır şimdi
- 44 Şarf-1 maqđür ile bir gayrete düşdüm ki dedim
Mâl ü cân hıdmet-i şâhîde fedâdır şimdi
- 45 Hamdu-li'llâh ki umûrumda muvaffak oldum
Hıdmetim rütbe-i taḥsîne sezâdır şimdi
- 46 Nâm u şânım degil İrâna degil Tûrâna
Tuḥfe-i memleket-i Çîn ü Hıṭâdır şimdi
- 47 Geldim İstanbula ammâ ki perişân-ḥâtır
Dedim evkât-1 mükâfât u cezâdır şimdi
- 48 Düşdüm üm^mmîde dedim bâğçe-i devletde
Gonce-i maṭlabıma vaqt-i nümâdır şimdi
- [80a] 49 Evliyâ-yı ni^ç amîñ himmetine mağrûren
Dergehim müzdeḥim-i bay u gedâdır şimdi ¹¹⁹⁰
- 50 Ser-ber-efrâz-1 ümîdîm diyü serbâz oldum
Kâmetim ser-be-zemîn oldu dü-tâdır şimdi
- 51 Ba^ç d-ez-în ben de kibârım diyü düşdüm kayda
Ṭab^ç a ol gâ^ç ile bir ṭurfa belâdır şimdi
- 52 Şöyle bir nârdayım gâ^ç ile-i keşret ile
Künc-i ^ç uzlet baña Fırdevs-i rızâdır şimdi ¹¹⁹¹

1189 sultânıma B1, İ2, İÜ, T1: sultânımı MA

1190 Evliyâ-yı ni^ç amîñ İÜ, MA, T1: Evliyâyü'n-ni^ç amîñ B1, İ2

1191 keşret ile: B1, İ2, MA, T1: keşretten İÜ / ^ç uzlet B1, İ2, MA, T1: vaḥdet İÜ

- 53 Yüzüme güldü felek h̄andesine aldandım
Ah ol h̄ande bükā üzre bükādır şimdi
- 54 H̄āne vü debdebe vü tañtana vü h̄uddāmı
İşte **Fāzıl** da kibār-ı üzemādır şimdi
- 55 Ne kibār olduk u ne hāl-i şigārı tutduk
H̄alimiz ʿ āleme u ʿ cūbe-nümādır şimdi
- 56 Ne bu h̄ālî tatabildik ne de eski h̄ālî
Şöyle h̄āletde mişāl-i budalādır şimdi ¹¹⁹²
- 57 Devekušı gibi ne murğ olabildik ne şütür
H̄alimiz h̄ande-fezā-yı zürefādır şimdi ¹¹⁹³
- 58 Ne müzekker ne mü ʿennes iki h̄ālet ma ʿ dūm
H̄ādımāgā gibi maḥrūm-ı şafādır şimdi
- 59 Kōnsa bir ādem eger tā vasaṭ-ı dīvāra
Āña beñzetsem eger h̄ālî revādır şimdi ¹¹⁹⁴
- 60 Ne nüzūl eyleyebilir ne de bālāya çıkar
Kalmış ortada hemān rū-be-ķafādır şimdi
- 61 H̄ayf ola ben gibi dānā ola böyle ihmāl
Gam-ı akrān ile maḥcūb-ı ḥayādır şimdi ¹¹⁹⁵
- 62 Düşmenim h̄ande eder dostum eyler eyvāh
Ah ol h̄ande-i düşmen ne belādır şimdi ¹¹⁹⁶
- 63 Yok mudur bende liyāķat meger istiḥdāma
Dil ki her ḥıdmete şāyān u sezādır şimdi
- 64 Kişi yakdığı çerāğ üstüne pervāne gerek
Bir çerāğım ki fetilim be-hevādır şimdi
- 65 Neye h̄alim varacaķdır diyü fikr eylemeden
Rüz u şeb vird-i zebānım ʿ acabādır şimdi ¹¹⁹⁷
- 66 Nā-ümīd oldu hücūm etdi baña ehl-i dūyūn
H̄anemiz āḥ melāz-ı ğuremādır şimdi
- 67 Ğuremādan gelemem h̄āneye dil tā aḥşām
Murğ-ı āvāre gibi ser-be-hevādır şimdi
- [80b] 68 Murğ-ı ḥuffāş gibi şebde nümāyān olurum
Rüz-ı ruşende yerim künc-i ḥafādır şimdi
- 69 Ne revā ben gibi bir ehl-i sūḥan ehl-i cenāb
Dest-i iflāsda pāmāl-i cefādır şimdi

1192 h̄āletde İÜ: h̄āyretde B1, İ2, MA, T1

1193 Devekušı B1, İÜ, MA, T1: Ne kuşu İ2 / ne şütür B1, İ2, MA, T1: ne de şir İÜ

1194 beñzetsem B1, İ2, MA, T1: beñzetse İÜ

1195 ola B1, İ2, İÜ, T1: kim MA / ḥayādır B1, İ2, MA, T1: ziyādır İÜ

1196 Düşmenim h̄ande eder dostum eyler eyvāh B1, İ2, MA, T1: Dostlarım girye eder düşmenim eyler h̄ande İÜ / ol B1, İ2, İÜ, T1: dost MA

1197 fikr: B1, İ2, MA, T1: āḥ İÜ

- 70 Nev-nihāl-i emeli bād-ı h̄azān-ı ğamdan
Şöyle pejmürde ki bî-berg ü nevâdir şimdi
- 71 Benim ol şâ'ir-i dānā ki sevād-ı nazmım
Ġıbtadan dāĝ-ı derūn-ı şu'arādır şimdi ¹¹⁹⁸
- 72 Ben ki ol mu'cize-gū tūtŕ-yi hoş-güftārım
Tab'ım āyine-i i'cāz-nümādır şimdi ¹¹⁹⁹
- 73 Köhne ehl-i sūhānıñ yok birine taqlīdim
Baña mahşüş bu bir tāze edādır şimdi
- 74 Bir nefes almış idim nefha-i rūhāniden
Ol nefesden sūhānım rūha ğıdādır şimdi
- 75 Bir kalem almış idim bāĝçe-i Rıdvaniden
Ol kalemnden sūhānım rūha ğıdādır şimdi ¹²⁰⁰
- 76 Hāmem ol pīr-i siyāh-ı sebaĝ-āmūz-ı cihān
Çüb-ı ta'lim-i fuḫŭl-i fuzelādır şimdi
- 77 Ey kerem kânı ola āh u figānım ma'zŭr
Hāmemiz nāle ile 'arbede-zādır şimdi
- 78 Bākŕ olsun bize kim 'ayn-ı mürüvvetle baĝa
Hālimiz 'ālem-i fānide fenādır şimdi ¹²⁰¹
- 79 Hŭsn-i zannım var efendim belŕ sultānımda
Hŭsn-i zann etmege zātın da sezādır şimdi
- 80 **Fāzıl** āĝāz-ı du'ā eyle yeter feryādın
Ehl-i inşāfa bu ta'ciz ḫaḫādır şimdi
- 81 Dü-cihānda ede Ḥaĝ saña meded sultānım
Ki vücūdun bize imdād-resādır şimdi
- 82 Ola Mevlā-yı Te'ālā daḫi senden rāzī
Ki 'amelde ĝarazın Ḥaĝĝa rızādır şimdi
- 83 Şöyle ma'lūmu ola pādīşeh-i devrānıñ
Fāzılın kārı hemān ḫayr-du'adır şimdi ¹²⁰²

1198 Ġıbtadan B1, MA, T1: Ġıbta-i İ2, İÜ

1199 Ben ki: Benim B1, İ2, İÜ, MA, T1

1200 Rıdvaniden B1, İ2, İÜ, T1: Rıdvanıdan MA / rūha ğıdādır B1, İ2, İÜ, T1: rūh-fezādır MA

1201 mürüvvetle B1, İ2, T1, MA: mürevviyle İÜ

1202 ma'lūmu MA: ma'lūmuñ B1, İ2, İÜ, T1 / devrānıñ İ2, MA: devrāna B1, İÜ, T1

KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ-İ KÂTİBÜ'S-SIRR-I ŞEHRİYÂRİ
AĤMED EFENDİ¹²⁰³

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...- - / ...- - / ...- -

- [81a]
- 1 Yine cüş eyledi sevdâ-yı kalem
Başladı nağmelere nây-ı kalem
 - 2 Ayak üstünde durup merdâne
Kimseden yok gibi pervâ-yı kalem
 - 3 Câhile bü-yı haķīkat vermez
Gizlidir ' anber-i sârâ-yı kalem
 - 4 Dâ'imâ bahr-i siyâh içre gezer
Olmasın lü'lü'-i lâlâ-yı kalem
 - 5¹²⁰⁴ Râm eder şâhibine dâreyni
Ĥayrdır imrûz u ferdâ-yı kalem
 - 6 Fâsid olmazsa dimâğ-ı cühelâ
Mest eder ' âlemi şahbâ-yı kalem
 - 7 Gelsin ağzıma vebâli var ise
Mülkden tatlı bu Ĥelvâ-yı kalem¹²⁰⁵
 - 8 MüsteĤakk olmasa etmezler idi
Simden Ĥâne-i me'vâ-yı kalem
 - 9 Ĥaybdan evvel-i maĤlûķ budur
Fehm kıl mebdē' ü ' uķbâ-yı kalem¹²⁰⁶
 - 10 Çâk olal'dan beri eyler girye
Mâ-Ĥaşal dinmedi mecrâ-yı kalem
 - 11 ' Umde olur mu zebânîñ sözüne
İki satır olmasa inhâ-yı kalem
 - 12 Severim ben de şu yüzden anı kim
Beñzedi baĤtına simâ-yı kalem
 - 13 Gerçi şemşir de keskin ammâ
Olamaz fitnede hem-pây-ı kalem
 - 14 Hiç kesip biçmege yokdur Ĥaddi
O da bir tâbi'-i fetvâ-yı kalem
 - 15 Seyf erbâbı belâda ammâ
Nâz u ni' metdedir ebnâ-yı kalem

1203 B1 88b, İ2 79a, İÜ 80b, MA 76, T1 43a

Kaşide-i Kalemiyye Berây-ı Kâtibü's-Sır B1, T1; Kaşide Der-Sitâyîş-i Kâtib-i Sırr-ı Cihân-dârî
AĤmed Efendi İ2

1204 İ2, İÜ-

1205 ağzıma İ2, İÜ, MA, T1: ağzına B1

1206 mebdē' ü ' uķbâ-yı B1, MA, T1: âĤir ü mebdâ-yı İ2, İÜ

- 16 Lîk bir sũkdayız kim anda
Mübtezeldir qatı kâlâ-yı qalem
- 17 Çāk eder sîne-i ehl-i raqamı
Çerh ez-cümle-i a' dâ-yı qalem
- 18 Girye vü qat' ile çāk ü feryād
Hep budur kısmet-i dünyâ-yı qalem
- 19 Şimdi bir 'âlî-himem var ancak
Ki odur mefhar-ı âbâ-yı qalem ¹²⁰⁷
- 20 Kâtibü's-sırr-ı şehensâh-ı cihân
Maħrem-i râz-ı mezâyâ-yı qalem ¹²⁰⁸
- 21 Zıkr-i evşâfına hâmem 'âciz
Öyle bir nâtiqa-pirâ-yı qalem ¹²⁰⁹
- 22 Zâtına olsa hediye yaraşır
Tuħfe-i gevher-i yektâ-yı qalem
- [81b] 23 Tatlı evşâfına doymaz el-hağ
Tûtî̄-yi hûb u şeker-hâ-yı qalem
- 24 Ey şeref-bağş-ı gürûh-ı küttâb
Ey cenâb-ı sũhan-ârâ-yı qalem ¹²¹⁰
- 25 Sensin ol server-i ehl-i 'irfân
Ĥazretiindir şeref-efzâ-yı qalem
- 26 Tercümân olmağ için hâlimden
Büsegâh oldu baña pây-yı qalem
- 27 Balsa kâğıd gibi bir sâde-derûn
Var felekden yine şekvâ-yı qalem
- 28 Nice bir ehl-i dile bu miħnet
Tâ-be-key çerh ile gavgâ-yı qalem
- 29 Beni bir rütbe nizâr etdi felek
'Arşadır cismime pehnâ-yı qalem
- 30 Ben ise tûtî̄-yi bezm-i qudsüm
Tercümânım sır-ı imâ-yı qalem
- 31 Oldu zürî ile merd-i tab'ım
Kişver-i ma' nıye mîrzâ-yı qalem
- 32 Olmasa nazm-ı ter ü ma' nî̄-yi ter
Olamam hiç dehen-âlâ-yı qalem

1207 âbâ-yı B1, İ2, İÜ: ebnâ-yı MA, T1

1208 Kâtibü's-sırr-ı B1, İ2, İÜ, T1: Kâtib-i -sırr-ı MA

1209 hâmem 'âciz İ2, İÜ: 'âciz hâmem B1, MA, T1 / nâtiqa İ2, İÜ: nâdire B1, MA, T1

1210 Ey İ2, İÜ: V'ey B1, MA, T1

- 33 Boş yere sâde-ruḥ-ı evrâkı
Eylesin mi kara saçma-yı kalem ¹²¹¹
- 34 **Fâzılâ** lâf u şikâyet nice bir
Biliriz sensin o dâna-yı kalem
- 35 Eyle âğâz-ı du‘ â-yı seḥerî
Tâ ki âmin diye Leylâ-yı kalem
- 36 Dest-gîr ola o zât-ı pâke
Dâ‘imâ Ḥâzret-i Mevlâ-yı kalem
- 37 Düşmeni ola çü-ḥâme dil-çâk
Ḥaḳḳdan işte temennâ-yı kalem

**KÂŞİDE DER-SİTÂYİŞ-İ RE‘İSÜ’L-KÜTTÂB ‘ÂṬIF
EFENDİ** ¹²¹²

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

...../...../...../.....

- 1 Ey ser-efrâhte-i zümre-i efrâd-ı kalem
Gıbta-endâhte-i sine-i ḥussâd-ı kalem
- 2 Sensin ol zîver-i dîbâce-i ehl-i dâniş
Buldu zâtiñ ile revnaḳ hüner-âbâd-ı kalem
- 3 Sensin ol şübhe-küşâ ‘ârif-i mu‘ciz-inşâ’
‘Aşrımızda kalemîñ şâhib-i irşâd-ı kalem ¹²¹³
- [82a] 4 Böyle elḳâbiña evşâfiña eyler âğâz
Kalem aldıkça ele şâ‘ir-i üstâd-ı kalem
- 5 Süḥan-ârâ-yı belâgat o ‘Uṭarid-fiṭnat
Şâ‘ib-endîşe o dâna-yı hüner-zâd-ı kalem
- 6 Zât-ı pâkîze-güher nûr-ı ‘inâyet-mazhar
Zübde-i ehl-i hüner nuḥbe-i emcâd-ı kalem
- 7 Ḥâzret-i ‘Âṭif Efendi ki kemâlât üzre
Keff-i iḳbâlîne ancak olur isnâd-ı kalem
- 8 Kûşe-pîrâ-yı riyâset olalı şâdîden
Vaḳti ehl-i kâleme mevsim-i a‘yâd-ı kalem
- 9 Hüsn-i himmet ile ‘irfân ile eslâf gibi
Ḥaşre dek nâmı ḳalır nûkte-i ḥoş-yâd-ı kalem
- 10 Görmedi şadr-ı riyâsetde debîr-i eflâk
Böyle bir zât-ı ser-efrâz u ser-âzâd-ı kalem

1211 evrâkı B1, İÜ, T1: evrâkıñ İ2; evrâkıñ MA / saçma-yı B1, İÜ, MA, T1: şubḥâ-yı İ2

1212 B1_84a, İ2 80a, İÜ 81b, MA 119, T1-
Berây-i ‘Âṭif Efendi B1

1213 inşâ’ İ2, İÜ, MA: pîrâ B1

- 11 Böyle bir zāt-ı keremkâr-ı mekâdir-dânî
Vaqt-i ikbâli olur bâ' iş-i âbâd-ı kalem ¹²¹⁴
- 12 Zeyl-i medhîyyede bir tâze ğazel tarh edelim
Kâ'inâta ola bir tuhfe-i icâd-ı kalem
- 13 Âh o kâtib çeledi ğamzesi cellâd-ı kalem
Nürdan cism-i mürekkeb o melek-zâd-ı kalem ¹²¹⁵
- 14 Belde yıldızlı devâtı o edâ-yı şîrin
Düşdü zencirine hep ' aşık-ı Ferhâd-ı kalem
- 15 Hâmeye her ne zamân ol yed-i beyzâyı şunar
Nür ile nahl-i tecellî ola şimşâd-ı kalem
- 16 Gidelim seyr-i Kâğîdihâneye ey şüh dedim
Sînesin açdı nezâketle o evlâd-ı kalem
- 17 Teni bir sâde varaktır o kalem parmaklı
Şehd-i şâfi gibi erbâb-ı dile zâd-ı kalem
- 18 Çekdi tuğrâ-keş-i kudret yüzüne bir hağ-ı nev
Âferin etdi aña **Fâzîl**-ı Bihzâd-ı kalem
- 19 Ey kalem-dâste-i mekteb-i fazl u ' irfân
Rağam-ârâste-i levha-i inşâd-ı kalem
- 20 Gelelim hâl-i dil-ğastemize sultânım
Derd ile sühtedir sine-i nâ-şâd-ı kalem
- 21 Çünkü Allâh seni kıldı re'îsü'l-küttâb
Güş-ı ikbâliñe mesmû' ola feryâd-ı kalem
- 22 ¹²¹⁶ Ola luğfuñ ile müsvedde-i bahtım tebyîz
Ser-nüviştım olamaz kâbil-i ta' dâd-ı kalem
- [82b] 23 Yüz karasına dü-çâk oldu dü-çeşmim nemnâk
Olmuşum mâ-şadağ-ı hâlet-i berbâd-ı kalem
- 24 Kuluña eylediğñ va' deyi incâza getir
Hâlime bir meded ey şâhib-i imdâd-ı kalem
- 25 Benim ol mu' cize-ârâ ki baña ğayb verir
Günde şad-ma' nî-yi nâ-yâfte-i irâd-ı kalem
- 26 Gâh endîşe-i zûrum ile her güftârim
Sîne-i düşmene bir nîze-i fulâd-ı kalem ¹²¹⁷
- 27 ¹²¹⁸ Dü-zebândır şu' arâ hâme gibi zâtında
Gâh/ce medh ü gehî zemm iki mu' tâd-ı kalem

1214 bâ' iş-i B1, İ2, MA: mevsim-i iÜ

1215 cism-i B1, İ2, İÜ: cismi MA

1216 B1, İ2 ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

1217 zûrum B1, İ2, MA: pür-zûrum İÜ / güftârim B1, MA, İ2: sühanım İÜ

1218 B1, MA-

- 28 Dün u a^ç lâ-yı zamānı alırım taq^vime
Çāh-ı bî-ka^ç r-ı devātım baña mîrşād-ı kalem
- 29 Tā ezel bilmediği fenne kişi düşmendir
Ol sebebden cühelâdır bize ez^ddād-ı kalem
- 30 ¹²¹⁹ Hāme destimdeki bir çüb-ı Kelīm oldu ne ğam
Baña Fir^ç avnlık iderse iki murtād-ı kalem
- 31 ¹²²⁰ Hāme mi^ç mārı ki bu beytleri kıldı binā
Şöyle kim her biri kāşāne-i Şeddād-ı kalem
- 32 Kaşr-ı Şeddād^î fenā buldu sühan bāk^îdir
Tā kıyāmet kalır ārāste-i bünyād-ı kalem
- 33 Bu zemīn tāze zemīn düşdü buña şāyāndır
Kālemiyye kerem etse kerem-ābād-ı kalem ¹²²¹
- 34 Bāb-ı sultānıma çekdim bu ^ç arūs-ı nazmı
Hāk-i pāyın bize tā kim ola dāmād-ı kalem
- 35 Rüz u şeb medhiñi etdikce bu baba-yı sühan
Fah^r eder zātın ile zümre-i evlād-ı kalem
- 36 Bir du^ç ā ile edip hatm-i kaşide Fāzıl
Tā kim āmin diye ihlāsla zühhād-ı kalem
- 37 Dü-cihān içre bekām eyleye Allāh seni
Rüz u şebde bu du^ç ā şidk^{la} evrād-ı kalem

KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ-İ RE'İSÜ'L-KÜTTÂB RÂŞİD EFENDİ ¹²²²

Fe^ç ilātün / Fe^ç ilātün / Fe^ç ilātün / Fe^ç ilün

...../...../...../.....

- 1 Tā-be-key āh şarīr-i dil-i pür-tāb-ı kalem
Nice bir ağlaya bu dīde-i pür-āb-ı kalem
- 2 Olsa mecmū^ç a-i ^ç ālemde kalemde eşref
Kalem ile kaşem etmez idi Vehhāb-ı kalem
- 3 Çünkü maḥlūk-ı Hudā levḥ ü kalemdir evvel
Ka^ç ināt oldu bu taqdirce ğarḫ-āb-ı kalem ¹²²³
- 4 Bā^ç is-i derd-i ser ü neş^ç e bu ^ç işretgehde
Kaṭre-i cür^ç a-i pişin-i mey-i nāb-ı kalem ¹²²⁴

1219 İÜ-

1220 B1, İ2 ve MA'da 2. mısra sonraki beytin 2. mısraı ile takdim-tehirlidir.

1221 Kālemiyye B1, İ2, İÜ: Kılmaya MA

1222 B1 94a, İ2 80b, İÜ 82b, MA 85, T1 48a

Kaşide Berāy-ı Re'isü'l-Küttāb Rāşid Efendi B1; Kaşide Der-Sitāyış-ı Re'isü'l-Küttāb Meḥmed Rāşid Efendi İ2, MA; Kaşide-i Kālemiyye Berāy-ı Re'isü'l-Küttāb Rāşid Efendi T1

1223 kalemde B1, İ2, İÜ, T1: kalemde MA

1224 neş^ç e B1, İ2, İÜ, T1: teşne MA / pişin-i B1, İ2, İÜ, T1: pişin ü MA

- [83a] 5 Edemez tîğ-ı mücellâ daħi kaç' an te 'şîr
Olmasa kıt' a-i fermân-ı şeref-yâb-ı kalem ¹²²⁵
- 6 Nüşâ-i mülke bu bir mâye-i âbâdîdir
Nâzımü'd-devle olursa n'ola elķâb-ı kalem
- 7 Ğonçe-i bâğçe-i iķbâle verir ħande-i nâz
Rûz u şeb girye-i pey-der-pey-i seyl-âb-ı kalem ¹²²⁶
- 8 Kânına bakma güher-pâre-i elfâzına bak
Gerçi ħikmetgededir lücce-i girdâb-ı kalem ¹²²⁷
- 9 Secdeden başını kıldırmaz iken leyl ü nehâr
Böyle çâkîde ola sîne-i mihrâb-ı kalem ¹²²⁸
- 10 Yok mu eyyâm-ı ğamîñ bir iki gün ta' ħîli
Yok mu dünyâda 'aceb şâhib-i aşķâb-ı kalem ¹²²⁹
- 11 Ħamdu-li'llâh ki henüz işte re 'îsü'l-küttâb
İsmidir zîver-i ser-levĥa-i ebvâb-ı kalem
- 12 Ħazret-i Râşid Efendi ki 'Uĥârid gibi hep
Fâĥr eder zât-ı şerîfi ile küttâb-ı kalem
- 13 Nice fâĥr etmeye zâtıyla 'Uĥârid ki henüz
Ĥab'-ı pâķinden alır ĥurde-i âdâb-ı kalem
- 14 Mihr-i envârı ile vaķt-i şerîfinde olur
Lîķa-i ĥayr-ı siyeh penbe-i mehtâb-ı kalem
- 15 ¹²³⁰ Zevķ-i evşâf-ı şafâ-baĥşı ile elfâzı
Râķ u şevķe getirir nağme-i mızrâb-ı kalem ¹²³¹
- 16 Sebaķ-ı müşkil-i evşâfını fîkr eyler iken
'Acz ile bister-i kâğıdda gelir ĥ'âb-ı kalem
- 17 Ey rüfû-sâz-ı dil-i çâk-i 'azîzân-ı süĥan
V'ey mededķâr-ı kerem-pîşe-i erbâb-ı kalem
- 18 Çâĥ-ı kaçrân-ı ğama ĥâme gibi *üftâdem*
Dest-gir ol baña ey ğâyet-i ĥullâb-ı kalem ¹²³²
- 19 Düşdü şâĥ-ı kâleme ĥûn-ı sirişķ-i çeşmim
Oldu her kaçres-i bir dâne-i 'unnâb-ı kalem ¹²³³

1225 Edemez B1, MA, T1: Eylemez İ2, İÜ

1226 verir İ2, İÜ, MA: veren B1, T1

1227 Kânına B1, İÜ, T1: Kâtibe İ2, MA / ĥikmetgededir İ2, İÜ, MA: zûlmetgededir B1, T1

1228 çâkîde B1, İ2, İÜ, T1: çâkende MA

1229 ta' ħîli MA, İÜ: ta' dîli B1, İ2, T1

1230 B1, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

1231 getirir B1, İ2, İÜ, MA: getir T1

1232 üftâdem B1, İ2, İÜ, T1: düşdüm ben MA / "üftâde[e]m: düştüm"

1233 Düşdü şâĥ-ı kâleme İ2, İÜ: Şâĥ-ı kilke açıcak B1, MA; Şâĥ-ı kilke açıcak T1 / Oldu İ2, İÜ: Şanki B1, MA, T1

- 20 ¹²³⁴ Kalemîyye kerem olursa bu nazma şâyân
İşte nâ-refte henüz bu reh-i nâ-yâb-ı kalem
- 21 Ne revâ sen gibi bir cüy-ı mekârim var iken
Dönmeye vefk-ı merâm üzre bu dülâb-ı kalem
- 22 ¹²³⁵ Ne revâ sen gibi bir mürşid-i devlet var iken
Terk ola ben gibi dânen-de-i esbâb-ı kalem
- 23 ¹²³⁶ Sen gibi lücce-i deryâ-yı mekârim var iken
Kime ihdâ olacağ gevher-i nâ-yâb-ı kalem
- [83b] 24 ¹²³⁷ Ya şehensâha yâhüd sen gibi zâta ola medh
Edemem gayrılarını medhine it' âb-ı kalem
- 25 Benim ol şâ' ir-i sâhîr ki nesîm-i nefesim
Gösterir her sühânı bir gül-i şadâb-ı kalem
- 26 ¹²³⁸ Sühânım şırma gümüş oldu ki te'sîrinden
Hep mürekkebe yerine akmada şîmâb-ı kalem
- 27 Hâme destimde iki dilli bir ejderhâdir
Yetişir düşmene bir katre-i zehr-âb-ı kalem
- 28 Belde yaldızlı devâtıyla hırâm etdikce
Bir alay cehl-i mürekkebe eder iğzâb-ı kalem ¹²³⁹
- 29 **Fâzîlâ** karaladıñ nüh-varağ-ı eflâki
Biliriz sensin o dânişver-i kâllâb-ı kalem ¹²⁴⁰
- 30 Sıdğ-ile eyle du' â zât-ı veliyyü'n-ni' ama
Yetişir lâf u güzâf eyledi kezzâb-ı kalem
- 31 Kağ' ola hâme gibi re's-i 'adû-yı câhîñ
Sâde-hâtır ola kâğıd gibi aħbâb-ı kalem
- 32 Tâ kıyâmet olasin hağ gibi bâkî vü müfîd
Rüz u şeb böyle du' â etmede küttâb-ı kalem

1234 MA, T1-

1235 MA- / B1'de 24. beyittir.

1236 B1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

1237 MA, T1- / B1'de 23. beyittir.

1238 MA, T1-

1239 devâtıyla B1, İÜ, T1-: devât ile İ2, MA

1240 kâllâb-ı B1, İ2, MA, T1: küttâb-ı İÜ

KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ-İ MEKTÜBİ İBRÂHİM NESİM EFENDİ ¹²⁴¹

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

-. - - / - . - - / - . -

- 1 Ehl-i 'aşkıñ tercümânıdır kalem
Maḥrem-i rāz-ı nihānıdır kalem
- 2 Bezm-i ḥāşşü'l-ḥāşş-ı lāhūtün 'aceb
Bir nedim-i nükte-dānıdır kalem
- 3 Şu' le-i naḥl-i tecellî tā ezel
Şine-süz-ı *len terānı*dir kalem ¹²⁴²
- 4 Rāsım-i nuṭḡ-ı Celīl-i kibriyā
Rākım-ı *seb'a'l-meşānı*dir kalem ¹²⁴³
- 5 Taḥtḡāh-ı şahñ-ı kâğıdhāneniñ
Ḥüsrev-i şāhib-ķırānıdır kalem
- 6 Nām-ı tuḡrāsı Nizāmü'l-Mülkdür
Din ü devlet pāsbānıdır kalem
- 7 Hoş nizām-ı 'āleme meşşāṭadır
Şāne-i zülf-i cihānıdır kalem
- 8 'Kişveri bir ḥarfle teşḫir eder
'Aleminñ kişversitānıdır kalem ¹²⁴⁴
- 9 Tıḡ u leşker bende-i fermān-beri
'Aleminñ bir Ḳahramānıdır kalem
- [84a] 10 Her 'arūs-ı devlete zīnet-fezā
Çeşm-i mülküñ sürmedānıdır kalem
- 11 ¹²⁴⁵ Mīve-i gül-reng verir erbābına
Baḡ-ı iḡbālınñ fidanıdır kalem ¹²⁴⁶
- 12 Gāh/ce pür-āteş-i ḡahr u celāl
Şu' le-i şem' inñ zebānıdır kalem
- 13 Gāh bir ser-çeşme-i luṭf u nevāl
Baḡ-ı naẓmınñ nāvdānıdır kalem
- 14 Medḡ ü zemm etmekde olmuş dü-zebāñ
Nükte-pirā-yı ma'ānıdır kalem

1241 B1 101b, İ2 81b, İÜ 83b, MA 120, T1-

Başlıksız B1; Kaşide Der-Sitâyış-ı Mektubı-yı Sadır-ı 'Alî İbrâhım Efendi İ2, MA

1242 "Len terānı..." "...Sen beni asla göremezsin..." A'râf / 143.

1243 "Lekad âteynâke seb'an mine'l-meşānı ve'l-Kur'âne'l-azım." "Kuşkusuz sana tekrar tekrar okunandan (âyetlerden) yedisini ve yüce Kur'an'ı verdik." Hicr / 87

1244 Kişveri B1, İ2, MA: 'Aleminñ İÜ / kişversitānıdır B1, İ2, İÜ: ḡahramānıdır MA

1245 İÜ-

1246 gül-reng B1: tāze İ2, MA

- 15 Ya^ç nî her bî-himmet ü bî-re 'fete
Bir kaçâ-yı âsumânîdir kalem
- 16 Her 'alüyyü'l-himmet ehl-i re 'fetiñ
Rüz u şeb bir medh-ḥ'ânîdır kalem ¹²⁴⁷
- 17 Hazret-i mektübî-yi şadr-ı güzîñ
Destine ğayb armağanıdır kalem ¹²⁴⁸
- 18 Ya^ç nî İbrâhîm Efendi kim aniñ
Nükte-sâz-ı dâsitânîdır kalem ¹²⁴⁹
- 19 Tab^ç -ı pāk ü meşreb-i 'irfânına
Feyz-i Rabb-i müste'ânîdir kalem
- 20 Re 'fet etdikce alır kilki ele
Tab^ç -ı ihsânîñ nişânıdır kalem
- 21 Her ne dem engüşt ile tahrik olur
Kâm-baḥş-ı çâkerânîdir kalem
- 22 Dest-i iqbâlinde her leb-teşneye
Çeşmesâr-ı mihrîbânîdir kalem
- 23 Tab^ç ina Mevlâ 'atâsıdır hüner
Na^ç tkâr-ı izz ü şanıdır kalem ¹²⁵⁰
- 24 Devḥa-i idrâk-i pāk-i tab^ç mîñ
Tâ ezel serv-i revânîdır kalem ¹²⁵¹
- 25 Ey mekâdir-dân-ı erbâb-ı raqam
Kim şeref-yâb-ı zamânîdir kalem
- 26 Eyledim ıtnâb medh-i ḥâmede
Çünkü bir çüb-ı cinânîdir kalem
- 27 Mâ-ḥaşal bu gülsitân-ı devletiñ
Rüz u şeb bir bâğbânıdır kalem
- 28 Bâ-ḥuşuş zâtîñ gibi bir şâdıķiñ
Destine ilhâm kânıdır kalem
- 29 ¹²⁵² Pençe-i iqbâliñe 'âlem için
Bir dıraḥt-ı şâdımânîdir kalem
- [84b] 30 Sâ'ir erbâb-ı menâşıb destine
Mivesiz bâğiñ fidanıdır kalem

1247 'alüyyü'l İÜ: 'alî B1, İ2; bir 'alî MA

1248 Destine ğayb armağanıdır kalem İ2, İÜ, MA: Nükte-sâz-ı dâsitânîdır kalem B1

1249 Nükte-sâz-ı dâsitânîdır kalem İ2, İÜ, MA: Na^ç tkâr-ı 'izz ü şanıdır kalem B1

1250 Na^ç tkâr-ı izz ü şanıdır kalem İ2, İÜ, MA: Destine ğayb armağanıdır kalem B1

1251 Devḥa-i İ2, İÜ, MA: Gülşen-i B1 / pāk-i tab^ç mîñ B1, İ2, MA: tab^ç -ı pākiniñ İÜ

1252 İÜ-

- 31 Hāzretiñdir şimdi ol şāhib-himem
Ehl-i cāhiñ rāz-dānıdır qalem
- 32 Ğayre etmem ilticā bu bābda
Bir ‘ aşā-yı āsitānıdır qalem ¹²⁵³
- 33 Şūh-meşreb nāz-perver şā‘ irim
Naḥvet-ārā-yı cūvānıdır qalem
- 34 Medḥine etmem tenezzül herkesiñ
Medḥkār-ı ḥüsrevānıdır qalem
- 35 Şāhbāz-ı ṭab‘ -ı çālākım ile
Murğ-ı ma‘ nī āşiyānıdır qalem
- 36 Ṭab‘ -ı pākım baḥr ü kān-ı ma‘ rifet
‘ Ālemiñ cevher-feşānıdır qalem
- 37 Oldu engüştümde bir çüb-ı Kelīm
Düşmene ejder dehānıdır qalem
- 38 İşte işbāt-ı hüner meydānına
Merd-i da‘ vā pehlivānıdır qalem
- 39 Hāk-i pāya eyledi ihdā-yı nazm
Nazmı bākī zātı fānıdır qalem
- 40 Bu kaşide tuhfesi şā‘ irleriñ
Ehl-i nazmıñ kārbanıdır qalem
- 41 ¹²⁵⁴ İntisāb etmek içün dergāhiña
Dest-gīr-i bendegānıdır qalem
- 42 Cevher-i endişedir sermāyesi
Şi‘r ü inşānıñ dükānıdır qalem
- 43 Eyle **Fāzıl** şıdqla ‘ arz-ı du‘ ā
Ḳudsiyānıñ hem-zebānıdır qalem
- 44 Tā ki levḥ-i kā ‘ ināta rüz u şeb
Naḳş-sāz-ı cāvidānıdır qalem
- 45 Dā ‘ imā ol zāt-ı ‘ ālī-himmete
Şaḥ-ṭırāz-ı kāmurānıdır qalem
- 46 Hāme-i devlet elinden düşmesin
Haşre dek dārü’l-emānıdır qalem

1253 āsitānıdır B1, İ2, MA: āsumānıdır İÜ

1254 İ2, MA-

KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ-İ RE'İSÜ'L-KÜTTÂB MEHMED
RÂŞİD EFENDİ ¹²⁵⁵

Mef'ûlü / Fâ' ilâtü / Mefâ'îlü / Fâ' ilün

--- / - - - / - - - / - - -

- 1 Ey âsitân-ı devleti bâb-ı murâdımız
Tâk-ı bülend-i himmetiñe istinâdımız
- 2 Dermânde-i felâkete kim dest-gir olur
İllâ meger ki zât-ı ferişte-nihâdımız
- [85a] 3 A' nî Cenâb-ı Hâzret-i Râşid Efendi kim
Dünyâmızın güzidesi ' âli nijâdımız
- 4 Var mı kibâr-ı devletimizde anıñ gibi
İnşâf-bîn ü şâhib-i ' adl ü sedâdımız ¹²⁵⁶
- 5 Manzûme-i şenâsına ithâf olur ne dem
Berceste olsa mışra' -ı endişe-zâdımız
- 6 Ey dâver-i yegâne emânü'l-emân amân
Bir Hâkka bir cenâbıñıza i' timâdımız
- 7 Taht-ı derûna Hüsrev-i ğam Kahramân olup
Laht-ı cigerden etdi ğidâ Keykubâdımız
- 8 ' Aks-i murâdım üstüne devr etdi çerh-i dñn
Her gerdişinde eyledi kâsd-ı ' inâdımız ¹²⁵⁷
- 9 Dondurdu çerh-i ye'sle esbâb-ı hâlimi
Akmaz kalemdeñ olmasa âhım midâdımız
- 10 Ey zât-ı bî-bahâne emânü'l-emân amân
Eflâke erdi na' re-i bād u mebâdımız
- 11 Mânend-i mâh uğradı noķşâna tâli' im
Me'mül-i ' aql-ı kâşır iken izdiyâdımız
- 12 Ğamdan şikâyet eyler iken başka ğam gelir
Âteş bulur şu istese âteş-fütâdımız ¹²⁵⁸
- 13 ¹²⁵⁹ Ey bâb-ı hayr-hâne emânü'l-emân amân
Miftâh-ı iltifâtıña qalmış küşâdımız ¹²⁶⁰
- 14 ¹²⁶¹ Düşdüm cihâda şöyle ki on mâhdan beri
Ehl-i düyün cihâdı eñ ednâ cihâdımız

1255 B1 78b, İ2 83a, İÜ 84b, MA 122, T1-
Berây-ı Râşid Efendi B1

1256 anıñ gibi İ2, İÜ, MA: mübâdili B1 / İnşâf-bîn ü İ2, İÜ, MA: inşâf-pişe B1

1257 etdi çerh-i dñn İ2, İÜ, MA: eyledi felek B1

1258 başka B1, İÜ: tâze İ2, MA

1259 B1'de 19. beyittir.

1260 bâb-ı hayr-hâne İ2, İÜ, MA: Hâtem-i zamâne B1

1261 B1'de 28. beyittir.

- 15 ¹²⁶² Bey^ç etdi mäsivâyı taḥiyyâta vardı dil
Şallî çâğırdı ḥ^vâce-i sūḳ-ı mezâdımız
- 16 ¹²⁶³ Etsem fūrūḥt tevliyeti ḳaşr-ı yed ile
Nefret-peẓîr-i şâh u gedâ olur adımız
- 17 ¹²⁶⁴ Ḳılsam ḳarâr âteş-i ğam üzre bisterim
Etsem firâr laḥt-ı ciġer ḳût u zâdımız ¹²⁶⁵
- 18 ¹²⁶⁶ Ey Ḥâtem-i zamâne emânü'l-emân amân
Himmet zamânı işte budur vaḳt-i dâdımız ¹²⁶⁷
- 19 Eyyâm-ı devletiñde revâ mı ḥazîn olam
Ḥussâda ḥande eyler iken baḥt-ı şâdımız
- 20 Bulmuş iken revâcını esbâb-ı çâkerî
Bâzâr-ı vaḳtiñizde ne ḳâbil kesâdımız ¹²⁶⁸
- 21 ¹²⁶⁹ Destimdedir ne ḥavfım olur dâmen-i re[']îs
Fülk-i diliñ ḥilâfına esdiyse bâdımız
- 22 ¹²⁷⁰ Ey fikr-i şâ'ibâne emânü'l-emân amân
Ḳalmış hemân cenâbına ḥüsn-i i^ç tiḳâdımız ¹²⁷¹
- [85b] 23 ¹²⁷² Etsem ne deñlü^ç âlemi pervâneveş ğüzer
Pây-ı şerîf-i şem^ç iñize hep ma^ç adımız ¹²⁷³
- 24 Meddâḥıñım ḳadîm du^ç âḳârıñım seniñ
Ḥablü'l-metîn-i luḥfuña var inḳıyâdımız
- 25 Bir ḥıdmet-i mühimmeye sevḳ et bu çâkeri
Zâhir olur o demde ḥulûş-ı fu['] adımız
- 26 Şâhid yeter o ḥıdmet-i sâbıḳda etdigim
Nâmûs-ı dîn ü devlet içün ictihâdımız
- 27 ¹²⁷⁴ Bezl eyleyip ḳılâ^ç a vücûd u nuḳûdumu
İrâna erdi şöhret-i şıdḳ u vedâdımız

1262 B1'de 29. beyittir.

1263 İZ, İÜ, MA-

1264 B1'de 31. beyittir.

1265 laḥt-ı İÜ, MA: baḥt-ı B1, İZ

1266 B1'de 22. beyittir.

1267 Ḥâtem-i zamâne İZ, İÜ, MA: bâb-ı ḥayr-ḥâne B1

1268 vaḳtiñizde İZ, İÜ, MA: devletiñde B1 / kesâdımız İZ, İÜ, MA: küşâdımız B1

1269 B1'de 13. beyittir.

1270 B1'de 33. beyittir.

1271 fikr-i İZ, İÜ, MA: fikri B1

1272 B1'de 21. beyittir.

1273 şerîf-i İZ, İÜ, MA: şerîfi B1

1274 İZ, İÜ, MA-

- 28 Āyīneyim *çi-sūd* siyeh perde içreyim ¹²⁷⁵
Setr eylemiş şalâhı şüyü^c-ı fesâdımız
- 29 ¹²⁷⁶ İcmâl-i hâli bu iki beytim beyân eder
Tafşiline muhîṭ olamaz bu sevâdımız
- 30 ¹²⁷⁷ Ben hâne içre girye ile hûn içindeyim
^c Ālem şanır ki zevk ediyor bak cihâdımız ¹²⁷⁸
- 31 Ey rahmete nişâne emânü'l-emân amân
Mâh-ı şıyâm bu sene oldu cemâdımız
- 32 ¹²⁷⁹ Kıtḫ olsa rind şöhreti ehl-i hevâ kalır
Şahbâ koḫar meşâm-ı enâma zebâdımız
- 33 **Fâzıl** du^c âya başla o şeh-beyt-i câha kim
Nazma du^c â-yı devletidir müstezâdımız
- 34 Yâ Rabb o zâtı eyle dü-^c âlemde ber-murâd
Kim dest-i luḫfu ^c uḫde-küşâ-yı murâdımız ¹²⁸⁰
- 35 Hürşid-i zâtı rif^c at ile ber-ḫarâr ola
Tâ ḫaşre dek fûrûḫu ola müstefâdımız

TÂRİḤ-İ RİYĀSET-İ ^c ĀṬIF EFENDİ ¹²⁸¹

Müstef^c ilün / Müstef^c ilün / Müstef^c ilün / Müstef^c ilün

-. - / - - . - / - - . - / - - . -

- 1 Çerhiñ budur kârı hemîñ mu^c tâdi olmuş sermedî
Bir zâtı kim eyler semin bel^c eylemekdir maḫşadı
- 2 Olmuş bize ḫançer-be-kef kıldı o zâlim nâ-ḫalef
Râşid Efendiye telef cennetde olsun merḫadî
- 3 Bu cürm için ben tâ ezel çerḫ-ile eylerim cedel
Ammâ baña verdi bedel bir zât-ı pāk-i emcedi
- 4 Bahş etdi Aḫmed ^c Āṭfı ol ehl-i câhûñ ^c ârifî
Ehl-i kemâlîñ vâḫıfı a^c ni cenâb-ı âmedî ¹²⁸²
- 5 Şadr-ı riyâset şânıdır piçide bir ḫaftânıdır
Meşrûṭa-i ^c irfânıdır mevḫûf-ı ṭab^c -ı erşedi ¹²⁸³

1275 “Çi-sūd: Ne fayda?”

1276 B1, İ2, MA-

1277 B1'de 29. beyittir.

1278 bak B1, İÜ, MA: bu İ2

1279 B1'de 31. beyittir.

1280 ber-murâd İ2, İÜ, MA: kâmurân B1

1281 B1 83b, İ2 83b, İÜ 85b, MA-, T1-

Berây-ı ^c Āṭf Efendi B1; Ḳaşıde-i Cenâb-ı Re³isü'l-Küttâb ^c Āṭf Efendi İ2

1282 Sarayla Bâbiâli arasındaki yazışmaları yürütmekle görevli dâire ve bu dâirenin âmedci de denen âmirine verilen isimdir.

1283 Şadr-ı İÜ: Zât-ı B1, İ2

- 6 Kõndu güher-ender-şadef herkes dedi ni' me'l-halef
Bu zât için güyâ selef vaz' etdiler bu mesnedi
- [86a] 7 Söz yok kerem eṭvârına ṭab' -ı mekârimkârına
Olsun bunuñ âşârına ehl-i menâşib muḫtedî
- 8 Ey dergeh-i ehl-i ümid 'ıydıñ ola 'ıyd-i sa' id
Baḫtñ ḳavî ' ömrün mezid iḳbâliñ olsun sermedi
- 9 ¹²⁸⁴ Eyler iken **Fâzıl** hisâb dedi riyâset bâ-cevâb
Târiḫim olsun bu cevâb *buyuruñuz hoş-âmedi* ¹²⁸⁵ [H
1212]¹²⁸⁶

**TEBRİKİYYE-İ RE'İSÜ'L-KÜTTÂB ĞÂLİB EFENDİ
BE-'AVDET-İ SEFER-İ HÜMÂYÜN** ¹²⁸⁷

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 Ey şeref-dâde-i aşḫâb-ı raḳam hoş geldiñ
Kerem-âmühte-i ehl-i kerem hoş geldiñ
- 2 Ḥayr-maḳdemle mübârek ola bu teşrîfiñ
Buyuruñ şa' d ile ferḫunde ḳadem hoş geldiñ ¹²⁸⁸
- 3 ¹²⁸⁹ Mesned-ârâ-yı riyâset şeref-endüz-ı kibâr
Sebaḳ-âmüz-ı edibân-ı ḳalem hoş geldiñ
- 4 ¹²⁹⁰ Mazhar-ı ism-i şeref-baḫş-ı Meḫmed Ğâlib
Ser-ber-efrâhte-i ehl-i himem hoş geldiñ
- 5 ¹²⁹¹ Geldi tebrîk-i mülâḳâta ' Uṭârid diyerek
Ey felek-himmet ü seyyâre-ḫaşem hoş geldiñ ¹²⁹²
- 6 ¹²⁹³ Buyuruñ küşe-i iḳbâle efendim şağ ol
Ola peyveste füyüzât-ı ni' am hoş geldiñ ¹²⁹⁴
- 8 Sâlimen ḫamd ola tevfiḳ ile gitdiñ geldiñ
Ḳullarıñ istediği işte bu dem hoş geldiñ

1284 B1, İ2-

1285 "Hoş-âmedi: Hoş geldiniz."

1286 بیوروكز خوش آمدی = 1212

1287 B1 75a, İ2 84a, İÜ 86a, MA 142, T1-

Ḳaşide-i Tebrikiyye Be-Re'İsü'l-Küttâb Meḫmed Ğâlib Efendi Be-'Avdet-i Ordu-yı Hümâyün B1, İ2, MA

1288 Buyuruñ şa' d ile İÜ: Ṭâli' -i devletle B1, MA

1289 İ2-

1290 İ2-

1291 İ2-

1292 mülâḳâta ' Uṭârid B1, MA: mülâḳâtuna ' âlim İÜ

1293 İ2'de 2. beyittir.

1294 küşe-i İÜ: mesned-i B1, İ2, MA

- 9 Gerçi kâdir degilim hıdmet-i istiḳbâle
Ne 'aceb ben de firâş içre desem hoş geldiñ
- 10 Tâze cân verdi kudümüñ dil-i bîmârimıza
Ey cenâb-ı kerem-ârâ-yı hadem hoş geldiñ
- 11 Kıldı ebyâtla tebrîk-i kudümüñ **Fâzıl**
Ëy kerem-piše-i pâkize-şiyem hoş geldiñ
- 12 Maḳdemiñ kevkebe-i devlet ile sultânım
Müteyemmen ede Hıllâḳ-ı ümem hoş geldiñ

**KAŞİDE-İ TEBRİKİYYE BE-RE'İSÜ'L-KÜTTÂB
SEYYİD GÂLİB EFENDİ BE-'AVDET-İ SEFÂRET** ¹²⁹⁵

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

... - - / ... - - / ... - - / ... -

- 1 Āfitâb oldu yine çehre-nümâ şükr olsun
Bendegâni yine şâd etdi Hudâ şükr olsun
- 2 Şehr-i İstanbula devletli Meḳemmed Gâlib
Sâlimen geldi o mehpâre-liḳâ şükr olsun ¹²⁹⁶
- 3 Mesned-ârâ-yı riyâset şeref-endüz-ı neseb
Ced-be-ced müntesib-i Āl-i ' Abâ şükr olsun ¹²⁹⁷
- [86b] 4 Millet-i Rusa sefâret ile oldu ' âzim
Kıldı tevfiḳ ile taḫşil-i şenâ şükr olsun ¹²⁹⁸
- 5 Şulhu gördü müte' assir çalışıp nuşret için
Şulhdan efdal imiş fetḫ ü gaza şükr olsun
- 6 Dîn ü devlet yoluna eyledi mâlen beden
Şol kadar ḡayret-i merdâne-edâ şükr olsun
- 7 ¹²⁹⁹ Hâk-i İbrâ'ili sürḫ eyledi hün-ı a' dâ
Öldü Nehr-i Tuna sirâb-ı dimâ şükr olsun ¹³⁰⁰
- 8 Nezd-i Mevlâda ola sa' y-i cemîli meşkür
Dü-cihânda diye ez-rüy-ı rızâ şükr olsun
- 9 Gözün aydın dedi **Fâzıl** kuluña şubḫ-ı ümîd
Doḡdu zulmetgede-i ḳalbe ziyâ şükr olsun

1295 B1 161b, İ2 84a, İÜ 86a, MA 144, T1-

Tebrîk-i Kudüm-ı Re'îsü'l-Küttâb Hazret-i Gâlib Efendi B1; Kaşide-i Tebrîkiyye Be-Hâk-i Pây-i
Re'îsü'l-Küttâb Meḳmed Gâlib Efendi Ez-Ḳufül-i Sefâret İ2, MA

1296 Şehr-i B1, İÜ, MA: Şehre İ2 / devletli İ2, İÜ: devletle B1, MA / mehpâre B1, İ2, MA:
ferḫunde İÜ

1297 Mesned-ârâ-yı riyâset şeref-endüz-ı neseb B1, İ2, MA: Server-i ehl-i himem a' n' re'îsü'l-
küttâb İÜ

1298 ' âzim B1, İ2, MA: ta' yin İÜ

1299 İÜ-

1300 sirâb-ı B1: scyl-âb-ı İ2, MA

- 10 Farzdır çünkü du^c âkāra teşekkür tebrîk
Der^c aķab haste gönül kıldı nidâ şükr olsun
- 11 Geldi te^yid ile ol cāzibe-i ehl-i kulüb
Hakk şükrānesidir hayr-du^c ā şükr olsun
- 12 Dā'imā zātı ola künc-i selāmetde muķim
Diye ihlāşla bu ehl-i vefā şükr olsun
- 13 Hakk erenler ola hep sāye-keş-i ikbālī
Diye āsāyiş ile şubh u mesā şükr olsun ¹³⁰¹

**KAŞİDE DER-SİTĀYİŞ-İ RE'İSÜ'L-KÜTTĀB RĀŞİD
EFENDİ** ¹³⁰²

Fe^c ilātün / Fe^c ilātün / Fe^c ilātün / Fe^c ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Tesliyet-baħş-ı dil-i pür-elem Allāh Kerīm
Luţfa tebdil olacak bu sitem Allāh Kerīm
- 2 Ey tehi-dest ü belā-dide ķasāvet çekme
Erişir ğam yeme vaķt-i kerem Allāh Kerīm
- 3 Müjdeler ey dil-i zārım ki bu eşnāda baña
Dedi bir zāt-ı mu^c allā-himem Allāh Kerīm
- 4 Hāzret-i Rāşid Efendi o re'isü'l-küttāb
Ki odur nuţķuna şābit-ķadem Allāh kerim ¹³⁰³
- 5 Ya^c nī yaklaşmasa vaķt-i kerem-i Rabbānī
Söylemezdi o sütüde-şiyem Allāh Kerīm
- 6 **Fāzıl**ın^c uķdesi güç hāl olunur demiş iken
Şimdi ammā dedi ol muħterem Allāh Kerīm
- 7 Hāyra fāl eylemişim nuţķunu ü^mmid ederim
Zannım üzre o veliyyü'n-ni^c am Allāh Kerīm ¹³⁰⁴
- 8 Gerçi menfūrum idi bu süħan-ı cān-efrüz
Kime yandımsa dedi çekme ğam Allāh Kerīm
- 9 ¹³⁰⁵ Vaķt-i tevzi^c de tā rüz-ı ezelden ğüyā
Yazdı ķısmet baña levh ü ķalem Allāh Kerīm

1301 sāye B1, İ2, MA: ğayme İÜ / Diye B1, İ2, MA: Desin İÜ

1302 B1 94b, İ2 84b, İÜ 86b, MA 49, T1 49a

Kaşide Berāy-ı Va^c d-i Fermüde-i Re'isü'l-Küttāb Rāşid Efendi B1, İ2, T1; Kaşide Der-Sitāyiş-i Re'isü'l-Küttāb Mehmed Rāşid Efendi MA

1303 şābit MA: şāhib B1, İ2, İÜ, T1

1304 Hāyra fāl İ2, İÜ, MA, T1: Hāyr-fāl B1

1305 MA'da 10. beyittir.

- [87a] 10 ¹³⁰⁶ Bu tesellî mi nevâziş mi ya ‘âdet mi ‘aceb
Yoğsa olmuş baña ism ü ‘alem Allâh Kerîm
- 11 ¹³⁰⁷ Şimdi dîvârda görsem farazâ mahv ederim
Gözümün yaşı ile bir raqam Allâh Kerîm
- 12 ¹³⁰⁸ Âh devletli efendim bir alay bî-himmet
Eylemiş mâye-i def^c -i ümem Allâh Kerîm
- 13 ¹³⁰⁹ Diye ihsâna ‘ivaż her nefes Allâh yapar
Himmet ü lufta bedel dem-be-dem Allâh Kerîm
- 14 ¹³¹⁰ Ne Kerîm olduğunu ben bilirim Mevlânîñ
Ne bilir hânede ehl-i şikem Allâh Kerîm ¹³¹¹
- 15 Def^c olur mu bu sühânla ‘acabâ sultânım
Bende erbâb-ı düyûna desem Allâh Kerîm
- 16 Zer ü sîm olmayacak lâfa gelir mi cânân
Desem âğuşuma gel ey şanem Allâh Kerîm
- 17 Hânde eyler mi nefesle o dehen-beste-i nâz
Âña dersem açıl ey gonce-fem Allâh Kerîm
- 18 Kerem-i Haqq’a sebep lâzım efendim yoğsa
Gökden indirmez imiş bir direm Allâh Kerîm
- 19 Kerem-i Haqq’a vesîle olur inşa ‘a’llâh
Himmet-i zât-ı mekârim-ğaşem Allâh Kerîm
- 20 Sâyesinde olayım maţlabım üzre dil-şâd
Şâhib-i şervet ü câh u hadem Allâh Kerîm
- 21 Erişir luft u kerem kıлма te’essüf **Fâzıl**
Demiş iken saña ol muhteşem Allâh Kerîm

**KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ-İ KETHÜDÂ-YI ŞADR-I ‘ÂLİ[-
Yİ] ESBAĞ MUŞTAFÂ EFENDİ ¹³¹²**

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün

-. - - / - . - - / . . -

- 1 Hâtemiñ kimdir vekîl-i muţlağı
Kim bu meydânıñ süvâr-ı ablağı

1306 B1’de sonraki beyitle takdim-tehirlidir / MA’da 13. beyittir.

1307 İ2, T1- / MA’da 9. beyittir.

1308 MA’da 11. beyittir.

1309 MA’da 12. beyittir.

1310 MA’da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

1311 Mevlânîñ İÜ, MA: Allâhîñ B1, İ2, T1

1312 B1 100a, İ2 85a, İÜ 87a, MA 96, T1 55a

Şikâyet-nâme ki Der-Zamân-ı Felâket ‘Arz Şüde-i Muştafâ Efendi Bude B1, İ2, T1; Kaşide Der-Sitâyîş-i Şerîf Efendi MA

- 2 Eylemiş âmālîmi der-beste çerh
Kim küşâd eyler bu bâb-ı muğlaķı
- 3 S̄ineme kıldı sipâh-ı ğam hücûm
Tâ derûn-ı dilde dikmiş bayraķı
- 4 Bu siyeh demlerde h̄ün-ı d̄idemiz
Âl eder dāmân-ı çerh-i ezraķı ¹³¹³
- 5 S̄inede cān ıztırâbı şöyle kim
Püte-i âteşde cism-i zıbaķı ¹³¹⁴
- 6 **Fâzîlâ** baħr-i sehâya sâhil ol
Olmaķ isterseñ kerem-müstagraķı
- [87b] 7 Ya^c nî hem-nām-ı Nebiyy-i Muştafâ
Pâdişâhın kethüdâ-yı esbaķı
- 8 Ol nizâm-ârâ-yı mülk ü salţanat
Zât-ı pâki her maķâmın ulyaķı ¹³¹⁵
- 9 Fikr ü dânişde Felâtun-ı h̄ired
Zühd ü taķvâda İmâm-ı Beyhaķî
- 10 Tab^c ma tevcih olup mülk-i sehâ
Oldu iķlim-i mürüvvet mülhaķı
- 11 Balsa ruşşat râhına^c akkâm-ı çerh
Ferş ederdi sündüs ü istebraķı
- 12 Dâverâ zât-ı şerîfiñle seniñ
^c Âlem-i ma^c nâda oldum mülteķî
- 13 Vâķı^c â rü^yâda ta^c bir eyledim
Görmege luţf-ı cenâb-ı eşdaķı
- 14 Şıķboğaz oldum yine âlâmdan
Rüz u şeb tutdum nidâ-yı yâ **Haķı**
- 15 H̄âneme taslîţ olup eşnâfdan
Nâ-ħalef bir iki deyyüs-ı şaķî
- 16 Her biri Kârün iken yirânede
Cüst ü cü etmekde sim-i muħraķı
- 17 ^c Âdet-i bâziçe-i gerdün budur
H̄âne-i ferze ķomaķdır beydaķı
- 18 Ey felek bilmem saña hoş mu gelir
Bâbıma ehl-i düyünüñ taķtaķı
- 19 Taķtaķ eyler bâbıma ammâ zeni
Bâğda dostuyla eyler şaķşaķı

1313 ezraķı B1, İ2, MA, T1: erzaķı iÜ

1314 cism-i İ2, iÜ, MA, T1: çeşm-i B1

1315 mülk ü İ2, iÜ, MA, T1: milket B1

- 20 Dostuna rağmen o cādū bāğda
Tā küs-i nā-pāke şokmuş zanbağı
- 21 Eyleme **Fāzıl** yeter terk-i edeb
Hezle rağbet eylemez ṭab^c -i takī¹³¹⁶
- 22 Böyledir āyīn-i ruḥsār-ı sūḥan
Geh ‘ abūsū’l-vech gāhī şakrakī
- 23 Şıdķ ile ‘ arz-ı du‘ ā kıl ḥazrete
Ḳal‘ a-i cāhīn du‘ ādir ḥendeķi
- 24 Zāt-ı vālā-yı şerīfi ḥaşre dek
Mesned-i iķbālīn olsun revnaķı

**KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ-İ KETHÜDĀ-YI ŞADR-İ ‘ĀLĪ
ŞERİF EFENDİ**¹³¹⁷

Mef‘ülü / Fā‘ilātün / Mef‘ülü / Fā‘ilātün

(Müstef‘ilün / Fe‘ülün / Müstef‘ilün / Fe‘ülün)

--- / - . - - / - - . / - . - -

(- . - . / . - - / - - . - / . - -)

- [88a] 1 Bir zāt-ı baḥtiyārı maķbül edince Bārī
Eyler anīn şī‘ārı ef‘āl-i ḥayrkārī¹³¹⁸
- 2 Eyler o zāt-ı ekrem elṭāfla dem-ā-dem
Cezb-i ḳulüb-ı ‘ālem ḥayrāt olur şikārı
- 3 Dergāhı ḥayra mazḥar ehl-i niyāza maḥşer
Tevfiķ-ile berāber iķbālī oldu cārī
- 4 Her kimde var bu ḥālet maķbül-i Rabb-i ‘İzzet
Peyğüle-i sa‘ādet dāreyn içinde dārī¹³¹⁹
- 5 Şad-ḥamd ola Ḥudāya olmuş ezel o pāye
Bir zāt-ı pāk-māye ṭab‘ında oldu sārī
- 6 Ol māye-i bülendi ol ṭavr-ı dil-pesendi
Ṭab‘-ı Şerīf Efendi ḳılmış Cenāb-ı Bārī¹³²⁰
- 7 Ol kethüdā-yı āşaf ḳadri felekden eşref
Ṭab‘ı melekden elṭaf i‘ṭā-yı Kirdigārī

1316 tab‘ı- takī: Takva sahibi, müttaki.

1317 B1 101a, İ2 85b, İÜ 87b, MA 126, T1 56a

Ez-Berāy-ı Ḥıdmet-i Kethüdāy Rā ‘ Arz Şüde B1; Kaşide-i Medhiyye ki ‘ Arz Şüde Be-Kethüdā Beg Ez-Berāy-ı Ḥıdmet İ2, T1; Kaşide Der-Sitāyiş-i Kethüdā-yı Şadr-ı ‘Ālī Şüden-i Şerīf Efendi MA

1318 ef‘āl-i İ2, İÜ, MA, T1: ef‘āle B1

1319 maķbül-i B1, İ2, T1: maḥbüb-ı İÜ, MA / sa‘ādet B1, İ2, T1: selāmet İÜ, MA

1320 Ṭab‘-ı B1, İ2, T1: Ḥulķ-ı İÜ, MA

- 8 Bir dāver-i mükerrerem her hāleti müselle
Hulq-ı Nebiyy-i Ekrem ahlāk-ı hūbkārı
- 9 Bir tıynetı muqaddes bī-çāreye meded-res
Olmuş melāz-ı bī-kes bāb-ı kerem-niṣārı
- 10 Hātem gibi keremde Ca' fer gibi ūiyemde
Şākirdidir himemde ' aşrın bütün kibārı
- 11 Revnaq-tırāz-ı a' yān ziver-fezā-yı erkān
Kılmış cihānı reyyān ihsān-ı katre-bārı
- 12 Eyler cemāli hānde lafz-ı ni' am dehende
Hātır-nevāz-ı bende ṭab' -ı kerem-güzārı
- 13 Ey dāver-i keremkār sensin melāz-ı nāçār
Dergāha bu du' ākār eyler niyāzkārı
- 14 ¹³²¹ Sensin benim efendim zāt-ı cihān-pesendim
Va' diñle şādmendim bir neş'e oldu ṭarī
- 15 Bu bende oldu gūyā hālin berāy-ı inhā
Eyler hużūra ihdā bu nazm-ı tuhfekārı
- 16 ¹³²² Bu bende-i du' ācın kaşdı eyā kerem-bīn
Va' d-i şerifi taṭṭin eylerse āh u zārı
- 17 Başlar mı āh u zāra sen merhāmet-şī' āra
Bir zerrecik qarāra olsaydı iktidārı ¹³²³
- 18 Sulṭānımı bu nāçiz ' afv ola kılsa ta' ciz
Ma' zūr ehl-i temyiz feryādı iztirārı ¹³²⁴
- 19 Hālā kuluñ cefāda şıkletdedir ziyāde
Olmuş harik-ı ' āde aḥvāl-i ṭarumārı
- [88b] 20 Ğam başladı hücūma rağmen bu baht-ı şūma
Pāşā-yı Erzurūma gönder şu nālekārı ¹³²⁵
- 21 Ten za' fla çelipā kıldı beni heyūlā
Mānend-i resm-i tuğrā fermānıñ intizārı
- 22 Gūş eyledim ki fermān ismimle olmuş ihsān
Hāvfim bu kim harifān kapdı o yādigārı
- 23 Bu bende şimdi el-hāq taqđim olunsa elyāq
Zirā bu kāra ancak kalmış nizām-ı kārı ¹³²⁶

1321 MA-

1322 Beyit İÜ ye MA'da şöyledir: Kaşdı eyā kerem-bīn va' d-i şerifi taṭṭin /Bu bende-i du' ācın eylerse āh u zārı

1323 Başlar mı İÜ, MA: Başladı B1, İ2, T1

1324 feryādı B1: feryād-ı İ2, İÜ, MA, T1

1325 şu B1, İ2, T1: bu İÜ, MA: nālekārı B1, İ2, İÜ, T1: ḥāksārı MA

1326 kāra B1, İ2, T1: luṭfa İÜ, MA

- 24 Ehl-i ḏüy̱n sitemde çeşmi hemān diremde
Dil pençe-i elemde hiç ḵalmadı ḵarārı ¹³²⁷
- 25 Eyler o mekremet-sāz va^c d-i şerīfī incāz
Fāzıl du^c āya āgāz ḵıl bā-ḥulūşkārī ¹³²⁸
- 26 Ey dāver-i kerem-kān ḵılsın Ḥudā-yı ẕī-şān
İki cihānda şādān sen merḥamet-güzārı

**KAŞİDE DER-SİTĀYİŞ-İ KETHÜDĀ-YI ŞADR-I ‘ĀLĪ
İBRĀHİM NESİM EFENDİ** ¹³²⁹

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

...- - / ...- - / ...- - / ...- -

- 1 Ḵalem- ehl-i kerem ‘āleme imdād yazar
Ehl-i ḥisset belī hep maşraf u irād yazar
- 2 Bir ‘aṭiyye ki olur ehl-i seḥādān şādır
Defter-i şānına her sāl anı mu^c tād yazar ¹³³⁰
- 3 Nām-ı Şirini varaḳ-pāre-i eyyām üzre
Ḥaşre dek ḳaṭre-i ḥūn-ābe-i Ferhād yazar
- 4 Dūn-himmetlere bī-çāre eden ‘arz-ı hüner
Naḳş-ber-āb degil ol ḥaṭı berbād yazar
- 5 Ḵadh-ı erbāb-ı himem de sūḥan ammā gūyā
Levh-i pūlādda ol ḥāme-i pūlād yazar ¹³³¹
- 6 Kethüdā-yı der-i ‘ālī o himem-pişe ki hep
Ḵalem-i ma^c deleti ‘āleme ābād yazar
- 7 A^c nī İbrāhīm Efendi ki penāh-ı keremi
Her esīr-i ḡama bir nāme-i āzād yazar
- 8 Mażhar-ı feyz-i ezel kim ḵalem-i ‘irfānı
Cānib-i ḥayra hemān noḳṭa-i irşād yazar
- 9 Hüner-endūz-ı ma^c ārif sebaḳ-āmūz-ı kemāl
Ki fūnūn-ı ḥaṭ-ı inşâyı hep icād yazar ¹³³²
- 10 Ser-firāz-ı ‘uzemādır ki felek ḥarmāndan
Ḵāleb-i mertebe-i himmetine zād yazar

1327 Ehl-i ḏüy̱n sitemde çeşmi hemān diremde B1, İ2, MA, T1: Çeşmi hemān diremde ehl-i ḏüy̱n sitemde İÜ

1328 şerīfī İÜ, MA: şerīfe B1, İ2, T1

1329 B1 77a, İ2 87b, İÜ 88b, MA 130, T1-

Berāy-ı Kethüdā İbrāhīm Efendi B1; Kaşide Der-Sitāyiş-i Kethüdā-yı Şadr-ı ‘Ālī İbrāhīm Efendi İ2, MA

1330 ki: İÜ-

1331 himemde B1, İ2, MA: himemden İÜ

1332 yazar İ2, İÜ, MA: üzre B1

- 11 Yokladım tâli^ç-i a^ç dâsını buldum ki felek
Öyle bed-h^çâhlara evsa^ç-ı eb^ç âd yazar
- [89a] 12 Dâverâ şüret-i zibâ-yı ^çarūs-ı medhiñ
Öyle mu^ç ciz ki ne Mānī ne de Bihzād yazar ¹³³³
- 13 Böyle zibende ru^çhuñ şüret-i vaş^ç-ı hüsnuñ
Belī **Fâzıl** gibi bir şâ^ç ir-i üstād yazar
- 14 Nitekim lev^çha-i sinemde du^ç â-yı hayırñ
Kilk-i ihlâşla her dem dil-i nâ-şād yazar
- 15 İsm-i pâkiñ ola mestür-ı sa^ç idü'd-dâreyñ
Tâ ki lev^ç-i qadere hâme-i icād yazar ¹³³⁴

**TEBRİKİYYE-İ REFİK EFENDİ BE-^ç AVDET-İ SEFER-İ
HÜMÂYÜN** ¹³³⁵

Mefâ^ç ilün / Mefâ^ç ilün / Mefâ^ç ilün / Mefâ^ç ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Şeref verdiñ efendim mesned-i iqbâle hoş geldiñ
Buyur devletle bâb-ı devlet ü iclâle hoş geldiñ
- 2 Kudümüñ şöyle sa^ç d olsun ki nür-ı feyz-i Rabbānī
Öla mäh-ı vücūduñ üzre şekl-i hâle hoş geldiñ
- 3 Qadem ferhunde olsun tâli^ç iñ rahşende pür-hande
Desin evc-i felekde seb^ç a-i cevvalē hoş geldiñ
- 4 Eyâ dergâh-ı ^çâlī kethüdâsı revna^ç-ârâsı
Zahiriñ Hâk^ç ola ge^ç küşe-i âmâle hoş geldiñ
- 5 Saña ol nâmdaşıñ Muştafâ ni^ç me^ç-r-refik olsun
Dü-^ç âlemde desin sen zât-ı nikū-fâle hoş geldiñ
- 6 Efendim ^çâcizim pâ-būs-ı istikbâlden ammâ
Göñül çıkdı mübârek-bād-ı istikbâle hoş geldiñ
- 7 Du^ç â-yı hazretiñle Hâk bilir meşgûl idi göñlüm
Erişdi her tarafdan bir şadâ bir nâle hoş geldiñ ¹³³⁶
- 8 Meger ol çâre-sâz-ı ehl-i hâcât eylemiş teşrif
Dedim tebrik ile ol merd-i hûb-ef^ç âle hoş geldiñ
- 9 Du^ç â-yı bendegân üzre müyesser oldu âmed-ref^ç
Meserret geldi teşrifîñle ehl-i hâle hoş geldiñ

1333 mu^ç ciz B1, İÜ, MA: mu^ç cize İ2 / Mānī MA: Ma^ç nī B1, İ2, İÜ

1334 sa^ç idü'd-dâreyñ İ2, MA: sa^ç dü'd-dâreyñ İÜ; sa^ç id-i dâreyñ B1

1335 B1 75a, İ2 87a, İÜ 89a, MA 142, T1-

Kaşide-i Tebrikiyye Be-Kethüdâ-yı Şadr-ı ^çÂlī Muştafâ Refik Efendi Be-^ç Avdet-i Ordu-yı
Hümâyün B1, İ2, MA

1336 bir İ2, İÜ: pür B1, MA

- 10 Efendim **Fâzıla** bir mûcib-i şükr oldu teşrîfîñ
Selâmetle kudümuñ ni' met-i şad-sâle hoş geldiñ
- 11 Desin çerh-i mu' allâ tali' -i ikbâlîne her dem
Buyur burcu'ş-şeref kııl evc-i 'âlû'l-'âle hoş geldiñ

**KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ-İ EMİN-İ DARB-ĤÂNE BEKİR
EFENDİ** ¹³³⁷

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Nice bir ketm edeyim sînede âh u zârı
Yağdı yandırdı beni bu felegiñ ekdârı
- 2 Âh devletli ' inâyetli efendim kerem et
Diñle taqrîr edeyim hâl-i dil-i ğam-ĥ'ârı
- [89b] 3 El-amân miñnet-i cevri ü sitem öldürdü beni
Felegiñ cânıma kâr etdi ğam-ı düşvârı
- 4 Başladı kec-reviş-i miñnete gerdün yap yap
Daĥi gitdikce degişdirdi bütün refârı
- 5 Beni âzâr ile bî-tâkât u bî-zâr etdi
Daĥi gitdikce füzün olmadadır âzârı
- 6 Ĥandenâk etmez ise çehremi luţfuyla eger
Giryenâk eylesesin cevri ü sitemle bâri
- 7 Ne revâdır ki felek böylece rencide ede
Ben gibi nâdire-ġü şâ'ir-i hoş-ġüftârı
- 8 Bâ-ĥuşuş rüz ile şeb medĥ-i şerîfîñde ola
Aña lâyıĥ mı sipihriñ ola emri câri
- 9 Arada ġayret-i aĥrân o da bir ġüne belâ
N' eyleyim terk edemem bâr-ı girân-ı 'ârı
- 10 Hâşılı merĥametîñ gelmez ise imdâda
Ĥatı müşkil görünüyor vaĥt-i ġamîñ imrârı
- 11 Kime varsın dil-i bî-çâre teşekki' etsin
Var iken sen gibi bir zât-ı ' inâyetkârı
- 12 Âh efendim beni bu ĥâĥ-i mezelletde ħoma
Ki budur ehl-i kemâl ü keremiñ girdârı
- 13 Ĥalmanı zerre ħadar tâĥati derd ü eleme
Şad kııl luţfuñ ile **Fâzıl**-ı miñnetkârı
- 14 Sen daĥi devlet ü şıĥhatle efendim şaġ ol
Dü-cihânîñ saña âsân ola her düşvârı

KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ-İ KETHÜDÂ-YI MEHD-İ ‘ULYÂ
YÜSUF ÂGÂ¹³³⁸

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Alırız mañşıb-ı vâlâteri inşâ ‘a’llâh
Buluruz kisede sîm ü zeri inşâ ‘a’llâh
- 2 Baħr-i ümmîde bu ihlâşla ğavvâş olalım
Buluruz bir gün ola cevheri inşâ ‘a’llâh¹³³⁹
- 3 Devr eder vefk-ı murâd üzre bize çerh-i denî
Döne meclisde emel sâġarı inşâ ‘a’llâh
- 4 Bir gün olur o melek-çehre gelir inşâfa
Bize insânlık eder ol perî inşâ ‘a’llâh
- 5 Şimdilik gerçi tehi-kîse gedâyız ammâ
Lâf ile râm ederiz dilberi inşâ ‘a’llâh¹³⁴⁰
- 6 Ceyb-i endîşede sermâye iki söz vardır
Biri Allâh Kerîm ü biri inşâ ‘a’llâh
- [90a] 7 Lâfi ġo müjde saña müjde eyâ tâli‘-i şüm
Buluruz biz daġı sa‘d-aħteri inşâ ‘a’llâh¹³⁴¹
- 8 ‘Uġdemiñ ġallini bir zâtđan etdim ümmîd
Dedi ol ehl-i kerem serveri inşâ ‘a’llâh
- 9 Ol ‘azîz-i dü-cihân Yûsuf Ağâ-yı zî-şân
ġufte-i çâh ola düşmenleri inşâ ‘a’llâh¹³⁴²
- 10 Şâdıku’l-ġavl-i beşer da‘im ola tâ maħşer
Luť u tevġîk-i ġudâ rehberi inşâ ‘a’llâh
- 11 Böyle ġayrâta belî her kişi mazħar olamaz
ġaġ muvaffaġ ede ol dâveri inşâ ‘a’llâh
- 12 Taş diker bunda ser-i himmete hem ‘âlemde
ġaşre dek ola du‘â mazħarı inşâ ‘a’llâh¹³⁴³
- 13 Şimdi müşkil bu ki ey mevhibesi va‘de-ġüzâr
Va‘de-i ehl-i himem ekşerî inşâ ‘a’llâh¹³⁴⁴

1338 B1 95b, İ2 87b, İÜ 89b, MA 86, T1 49a

Kaşide Berây-i Va‘d-i Fermüde-i Yûsuf Ağâ Be-Lafz-ı İnşâ ‘a’llâh B1, İ2; Kaşide Der-Sitâyîş-i Kethüdâ-yı Mehd-i ‘Ulyâ Yûsuf Ağâ MA

1339 bu: T1-

1340 tehi B1, İ2, İÜ, T1: belî MA

1341 eyâ B1, İ2, MA, T1: ki ey İÜ

1342 Ol B1, İ2, İÜ, T1: O MA

1343 bunda B1, İ2, İÜ, T1: böyle MA / ‘âlemde B1, MA: ‘âlemden İ2, İÜ, T1

1344 ġüzâr İÜ: ġüdâz B1, İ2, MA, T1 / ey B1, İ2, MA, T1: hep İÜ

- 14 Gerçi bu nuṭḡu efendim de buyurdu ammā
Der-^ç aḡab luṭf u ^ç ināyetgeri inṣā³ 'a' llāh
- 15 Ya^ç nī⁷ imdādı hemān va^ç deden evvel eriṣir
Der iken himmet-i çābükteri inṣā³ 'a' llāh
- 16 Sā³ 'ir ehl-i himemiñ va^ç desi ammā ^ç ameli
Ḳuvvet-i dāfi^ç a-i ekberi inṣā³ 'a' llāh¹³⁴⁵
- 17 Va^ç d-i kemmūn-ı kibārı bilir a^ç lā ednā
Şimdicek aldadamaz mehteri inṣā³ 'a' llāh
- 18 Buña ḡā³ 'il mi meşiyet buña rāzī⁷ mi Ḥudā
Ola elṡāf u ^ç ināyet yeri inṣā³ 'a' llāh¹³⁴⁶
- 19 Belī⁷ her mü³ 'mine bir ḡāra edince niyyet
Şartdır evvel süḡan-ı zīveri inṣā³ 'a' llāh¹³⁴⁷
- 20 Ba^ç dehū eylediği niyyete himmet lāzım
Olmaya ḡāşılı ḡuşk u teri inṣā³ 'a' llāh¹³⁴⁸
- 21 Ḳudretu' llāhı beyān etmege her sözde belī⁷
Sünnet-i Ḥāzret-i Peyğamberi inṣā³ 'a' llāh
- 22 Demedi def^ç -i za^ç 'īfān iḡün ehl-i cāhīñ
Ola sermāye-i müstaḡzarı inṣā³ 'a' llāh¹³⁴⁹
- 23¹³⁵⁰ Şarf eder ādemi ^ç illetle bu ef^ç āl-i kibār
Ola māzī ile hem maşdarı inṣā³ 'a' llāh
- 24 Bu mudur mekteb-i iḡbālde ders-i evvel
Ola ser-levḡada hep ezberi inṣā³ 'a' llāh
- 25 Güyiyā oḡumamış lafza-i *Rabbi yessir*
Hep demiş ḡ³ 'āce-i dānişveri inṣā³ 'a' llāh
- 26 Lāfi mīzān-ı ḡabüle ḡomaz ehl-i bāzār
Dese biñ kerre eger müşterī⁷ inṣā³ 'a' llāh
- [90b] 27 Ḳıl ḡadar fā³ 'ide vermez zer ü sīm olmayıcak
Ya^ç nī⁷ def^ç etmege bir berberi inṣā³ 'a' llāh
- 28 Cān alır sīm ile zer bulmayıcak ol āfet
Añlamaz ḡamze-i zūr-āveri inṣā³ 'a' llāh¹³⁵¹
- 29 Dil-i bī-çāreye olmaz femi bī-sīm besīm
Biñ dese ^ç āşıḡ-ı ḡasretgeri inṣā³ 'a' llāh

1345 ammā ^ç ameli İ2, İÜ, T1: ammā ki ^ç amel B1 / olmuş ^ç ameli MA

1346 ḡā³ 'il mi B1, İÜ: bil mi İ2; ḡābil mi M, T1

1347 bir B1, İ2, İÜ, MA: bu T1 / evvel İ2, İÜ: ola B1, MA, T1

1348 ḡāşılı İÜ, MA: ḡāşıl-ı B1, İ2, T1

1349 Demedi def^ç -i B1, İ2, İÜ, T1: Demedim ref^ç -i MA

1350 İ2, İÜ, MA, T1-

1351 bulmayıcak B1, İ2, İÜ, T1: olmayıcak MA

- 30 ¹³⁵² Yeter ey hāme bu hezliñ olacak cidde karīn
Ba^c d-ez-in etmeyesin kışmerī inşā⁷ a'llāh
- 31 Yürü hātırdasın ey **Fâzıl**-ı dānā şabr et
Haydır bu reviş-i serserī inşā⁷ a'llāh
- 32 Çünkü çerh-i kereme müntesib olduñ bi-şek
Doğdu ü^mmid-i kerem hāveri inşā⁷ a'llāh
- 33 Çāre-sāz-ı büleğā işte cenāb-ı āğā
Aña^c arz eyle bu nazm-ı teri inşā⁷ a'llāh
- 34 Ye³le olsa muṭalsam ne kadar bāb-ı murād
Def^c eder dest-i kerem-perveri inşā⁷ a'llāh ¹³⁵³
- 35 Mütezāyid ola günden güne dil-h'āh üzre
Rütbe-i devlet ü zīb ü ferī inşā⁷ a'llāh
- 36 Aña dünyāda veren cūy-ı murādı Mevlā
Vere^c uqbāda daḥi Kevşeri inşā⁷ a'llāh
- 37 ¹³⁵⁴ Farṭ-ı ālāmla bu ref^c -i hicāb etdigime
Luṭfu maḥcūb ede bu çākeri inşā⁷ a'llāh
- 38 ¹³⁵⁵ Erişir penbe-i elṭāfı dil-i medyūna
Şatmadan hānedeki minderi inşā⁷ a'llāh
- 39 ¹³⁵⁶ Erba^c in beytime bu faşl-ı şitāda lāyık
Kürk geydirse o ihsān eri inşā⁷ a'llāh
- 40 ¹³⁵⁷ **Fâzılā** kılma te³essüf o mekārimekārīn
Erişir luṭf u^c ināyetleri inşā⁷ a'llāh

KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ-İ KETHÜDÂ-YI VÂLİDE YÜSUF ÂĞÂ ¹³⁵⁸

Mef^c ulü / Mefā^c ilü / Mefā^c ilü / Fe^c ulün

--- / .--- / .--- / .---

- 1 İqbāl-i kerem hil^c at-ı erbāb-ı himemdir
Şehbāl-i himem ziver-i aşhāb-ı keremdir

1352 İ2, İÜ, MA, T1-

1353 Ye³le olsa muṭalsam ne kadar bāb-ı murād B1, İ2, İÜ, T1: Beste olsa ne kadar bāb-ı murād-ı maṭlabım MA / def^c B1, İ2, İÜ, MA: fetḥ T1

1354 İ2, İÜ, MA, T1-

1355 İ2, İÜ, MA, T1-

1356 İ2, İÜ, MA, T1- / Kasidenin 40. beyitten ibaret olduğunu belirten ifade yalnızca B1 nüshasında bulunmakta olup 40. beyit sadece İÜ nüshasında yer almaktadır.

1357 B1, İ2, MA, T1-

1358 B1 98b, İ2 91a, İÜ 90b, MA 93, T1 53a

Kaşide-i Diğer Berāy-ı Yüsuf Ağā B1; Kaşide Der-Sitāyış-i Yüsuf Ağā Kethüdā-yı Vālide Sulṭān İ2; Kaşide Der-Sitāyış-i Kethüdā-yı Mehd-i^c Ulyā Cenāb-ı Yüsuf Ağā MA; Kaşide Der-Sitāyış-i Kethüdā-yı Vālide Sulṭān Yüsuf Ağā T1

- 2 Hüşyâr gerek mey-keş-i ‘ izzet ki bu devrân
Sâgar-şiken-i meclis-i kâşâne-i Cemdir
- 3 Tefvîke muķârin olur encâm-ı kemâli
Şol şâhib-i devlet ki pesendide-şiyemdir
- 4 El-ħaķķ iki ‘ âlemde geķer menzil-i ħâşşa
Şol dâver-i pâkize ki elťâfi e‘ amdır ¹³⁵⁹
- 5 Revnaķ verecek bâriķa-i devlet ü câha
İmdâd-ı gedâ ħayr-du‘ â bezl-i ni‘ amdır
- 6 Ħaķķ eylemeye dest-res-i rişte-i ikbâl
Şol penķeyi kim tılsım-ı dînâr u dîremdir
- 7 Tâbende gerek bendelere şâhib-i rif‘ at
Neyyir ki ziyâ vermede medyün-ı ümemdir
- 8 Çerĥiñ nazarı ‘ ârife hem-şoĥbet-i ħammâl
Düşunda iķâmet olamaz ķâmeti ħamdır
- [91a] 9 Bu ‘ âlem-i fânî nazarı ehl-i kemâle
Ne ‘ âlem ü ne devr ü ne dem maĥz-ı nedemdir
- 10 Bu ħâne-i pür-zelzele-i ‘ âlem-i âfât
Bir keştî-yi şad-pâre ki üftâde-i yemdir
- 11 Bu sifle-nazar sifle-reviş çerĥ-i denî âĥ
Bilmem ‘ acabâ dideleri zir-i ķademdir ¹³⁶⁰
- 12 Şad-mihr ile meh kubbesine olsa da rahşân
Ehl-i dile zâhirde siyeh kâse-i ħamdır ¹³⁶¹
- 13 Feryâd-ı gedâ sâmi‘ a-i ķahrına ħüyâ
Bir naġme-i ihdâ-şüde-i ħuş-ı aşamdır
- 14 Ħaĥt-ı sitem ü miĥneti ħün naķş-der-âhen
Resm-i kerem ü devleti âb üzre raķamdır ¹³⁶²
- 15 Âġâĥ gerek merd-i ħüner-pişe ziyâde
Zirâ felegiñ ehl-i dile niyyeti kemdir
- 16 Düşmekden ise derd ü belâ-yı dü-cihâna
Evvel ‘ adem-âbâdda ķalmaķ ne keremdir
- 17 Vâ‘ iz misin ey **Fâzıl**-ı dâñâ ne bu şıķlet
Sâ‘ at yine bu sâ‘ at ü dem işte bu demdir
- 18 Biz ehl-i diliz *ħâne-be-düş-ı dü-cihânız* ¹³⁶³
Külĥan bize cânân ile ġülzâr-ı İremdir

1359 âlemde B1, İ2, İÜ, T1: dünyâda MA

1360 sifle-nazar sifle-reviş B1, İ2, MA, T1 sifle-reviş sifle-nazar İÜ

1361 Şad B1, İ2, MA, T1: Şadr İÜ

1362 miĥneti İ2, İÜ, MA, T1: miĥnetini B1

1363 “İki dünyanın göçebesi/evsizi” anlamında Farsça bir ibare.

- 19 Ol ğamzesi hūn-rīze ğazel söyle ki her dem
‘Aşkıyla gönül ğavta-zen-i hūn-ı elemdir
- 20 Bir ğonce için dīdelerim ğarka-i nemdir
Bilmem ki benim nemdir o gül-ruĥları nemdir
- 21 Zülfü ‘Arabī hāli Habeş ğamzesi Tātār
Ebrūları şemşir-i şanādīd-i ‘Acemdir ¹³⁶⁴
- 22 Mir ‘āt-ı dile ğamzesi taşvīr-i büt eyler
Şimdi dile tāt atgedemiz beyt-i şanemdir
- 23 Yağmaya verir şabrımızı şīve-i güftār
Bilmem ne tekellümdür o fem āh ne femdir ¹³⁶⁵
- 24 Fem bir harem-i muhterem ü lebleri mābeyn
‘Anber gibi hāl-i siyeh āgā-yı haremdir
- 25 Bir nuṭkla ‘uşşākı o lebler eder ihyā
Güyā ki ‘atāyā-yı kefi ehl-i ni‘amdır ¹³⁶⁶
- 26 ¹³⁶⁷ Ol dāver-i kudsi-şīfat u mekremet-ārā
Maḥsūd-ı melek ğıbtā-i eşnāf-ı ümemdir
- 27 Dādār-ı kerem Yūsuf Āgā-yı şeref-endüz
Zī-şān-ı felek-mertebe seyyāre-ḥaşemdir
- [91b] 28 ¹³⁶⁸ Ol zāt-ı şehā-pīşe ki tūfān-ı ‘atāsı
Bir ebr-i mekārīm ki ne bārān u ne yemdir
- 29 Yevmiyye verir şeş-cihete pençe-i luṭfu
Mānende-i ḥurşid-i felek şimdi ‘alemdir
- 30 Kālīçe olur himmetine atlas-ı gerdün
Behrām-ı felek dergehine ba‘zı ḥademdir
- 31 Cārūb-ı deri olsa muşavvirlere hāme
Gül-ğonce-i divār ola şāyeste-i şemdir
- 32 Medḥiyle zamān demdeme-ārā-yı terennüm
Vaşfiyla cihān zezeme-pirā-yı nağamdır ¹³⁶⁹
- 33 Bir mişli daḥi gelmedi der ehl-i semāvāt
Nev-māh-ı felek şanma bu bir vāv-ı ḳasemdir
- 34 ¹³⁷⁰ Ey dāver-i pākīze-güher mekremet-iḥdās
Kim tavrı pesendīde-i ebnā-yı ḳidemdir ¹³⁷¹

1364 şanādīd-i İZ, İÜ, MA, T1: ziyā zīb-i B1

1365 ne tekellümdür o fem İZ, İÜ, MA, T1: ki ne femdir o femi B1

1366 Güyā ki B1, İZ, İÜ, T1: Mānend-i MA

1367 B1’de 22. beyittir.

1368 MA’da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

1369 zamān B1, İZ, MA, T1: zebān İÜ / demdeme-ārā-yı B1 İZ, MA, T1: demdeme-pirā-yı İÜ

1370 İZ’de -yaprak koştığı için olsa gerek- bu beyitten itibaren kasidenin devamı yoktur.

1371 tavrı MA, T1: tavr-ı B1, İÜ

- 35 Bu bende degil müntesib-i dergehiñ ammâ
Medhiñ şu' arâ zümresine emr-i ehemdir ¹³⁷²
- 36 Ehl-i sühanîñ ' âdet-i dirîne-i tab'ı
Şâhib-keremi medh ü senâ sifleyi zemdir
- 37 Ben şâ' ir-i İlsâ- nefesim merd-i Hudâyım
Nuṭṭ-ı sühanım sâmi' a-pîrâ-yı aşamdır
- 38 Merd-i ezelim kâtib-i gerdün-ı ğalatkâr
Rüstem yazacaḡ yerde beni yazdı sitemdir
- 39 Âvâze-i elhân u ṭarab kısmetimizken
Levhimde naġam yazmış iken yazdı ne ğamdır
- 40 Baḡş olmuş-iken baḡtuma her şerwet ü sâmân
Kısmetde direm söyler iken dedi düjemdir
- 41 **Fâzıl** yetişir şive ise çerḡ ile kaşdıñ
Hep ḡayr ile şer mâ-şadaḡ-ı levḡ ü kalemdir
- 42 Sen ed' iye-i ḡayr-ı veliyyü'n-ni' am eyle
Ol zât-ı keremkâra du' â ḡalḡa e' amdır
- 43 Sîrâb-ı dü- ' âlem ede ḡaḡ meşrebi üzre
Bu ḡayr-du' â mâ-ḡaşal-ı eşk-i müjemdir

KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ-İ CEBBÂRZÂDE SÜLEYMÂN BEĞ ¹³⁷³

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...-...-...-...-

- 1 Ehl-i iḡbâle gelen dîdesi pür-nür gider
Ne ḡadar ḡâne-ḡarâb olsa da ma' mür gider ¹³⁷⁴
- 2 Her gelen zât-ı fûrû-mâye-i ḡissetkâra
Ye 'sle şöyle leb-i ḡ'âhişi memhür gider
- [92a] 3 UĞradım sehv ile Sîvâs-ı ḡarâb-âbâda
Meger ol dâ' ireye âdem-i mağrür gider
- 4 Bilmedim vâh ki o dergâha gelen bî-ṭâli'
Anda hep varımı ḡarc eyler ü mağdûr gider
- 5 Baña yetmez mi bu ' ibret ki aña devletden
Ne za' im ü ne efendî ne silaḡşür gider ¹³⁷⁵

1372 müntesib-i B1, MA, T1: müktesib-i İÜ

1373 B1 102a, İ2 92a, İÜ 91b, MA 98, T1 57a

Medḡiyye Berây-ı Cebbârzâde Süleymân Beg ve Şikâyet Ez-Sîvâs u YozĖaḡ ' Arz Şüde B1, T1. (İ2'de yalnızca kasidenin başlığı yer almakta, ancak -yaprak koptuğundan olsa gerek- kaside 29. beyitten başlamaktadır.)

1374 B1'de kasidenin redifi "Ėibidir" kelimesidir.

1375 ibret İÜ, T1: Ėayret B1, MA / Ne za' im ü ne efendî B1, MA, T1: Ne efendî ne za' im ü İÜ

- 6 Öyle bir zāta gerek tayy-ı merāhil ki anıñ
Ced-be-ced silsilesi zübde-i cumhūr gider
- 7 Dūdman-ı şeref-endühte-i nesl-i kerim
Nām-ı ferhundesı hep ‘āleme menşūr gider
- 8 Ğıbta-sāz-ı vüzerā ya‘ nī Süleymān Beg kim
Nesl-i pākizesi tā Ademe düstür gider
- 9 Heft-iķlīme ‘aceb bāriķa-i devlet kim
Ğānedān-ı şerefi gün gibi meşhūr gider
- 10 Ğüsn-i aĞlāk-ı Ğudā-dād ile ism-i pāki
Fem-i āfākda hep Ğayr ile mezkūr gider
- 11 O tevāzu‘ o mekārım o merāĞım anda
Bāreka’llāh zihī nūrun-‘alā-nūr gider
- 12 Böyledir şöret-i aĞlāk-ı cihān-ārāsı
Ya‘ nī maĞzūn gelen āda mesrūr gider¹³⁷⁶
- 13 Semt-i Yozġata biri keyfi bozuķ ‘azm etse
Ğāline şöyle düzen vere ki ma‘mūr gider¹³⁷⁷
- 14 Aña bu kuvvet-i tevfiķi ki vermiş Allāh
Ne yaña leşkeri ‘azm eylese manşūr gider
- 15 Ey felek-cāh-ı mu‘allā ki celāl-i ķadri
Şu‘arānıñ dediġi mertebeden dūr gider
- 16 Benim ol şā‘ir-i sāĞır ki şarir-i ķalemim
Ğuş-ı erbāb-ı dile naġme-i ũanbūr gider
- 17 Sūhanım siġr-i Ğelāl oldu ki ‘ālim cāhil
Ğaşre dek nuũkum ile cümlesi meşhūr gider¹³⁷⁸
- 18 Bu sefer de ķalemim oldu mehekk-i vüzerā
Belī bu bābda medġ ü zemi ma‘zūr gider
- 19 Cümleñiñ ķalbime ‘aķs oldu bütün aĞvāli
Dil ki sinemde bir āyine-i billūr gider
- 20 Ben gibi ‘ārif ü dānā o edāñi üzre
Bir ķazādır ki Ğudādan belī me‘mūr gider
- 21 Bu feşāġat yeter ednāsına kim nām-ı bedi
Ğaşre dek defter-i divānıma meşhūr gider¹³⁷⁹
- [92b] 22 Ğandadır ‘adl ü kerem ķanda nizām’l-‘ālem
Ne Hülāġü bu yola gitdi ne Timūr gider¹³⁸⁰

1376 aña B1, MA, T1: belī iũ

1377 biri B1, İũ, MA: bir T1

1378 ‘ālim cāhil B1, T1: a‘lā ednā İũ; cāhil ‘ālim MA

1379 defter-i B1, İũ, T1: hiev ile MA

1380 Ğandadır ‘adl ü B1, MA, T1: Ğanda da‘vā-yı İũ

- 23 Hani nāmūs-ı vezāret hani şān-ı ʿ azamet
Bu ʿarīḳa belī kim māye-i menfūr gider¹³⁸¹
- 24 Zāhir ü bātını ḫayvān naẓar-ı dānāda
Düş-ı iclāline bir ferve-i semmūr gider¹³⁸²
- 25 Erzurūm cānibi hem ʿal a-i Van semti faḳat
Anda āyīn-i ʿ adālet belī menşūr gider
- 26 ʿ Adl-ile re ʿfet ile nām-ı e ʿ azım bākī
İşte tā maḫşere dek şöhret-i Şābūr gider
- 27 Bār eden düşuna ferdāda ḫuḳūḳ-ı ḫalkı
Sevdiğim rāh-ı şırāt üstüne ḳanbūr gider¹³⁸³
- 28 Hüsni şöhret ile dünyāda gerek ʿ uḳbāda
Merd olan elsine-i ḫalkla meşḳūr gider¹³⁸⁴
- 29 Ya nī memdūḫum olan Mīr Süleymān gibi
ʿ Āleme ʿ arif olan nūr gelir nūr gider
- 30 Şeh-i devrāna şadāḳat fuḳarāya şefḳat
Böyle zātın iki dünyāsı da ma ʿ mūr gider¹³⁸⁵
- 31 Bu cihān içre sa ʿ adetle zaferle maḫfūz
O cihān içre daḫi cennete maḡfūr gider
- 32 Bu tecellisine şad-ḡıbtā ile ḫussādı
ʿ Adem-ābāda o ḡayret ile maḫhūr gider¹³⁸⁶
- 33 **Fāzılā** cümlesi ma ʿ lūm yeter taşdı ʿ in
Bārī āḡāz-ı du ʿ ā et ki süḫan dūr gider
- 34 Şiḫḫat ü devlet ile var ola ol zāt-ı şerīf
Tā ki rüz ola ʿ ayān u şeb-i deycūr gider
- 35 Ola tevḫīḳ ile bākī ki ḳazādan dā ʿ im
Gerden-i düşmen ü hussādına sātūr gider

1381 şān-ı ʿ azamet B1, İÜ, T1: şād u devlet MA

1382 dānāda B1, İÜ, T1: dānādan MA

1383 eden İÜ, MA, T1: eder B1

1384 ʿ uḳbāda B1, MA, T1: ʿ uḳbāya İÜ / ḫalkla B1, İÜ, T1: ḫalkda MA

1385 Şāh-ı B1, İZ, MA, T1: Şeh-i İÜ

1386 ḡayret İZ, İÜ, T1: ḡıbtā B1, MA / ḡıbtā İZ, İÜ: ḡayret B1, MA, T1

TEBRİKİYYE BE-SİROZİ İSMÂ'İL BEG ¹³⁸⁷*Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün*

. --- / . --- / . --- / . ---

I

- 1 Buyur devletli sultânım ola Bârî mededkârîñ¹³⁸⁸
 2 Şafâ geldiñ efendim yümn ü tevfiķ ola sâlârîñ
 3 Seferde hem hâzarda luṭf-ı Hâķķ olsun niġeh-dârîñ
 4 Erenler hep rikâbında ola yâr-i vefâ-dârîñ
 5 Cihânda tâ kıyâmet ola bâķi nâm u âşârîñ
 6 Bu beytimle ola efrâd-ı 'âlem hep du'âkârîñ
 7 Ne semte 'azm ederseñ ola tevfiķ-i Hüdâ yârîñ
 [93a] 8 Efendim Hâzret-i Hızr-ı Nebî olsun 'âlem-dârîñ

II

- 1 Şecâ at-pişe İsmâ'îl Beg ol Rüstem-i Sâni
 2 Cihânîñ Kahramânı pâdişâhîñ şir ü arslanı
 3 Fürûġ-ı zâtıdır vaķt-i zamânîñ mihr-i raḡşânı
 4 Cenâb-ı semtgâhı Rum iliniñ şân u 'unvânı¹³⁸⁹
 5 Zamânîñ ced-be-ced bir hânedân-ı şâhibü's-şânı
 6 Hülûş ile oķur bu beyti her dem bu du'â-hüvânı
 7 Ne semte 'azm ederseñ ola tevfiķ-i Hüdâ yârîñ
 8 Efendim Hâzret-i Hızr-ı Nebî olsun 'âlem-dârîñ

III

- 1 Vücüd-ı eşrefi pîrâye-i nesl-i Siyâvüşî
 2 Kebâde meşķ eder fenn-i riyâset kuvvet-i hûşu¹³⁹⁰
 3 Kemâl-i ķadr-i câhı devlet ü dinîñ halel-puşu
 4 Cihânîñ begleri pâşaları ḡayrân u medhûşu
 5 Sezâdır yoluna dibâ-yı ta'zîm olsa mefrûşu
 6 Nidâ kıldı bu beytimle ricâlü'l-ġayb çâvûşu
 7 Ne semte 'azm ederseñ ola tevfiķ-i Hüdâ yârîñ
 8 Efendim Hâzret-i Hızr-ı Nebî olsun 'âlem-dârîñ

IV

- 1 Tulû' etdi mişâl-i mihr 'âlem tâb-dâr oldu
 2 Nücümâsâ rikâbında 'asâķir bi-şümâr oldu
 3 Hâlel verdi 'adüya dîn-i İslâma medâr oldu
 4 Çekilmiş bir mücellâ seyf-i devlet şu'le-bâr oldu
 5 Cenâb-ı pâdişâha mâye-sâz-ı iftiḡâr oldu
 6 Bu beytimle Sitanbül ḡalkı hep evrâdkâr oldu

1387 B1 75b, İ2 92a, İÜ 92b, MA 143, T1-

Kaşide-i Tebrikiyye Be-Hâķ-i Pây-ı Sirozî İsmâ'îl Beg İ2, İÜ, MA. (Manzume, "müsemmen" nazım şekliyle yazıldığı için B1'deki başlık tercih edilmiştir.)

1388 devletli B1, İ2, İÜ: devletle MA

1389 Cenâb-ı semtgâhı İ2, İÜ, MA: Cenâbı semtgâh-ı B1

1390 Kebâde B1, İ2, İÜ: Kibâra MA

[93b]

7 Ne semte ‘azm ederseñ ola tevfiķ-i Hudā yārīñ
8 Efendim Hāzret-i Hızr-ı Nebī olsun ‘alem-dārīñ

V

1 Te‘āla’llāh hoşā iķbāl-i feyz-i āsumāndır bu
2 Muvaffaķdır Hudādan böyle zāt-ı ķahramāndır bu
3 Eyā ehl-i zamān āgāh oluñ şāhib-zamāndır bu
4 ‘Aceb nāmūs-ı devlet revnaķ-ārā-yı cihāndır bu
5 Hudā devletle dā’im eylesin kim mülke şāndır bu
6 Du‘ā etdikce **Fāzıl** zātına vird-i zebāndır bu
7 Ne semte ‘azm ederseñ ola tevfiķ-i Hudā yārīñ
8 Efendim Hāzret-i Hızr-ı Nebī olsun ‘alem-dārīñ

**KAŞİDE BERĀY-İ YŪSUF BEG-İ SİROZĪ İBN-İ
MERĖHŪM İSMĀ’İL BEG**¹³⁹¹

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

. . . . / / /

1 Selānik şehrine ferhundedir nesl-i Siyāvūşī
Zamānıñ begleri pāşalarınıñ tēc-ı serpüşu
2 Siroz a‘yānı İsmā‘īl Mīr ol mekremetkārīñ
Bu maħdūm-ı celilü’ş-şānidır kim hāķ medhüşu
3 Meh-i Ken‘ān-ı MıŖ-ı mekremet devletli Yūsuf Mīr
Zelīhā-yı zamān dūşize-i iķbāl-i pūr-cüşu
4 ‘Aceb bir Kāhramān mīr-i dilāver kim Ŗecā‘atle
Rikābında Nerimān-ı cihān hep ‘abd-i mengüşu
5 Ahālī-yi Selānik bilseler ķadr-i mu‘allāsın
Döşerler yoluna telli poşī zer-bāf-ı menķüşu¹³⁹²
6 Civār-ı Hāzret-i Hālidde cedd-i pākī nūr olmuş
Bu bir ni‘me’l-hālef bāl-i hūmā olmaz mı mefrüşu
7 Tevārīhe olurken zīnet-ārā nām-ı ecdādı
Olur mu ķadr-i cāhı ehl-i inşāfīñ ferāmüşu
8 ‘Aceb bir hānedān-ı āsumān temķīn-i rif‘at kim
Nazīrin görmemiş ehl-i cihānıñ hāne-ber-düşu
9 Bilād-ı Rum iliniñ erleri ol mīr-i zī-şānıñ
Şebāb eyyāmı bu temķinle hayrān u medhüşu¹³⁹³
10 Ŗecā‘atde cüvānmerd ü kemāl-i ‘aķlla bir pīr
Cihānda bu tecellī kimleriñ şöhret-zed-i güşu

1391 B1 26b, İ2 92b, İÜ 93b, MA 129, T1-

Kaşide Berāy-ı Yūsuf Beg İbn-i İsmā‘īl Beg-i Sirozī B1; Kaşide Be-Hāk-i Pāy-ı Mīr Yūsuf Bin Mīr İsmā‘īl-i Sirozī İ2, MA

1392 Döşerler B1, İ2, İÜ: Döşer MA

1393 medhüşu B1, İ2, MA: bī-hüşu İÜ

- 7 Āb-ı kazâyı âteş-i seyyâleye döküp
Söndürdüler o şu^c le-fürüşüñ ocağını¹³⁹⁷
- 8 Tārīk-i dillere olur iken ziyâ-feşân
Söndürdü ^c âkıbet puf-ı taqvâ çerâğını¹³⁹⁸
- 9 İñler tehi⁷ derün ile humlar da kös gibi
Evvel şetâret ile atarken kapağını
- 10 Rîş-i sefid-i rindi boyamaz mı hün-ı eşk
Gördükde bādeniñ dökülen āl dudâğını¹³⁹⁹
- 11 Hākān-ı ğam işitdi gelip ceş-i derd ile
Urdu derün-ı sineye miñ-i otağını¹⁴⁰⁰
- 12 Ey ehl-i ^c aşk diğkat ile bir nigāh ediñ
Soldurdu hicr-i bāde bütāniñ yañağını
- 13 Bir vāsıta idi duğter-i rez vaşl-ı dilbere
Başıñ tıtuş buğār ile kaplar dimāğını
- 14 Şirīñ⁷-yi rezi bilemez rind-i telğ-nüş
Çalsın felek de başına engür u bāğını
- 15 Kessin bütün dıraht-ı rez-i bāğ-ı ^c ālemi
Şoksun sipihr der-küs-i Zühre budâğını¹⁴⁰¹
- [94b] 16 Zühhād yağ bağladı kat kat şafā ile
Bî-çāre rind eritdi keder eski yağını¹⁴⁰²
- 17 Şüretde rind duğter-i rezden ırağ ise
Teşrif eder hayâlde her şeb yağağını¹⁴⁰³
- 18 Görmüş ^c alāyim-i felek ü mäh-ı nev şanıñ
Bir şişe mey düşürdü çözerken kuşağını¹⁴⁰⁴
- 19 Hurşid-i şubhu gördü telâş-ı humār ile
Zerrin-i cām-ı mey sanıp açdı kucağını
- 20 Rindāna ta^c ziye dağı zühhāda tehniye
Bu şic^c r-i taze tazeledi sine dāğını
- 21 Bu çend beyt geldi bize bādeden leziz
Fāzıl getir hele öpeyim şu dudâğını¹⁴⁰⁵

1397 kazâyı B1, İ2, İÜ, T1: şafâyı MA

1398 feşân B1, İ2, MA, T1: resân İÜ

1399 boyamaz mı MA: boyatmaz mı B1, İ2, İÜ, T1

1400 ceş-i B1, İÜ: riş-i İ2, MA, T1

1401 Zühre B1, İ2, MA, T1: zehrâ İÜ

1402 rind B1, İ2, İÜ, T1: rindiñ MA

1403 ırağ B1, İ2, MA, T1: cüdâ İÜ

1404 Görmüş B1, İ2, İÜ, T1: Görse MA

1405 leziz B1, İÜ: delil İ2, MA, T1

KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ-İ MEKTÜBÎ-İ ŞADR-I 'ÂLİ
İBRÂHİM EFENDİ¹⁴⁰⁶

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. - -

- 1 Her güzeşte âfetiñ reftârı şevk-engiz olur
Nev-cüvânıñ şol qadar kim rüyu hüsn-âmiz olur
- 2¹⁴⁰⁷ Çok cefaya tākāt eyler her dıraht-ı pâyidār
Nev-nihāl-i taze-қadd elbet taḥammülsüz olur
- 3¹⁴⁰⁸ Tıfl-ı endek-şäle ancaқ lāyıq-ı būs u kenār
Köhnesi üftädeniñ taḥtında bir şebdiz olur¹⁴⁰⁹
- 4¹⁴¹⁰ Sine verdim bir cüvânıñ nize-i teymüruna
Ṭarf-ı ebrüsu belâ-yı fitne-i Cengiz olur¹⁴¹¹
- 5 Rüyuna vefk-ı murabba' oldu çâr-ebürarı
Hükmi-i te'siriyle tiğ-i ğamzesi ser-tiz olur¹⁴¹²
- 6 Öyle gül-berg-i leṭâfetdir ruḥ-ı nâzikteri
Uğrasa pây-ı naḫar ruḥsârına bir iz olur
- 7 Haṭ-ber-âver mâhdır ammâ ki hüsn-i ṭal' atı
Öyle bir âyine-i behcet ki mihr-âviz olur
- 8 Bâreka'llâh bir haṭ-ı kudret ki farṭ-ı hüsnle
Hem-naḫîr-i haṭṭ-ı memdüh-ı 'inâyet-riz olur
- 9 Ḥazret-i Mektübî İbrâhîm Efendi kim anıñ
Ḥâmesi müşkil-küşâ-yı 'uқde-i temyiz olur
- 10 Mihr-i 'âlem-tâb iken eyler tevâzu' zerreye
Ya' nî dâ'im dil-nevâz-ı bende-i nâçiz olur
- 11 Eyleyem medḫi ile neşr-i қаşâ'id Rümde
Tâ ki şî' rim reşk-sâz-ı şâ' ir-i Tebriz olur
- 12¹⁴¹³ Kâfiyem teng ise medḫi vüs' at-i ma' nî verir
Şevk-i medḫiyle şikâf-ı ḥâme bir dehliz olur¹⁴¹⁴

1406 B1 101b, İ2 93b, İÜ 94b, MA 97, T1 56b

Berây-ı Dilber-i Güzeşte Be-Mektübî-yi Şadr-ı 'Âlî İbrâhîm Efendi ' Arz Şüde Bûde B1, İ2, T1

1407 B1, İ2, MA ve T1'de 4. beyittir.

1408 B1, İ2, MA ve T1'de 2. beyittir.

1409 şäle İ2, İÜ, MA, T1: şâl B1

1410 B1, İ2, MA ve T1'de 3. beyittir.

1411 belâ-yı İ2, İÜ, MA, T1: belâsı B1

1412 te'siriyle B1, İ2, İÜ, T1: te'sir ile MA

1413 İ2, MA, T1-

1414 ma' nî İÜ: münşî B1 / ḥâme İÜ: ḥâne B1

- [95a] 13 ¹⁴¹⁵ İşbu zībā nev-^ç arūs-ı çehre-pirā-yı sühan
Haclegāh-ı tab^ç ma şad-şermle techiz olur
- 14 Her seher rū-māl olurdu hāk-i pāy-ı hazrete
Korķarım ancak ki tab^ç -ı eşrefi ta^ç ciz olur¹⁴¹⁶
- 15 Böyle vird eyler du^ç ā-yı devletiñ ihlāşla
Fāzıl-ı dā^ç i ne dem vaķt-i seher şeb-ħiz olur
- 16 Devlet ü ikbāl ile dil-ħ^vāhiñ üzre dā^ç im ol
Tā o demler kim zamān-ı rüz-ı rustāħiz olur¹⁴¹⁷
- ED^ç İYE-İ VELİ EFENDİZADE EMİN EFENDİ** ¹⁴¹⁸
- Mef^ç ülü / Mefā^ç ilü / Mefā^ç ilü / Fe^ç ülün*
- / .--- / .--- / .---
- 1 Şadru'l-^ç ulemā tāt-ı ser-i ehl-i menāşıb
Kim himmet-i vālāsı gibi ķadri ^ç alidir
- 2 Monlā-yı felek-pāya Meħmed Emin ol kim
Ĥurşid gibi pertevi envār-ı celidir¹⁴¹⁹
- 3 Āgāh oluñ ey nükte-şināsān-ı Sitanbül
Bu zāt-ı girān-māye Velī ibn-i Velidir
- 4 Ol dürre-i silk-i neseb-i pāk-i mu^ç allā
Kim tıynet-i pākinde sa^ç ādet ezelidir
- 5 Maħdüm-ı şeref-kān ki ecdād-ı ^ç izāmı
Tā Ademe dek feyz ü ^ç ināyet maħallidir
- 6 Bir bāb-ı emel var ise dergāhidır ancak
Bir kān-ı kerem var ise dünyāda elidir
- 7 Ey dāver-i vālā ki der-i ĥulķ-ı penāhi
Bi-çāreleriñ cāy-ı ĥuşul-i emelidir
- 8 Deştimde ^ç acebdir ķalem-i şu^ç le-fürūzum
Şirini-yi medħiñ ile şem^ç -i ^ç aselidir¹⁴²⁰
- 9 Ol şā^ç ir-i i^ç cāz-beyānım ki sürüşān
Mestāne-i şahbā-yı me^ç āl-i ġazelidir
- 10 Bī-ma^ç nā sühan ĥāmūş olur nağmeger olmaz
Sāz-ı sühaniñ ma^ç nī-yi bārik telidir¹⁴²¹

1415 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

1416 ki tab^ç -ı eşrefi B1, İ2, MA, T1: efendim belki bir İÜ

1417 rüz-ı İÜ: vaķt-i B1, İ2, MA, T1

1418 B1 65a, İ2 94a, İÜ 95a, MA-, T1-

Berāy-ı Şadr-ı Rüm Velī Efendizāde Meħmed Emin Efendi B1; Ed^ç iye-i Meħmed Emin İ2

1419 Monlā İ2, İÜ: Mollā B1

1420 Şirini-yi B1: Şirini İ2, İÜ

1421 ma^ç nī-yi B1, İÜ: nağme-i İ2

- 11 Ammâ bir alay zâlime düşdüm ki demezler
Kimdir bu belâ-dîde-i bî-kes nerelidir
- 12 Gösterdi baña çerh o kadar zişt-i belâlar
Kim firkat-i cân oldu belânın güzelidir
- 13 Maḥzûz olur gûş-ı felek nâlelerimden
Ol zâlime güyâ ki terellâ terelidir
- 14 Olmam daḥi çerhiñ nigeḥ-i luṭfuna maḡrûr
Zirâ sitemi zâtî vefâsı ‘amelidir
- [95b] 15 Āgâz-ı du‘â eyleyelim şıdḳ ile **Fâzıl**
Çün dest-i du‘â ḥâne-i câhiñ temelidir
- 16 Tâ ḥaşre deḡin devlet ü iḳbâl ile sağ ol
Maḥşerde refiḳiñ daḥi sıbṭeyn-i ‘Alidir
- 17 Hemvâre ‘inân-giriñ ola rehber-i tevfiḳ
İmdâd-resânın daḥi Rabb-i Ezelidir

BERÂY-I BAŞÇUKADÂR KÜÇÜK HÜSEYİN ÂĖĀ ¹⁴²²

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

...--/...--/...-

- 1 Hamdu-li’llâh Ḥudâ-yı müte‘âl
Düşdü erbâbına feyz-i iḳbâl
- 2 Birini buldu sa‘âdet şimdi
Ehlini eyledi Mevlâ irsâl
- 3 Ḥaylî dem düşmüş idi nâ-ehle
Ölmüş idi ḳatı müşkil aḥvâl
- 4 Bir alay zâlime düşmüşdü ki hep
Ḳılmada nefis için ceng ü cidâl
- 5 Cem‘-i irâd ile çalışmaḳdan
Ḥâl-i maḡdûru kim eylerdi su’âl
- 6 Ḳılmayan ḥâl-i za‘ifâna nazar
Olmasın nâ’il-i feyz ü âmâl
- 7 Rütbesi ‘âlî olan her yana
Ḳatre-riz olmalıdır ḡaym-mişâl
- 8 Hamdu-li’llâh ki felek devr etdi
Necm-i iḳbâlleri buldu zevâl
- 9 Raḥm edip ḥâl-i za‘ifâna Ḥudâ
Verdi bir zât-ı şerîfi iclâl
- 10 Öyle bir zât-ı merâḥim-girdâr
Şefâḳat şâḥibi pâkize-ḥuşâl

- 11 Hep ser-i kâra gelen böyle gerek
Dâ'imâ göstere hayr-a' māl
- 12 Ol kerem-pişe Hüseyn Āgā kim
Hâtem-i Tayy aña olmaz tımşāl
- 13 Buldu çerh-i kerem içre şöhret
Gösterir halk anı mānend-i hilāl
- 14 Çeşm-i vālā nazar-ı himmetine
Görünür hāk gibi māl ü menāl
- 15 Kef-i mizān-ı sühānda anıñ
Māl-i Kārūn gelir bir mişķāl
- 16 Ol kadar rütbe-i isti' dādı
Ki ma' arifde bütün buldu kemāl
- 17 Her ne dem raḥş ile meydāna çıķa
Şanasın heybet ile Rüstem-i Zāl
- 18 Kahramāne ne zamān at kopara
Şanki çerhi edecektir pāmāl
- 19 Raḥş-ı ejder-revişi altında
Güviyā uçmağa açmış per ü bāl
- 20 Sehv ile eylese taḥrīk rikāb
Aña hem-pāy olamaz biñ hayāl
- 21 Verdi bāzūsuna kuvvet o kadar
Hāzret-i Vāhib olan Celle Celāl
- 22 Sedd-i İskendere de atsa cirīd
Anda revzen açar idi fi'l-hāl
- 23 Tiri mānend-i du' ā-yı mazlūm
Kılmada çerhi mişāl-i ğirbāl
- 24 Kōnşa ger nokta-i mevḥūma
Belki eyler aña tiriñ işāl
- 25 Şaf-der-şaf-şiken-i şir-i cinān
Fāris-i ma' reke-i ceng ü cidāl
- 26 Ey keremkār-ı ḥuceste-eṭvār
Ey felek-ṭab' u pesendīde-ḥışāl
- 27 Midḥatiñde ola ' aczim ma' zūr
Beni ālām-ı felek eyledi lāl
- 28 Gelmişim ḥazretiñe şekvāya
Dest-gir ol baña ey çerh-i nevāl
- 29 Kışsamı dūr [u] dirāz eylemezem
Cümle ma' lūm-ı şerifiñdir ḥāl

- 30 Baña ğadr eyledi bî-inşâfân
Eylediler beni terk ü ihmâl
- 31 Gerçi çok va' d-i kerem eylediler
Oldu hep va' deleri kizb-i me'âl
- 32 Şokmasın arı gibi diyü bizi
Çaldılar ağzına bir parmak bal
- 33 Ben daħi aç u bürehne yağdım
Kimseye eylemedim baş-ı maķâl
- 34 Bekleyip bu zemen-i ħayrâtı
Ġadr ile yağmış idim bir kaç sâl
- 35 Ġaybdan geldi nidâlar uyanıp
Ġaberiñ verdiler ey feraĥ-fâl
- 36 Nâ-tüvân cismime geldi kuvvet
Za' f ile olmuş iken hemçü ħılâl
- 37 Ġayrı sen bildiğiñ et sulţânım
Sensin ol zât-ı meķârim-ef'âl
- 38 Ġazretiñ gibi efendim var iken
Olayım böyle zelîl ü pâmâl
- 39 Ġıdmet-i şehde elif olmuş iken
Olayım mı bir alay âdeme dâl
- 40 Ġaķ bilir kim buña râzî olmaz
Ġayret-i şâh-ı Sikender-iķbâl
- 41 Ġazel olmaz u kaşide bilmez
Bağrımuñ yağıñ eritdi bakķâl
- 42 Şıdķla başla du' âya **Fâzîl**
Ġılma ta' ciz yeter verme melâl
- 43 Seni bu ħâlet ile terk etmek
Ol keremķara göre emr-i muĥâl
- 44 Dâ'imâ anı kederden ğamdan
Şaķla yâ Rabb bi-ĥaķķ-ı abdâl

**KAŞİDE BERĀY-I EMİN-İ MA' DEN ' ABDİ
BEGEFENDİ**¹⁴²³

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Dest-i erbâb-ı kerem cüd u seĥâ ma' denidir
Bir damardır o iki pençe ' ağâ ma' denidir

1423 B1 46b, İ2 94b, İÜ 95b, MA 133, T1-
Ed' iye Be-Cenâb-ı ' Abdî Mîr İ2; Kaşide Der-Sitâyiş-i Emîn-i Ma' den ' Abdî Begefendi MA

- 2 Ya' nî' Abdî Begefendi ki cenâb-ı zâtı
Bir girân-mâye güherdir ki vefâ ma' denidir
- 3 Hazret-i ma' den emîni ki cenâb-ı pâki
Cevher-i şâf gibi rüşd ü zekâ ma' denidir
- 4 Zât-ı pâkîzesi perverde-i Yûsuf Pâşâ
Ol ecilden kerem ü 'aql u hayâ ma' denidir
- 5 Ey güher-pâre-i vâlâ ki mizâc-ı pâki
Hüsn-i ahlâk ile eltâf-ı Hudâ ma' denidir
- 6 'Arabistâna gidip bu sene cevher aradım
Yokladım hep Haleb ü Şâmı haşâ ma' denidir
- 7 Tîşeler urdu felek tâ o kadar sînemize
Kûhsâr-ı dil-i bî-çâre kazâ ma' denidir¹⁴²⁴
- 8 Kaçar âğâsına düşdüm meger ol dâ 'iresi
Bir mağârâ ki hemân derd ü belâ ma' denidir¹⁴²⁵
- 9 Sîm zann etdim o nâ-puhte nuhâs-ı hâmi
Dest-i ümmide giren oldu hebâ ma' denidir¹⁴²⁶
- 10 Damarı bed güheri bed nice pâşâdır bu
Tabl u şurnâsı belî bād-ı hevâ ma' denidir
- 11 Mürdeseng olduğunu bilmez idim vâh ki baña
Figen-i şarfem ise 'ayn-ı cilâ ma' denidir¹⁴²⁷
- 12 Ben ise şâ' ir-i yektâ-yı hayâlim ki sözüüm
Bir güher-pâre ki hep hüsn-i edâ ma' denidir
- 13 Ede 'Abdî Beg ile nûr Ziyâ Pâşâyı
Bu maḥal şimdî füyûzât-ı Hudâ ma' denidir
- 14 Hamdu-li'llâh ki ḥalâş oldum o bed gevherden
Geldim ol ma' dene kim feyz-nümâ ma' denidir¹⁴²⁸
- 15 Gerçi evvelde kerem ma' deni derler ammâ
Dense şimden gerü lâyıḳ ki ziyâ ma' denidir
- [96a] 16 Vere 'Abdî Begefendiye Hudâ dil-ḥ'âhîñ
Dü-cihân ol güher-i pâke şafâ ma' denidir
- 17 'Arşa Fâzıl çekelim hoş güher-i ed' iyeyi
Ki du' â şıdḳla olunca semâ ma' denidir
- 18 Fırn-ı idbârda ḳâl olsun anıñ a' dâsı
Dehenim ḥaşre dek ol zâta du' â ma' denidir¹⁴²⁹

1424 Tîşeler İÜ, MA: Penbeler B1, İ2

1425 Kaçar İ2, İÜ, MA: Kıtâr B1. Katar ağaları: Yeniçeri Ocağı'ndaki büyük rütbeli zâbitler.

1426 oldu İÜ: ede B1, İ2, MA

1427 ki: B1, İ2, MA-

1428 feyz-nümâ İ2, İÜ: feyz ü nümâ B1, MA

1429 Fırn İÜ: Ḳarn B1, İ2, MA

KAŞİDE-İ RAMAZÂNİYYE VÜ ŞİTÂ'İYYE DER- ŞİTÂİYİŞ-İ YUSUF ZİYA

PÂŞÂ ¹⁴³⁰

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Ramazân mâhı ki bir ğonce-i nūrānīdir
Ehl-i İslāma 'aceb tuħfe-i Rabbānīdir¹⁴³¹
- 2 Nice ğonce ki Ĥudāvend-i 'azīmü'ş-şānīñ
Oldu miftāh-ı kerem-ħāne-i ğufrānīdir¹⁴³²
- 3 Nice miftāh-ı münevver bu ki rüz-ı ferdā
Ĥalka-i bārgēh-i cennet-i Rıđvānīdir¹⁴³³
- 4 Habbezā mâh-ı şerīf-i ramazân kim anıñ
'Arş-ı a' lāda melekler daħi şa' bānıdır¹⁴³⁴
- 5 Habbezā mâh-ı ziyāfet-keş-i 'ālem ki cihān
Ni' met-ālūd-ı simāṭ-ı kef-i ihsānīdir¹⁴³⁵
- 6 Öyle bir mâh-ı mübārek ki bütün şāh u gedā
Mā' il-i tañtana-i sufre-i elvānıdır¹⁴³⁶
- 7 Öyle bir mâh-ı mükerrem ki Ĥudā-yı zī-şān
Naşş-ı tenzil-i keriminde şenā-ħvānıdır
- 8 Öyle bir dilber-i nev-reste-i bāĝ-ı Firdevs
Leyle-i Ķadri anıñ zülf-i şebistānıdır
- 9 Her şebi meş' ale-i nūr-feşān-ı melekūt
Her şabāħı meded-i 'ālem-i rühānīdir¹⁴³⁷
- 10 Fazlına gerçi söz olmaz bu mübārek mâhıñ
Her demi bi-bedel-i 'ömri-ı firāvānıdır¹⁴³⁸
- 11 Sözümüz yok şeref ü fazlına el-ħaḳ lākin
Bu sene maḳdemi bir bā' iş-i ħayrānıdır
- 12 Şıḳboĝaz etdi bizi Erzen-i Rüm içre bu sāl
O diyārıñ ise eyyām-ı zemistānıdır¹⁴³⁹

1430 B1 49a, İ2 95a, İÜ 96a, MA 68, T1 39a

Ramazānīyye vü Şitā'īyye Be-Cenāb-ı Pāşā-yı Müşārün-İleyh Der-Erzurum B1, İ2, T1; Kaşīde-i Ramazānīyye vü Şitā'īyye Der-Sitāiyiş-i Şadr-ı A' zam Yūsuf Ziyā Pāşā MA

1431 mâhı İÜ: ayı B1, İ2, MA, T1

1432 ğonce ki B1, İÜ, T1: ğonce-i İ2; bir ğonce MA / miftāh-ı B1, İ2, MA, T1: mışbāh-ı İÜ

1433 miftāh-ı B1, İ2, MA, T1: mışbāh-ı İÜ

1434 şerīf-i ramazân kim B1, İ2, İÜ, T1: şerīf-i ramazân bu kim MA

1435 ālūd-ı İ2, İÜ, MA, T1: ālūde B1

1436 şāh B1, İ2, MA, T1: bay İÜ

1437 nūr-feşān-ı B1, İÜ: nūr-ı siyāh-ı İ2, MA, T1 / meded-i B1, İÜ: nefes-i İ2, MA, T1

1438 gerçi söz İÜ: yevm-i şekk B1, İ2, MA, T1 / mâhıñ B1: ayıñ İ2, İÜ, MA, T1 / demi B1, İÜ: şebi İ2, MA, T1 / bi-bedel MA: bir bedel B1, İ2, İÜ, T1

1439 sāl B1, İ2, MA, T1: mâh İÜ / eyyām-ı B1, İ2, MA, T1: evḳātı İÜ

- 13 Şiddet-i berd-i şitâsı o kadar kim âteş
Dest-i sükkânına bir sübhâ-i mercânîdir
- 14 Lerze etdikce Rufâ^ç î gibi âteş-^hvârı
Şanasın dil-şüde-i cezbe-i Raḥmânîdir
- [96b] 15 Yed-i hâdimde iken çahve donar fincânda
Olmadan vâşıl-ı dest kefi mihmânîdir
- 16 Bunca sermâ ile bu berf ile sübhâna'llâh
Ḥaṭabî^ç üd gibi tuḥfe-i a^ç yânîdir¹⁴⁴⁰
- 17 Ḥilkâtinde bulunur cümle^ç anâşır lâḳin
^çUnşur-ı âteşi yok ḥikmet-i Yezdânîdir¹⁴⁴¹
- 18 Fuḳarâsı ḥased-i ehl-i caḥîm etse revâ
Âteş ol beldede bir la^ç l-i Bedeḥşânîdir
- 19¹⁴⁴² Zûr-ı sermâ ile her pîr ü cüvân ḳanburdur
Diyemem dilberine serv-i ḥurâmânîdir¹⁴⁴³
- 20 Rûzgâr esdiği dem berfi eder zîr ü zeber
Belde ol ḥâl ile maṭmûre-i ḥayvânîdir¹⁴⁴⁴
- 21 Kûh u hâmûn u maḥallâtı ki berf üstüne berf
Öyle buzḥânedede süknâ ise nâdânîdir
- 22 Dondu destimde ḳalem vaşfını nazm eyler iken
Nükte-i *ebredü min yah* buña erzânîdir¹⁴⁴⁵
- 23 Ramazânı nicedir böyle olan memleketiñ
Her şebi^ç ârife bir sâle-i ḥüsrânîdir
- 24 Mâ-ḥaşal bir nefes evvel bu maḥalden riḥlet
Ḥaḳ bu kim^ç ârife sermâye-i^ç irfânîdir¹⁴⁴⁶
- 25 İzn-i düstûr-ı mükerrem ile **Fâzıl** ḳaçalım
Ḳanda olsaḳ dil anıñ^ç abd-i du^ç â-^hvânîdir
- 26 Dil-nevâz-ı fuḳarâ sine-güdâz-ı^ç uzemâ
Ser-firâz-ı vüzerâ pâdişeh-i şânîdir¹⁴⁴⁷
- 27 Şâhib-i baḥt-ı ḳavî kâsib-i ḥulḳ-ı nebevî
Meşrebi Muştafavî ṭab^ç ı mülûkânîdir¹⁴⁴⁸

1440 Ḥaṭabî B1, İ2, İÜ, MA: Ḥaṭab-ı T1

1441 bulunur İÜ: belî var B1, İ2, MA, T1 / Yezdânîdir B1, İÜ: Rabbânîdir İ2, MA, T1

1442 MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

1443 her B1, İ2, İÜ, T1: hep MA / ḳanburdur B1, MA, T1: ḳanbur da İ2; ḳanbur İÜ

1444 ḥayvânîdir İÜ, MA: şeyṭânîdir B1, İ2, T1

1445 "Ebredü min yah": Buzdan daha soğuk.

1446 bu kim B1, İ2, MA, T1: bilir İÜ

1447 güdâz-ı İ2, İÜ, MA, T1: güzâr-ı B1

1448 ṭab^ç ı B1, MA, T1: ṭab^ç -ı İ2, İÜ

- 28 Bārgāh-ı ‘azamet Hāzret-i Yūsuf Pāşā
Vüzerānıñ ser-i dībācesi hākānıdır
- 29 Merhamet anda kerem anda mürüvvet anda
Fuķarā üzre hemān sāye-i Yezdānıdır¹⁴⁴⁹
- 30 Bu mekārım bu merāhim bu mübārek ahlāk
Hep melā’ik şıfatı hāric-i ihsānıdır¹⁴⁵⁰
- 31 Bu mekārım ile ol zāt-ı şerīfi va’llāh
Revnaķ-ı bāriķa-i Devlet-i Osmānıdır
- 32 Nāmı dehşet-fiğen-i memleket-i Tūrānı
Zātı pırāye-dih-i serhad-i İrānıdır¹⁴⁵¹
- 33 Şāh-ı devrāna şadāķat fuķarāya şefaķat
Şer‘ ü kānūna ri‘āyet hep anıñ şanıdır
- 34 Kahrıdır māhī-yi āyın-i fesādāt u dālāl
‘Adli de hāmī-yi erkān-ı Müsülmānıdır¹⁴⁵²
- [97a] 35 Nice me’yūs-ı nevālī ola şadık kulu kim
Düşmene luţf u kerem ‘ādet-i ihsānıdır¹⁴⁵³
- 36 ‘Āleme bay u gedāya kerem ü luţfundan
Hāk-i pāy-ı deri bir kuhl-ı Şıfāhānıdır
- 37 Dīn ü mülküñ der ü dīvārımı termīm eyler
‘Adli vırāne-i dest-i selefe bānıdır¹⁴⁵⁴
- 38 ‘Aks olur ķalbine bir laħzada hāl-i ‘ālem
Dili mir’āt-ı mücellā-yı dıraşşānıdır¹⁴⁵⁵
- 39 Fıkr eder mülke olan yüz senelik maħzūru
‘Aķlı hayret-zed-i endişe-i Yūnānıdır
- 40 İhtiyāt etdiği dem der ki bu ‘ālem bākī
Kerem etdiği zamān der ki cihān fānıdır¹⁴⁵⁶
- 41¹⁴⁵⁷ Bendegānı nice me’yūs-ı nevālī ola kim
Düşmene luţf u kerem ‘ādet-i erkānıdır

1449 Fuķarā üzre hemān sāye-i Yezdānıdır B1, İ2, MA, T1: Bu şıfat tab‘ına bir tuħfe-i Raħmānıdır İÜ

1450 ihsānıdır B1, İ2, İÜ, T1: insānıdır MA

1451 Nāmı B1, İ2, MA, T1: Nām İÜ / Tūrānı B1, İ2, MA, T1: nūrānı İÜ / pırāye-dih-i serhad-i B1, MA, T1: pırāye-dih de serhad-i İ2; pırāye dedesi had-i İÜ

1452 dālāl B1, MA: zılāl İ2, İÜ, T1 / ‘Adli de B1: ‘Adlidir İ2, İÜ, MA, T1

1453 nevālī B1, İ2, MA, T1: nevāyi İÜ / me’yūs İ2, İÜ, MA, T1: me’nūs B1

1454 termīm eyler B1, İ2, MA, T1: eyler termīm İÜ

1455 ‘Aks olur ķalbine B1, MA, T1: ‘Aks eder ķalbine İ2; ‘Aks-i ķalbine bir İÜ / Dili mir’āt-ı mücellā-yı B1, MA, T1: Dil-i mir’āt-ı mücellāsı İ2, İÜ

1456 der ki B1, İ2, MA, T1: şanki İÜ

1457 B1, İ2, MA, T1-

- 42 Bezl eder varını fermân-ı şehî tenfîze
Bâ^ç iş-i temşiyet-i hükûm-i cihân-bânîdir
- 43 Ey nîgeh-dâşte-i serhad-i İrân-zemîn
Ser-ber-efrâhte-i devlet-i Hâkânîdir
- 44 Hâk-i pâya ramazâniyye dahî berfiyye
‘Arz-berdâşte-i şâ^ç ir-i sultânîdir
- 45 Böyle mi eyler idim medh-i şerîfîñ lâkin
Erzurümüñ bu hevâsı ğam-ı cismânîdir¹⁴⁵⁸
- 46 Anı da böyle mi vaşf eyler idim n’eyleyim âh
Şimdi zâtıñ ile ol belde şeref kânîdir
- 47 Bâri maḳbûl-i şerîfîñ ola bârid süḫanım
Dil-i nâ-şâda bu bir vaḳt-i perişânîdir
- 48 ‘Afv ola her ne ḳadar olsa da küstâḫâne
Şiddet-i berf ile hengâme-i lertzânîdir¹⁴⁵⁹
- 49 Ba^ç d-ez-în vaḳf-ı vücûd eyleyem inşâ’alâh
Medḫîñe her ne süḫan-ı naẓm ola çeşbânîdir¹⁴⁶⁰
- 50 Medḫ-nâmeñ baña şimden gerü farz-ı zimmet
Ba^ç d-ez-în çâkeriñiñ ziver-i divânîdir
- 51 **Fâzîlâ** ḫazret-i düstûra şadâḳat ma^ç lûm
Sen hemân şıdḳ-ı du^ç â eyle ki devrânîdir
- 52 İki dünyâda umûrunda mu^ç in ü yâver
Meded-i ‘âṭîfet-i Ḥazret-i Sübhânîdir¹⁴⁶¹

KAŞİDE-İ RAMAZÂNİYYE DER-SİTÂYİŞ-İ YÛSUF ZİYÂ PÂŞÂ¹⁴⁶²

Mef^ç ülü / Mefâ^ç îlü / Mefâ^ç îlü / Fe^ç ülün

--- / .--- / .--- / .---

- 1 Devletli mübârek ola mâh-ı ramazânîñ
Reşk-âver-i eyyâm-ı şühûr ola zamânîñ
- [97b] 2 Şad-ḫamd ola devriñde yine şeh-r-i Sitanbûl
Envârımı başdırdı gülistân-ı cinânîñ¹⁴⁶³

1458 hevâsı B1, MA, T1: hevâ-yı İ2, İÜ

1459 küstâḫâne B1, İ2, MA, T1: küstâḫânam İÜ

1460 eyleyem B1, İÜ, MA: eyleyeyim İ2, T1

1461 dünyâda B1, İ2, MA, T1: ‘âlemde İÜ

1462 B1 51b, İ2 96b, İÜ 97a, MA 101, T1-

Ramazâniyye Berây-ı Yûsuf Pâşâ B1; Ramazâniyye Bâ-Yûsuf Pâşâ Der-Erzurûm İ2; Ramazâniyye Bc-Cenâb-ı Müşârûn İleyh MA

1463 cinânîñ B1, İ2, İÜ: cihânîñ MA

- 3 Her cāmi^c -i tābendesı bir şu^c le-i raḥşān
Nūr olsun evi ḳayyim-i seyyāre-feşānıñ
- 4 Kürsilere yek-pāre hücūm etdi meşāyih
Eflāke erişdi nefesi mev^c ize-h^vānıñ
- 5 Her nāhiye-i şeh̄r birer kıt^c a-i Firdevs
Ḥūrī gibi ālāyişi var anda bütānıñ
- 6 Seyrāna ḥırām eyledi şaf şaf yine ^cuşşāk
Cāmi^c de tezāhümleri var pīr ü cüvānıñ
- 7 **Fāzıl** ḳuluñuz ḳaldı hemān kūşe-i ğamda
^cİlletleri bī-ġāyedir ol ḫāli yamanıñ
- 8 Mihrāb-ı firāş içre yaṭar şıdk-ıla eyler
Rüzān u şebān medḫ [ü] du^c ā vird-i zebānıñ¹⁴⁶⁴
- 9 Yā Rab kerem ü luṭfuñ ile eyle mü³eyyed
Ol āşaf-ı şāḫib-himemiñ devlet ü şānıñ
- 10 Pīrāye-dih-i devlet ü dīn Yūsuf Ğāzī
Eyyāmı anıñ revnaḳıdır rüy-ı cihānıñ
- 11 Ol şadr-ı felek-rütbe ki elḳāb-ı şerīfi
Dībāce-i rüz-nāme-i şānı vüzerānıñ
- 12 Çākerleriniñ aḫḳarı bu **Fāzıl**-ı dā^c ī
Bu ğüne eder ed^c iye-i zāt u zamānıñ
- 13 Tā ḫaşre dek Allāh ede āvāze-i şıytı
Ĝuş-ı felegiñ ṭaṭana-i şöhret ü şānıñ

RAMAZĀNĪYYE DER-SĪTĀYİŞ-İ ḤĀFİZ^c İSMĀ^c İL PAŞĀ¹⁴⁶⁵

Mefā^c ĩlün / Mefā^c ĩlün / Mefā^c ĩlün / Mefā^c ĩlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Hilāl-i māh-ı şavm ol şadr-ı zī-şāna sa^c īd olsun
Meserretlerle her rüz-ı şerifin de se-ıyd olsun
- 2 Süreyyādan mübārek-bād yazdı ḳayyim-i gerdün
Zemin ü āsumān tebrikle nūr-ı sefīd olsun
- 3 Felek māh-ı şıyāmı ḫālḳa-i sīm eyledi tā kim
Dehān-ı ehl-i İslām üzre bir aşma kilīd olsun
- 4 Yine çārīçe-i ḫūrīyi Rıdvān eyledi şaf şaf
Ki bāzār-ı şıyām içre ḫarāc-ı men-yezīd olsun¹⁴⁶⁶

1464 medḫ ü B1: mīḥ-i İ2, İÜ, MA

1465 B1 53a, İÜ 97b, MA 103, T1-

Ramazāniyye Berāy-ı İsmā^c il Pāşā B1; Ramazāniyye-i Şadr-ı A^c zam Ḥafız İsmā^c il Pāşā İ2;
Ramazāniyye Be-Cenāb-ı Şadr-ı A^c zam İsmā^c il Pāşā MA

1466 çārīçe-i İ2, İÜ, MA: cārīyye-i B1 / ḫūrīyi B1: ḫūrī-yi İ2, İÜ, MA

- 5 Felek nev-māhı ithāf eylesin dergāh-ı pāşāya
Rikāb-ı eşheb-i iqbāl-i düstür-ı vaḥid olsun
- 6 Cenāb-ı şadr-ı a^ç zam Ḥāfız İsmā^ç il Pāşā kim
Gulām-ı āsitān-ı devleti çerḥ-i ^ç anid olsun
- [98a] 7 Hezārān āferin şāh-ı kerāmetkār-ı dānāya
Olursa şadra lāyık böyle bir zāt-ı ferid olsun
- 8 Budur Cemşid ü Dārādan vaşiyet pādişāhāna
Nizāmü'l-^ç ālem olmak şāhib-i re^çy-i sedid olsun
- 9 Vücüd-ı eşrefi bir maṭla^ç -ı nazm-ı şadāretdir
Mübārek nāmi ol manzūmede beytü'l-kaşid olsun
- 10 Kemāl-i zātı kim irşād-sāz-ı zāhir ü bāṭın
Zamānıñ mürşidānı dergehinde hep mürid olsun¹⁴⁶⁷
- 11 Eyā düstür-ı ekrem ^ç ıyd ola āfāka eyyāmıñ
Cihān devr-i şerifinde şafā-yāb-ı ümid olsun
- 12 Kaşidem ḥāk-i pāy-ı devlete bir ^ç arz-ı ḥālimdir
Ḥuzūr-ı merḥamet-fermāya ḥālimden müfid olsun
- 13 Menem ol şā^ç ir-i gevher-fürüş [u] nükte-sencānı
Kelāmım ^ç āleme sermāye-i güft ü şinid olsun¹⁴⁶⁸
- 14 Nice demler ğumūm-ı dehrle ender-firāş oldum
Ḥekim-i himmet-i āşafıla ğamlar nā-bedid olsun
- 15 Yataḫda avladı māh-ı şıyām bu ^ç abd-i bīmāri
Meger luṭf-ı şifā-sāziñ ile her ruzu ^ç ıyd olsun¹⁴⁶⁹
- 16 Ğaraż tebrik-i māh-ı şavmdan ḥayr-ı du^ç ā **Fāzıl**
Du^ç ā-yı āşafı endişe-i ^ç aḫl-ı reşid olsun
- 17 İlahi meymenle ^ç ıyd ü ḫadr olsun şeb ü ruzuñ
Saña Ḥaḫ yāver olsun ^ç ömr ü iqbālın mezid olsun¹⁴⁷⁰
- 18 Cihān durduḫca dur tevfiḫle şadr-ı kerem-kānım
Dü-^ç ālemde mededkārın Ḥudāvend-i Mecid olsun

1467 zāhir ü bāṭın İÜ, MA: bāṭın u zāhir B1, İ2

1468 Menem B1, İ2, MA: Benim İÜ

1469 ruzu İÜ, MA: ruz B1, İ2

1470 ruzuñ B1, İ2, İÜ: ruzen MA

KAŞİDE-İ RAMAZÂNİYYE-İ KÂ'İM-MAKÂM SÂMÎ
BEKİR PAŞA¹⁴⁷¹

Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - -

- 1 Göründü levha-i minâda nev-hilâl-i şıyâm
Medâr-ı nür ile oldu keşide dâl-i şıyâm
- 2¹⁴⁷² Kad-i hamîde-i rindâna dâldir ne 'aceb
Dönerse za' fla mey-keş çöpe hılâl-i şıyâm
- 3 Giderse câmi' e de rind okur du' â-yı kadeh
Fetil-i dâg-ı dili şu' le-i sifâl-i şıyâm
- 4 Demem ki aşma kiliddir dehân-ı halka hilâl
Berây-ı ehl-i şikem hançer-i celâl-i şıyâm
- 5 Ya güşvâre ya hâtem ola ya sim-kemân
Yağud ki halka-i zirh-gir-i merd-i zâl-i şıyâm
- 6 Cebîñ-i rüy-ı melekdir ya nâhun-ı hürî
Ya nim-ebrû-yı cânân meh-i cemâl-i şıyâm
- [98b] 7 Ya nişf dâ'iredir yâ şehâdet engüştü
Ya nim çörek ola yâ keşkül-i su'âl-i şıyâm
- 8 Yağud zebân-ı du'âdır ya hakk-i 'isyâna
Kalemtrâş-ı debîr-i hüceste-fâl-i şıyâm
- 9 Mişâl-i kilî-i şerîf-i Cenâb-ı Mevlânâ
Kerem-keşide-i iftâr-ı Cem nevâl-i şıyâm¹⁴⁷³
- 10 Hıdîv-i mekremet-ârâ Ebû Bekîr Pâşâ
Cihânda sireti pâkizedir mişâl-i şıyâm
- 11 Sezâ-yı mağlaşî Sâmi be-zât-ı 'ilm ü nesîb
Çü şubh-ı 'ıyd ü şeb-i kâdr ü hoş-leyâl-i şıyâm¹⁴⁷⁴
- 12 Eyâ sipîhr-i kemâliñ kevâkib-ârâsı
Sen âfitâba mübârek ola hilâl-i şıyâm
- 13 Dürüst olaydım eger böyle mi ederdim 'arz
Huzûr-ı devlete tebrik ile makâl-i şıyâm
- 14 Gönül şikeste beden süste dîdeler haste
Belâ-yı 'illet ü renc-i gam u melâl-i şıyâm
- 15 Dehân-ı ehl-i mezâka verirdi Sâkızda
Bu reng-i şî' r-i terim loğma-i helâl-i şıyâm¹⁴⁷⁵

1471 B1 52b, İ2 97b, İÜ 98a, MA-, T1-

Ramazâniyye Berây-ı Bekir Pâşâ B1; Ramazâniyye-i Kâ'im-makâm Ebû Bekir Pâşâ İ2

1472 İÜ-

1473 şerîf-i B1, İ2: şerîfi İÜ

1474 mağlaşî İ2, İÜ: mağlaş-ı B1 / nesîb İ2, İÜ: neseb B1

1475 Bu reng-i İ2, İÜ: Ki kilî-i B1 / verirdi B1: verdi İ2, İÜ

- 16 Fem-i kabûle şeker bâde-i du‘â **Fâzıl**
Ziyâde tatlı gelirmiş dem-i zevâl-i şiyâm
- 17 Edip du‘â-yı lezîz ile bārî bir iftâr
Dimâğ-ı hâtırî telh etmeden kelâl-i şiyâm¹⁴⁷⁶
- 18 Niteki leyle-i Kıadr ola ehl-i ‘işıyâna
‘Arûs-ı rahmet için leyle-i vişâl-i şiyâm
- 19 Mişâl-i ğurre-i bayram şâdkâm olasin
‘Adûlarıñ ola çün şubh-ı huşk-hâl-i şiyâm
- 20 Vere murâdıñ dil-h’âhıñ üzre Rabb-i Kerîm
Be-hağğ-ı şehri-i fazîl-i kerem-me‘âl-i şiyâm¹⁴⁷⁷

**KAŞİDE-İ RAMAZÂNİYYE DER-SİTÂYİŞ-İ KÂTİBÜ’S-
SİRR-I CİHÂN-DÂRİ AĞMED EFENDİ**¹⁴⁷⁸

Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Fe‘ûlün

. - - - / . - - - / . - -

- 1 Efendim Hağğ ede ‘âlî mağâmıñ
Mübârek ola nev-mâh-ı şiyâmıñ
- 2 Mişâl-i ğurre-i rûze semâda
Ola pîrâye-bağş-ı arz-ı nâmıñ
- 3 Bu ğüne medħiñe âğâze eyler
Bu vaşşâf-ı kadîm-i ber-devâmıñ
- 4 Hoşâ AĞmed Efendi kâtibü’s-sır
Kerem-pîrâsı cumhür-ı ‘izâmıñ¹⁴⁷⁹
- [99a] 5 Kemâl-i rüşd ile tab‘-ı şerîfi
Kelâm-âmuzu hep ehl-i kelâmıñ
- 5 ‘İnâyet-perveri ehl-i derûnuñ
Merâm-ârâsı erbâb-ı merâmıñ¹⁴⁸⁰
- 6 Efendim muğtedâdır ehl-i câha
Bu üslûb-ı sa‘âdet-irtisâmıñ
- 7 Fi‘âl-i ĥayr ile söylendi ismiñ
Dü-‘âlemde delîl-i ihtirâmıñ
- 8 Bu devletle bu ĥüsn-i şöhretiñle
Saña reşk etdi eslâf-ı kirâmıñ

1476 bir iftâr İZ, İÜ: iftârı B1

1477 fazîl B1: fazl İZ, İÜ

1478 B1 51a, İZ 98a, İÜ 98b, MA-, T1-

Ramazâniyye Be-Cenâb-ı Kâtibü’s-Sır B1; Ramazâniyye-i Kâtibü’s-Sırr-ı Cihân-dârî AĞmed Efendi İZ

1479 Kerem-pîrâsı B1, İÜ: Kerem-pîrâyesi İZ / ‘izâmıñ B1: ‘akkâmıñ İZ; ĥükkâmıñ İÜ

1480 ‘İnâyet-perveri İZ, İÜ: ‘İnâyetdir yedi B1

- 9 Uyandıрмаğ seni ğaflet yerinde
Bu bir tevîkî Rabb-i Lâyenâmîñ¹⁴⁸¹
- 10 Seni ‘atf eylemek rāh-ı şavāba
Delîl-i feyzidir şâhib-zamānîñ
- 11¹⁴⁸² Nedir halka bu hoş cezb-i kulūbuñ
Bu şekl-i kâra bu hüsn-i kıyāmîñ
- 12 Bilir bilmez seniñ meddâhîñ olmuş
Ġarîb ü cāhili hâşş u ‘avāmîñ
- 13 Huşūşan bu du‘ākārîñ ki kılmış
Anı ifrāt-ı luţfuñ bir ğulāmîñ¹⁴⁸³
- 14 Zebānı şöyle cem‘iyyetde dā’im
Olur meddâh-ı zāt-ı ihtîşāmîñ
- 15 Dem-i hâlvetde Mevlâsıyla dā’im
Du‘ākâr-ı beķā cūy-ı devāmîñ
- 16 Efendim sen de bārî ğāh u bî-ğāh
Unutma bu faķîr-i nâ-bekāmîñ
- 17 Belî çok haddin aşdı şükrü geçdi
Bu miñnetkâra ihsân-ı tamāmîñ
- 18 Velîkin hālimiñ emşâli vardır
Hücûmundan yine mâh-ı şıyāmîñ
- 19 Olunca tevliyeten hep haber-dâr
Menâşîb ehli hep kesdi selāmîñ
- 20 Umarlar belki benden şimdi luţfu
Ki ben Ġârûnuyum şimdi enāmîñ
- 21 Velîkin erşed-i cumhûr sensin
Ola de’b-i ħadîm üzre devāmîñ
- 22 ‘İnâyetli efendim hep niyâzım
Huşûl-i va‘de-i şâdîķ kelāmîñ
- [99b] 23 Efendim dem bu demdir vaķt-i himmet
Amân ma‘cûn-ı dil buldu kıvāmîñ
- 24 Tenevvüh etmiş oldum bu haberle
Olup ma‘lûmu hep hâşş u ‘avāmîñ¹⁴⁸⁴
- 25 Ma‘âza’llâh eger te‘hîr olursa
Demi ta‘cîl olur bu telh-kāmîñ

1481 yerinde İÜ: yerinden B1, İ2

1482 B1’de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

1483 du‘ākārîñ İ2, İÜ: du‘ākârı B1

1484 Tenevvüh İ2, İÜ: Betüh B1

- 26 Meger terk-i diyâr etsin hayâdan
Cihânîñ devr ede hep Mısr u Şâmîñ¹⁴⁸⁵
- 27 Efendim himmet eyle himmet eyle
Bu ‘ uqdem oldu mevķuf-ı nizâmîñ
- 28 Bu maṭlûbum ile çok nâ-sezâyı
Çerâğ etmekde akrân-ı feḫâmîñ
- 29 Bu âteşle du‘âya başla **Fâzıl**
Ki kâl olsun bu şî‘r-i sîm-i ḫâmîñ
- 30 Du‘âdır çâşnî-yi şî‘re sâ‘î
Nemeksiz lezzeti yokdur ta‘âmîñ
- 31 Nitekim nev-hilâl-i rûze vü ‘ıyd
Ede zâhir cihâna ihtitâmîñ¹⁴⁸⁶
- 32 Veliyy-i ni‘metim dil-ḫ‘âhı üzre
Bula yâ Rab dü-‘âlemede merâmîñ
- 33 Umûr-ı dünyeviyye uḫreviyye
Bula her kârınıñ ḫüsn-i ḫitâmîñ

KAŞİDE-İ RAMAZÂNİYYE DER-SİTÂYİŞ-İ KÂTİBÜ’S-ŞİRR-İ ŞEHRİYÂRİ AḫMED EFENDİ¹⁴⁸⁷

Mef‘ûlü / Fâ‘ilâtü / Mefâ‘îlü / Fâ‘ilün

--- / - - - / - - - / - - -

- 1 Şehr-i şıyâm erişdi gönül bî-nişâb iken
Ḥalkı yataḫda avladı hep mest-i ḫ‘âb iken
- 2 Ben ḫufte-i melâl iken oldu bu vâķı‘ a
Ma‘ nâda gördüğüm daḫi hep nân u âb iken¹⁴⁸⁸
- 3 Bir demde nev-hilâli göründü mübâregiñ
Mânend-i hâle dâ‘iremiz dil-ḫarâb iken
- 4 Nev-mâh şanma kâsesidir çerḫ-i teşneniñ
Tutdu baña o kâseyi çeşmim pür-âb iken¹⁴⁸⁹
- 5 Yah-pâredir felekde şaķın mâh-ı nev degil
Dil dondu maḫdemi ile ḫûn-ı müzâb iken¹⁴⁹⁰

1485 Cihâmîñ B1, İ2: Cihân İÜ

1486 nev-hilâl-i rûze vü İ2, İÜ: bu hilâl-nevrûze-i ‘ıyd B1 / ihtitâmîñ İÜ: ibtisâmîñ B1, İ2

1487 ARŞ 22, B1 88a, İ2 99a, İÜ 99b, MA 74, T1 42a

Başlıksız ARŞ; Kaşâyidât-ı Ricâl-i Enderûn u Birün ‘Arz Şüde Ramazâniyye Be-Cenâb-ı Kâtibü’s-Sırr B1; Ramazâniyye Be-Cenâb-ı Kâtibü’s-Sırr İ2, T1; Ramazâniyye Be-Kâtib-i Sırr-ı Şehriyâri Cenâb-ı Aḫmed Pâşâ MA

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11’de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218’dir.

1488 daḫi: T1-

1489 çeşmim ARŞ, B1, İÜ, MA: çeşm İ2, T1

1490 maḫdemi ARŞ: ṭal‘atı B1, İ2, İÜ, MA, T1

- 6 Zann etme mäh-ı nev bize bu sîh-i âhenîñ
Zirâ göründü halka cigerler kebâb iken
- 7 Bilmem niçün ki verdi ‘ azâb-ı derûn baña
Hâsiyyet-i şerîfesi ref‘ -i ‘ azâb iken
- [100a] 8 Burc-ı serây-ı sînemiziñ yok küşâyışı
Ehl-i düyûn muntazır-ı fetḥ-i bâb iken
- 9 ‘ İyd-i ümîde söyleyelim baḥt-ı tîreyi
İmsâk-i rûze bâ‘ iş-i ref‘ -i ḥicâb iken
- 10 Cûy-ı mekârime düşelim baḥr-i himmete
Tâb-ı şiyâm ile yedi deryâ serâb iken
- 11 Ya‘ nî cenâb-ı merḥamet-ârâ ki ḥazreti
Vermez rızâ bu ḥâlete re ‘ fet-me ‘ âb iken
- 12 Aḥmed Efendi kâtib-i sırr-ı şeh-i cihân
Bir zerreye tevâzu‘ eder âfitâb iken
- 13 Zâtı ki âfitâb-ı felekdir kemâlde
Ëyler nazâr fûrûlara ‘ âli-cenâb iken
- 14 ‘ Arz eyle ḥâk-i pâyma ḥâl-i za‘ îfîñi
Ṭab‘ ı vesîle-cûy-ı ṭarîḳ-ı şevâb iken¹⁴⁹¹
- 15 Çoḳ def‘ alar erişdi nesîm-i nevâzişi
Baḥr-i sirişke dide-i zârım ḥabâb iken
- 16 İmdâdına yetişdi nice Hızr-ı himmeti
Dil baḥr-i ğamda keşmekeş-i iztîrâb iken¹⁴⁹²
- 17 Ey dest-i luḫfu mâşiṭa-i zülf-i bî-kesân
Baḳ ṭurre-i nîzâmıma pür-piç ü tâb iken
- 18 Me ‘ yûs u dil-figâr olayım mı zamânede
Ben dâ‘ î-yi cenâb-ı kerem intisâb iken
- 19 İrsâl-i liḫye eylemege niyyet eyledim
Baḥt-ı siyâh-ı rüyuma kıldan niḳâb iken
- 20¹⁴⁹³ İḥlâşla bu şünnet-i vâlâya fâtiḫa
Ḳadr-i şerif-i leylesi ümmü‘l-kitâb iken
- 21¹⁴⁹⁴ Baḥtım daḡıtısa çoḳ mu şaḳal başı ‘ âleme¹⁴⁹⁵
Ben mü-şikâf-ı nûkte-i faşlü‘l-ḥitâb iken¹⁴⁹⁶
- 22 Ḳıldım çerâḡ ḥâşılı ben kendi kendimi
Bir şem‘ ayım ki yandı cihân mâhtâb iken

1491 Ṭab‘ ı ARŞ, İÜ: Fikri B1, İ2, T1; Fikr-i MA / şevâb ARŞ, T1: şavâb B1, İ2, İÜ, MA

1492 yetişdi ARŞ, İÜ: erişdi B1, İ2, MA, T1

1493 B1, İ2, İÜ, MA, T1-

1494 24 ve 25. beyitler İÜ‘de 22 ve 23. beyittir.

1495 Sakal başı daḡıtmak: Tehdit etmek, gözdaḡı vermek anlamında bir deyimdir.

1496 başı ARŞ, B1, İ2, MA, T1: başa İÜ / faşlü‘l ARŞ, B1, İ2, MA, T1: fazlı-ı İÜ

- 23 Bu intizâr-ı devlet-i vâbeste tâ-be-key
Çerhîñ bu hâleti beni pîr etdi şâb iken
- 24 Degmez bu intizâra sipihriñ ‘inâyeti
‘Ömr-i ‘azîz devlet-i pâ-der-rikâb iken
- 25 Ey çerh-i kec-‘ a tâ ne bu ihsân-ı pür-htaâ
Bâri ‘inâyet eyle ‘inâyet şavâb iken
- 26 ¹⁴⁹⁷ Ta‘ mîr-i kâ ‘inâta çalışmak ne hayr eder
Kâlb-i şerîf-i **Fâzıl**-ı bi-kes hârâb iken¹⁴⁹⁸
- 27 N’olsun baña bu pâyeye-ı pest-‘ inâyetiñ
Ben tahtgâh-ı dânişe nâ ‘ib-menâb iken
- 28 Bir loğma nân için dil-i dâneyı hûn eder
Ni‘ met gelü-şikâf-ı dehân-ı gül-âb iken
- [100b] 29 Vakt-i şerîf-i rûzede **Fâzıl** nizâ‘ ı ko
Hayr-du‘ âya başla du‘ â müstecâb iken
- 30 Yâ Rabb fâ ‘iz eyle o memdûh-ı pākimi
‘Alemler garîk-i lücce-i rûz-ı hisâb iken¹⁴⁹⁹
- 31 Olsun hemîşe ahter-i iqbâli cilveger
Mâdâm ki çerh-i köhne mu‘allâ kıbâb iken

RAMAZÂNİYYE BE-CENÂB-I KETHÜDÂ-YI HAZİNE ŞALİH BEGEFENDİ ¹⁵⁰⁰

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Ramazân mâhı ki bir dilber-i şâhib-nâmûs
Leyle-i Qadri anıñ haclede bir gizli ‘arûs
- 2 Bir hilâl kaşlı kamer çehrelî nürânî kim
Bilse hürşid-perest olmaz idi kavm-i Mecûs
- 3 Nev-hilâlî eline hançer edip ol âfet
Havfla câmi‘e kaçdı nice rind-i menhûs¹⁵⁰¹
- 4 Şimdi ehl-i şikemiñ ehl-i riyanıñ devrân
Hep *külü ve ‘şrabû* söyler yine şeyh-i sâlûs¹⁵⁰²

1497 B1, İ2, MA ve T1’de sonraki beyitle takdim-tehirlidir. İÜ’de 28. beyittir.

1498 bi-kes ARŞ: dâna B1, İ2, İÜ, MA, T1

1499 rûz-ı ARŞ, İÜ: bahır-i B1, İ2, MA, T1

1500 B1 55b, İÜ 100b, MA 106, T1-

Ramazâniyye Berây-ı Şâlih Beg B1; Ramazâniyye-i Kethüdâ-yı Hazîne Sâlih Beg İ2; Kaşide-i Ramazâniyye Be-Qapudan-ı Deryâ Şâlih Pâşâ İÜ; Ramazâniyye Be-Cenâb-ı Kethüdâ-yı Hazîne Şâlih Begefendi MA. (Kaside, Hazine Kethüdası vazifesini yürüten Salih Beg’e yazıldığı için İÜ’deki başlık yerine MA’daki başlık tercih edilmiştir.)

1501 ol İÜ: bir B1, İ2, MA

1502 “...yiyin için...” A’râf/31.

- 5 Mü 'min ü kâfire gülbâng-ı ezân verdi huşu^ç
Yine lâl oldu kelisâda nefir-i nâkûs
- 6 Böyle envâr ile bu nefha-i kudsiyye ile
Zabı-tı târihe sezâ oldu bu mâh-ı me'nûs¹⁵⁰³
- 7 Çünkü târih aña düşdü *ramazân-ı şâlih*¹⁵⁰⁴
Dedim ol ism-i mübârek kime oldu melbûs
- 8 Buldum ol ism-i şerîf-ile müsemmâ el 'ân
Şöyle bir zât-ı zekî nefes-i şeref-bağş-ı nüfûs¹⁵⁰⁵
- 9 Hâzret-i mîr-i hasîbü'n-neseb ol Sâlih Beg
Kethüdâ-yı der-i gencine-i şâh-ı maħrûs
- 10 Āferîn fikr-i hümâyûn-ı mekâdir-dâna
Taht-ı iğbâle ede haşre dek ol şâh cülûs
- 11 Böyle şadıq kulunu buldu sezâ-yı iğbâl
'Azametle ola her bendesi bir Keykāvûs
- 12 Faħr eder zâtı ile ehl-i serây-ı şâhî
Nice inkâr olunur feyz-i kemâl-i maħsûs
- 13 Fikr-i naqqâdi hafıyyât-ı kulûba maħrem
'Aql-ı vaqqârı serâ-perde-i gayba cäsûs¹⁵⁰⁶
- 14 Tâ şâbâvetde kemâlâtı hep etdi tekmil
Verdi her fende 'Utarid aña bir başqa ru'ûs
- [101a] 15 Şöyle ferheng-i şu'urî ki hüner deryası
Teşnedir reşha-i elfâzına baħr-i kâmûs
- 16 Ey kerem kânı benim mîr-i mu' allâ-şanıım
Ramazân oldu baña dâ' iye-i dâmen-bûs
- 17 Şöyle bir demde erişdi bu mübârek ramazân
Ser-i tiryâkî gibi kîse-i ħarcım menkûs
- 18 Çerħimi kırdı felek tâlî' im oldu ' aqreb
Hâne-i devletimiñ sâ' ati âvâz-ı ħorûs
- 19 ¹⁵⁰⁷ Lîk bu mâha seniñ ismiñ olunca târih
Olamam ħayr u şalâħında efendim me'yûs
- 20 ¹⁵⁰⁸ Ne ħuzûr u ne tesellî ne mu' in ü ne emel
Ne kumâş u ne ma' aş u ne zaħîre ne fülûs

1503 Zabt-ı târihe B1, İ2, MA: ' Arz-ı tebrîke İÜ:

1504 رمضان صالح = 1220

1505 müsemmâ İ2, İÜ, MA: müselleme B1 / el'ân B1, İ2, İÜ: olanı MA / şeref-bağş-ı B1, İ2, MA: şevk-bağş-ı İÜ

1506 maħrem İ2, İÜ, MA: maħrûm B1

1507 İ2, İÜ, MA-

1508 B1, İ2, MA-

- 21 ¹⁵⁰⁹ Tevliyet bir senelik anda tedâhülde iken
Bir kırık açce verir mi baña kâfir Bedros¹⁵¹⁰
- 22 ¹⁵¹¹ Belî bu mesned-i vâlâda efendim var iken
Dil-i maḥzûn olamaz ḥayr-recâdan me'yûs
- 23 Zannım üzre umarım himmetiñ inşâ'a'llâh
Bâb-ı erbâb-ı himemde emel olmaz ma'kûs¹⁵¹²
- 24 **Fâzıl** iftârimız olsun bu şeker-ḥand du'â
Şubḥ-ı imsâk gibi olmayalım çehre-^ç abûs
- 25 Cevher-i zâtıñı devletli ^ç inâyetkârım
Ede gencine-i ḥıfzında İllâhî maḥrûs¹⁵¹³
- 26 Da'imâ hâle-i mâh-ı ramazân mânendi
Şem^ç -i iḳbâline olsun meded-i Ḥaḳ fânûs

**RAMAZÂNİYYE BE-ḤAZRET-İ BEYḤÂN SULTÂN
ALEYHÜ'Ş-ŞÂN** ¹⁵¹⁴

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Ḥayr-maḳdem ile geldi yine şehri-ḡufrân
Ola sultân-ı keremkâra mübârek ramazân
- 2 Öyle bir mâh-ı mübârek ki melekler şaf şaf
^ç İyde dek ^ç aşḳla cāmî^ç leri eyler devrân
- 3 El ele verdi meleklerle gelip maḥfice
Cāmî^ç iñ seyrine tebdîl olarak ḥür-ı cinân
- 4 Mü'min-i şâ'imî tek eylemesinler iḡvâ
Cümle pâ-beste-i ḳayd oldu gürûh-ı şeytân
- 5 Yaḡdı cāmî^ç lere bir lem^ç a-i nûr-ı bâtın
Şöyle kim ḡarḳa-i nûr oldu hep ehl-i imân
- 6 Zâhiren ḳıldı daḡı ḳayyim-ı âteş-perdâz
Cāmî^ç ü minberi ḳandiller ile şu^ç le-feşân
- 7 Beñzedi ḳubbe-i eflâke kevâkibler ile
Her menâr üzre o mâhiyye-i seyyâre-nişân

1509 İ2, MA- / B1'de 19. beyittir.

1510 bir İÜ: üç B1 / Bir kırık açce verir mi baña İÜ: Hepzebûn açce verir ḳuluña B1

1511 B1, İ2, MA-

1512 Bâb-ı erbâb-ı İÜ: Bâb-ı aşḳâb-ı B1, İ2, MA

1513 ḥıfzında İÜ: luḡfunda B1, İ2, MA

1514 B1 32b, İ2 41a, İÜ-, MA 111, T1-

Ramazâniyye-i Beyḥân Sultân B1; Ramazâniyye Be-Cenâb-ı Bîcân Sultân MA. (Başlık İ2'den alınmıştır.)

- 8 Her menār oldu birer şem^c -i hidāyet gūyā
Her biri meş^c ale-i rāh-ı cinān-ı Rıdvān
- 9 Her menār üstüne biñ kevkeb-i dürrî aşılıp
İnci püsküllü ^c aceb her biri gūyā cānān
- 10 Olmuş āvīze kanādīl iki yandan gūyā
Boyun altını ile şalına bir serv-i revān
- 11 Hams-evkāt-ı mübārekde mü³ezzīn çağırır
Ey du^c ā-pişe icābet demidir şimdi uyan
- 12 Şıdqla Hāzret-i Sulṭāna du^c ā kıl zīrā
Sen du^c ākār-ı qadīmsin bilimiz haylī zamān¹⁵¹⁵
- 13 Dürretü'l-mülk ü şeref-baḥş-ı selāṭīn-i ^c ızām
Duḥter-i Muştafā Hān Hāzret-i Beyhān Sulṭān
- 14 Cūd ile fā³ikātü'l-miṣl-i merāḥim-ārā
Qadr ile ^c āliyetü³ş-şān-ı mekārīm-^c unvān
- 15 Ey felek-rütbe şeref-kevkebe şevketkārım
Maqdem-i māh-ı şıyāmīñ ola ferḥunde her ān
- 16 Kaşd-ı tebrīk-i şıyām etdi gelip şekvāya
Bāb-ı iqbāline bu ^c abd-i qadīm-i nālān
- 17 Bende-i eski çerāğ-ı kerem-i devletiñiz
Şimdi ekdār ile maḡdūr ^c avāṭif şāyān
- 18 Çok zamāndır bu du^c ākār-ı qadīmiñ **Fāzıl**
Haste mihrāb-ı firāş içre yatur bī-dermān¹⁵¹⁶
- 19 Kerem ü luṭfuña şāyeste kuluñdur ḥālā
Köhne perverde-i dergāh-ı ^c amīmü'l-iḥsān
- 20 Ramazāniñ ola nev-māh-ı şerīfi her sāl
Halka-i bāb-ı kerem-baḥş-ı serāy-ı zī-şān
- 21 ^c Ömr ü devlet ile biñ yaşa efendim dilerim
Ramazān ḥürmetine ede icābet Yezdān

1515 du^c ākār-ı İ2, MA: du^c ā-y1 B1

1516 qadīmiñ B1, MA: qadīmim İ2

KAŞİDE-İ RAMAZÂNİYYE BE-KETHÜDÂ-YI ŞADR-I
‘ALİ İBRÂHİM EFENDİ¹⁵¹⁷

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Bâreka’llâh mübârek ola mâh-ı berekât
Hâyır-mağdem ola âfâka bu şehr-i hayrât
- 2 Öyle bir şehr-i mübârek ki melekler şaf şaf
Mü’min-i şâ’ime bayrama dek eyler şalavât
- 3 Der-i Firdevsi küşâd eyledi Rıdvân meger
Seyr-i ğilmân-ı Sitanbûla çıkıp hürriyyât
- 4 Gördü ol âfetiñ ebrûsunu nev-mâh şanıp
Kıldı şa‘ bânı dü-şâhid ile kâdî işbât¹⁵¹⁸
- 5 Bezm-i işbâtımız ihsân-ı veliyyü’n-ni‘ amı
Ki olur her sene câri bu mübârek evkât¹⁵¹⁹
- 6 Hiç tağallûf mü eder nüşha-i takvîm ğibi
Şehr-i şavma olamaz böylece şâdıķ miķât¹⁵²⁰
- 7¹⁵²¹ Devr-i dâ’im-i ramazânı kereminden biliriz
Böyle zâtıñ vere Hâķ devlet ü ‘ömrün ķat ķat
- [101b] 8¹⁵²² Kethüdâ-yı şefaķat-pîşe-i bâb-ı devlet
Merhamet kânı kerem kânı keşîrû’s-şadaķât
- 9¹⁵²³ Ya‘ nî İbrâhîm Efendi ki Hudâ kılmışdır
Derĝeh-i ‘âtîfetin kıble-i ehl-i hâcât¹⁵²⁴
- 10 Cüst ü cû eyledi halkı kerem-i Rabbânî
Buldu tevfiķine iķbâline lâyıķ bir zât
- 11¹⁵²⁵ Zâtına tâ ezeli devlet olunca tevķî‘
Evvelâ cevher-i ‘aql oldu aña teşrîfât

1517 B1 54a, İ2 100a, İÜ 101a, MA 107, T1- / Bu kaside, bazı bölümleri deĝiştirilerek Yusuf Ağaya da sunulmuştur.

Ramazâniyye-i Diger B1; Ramazâniyye-i Kethüdâ-yı Şadr-ı ‘Alî İbrâhîm Efendi İ2; Ramazâniyye Be-Cenâb-ı Kethüdâ-yı Şadr-ı ‘Alî İbrâhîm Efendi MA

1518 şanıp B1, İ2, MA: şanıır İÜ / Kıldı şa‘ bânı dü-şâhid ile İ2, İÜ, MA: Eyledi ĝurre-i şa‘ bânla B1

1519 ihsân-ı veliyyü’n-ni‘ amı İ2, İÜ, MA: âĝâ-yı celîliñ keremi B1

1520 mü eder İ2, İÜ, MA: edemez B1

1521 B1-

1522 B1-

1523 B1’de 7. beyittir.

1524 Ya‘ nî İbrâhîm Efendi ki Hudâ kılmışdır İ2, İÜ, MA: Merhamet kânı kerem kânı Yusuf Ağâ kim B1 / ‘âtîfetin İ2, İÜ, MA: ‘âtîfeti

1525 B1-

- 12 ¹⁵²⁶ Nuṭḡ-ı cān-baḡşı verir ‘ illet-i iflāsa şifā
Ḥāme-i cūdu olur teşnelere ‘ ayn-ı ḡayāt
- 13 Böyle aḡlākla bu ṭavr-ı kerīmāne ile
Var mı ebnā-yı zamānında mişāli heyḡāt¹⁵²⁷
- 14 Ey keşirü’l-keremim zāt-ı veliyyü’n-ni‘ amım
Medḡ-i evşāfiña ḡāyet mi bulur ehl-i nikāt¹⁵²⁸
- 15 Böyle mi eyler idim ḡazrete tebrīk-i şıyām
Ḳılmasa nātıḡamı şiddet-i ‘ illet iskāt
- 16 Der-firāşım nice demler ‘ ilel-i müzminden
Şöyle kim ḡālet-i vasaṭı ne ḡayāt u ne memāt
- 17 Yine şad-şükr ola **Fāzıl** ki zebānım söyler
Evliyā-yı ni‘ ama eyleye ḡayr-ı de‘ avāt
- 18 Yā Rab ol zāt-ı kerem-baḡş-ı merāḡimkāriñ
Ḥāne-i devletini eyle emīn-i āfāt¹⁵²⁹
- 19 Çeşm-i ‘ ālemdede hilāl-i ramazān mānendi
Māh-ı cāhı ola marşūd-ı refī‘ ü’ d-derecāt
- 20 ¹⁵³⁰ Rūz u şeb devletiñe eylediğim ḡayr-du‘ ā
Ola iḡlāşla maḡbūl-i Mücībü’ d-de‘ avāt

**RAMAZĀNĪYYE BE-KETHÜDĀ-YI ŞADR-I ‘ĀLĪ
İBRĀHĪM NESĪM EFENDĪ** ¹⁵³¹

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

-. - - / - . - - / - . - - / - . - -

- 1 Şāhid-i māh-ı şıyāmıñ baḡ hilāl-eb-rūsuna
Destine bir ḡançer almış āferin bāzūsuna
- 2 Bilmedim ḡançer degil ḡāliş gümüşden bir licām
Urmaḡa ḡalkıñ dehān-ı şehvet-i dil-cūsuna¹⁵³²
- 3 Ḥaḡ mübārek ḡılsın emşāliyle ol meḡpāreyi
Āfitāb-ı ‘ izz ü cāhıñ ṭālī‘ -i gül-rūsuna
- 4 A‘ nī İbrāḡim Efendi kethüdā-yı āşafī
Hep cihān dil-dāde olmuş ḡulḡ-ı ‘ anber-būsuna¹⁵³³

1526 B1-

1527 mişāli B1, MA: mişāl İ2, İÜ

1528 keşirü’l-keremim zāt-ı İÜ, MA: ‘ alıyyü’l-himem āḡā-yı B1 / keşirü’n-ni‘ amım zāt-ı İ2

1529 zāt-ı kerem-baḡş-ı merāḡimkāriñ İ2, İÜ, MA: ḡazret-i āḡā-yı mekārımkāriñ B1

1530 B1-

1531 B1 55a, İ2 101a, İÜ 101b, MA 108, T1-

Ramazāniyye-i Diğer B1; Ramazāniyye-i Kethüdā-yı Şadr-ı ‘Ālī İbrāḡim Efendi İ2; Ramazāniyye Be-Cenāb-ı Kethüdā-yı Şadr-ı ‘Ālī İbrāḡim Efendi MA

1532 ḡalkıñ B1, İ2, İÜ: ḡalka MA

1533 ‘ anber-būsuna B1, İ2, İÜ: ‘ıyd-i būsuna MA

- [102a] 5 Nicesi fenn-i şehâda ders okutdu ‘âleme
Hâmesi ta‘lîm-i meşq eyler kerem-bâzûsuna
- 6 Bir du‘âkârı olunca zâtına demsâz-ı medh
Hâzirân ikrâr ile hep dem çeker *yâ hûsuna*
- 7 Düşmen-i bed-*h*‘âhı ammâ sîne-çâk-i kahr olur
Uğrasın Mirrîh-i çerhiñ gamze-i cādûsuna
- 8 Eyledi hayr-ı du‘âyı tuhfe **Fâzıl** bendesi
Geldi tebrik-i şiyâm kaşdıyla dâmen-bûsuna
- 9 Hâk seni devletli sultânım mişâl-i mâh-ı ‘ıyd
Şu‘le-bağşâ-yı sürür etsin cihân fânûsuna
- 10 Da ‘imâ tevfiğ-i Hâkla re‘y ü tedbiriñ seniñ
Şâne-sâz olsun ‘arûs-ı devletiñ gîsûsuna

**KAŞİDE-İ RAMAZÂNİYYE BE-KETHÜDÂ-YI ŞADR-I
‘ÂLİ REFİK EFENDİ** ¹⁵³⁴

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

...--/...--/...--/...-

- 1 Ramazânıñ leme‘ân etdi mübârek mâhî
Kõndu deryâ-yı felek üzre gümüşden mâhî
- 2 Nice mâhî bu yedi başlı bir ejderhâ kim
Doldurur havfla câmi‘lere çok gümrâhı
- 3 Nice ejder kefi Mirrîhde bir hançerdir
Tâ ki şeytânıñ ola dil-şiken-i cângâhı
- 4 Nice hançer bu hemân haste-dil-i pür-âhım
Çerçe resm eyledi zerrin ile medd-i âhı
- 5 Giderek oldu dü-tâ halka-i ebvâb gibi
Tâ ki âğânıñ ola mu‘tekif-i dergâhı
- 6 ¹⁵³⁵ Kethüdâ-yı der-i ‘âlî o Refîk-i vâlâ
Muştafa nâm ile nûr oldu dil-i âğâhı
- 7 Bu tecellîyle beşerde olamaz mânendi
Meger eşraf-ı melâ‘ikde ola eşbâhı ¹⁵³⁶
- 8 Tâ ezel eyledi hayyât-ı kader piçide
Zât-ı iqbâline hep hil‘at-ı ‘izz ü câhı

1534 B1 53b, İZ 101a, İÜ 102a, MA 110, T1-
Ramazâniyye Berây-i Yûsuf Âgâ B1; Ramazâniyye Be-Kethüdâ-yı Şadr-ı ‘Âlî Muştafâ Refîk
Efendi İZ, MA

1535 Beyit B1’de şöyledir:
Kiblegâh-ı ‘uzemâ Hazret-i Yûsuf Âgâ
Bâtin u zâhire âyine-i dil-i âğâhı

1536 tecellîyle İZ, İÜ, MA: Bu tecellîde B1

- 9 Ey veliyyü'n-ni' amım mäh-ı şıyāmıñ her sāl
Şöyle âmed-şüd ola ber-nesağ-ı dil-ıh'âhî
- 10 Şıdkla her gece envâr-ı du' â-yı hâzret
Fâzılıñ şu' le-i mihrâb-ı ' ibâdetgâhı
- 11 Bir ' aceb meslek-i rindâne bu şıdk u ihlâş
Semt-i ' irfân u füyüzâta çıkar şehrhâhı
- 12 Tekye-i ' âlem-i ma' nide kemâl-âmûzam
Kâlbim erbâb-ı diliñ beyt-i ziyâretgâhı
- 13 Menem iklîm-i hünlerde fużalâ ser-tâcı
Menem evreng-i sühanda şu' arânıñ şâhı
- [102b] 14 Çekelim et' ime-i hayr-du' âdan sufre
Tâ ki da' vet edelim zümre-i ehlu'llâhı
- 15 Dâ'imâ dergeh-i ikbâliñ ola sulţânım
' Âlemiñ maţla'-ı âmâli ' inâyetgâhı
- 16 Böylece ed' iye-i hayr-ı veliyyü'n-ni' amı
Her gece loğma-i iftârim olur va'llâhı

**KAŞİDE-İ RAMAZÂNİYYE DER-SİTÂYİŞ-İ KETHÜDÂ-
YI ŞADR-I ' ÂLİ ŞERİF EFENDİ** ¹⁵³⁷

Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün

...--/...--/...--

- 1 Hâbbezâ mäh-ı dilber-i ramazân
Ki aña hep melâ'ike şa' bân
- 2 Bâreka'llâh mäh-ı zü'l-berekât
Levhaşa'llâh şehri zü'l-ğufrân
- 3 Öyle bir mäh kim hilâli anıñ
Halka-i bâb-ı cennet-i Rıdvân
- 4 Ruğ-ı hüride leyle-i Kadri
Bir siyeh hâldir ki nür-efşân
- 5 Nev-hilâli için dedi vâ' iz
' Âlem-i kûbbe-i kuşur-ı cinân
- 6 Mäh şanma kalemtrâş-ı ezel
Hakk eder cümle defter-i ' işyân
- 7 Ber-hevâ ile eyledi teşrif
Kıldı faşl-ı şitâyı tâbistân
- 8 Cemerât-ı selâşeye bu sene
Nev-hilâli gümüşden âteşdân

1537 B1 53b, İ2 101b, İÜ 102b, MA 104, T1-
Ramazâniyye-i Kethüdâ-yı Şadâret-i ' Âli Be-Cenâb-ı Şerîf Efendi B1; Ramazâniyye Be-Cenâb-ı
Kethüdâ-yı Şadr-ı ' Âli Şerîf Efendi İ2, MA

- 9 O leâfet ki var şubâında
Faşl-ı nîsânı etdirir nisyân
- 10 ‘Āleme maḥz-ı raḥmet olduĝuna
İşte şahid bu luḥf-ı bî-pâyân
- 11 Raḥmet ayı diyü nidâ eyler
İşte kürside şeyḥ-i mev‘ ize-ḥvân
- 12 Baña ammâ ki bilmezem ne ‘aceb
Bu sene oldu bâ‘ iş-i ḥırmân
- 13 Öyle bir demde bu mübârek mâḥ
Nâgehân oldu ḥâneme mihmân
- 14 Nev-hilâli göründü bir ḥançer
Ki eder kaşd-ı sine-i ‘üryân
- 15 Mâh şanma bu kâşe-i sâ‘il
Eşk-i çeşmim için tutar devrân
- [103a] 16 Kimden ümmîd-i feth-i bâb edelim
Oldu der-beste hep kibâr-ı cihân
- 17 Meger illâ yine amân diyelim
Be-cenâb-ı Şerîf-i ‘âlî-şân
- 18 Kethüdâ-yı vezîr-i devlet kim
Zâtıdır nûr-ı dîde-i a‘yân¹⁵³⁸
- 19 Ne selefde ne vaḳtimizde daḥi
Ol kerem-kâna görmedim aḳrân
- 20 Ne Na‘îmâda var ne Râşidde
Böyle bir zât-ı mekremet-‘unvân
- 21 Hem müselleme güzîde eṭvârı
‘Aḳl u inşâf u fiṭnat-ı ‘irfân¹⁵³⁹
- 22 Anda cem‘ oldu hep güzîde ḥuşâl
Ma‘delet merḥamet kerem iḥsân
- 23 O mehâbet ki var cenâbında
Revnaḳ-ârâ-yı devlet ü erkân
- 24 O necâbet ki var cebînde
Pertev-efrûz-ı mihr-i nûr-efşân
- 25 O sa‘âdet ki var rikâbında
Bende-sâz-ı ‘Uṭârid ü Keyvân
- 26 O tecellî ki ḳondu zâtında
Gıbta-sâz-ı cihân u ehl-i cihân

1538 Kethüdâ-yı vezîr-i devlet kim B1, İ2, MA: Ya‘ nî Şerîf Efendi kim anıñ iÜ

1539 Hem B1, İ2, MA: Hep İÜ

- 27 O kerâmet ki var fi'âlînde
Şu'le-perdâz-ı kuvvet-i îmân
- 28 O nezâket ki var mizâcında
Pîrehen-çâk-i gonce-i hândân
- 29 O zarâfet ki var kelâmında
Dil-küşâ-yı derûn u râhat-ı cân
- 30 O leţâfet ki var hitâbında
Hânde-fermâ-yı hâtır-ı giryân
- 31 O beşâset ki var cemâlinde
Cezbekâr-ı kulüb-i âdemiyân
- 32 O merâhim ki var hışâlinde
Çehre-pîrâ-yı şahid-i devrân
- 33 O mekârim ki var zamîrinde
Rûy-ı pâkinde etmede leme'ân
- 34 ¹⁵⁴⁰ O 'inâyet ki var mezâkında
Şöhret-endâz-ı nâm-ı Bermekiyân
- [103b] 35 O tefâvüt ki var kemâlinde
Hayret-efzâ-yı tâkat-i insân
- 36 Ey hışâli şerîf ü zâtı şerîf
Ey ser-â-pâ şerîf-i 'âlî-şân
- 37 Ramazân-ı şerîf ü 'ıyd-i şerîf
Devlet ile mübârek ola her ân
- 38 Gonce-i nev-hilâl-i şevvâle
Ola 'ıyd-i sa'îdiñiz hândân
- 39 Beni ammâ ki bu mübârek mâh
Bu sene i' tikâfa koydu hemân¹⁵⁴¹
- 40 Beni kıldı mişâl-i leyle-i Kâdr
Ya' nî kim çeşm-i halkdan pinhân
- 41 Kâleme ruşat-ı figân versem
Şizi ta'ciz eder o iki zebân
- 42 Ben ne hâcet ki eyleyem taşdı'
Cümle ma' lûmuñuz yegân yegân
- 43 Bundan evvel cenâb-ı hazretiñe
Eylemişdim şikâyet-i devrân
- 44 Sen veliyyü'n-ni' amdan ümîdim
Manşib olmazsa bârî bir fermân

1540 B1, İ2, MA-

1541 mâh İÜ: ay B1, İ2, MA

- 45 Çin ü Mâçin olursa da olsun
Olmasın tek harâb olası Van
- 46 Sen hemân var du'ada ol **Fâzıl**
Saña va' d-i Şerif olur ihsân
- 47 Tâ ki her sâl ola bu mâh-ı şıyâm
Revnağ-ı kâr-hâne-i imân
- 48 Ola zât-ı şerifîñiz dâ'im
Evc-i ikbâle bir meh-i tâbân
- 49 Dü-cihân içre ser-efrâz olasın
Dest-giriñ ola Hudâ-yı cihân

**KAŞİDE-İ RAMAZÂNİYYE BE-KETHÜDÂ-YI ŞADR-I
'ALİ İBRÂHİM EFENDİ**¹⁵⁴²

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

- 1 Nev-hilâl-i şavm ile baqdım felek kallâşına
'Alemin gülmekte tiryâkisine 'ayyâşına
- 2 Doğdu bir mehpare kim mâh-ı şıyâm ismindedir
Zevkden bayram ederdim girse otuz yaşına
- 3 Nefha-i hoş-busu bilmem ol hilâl-ebürü neden
Müşk-i cennet 'ıtrîşâhiler mi sürdü kaşına
- [104a] 4 N'eyleyim bir dem 'ayân oldu mübarek tal' atı
Baht-ı nâ-hemvârımıñ gamlar birikmiş başına
- 5 Ey keremkârân-ı 'âlem âh şabbâh-ı felek
Fâzıl-ı bi-çâreniñ şu katdı pişmiş aşına
- 6 Şekve-i imsâkini bir 'arz-ı hâl etsem gerek
'Iydgâh-ı 'âlemiñ bâb-ı kerem zer-pâşına
- 7 Nür-ı çeşm-i devlet İbrâhîm Efendi kim odur
Rağm eden bi-çâregâniñ âhına gözyaşına
- 8 Evc-i rif' atde o şehbâz-ı himem ser-bâz iken
Kim niğâh eyler cihâniñ bümuna huffâşına
- 9 Ol kerem-sâziñ haşâ-yı hâk-i pây-ı devletin
Bî-kerem erbâb-ı câhiñ vermem elmâs taşına¹⁵⁴³
- 10 Resm-i medhi **Fâzıl**ıñ ser-levha-i divânıdır
Besdir ol sermâye besdir hâme-i naçkâşına

1542 B1 55a, İ2 103a, İÜ 103b, MA 108, T1-
Ramazâniyye Berây-ı İbrâhîm Efendi B1; Ramazâniyye-i Kethüdâ-yı Cihân-Dârî İbrâhîm Efendi
İ2; Ramazâniyye Be-Cenâb-ı Müşârün İleyh MA

1543 Ol kerem-sâziñ haşâ-yı hâk-i pây-ı devletin MA; Ol kerem-sâz-ı haşâ-yı hâk-i pây-ı devletin
İ2, İÜ; Ol kerem-sâz-ı haşâdiñ hâk-i pây-ı devletin B1 / bi-kerem İ2, İÜ, MA; pür-kerem B1

- 11 Māh-ı şavmıñ 'ömr ü devletle mübârek ede Hâk
Hızr-ı tevfiķi musahhar eylesin pādâşına¹⁵⁴⁴

RAMAZÂNİYYE-İ DİĞER ¹⁵⁴⁵

Mefâ'ılün / Mefâ'ılün / Fe'ülün

. - - - / . - - - / . - -

- 1 Mübârek ola nev-māh-ı şıyāmıñ
Efendim çerh-i dün olsun ğulāmıñ
- 2 Ola āmed-şüde etdikce a' yād
Tezāyüd üzre iķbālîñ devāmıñ
- 3 Ede tebrikle medh-i şerîfiñ
Bu tarz üzre bu 'abd-i nā-bekāmıñ
- 4 Cenāb-ı Kethüdā-yı şadr-ı 'ālî
Küşāyişġāhı dergāh-ı merāmıñ
- 5 Mekārim-kānı İbrāhîm Efendi
Kerem-āmūzu emşāl-i fehāmıñ
- 6 Müsellem tavrıla bu merhametle
Sitāyiş-kerdesi hāşş u 'avāmıñ
- 7 Eyā 'ālî-himem memdūh-ı 'ālem
Cihān-pirādır ahlāk-ı kirāmıñ
- 8 Sen ol beytü'l-kaşid-i dîn ü devlet
Mişāl-i mışra'-ı mevzün nāmıñ
- 9 Du' ā-yı devletiñle eyler iftār
Be-her şeb **Fâzıl**-ı şıdk iltizāmıñ
- 10 Kilid-i nev-hilāl-i rüze tā kim
Dehānın bend ede ehl-i ta'āmıñ
- 11 Hudāyā eylesin efzün cāhıñ
Celālîñ kadr-i 'ömrüñ iħtişāmıñ

RAMAZÂNİYYE ¹⁵⁴⁶

Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - -

- 1 Hāmdı-li'llāh ki yine za' f-ı hilāl-i ramazān
Ķurb-ı āmed-şüd-i bayrama olup müjde-resān

1544 devletle İÜ: şıhhatle B1, İ2, MA

1545 B1 55b, İ2-, İÜ-, MA-, T1-

1546 B1 56b, İ2-, İÜ-, MA-, T1- (Bu kaside, bazı bölümleri deġiştirilerek Sultan Selim'e sunulmuştur.)

- 2 Cū‘dan ol daḥi bir ḥūṣe-i engūr şanıırım
Oldu bî-çāre Şüreyyāya küşāyende dehān
- 3 Güyyā leşker-i ‘iṣyānı helāk etmek için
Dest-i ğufrānda bir ḥaṇçer-i tiz ü bürrān
- 4 Yoḥsa Bektāşī gibi almış ele keşkülün
Fiṭre düşürmege çıkmış felek-i bî-sāmān
- 5 Yoḥsa bir nāḥun-ı pür-nūr-ı kef-i ḥūrī midir
Çerḥ-i ‘ayyāra mı ḳapdırdı cināndan Rıḳvān
- 6 Turre-i perçemini yoḥsa ṭararken Zühre
Şānesi düşdü şaḳın şanma ki māh-ı raḥşān
- 7 Yoḥsa bir ṭakke mi ḳapmışdı Cem ü Dārādan
Aydan aya felek eyler anıñ-[i]le ‘unvān
- 8 Yoḥsa bir cebhe-i maḥbūb-ı ziyā-pāş mıdır
Perde-i ebr ile rūy u teni olmuş pinhān
- 9 Köhne bir ḥātem-i sīmīn midir devrānıñ
Anı her gece eder çerḥ-i denī zīb-i benān
- 10 Tābiş-i faşl-ı temūz eylediginden te’şir
Kāse-i hāleye yaḥ-pāre mi ḳoymuş devrān
- 11 Dest-i tiryākī-yi dü-tā-yı felekde yāḥud
Ḳahve-i leyl-i siyāhī ile dolmuş fincān
- 12 Yoḥsa bir ḥalkā mıdır ya‘nī ki gerdūn oldu
Bende-i ḥalkā-begūş-ı der-i ehl-i ‘irfān
- 13 Köhne ḥalḥāl mıdır yoḥsa zen-i dūnyānıñ
Anı gerdānlıḳ edip çerḥ-i denī hem-çü zenān
- 14 Yoḥsa sencidegī-yi ecr-i şiyām eyler iken
Düşdü engüş-ti felekden kef-i ṭarf-ı mizān
- 15 Kef-i gerdūnda yā sāḡar-ı billūr mudur
Anda ol āteş-i seyyāle midir şu‘le-feşān
- 16 Yā bu bir beyza mıdır bāl-i felek altında
Anı minḳārı ile ḳırmada rūzān u şebān
- 17 Rūze-dārān-ı nücūma yāḥud iftāriyye
Donadıp ḳıldı felek bir ṭabaḳ-ı sīmi ‘ayān
- 18 Yoḥsa boḡazına bir dūhül aşır çerḥ-i denī
Bekciler gibi olur derbeder-i ḥalk-ı cihān
- 19 Bilmek için dem-i imsāki yāḥud sā‘atdir
Ki añā çerḥ-i baḥīl olmada dā‘im nigerān
- 20 Bezm-i gerdūnda ya micmere-i sīm midir
‘Anber-i şeb mi olur anda hemişe sūzān

- 21 Bilmediñ bilmediñ ol cirm-i müniri şad-ğayf
Oldu ey kilk-i siyeh-dil sühaniñ hep hezeyân
- 22 Câh-ı vâlâ-yı efendiye nigâh eyler iken
Felegiñ tâcı başından düşüp oldu ğaltân
- 23 Muğtedâ-yı küremâ şübhe-küşâ-yı ‘ulemâ
Reh-nümâ-yı zu‘afâ mâ-ğaşal-ı devr-i zamân
- 24 Şâhib-i câh u haseb münteğhab-ı Rûm u ‘Arab
Câmi‘-i ħilm ü edeb kıble-i şaff-ı a‘yân
- 25 Kıbleğâh-ı ümerâ cây-ı penâh-ı fuğarâ
Şâhrâh-ı şu‘arâ bârgeh-i devlet ü şân
- 26 Ya‘nî mağdûm-ı girân-mâye Murâdîzâde
Dü-cihânda ede Allâh murâdîñ âsân
- 27 Müftî-yi Şâm-ı şerîf ol ki furûğ-ı ‘adli
Olmada şâm u seher mihr ü mehâsâ rağşân
- 28 Ol Ħalîl ibn-i ‘Alî ibn-i Mehemmed ki anıñ
Cedd-i a‘lâsı kerâmetger ü kuṭb-ı devrân
- 29 Ol der-i pâk-i şâdef-pâre-i eslâf-ı kirâm
Perveriş-yâfte-i kulzüm feyz-i Yezdân
- 30 O hüner-pîşe-i dâñâ-yı ħakîm-endîşe
O ħurdegân u dil-i âğâh-ı Felâṭun-iz‘ân
- 31 O semâhatli ‘inâyetli ki in‘âmından
Yalıñız düst degil düşmeni de ħişşe-sitân
- 32 Dûdmân-ı şeref-endüz-ı cihân-efzûdu
Hem-çü ħurşid-i felek nûr-dih-i ‘âlemiyan
- 33 Cebhe-i nûr-feşânında necâbet peydâ
Fıṭrat-ı pâk-nihâdında sa‘âdet pinhân
- 34 Çerçe fırsat mı düşer devlet-i dâmen-bûsa
Destden deste gezer kûşe-i ṭarf-ı dâmân
- 35 Demiş eslâfda memdûhu için bir şâ‘ir
Her bir engüştüne bir mihr-i şadâret şâyân
- 36 Benim ammâ ki bu memdûh-ı mu‘allâ-câhım
Her bir engüştüne bir mihr-i Süleymân şâyân
- 37 Farğ-ı eclâfına her tâc-ı sa‘âdet lâyıķ
Düş-ı iğbâline her ħil‘at-ı devlet cespân
- 38 Himmet-i ‘âliyye-i ħudretine gerdün mebhût
Ķuvvet-i dîde-i ṭavrına ‘âlem ħayrân
- 39 Bu seğâ vü bu pesendide ħışâl-i ħûbu
Aña irşâ bırağıp vâlid-i Firdevs-mekân

- 40 Bu şıfatlarla bu 'işmetle melekdir şanasın
Güyyâ cismi degil 'unşur-ı nev' -i insân
- 41 Hâne-i devlet-i vâlâsı penâh-ı ecnâs
Rûm u Tâtâr u 'Acem Kürd ü Hünüd u 'Urbân
- 42 Sensin ol zât-ı şahîhü'n-neseb ü cismiñdir
Halka-i silsile-i nesl-i şerîf-i 'Adnân
- 43 Kuşadıp 'âlemi hep baħr-i muhît-i şıytîñ
Sel-i ihsân edeli dest ü kefiñden ceryân
- 44 Bilirim medh-i firâvânîña gâyet yokdur
Rig-i deryâyı şümâr etmege var mı imkân
- 45 Lebiñ ammâ ki komaz dilde olan şıdķ-ı ħulûş
Bir bahâne arıyor na' tuñı şükre lisân
- 46 Defter-i şî' rimi ismiñ ile teşrîf edeyim
Eyleyem medhîni pirâye-i zîb-i dîvân
- 47 Nice dîvân-ı hüner-kân u güher-gencîne
Güyyâ dürd ile enbâşte baħr-i 'ummân
- 48 Benim ol nâdire-perdâz ma' ânî-perver
Benim ol nâdire-gü şâ' ir-i şemşîr-zebân
- 49 Eyleyip birbirine tercüme ervâhları
Se-zebân-ı sühanım Şâ'ib ü Nâbî Ĥassân
- 50 **Fâzîlâ** eyleme ıtnâb ki nûr-ı nazmıñ
Hem-çü ħurşîd-i felek şanma ki muhtâc-ı beyân
- 51 Tâ ki nev-mâh-ı şıyâm eylemege def' -i ħidâ
Esb-i âfâķ dehânında ola hem-çü 'inân
- 52 Ola her laħzada imdâd u resânîñ tevfiķ
Dest-giriñ ola her ħatvede Rabb-i Mennân
- 53 Rûzu 'ıyd ü şebi Ķadr ola şühür-ı 'ömrüñ
Dâ'ım ol kuvvet ü şıhhat ile durduķca cihân

KAŞİDE-İ RAMAZÂNİYYE BE-RE' İSÜ'L-KÜTTÂB ĠALİB EFENDİ¹⁵⁴⁷

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...-

- 1 Ramazân mâhi gibi halka nümâyân oldu
Ay o mehpâreye 'âlem nice şa' bân oldu¹⁵⁴⁸

1547 B1 54b, İ2 103a, İÜ 104a, MA 109, T1-
Ramazâniyye-i Diġer B1; Ramazâniyye Be-Re'İsü'l-Küttâb Meħmed Ġalib Efendi İ2, MA
1548 Ay İ2, İÜ, MA: Āh B1

- 2 Receb isminde o şehri güzele kandilim
Leyle-i Qadr-i vişali baña pinhân oldu¹⁵⁴⁹
- 3 Ne ‘aceb geldi bugünlerde mübarek ramazân
Hağ bu kim ‘ağl-ı ma‘aşım buña hayrân oldu
- 4 Kise-i maşraf u kılâr-ı zahîrem hâlî
Şöyle kim mi‘de-i şâ’im gibi virân oldu¹⁵⁵⁰
- 5 Meger illâ edelim şekve dem-i imsâki
Şubh-ı ‘ıyd-i kereme çünki dirahşân oldu
- 6¹⁵⁵¹ Haydarî-mâye kerem-sâye Mehemmed Gâlib
Zâtı envâr-ı riyâset ile tâbân oldu¹⁵⁵²
- 7 Pençe-i cûd u şehâsı ki kerem bariğası
Nûr-ı hurşid gibi halka zer-efşân oldu¹⁵⁵³
- 8¹⁵⁵⁴ Yevm-i şekde erişir şâhid-i luğ u keremi
Ramazân gurre-i işbâtına burhân oldu
- 9 Der-i iqbâline **Fâzıl** kulu tebrîk yazar
Bu dağî vâcibe-i ‘abd-i du‘â-h‘ân oldu¹⁵⁵⁵
- 10 Tâ ki her şâm u şehir kubbe-i gerdûn üzre
İki kandil-i felek ziver-i devrân oldu
- [104b] 11 Şu‘le-bâr-ı şeref ol pertev-i hurşid gibi
Çünki bâb-ı keremiñ mağla‘-ı ihsân oldu
- 12 Berekatıñla mübarek ola her mâh-ı şıyâm
Bendegâniñ ki bütün luğla şadân oldu¹⁵⁵⁶

TERCİ‘-BEND-İ ‘İYDİYYE BERÂY-I RÂŞİD EFENDİ¹⁵⁵⁷

Mef‘ülü / Mefâ‘ilü / Mefâ‘ilü / Fe‘ülün

-. / .-. / .-. / .-

I

- 1 Mâh-ı ramazân etdi bizi bi-dil ü peyker
Şun câm-ı meh-i ‘ıydi eyâ çerh-i sitemger

1549 baña İ2, İÜ, MA: bize B1

1550 maşraf u İ2, İÜ, MA: harc-ile B1

1551 B1-

1552 Haydarî İÜ, MA: Haydar-ı İ2

1553 Pençe-i cûd u şehâsı ki kerem bariğası İ2, İÜ, MA: Âfitâb-ı şefağat Yûsuf Ağâ kim feyzi B1

1554 İ2, MA-

1555 kulu İ2, İÜ, MA: dağî B1 / Bu dağî İ2, İÜ, MA: Her sene B1

1556 Bendegâniñ İ2, İÜ, MA: Bendegâna B1

1557 B1 92b, İ2 103b, İÜ 104b, MA 82, T1 47b

Kaşide-i ‘İydiyye Der-Sitâyiş-i Râşid Efendi İÜ; Ramazâniyye Be-Re’îsü’l-Küttâb Meğmed Râşid Efendi İ2, MA. (Başlık, İÜ’de “kaside” kelimesiyle yer aldığı için B1’den alınmıştır.)

- 2 Duht-ı rezi gül şerbeti şandım dem-i iftār
Farq eylemez oldum ne mü'enneş ne müzekker
- 3 Açdım kefi-āgūşumu mizāb-ı zamāna
Doldurdu felek dāmen-i āmālime aḥker
- 4 ¹⁵⁵⁸ Ne şehir-i şıyām u ne meh-i 'ıyd ile maḥzuz¹⁵⁵⁹
Ḥayretgede-i mātem ü şādīde bu çāker
- 5 Bu rüz u şeb-i köhne ki yağmāger-i 'ālem¹⁵⁶⁰
Ceng eylemede Rüm u 'Arabdan iki leşker
- 6 Ne cāme-i zībā ne zer ü sīm ü ne sükker
*Mihnet-zede-rā 'ıyd buved miḥnet-i diğer*¹⁵⁶¹

II

- 1 Bu mäh-ı şıyāmıñ ise açgözlü hilālī
Kıldı nazarı hāle gibi ḥānemi ḥālī
- 2 Şad-şekve saña ey kerem-i ğurre-i şevvāl
İmsāk-i şıyām etdi bize āh bu ḥālī
- 3 ¹⁵⁶² Erbāb-ı diliñ ḥaşmı olan çerḥe zebūnuz
Şad-ḥayf ola kim düşmenimizdir bize vālī¹⁵⁶³
- 4 Bir tāze cūvān kāfī iken dāḥil ü ḥāric¹⁵⁶⁴
Ben n'eyler idim ḡā'ile-i ehl ü 'ıyālī
- 5 Çerḥiñ ne şıyāmında ne 'ıydinde şafā var
Bir nağmededir gerdiş-i eyyām u leyālī¹⁵⁶⁵
- 6 Ne cāme-i zībā ne zer ü sīm ü ne sükker
Mihnet-zede-rā 'ıyd buved miḥnet-i diğer

III

- 1 ¹⁵⁶⁶ Eş'ār-ı belīgānemi Cibrīl begendi
Endişem atar gerden-i ğayb üzre kemendi
- 2 Memdūḥ-ı şerīfim daḥi el-minnetü-li'llāh
Erbāb-ı himem serveridir Rāşid Efendi
- [105a] 3 Fikri sebaḡ-āmūz-ı Felāṭūn-ı İllāhī
'İrfānı icāzet-dih-i mollā-yı Ḥucendī

1558 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

1559 şehir-i B1, İ2, MA, T1: mäh-i İÜ

1560 'ālem B1, İ2, MA, T1: enfās İÜ /

1561 "Bir başkasının mihneti, mihnet çekene bayramdır."

1562 B1, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

1563 Erbāb-ı diliñ B1, MA, T1: Ehl-i sitemiñ İ2; Ehl-i ḥirediñ İÜ

1564 dāḥil ü ḥāric B1, İ2, İÜ, T1: ḥāric ü dāḥil MA

1565 şafā B1, İ2, İÜ, T1: vefā MA / nağmededir İ2, İÜ, MA: nağmeyedir B1, T1

1566 B1, MA ve T1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

- 4 Çespān-ı ƙad-i devletidir ƙil‘ at-ı iƙbāl
Şāyān-ı ser-i himmetidir tāk-ı bülendi
- 5 Olmazsa hilāl-i meded ü luƣfu nümāyān¹⁵⁶⁷
Bu beyt-ile evrād ederim ‘ıyde bu bendi
- 6 Ne cāme-i zībā ne zer ü sīm ü ne sükker
Miḥnet-zede-rā ‘ıyd büved miḥnet-i diĝer

IV

- 1 Ey zāt-ı şerīfi felek-i devlete ĝurre
Müşķin raƣamı nāşiye-i dānişe ƣurra
- 2 Sen zāt-ı veliyyü’n-ni‘ amımsın ki nevālīñ
Ƙurtardı beni pençe-i ĝamdan nice kerre
- 3 Ammā ki felek ƙıldı hebā zülf-i niżāmım
Ben şāne dedikce o şunar destime erre
- 4 Şad-mihr-i cihān-tāb-ı mekārım arasında
Lāyıƣ mı ki ĝüm-geşte ola ben gibi zerre
- 5 Bilmem ki nice bu ramazān u nice bu ‘ıyd
Ne sā‘ at ü ne şāl ü ne iḥrām u ne şurre
- 6 Ne cāme-i zībā ne zer ü sīm ü ne sükker
Miḥnet-zede-rā ‘ıyd büved miḥnet-i diĝer

V ¹⁵⁶⁸

- 1 Bilmem ki baña ḥükm-i ƙaderden mi bu ḥālet¹⁵⁶⁹
Yāḥud ki hemān baḥt-ı siyehden mi bu taƣşır¹⁵⁷⁰
- 2 Yāḥud baña ‘ırfān u hünerden mi bu ḥırmān¹⁵⁷¹
Bu ye ‘sime ḥırmānıma bilmem ki ne ḥikmet
- 3 Yoḥsa baña āsīb-i felekden mi felāket¹⁵⁷²
Yoḥsa ki ḥicāb oldu baña māni‘-i ƣısmet¹⁵⁷³
- 4 Yāḥud ki efendilerimizden mi bu ihmāl
Şāyed ki fiĝānımla bulur cümlesi lezzet
- 5 Ben de oƣuyup āh ile bu beytimi **Fāzıl**
Gavĝā ile ‘ıydi edeyim rüz-ı ƣıyāmet¹⁵⁷⁴

1567 meded B1, İ2, MA, T1: kerem İÜ / ederim B1, MA, T1: edelim İ2, İÜ

1568 B1, MA ve T1’de bu bendin ilk üç beytinin dizilişi “2b-1a, 1b-3a, 2a-3b” şeklindedir.

1569 Bilmem ki baña ḥükm-i İ2, İÜ: Āyā baña aḥkām-ı B1, MA, T1

1570 baḥt-ı siyehden mi bu taƣşır B1, MA, T1: baḥt-ı siyeh mi buña ‘illet İ2: baḥt-ı siyehden mi felāket İÜ

1571 Yāḥud B1, MA, T1: Yoḥsa İ2, İÜ

1572 felāket B1, MA, T1: bu aḥvāl İ2, İÜ

1573 Yoḥsa B1, MA, T1: Yāḥud İ2, İÜ

1574 edeyim İ2, İÜ, T1: edelim B1; ederim MA

- 6 Ne cāme-i zībā ne zer ü sīm ü ne sükker
Miḥnet-zede-rā ‘ıyd büved miḥnet-i diġer
- [105b] ‘İYDİYYE-İ ŞADR-I A‘ZAM ḤALİL ḤAMİD PĀŞĀ¹⁵⁷⁵
Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün
... - / ... - / ... - / ... -
- 1 Ḥamdu-li’llāh yine erdi Ramazān bayramı
Bā‘is-i şevḳ-i neşāt oldu yine aḳdāmı
- 2 Gūş-ı peymāneye meclisde şürāḫī egilip
Müjde ṭarzıyla meġer söyledi bu peygāmı¹⁵⁷⁶
- 3 ‘Ākıbet sāmi‘ a-i rinde erişdi bu ḥaber
Heves-i mey ile ḥün oldu dil-i nā-kāmı
- 4 Kerem et sen daḫi ey pīr-i muġān luṭf eyle
Rindi bir cām ile şād et ki sürür eyyāmı
- 5 Görelim duḫter-i rez perde-i ḥumdan çıḳsın
Dilde āşüftelerin ḳalmadı ḫiç ārāmı¹⁵⁷⁷
- 6 ‘İyddir oldu nümāyān yine İstanbulūn
İşte her kūşede bir dilber-i ḫoş-endāmı
- 7 Revişi tāze daḫi cāmesi nev-ṭarzı cedīd
Köhne üstād-ı sitem ġamze-i ḫün-āşāmı
- 8 Bir ṭaraf zühd-i riyā şimdi zamān rindānıñ
Ya‘nī zevḳ ü ṭarabıñ işte budur hengāmı
- 9 Tīrelendi yine şām u seḫeri sūfīnıñ
Gördü ḫurşid gibi rindiñ elinde cāmı¹⁵⁷⁸
- 10 Cām ile leb-le-leb dilber ile dūş-be-dūş
Böylece geçmede rindiñ seḫeri aḫşāmı
- 11 Nūş-ı şahbāya da şimdi daḫi ḫācet yoḳdur
Mest eder ādemi muġbeçelerin ibrāmı
- 12 Baña ammā ki ne şahbā ne de muġbeçe gerek
Medḫ-i āşāf ile imrār ederim eyyāmı
- 13 Nice āşāf ki mey-i hūş-rübā-yı medḫi
Mest eder fikr ü ḫayāl ü ḫired ü evḫāmı
- 14 Ya‘nī devletli ‘ināyetli Ḥalīl Pāşā kim
Lerzenāk etdi mehābetle dil-i Behrāmı

1575 B1 43b, İ2 104b, İÜ 105b, MA 114, T1-

1576 bu peygāmı B1, MA: būs-ı fāmı İ2, İÜ

1577 duḫter-i rez İÜ: duḫt-ı rezi B1, İ2, MA

1578 rindiñ B1, İ2, MA: rindlik İÜ

- 15 Revnağ-efzâ-yı şadâret ki taşaddur edeli
Gelmez oldu dile eski vüzerânîñ nâmî¹⁵⁷⁹
- 16 Şadr-ı zî-şân-ı kerem-pişe hakîm-endişe
Ki pesendide fi'âl ü revîş ü aḥkâmı
- 17 'Ahdi evkât-ı sürûr u feraḥıñ âğâzı
Devri eyyâm-ı ğumûm u kederîñ encâmı
- 18 Kefî şâhib-kerem ü fikreti şâ'ib-tedbîr
Ḥalkı ḥayretde kodu re'yi daḥi in'âmı
- [106a] 19 Keremi aḥz-ı du'â-yı fuḡarâ etmededir
Re'yi ḥıfz eylemede memleket-i İslâmı
- 20 Rif at-i çerḥi eder mertebesi istihzâ
Devlet-i ḥüsre ve hem ḥande eder ḥuddâmı
- 21 'Âcizim ḥaḡ bu ki ben medḥ-i şerîfiñde seniñ
Ben ise bilmey idim 'aczi daḥi ilzâmı
- 22 Ben gibi şâ'iri 'âciz edicek evşâfiñ
Kime âsân olur anıñ 'acabâ itmâmı
- 23 Şâ'ir-i mu'cize-i perdâz-cihânım zîrâ
Ḥalka göstermedeyim mu'cize-i ilhâmı
- 24 Her lisânda daḥi yektâ-yı zamânım ki sözüüm
Bî-zebân eyledi Rûm u 'Arab u A'câmı
- 25 Ben ögünmem hele ḡadrim bütün âfâḡ bilir
Ben hemân söyleyeyim ḥâl-i dil-i nâ-kâmı
- 26 Âḥ devletli efendim dil-i bî-çâremiziñ
Sitem-i çerḥle yoḡ zerre ḡadar ârâmı
- 27 Etdiğîñ va' deyi incâza getir sultânım
Ḥâlimiz öyle ki ḥayretde ḡodu efhâmı
- 28 El-amân cevri ü sitem cânıma kâr etdi benim
Beni öldürdü efendim felegiñ âlâmı¹⁵⁸⁰
- 29 'Âlemiñ mihr ü mehi oldu nihân çeşmimden
Ḡam ile farḡ edemem ḥâşılı şubḡ u şâmı
- 30 Sen gibi dünyada devletli efendim var iken
Kime şekvâ edeyim ben sitem-i eyyâmı
- 31 **Fâzîlâ** kâfiye teng oldu teşekkî nice bir
Destiñ aç şimdi niyâz et ki du'â hengâmı
- 32 Tâ ki bu çerḥ-i kühen-sâl meh ü mihrî ile
'Aleme ede nümâyân seḡer ü aḥşamı

1579 edeli B1, İ2, MA: edelim İÜ

1580 âlâmı B1, MA: ârâmı İ2, İÜ

- 33 Devlet ü şihhat ile sen de efendim sağ ol
Düşmen-i dîniñ ola tığñ ile i' dâmi
- 34 Rûzlar 'ıyd ü gece Qadr ola devriñde seniñ
Gece gündüz görelim qadri dahî bayramı

KAŞİDE-İ ' İYDİYYE BERÂY-I KÜÇÜK HÜSEYİN PAŞA¹⁵⁸¹

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

... - / ... - - / ... - - / ... -

- 1 Dil-i vîrânemi mi' mâr-ı semâvât yapar
Şimdi yapmazsa da hengâm-ı mülâkât yapar
- 2 Gerçi biz hâne-ğarâbız bizim ammâ ber-' aks
Tâğ-ı vîrânemizi seyl-i füyûzât yapar¹⁵⁸²
- [106b] 3 Yapı taşı yapıdan qalmaz imiş eski meşel
Vâh ki divâr-ı vücûdu bu iki qat yapar
- 4 Biz bu bâzîçede ol küşe-nişin-i ye'siz
Hânde etse ruhumuz şâh-ı' adû mât yapar
- 5 Ben ħarâbım benim ammâ kalemimdir mi' mâr
Evliyâ-yı ni' amıñ medħine ebyât yapar¹⁵⁸³
- 6 Hâzret-i dâver-i bennâ-yı kulüb-ı ' âlem
Hâne-i qalbi bu ma' mürede ol zât yapar¹⁵⁸⁴
- 7 Küllî ta' mîrine qalmış bu serây-ı gön'lüm
Sâ'ir erbâb-ı himem yapsa meremmât yapar
- 8 Taş yatur olmuş iken ħırş ile ehl-i iğbâl
Dil-i vîrânı bu ħalet ile heyhât yapar¹⁵⁸⁵
- 9 Bu temelsiz qurulan dâr-ı cihânda ne ' aceb
Fırqa-i ehl-i emel durma ' aqârât yapar
- 10 Beyt-i ma' mûr-ı kerem şimdi Hüseyin Pâşadır
Her derün içre birer hâne-i ħayrât yapar
- 11 Nitekim tığ-ı cihân-tâb-ı celâl-i qahrı
Qal' a-i sine-i a' dâda fütühât yapar
- 12 Yüz süren tehniye-i 'ıyd ile ħâk-i pâya
Çeşm-i iclâlîne bir kuħl-i mübâhât yapar

1581 B1 44a, İ2 105a, İÜ 106a, MA 60, T1 30a

' İydiyye Berây-ı Hüseyin Pâşâ B1 İ2, T1; ' İydiyye-i Qapudan-ı Deryâ Ğâzî Hüseyin Pâşâ MA

1582 ammâ: T1-

1583 Evliyâ-yı ni' amıñ B1, İ2, MA, T1: Evliyâ-yü'n-ni' amıñ İÜ

1584 bennâ-yı İ2, İÜ, MA, T1: ebnâ-yı B1

1585 yatur/yatır: virane, yıkık / bu B1, İ2, MA, T1: o İÜ

- 13 Meh-i 'ıyd ebr-i gümân içre kalırsa meşkük
Meh-cebîn-i şeref-i tâli' i işbât yapar¹⁵⁸⁶
- 14 Ğurre-i şâhid-i iqbâlini pîr-i gerdün
Kurş-ı hurşide bedel ' âleme miķât yapar
- 15 Mâh-ı şâf olsa anı mihr-i cihân-tâb gibi
Çerç gül-çehre-i iqbâline mir'ât yapar¹⁵⁸⁷
- 16 Bu du' âsiyla şarîr-i kalem-i Fâzîl-ı zâr
Gece her şu' bede icrâ-yı maķâmât yapar
- 17 Dü-cihânda ola ol burc-ı sa' âdet ma' mür
Ki bizim hâne-i virânı her evķât yapar
- 18 Tâ kıyâmet ola bünyâd-ı vücûdu muhkem
Ka' be-i sinede dil böyle münâcât yapar

**KAŞİDE-İ ' İYDİYYE DER-SİTÂYİŞ-İ SÂMÎ BEKİR
PAŞA**¹⁵⁸⁸

Mef' ulü / Fâ' ilâtü / Mefâ' ilü / Fâ' ilün

-. - / - . - . / . - - . / - . -

- 1 Dest-i felekde sāgar-ı billür mâh-ı 'ıyd
Yâ dide-i murâkabe-i intibâh-ı 'ıyd
- 2 Bâl-i hümâya şehper-i tâvûsdan ' aceb
Sorguç taķını başına bayram-ı şâh-ı 'ıyd
- [107a] 3 Bir kaķza yâsemen mi şu ķonmuş ' aceb yâhud
Bir sim çelengi başına taķmış sipâh-ı 'ıyd
- 4 Kağî-yi çerçden ya varaķ-pâredir ' aceb
Zerle nüvişte hüccet-i ' âdil-güvâh-ı 'ıyd
- 5 Yağ-pâredir yâhud ki şeker-pâredir ki tâ
Şıbyân-ı aķterân ola raţbü' ş-şifâh-ı 'ıyd
- 6 Tâze cüvân gibi ' acabâ pîrimiz felek
Püşide kıldı başına bir kec-külâh-ı 'ıyd
- 7 Der-gerden etdi dühlü yâhud mehter-i felek
Tâ dest-i âşafiden ola şurre-h'vâh-ı 'ıyd¹⁵⁸⁹
- 8 A' nî Cenâb-ı Ğazret-i Pâşâ-yı Bû Bek'r
Kim hâk-i pây-ı devletidir büsegâh-ı 'ıyd
- 9 İşbât eder cihâna o ferçunde tal' atı
'ıyd-i şerifi olsa eger iştibâh-ı 'ıyd

1586 gümân B1, İ2, MA, T1: siyâh İÜ / cebîn-i B1, İ2, İÜ, T1: cebîni MA

1587 cihân B1, İ2, MA, T1: felek İÜ

1588 B1 59a, İ2 106a, İÜ 106b, MA 112, T1-

'ıydiyye B1; 'ıydiyye-i Sâmi Ebü Bekir Paşâ İ2; 'ıydiyye Be-Cenâb-ı Sâmi Bekir Paşâ MA

1589 dühlü B1, İÜ, MA: dili İ2

- 10 ¹⁵⁹⁰ Dārü's-sürür-ı mekremet-abād-ı hāzreti
Beytü'ṭ-ṭulū^c-ı nūr-ı hilāl-i cibāh-ı ^cıyd
- 11 Ey dāver-i yegāne-i sāmī be-zāt u nām
Olsun sen āfitāba mübārek bu mäh-ı ^cıyd
- 12 Tebrīk için cenāb-ı keremkāra fāl ile
Hem ^cıydi hem zühür edecek sūr-ı cāh-ı ^cıyd
- 13 Maḳbül ola şüküfe-i şı^c r-i müşevveşim
Bir ^cācizāne tuḥfe-i verd-i giyāh-ı ^cıyd
- 14 Her bir ḳusūru ^cāfv ola küstāḥ ise daḥi
Ma^c zūr-ı nezd-i ehl-i keremdir günāh-ı ^cıyd
- 15 **Fāzıl** du^c āya başla ki meydān-ı ḳāfiye
Teng oldu esb-i fikre ^cāceb deştgāh-ı ^cıyd
- 16 Tā kim sevād-ı bürḳa^c -ı Leylā-yı Ḳadrden
Raḥşende ola dilber-i āhū-nigāh-ı ^cıyd
- 17 İḳbāl-i cāvidān ile dergāh-ı devletiñ
Her dem ede Ḥudā-yı Te^c ālā penāh-ı ^cıyd

**KAŞİDE-İ 'İYDİYYE DER-SİTÂYİŞ-İ KETHÜDÂ-YI
ŞADR-I 'ÂLİ 'ABDULLÂH BİRRİ EFENDİ** ¹⁵⁹¹

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

-. - - / - . - - - / - . - -

- 1 ^cĀlemi şād eyledi aḥbār-ı ^cıyd
Gurre-i şevvāl imiş Tātār-ı ^cıyd
- 2 Eyledi şehir-i şıyāmı tārūmār
Maḳdem-i şāh-ı sipeh-sālār-ı ^cıyd
- 3 Taḥl u surnā ile geldi nāgehān
Taḥt-ı zevḳe oldu istiḳrār-ı ^cıyd
- [107b] 4 Çāk çāk etdi sitār-ı i^c tiḳāf
Ṭal^c at-ı pūr-şu^c le-i didār-ı ^cıyd
- 5 Eylediler Leyletü'l-Ḳadri zifāf
Bā-cenāb-ı şūḥ-ı pūr-envār-ı ^cıyd
- 6 Olduğundan mevsim-i faşl-ı bahār
Gonce oldu revnaḳ-ı bāzār-ı ^cıyd
- 7 Şırtına bir cübbe-i gülgün-ı nāz
Başına bir sebze-i destār-ı ^cıyd

¹⁵⁹⁰ B1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

¹⁵⁹¹ B1 99b, İ2 106a, İÜ 107a, MA 95, T1 54b

Kaşide-i 'İydiyye Be-Kethüdâ 'Abdullâh Efendi B1, T1; 'İydiyye-i Kuthüdâ-yı Şadr-ı 'Âlî 'Abdullâh Efendi İ2, MA

- 8 † Andelîb oldu hezârân şevk-ile
Mutrib-i hoş-nağme-i gülzâr-ı † ıyd
- 9 Oldu şevvâliñ hilâl-i yek-şebi
Güşvâr-ı dilber-i † ayyâr-ı † ıyd
- 10 Dest-i sâkî-yi felekde tâ seher
Mâh-ı nev bir sâgar-ı serşâr-ı † ıyd
- 11 Meh degildir zât-ı vâlâ hâzreti
Görmege bir dîde-i bîdâr-ı † ıyd
- 12 Zât-ı † Abdullâh Efendi kim anıñ
Tal† atı pîrâye-i ruhsâr-ı † ıyd
- 13 ¹⁵⁹² Tab† -ı cûdu sofrâ-perdâz-ı şıyâm
Dest-i ihsâmı mekârimkâr-ı † ıyd
- 14 Nev-hilâli keşkûl etdi çerh-i dün
Dergehine oldu bir cerrâr-ı † ıyd
- 15 Ey cenâbı ğurre-i câh u celâl
Sensin ol zât-ı † inâyetkâr-ı † ıyd¹⁵⁹³
- 16 Ola maqbûl-i şerîfîñ bu sühan
İhtîşâr üzre gerek eş† ar-ı † ıyd¹⁵⁹⁴
- 17 ¹⁵⁹⁵ Nev-hilâle döndü kıddim za† f ile
Bî-vücûd etdi beni ekdâr-ı † ıyd
- 18 ¹⁵⁹⁶ Çerh-i zâlimden şikâyetle yine
Dûd-ı âhım oldu sünbülzâr-ı † ıyd¹⁵⁹⁷
- 19 ¹⁵⁹⁸ Bir tarafdan harc-ı eyyâm-ı şıyâm
Bir tarafdan maşraf-ı bisyâr-ı † ıyd¹⁵⁹⁹
- 20 ¹⁶⁰⁰ Ğurre-i eltâf eger doğmaz ise
Eylemem bu hâl ile izhâr-ı † ıyd
- 21 ¹⁶⁰¹ Sîm ü zerden câmeden yokdur eşer
Bir şekerle eylemem ikrâr-ı † ıyd¹⁶⁰²

1592 T1-

1593 cenâbı B1, İ2, İÜ, T1: cenâb-ı MA

1594 eş† ar-ı B1, MA, T1: güftâr-ı İ2, İÜ

1595 İ2 ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

1596 T1-

1597 Çerh-i İ2, İÜ, MA: Cürm-i B / şikâyetle İ2, İÜ, MA: şikâyetdir B1 /

1598 T1-

1599 harc-ı B1, İÜ: çerh-i İ2, MA

1600 T1-

1601 T1-

1602 Bir şekerle eylemem ikrâr-ı † ıyd İ2, İÜ, MA: Eylerim tekzîb ile inkâr-ı † ıyd B1

- 22 ¹⁶⁰³ Nev-hilâle şâhid-i vâhid diyü
Eylerim tekzîb ile inkâr-ı ʿıyd
- [108a] 23 **Fâzîlâ** hengâme-i şekvâ degil
Tuḥfe söz lâzım ola güftâr-ı ʿıyd¹⁶⁰⁴
- 24 Kıl kumâş-ı hoş-duʿ â-yı ḥazreti
Ḳudsiyâna ḥilʿ at-ı zer-târ-ı ʿıyd¹⁶⁰⁵
- 25 Her şebi olsun şeref-endüz-ı Ḳadr
Ola her rûzu meserret-bâr-ı ʿıyd

**KAŞİDE-İ ʿİYDİYYE DER-SİTAYİŞ-İ KETHÜDÂ-YI
MEHD-İ ʿULYÂ ḤAZRET-İ YÛSUF ÂĜÂ** ¹⁶⁰⁶

Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. - -

- 1 Yâ İlahî kıl dem-â-dem ʿıyd-ber-bâlâ-yı ʿıyd
Ola devr-i şâh-ı aʿzam ʿıyd-ber-bâlâ-yı ʿıyd
- 2 ʿıyd-i aḍḥâ mevsiminde düşmeni ḳurbân edip
Feth ile olsun muḥarrem ʿıyd-ber-bâlâ-yı ʿıyd
- 3 Evvelen ʿıyd-i şerîf ü şâniyen feth ü zafer
Hem muʿaḥḥar hem muḳaddem ʿıyd-ber-bâlâ-yı ʿıyd
- 4 Şâd ola erkân-ı devlet şâdıḳân-ı saltanat
Tâ-be-maḥşer ola hoş-dem ʿıyd-ber-bâlâ-yı ʿıyd
- 5 Siyyemâ ol dîn ü devlet şâdıḳı kim rûz u şeb
Etmede luḫfuyla ʿâlem ʿıyd-ber-bâlâ-yı ʿıyd
- 6 Kethüdâ-yı mehd-i ʿulyâ Ḥazret-i Yûsuf ÂĜâ
Ola her bir vaḳti ḥurrem ʿıyd-ber-bâlâ-yı ʿıyd¹⁶⁰⁷
- 7 Rûy-ı ḥandân-ı şerîfi pençe-i iḥsângeri
Gösterir maḫzûna her dem ʿıyd-ber-bâlâ-yı ʿıyd¹⁶⁰⁸
- 8 Her tecellisinde muzmer saʿ d-ber-bâlâ-yı saʿ d
Her suʿudâtında müdgam ʿıyd-ber-bâlâ-yı ʿıyd
- 9 ¹⁶⁰⁹ Oldu ismiyle müşerref hem-yedinde cây-gîr
Ḳılsın engüştünde ḥâtem ʿıyd-ber-bâlâ-yı ʿıyd

1603 B1, T1-

1604 hengâme-i şekvâ B1, MA, T1: vaḳt-i şikâyet mi İ2, İÜ / güftâr-ı B1, MA, T1: eşʿâr-ı İ2, İÜ

1605 duʿ â-yı B1, İ2, İÜ, MA: duʿ âyı T1

1606 B1 57b, İ2 107a, İÜ 108a, MA 112, T1-

ʿıydiyye Berây-ı Yûsuf ÂĜâ B1; ʿıydiyye Be-Cenâb-ı Kethüdâ-yı Mehd-i ʿUlyâ Yûsuf ÂĜâ İ2, MA

1607 her bir vaḳti İÜ: hep ezmânı B1, İ2, MA

1608 Rûy-ı ḥandân-ı İ2, İÜ, MA: Ḥabbezâ dest-i B1

1609 İ2, İÜ, MA-

- 10 Nesl-i Havvâda bu gûne bir melek-ñîrât püser
Görse eyler rûh-ı Adem ˆıyd-ber-bâlâ-yı ˆıyd¹⁶¹⁰
- 11 Ey sürür-efzâ-yı ğamkârân bu ˆıyd ü sâl-i nev
Saˆ d-mazhar hayr-mağdem ˆıyd-ber-bâlâ-yı ˆıyd
- 12 Hâk-i pâya işte dest-âvîz-i hâl-i bendegî
ˆıyd-nâmem hep munazzam ˆıyd-ber-bâlâ-yı ˆıyd¹⁶¹¹
- 13 Bu sürür-âbâd kim gencîne-i sūr u neşât
Her sözü kûfl-ı muğalsam ˆıyd-ber-bâlâ-yı ˆıyd¹⁶¹²
- 14 Mağtaˆ ndan tâ-be-mağlaˆ vazˆ olunmuş ğüyyiâ
Tâliˆ -i iğbâle süllem ˆıyd-ber-bâlâ-yı ˆıyd
- 15 Bu zemîn-i tengde haylî hünerdir bu sühan
Bir ğazel de olsa munzam ˆıyd-ber-bâlâ-yı ˆıyd¹⁶¹³
- 16¹⁶¹⁴ ˆĀşîka ol zağm u merhem ˆıyd-ber-bâlâ-yı ˆıyd
Luğf u ğahrı hep müselleme ˆıyd-ber-bâlâ-yı ˆıyd¹⁶¹⁵
- [108b] 17 Bâde-çehre fermene-üsküfe hep âl üzre âl
Âh ol nūr-ı mücessem ˆıyd-ber-bâlâ-yı ˆıyd
- 18 Kâfirîñ paşaklısı etse teşâdüf ˆıyd ile
ˆĀşîğ u maˆ şûğa ol dem ˆıyd-ber-bâlâ-yı ˆıyd
- 19 ˆĀşîğın ağlatsa da devlet dağî güldürse de
Giryê ile ğande tev'em ˆıyd-ber-bâlâ-yı ˆıyd
- 20¹⁶¹⁶ Eylese bayramda teşrîf âh o kurbân olduğum
Fâzıla va'llâhu aˆ lem ˆıyd-ber-bâlâ-yı ˆıyd¹⁶¹⁷
- 21 Ey ferah-bağşâ-yı ˆâlem ˆıydiñiz olsun saˆ id
Eyleye Mevlâ-yı ekrem ˆıyd-ber-bâlâ-yı ˆıyd¹⁶¹⁸
- 22 Bende-i mağzûnuñuz şâd olsa bu bayramda
Sâyeñizde ğılsa bir dem ˆıyd-ber-bâlâ-yı ˆıyd
- 23 Şöyle nâ-şâdım ki bir ğam-ğânedir ˆâlem baña
Ehl-i cehle hep muşammem ˆıyd-ber-bâlâ-yı ˆıyd
- 24 Şöyle mağzûnum ki mâtem tutmuşum illâ meger
Ola luğfuñ ile mâtem ˆıyd-ber-bâlâ-yı ˆıyd¹⁶¹⁹

1610 Havvâda İ2, İÜ, MA: Havvâdan B1

1611 munazzam B1, İ2, MA: muntazam İÜ

1612 sūr u İ2, İÜ, MA: sürür B1

1613 de: B1, İ2, MA-

1614 B1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

1615 ol İ2, İÜ, MA: hem B1

1616 MA-

1617 âh o: İ2, İÜ-

1618 saˆ id İ2, İÜ, MA: ˆıyd B1

1619 mâtem İ2, İÜ, MA: hânem B1

- 25 Ğonce-i h atır açılmaz  h yaĝsa  er den
 Aleme m nend-i Şebnem   ıyd ber-b l -y1   ıyd
- 26 G h derdimle h zinim g h va  di  ile Ő d
H limiz hem m tem   hem   ıyd-ber-b l -y1   ıyd
- 27 Şimdi erb b-ı himem hep va  d baĝŐ eyler ba a
Va  d ile eyler mi p r-ĝam   ıyd-ber-b l -y1   ıyd
- 28    rife gerd n verir hep derd-ber-b l -y1 derd
Olsa da Ői  rimde mübhem   ıyd-ber-b l -y1   ıyd¹⁶²⁰
- 29 ¹⁶²¹ Fi l-meşel d v neye her günde bir bayram olur
C hile bu h ne-i ĝam   ıyd-ber-b l -y1   ıyd
- 30   ıyd-i fi r u   ıyd-i ad h  ĝam ile geçdi ba a
Çeşm-i ba tum  aldı p r-nem   ıyd-ber-b l -y1   ıyd
- 31 S ye-i Ő h de env c  -ı meserretle bel ¹⁶²²
Eylemişdim bundan a dem   ıyd-ber-b l -y1   ıyd
- 32 ¹⁶²³ Şimdi amm  bu sene vardır efendim el-meded
Düşmenim eyler dem- -dem   ıyd-ber-b l -y1   ıyd
- 33 Tab  -ı p kim gibi h y f  öyle bir n zende Ő h 
Ola ekd r ile hem-dem   ıyd-ber-b l -y1   ıyd
- 34 Nu k-ı c n-baĝŐim h y t-efz  ki cism-i m rdeye¹⁶²⁴
Nef a-i    s -yi Meryem   ıyd-ber-b l -y1   ıyd
- 35 ¹⁶²⁵ Nu ka gelse feyz-i g ft r-ı Őaf -baĝŐim ile
Őev den eylerdi ebkem   ıyd-ber-b l -y1   ıyd
- 36 ¹⁶²⁶ Her kaşidem ĝurre-i zev    Őaf -y1 ehl-i dil
Lafz u ma  n sı müsellem   ıyd-ber-b l -y1   ıyd
- 37 Bir du   -y1 h liŐ et **F z l** Őaf dan eylesin
 udsiy n-ı   arş-ı a  z m   ıyd-ber-b l -y1   ıyd
- [109a] 38 Devlet   i b l ile y  Rabb her Őub  u mes 
Ede ol z t-ı mükerrem   ıyd-ber-b l -y1   ıyd¹⁶²⁷
- 39 Bunda devr-i k mur n  anda feyz-i c vid n
D -cih nda ola mükrem   ıyd-ber-b l -y1   ıyd

1620 Olsa da Ői  rimde mübhem  2, MA: C hile eyler muşammem B1; C hile bu h ne-i ĝam  2

1621 B1,  2-

1622 meserretle bel   2,  2, MA: meserret ile ben B1 / Eylemişdim B1,  2, MA: Etmif idim  2

1623  2-

1624 h y t  2: neŐ t B1,  2, MA

1625 B1,  2 ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

1626 B1'de 25. beyittir.

1627 Rabb B1,  2,  2: Rabb  MA/ Ede ol z t-ı mükerrem  2,  2, MA: Eylesin o z t-ı ekrem B1

‘IYDİYYE¹⁶²⁸

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

...--/...--/...-

- 1 Efendim sa‘ d ola ‘ıyd-i sa‘ idin̄
Ola pīrāye-i a‘ dā-yı ‘ıydiñ
- 2 Mişāl-i nev-hilāl-i ‘ıyd-i rūze
Ola raḥşende iḳbāl-i mezidiñ
- 3 Sen ol behcet-tırāz-ı dīn ü devlet
Nizāmü’l-Mülkdür re’y-i seririñ
- 4 Bu elḳāb-ile olmuş ‘ıyd-i dā‘ ī
Sitāyiş-kerde-i ḥulḳ-ı ḥamidiñ
- 5 Cenāb-ı Ḥazret-i Maḥmūd Efendi
Nevāzişgāhı aşḥāb-ı ümidiñ
- 6 ‘Ayān etdi cihānda nām u şāniñ
Mürüvvetle vefā-yı nā-bedidiñ
- 7 Verirse pençeye tevbiri kuvvet
Dil-i saḥtiñ dü-çäk eyler ḥadidiñ
- 8 Eder meşşāta-i fikriyle rengin̄
‘Arūs-ı devletiñ rüy-ı sefidin̄
- 9 Eyā manzūme-i cāhiñ māli
Ḥuceste maṭla‘ ı beytü’l-kaşidiñ
- 10 Ne mümkin şime-i aḥlāk-ı pākiñ
Senā etmek şıfāt-ı bi-‘ adidiñ
- 11 Seniñ erḳām-ı evşāf-ı şerifiñ
Maḥall-i cem‘ idir güft ü şinidiñ
- 12 Hemān cevri felekden bir şikāyet
Murād eyler bu ‘abd-i nā-ümidiñ
- 13 Felek kaṭ‘ etdi irād-ı atikim
Ümid eylerken irād-ı cedidiñ
- 14 ‘Aceb bu ḥaste-i ma‘ zūra kılmış
Cihāniñ kesdi hep dād u sedidiñ
- 15 Ḳo āgāz eylesin **Fāzıl** du‘āya
Dehān-ı şavmla şıdḳ-ı şedidiñ
- 16 Hilāl-i ‘ıyd miftāḥıyla tā kim
Dehān-ı ‘ālemiñ açsın kilidiñ
- 17 Saña tevfiḳle ‘ıydi efendim
Mübārek eylesin Rabb-i Mecidiñ

- 18 Ola âmed-şüde etdikce a^ç yâd
Mü 'eyyed devletiñ 'ömr-i medîdiñ

**KAŞİDE-İ BEÇÇE BERĀY-I MERHŪM HAĞĞI PĀŞĀ
NŪVİŞTE-BŪD**¹⁶²⁹

Mef^ç ūlū / Mefā^ç ilū / Mefā^ç ilū / Fe^ç ūlūn

--- ./ --- ./ --- ./ ---

- 1 Devletli 'ināyetli kerem kāmı efendim
Ehl-i keremiñ ziveri sulţānı efendim¹⁶³⁰
- 2 Hağdan dilerim zāt-ı şerīfiñ ola dā 'im
Pirāye-dih-i devlet-i Oşmānī efendim
- 3 Bu bendeleri böyle eder ref^ç -i 'arīza
Ey pādīşehiñ dāver-i zī-şānı efendim¹⁶³¹
- 4 Ferzāne vezīr ibn-i vezīr Hazret-i Hağğı
Fağrū'l-vüzerā 'aşrımızıñ cānı efendim¹⁶³²
- 5 Ben şıdğ-ı 'ubūdiyyet ile ed^ç iye-gūyum
İqbālīniziñ 'abd-i du^ç ā-h^vānı efendim¹⁶³³
- 6¹⁶³⁴ Bir eski du^ç ā-gūy-ı der-i devletiñizdir
Sulţānımızıñ bende-i ihsānı efendim
- 7 Dergāhiñiziñ çākeri muhtāc-ı nevālī
Me^ç lūf-ı 'aţāyā-yı firāvānı efendim
- 8 Evşāf-ı kerīmāneñiziñ medğ ü du^ç āsı
Her şām u seher ders-i dil ü cānı efendim
- 9 Sen ehl-i kerem zāt-ı veliyyü'n-ni' amımsın
Ey şehr-i Sitanbūl nigh-bānı efendim
- 10 Bimār-ı zebūn eyledi ol çākeri gerdūn
Ammā ki dili tūti-yi Sübhānī efendim¹⁶³⁵
- 11 Şüretde gedā ise kibār-ı 'uzemāya
Nāzende olur tāb^ç -i sūhan-dānı efendim¹⁶³⁶

1629 B1 82b, İ2 108a, İÜ 109a, MA 131, T1-

Berāy-ı Aşaf-ı Zī-Şān B1; 'Arz-ı Hāl-i Manzūm Be-Cenāb-ı Hağğı Pāşā İ2, MA

1630 keremiñ B1, İÜ: himemiñ İ2, MA

1631 bendeleri böyle eder B1, İÜ: bende eder hağğıne İ2, MA / pādīşehiñ dāver-i B1, İÜ: 'aşrımızıñ hüsrev-i İ2, MA

1632 aşrımızıñ cānı İÜ: aşaf-ı hağğānı B1, İ2, MA

1633 şıdğ-ı 'ubūdiyyet ile ed^ç iye-gūyum B1, İÜ: 'arz-ı 'ubūdiyyet eder bende-i hāşım İ2, MA

1634 İ2, MA- / 6 ve 7. beyitler, B1'de 15 ve 16. beyittir.

1635 tūti-yi Sübhānı B1, İ2, İÜ: tūti Mesihānı MA

1636 'uzemāya B1, İ2, MA: 'uzemāda İÜ

- 12 ' Arz eylemez aḥvālını her ' aṣaf-ı ' aṣra
İllā ki ola ' aṣaf-ı ḥākānī efendim
- 13 Dergāhına ṣekvā-yı zamāne felek eyler
Himmetde sen ol pādīşeh-i şānī efendim¹⁶³⁷
- 14 Sen ' aṣafa ma' zūrum eğer nāle edersem
Diniñ mededi devletiñ arslanı efendim
- 15 Feryād-ı gedā revnaḳ-ı bāzār-ı kerīmet
Ey ḥulḳu melek tāb' ı mülūkānī efendim¹⁶³⁸
- 16 **Fāzıl** kuluñuz şöyle firāş içre du' āda
Eltāfa sezā ḥāl-i perişānı efendim¹⁶³⁹
- [109b] 17 Durduḳca cihān devlet ü iḳbāl ile sağ ol
Maḥrūs-ı serā-perde-i Yezdānī efendim

BERĀY-I RŪSTEM ĀĠĀ¹⁶⁴⁰

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Serāy-ı pādīşāhīñ āb-ı rüyu Rüstem ĀĠādır
Ser-i ḳahve nedīm-i şehr-i yār-i ' ālem-ārādır
- 2 Evzān-ı mekremet-pirā ki eṭvār-ı keremkārı
Müselleme-kerde-i endiše-i nādān u dānādır
- 3 O āĠādır ki bārān-ı semā dest-i iḥsānı
' Umūmen ḳaṭre-baḥş-ı feyza-i ednā vü a' lādır
- 4 Ne zāt-ı Bü'l-Himem kim pertev-i raḥşān-ı iḳbālī
Mişāl-i berḳ-ı ḥatıf şu' le-tāb u çerḫ-i fersādır
- 5 Ne Rüstemdir ki şemşir-i celāl-i heybet ü şānı
Dü-nim-sāz-ı dil-i ḥussād u ser-endāz-ı a' dādır
- 6 Ne Hātem-mekremet kim dest-i imdād-ı keremkārı
Mişāl-i pençe-i ḥurşid-i nūr-efşān-ı dünyādır
- 7 O şiddiḳī-şiyem kim ḳalb-i pāk-i şidḳ-āşārı
Çü mir 'at-ı ḥaḳāyık ile nūrānı mücellādır
- 8 O Fārūḳī vera' dır kim kitāb-ı pāk-i a' māli
Kef-i pür-yümnine bir nüşā-i evrād-ı taḳvādır
- 9 O Oşmānī seḫā kim māye-i emlāk ü sāmānı
Rızā 'u'llāha infāḳ etmege vaḳf u müheyyādır

1637 zamāne MA: zamān-ı B1, İ2, İÜ

1638 Feryād-ı B1, İ2, MA: Ferhād-ı İÜ

1639 şöyle firāş içre B1, İÜ: küşe-i ḥalvetde İ2, MA

1640 B1 82b, İ2, İÜ-, MA-, T1-

- 10 O Ḥaydar-ma^ç rifet^ç ilm ü şecâ^ç at kânıdır zâtı
Ezelden destine seyf ü kalem ihsân-ı Mevlâdır
- 11 Eyâ devletli sultânım eyâ âğâ-yı zî-şânım
Şîfât-ı medhine yoǵdur nihâyet rig-i deryâdır
- 12 Debîr-i hâmeve medhiñle versem ruḥşat-ı güftâr
Gerek taḥrîrine evrâḳ-ı gerdün-ı mu^ç allâdır
- 13 Du^ç âya başla **Fâzıl** nazma^ç âdetdir ḥitâmında
Du^ç â kim külçe-i şîmîn-i şî^ç re naḳş-ı damğadır
- 14 Ḥudâyâ dü-cihânda ber-murâd et ol keremkârı
Şafa-yâb-ı na^ç im-i devlet-i dünyâ vü^ç uḳbâdır

KAŞİDE-İ BEÇÇE BERÂY-I ŞERİF MEḤMED PÂŞÂ¹⁶⁴¹

Mefâ^ç ilün / Mefâ^ç ilün / Mefâ^ç ilün / Mefâ^ç ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Miyân-ı râst-güyân-ı muḥabbetde yalan olmaz
Kelâm-ı^ç umde-i ehl-i haḳîkatde gümân olmaz
- 2 Dürüg olmak ne kâbildir fûrüg-ı şubḥ-ı şâdıḳdan
Bu ruşendir ki^ç ayn-ı nürdan zulmet^ç ayân olmaz¹⁶⁴²
- 3 Ḥilâf olmak ne mümkün ḫal^ç at-ı ḥurşîd-i vâlâdan
Şafaḳdan kâ^ç inâta va^ç de-i nâ-mihribân olmaz¹⁶⁴³
- 4 Ḥilâf-ı va^ç de-i vaşl eyleyen cânân müsteşnâ
Ne deñlü ḥüb ise maḳbûl-i nezd-i^ç âşîḳân olmaz
- 5 Baña maḫla^ç daki ḥoş mışra^ç ı imlâ buyurmuşdur
O düstûr-ı mükerrrem kim kelâmı dâsitân olmaz
- 6 Cenâb-ı vâlî-yi Şehbâ Şerîf Pâşâ-yı ḥaḳ-güyâ
Sözü vaḫy-i muşaddaḳdır sezâ-yı imtiḫân olmaz
- 7 Kelâmı^ç urve-i vüşkâ peyâmı ḥüccet-i^ç uzma
Berât-ı pâdişâhidir ki menfûr-ı cihân olmaz¹⁶⁴⁴
- 8 Cihâna lafza-i va^ç d ü va^ç idi hep ḥaḳ-ender-ḥaḳ
Fem-i pâki ne nuḫḳ eylerse meşküḳ-ı miyân olmaz¹⁶⁴⁵
- 9 Şebât-ı nuḫḳuna ḍarb-ı meşeldir söz bir Allâh bir
Dehân-ı eşref-i ehl-i mürüvvet dü-zebân olmaz

1641 B1 77b, İ2 108b, İÜ 109b, MA 136, T1-
Berây-ı Şerîf Pâşâ B1; Muḥabbet-nâme-i Vâlî-yi Ḥalebü's-Şehbâ Şerîf Pâşâ İ2; Kaşîde Der-
Sitâyîş-i Şerîf Pâşâ MA

1642 Dürüg olmak ne kâbildir B1, İ2, MA: Ḥilâf olmak ne mümkündür İÜ

1643 Ḥilâf B1, İ2, MA: Dürüg İÜ

1644 menfûr-ı İ2, İÜ, MA: merdûd-ı B1

1645 Fem-i B1, İÜ: Leb-i İ2, MA / meşküḳ-ı miyân İ2, İÜ, MA: meşküḳü'l-beyân B1

- 10 Ğaraż ol mıŗra^ç ı iħtârdır yoħsa ma^ç âza'llâh
Ki ma^ç lûmum fem-i pâk-i vezâret kec-dehân olmaz
- 11 ¹⁶⁴⁶ Belî şâ^ç irlere lafz-ı dÛrÛğ olmuŗ mübâħ ancaħ
Olursa kizbden eŗ^ç âr ħâli ħoŗ beyân olmaz
- 12 Ĥudâ zât-ı ŗerifin devlet ile ber-ŗarâr etsin
Du^ç â hem ŗıdķla olunca redd-i âsumân olmaz
- 13 Yine ħatm edelim **Fâzıl** o mıŗra^ç ile bu nazmı
Miyân-ı râst-gÛyân-ı muħabbetde yalan olmaz

BERÂY-I ĤÛSREV MEĤMED PÂŞÂ ¹⁶⁴⁷

Fe^ç ilâtün / Fe^ç ilâtün / Fe^ç ilâtün / Fe^ç ilün

...- - / ...- - / ...- - / ...- -

- 1 Çerħ-i seyyâħa su'âl eyler iken dünyâdan
Per etdim vÛzerâ-yı ^ç aŗamet-i pîrâdan
- 2 Ya^ç nî dünyâda kirâm u vÛzerâdan ^ç acabâ
Ŗimdi beyne'l-^ç uķalâ ŗayılr a^ç lâdan
- 3 Kimdir ol fâyiķ-i akrân ki gÛrÛh-ı vÛzerâ
Zâtına ğıbŗa eder nâm-ı cihân-ı peymâdan
- 4 Kimdir ol âŗaf-ı zî-ŗân u vezâret-^ç unvân
Ya^ç nî fark olmaya dârâtı anın Dârâdan
- 5 Ser-firâz-ı vÛzerâ ŗimdi MeĤemmed Pâŗa
ĤÛsrev-elķâb-ı kerem himmet-i bi-hemtâdan
- 6 Ŗaŗvet-i kâĥiresi raħne verir ħârâya
Ŗöhret-i bâĥiresi lÛcce aŗar deryâdan
- 7 Ŗöyledir âteŗ-i ^ç irfânı ki âŗaf gelse
Derse baŗlardı ħÛzÛrunda elif bâ tâdan
- 8 Dest-i iĥsân-ı ŗeĥâsı ki cihâna rîzân
CÛmlesin seyr eder ol pençe-i ebrâsâdan
- 9 Anda bu cÛd u ŗeĥâvet bu ŗecâ^ç at himmet
Ĥaldı mirâŗ ile maġfÛr ĤÛseyin Pâŗâdan
- 10 Ŗiddet-i ħamle-i merdânesini rÛz-ı kırtâl
Ĥıŗta-i Ĥâĥirede eyle su'âl a^ç dâdan
- 11 Âferin ŗadme-i iķdâmına mâŗâ' a'llâh
Böyle bir ma^ç reke gÛŗ eylemedik âbâdan
- 12 Her kiŗi himmeti miķdârı alır feyz-i ŗabÛl
Ĥalkŗdan hem dÛ-cihân iŗre daĥi Mevlâdan

1646 İ2 - / B1 ve MA'da 5. beyittir.

1647 B1 78a, İ2-, İÛ-, MA-, T1-

- 13 Ey melâz-ı ‘uzemâ çâre-resân-ı zu‘ afâ
Reşk-sâz-ı vüzerâ meşreb-i müstesnâdan
- 14 ‘Arz-ı hâlim yine sizden sizedir şekvâsı
Taleb-i hâkk-ı ‘ubûdiyyet eder şekvâdan
- 15 Ben seniñ eski şenâ-güy-ı du‘ âkârın iken
Böyle me‘yûs olayım ‘âtıfet-i ‘uzemâdan
- 16 Hâzrete eyler isem böyle tekâpû-yı niyâz
Felege nâz ederim kuvvet-i istîgnâdan
- 17 Benim ol şâ‘ir-i âteş-sühân-ı mâr-ı kalem
Gösterir âteş-i sihr akdığın ejderhâdan
- 18 **Fâzılâ** öyle du‘â et ki melekler şaf şaf
Açsın âmine dehen küngüre-i vâlâdan
- 19 Kışver-ârâ ede tevfiğe ol zâtı Hüdâ
Ola mahrûs-ı ‘inâyet dilerim Mevlâdan
- 20 Ola her maţlabı ârâste-i dil-h‘âh üzre
Kâm-yâb eyleye Allâh iki dünyâdan

**DU‘Â-NÂME BE-KÂTİBÜ’S-SIRR-I CİHÂN-DÂRÎ
AĦMED EFENDÎ**¹⁶⁴⁸

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 İbtidâ-yı sühânım hâzrete bi’smi’ş-Şâfî
İşte her derde bu bir tuhfе ‘ilâc-ı kâfî¹⁶⁴⁹
- 2 Bende-i muhlişiniz çekdi daĦi çok ‘illet
Bu haberler olayazdı sebep-i itlâfî
- [110a] 3 Haste haste sühâna şimdi ser-âgâz etdim
Feyz-i medhîñle bulam belki hayât-ı vâfî¹⁶⁵⁰
- 4 Merhem-i zaĦm-ı elem çâre-resân-ı ‘âlem
Nüş-dârû-yı kerem hâl-i derün keşşâfî
- 5¹⁶⁵¹ Ya‘nî tiryâk-ı şifâ-baĦş-ı semûm-ı âlâm
Bür-i sâ‘at gibidir ehl-i dile is‘âfî¹⁶⁵²
- 6 Kâtibü’s-sırr-ı şehinşâh-ı cihân şaĦ olsun
Hiç keder bulmaya mir’ât-ı derün-ı şâfî

1648 B1 71b, İ2 108b, İÜ 109b, MA 125, T1-
Berây-ı Kâtibü’s-Sırr B1; Du‘â-nâme Be-Kâtibü’s-Sırr-ı Cihân-dârî İ2; Kaşîde Der-Sitâyiş-i
Kâtib-i Sırr-ı Şehriyârî AĦmed Efendi MA

1649 hâzrete B1, MA: hâzret-i İ2, İÜ

1650 bulam İ2, İÜ, MA: müdâm B1

1651 İ2, İÜ-

1652 sâ‘at MA: sâ‘a B1

- 7 Hâzret-i Aḥmed Efendi o ser-efrâz-ı kemâl
Şer-i erbâb-ı hüner ehl-i sūḥan sarrâfi
- 8 Ehl-i derde nazar-ı pâki ḥekim-i ḥâzık
Bâd-ı zehr-i zu^c afâdır kerem ü elṭâfi¹⁶⁵³
- 9 Ḥasedinden marâz-ı sūddeye uğrar düşmen
Gıbṭadan ra^c şe-i ḥummâya düşer eslâfi
- 10 Dehen-i telḥ-i mezâkımda mükerrer lezzet
Ne şekerdir bilemem zâ^c iḳa-i evşâfi¹⁶⁵⁴
- 11 İbn-i Sînâ-ḥiredâ dâver-i gerdün-mededâ
Hâzret-i pâkiñe şâyeste sūḥan-ı ithâfi¹⁶⁵⁵
- 12 Saña eylerdi fedâ cümle kibâr-ı aşrı
Olsa bir zerre ṭabīb-i felegiñ inşâfi
- 13 Zevḳ ü şevḳ-i ḥaber-i şıḥḥatiñizle ḥâmem
Pür-feşân eyledi bu tâze dür-i şeffâfi¹⁶⁵⁶
- 14 Medḥ-i evşâf-ı şerifiñle ḥayâlim giderek
Dem-i ^c İsâ gibi cân-perver olur her lâfi
- 15 Ben o ^c âteş- nefesim nabz-ı şinâs-ı ma^c nâ
Sūḥanıñ ḳapladı teb-lerze gibi eṭrâfi
- 16 ^c İlet-i cehle bir ıtrıfıl-i ekber sūḥanıñ
Her sözüñ ḥaste-i idrâke cevâb-ı şâfi¹⁶⁵⁷
- 17 Olsa dergâhıma erbâb-ı hüner mürtezika
Ne vazîfem baña mülk-i sūḥanıñ evḳâfi¹⁶⁵⁸
- 18 Şağdan şağa henüz ^c illet-i vezni bilmez
Bir iki tâze heves ya^c ni sūḥan-ḳavvâfi¹⁶⁵⁹
- 19¹⁶⁶⁰ N'eyleyim olmasa vâḥ gâ^c ile-i ehl-i düyün
Sîm-i ḥâlişden ederdim sūḥan-ı zer-bâfi¹⁶⁶¹
- 20 Gelir ardımca o ^c anḳâ gibi bâzergânlar
Mesken eylersem eger ḳulle-i küñ-ı Ḳâfi
- 21 Verse Ḥaḳ bende-i medyünuna eşnâf-ı belâ
Tek hemân etmeye tasliṭ aña bu eşnâfi¹⁶⁶²

1653 Bâd-ı zehr-i zu^c afâdır kerem ü elṭâfi İZ, İÜ, MA: Gıbṭadan ra^c şe-i ḥummâya düşer eslâfi B1

1654 evşâfi İZ, İÜ, MA: ol yâfi B1

1655 İbn-i Sînâ-ḥiredâ dâver-i gerdün-mededâ İZ, İÜ, MA: İbn-i Sînâ-yı ḥired [d]âver-i gerdün-meded B1

1656 Pür-feşân İZ, İÜ, MA: Pür-nişân B1

1657 İtrıfıl-i ekber: Birkaç maddenin karışımından elde edilen bir ilaç ismidir. / idrâke B1, MA: idrâk İZ, İÜ

1658 vazîfem İZ, İÜ, MA: vazîfem ki B1 / sūḥanıñ İZ, İÜ, MA: sūḥan B1

1659 ḳavvâfi B1, İZ, MA: ḥaffâfi İÜ:

1660 B1-

1661 N'eyleyim İZ, MA: N'eyleyeyim İÜ /

1662 eşnâf-ı İZ, İÜ, MA: âşâl-ı B1

- 22 Hazrete eyle du‘ā kıılma te‘essüf **Fâzıl**
Öyle ‘ālî himemiñ olmuş iken vaşşâfi
- [110b] 23 Hağ mededkârıñ olur rûz ile şeb sulţânım
Ki seniñ‘çün bu gönül bâb-ı du‘ā tavvâfi¹⁶⁶³
- 24 Ten-dürüstî ile devletle mu‘ammer olaşın
İntihâ-yı sühanım hazrete bi’smi’ş-Şâfi¹⁶⁶⁴

BERÂY-I DEFTERDÂR HÂCİ İBRÂHİM EFENDİ ¹⁶⁶⁵

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

...../...../...../.....

- 1 Varağ-ı ‘arızı kim hüsn ü bahâ defteridir
Öyle bir nüşha-i kübrâ ki Hudâ defteridir
- 2 Hâl-i Hindü ile ruhsâresi ol cânânıñ
Cümlesi ile aña Çin ü Hıta defteridir
- 3 Ruğ-ı hub-kerde-i âli nefes-i âhimdan
Berg-i gül şebnem ile bād-ı şabâ defteridir
- 4 Ruğları zînet-i dünyâ varağ-ı şâde iken
Şimdi nev-ıhatt ile bir bağ-ı ‘alâ defteridir
- 5 ‘Ayn-ı ‘ibret ile bak sebzesine o bağıñ
Her müzeyyen varağı şun‘-ı Hudâ defteridir
- 6 Eyledim diğkat ile bir gece eflâke nazar
Mâ-ıhaşal bir yedi yapraklı cefâ defteridir
- 7 On iki bâb ile şeş faşl ile te‘lîf olmuş
Nüşha-i kevn ü mekân şayf u şitâ defteridir
- 8 Kilk-i zerrin ile nağş eyledi bir eflâki
Tabağ-ı mihr ü mehi şubh u mesâ defteridir
- 9 Ebrvârî felek ni‘met-i bārânı ile
Nüşha-i ehl-i kerem cüd u sehâ defteridir
- 10 Hüner ol Hazret-i İbrâhîm Efendi ki anıñ
Hâtır-ı eşrefi hep harf-i vefâ defteridir
- 11 Hâliyâ Devlet-i ‘Osmâniye defterdârı
‘Aleme hâme-i kırtaşı ‘atâ defteridir
- 12 Ol ki her resm-i kemâl-i reviş-i etvârı
Halka düstür-ı ‘ameldir ‘uçalâ defteridir
- 13 Dil-i raşşendesı ilhâm-ı Hudâ maıfazası
Zihn-i pâkizesı eşkâl-i zekâ defteridir

1663 bu gönül İ2, İÜ, MA: katı çok B1

1664 devletle İ2, İÜ, MA: devletli B1

1665 B1 72a, İ2-, İÜ-, MA-, T1-

- 14 İsmi ser-i defter-i dībāce-tırāz-ı a' yān
Zātı envā' -ı kemāl-i ' uzemā defteridir
- 15 Bu mekārımle zuhūr etmedi eslāfında
İşte tārīh-i derūnum kudemā defteridir
- 16 Remz-i pākine temessük sebep-i tahrīri
Şi' r-i memhūr-ı hayālīm küremā defteridir
- 17 Böyle bir tāze zemīn ile bu dilli defter
' Arz-ı hāl tarzına bir nādire-zā defteridir
- 18 Haleb ü Şām Trablus tarafı maṭlūbum
Bu du' ā-nāme hemān resm-i ricā defteridir
- 19 Sizi gösterdiler erbāb-ı hāşşa kuluña
Dediler fikri anıñ derde devā defteridir
- 20 Ben daḥi mu' cize şeklinde bu şi' r-i pāki
Nazma çekdim ki dilim vaḥy-i semā defteridir
- 21 Bu zemīn üzre süḥan böyle zemīni icād
Ṭab' -ı rāst ehl-i hüner işte şalā defteridir
- 22 Hānde eyler gibi ruḥsāre-i şūḥ-ı nazmım
Oldu ol vechle dest-i zurefā defteridir
- 23 O selāset ki olur şīve-i güftārımda
' Āleme her süḥanım ḥüsn ü edā defteridir
- 24 Baña müsvedde şeb ü rüz ile tebyīz olsun
Nüşā-i zā' ili hep ḥarf-i cefā defteridir
- 25 Bir ḥulāşa edelim nükte-i nazmı **Fāzıl**
Çünkü elfāz-ı muṭavvel cühelā defteridir
- 26 Şıdqla ed' iye-i ḥālīşeye el kaldır
Ki o ḥaṭlar iki destinde du' ā defteridir
- 27 Ola yā Rabb hem ol zāt-ı veliyyü' n-ni' amım
Dā' imā medḥ-i şerīfi şu' arā defteridir
- 28 Tarf-ı dāmen-i iḳbāli ola tā maḥşer
Nefs-i pā-būs-ı dehān-ı ümerā defteridir
- 29 Ser-nüvişt-i emelim zümre-i mellāḥ gibi
Rüzgārıñ baña verdiği hevā defteridir

TEZKİRE-İ MANZÜME BERĀY-I SEYYİDĀ EFENDĪ
NÜVİŞTE-BUD¹⁶⁶⁶

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

...-...-...-...-

- 1 A ‘ināyetli mürüvvetli benim sultānım
Başımıñ tacı qarındaşım efendim cānım¹⁶⁶⁷
- 2 Hāzrete ‘arz-ı du‘ā eyledigim eşnāda
Budur inhā-yı şenāver ki benim zī-şānım
- 3 Hāl-i nāçizi su‘āl eyler iseñ etme şaķın
Girye eyler işiden olsa ‘adū-yı cānım
- 4 Yüzüme güldü felek gonca gibi aldandım
Şimdi ol hānde ile jāle gibi giryānım¹⁶⁶⁸
- 5 Telh-kām etmek için loķma-i şirīn şunup
Zehri helvāda ķodu āh baña devrānım¹⁶⁶⁹
- 6 Serhadāt-ı ‘Aceme bir sene eçvel gitdim
Şervetimden ayıran ol sefer-i İrānım
- 7¹⁶⁷⁰ Bezl-i cehd eyledim ol hıdımete mālen bedenen
Şān-ı devlet diyerek ķal‘alara ihsānım¹⁶⁷¹
- 8¹⁶⁷² Geldim İstanbula ammā ki perişān-ahvāl
Dedim erbāb-ı ni‘am vāķıf-ı hāl ü şānım
- 9 Şöyle on māh mürūr etdi ki mehtāb gibi
Her gece zāhir olur ‘āleme bir noķşānım
- 10 Oldu yağmā-şüde-i dest-i zarūret bir bir
Kalmadı zerre ķadar rābıta-i sāmānım
- 11 Bir horāsānī hemān ķaldı veremden şişmiş
Üstühvānım şayılır ğamla benim akrānım¹⁶⁷³
- 12 Bulamam ķāk-i girībāna daħi bir fırşat
Pençe-i keşmekeş-i ğā’ilede dāmānım
- 13 Kıldı dīvān-ı hümāyūna dūyūn ehli hücüm
Kāđī-‘askerlere buyruldu meded fermānım

1666 B1 63a, İ2 109, İÜ 110b, MA-, T1-

‘Arz-ı Hāl-i Mevzūn Be-Ĥāzret-i Seyyidā Efendi B1; Tezkire-i Manzūme Be-Re‘İsü’l-Küttāb Rāşid Efendi İ2

1667 A İ2, İÜ: Ey B1

1668 gibi İ2, İÜ: ile B1

1669 devrānım İ2, İÜ: dermānım B1

1670 B1’de 7. beyit “Ĥüsn-i zānn eyledim eyyāma meger hāşşāsın / Dedim erbāb-ı ni‘am vāķıf-ı hāl ü şānım” şeklindedir.

1671 ķal‘alara İ2, İÜ: şā’ibe-i B1

1672 B1’de 10. beyit olup 2. mısraı “Kalmamış zerre ķadar rābıta-i sāmānım” şeklindedir.

1673 Üstühvānım B1: Üstühvānı İ2, İÜ

- 14 Hâzret-i Râşid Efendiye figân eyleyerek
Hâl-i nâ-şadı beyân etmiş idim sultânım
- 15 Keremi var ola va' d-i kerem etdi ammâ
Kalmamışdır 'alima'llâh benim meydânım
- 16 Ramazânı nice bu hâl ile bayram edeyim
Bunca âlâm-ı felek olmuş iken şa' bânım
- [111a] 17 Varıp ol hâzrete inhâ-yı du' âdan soñra
Aña ' arz eyle bütün hâl-i dil-i nâlânım¹⁶⁷⁴
- 18 De ki meddâhıñ olan **Fâzıl**-ı nâ-şâda amân
İşte hengâm-i ' inâyet a maķâdir-dânım
- 19 Ol sitem-dîde-i nâ-kâma yetişsin keremiñ
Telef olmaķdan ise âh o ma' ârif-kânım¹⁶⁷⁵
- 20 Çâresiz kalmış amân ğamla o bî-çâre meded
Aña bir çâre bul ey çâre-res-i devrânım¹⁶⁷⁶
- 21 Seyyidâ böyle niyâz ile varıp hâzretine
Göreyim işte zamânıñ a mürüvvet-kânım¹⁶⁷⁷
- 22 Ğonce-i devlet ü câhıñ ola hemvâre küşâd
Gülşen-i zevk ü şafâda kâlasın sultânım

**KAŞİDE-İ MÜZEYYEL BE-RİKÂB-I ŞÂH-I ENÂM
SULTÂN SELİM HÂN U ' ARZ-HÂL-İ NÂ-KÂM** ¹⁶⁷⁸

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...-

- 1 Biz ki her hayr u şeri sūy-ı Hudâdan biliriz
Bir kaçâ başımıza gelse kaçâdan biliriz
- 2 Ne sitemden müte 'ezzi ne keremden maħzûz
' Ârifiz ' ârifi biz böyle rızâdan biliriz
- 3 Nitekim fark ederiz buhl ile her nâ-pâki
Merd-i pākize-dili şab' -ı seşâdan biliriz¹⁶⁷⁹
- 4 Nice vişnâb-fürüşu meges eyler temyîz
Biz de ol dilber-i şirini kaçâdan biliriz¹⁶⁸⁰

1674 inhâ-yı B1: ešnâ-yı İ2, İÜ / Aña ' arz eyle bütün İ2, İÜ: Söyle ol zâta ki bu B1

1675 Ol İ2, İÜ: O B1 / yetişsin İÜ: yetişip B1, İ2

1676 ğamla o İ2, İÜ: Fâzıl-ı B1

1677 varıp İÜ: anıñ B1, İ2

1678 B1 25b, İ2 110a, İÜ 111a, MA 4, T1 20a

Gazel-i Müzeyyel Be-Rikâb-ı Şâh-ı Devrân u ' Arz-ı Hâl-i Nâ-Kâm B1, İ2; Der-Sitâyiş-i Sultân Selim Hân MA; Gazel-i Müzeyyel Be-Rikâb-ı Şâh-ı Enâm u ' Arz-ı Hâl-i Bende-i Nâ-Kâm T1

1679 nâ-pâki B1, İ2, MA, T1: murdârı İÜ

1680 vişnâb B1, İ2, İÜ, T1: dūşâb MA

- 5 Çünkü hürşide nişân çehre-i şubh-ı kâzib
Biz zuhûrunu o mâhiñ rukabâdan biliriz¹⁶⁸¹
- 6 Gam-ı dünyâ ile olmuş o daği kayda esîr
Biz ise **Fâzılı** evvel ' ukalâdan biliriz
- 7 Bir kıatı miñnete düşmüş nice saht-ender-saht
Pâre-i seng-i siyeh destine lâdan biliriz¹⁶⁸²
- 8 Bahtımızdan biliriz her sitemi ammâ kim
Keremi pâdişeh-i kâm-revâdan biliriz
- 9 Hâzret-i Şâh Selîm Hân ki zamânın halka
Zübde-i mâye-i eyyâm-ı şafâdan biliriz
- 10 Zât-ı pâki ki su'âl olsa melâ'ik derler
Bir melekdir ki nüzûl etdi semâdan biliriz
- 11 ¹⁶⁸³ Meclis-i enver-i şâhânesi kim maṭla' -ı nûr
Anda ilhâm-ı Hüdâyı nüdemâdan biliriz¹⁶⁸⁴
- 12 ¹⁶⁸⁵ Şevket ü devletine nisbet ile Dârâyı
Vezn olunsa zu'afâ-yı vüzerâdan biliriz
- [111b] 13 Yedigim nân gibi ra' nâ bilirim ihsânın
Âsumânın keremin ebr-i ' aṭâdan biliriz
- 14 ¹⁶⁸⁶ Nûr-ı maḥz olduğunu ğurre-i ' Oşmânide
Ṭal' at-ı mihr-i cihân-tâbı ziyâdan biliriz
- 15 ¹⁶⁸⁷ Biliriz mülke bunun himmetidir sedd-i sedîd
Belî İskenderi ancak kudemâdan biliriz
- 16 Dâverâ köhne sühândan bilinir ğayr ammâ
Fâzılın şî' rini bu tâze edâdan biliriz¹⁶⁸⁸
- 17 **Fâzıl** oldur ki ḥasûd eyleye fâzılın ikrâr
Şorsalar der ki o zâtı fuṣalâdan biliriz
- 18 Ezkiyâdan zurefâdan küremâdan hâlâ
Fuşahâdan bülegâdan şu' arâdan biliriz
- 19 Urmasın külçe-i eş'ârına maḥlaş-ı damğa
Biz o ḥâlîş gümüşü levn-i cilâdan biliriz¹⁶⁸⁹

1681 hürşide B1, İ2, İÜ, T1: hürşid MA

1682 Bir kıatı İÜ, MA: Öyle bir B1, İ2, T1

1683 B1, İ2 ve T1'de 16. beyittir.

1684 sedîd B1, İ2, İÜ, MA: metin T1

1685 B1, İ2 ve T1'de 12. beyittir.

1686 İ2, T1- / B1'de 8 ve MA'da 10. beyittir.

1687 MA-

1688 bu B1, İ2, İÜ, T1: bir MA

1689 levn-i B1, İ2, İÜ: reng-i MA, T1

- 20 Ne ‘ayār olduğu ma‘ lüm o ‘ ayyār-ı sühan
 Tab‘ını biz kalem-i nādire-zādan biliriz
- 21 Eşkiden bildiğiniñ zāt değil bi-çäre
 Gamla şimdi anı biz ehl-i belādan biliriz¹⁶⁹⁰
- 22 Bize bildirme yeter ehl-i belā olduđuñu
 Biz ki **Fāzıl** seni tā *kālū belādan* biliriz
- 23 Ğazeli mihr-i du‘ ā ile yeter hatm eyle
 Bende-i şadıķı biz hayr-du‘ ādan biliriz¹⁶⁹¹
- 24 Haķ şeh-i ‘ālemi evrengde kılsın bākī
 Bize āsāyişi ol zāta beķādan biliriz
- 25 Şevket ü sıhhat ile tal‘ atı raķşān olsun
 Zāt-ı vālāsını envār-ı hüdādan biliriz
- 26 Nezd-i Mevlāda du‘ ā-yı dil-i pāk-i **Fāzıl**
 Müstecāb olduğu iħlāş u şafādan biliriz
- 27 Evveli her ne ise şimdi o sāhib-tevbe
 Evliyādan değil ammā şulehādan biliriz¹⁶⁹²

**KAŞİDE EZ-BERĀY-I KETHÜDĀ-YI HAZİNE ŞÜDEN-İ
 İSMĀ‘İL ĀĜĀ VEFFAĶA’LLĀH**¹⁶⁹³

Fā‘ ilātün / Fā‘ ilātün / Fā‘ ilātün / Fā‘ ilün

-. - - / - . - - / - . - - / - . - -

- 1 Āferin ey pādīşāh-ı ‘ālem ü ‘ālī-cenāb
 Āferin ey kāmķār u kām-bin ü kām-yāb
- 2 Āferin bir hoşca iş tutduñ ki ey şāh-ı cihān
 Eyledi taħsin-i fikr-i pākile her şeyħ ü şāb
- 3 Ya‘ nī bir zāti hazīne ketħüdāsı eyledin
 Kim anı herkes daħi etmişdi evvel intihāb
- 4 Hazret-i Gencūrī İsmā‘İL Āĝā kim dergehi
 Feyz-i Haķdan devlet ü iķbāle olmuştur me‘āb
- 5 Şāhib-i tedbīr-i şā‘ib ‘āķil-i rüşen-zāmīr
 Kim çerāĝ-ı re‘yine nisbetle tīre āfitāb
- 6 Fikri bir deryā ki kaşd etse eger tedbīr ile
 Ķubbe-i vālā-yı gerdün gibi olurdu ħābāb

1690 biz: İÜ, MA-

1691 biz hayr-du‘ ādan B1, İ2, MA, T1: iħlāş-ı du‘ ādan İÜ

1692 Evveli İÜ, MA: Şābīķān B1, İ2, T1

1693 ARŞ 26, B1-, İ2-, İÜ-, MA-, T1-

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 533/38’de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218’dir. Arşiv kayıtlarındaki manzumenin altında Fāzıl tarafından yazılan 1206 tarihi bulunmaktadır.

- 7 Nükte-dân u hürde-bîn ü şāhib-i fikr-i daķık
Kim nazîrin görmemiş aslâ bu çerh-i âşiyâb
- 8 Bahtı yâver tâli‘ i firûz ki cümle ahterân
Tâli‘ inden etmede yümn ü sa‘ âdet iktisâb
- 9 Hürde-bîn kim zâtıdır ol merdüm-i çeşm-i zamân
Her ne ki işlerse hâķķâ kim odur ‘aynü’s-şavâb
- 10 Dest-i cûdu kaṭre-riz olmaķdadır şayf u şitâ
Reşkden şimdi ‘aceb mi girye eylerse şehâb
- 11 Hüşmendâ mû-şikâfâ sine-şafâ ‘arifâ
Ey ki her sözünde muzmer nükte-i faşlü’l-ḥiṭâb
- 12 Sensin ol âgâ-yı ‘âlî-rütbesin kim kadriñiñ
Rütbe-i ednâsıdır bâlâ-yı çerh-i nüh-kıbab
- 13 Sende bu inşâf u bu ḥilm ü merâhim var iken
Gam yeme hâşıl olur her maṭlabıñ bî-izṭırâb
- 14 Ben riyâ etmem yalanı söyleyemem hâşâ ki ben
Eyleyem dünyâ için bu güne fi‘ li irtikâb
- 15 Ma‘ rifet sende mürüvvet sende himmet sendedir
Sende ef‘âl-i cemîle ol ķadar kim bi-ḥisâb
- 16 Hem hazine hem ahâlî-yi hazine cümlesi
İftihâr etsin senin zâtıñla tâ rüz-ı ḥisâb
- 17 Sen hazine kethüdâsı olduĝuñ demde bütün
Erdiler maķşûda oldu her birine fetḥ-i bâb
- 18 Kimi kâm aldı kimisi maṭhar oldu luṭfuña
Kimi şâd oldu kimi ķapuña etdi intisâb
- 19 Kalmadı bir kimşe hiç maķşûda nâ’ il olmadık
Var ise bir bu hâķir bir de dil-i pür-izṭırâb
- 20 Var mı hiç kâm almadık şimdi su’âl olsa eger
Bir gönülden bir daḥi benden gelir ancak cevâb
- 21 Devletüñde ben daḥi şâdân olurum ĝam yemem
Müstedâdım ol sen hemân devletle ey ‘âlî-cenâb
- 22 Âh ammâ ne’yleyim müstaĝnî ṭab‘ım var aña
Heft-deryâ görünür bir cür‘a yâ bir kaṭre âb
- 23 Fâris-i ablaķ-süvâr-ı ‘arşa-i nazmım daḥi
İşte meydân-ı süḥan var mı bana bir hem-rikâb
- 24 Münḥaşırdır bîkr-i ma‘ nâ duḥter-i endişeme
Mündericdir her sözümde ma‘nî-i ümmü’l-kitâb
- 25 Etdiĝim da‘vâya şimdi ḥalk şāhiddir bütün
Belki ervâḥ-ı melek va’llāhu a‘lem bi’s-şavâb

- 26 Lâfı o **Fâzıl** h l ş u Őıd kla Şimden gerü
Desti ni a geldi heng m-ı du   -i m stec b
- 27 H zret-i All h v c du  her h tardan Őalasım
Hıfzı olsun sa na d  çim k t-ender-kat h c b
- 28 Bunda   izz   c h u devlet anda Firdevs-i ber n
 ki d ny dan mur d üzre olasın behre-y b¹⁶⁹⁴

[112a] **BER Y-I D LBER-  M SEV  K ŐŐA-  BEN  İSR   İL
B -EYM N-I GÜLİZ**¹⁶⁹⁵

Fe  il t n / Mef  ilün / Fe  ilün

...--/...--/...--

- 1 Ey Yeh d  be-H zret-i Mevl 
Be-Cen b-ı Kel m-i H k M s ¹⁶⁹⁶
- 2 Be-cen b-ı mükerrem-i H r n
O mu  azzam bir der-i v l ¹⁶⁹⁷
- 3 Be-m n c t-ı v d -yi Eymen
Be-dirahŐ n -yi *yed-i beyz *¹⁶⁹⁸
- 4 Be-hir sendeg -yi k lb-i Kel m
 bu olduda *hayyet n tes   *¹⁶⁹⁹
- 5 Be-nid -y  büzürg-i l h t 
*L -tehfaf inne Rabbeke  l-a   l *¹⁷⁰⁰
- 6 Be-ber-efr z -yi Kel m ber- t r
Görmege n r-ı H zret-i Mevl ¹⁷⁰¹
- 7 Be-tecell -yi n r-ı    lem-s z
Be-s c d- veri-yi   arz u sem ¹⁷⁰²

1694 Kasidenin bitiiminde Şu ifade yer almaktadır: “Bende-i du   -h n-ı dev m-ı devlet-i Őum  el-H k r F zıl-ı H zine”

1695 B1 104a, İ2 111a, İ  112a, MA 50, T1 58b
Diğer Kaşide-i Nev-Zuh r MA

1696 “Ey Yahudi! Hazret-i Allah iin, Allah’ın Kelim’i olan Hz. Musa iin”

1697 “Muhterem Hz. Harun, o aziz, yüce kardeşi iin”

1698 “Eymen Vadisi’ndeki m nacet iin, yed-i beyzanın parlamas  iin”

1699 “Fe-elk h  fe-iz  hiye hayyet n tes   . / M s  da onu attı. Bir de ne görsün o, hızla akan bir yılan olmuş!” (T h /20).

“Asas  koŐan kocaman bir yılan olduğunda Kelim’in (Hz. Musa) kalbinin korkmas  iin”

1700 “L  tehaf... / Korkma...” T h  / 68; Diğer iktibas Kur’an-ı Kerim’de Şu Şekilde gemektedir: “...en  rabb k m ”l-a’l ... / Ben sizin en büyük rabbinizim.” N zi t/24. “İlahi  lemden gelen büyük ‘Korkma, Şüphesiz ki Rabb’in en yücedir.’ sesleniŐi iin”

1701 efr z -yi İ2, İ , MA, T1: efr d -yi B1 / ber B1, İ2, T1, MA, T1: be İ . “Kelim (Hz. Musa)’ın Hazret-i Allah’ın nurunu görmek amacıyla Tur’a yükseltilmesi iin”

1702 “Evreni yakan nurun tecellisi iin, yerin ve göğün secdeye getirilmesi iin”

- 8 Be-güdāzī-yi Tūr u cān-ı Kelīm
Be-fürūzī-yi naḥl şem^c āsā¹⁷⁰³
- 9 Be-nidāhā-yı *len-terānī* kim
Dil-i Mūsāya oldu şerḥa-küşā¹⁷⁰⁴
- 10 Be-firistādegī-yi ^c İmrānī
Ḳavm-i Fir^c avna etmege ğavġā
- 11 Be-Ḥudāvendġārī-yi Fir^c avn
Eyledikde cihāna istilā
- 12 Be-bülendī-yi şarḥ-ı Hāmānī
Ki cihān içre idi bi-hemtā
- 13 Be-ḥırāş-ı dil-i füsünkārān
Çüb-ı Mūsā olunca ejderhā
- 14 Be-fiġānī-yi sāḥirān be-niyāz
*Rabbenā innenā kad-āmennā*¹⁷⁰⁵
- [112b] 15 Be-firārī-yi kavm-i İsrā[’]İL
Be-şikāfī-yi sine-i deryā
- 16 Be-rehā-yābī-yi gürūh-ı Kelīm
Be-ġariķi-yi millet-i a^c dā
- 17 Be-zebūnī-yi millet-i Ḳıbtī
Be-tüvānī-yi fırķa-i Mūsā¹⁷⁰⁶
- 18 Be-fütādī-yi kavm-i İsrā[’]İL
Tīh-i nā-yāb-ı ġamda şubḥ u mesā¹⁷⁰⁷
- 19 Be-zenişkāri-yi ^c aşā-yı Kelīm
Be-dü-nim-sāzī-yi dil-i ḥārā¹⁷⁰⁸
- 20 Be-zuhūr-ı düvāzdeh çeşme
On İki sıbṭ için olup icrā
- 21 Be-ni^c amhā-yı bī-şümārī-yi Ḥak
Bakl u kıssā vü *menn* ile *selvā*¹⁷⁰⁹
- 22 Be-ġamām-ı büzürg-i sāye-fiġen
K’oldu ecdadınız ile hem-pā

1703 güdāzī-yi B1: gūzārī-yi İ2, İÜ, MA, T1

1704 Be-nidāhā-yı B1, İ2, İÜ, T1: Be-nidāhā ki MA. “...Len terānī / ...Sen beni asla göremezsın...” A’rāf/143

1705 Mısradaki iktibas Kur’an-ı Kerim’de şu şekilde geçmektedir: “...Rabbenā innenā āmennā.../...Rabbimiz, biz iman ettik...” (Āl-i İmrān/16)

1706 millet-i B1, İ2, MA, T1: zümre-i İÜ

1707 fütādī-yi B1, İÜ, MA, T1: fūdāde-i İ2 / nā-yāb-ı ġamda B1, İ2, MA, T1: nā-yāb içre İÜ

1708 sāzī-yi B1, İ2, İÜ, MA: sāz-ı T1

1709 “... Fed’u lenā Rabbeke yuhric lenā mimnā tünbitü’l-ardu min baklihā ve kıssā’ihā... / ... Bizim için Rabbine dua et de bize topraġın mahsullerinden; sebzelerinden; kabakġillerinden... bitirsın.’...” (Bakara/61) “...Ve enzelnā aleykümü’l-menne ve’s-selvā... / ...Ve size, kudret helvası ile bıldırcın gönderdik...” (Bakara/57)

- 23 Be-kitāb-ı müşerref-i Tevrāt
Be-Zebūr u be-Ḳuds-i cān-efza
- 24 Be-‘ Üzeyr ü be-Sāmiri-yi ḳadīm
Be-peresti-yi ‘ icl-i ḥüb-edā
- 25 Be-Semū ‘el be-Ḥazret-i Sem‘ ün
Be-cenāb-ı ekābir-i ḳudemā
- 26 Be-büzürgi-yi yevm-i Sebt-i şerīf
Ki odur günler içre bī-hemtā
- 27 Be-Ḥamīrsiz hem be-‘ Iyd-i Ḳamuş
Ol iki rüz-ı sa‘ d u nūr-efzā¹⁷¹⁰
- 28 Be-zebān-ı faşih-i ‘ İmrānī
Ol lisān-ı zarīf ü sine-küşā
- 29 Be-cemā‘ atbaşı be-ḥāḥāmān
Be-bevāḳi-yi puḥte vü ḥāmḥā¹⁷¹¹
- 30 Öldüm öldüm amān a cānānım
Ḳıl beni bir vişāl ile iḫyā
- 31 Ne bu ṭavr u ‘ inād u cevr ü sitem
Ne bu nāz u edā bu istiḡnā
- 32 Dil ki şandūḳa-i Yehūd gibi
Ya‘ nī şandūḳa-i ḳazā vü belā
- 33 Çār-mih-i felākete ḳoyduñ
Ben Mesihā mıyım nedir bu ezā
- [113a] 34 Ṭatlı reftār ile şeker-ḥandiñ
Baña bu zehri yutduran cānā
- 35 Sebt gününde cān yaḳar gamzeñ
Buña rāzi mi Ḥazret-i Mūsā
- 36¹⁷¹² Şiše-bāz u perende-bāz u daḥi
Ḥoḳḳa-bāz u cüvān-ı raḳş-ārā
- 37 Ḥabs eder şişe içre şad-‘ ifrit
Ol füsün-pişe istese farzā
- 38 Çeşmi sehḥār kendisi sehḥār
Dil-i bī-çāre nice bula rehā
- 39 Nigeh-i sine-dūzu reh-zen-i dīn
Gamze-i mesti ‘ āfet-i dünyā¹⁷¹³

1710 Ḳamuş B1, İ2, İÜ, T1: Ḳamış MA / nūr-efzā B1, İ2, MA, T1: rüşen-zā İÜ

1711 bevāḳi-yi B1, İ2, İÜ, MA: berāti-yi T1

1712 İ2, MA, T1-

1713 Nigeh-i sine-dūzu B1: Nigehi sine-düz-ı İ2, MA; Nigehi sine-dūzu İÜ; Nigehi sine-düz u T1

- 40 Mār-ı zülfü belâ-yı çüb-ı Kelīm
Sâ' idi ğıbta-i yed-i beyzâ
- 41 Düşme ey dil Yehüda bihüde
Müslümânda güzel mi yok ' acabâ
- 42 ¹⁷¹⁴ Ehl-i İslâmdan yeter şerm et
Beni ey tab' eylediñ rüsvâ
- 43 Kâfiye çok u derd çok **Fâzıl**
Tâ-be-mahşer eder misin şekvâ

**KAŞİDE-İ BEÇÇE-İ RE'İSÜ'L-KÜTTÂB RÂTİB EFENDİ
BERÂY-I TAKDİM-İ HÜBÂNNÂME NÜVİŞTE** ¹⁷¹⁵

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...--/...--/...-

- 1 Hâzret-i Râtib Efendiye sezâ
Ölsa bu nâme-i zibâ ihdâ
- 2 Zât-ı vâlâsı re'îsü'l-küttâb
Tab'-ı çâlâki ' amimü'l-büleğâ
- 3 Fıkr ü tedbiri pesend-i cumhür
Kâlemi şübhe-küşâ-yı dünyâ
- 4 Himmet-i eşrefine nüh-pâye
Nerdübân oldu sipihri-i vâlâ
- 5 Oldu ismiyle bu *Hübânnâme*
Revnağ-ı dilber-i pāk ü zibâ
- 6 Güyiyâ cümle milel gelmişdir
Hâk-i pâyına ola nâşiye-sâ
- 7 Ben de dergâhına geldim **Fâzıl**
Şıdqla eylemege ' arz-ı du'â
- 8 Eyleye zât-ı şerifiñ dâ'im
Şadr-ı devletde Cenâb-ı Mevlâ
- 9 ' Ömrüñ iqbâlle efzün olsun
Ey keremkâr-ı gürüh-ı şu' arâ
- 10 Görelim mesned-i vâlâda seni
Devlet ü rif' at ile şubh u mesâ

1714 T1-

1715 B1-, İ2-, İÜ 168a, MA-, T1- (İÜ nüshasında tarihlerin arasında yer alan bu manzume, kaside olması hasebiyle buraya eklenmiştir.)

MÜLÂTAFE BERÂY-I TÜRK DELİ OŞMÂN EZ-
 HADEME-İ KAPUDÂN-I DERYÂ KÜÇÜK HÜSEYİN
 PAŞA¹⁷¹⁶

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

... - / ... - / ... - / ... -

I

- 1 TÜRKE 'âdet bu ki hayvân derler
- 2 'Âlim olsa yine nâdân derler
- 3 Bezm-i 'irfânda yoğurtlarsa eger
- 4 Var mıdır TÜRKE bir ayrılan derler

II

- 1 Olsa Kârûn yine derler hammâl
- 2 Şîr eger olsa yine adı çaçal¹⁷¹⁷
- 3 Var iken anda o nâ-puhte fi'âl
- 4 Pîr olursa dahî oğlan derler

III

- 1 Hâr gibi böyle bakarken mebhût
- 2 Nice eyler zürefâ bunda sükût
- 3 Ya eşek lâlesi yâ hâm armût¹⁷¹⁸
- 4 Şaçalı sebze-i bostân derler

IV

- 1 Olsa dâna yine derler şaşkun¹⁷¹⁹
- 2 Kuzu olsa yine derler koyun
- 3 Hem küheylân ise derler çapkun
- 4 Gâh'ce maşhara-i şeytân derler

V

- 1 Boyñuzuyla düşürüp şarığını¹⁷²⁰
- 2 Ayağından çıkarıp çarığını
- 3 Görseler topuğunuñ yarığını
- 4 Öküz olmuş yine insân derler

VI

- [113b]
- 1 TÜRK eger hüsne olsa âhû
 - 2 Yine tab'ı olur elbet bed-hû
 - 3 Yine derler aña doğmuz ayu
 - 4 Kahramân olsa da çübân derler

1716 B1 105a, İ2 112a, İÜ 113a, MA-, T1 59b

1717 adı çaçal B1, İ2, T1: adına çaçal derler İÜ

1718 armût B1, T1: armüd İ2, İÜ

1719 derler B1, T1: der İ2, İÜ

1720 Boyñuzuyla İ2, İÜ, T1: Boyñuzu geh B1

VII

- 1 Olmasa bende-i bâb-ı zî-şân
- 2 Aña dünyâyı ederdim zindân
- 3 Adını eyleyelim bâri¹⁷²¹ ayân
- 4 Deli hayvân Deli¹⁷²¹ Oşmân derler

BERÂY-I DÜKKÂNÇE-İ CERRÂH KI PÜR EZ-ĤÛBÂN BÛD¹⁷²¹

Fe¹ilâtün / Fe¹ilâtün / Fe¹ilâtün / Fe¹ilün

...../...../...../.....

- 1 Sen¹ ilâc eyler iken yâresine insânîñ
Eyledi bağrımı pür-yâre seniñ dükkânîñ
- 2 Çâk çâk oldu meded cism-i nizârım kerem et
Var ise zaħmıma cerrâhım eger dermânîñ¹⁷²²
- 3 Bir alay ğamzesi cellâd u nigâhı fassâd
Ademiñ mey yerine nüş ediyorlar kıanıñ
- 4 Sen¹ ilâc etmedesin zaħmına halkıñ ammâ
Bir taraftan yine zaħm açmadadır ĥübânîñ
- 5 Zaħm-ı cân u dili ol yâre şikâr etmek için
Dest-i kaşşâbda feryadı gibi kırbânîñ
- 6 **Fâzılâ** olmuş iken her müjesi bir neşter
Merhem-i vuşlat-ı cânânı umar hem cânîñ

BERÂY-I REFTEN BE-ĤİDMET ĞÛFTE¹⁷²³

Mefâ¹ilün / Mefâ¹ilün / Fe¹ülün

...../...../.....

- 1 Be-fermân-ı şeh-i ğerdün-merâsim
Çün oldum serĥad-i İrâna¹ âzim
- 2 Dokuz ay eyledim ğeşt-i memâlik
Felek yâver daħi tâli¹ mülâyim
- 3 Gelip gitdi ise kırık elli kîse
Bi-ĥamdi'llâh ki geldim sağ u sâlim
- 4 Cihâna ğam yemem bi'llâhi **Fâzıl**
Hemân kıalsın cihânîñ şâhı dâ'im

1721 B1 105a, İ2 112b, İÜ 113b, MA 56, T1 60a (Bu manzume, gazeller arasında da bulunmaktadır. 97. gazel olup 5 beyittir.)

Berây-ı Dükkânçe-i Cerrâh ki Pür-Ez-Ĥübân B1, T1; Medĥ MA

1722 eger B1, MA, T1: amân İÜ, İ2

1723 B1 106, İ2 112b, İÜ 113b, MA 55, T1 61a
Berây-ı Reften-i Ĥıdmet B1; Medĥ MA

BERĀY-I MAĦLAŞ-DĀDEN-İ ŐEYĦ-İ MĀ FĀZİL
FAĦİRULLĀĦ¹⁷²⁴

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

. --- / . --- / . --- / . ---

- 1 Semādan nāzil oldu maĦlaşım **Fāzıl** FaĦirullāĦ
İki dünyāda olmaz mı 'aziz ol kim ĦaĦiru'llāĦ
- 2 Beden biründan ez-behr-i Ħātır Ħalk ile meşgūl
Gönül Ħalvet-serā-yı enderūn iĸre semiru'llāĦ
- [114a] 3 Kafesde bir hūmādır āşiyān-ı lā-mekān özler
Gönül pā-beste-i kayd-ı 'anāşır bir esiru'llāĦ
- 4 Gönül āyīne-i 'ālem-nūmāsın pāk iseñ am mā
Be hey ĸāfil seniñ mir'āt-i pākiñdir zāmiru'llāĦ
- 5 Dil-i pākim dü-'ālemden 'aceb mi olsa mūstaĸnī
Semādan nāzil oldu maĦlaşım **Fāzıl** FaĦirullāĦ

TEMESSÜK-İ MANZŪME-İ PİR-İ MUĸĀN¹⁷²⁵

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

. --- / . --- / . ---

- 1 Vech-i tahrir-i Ħurūf oldur ki
İşbu biñ iki yüz ile iki¹⁷²⁶ [H 1202 / M 1787]
- [116a] 2 ĸurre-i māĦ-ı rebī' ü'l-evvel¹⁷²⁷
Nev-bahār oldu Ħazānim ne güzel¹⁷²⁸
- 3 Düşdüm ayaĸına pīr-i muĸaniñ
Daĸi muĸbeĸeniñ öpdüm deheniñ
- 4 Cevher-i 'aĸlımı verdim rehne
İstedim bir iki rıtl-ı köhne
- 5 Dil-i divāne baña oldu kefīl
Hem hevā vü hevesim oldu vekīl
- 6 Mā-Ħaşal gönderip ol pīr-i kühen
Bize sākī ile bir ĸarz-ı Ħasen
- 7 Bir iki rıtlā o da bāliĸ idi
Ħāzır-ı meclisimiz bāliĸ idi¹⁷²⁹

1724 B1 106b, İ2 112b, İÜ 113b, MA 55, T1 61b
MaĦlas-nāme MA

1725 B1 106b, İ2 113a, İÜ 115b, MA 53, T1 61b
Şüret-i Temessük-i Bāde MA

1726 ile iki B1, İ2, İÜ, T1: yigirmi iki MA

1727 1 Rebiülevvel 1202/11 Aralık 1787

1728 oldu İÜ: olsa B1, İ2, MA, T1

1729 Mısraın "Ħāzır-ı meclisimiz bāliĸ idi" şeklinde okunması da mümkündür.

- 8 Yed-be-yed aldık o bintü'l-^cinebi
Oldu şâhid buña minâ çelebi¹⁷³⁰
- 9 Daği ol demde şühüd-ı meclîs
Lâle vü sünbül ü çeşm ü nergis
- 10 Şâhidiñ biri kebâb-ı ibn-i ğanem
Daği peymâne efendi mağrem
- 11 Keyf derler daği bir vaşî dost
Nâgehân bezme gelip yaydı post
- 12 Daği hum nāmına bir pîr-i şîmîn
Küşe-i meclise olmuşdu nişin
- 13 Oldu bu bey^c-i neşâ-encâma
Daği şâhid iki dilli hâme¹⁷³¹
- 14 Hem siyeh çehre mürekkeb şâhid
Birisi de ikiyüzlü kâğıd
- 15 Veresi gerçi şunan bâdeye dest
İki kerre olur imiş ser-mest¹⁷³²
- 16 Oldu bu bey^c ne sūd u ne zarar
Va^c desi oldu şabâh-ı mağşer
- 17 Râkım-ı ahıf olan ^câşık-ı mest
Fâzıl-ı cür^c a-keş ü bâde-perest¹⁷³³

DER-ĦAĦĦ-I SEYYİDÂ EFENDİ NÜVİŞTE-BÛD ¹⁷³⁴

Fe^c ilâtün / Fe^c ilâtün / Fe^c ilâtün / Fe^c ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Seyyidâ âşaf-ı devrâna müffetişsin sen
Saña lâzım idi ĦaĦĦ-ı zu^c afâyı teftiş
- 2 Ne demekdir ki civârında seniñ sultânım
Şekve-i ĦaĦĦ-ı civâr eyleye Ħaste derviş
- 3 Ne revâ semt-i şerîfînde olam güm-geşte
Meded oldur ola hem-sâyelere Ħayr-endiş
- 4 ĦaĦĦ-ı cârı o kadar tavsiye kılmış Cibrîl
Tâ ki mirâşa girer şandı anı şâhib-kîş
- 5 Bilirim Bekrî degildir şehri degildir zâtıñ
Bî-vefâlıkların ehl-i dile verdi teşviş

1730 bintü'l-^cinebi B1, İ2, MA, T1: beytü'l-^cinebi İÜ

1731 Oldu B1, İ2, İÜ, T1: Erdi MA

1732 gerçi İ2, İÜ, T1: her ki B1, MA / şunan İ2, İÜ: şunar B1, MA

1733 Râkım-ı ahıf İ2, İÜ, T1: Râkım-ı ahıf B1 / Râkım-ı Ħarf MA

1734 B1 63a, İ2-, İÜ 190a, MA-, T1-

Lañife-güne Der-ĦaĦĦ-ı Seyyidâ Efendi B1

- 6 Bārî bir semt-i Vefâ cānibine naql edelim
Tâ-be-key fikr-i cefâ hâtırı kılsın taħriş
- 7 Bārî teftiş-i kulüb eyle ki Fâzıl gibi hiç
Bu nevâhide ‘aceb var mı derünü dil-riş

**MEDHİYYE-İ RE’İSÜ’L-KÜTTÂB MEHMET ‘ÂRİF
EFENDİ** ¹⁷³⁵

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 Ğam-ı firqatle dile derd-i firāvān geldi
Ol kadar ki baña ölmek atı āsān geldi
- 2 Dil-i bî-çāre bu hāletle gezerken nāgāh
Gerüye ‘avdet edip hurrem ü şādān geldi¹⁷³⁶
- 3 Beni hayretde odu avr u edāsı zīrā
Āh u girye ederek gitdi de hāndān geldi
- 4 Dedim āyā ne haber söyle ki bu tavrından
Dil-i dīvāne benim ‘aqlıma noşān geldi
- 5 Hiç cevāb eylemedi nuku utulmuşdu meger
Çünki ifrāt-ı feraħdan baña hayrān geldi
- 6 Haber alsın diyü cānı daħi tiz gönderdim
O da badım gülerək bezme şitābān geldi
- 7 Hayretinden o daħi nuka mecālī yodur
Aña da şevki meger bî-hād ü pāyān geldi
- 8 aldılar haylî zamān vālih ü hayrān tā kim
Anlara söylemege udret ü imkān geldi ¹⁷³⁷
- 9 Dediler müjde saña ey gilemend-i firqat
Meclise istediğın merd-i sūhan-dān geldi ¹⁷³⁸
- 10 Ya‘ nî ol ‘ārif-i bi’llāh Meħemmed ‘Ārif
Zübde-i zümre-i ehl-i dil ü ‘irfān geldi ¹⁷³⁹
- 11 Havz kenārında olan aşr-ı feraħ-efzāda
İki bālın arasında oturup yan geldi
- 12 Bu sözü söyleyicek anlar o dem şādiden
Ha budur kim ten-i bimarıma dermān geldi

1735 B1 70a, İ2 172b, İÜ 190b, MA-, T1-

Berāy-ı Sitāyiş-i ‘Ārif Efendi B1; Der-Medħ-i Meħmed ‘Ārif İ2

1736 Gerüye B1: Girip İÜ

1737 aldılar B1: aldı İ2, İÜ

1738 gilemend-i B1: gile-hād-i İ2, İÜ

1739 Zübde-i B1, İÜ: Zinde-i İ2

- 13 Der-^ç aķab ben dağı sür^ç atle varıp meclisine
Anı gördükde baña ĥalet-i vicdân geldi
- 14 Gelmedi bir dağı ĥıĥ ĥatıra derd-i firķat
Ĥaşılı vaşl ile bir şevķ-i firāvân geldi ¹⁷⁴⁰
- 15 Bir du^ç ā mevķi^ç idir dest-küşā ol **Fâzıl**
Çünki şimdi yeñiden cismine bir cân geldi ¹⁷⁴¹
- 16 ¹⁷⁴² Eyleye ^ç ömrünü Allāhu Te^ç ālā efzün
Tā cihānda denile āĥir-i devrân geldi

TERKİB-BEND-İ ŞĀH-I CİHĀN ŞEHİD SULTĀN SELİM ĤĀN¹⁷⁴³

Mefā^ç ĭlün / Mefā^ç ĭlün / Mefā^ç ĭlün / Mefā^ç ĭlün

. . . . / / /

I

- [116b] 1 Yine köhne bahārı eyledi bād-ı şabā tāze ¹⁷⁴⁴
- 2 Ťarāvetlerle oldu gülsitān-ı dil-küşā tāze
- 3 Yine dāğ-ı derūnuñ tāzelensin bülbül-i gülşen
- 4 Kİ her bir nev-şüküfe buldu bir neşv ü nemā tāze
- 5 Kādīm Allāh cihān-ı köhneyi etmiş yine tecdīd ¹⁷⁴⁵
- 6 Degil eski ^ç anāşır ĥāk ile āb u hevā tāze ¹⁷⁴⁶
- 7 Gülistān u nihāl ü lālezār u yār-i nev-āyın
- 8 Cihānda ĥaşılı bintü'l-^ç inebden mā^ç adā tāze ¹⁷⁴⁷
- 9 Gāzel Ťurfanda ma^ç nā nev-żuhūr u şiveler nāzik ¹⁷⁴⁸
- 10 Beyātī nağme etsin muṭrib olmaz hep şafā tāze ¹⁷⁴⁹
- 11 Ĥırām etsin hemān ol nev-fidanım şāĥn-ı gülşende
- 12 Nihāl-i ķaddi servāsā görünsün dā ĩmā tāze ¹⁷⁵⁰

1740 vaşl B1, İÜ: vaşlı İ2

1741 cismine İ2, İÜ: cismime B1

1742 İ2, İÜ-

1743 ARŞ 14, B 35b, İ2 113b, İÜ 116a, MA 35, T1 21a

Yā Müste^ç ān Eyyid Ĥilāfet-i Sultānū'z-Zamān ve Emdüd ^ç Ale'l-Enām Zılālehū İlä Ĥĥiri'd-Devrān ARŞ; Bahāriyye-i Diğer B1; Terķib-Bend-i Bahāriyye Be-Rikāb-ı Şāh-ı Enām Ĥazret-i Sultān Selīm Ĥān MA; Terķib-Bend Der-Zemīn-i Köhne Bahār ve Der-Sitāyiş-i Sultān Selīm-i Kāmķār T1. (ARŞ nüshasında başlık dua formunda olduğu için yine İÜ nüshasındaki başlık kullanıldı.)

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir. Arşiv kayıtlarındaki manzumenin altında Fâzıl tarafından yazılan 1206 tarihi bulunmaktadır.

1744 bahārı ARŞ, B1, İ2, MA, T1: bahār İÜ

1745 tecdīd ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: tāze MA

1746 ĥāk ile āb u ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: ĥāk u bād āb u MA

1747 bintü'l-^ç ineb ARŞ, B1, İ2, MA, T1: beytü'l-^ç ineb İÜ

1748 şiveler ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: ^ç işveler MA

1749 Beyātī ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: Bütānı MA

1750 ķaddi ARŞ, B1, MA, T1: ķadd-i İ2, İÜ

- 13 Egerçi ğamzesi bir köhne üstād-ı sitem ammā¹⁷⁵¹
 14 Nigāh u ʿ işve-i eṭvār u reftār u edā ṭāze¹⁷⁵²
 15 Zuhūr etdi o eski fitne-cünüñ ḥaṭṭ-ı nev-ḥızı¹⁷⁵³
 16 Kühen ʿ uşşākına oldu yeñiden bir belā ṭāze
 17 Efendim sünbüle ʿ arz eyle gel zülf-i perişāniñ
 18 Seniñ ʿ arz-ı cemāl etmeñle artar ey peri şāniñ

II

- 1 Neden sīm-āb-ı cismiñ böyle dā ʿim ıztırāb üzre¹⁷⁵⁴
 2 Revān olduĝda ğüyā kim yürür ṭāk-ı ḥarāb üzre
 3 Yazıldı kâĝid-ı ruhsāra çünkim āyet-i ḥaṭṭıñ
 4 Ruḥuñ būs eylemek de ba ʿ d-ez-in cā ʿiz kitāb üzre¹⁷⁵⁵
 5 Giderken bezmine aĝyār-ı dünüñ sür ʿ at eylersin
 6 Belī āb-ı revān süflī yere cārī şitāb üzre¹⁷⁵⁶
 7 Sorar ḥün-ı dilim büryān ederken baĝrıma ğamzeñ
 8 Meyi nüş eylemek mu ʿ tād-ı çeşmiñdir kebāb üzre
 9 O dil kim sinesin eyler siper tāb-ı fūrūĝundan
 10 Hemān kettāndan bir perde çekmiş māhtāb üzre
 11 Teniñ efsürde kıldı penbe-i mehtābı reşkinden¹⁷⁵⁷
 12 Ruḥuñ damĝa-yı nūr urdu cebīn-i āfitāb üzre
 13 Dil-i Mirriḥi lerzān etmesin mi çeşm-i maḥmūruñ
 14 Gerekdir mest-i lā-ya ʿ kılden olmaĝ ictināb üzre
 15 Ruḥ-ı pür-āb u tāb üstünde gördüm noĝta-i ḥālīñ¹⁷⁵⁸
 16 Meger kim cāy-gir etmek olurmuş naĝş-ı āb üzre¹⁷⁵⁹
 17 Süḥan erbābına bir çeşmi-sāḥir böyle lāzımdır¹⁷⁶⁰
 18 Anı vaşf etmege üstād şā ʿ ir böyle lāzımdır

III

- 1 Ğam-ı dil-süz te ʿ şir eylemiş ammā dil ü cāna¹⁷⁶¹
 2 Çeker bir āteşin zencir ile o yana bu yana
 [117a] 3 Beni pest eyledi bir mertebe gerdün-ı dūn-perver
 4 Giriñānım dolaşdı dāmene dāmen giriñāna
 5 Felekden nāz ile her ḥar-meniş ḥırmen alır ammā¹⁷⁶²

1751 sitem ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: süḥan MA

1752 ʿ işve-i ARŞ, İ2, İÜ, T1: ʿ işve vü B1, MA

1753 fitne-cünüñ ARŞ, T1: fitneniñ de B1, İ2, İÜ, MA

1754 cismiñ ARŞ, İ2, İÜ, MA, T1: çeşmiñ B1

1755 cā ʿiz ARŞ, B1, MA, T1: lāzım İ2, İÜ

1756 süflī yere cārī ARŞ, B1, İ2, MA, T1: süflī ye cārīdir İÜ

1757 mehtābı ARŞ: mehtāb B1, İ2, İÜ, MA, T1 / reşkinden ARŞ, B1, MA, T1: ḥüsnünden İ2, İÜ

1758 üstünde gördüm ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: üzre göründü MA

1759 naĝş-ı İ2, İÜ, MA: naĝşı ARŞ, B1, T1

1760 çeşmi ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: çeşm-i MA

1761 dil-süz ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: dil-süzü MA

1762 her ARŞ, B1, MA, T1: bir İ2, İÜ

- 6 Niyâz ile alınmaz merdüm-i dānāya bir dāne
 7 ʿAtaşdan eylesem şekvâ âteşden eyler imdādım
 8 Beni ʿandir desem âlüde eyler cismimi kana ¹⁷⁶³
 9 Beni ey çerḥ incitme hemān şemşir-i āhımla
 10 Seni ʿāk eylerim dāmāndan tā ʿarf-ı dāmāna
 11 Yeter cevri ü sitem feryād ey çerḥ-i felek feryād ¹⁷⁶⁴
 12 Şikāyet eylerim bi'llāh senden şāh-ı devrāna
 13 Şeh-i vālā ki miḥ-i naʿl-i esbi bir güherdir kim
 14 Olur pīrāye-baḥş-ı tāt-ı şāhān gitse İrāna
 15 Zamān-ı devletinde penbeden feryād eder âteş
 16 O rütbe ʿadli imdād etmede ḥāl-i zaʿifāna
 17 Selim Ḥān-ı muʿallā-nūr-baḥş-ı dīn-i İslāmī
 18 Ki kalb-i pākine āyinedir Mevlānīn ilhāmī ¹⁷⁶⁵

IV

- 1 Vücūd-ı eşrefi kim bāʿiṣ-i āsāyiş-i ʿālem
 2 Fūrūğ-ı mihr-i zātı māye-i ārāyiş-i ʿālem
 3 Vücūd-ı enveri bir şemʿdir kim çerḥ-i pervāne
 4 O şemʿ in şuʿlesī üstündedir hep gerdiş-i ʿālem ¹⁷⁶⁶
 5 Kāvākāyinesidir ey Sikender zīnet-i dünyā
 6 Degildir şimdi mirʿatīn seniñ zībāyiş-i ʿālem
 7 Zuḥalle hem-nişin olmaḥ dilerseñ çerḥ-i atlasda
 8 Bu dergāh üzredir ey māh hep rû-mālīş-i ālem ¹⁷⁶⁷
 9 Mecāl-i eşheb-i iḳbālī olmaz sāḥa-i ḡabrā
 10 Muḥit-i kūh-ı iclālī degil güncāyiş-i ʿālem
 11 Cihān ālām ile hep taş yasadnımış iken şimdi ¹⁷⁶⁸
 12 Per ü bāl-i hümā-yı rāḥat oldu bālīş-i ʿālem
 13 Delīl iḥsānına besdir bu kim eyyām-ı devrinde
 14 Eder daʿvā-yı şīʿr oldu bütün bi-dāniş-i ʿālem
 15 Murād üzre cihān hep kāmūrān oldu zamānında
 16 Bekā-yı devletinden ḡayrı yokdur hʿāhiş-i ʿālem ¹⁷⁶⁹
 17 Cihān durduḡca dursun kim cihāna muḳtedādır bu
 18 Bütün dünyā vü māfihāya şāmil bir duʿadır bu

V

- [117b] 1 Serāy-ı devleti kim seng-i rāhı cevḥer-i elmās
 2 O yerden kesb olur reng-i cilā-yı ziver-i elmās ¹⁷⁷⁰

1763 cismimi ARŞ, İZ, İÜ, T1: çeşmimi B1, MA

1764 çerḥ-i felek ARŞ, MA: çerḥ-i sitem B1, İZ, İÜ, T1

1765 III. Selim'in kullandığı İlhāmī mahlasına atıfta bulunmaktadır.

1766 şuʿlesī: İÜ-

1767 rû-mālīş-i ARŞ, B, T1: rûmāyiş-i İZ, İÜ; ārāyiş-i MA

1768 yaşlanmış ARŞ: yasadnımış B1, İZ, İÜ, MA, T1

1769 devletinden ARŞ, B1, İZ, İÜ, T1: devletinde MA

1770 yerden ARŞ, İZ, İÜ, T1: yerde B1, MA / reng-i ARŞ, B1, İZ, İÜ, T1: reng ü MA

- 3 Şuyun buldu gülistân-ı cihân eyyâm-ı ʿadlinde
 4 Ki her bir nev-nihâl oldu muraşşa ʿhançer-i elmâs
 5 Alınsa hürde-i seng-i şerifi reh-güzârından
 6 Olur şâhân-ı Çîniñ başına bir efser-i elmâs
 7 Nigâh-ı i ʿtibârı düşse bir seng-i siyâh üzre
 8 Olur ol demde nûrâniyyet ile hem-ser-i elmâs
 9 Zülâl-i midhâtıyla öyle şafvet buldu endişem ¹⁷⁷¹
 10 Ki reşkinden bulandı çeşme-i âb-ı ter-i elmâs ¹⁷⁷²
 11 Benim ol şâ ʿir-i cevher-tırâş-ı ma ʿden-i ma ʿnâ
 12 Dilim genc-i güherdir bu kaşidem defter-i elmâs
 13 ¹⁷⁷³ Bu ʿâlemde belî her taş degdi başıma ammâ
 14 ¹⁷⁷⁴ Felekden görmedigim kaldı bir engüşter-i elmâs
 15 Hemân bir nân-pâre maṭlabım altın gibi olmam
 16 Bu rûy-ı zerd ile her pütede h ʿâhişger-i elmâs ¹⁷⁷⁵
 17 Efendim çerh muhtâc eylemişdir Fâzılı şimdi
 18 Du ʿâdan gayrı yokdur bir gîdâsı hâsılı şimdi [1206] ¹⁷⁷⁶

**TERKİB-BEND-İ BAHÂRİYYE DER-SİTÂYİŞ-İ
 SULTÂN SELİM HÂN U DER-HAĞK-K-I NAKL-İ
 HÜMÂYÜN** ¹⁷⁷⁷

Mefâ ʿîlün / Mefâ ʿîlün / Mefâ ʿîlün / Mefâ ʿîlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

I

- 1 Bahâr erdi yine hüsni zemîn başırdı eflâki
 2 Nesim-i şubh-dem kıldı mu ʿatṭar âb ile hâki ¹⁷⁷⁸
 3 Çemen her rengden gösterdi ezhâr-ı ferahnâki ¹⁷⁷⁹
 4 Yine baş egdi nergis bâğda mânend-i tiryâki
 5 Çıkardı gonce sırtından yeşil hârâ-yı şad-çâki
 6 Ruḥ-ı ḥandâni âl ü terlemiş nâzik ten-i pâki ¹⁷⁸⁰
 7 Şabâ imiş meger ḥammâm-ı temmüz içre dellâki ¹⁷⁸¹
 8 ¹⁷⁸² Nice kan dökmesin yâ ʿandelîbiñ çeşm-i nemnâki
 9 Küşâd eyler bu vaḫt-i cân-baḫşâ zihni ü idrâki

1771 öyle İZ, İÜ, MA, T1: reng-i B1

1772 reşkinden B1, İZ, İÜ: reşkinde MA

1773 B1, İZ, İÜ, MA, T1-

1774 B1, İZ, İÜ, MA, T1

1775 Bu rûy-ı zerd ile her ARŞ, B1, İZ, İÜ, T1: Yüzü zerd ile her bir MA

1776 Karşılaştırmaya alınan nüshalarda tarih bulunmamakla beraber Arşiv'deki manzumenin altında "Fâzıl Beg-i Duâkâr" yazısıyla birlikte 1206 tarihi bulunmaktadır.

1777 B1 26b, İZ 114b, İÜ 117b, MA 18, T1 22a

1778 mu ʿatṭar B1, İZ, MA, T1: mu ʿanber İÜ

1779 ezhâr-ı ferahnâki B1, İZ, İÜ, T1: ezhârını farzâ ki MA

1780 ḥandâni B1, İZ, İÜ, T1: ḥandân-ı MA

1781 temmüz B1, İZ, İÜ, T1: nevrüz MA

1782 B1, İZ, MA ve T1'de 5. mısradır.

- 10 Yine şâc irleriñ pervāza geldi tabc -1 çālāki
 11 Bahār eyyāmıdır gülşenleriñ vaqt-i temāşası
 12 Beşiktaşın behište beñzedi her bāğ-ı zibāsı

II

- [118a] 1 Çıkıp kürsiye bülbül bāğda bā-tavr-ı şeyhāne
 2 Bülend āvāz ile tenbih edip envāc -1 reyhāna
 3 Hulus ile duc ā kılmak için şāh-ı cihān-bāna
 4 Gül ü zerrin ü sünbül yāsemen hep geldi meydāna
 5 Dil-i pür-dāğ ile hep lāleler doldu gülistāna
 6 Dizildi serv ü şimşād u fidanlar hep vaqūrāne¹⁷⁸³
 7 Haber gönderdiler bu bende-i zār u duc ā-h'āna
 8 Yetişdim şıdk-ı cānla ben daği durdum faķirāne¹⁷⁸⁴
 9 El açdıķ cümlemiz feryād ile dergāh-ı Yezdāna
 10 Erişdi na' re-i āminimiz tā c arş-ı Rahmāna¹⁷⁸⁵
 11 İlāhi luţfla mañşür kı1 Sultān Selim Hānı¹⁷⁸⁶
 12 Şafālarla serir-i salţanatda dā 'im et anı

III

- 1 Şehensāh-ı muc allā-mertebe hākān-ı ekremdir
 2 Zülāl-i āb-ı rüy-ı āl-i c Osmān şāh-ı a' zamdır
 3 Der-i vālāsiniñ ednā kulu hem-rütbe-i Cemdir¹⁷⁸⁷
 4¹⁷⁸⁸ Melekler üzre zātı iftiħār-ı nev' -i ādemdir
 5 Huzūrunda zemīn fersüde-rüy u āsumān ħamdır¹⁷⁸⁹
 6 Ne kim işlerse Hākdan kalb-i pür-nūruna mülhemdir¹⁷⁹⁰
 7 Du' ā-yı devleti mü 'minlere her şeyden akdemdir
 8 Du' ā etmek aña el-ħaķ bize bu cāndan elzemdir¹⁷⁹¹
 9¹⁷⁹² c İbādu'llāha māderden ziyāde kalbi erħamdır
 10 Anıñ zāt-ı hümāyūnu degil mi cān-ı c ālemdir
 11 c İbādu'llāha bir zıll-i Cenāb-ı Kibriyādır bu
 12 Muħammed ümmetine bir vekil-i Muşţafādır bu

IV

- 1 Beşiktaşa cü teşrif eyledi yümn ü sa' ādetle
 2 Kudüm-ı şāh ile oldu berāber işte cennetle
 3 Olup her bāğçesi bāğ-ı İrem iķbāl ü behcetle
 4 Varıp bülbüllerine ben de öğretdim işāretle
 5 Gece gündüz bu ebyātı okusunlar feşāhatla

1783 Dizildi B1, İ2, İÜ, T1: Düzüldü MA / fidanlar B1, İ2, MA, T1: draħtān İÜ

1784 cānla B1, İÜ, T1: cān-ile İ2, MA

1785 na' re-i İ2, İÜ, MA, T1: nağme-i B1

1786 mañşür B1, İ2, İÜ, T1: mesrūr MA

1787 hem-rütbe-i B1, İ2, MA, T1: Dārā ile İÜ

1788 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

1789 fersüde-rüy u İ2, MA, T1: fersüde rüy-ı B1, İÜ

1790 kim işlerse B1, İ2, MA, T1: ki eylerse İÜ

1791 bize B1, İ2, İÜ, T1: bana MA

1792 B1, İ2, MA ve T1'de 7. mısradır.

- 6 Hüdâ şâh-ı cihânı müstedâm etsin meserretle
 7¹⁷⁹³ Êde te'ÿid ü te'bîd anı Hakk ıkbâl ü şevketle
 8 Muzaffer eyleye Mevlâ Te'âlâ feth ü nuşretle¹⁷⁹⁴
 9¹⁷⁹⁵ Şafâlarla beşâretlerle 'izz ü zevk ü şîhhatle¹⁷⁹⁶
 10 Cihân durduğca dur şevketli şâhım 'izz ü devletle¹⁷⁹⁷
 11 Sürür u meymenetlerle kudüm etdiñ Beşiktaşa
 12 Efendim 'âfiyetle dâ'im ol devletle biñ yaşa

V

- [118b] 1 Bugün dest-i felekden kurtulup kaçdım Muşallâya
 2 Beşiktaşı bütün gezdi beni araya araya
 3 Gam u iflâsı hattâ her birin gönderdi bir câya
 4 Hemân sür'atle düşdüm semt-i İhlâmur u Şahrâya
 5 Efendim ardıma düşdü o ğaddâr-ı fûrû-mâye
 6 Beni şakla diyü kıldım tazarru' serv-i bâlâya¹⁷⁹⁸
 7 Nidâ etdi baña ey Fâzıl-ı bî-baht u bî-mâye¹⁷⁹⁹
 8 Seni dest-i felekden kurtarır ol şâh-ı Cem-pâye
 9 Bi-hamdi'llâh felek mânendi şalmış 'âleme sâye¹⁸⁰⁰
 10 Segirdip güş edince ben dañi bu bâb-ı vâlâya¹⁸⁰¹
 11 Felek kaçkınyım dergâha geldim merhametkârım
 12 Ele verme beni şu zâlîme şevketli hünkârım

TERKİB-BEND-İ RAMAZÂNİYYE Kİ BE-RİKÂB-I
 ŞÂH-I ENÂM 'ARZ ŞÜDE¹⁸⁰²

Mef'ülü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fe'ülün

-. - / . - - / . - - / . - -

I¹⁸⁰³

- 1 Baħş eyler iken ehl-i şikem yevm-i şek üzre
 2 Kõndu tabağ-ı mâh-ı mübârek felek üzre

1793 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

1794 te'bîd anı B1, İ2, MA, T1: te'ÿidâti İÜ

1795 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

1796 'izz ü zevk ü şîhhatle İÜ: 'izz ü zevk ü şöhetle B1; 'izzle zevk ü şîhhatle İ2, T1; zevk ü şevk ü şöhetle MA

1797 dur şevketli şâhım İ2, İÜ, MA, T1: dursun pâdişâhım B1

1798 serv-i bâlâya İ2, MA: ser-i vâlâya B1; serv-i vâlâya İÜ, T1

1799 etdi B1, İ2, MA, T1: erdi İÜ

1800 mânendi B1, İ2, İÜ, T1: mânend MA

1801 Segirdip B1, İ2, İÜ, T1: Segirdim MA

1802 ARŞ 11, B1 27a, İ2 115b, İÜ 118b, MA 19, T1 23a

Hüve'l-Feyyâz ARŞ; Kaşide-i Terci'-Bend Be-Ramazâniyye İÜ; Terkiḃ-Bend-i Ramazâniyye Be-Rikâb-ı Sultân Selim Hân 'Aleyhi Raḫmeti'l-Mennân MA

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir. Sonradan kurşun kalemlle yazıldığı anlaşılan bir notta "6 varak, 2 varak boş" ifadesi bulunmaktadır.

1803 Manzumenin ilk bendi, kendi içinde kafiyeli olduğu yani vasıta beyti bulunmadığı için terkiḃ-bend özelliği taşımamaktadır.

- 3 Ol mäh ile fahr eyledi gerdün melek üzre
 4 Bir bâfte gümüş dikdi o mâ'î yelek üzre ¹⁸⁰⁴
 5 Şeyhim yetişip lengeri kurdu yemek üzre ¹⁸⁰⁵
 6 ¹⁸⁰⁶ Açmış gözünü halka mişâli çörek üzre ¹⁸⁰⁷
 7 Şaldırmada ol yufka 'akıllı börek üzre ¹⁸⁰⁸
 8 İster yine bir şurre kirâ ol emek üzre ¹⁸⁰⁹
 9 Fersüde eder lihyesini her etek üzre
 10 ¹⁸¹⁰ Ol cehlle ol kubbe ki taşdan direk üzre
 11 Ziyi-i 'ulemâ haq bu ki câhil köpek üzre
 12 Yükletme gibi tuhfe kitâbi eşek üzre ¹⁸¹¹

II

- 1 Nev-mäh-ı şıyâm açdı dehânın geliyor ay
 2 Açgözlü misâfirdir eder müflisi rüsvây
 3 Ardında nücum-ı felegi eylemiş alay
 4 Keyf ehline gösterdi yine kâmet-i dü-tây
 5 Ol na' re-i rindân-ı mey-âşâma bedel vây ¹⁸¹²
 6 Kürsîde eder vâ' iz efendi yine hây hây
 7 Taksim-i şevâb eyleyelim geldi şerif ay
 8 Hem şeyhe daği vâ' ize lâkin verelim pây
 [119a] 9 Nev-mäh değil gurre-i şa' bânı güzel şay ¹⁸¹³
 10 Şundu o kemân kaşlıya zannım ki felek yay ¹⁸¹⁴
 11 Ruhsâr-ı dirâşşân ile zülf-i şeb-i deycür ¹⁸¹⁵
 12 Kândil gecesidir yüzü hem zulmet ü hem nür

III

- 1 'Uşşâka siyeh hâli Bilâl-i Habeşidir
 2 Ruhsârı şabâh-ı şeb-i 'ıydîñ güneşidir
 3 Ol yoşma-edâ cümle bütânın keleşidir
 4 Yıldız kadar üftâdelerin mähveşidir
 5 'Aşıkların iftârı hemân kanlı yaşıdır
 6 Meyhâne de câmi' de bütün nâle-keşidir
 7 Nevruz ramazânın bu sene sofrâ-çeşidir
 8 Müşkil bu ki lîk ol 'Acemî bu Kureşidir ¹⁸¹⁶

1804 gümüş ARŞ, İÜ, MA, T1: kuş B1; komuş İ2

1805 kurdu ARŞ: kurmuş B1, İ2, İÜ, MA, T1

1806 B1, İ2, MA ve T1'de 6. mısradır.

1807 gibi hep ARŞ, B1, İ2: mişâli İÜ, MA, T1

1808 yufka 'akıllı ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: yufka-i 'aklı İ2 / börek ARŞ, B1, İÜ: yemek İ2, MA, T1

1809 kirâ ol ARŞ, İ2, İÜ, T1: vü haq ol B1; gele bu MA

1810 B1, İ2, MA ve T1'de 9. mısradır.

1811 gibi ARŞ, İ2, İÜ, MA, T1: kimi B1

1812 Ol ARŞ, İ2, İÜ, MA, T1: O B1

1813 Nev- ARŞ, İ2, İÜ, T1: Bu B1, MA

1814 Şundu o kemân kaşlıya zannım ki felek ARŞ, İÜ: Zannım ki felek ol nighi tîre şunar B1, İ2, MA, T1

1815 Ruhsâr-ı dirâşşân ile İ2, İÜ, MA, T1: Raşşân-ı dirâşşânla ARŞ; Ruhsâre-i raşşânla B1

1816 lîk ol 'Acemî bu B1, İ2, MA, T1: o 'Acemî bu ARŞ; bu 'Acemîdir ol İÜ

- 9 Ehl-i ni^c ama m̄āye-i şādī vü hoşīdir ¹⁸¹⁷
 10 Evrād-ı zebānım bu sühan şubḥ u ^c aşıdır
 11 Ne t̄ālīb-i nevrüz u ne şād-ı ramazānam
 12 *Men bende-i ān-tal'at-ı ḥurşid-i cihānam* ¹⁸¹⁸

IV

- 1 Altın ṭakeyi geydi menāre güzel oldu ¹⁸¹⁹
 2 Başdan başa bir telli bebek bī-bedel oldu
 3 Zerrin kemeri bağladı bir ince bel oldu
 4 Bir naḥl-i tecellī demege muḥtemel oldu
 5 Yā şu^c le-i cevḡāl buña bir temel oldu ¹⁸²⁰
 6 Māhiyyesi ser-rişte-i t̄ül-i emel oldu
 7 Āvāz-ı ezāmı bize def^c -i kesel oldu
 8 Feryād ile tevḥīd-keş-i Lem-Yezel oldu
 9 Envār-ı füyūzāt-ı Ḥudāya maḥal oldu
 10 Nağme-res-i ḥayya ^c alā-hayri^c -amel oldu ¹⁸²¹
 11 ^c Ateş yanyor ^c aşk ile başında menārın
 12 Her penç vaḫt diñle anın nāle vü zārın

V

- 1 Kayyım ki kanādil ile şāmı seḫer eyler
 2 Qandil uçurur yıldıza rağmen neler eyler
 3 Seyyāreye ip ṭakmadı ^c arz-ı hüner eyler ¹⁸²²
 4 Māhiyyet-i eflāke ^c aceb kim nazar eyler ¹⁸²³
 [119b] 5 Bu māh-ı kerem vā^c izi de derbeder eyler ¹⁸²⁴
 6 Şeb tā-be-seḫer mūm ile geşt-i fener eyler ¹⁸²⁵
 7 Bu demde belī pīr-i muḡānım zarar eyler
 8 Ey sākī elem çekme bu demler güzer eyler
 9 Şevḡāl-i mükerrrem yine def^c -i keder eyler
 10 Nev-ḡurre-i ^c ıyḏi ḳadeḫ-i ehl-i şer eyler
 11 Bir şūḫ-ı menāri-ḳade oldum yine mā³il
 12 Qandil gibi zūlfünde aşıldı dil-i **Fāzıl**

VI

- 1 Şa^c bānyım ol ḳaşı hilālīñ ^c alima'llāh
 2 ^c Arz etdi baña ṭal^c at-ı didārımı ol māh
 3 Ayıldım o mehpāreyi gördüm yine nāḡāh ¹⁸²⁶

1817 ni^c ama ARŞ, İZ, MA, T1: nağama B1, İÜ

1818 “Ben, o cihan güneşinin yüzünün kölesiyim.”

1819 Altın ARŞ: Zerrin B1, İZ, İÜ, T1, MA / ṭakeyi ARŞ, B1, İZ, T1; külehi İÜ; ṭakeyi MA

1820 cevḡāl buña ARŞ: cevḡāle aña B1, İZ, İÜ, MA, T1

1821 “Haydi! En hayırlı amele!”

1822 ṭakmadı ARŞ, B1, İZ, İÜ, T1: ṭakmada MA

1823 Māhiyyet-i ARŞ, İÜ, MA, T1: Māhiyye-i B1; Māhiyyesi İÜ

1824 Bu ARŞ, İZ, İÜ, T1: O B1, MA

1825 geşt-i fener ARŞ, İÜ: ^c arz-ı hüner B1, İZ, MA, T1

1826 Ayıldım ARŞ, B1, İZ, İÜ, T1: Āh etdim MA

- 4 Bir taze belâ geldi dile bir ğam-ı cāngāh
 5 Evvel gecesi mäh-ı siyāmıñ bu belâ āh
 6 Gafil mi bulunduñ ‘acabā ey dil-i āgāh
 7 Rindāne-edā şūfī-reviş tütmuş iki rāh
 8 Sevmek de sevilmek de güneħdir der imiş vāh
 9 Çün ehl-i riyā gezmede cāmi‘ leri her-gāh
 10 Baĝ derde ki vā‘ izlere mecbūr imiş eyvāh ¹⁸²⁷
 11 Kürside aña kâşki ben vā‘ iz olaydım
 12 Yā küşe-i cāmi‘ de oĝur ħāfız olaydım

VII

- 1 Bir gün arayıp bulmadım ol taze cüvānı
 2 Mānend-i şeb-i Kādr-i şerif etdi nihānı ¹⁸²⁸
 3 Gördüm Ayaşofıyyede ol şu‘ le-feşānı
 4 ¹⁸²⁹ Tā kubbeye vermişdi ziyā pertev-i ānı
 5 ¹⁸³⁰ Ol hüsn-i Zeliĥā ile ol Yūsuf-ı Şānı
 6 Ĥātem eder engüşte hilāl-i ramazānı ¹⁸³¹
 7 Bir ħalĝada elmās gibi eyler leme‘ ānı
 8 Diñler idi bir vā‘ iz-i işkeste-dehānı
 9 Dedim ki ne diñlersin efendim bu yalanı
 10 Gel benden işit hep ħaber-i kevn ü mekānı
 11 Ben ‘uĝde-küşā-yı sebaĝ-ı ehl-i beyānım ¹⁸³²
 12 Ĥallāl-i rumüzāt-ı umūr-ı dü-cihānım

VIII

- [120a] 1 Kıldım bu bahāneyle anı da‘ vete cür’et
 2 İftāra buyur ħāneme gel eyle ‘ināyet
 3 Tā ħall ola hep ‘uĝde-i esrār-ı ħaĝıĝat
 4 Vā‘ izde olan bende de var ey meh-i naĥvet
 5 Ĥışm-ile nigāħ etdi dedi şöyle ol āfet ¹⁸³³
 6 Sen kimsin a bī-çāre edersin beni da‘ vet
 7 Ĥalĝ içre kibār loĝması olmuş baña şöħret
 8 Ben rāħat-ı ħulĝüm-ı fem-i sāhib-i şervet
 9 ¹⁸³⁴ Ne mañşıb u ne cāh u ne sāmān u ne devlet
 10 Ağzıñ ħaşıĝı şanma beni eyleme şıĝlet
 11 Taĝķirine şad-ĥışm ile oldum aña ser-bāz
 12 Faĥriyyeye şükriyyeye kıldım yine āĝāz

1827 eyvāh ARŞ, İÜ: ol şāh B1, İ2, MA, T1

1828 etdi ARŞ, B1, İ2, MA, T1: oldu İÜ

1829 B1, İ2, MA ve T1’de 4 ve 7. mısralar takdim-tehirlidir.

1830 5 ve 6. mısralar, B1, İ2, İÜ, MA ve T1’de 1 ve 2. mısradır.

1831 engüşte ARŞ, MA: engüşt-i B1, İ2, İÜ, T1

1832 beyānım ARŞ, İÜ: cihānım B1, İ2, MA, T1

1833 şöyle ARŞ, B1, İ2, MA, T1: böyle İÜ

1834 İÜ’de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

IX

- 1 Gūş eyle dedim sözü saña çok sitemim var
 2 Ben sâye-i şâhîde kibârim haşemim var ¹⁸³⁵
 3 Hânemde benim sen gibi vâfir hademim var ¹⁸³⁶
 4 Bir şükürüne kâdir degilim çok ni'amım var
 5 Kîselerimiz yok ise birkaç diremim var
 6 Ahlâk-ı kerimânede sâbit-kademim var
 7 Hâtem gibi tab'ımda sevhâ-yı keremim var ¹⁸³⁷
 8 Bî-pâye isem çerhe berâber himemim var
 9 Pest ise maķâmım yine şanma elemim var
 10 Haķ dâ'im ede şâh-ı cihânı ne ğamım var
 11 Ben devlet-i şâhîde melâzım zu'afâya ¹⁸³⁸
 12 Her şeb çekilir h'ân-ı sımâtıım fuķarâya

X

- 1 Bî-mansıb u bî-câh isem Allâh Kerîmdir
 2 Dâdâr-ı cihân Hâzret-i Sulţân Selîmdir ¹⁸³⁹
 3 Bârân-ı 'inâyâtı bütün halka 'amîmdir
 4 Devrinde cihân müktesib-i nâz u na'îmdir ¹⁸⁴⁰
 5 Ruhsâr-ı zamân vaķt-i şerîfnde beşimdir
 6 Evķâtı 'aceb ğıbta-dih-i vaķt-i kadîmdir
 7 Gülzâr-ı cihân zevķ ile firdevs-i nesîmdir
 8 İhsân-ı nevâzişgeri baba-yı yetîmdir ¹⁸⁴¹
 9 Ez-cümle bu çâker ki du'â üzre muķîmdir
 10 Evrâd-ı zebânım budur Allâh 'alîmdir
 [120b] 11 Yâ Rabbi şeh-i 'âlemi tahtında muķîm et
 12 Âfât-ı semâviyyeden âzâde selîm et ¹⁸⁴²

XI

- 1 Bir şeh ki kerâmâtı ola hâriķ-ı 'âde ¹⁸⁴³
 2 Ehl-i dile evşâfı verir neş'e-i bâde
 3 Hûsn-i ruh-ı mülke edicek şarf-ı irâde ¹⁸⁴⁴
 4 Ruhsârı haķ-âver idi kıldı olı sâde ¹⁸⁴⁵
 5 İn'âmı yetiştirdi nice mevhibe-zâda
 6 Hâcet degil ihsânına hiç hâli ifâde
 7 Sükkân-ı semâvât u zemîn cümle şenâda

1835 haşemim ARŞ, İÜ: hademim B1, İ2, MA, T1

1836 hademim ARŞ, İÜ: haşemim B1, İ2, MA, T1

1837 sevhâ-yı ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: sevhâ vü MA

1838 devlet-i ARŞ: sâye-i B1, İ2, İÜ, MA, T1 / melâzım B1, İÜ, MA: melâz-ı İ2, T1

1839 Dâdâr-ı ARŞ, İ2, İÜ, MA, T1: Dârâ-yı B1

1840 na'îmdir ARŞ, B1, İ2, İÜ, MA: ni'amdır T1

1841 İhsân-ı nevâzişgeri ARŞ: İhsân u nevâzişleri B1; İhsân-ı nevâzişleri İ2, İÜ, MA, T1

1842 Âfât-ı ARŞ: Ekdâr-ı B1, İ2, İÜ, MA, T1 / âzâde ARŞ, İ2, İÜ, T1: âzâd u B1, MA

1843 bütün ARŞ, B1, İ2, MA, T1: ola İÜ

1844 şarf-ı ARŞ: bezle B1; bezl-i İ2, İÜ, MA, T1

1845 Ruhsârı ARŞ, İ2, İÜ, MA, T1: Ruhsâr-ı B1

- 8 **Fâzıl** olalım tâ-be-seher böyle du'âda ¹⁸⁴⁶
 9 Yâ Rabb ola iqbâli kavî bahtı küşâde
 10 Devlet ile şîhhatle ola 'ömrü ziyâde ¹⁸⁴⁷
 11 İhsân-ı kefi cümle enâmı ganî ister
 12 Luţf u keremi köhne cihâni yeñi ister ¹⁸⁴⁸

XII

- 1 Şâhân-ı cihân hep qoya dergâhına tâcı
 2 Düşmenlerinin cân ola iqbâline bâcı
 3 Dergâhına **Fâzıl** kulu bir hâşş du'âcı
 4 İhsânı ile sönmüş iken yandı sirâcı
 5 Mu' tad-ı Hudâdır bu ki her mîve ağacı
 6 Âhîrde olur tatlı belî evveli acı
 7 ¹⁸⁴⁹ Ben 'illet-i ehl-i hünerim var mı 'ilâcı
 8 ¹⁸⁵⁰ İşbu sühanım gökde daği buldu revâcı
 9 Her beyti Müsülmânca deger Rûm harâcı
 10 Ben Ka'be-i vâlâ-yı kemâlim bre hâcî
 11 İnşâf edip âyîne-i endişeyi şâf et ¹⁸⁵¹
 12 Gel Mescid-i Aşsâ-yı dil-i pâki tavâf et

XIII¹⁸⁵²

- 1 Haq şevket ile dâ'im ede Hazret-i şâhı
 2 Dergâhına eşnâf-ı mülûk ola sipâhı
 3 Şıdık-ile kabûle erişir **Fâzıl**ın âhı
 4 İfrâţ-ı du'âsı belî ol şıdka güvâhı
 5 Mülk oldu aña kişver-i endişe kemâhı
 6 İcâd olarak açdı ma'ânide bu râhı
 [121a] 7 Vâdî-yi kadîme gidemez kilik-i siyâhı
 8 Bu nuţka getirdi kerem-i nâ-mütenâhı
 9 Haq 'âleme bahş ede şeh-i halk-penâhı
 10 Her sâl ede ihdâ ramazânın aña mâhı
 11 Gâhice teşâdüf ederek vaqt-i temûza
 12 Geh böyle revâc eyleyerek berd-i 'acûza

1846 böyle ARŞ: hayr B1, İ2, İÜ, MA, T1

1847 Devlet ARŞ: Şevket B1, İ2, İÜ, MA, T1

1848 Luţf u ARŞ: Tab'-ı B1, İ2, İÜ, MA, T1

1849 B1'de 7 ve 9. mısralar takdim-tehirlidir.

1850 B1'de 8 ve 10. mısralar takdim-tehirlidir.

1851 endişeyi ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: endişeñi MA

1852 Bu bent İ2 ve T1'de yoktur.

TERKİB-BEND-İ RAMAZÂNİYYE-İ ŞADR-I A'ZAM
YÜSUF ZİYÂ PÂŞÂ¹⁸⁵³

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...--

I

- 1 Şehre geldi berekâtıyla mübârek ramazân
- 2 Oldu şebender-i kâlâ-yı şevâb u ğufrân
- 3 Râyegân oldu cihâna nefahât-ı rahmet
- 4 Der-i Firdevsi meger kıldı küşâde Rıdvân
- 5 Doldu âfâka sürüşân-ı kirâm-ı melekût
- 6 Oldu zillet ile pâ-beste gürûh-ı şeytân
- 7 Nev-ı hırâm eyledi ammâ nice şeytân-firîb

- 8 Nice bir şüh-ı perî-çehre-i âşüb-ı cihân
- 9 Ramazân mâhı gibi rüyu olunca rahşân
- 10 Ay o mehpâreye ' âlem nice olmaz şa' bân¹⁸⁵⁴

II

- 1 Nûr doğdu yine erkân-ı Sitanbül üzere
- 2 Her taraf buldu şeref hâlet-i maqbûl üzere
- 3 Yine kürsiye şu' ud eyledi vâ' iz ammâ
- 4 Sözü hep lezzet-i meşrûb ile me'kül üzere
- 5 Oldu her zümreniñ esbâb-ı şafâsı hâsıl
- 6 Şükr-i Hâk herkese şâyeste bu maşşûl üzere
- 7 Hâk bu kim sâye-i düstür-ı kerem-pirâda
- 8 Ber-murâd oldu cihân şüret-i me' mül üzere
- 9 Ya' nî ol âsaf-ı devrân-ı mekârim-pîşe
- 10 Ki eder merhâmeti herkese hayr-endişe

III

- 1 Girdi taqvâ ile bir hâlete rind-i sâlûs
- 2 İndi câmi' lere envâr-ı şerîf-i kuddûs
- 3 Her menâr oldu birer nahl-i tecellî-envâr
- 4 Tûr-ı Sînâya nazîr oldu bu şehri-i me'nûs
- [121b] 5 Olmağa meş' aleci râh-ı Ziyâ Pâşâda
- 6 Her menâr oldu meger ser-be-quadem bir fânûs
- 7 Ol kerem-pîşe kerem kânı ki eyyâmında
- 8 Hânde eyler idi ihsânla her vech-i ' abûs¹⁸⁵⁵
- 9 Aşaf-ı Cem- ' azamet Hâzret-i Yûsuf Pâşâ
- 10 Şefaķat şâhibi düstür-ı ' adâlet-inşâ

1853 B1 52a, İ2 117b, İÜ 121a, MA 99, T1-
Ramazâniyye-i Diğer B1

1854 o: İ2, İÜ- / mehpâreye İ2, MA: mâhpâreye B1, İÜ

1855 Hânde eyler idi İ2, İÜ: Hândeler eyledi B1, MA

IV

- 1 Şāneka'llāh zihī āşaf-ı haḳ-fermūde
 2 Kāşdı devrinde hemān ola cihān āsūde
 3 Bāreka'llāh hoşā dāver-i tevfiḳ-pesend
 4 Hāk-i pāyına ola sa' d ü zafer-i ruḥ-sūde
 5 'Azzeka'llāhu bihi server-i ḥurşid-alem
 6 Riş-i Behrām felek-dāyesine bir tūde
 7 Şöyle günden güne efzūn ola ' izz ü cāhı
 8 Cebhe-i ' ālem ola dergehine fersūde
 9 'Arz-ı hāl etmege hem vakt-i du' ā ve'l-hāşıl
 10 Saña tebrik-i şıyām işte bahāne **Fāzıl**

V

- 1 Ramazānıñ ola ey āşaf-ı Cem-cāh sa' id
 2 Her şabāhında ola ' āleme devrinde se- ıyd
 3 Nitekim māh-ı şıyām eyleye dehri deverān
 4 Rūz u şeb gāh sıyāh ola cihān gāh sefid
 5 Tal' at-ı mihr-i zıyā' ı ola şarḳen ğarben
 6 Haşre dek nūr ile raḥşende mişāl-i ḥurşid
 7 Devlet ü şıḥhat u tevfiḳle bāḳi olasın
 8 Der-i iḳbālīne bir bende ola çerḥ-i anid
 9 Bu du' ālar ola şāyān-ı icābet yā Rab
 10 'Arz-ı hālīm daḫi maḳbūl-i şadāret yā Rab

TERKİB-BEND-İ ' İYDİYYE BERĀY-I HÜSEYİN PĀŞĀ

1856

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

I

- [122a] 1 Hāmdı-li'llāh yine māh-ı nev-i ' ıyd oldu ' ayān
 2 Kūflı iken hep dehen-i ḥaḳka hilāl-i ramazān
 3 Kūrş-ı ḥurşiddin a' lā görünürken bir nān
 4 Keyf erbābı gözünde tüter iken duḫḫān¹⁸⁵⁷
 5 Şavt-ı muḫribden eḳezz olmuş iken bāng-i ezān
 6 Zānūlar tāb-ı terāvih ile hep lerze-kūnān
 7 Gūşlar ḫabl-ı müsahḫhirden olurken nālān¹⁸⁵⁸
 8 Hāḳ hep ğonce gibi olmuş iken beste-dehān
 9 Aḳılıp ' ıyd ile mānende-i verd-i ḫandān
 10 Çünki pāk etdi günehden bizi şehr-i ğufrān
 11 Yine şad-reng-i günehle olalım ālūde
 12 Böyle rindāne şeḫenşāh-ı heves-fermūde¹⁸⁵⁹

1856 B1 46a, İ2 118a, İÜ 121b, MA 63, T1 36a

Tercî'-Bend-i ' İydiyye Berāy-ı Hüseyin Pāşā İÜ; ' İydiyye-i Ḳapudan-ı Deryā Ḥasan Pāşā MA. (Başlık B1'den alınmıştır.)

1857 gözünde MA: gözünden B1, İ2, İÜ, T1

1858 ḫabl-ı B1, İÜ, MA: ḫab' -ı İ2, T1

1859 rindāne B1, İ2, İÜ, T1: rindān-ı MA

II

- 1 'Iyd eyyâmı daḥi mevsim-i cān-baḥş-ı bahār
 2 Bir olur deyr-i felekde bu teşādūf zinhār
 3 Döndü kālīçe-i zer-bāfa zemīn-i güلزār
 4 Hep münakkaş yeşil atlasla donandı eşcār
 5 Başladı 'aşq-ile biñ nāle vü efgāna hezār
 6 Leb-i cānāne gibi kıldı tebessüm ezhār
 7 Başladı yarışa sünbül ile zülf-i dildār
 8 Oldu her bāğçe-i hoş-büy dükān-ı 'atṭār
 9 Hep şüküfeleri cem' etdi dedi bülbül-i zār
 10 Revnaq-ı bāğa medār olmağ için leyl ü nehār
 11 Şāḥ-ı mercānı taleb eyleyelim deryādan
 12 Ya' nī devletli cenāb-ı ḫapudan pāşādan

III

- 1 Evc-i iḳbālīñ o ḫurşid-i cihān-ārāsı
 2 Vüzerānīñ o ser-efrāzı o müsteşnāsı
 3 Bir şadefdir vüzerā zātı dür-i yektāsı
 4 Tāc-ı Behrām-ı felek mertebe-i ednāsı
 5 Esb-i iḳbālīne bir ḫaṭve cihān şahrāsı
 6 Ḥāk-i dergāhıñıñ eflāk cebīn-fersāsı
 7 Luṭf bārānı seḫā kāmı kerem deryāsı¹⁸⁶⁰
 8 Oldu her bāy u geḏā böyle du' ā-güyāsı¹⁸⁶¹
 9 Ola her kārda tevfiḳ-i Ḥudā hem-pāsı
 10 Ola yā Rabb murādınca iki dünyāsı
 11 Māh isterse Zuḫal gibi mu' allā-pāye
 12 Cebhe-sāy olsun o dergāh-ı Ḥüseyn Pāşāya

IV

- [122b] 1 Ey vezīr-i 'azamet-güster ü 'ālī-himmet
 2 Ḳahramān-saṭvet ü Cem-ḳudret ü Rüstem-ḳuvvet
 3 Sensin ol mihr-i cihān-tāb-ı sipihr-i devlet
 4 Buldu iḳbāl ü cemālīñle donanma zīnet
 5 Nitekim ḳahr u celālīñ ile buldu heybet
 6 Verdi iḳbāl-i cihān-giriñ aña bir ḫālet
 7 Görünür her biri a' dāya bir ejder-hey'et
 8¹⁸⁶² Bahre yağdırdı kefi mekremetiñ çok ni' met¹⁸⁶³
 9 Ebr-i nisāna şadef dürr için etmez minnet
 10 Kıldı bu maṭla' ımı şıdḳ ile ezber ümmet
 11 Ḥaḳ donanma-yı hümāyūna selāmet versin
 12 Ne yaña ḳılsa teveccüh aña nuşret versin

1860 Luṭf B1, İ2, İÜ, T1: Luṭfu MA / bārānı B1, T1: bārān İ2, İÜ, MA / kāmı B1, İ2, T1: kām İÜ, MA

1861 Oldu İÜ, T1: Oldur B1, İ2; Ola MA

1862 B1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

1863 çok B1, İ2, MA, T1: şad İÜ

IV

- 1 Bir efendim yok o gerdün-himemden gayrı
 2 Ol felek-mertebe seyyâre-ğademden gayrı ¹⁸⁶⁴
 3 Mültecâ var mı bu dergâh-ı keremden gayrı
 4 Çerğden **Fâzıla** hiç var mı sitemden gayrı
 5 Yâd eder mi beni bir şey ile gamdan gayrı ¹⁸⁶⁵
 6 Reng göstermedi hiç kara rakamdan gayrı
 7 Var mı sâz-ı tarabım nây-ı kalemden gayrı
 8 Elde ne'm var iki çeşimdeki nemden gayrı
 9 Kapı yokdur baña bu bâb-ı ni' amdan gayrı
 10 Var mı yüz sürmege bu hâk-i kademden gayrı
 11 'Ömr ü tevfiğ vere Hâzret-i Allâh saña
 12 Bendeyim bendeyim ey dâver-i Cem-câh saña

**TERKİB-BEND BERÂY-I VA'D-İ FERMÜDE-İ
 RE'İSÜ'L-KÜTTÂB RÂŞİD EFENDİ** ¹⁸⁶⁶

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

I

- 1 Uşul-i Zühreye verdi hâlel feryâd u efgânım
 2 Dil-i Mirriğe rağm öğretti eşk-i çeşm-i
 giryânım
 3 Ki her şeb çeşmesâr-ı hün olur her müy-y müjgânım ¹⁸⁶⁷
 4 Dolaşdı pençe-i hâr-ı belâya taraf-ı dâmânım
 5 Berâber oldu dâmânım ile çâk-i giribânım
 6 Baña gammâzlık eyler efendim böyle ' irfanım
 7 Ki gizlenmiş şikâf-ı hâmeñizde cümle dermânım
 8 İki satırñla cem' iyyet bulur hâl-i perişanım ¹⁸⁶⁸
 [123a] 9 Şikâyet mi ederdim zerre olsa şabra imkânım
 10 Cenâb-ı hâzrete bu matla' ı söyler dil ü cânım
 11 Meded ey dâver-i ' âli-himem dâdâr-ı zi-şânım
 12 Unutma **Fâzıl**-ı mağzunuñu devletli sulţânım

II

- 1 Bi-hamdi'llâh ki kadriñ sâye-bağş-ı çerğ-i vâlâdır
 2 Celâl-i ' izz ü câhıñ şimdi her a' lâdan a' lâdır
 3 Seniñ fikr-i şerifñ çâre-sâz-ı dîn ü dünyâdır ¹⁸⁶⁹

1864 ğademden B1, İÜ, T1: ğaşemden İ2, MA

1865 beni B1, İ2, MA, T1: bizi İÜ

1866 B1 93b, İ2 119a, İÜ 122b, MA 84, T1 47b

Tercî'-Bend Der-Sitâyîş-i Re'îsü'l-Küttâb Râşid Efendi İÜ; Tercî'-Bend Der-Sitâyîş-i Re'îsü'l-Küttâb Meğmed Râşid Efendi MA. (Başlık B1'den alınmıştır.)

1867 Ki her şeb B1, İÜ, T1: Ki şeb İ2; Geceler MA

1868 hâl-i B1, İ2, MA, T1: hâtır İÜ

1869 çâre-sâz-ı B1, İ2, İÜ, MA: çâre-sâza T1

- 4 Hāyāl-i mū-şikāfiñ ‘uqde-i idrāk-i dānādır¹⁸⁷⁰
 5 Muhiṭ-i feyz-i luṭfuñ teşne-i amāle deryādır
 6 Degil luṭf-ı ‘amimiñ ḥalka muḥtāc-ı temennādır
 7 Bu ḥāletle beni şād etmemek bilmem ne da‘vādır
 8 Sipih-r-i himmetiñde ben gibi ednā ne ednādır¹⁸⁷¹
 9 Efendimden ḥuşūl-i maṭlabım mevḫūf-i imādır
 10 Murād-ı bendeği baḥr-i himemde ḳaṭre-i mādır¹⁸⁷²
 11 Beni va‘d-i şerifiñle efendim ber-murād eyle
 12 Bu müşkil ‘uqdeyi engüşt-i luṭfuñla küşād eyle

III

- 1 Sen ol ser-levḫa-i ehl-i mürüvvetsin şu ‘ālemde
 2 Hışāl-i mekremet cem‘ oldu hep sen zāt-ı ekremde
 3 Te‘āla’llāh bu ḥāletler olur mu nev‘-i ādemde
 4 Cenābiñ terbiyet bulmuş gibidir ‘arş-ı a‘zamda
 5 Seniñ meddāhiñım yā böyle lāyık mı ḳalam ḡamda¹⁸⁷³
 6 Ḥuşūşā şimdi ben ol ṭūṭ-ı-yi ḳudsüm tekellümde
 7 Ma‘āni öyle ḥall olmuş bu nazm-ı pāk ü muḥkemde
 8 Ḥulūl etmiş gibi lāhūtdur nāsūt-ı Meryemde¹⁸⁷⁴
 9 Revā mı bezl ola vaşf-ı bütān u zülfi-pür-ḫamda¹⁸⁷⁵
 10 Seniñ evşāfiña şarf olsa lāyık böyle her demde
 11 Cenāb-ı Ḥāzret-i Rāşid Efendi çerḫ-i rif atdır
 12 Fūrūḡ-ı ṭal‘ atı pırāye-bāḫş-ı dīn ü devletdir

IV

- 1 Efendim ‘aql-ı kül senden alırken meşḳ-i dānāyı
 2 Hāyāliñ naḳş ederken şüret-i şekl-i heyūlāyı
 3 Kemāl-i dānişin taḳliṭ ederken İbn-i Sināyı
 4 Niçün ḥall eylemezsın ‘uqde-i nāçiz-i ednāyı
 [123b] 5 Nedir bu bende-i bi-çāreye bu va‘d-i ferdāyı
 6 Yine senden saña etdim efendim işte şekvāyı
 7 Seni ḳaşd etmişim bilmem ne ḫākān u ne pāşāyı¹⁸⁷⁶
 8¹⁸⁷⁷ Ki ārā-yı şerifiñ verdi darü’l-mülke ārāyı¹⁸⁷⁸
 9 *Faşıḫ-i rāst-gūyem men nemi-dānem müdārāyı*¹⁸⁷⁹
 10 Hemān bir nuṭḳ-ı himmetle efendim kes bu ḡavḡāyı
 11 Rūsüm-ı salṭanatdır zādegānı ber-murād etmek
 12 Nizāmü’l-mülkdendir **Fāzıl**-ı nā-şādı şād etmek

1870 mū-şikāfiñ ‘uqde-i B1, İ2, İÜ, MA: mū-şikā ‘uqde ‘uqde-i T1

1871 ednā ne B1, İ2, İÜ, T1: ednādan MA

1872 himemde B1, İ2, İÜ, T1: himemden MA

1873 yā B1, İ2, MA, T1: tā İÜ

1874 lāhūtdur İ2, İÜ, MA, T1: lāhūtdan B1

1875 vaşf-ı bütān u zülfi-pür-ḫamda B1, İ2, İÜ, T1: zülfi-bütān vaşf-ı perçemde MA

1876 ḫākān İ2, İÜ, MA, T1: ḫākānı B1

1877 MA’da sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

1878 Ki ārā-yı şerifiñ B1, İ2, T1: Seniñ re‘y-i şerifiñ; Ki ārā-yı cenābiñ MA

1879 “Ben doğruyu fasih bir şekilde söyleyen biriyim. Dalkavukluk nedir bilmem.”

DA' VET-NĀME-İ HADİCE SULTĀN BERĀY-I SULTĀN
SELĪM BE-SĀHİL-HĀNE-İ NEŞĀTABĀD ¹⁸⁸⁰

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...--

I

- 1 Bâğ-ı cennet midir ol hâne leb-i deryâda
- 2¹⁸⁸¹ Aferin tarhını endişe eden üstâda
- 3 Vâkı' â şeklini kim görse sanır rü'yâda
- 4¹⁸⁸² İşte Firdevsi temâşâ edelim dünyâda ¹⁸⁸³
- 5 Bunda hep işte füyûzât-ı cinân âmâde ¹⁸⁸⁴
- 6 Bülbülü başladı bu mısra' ile feryâda
- 7 Pâdişâhım buyuruñ seyr-i Neşâtabâda

II

- 1 Nice reşk etmeye bir böyle yere kevn ü mekân
- 2 Anı lebriz-i şeref kıldı Hadice Sultân
- 3¹⁸⁸⁵ Hazret-i pâdişehi da' vet için ez-dil ü cân
- 4 Menziliñ ola mübârek dedi feyz-i Mennân
- 5 Oldu âvâzeleri zemzeme-pîrâ-yı cihân ¹⁸⁸⁶
- 6 Okuyup şu gibi bu mısra' -ı pâki her ân
- 7 Pâdişâhım buyuruñ seyr-i Neşâtabâda

III

- 1 Resmi hoş mevki' i hoş nûra olup müstağrak
- 2 Görmedi çeşm-i cihân mişlini bundan esbak
- 3 Anı sultâna mübârek ede ol Hazret-i Hağ
- 4 Bu ne emvâl ile ne sa' y ile olur ancak ¹⁸⁸⁷
- 5 Hep hulûşundan o Sultân-ı Celîliñ muṭlak
- 6 Seyre lâyiğ bu şeref-hâne-i vâlâ el-ğak
- 7 Pâdişâhım buyuruñ seyr-i Neşâtabâda

IV

- 1 Havz-ı pâkizesiniñ şu' le-i âb u tâbı
- 2 Anda her mâhı verir bâriqa-i mehtâbı
- [124a] 3 Bu serây içre tamâm oldu şafâ esbâbı

1880 B1 22b, İ2 120a, İÜ 123b, MA 152, T1 26b
Tercî' -Bend-i Medhiyye-i Neşâtabâd B1, MA; Tercî' -Bend Der-Sitâyiş-i Neşâtabâd İ2; Tercî' -
Bend Berây-ı Da' vet-i Pâdişâh-ı 'Alî-Nejâd Be-Temâşâ-yı Neşâtabâd T1
1881 İ2 ve T1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.
1882 İ2 ve T1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.
1883 İşte B1, İÜ, MA: Bârî İ2, T1; dünyâda İ2, İÜ, MA, T1: rü'yâda B1
1884 cinân B1, İÜ, MA: cihân İ2, T1
1885 İ2 ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
1886 âvâzeleri B1, İÜ, MA: fevâreleri İ2, T1
1887 ile ne sa'y B1, İÜ, MA: ü ne taqlid İ2, T1

- 4 Oldu her hānesiniñ bād-ı şabā bevvābı
 5 Halka-i bābı fedā eyledi zevk-i h'ābı ¹⁸⁸⁸
 6 Böyle söyler hep açıldıķca şarir-i bābı ¹⁸⁸⁹
 7 Pādişāhım buyuruñ seyr-i Neşātābāda

V

- 1 Şaklasın zāt-ı hümāyūnu hıtaardan Allāh
 2 Ede hemşire-i 'ālīyi müşerref ol şāh ¹⁸⁹⁰
 3 Zevk ü şevk eyleyeler bā-şeref-i devlet ü cāh
 4 Birbirinden dağı ayrılmaya ol mihr ile māh
 5 Diye hırşid-i felek 'aşkla māşā'a'llāh
 6 Böyle mışra' okuya Fāzıl-ı dā'ı her-gāh
 7 Pādişāhım buyuruñ seyr-i Neşātābāda

[MÜSEBBA'] DER-SİTĀYİŞ-İ KAPUDAN HÜSEYİN
 PĀŞĀ ¹⁸⁹¹

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...-/-...-/-...-/-...-

I

- 1 Rükni-i devletsin efendim sen o bī-hemtāsın
 2 Nefes-i Haydara mazhar o Hüseyin Pāşāsın
 3 Sen o manşūr-ı mü'eyyed meded-i Mevlāsın
 4 Şir-i düşmen-şiken ü şāh-ı cihān-ārāsın
 5 Vüzerāda bu hūlūşuñ ile müsteşnāsın
 6 Revnaķ-ı devlet ü dīn bāriķa-i dünyāsın
 7 Ne yaña gitse muvaffaķ olacaķ pāşāsın

II

- 1 Kāpladı 'ālemi feyz-i kerem ü eltāfiñ
 2 Yalñız ben degilim cümle cihān vaşşāfiñ
 3 Herkese vird-i zebān oldu güzel evşāfiñ
 4 Bu fütühāta maħall olmadı hiç eslāfiñ
 5 Olmadı mir'īye eslāf gibi itlāfiñ
 6 Bu tevekkül var iken sende bu ķalb-i şāfiñ
 7 Ne yaña gitse muvaffaķ olacaķ pāşāsın

1888 zevk-i B1, İÜ, T1: zevk ü İ2, MA

1889 söyler hep B1, İÜ, MA: söylemiş İ2, T1

1890 'ālīyi B1, İÜ, MA: vālāyı İ2, T1

1891 B1 47a, İ2 120b, İÜ 124a, MA 65a, T1 37a

Tercī'-Bend Be-Cenāb-ı Kāpudān Pāşā 'Arz Şüde Der-Sene-i Māziyye İ2, T1; Kāşide Der-Sitāyiş-i Kāpudān Hüseyin Pāşā İÜ; Tercī'-Bend Der-Sitāyiş-i Kāpudān-ı Deryā Gāzi Hüseyin Pāşā MA. (Manzume "müsebba" nazım şekli özelliği gösterdiği için İÜ'deki başlıkta geçen ve "övgü" anlamının karşılığı olarak yer aldığını düşündüğümüz "kaside" kelimesinin yerine "müsebba" kelimesi yazıldı.)

III¹⁸⁹²

- 1 Zât-ı pâkiñ belî her mekremetiñ şâyânı
- 2 Her seferde saña rehber zafer-i Sübhânî¹⁸⁹³
- 3 Rüstem olsa yoluña durmağa yoğdur cânı¹⁸⁹⁴
- 4¹⁸⁹⁵ Yürü fetḥ eylemeğe cânib-i Hindistânı
- 5 Koma İlḥâna ne İrânı ne de Tûrânı¹⁸⁹⁶
- 6 Mülḥaḫ et milket-i İslâma Firengistânı
- 7 Ne yaña gitse muvaffaḫ olacaḫ pâşâsın

IV

- 1 Sende bu ḥilm ü merâḥim bu mürüvvet var iken¹⁸⁹⁷
- 2 Şeh-i devrâna bu iḥlâş u şadâḫat var iken¹⁸⁹⁸
- 3 Dîn ü devlet yoluna sende bu ğayret var iken¹⁸⁹⁹
- 4 Fuḫarâya bu teraḫḫum bu ‘inâyet var iken
- 5 Ben gibi ehl-i dile sende ri‘âyet var iken¹⁹⁰⁰
- 6 Şöyle fehmi eylemişim sende bu ḥâlet var iken
- [124b] 7 Ne yaña gitse muvaffaḫ olacaḫ pâşâsın

V

- 1 Saña dâ‘î var iken **Fâzıl**-ı dânende gibi
- 2 Şıdḫ u iḥlâş du‘âsıyla açarken dü-lebi¹⁹⁰¹
- 3 Râm edersin ‘Acem ü Rûm u Fireng ü ‘Arabi
- 4¹⁹⁰² Nuşretiñ çünki du‘â-yı zu‘afâdır sebebi¹⁹⁰³
- 5 Vûzerânıñ olasıñ şöret ile münteḫabı
- 6 Her ğazâda saña yardımcıdır Allâh u Nebî
- 7 Ne yaña gitse muvaffaḫ olacaḫ pâşâsın

1892 B1, İ2, MA ve T1’de sonraki bentle takdim-tehirlidir.
 1893 Seferde İÜ, MA: Zaferde B1, İ2, T1 / Sübhânî B1, İ2, İÜ, T1: Rabbânî MA
 1894 yoğdur B1, İ2, MA, T1: var mı İÜ
 1895 MA’da 6. mısradır.
 1896 İlḥâna B1, İ2, İÜ, T1: İlḥâmı MA
 1897 merâḥim B1, İ2, MA, T1: mekârim İÜ
 1898 Şeh-i İÜ: Şâh-ı B1, İ2, MA, T1 / iḥlâş u B1, İ2, MA, T1: pâkîze İÜ
 1899 bu ğayret B1, İ2, İÜ, T1: ri‘âyet MA
 1900 Ben İ2, MA, T1: Sen B1, İÜ
 1901 du‘âsıyla İÜ: du‘â ile B1, İ2, T1; ḥulûşuyla MA
 1902 B1, İ2, MA ve T1’de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.
 1903 Nuşretiñ B1, İÜ, MA, T1: Ḥazretiñ İ2

FERYÂD-NÂME-İ NEV-ÇERÂĞ-I DİL-SÜHTE BE-
KÂTİBÜ'S-SIRR-I CİHÂN-DÂRİ AĞMED EFENDİ
ELEM-İ RÜZGÂR-I ZÜRKÂR ¹⁹⁰⁴

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...../...../...../.....

I

- 1 Āh devletli efendim saña rām ola felek
- 2 Pişgâhında çeke eşheb-i tevfiķi yedek ¹⁹⁰⁵
- 3 Kerem ü luţfuña nisbet ile Ėâtem ne köpek
- 4 Senden öğrenmiş iken hulķ-ı mürüvvet ne demek
- 5 Eylemez ehl-i mürüvvet ise bu mışra^c a şek ¹⁹⁰⁶
- 6 Buña kâ' il belî hep yerde beşer gökde melek
- 7 Kişi yakdığı çerâğ üstüne pervâne gerek

II

- 1 Böyle evşâfına âgâze eder bendeleri
- 2 Der ki ol evc-i kemâliñ meh-i tâbendeleri
- 3 Ėâzret-i AĞmed Efendi ki kerem-zindeleri
- 4 Şu^c ledir bağtımıza tal^c at-ı rağşendeleri
- 5 Gonce-i Ėâtırı açsın o kerem-Ėandeleri ¹⁹⁰⁷
- 6 ^cArz-ı hâl eyledi bu mışra^c ı efkendeleri
- 7 Kişi yakdığı çerâğ üstüne pervâne gerek

III

- 1 Öyle pervâne gerek şu^c le-i cevvălesine ¹⁹⁰⁸
- 2 Rüz ü şeb Ėayret ile gerdiş ede hâlesine
- [125a] 3 Nitekim pir-i muğân âteş-i seyyâlesine ¹⁹⁰⁹
- 4 Bağbânlar gibi pür-dâğ ola her lâlesine
- 5 Mâderiñ hâli gibi küdek-i nev-sâlesine ¹⁹¹⁰
- 6 Kârbânîñ nażar etdiği gibi kâlesine
- 7 Kişi yakdığı çerâğ üstüne pervâne gerek

IV

- 1 Dilerim dâmen-i iķbâli cihân-būs olsun
- 2 Erisin mûm gibi Ėâsidleri me'yūs olsun

1904 B1 89b, İ2 121a, İÜ 124b, MA 77, T1 44a

Feryâd-Nâme-i Nev-Çerâğ-ı Dil-Sühte Be-Kâtibü's-Sırr-ı Pâdişâh-ı Cihân-Dârî Ėalleda'llâhu ĖilâfeteĖhü ilâ Ahireti B1; Terec^c -Bend Der-Sitâyiş-i Kâtib-i Sırr-ı Şehriyârî AĞmed Efendi MA; Feryâd-Nâme-i Nev-Çerâğ-ı Dil-Sühte Be-Kâtibü's-Sırr-ı Pâdişâh-ı Cihân-Dârî Ez-RüzĖâr-ı Zürkâr T1

1905 tevfiķi B1, İ2, İÜ, T1: tevfiķ MA

1906 Eylemez İ2, İÜ, MA, T1: Eylemiş B1

1907 Ėâtırı B1, İ2, MA, T1: Ėâtır İÜ

1908 Öyle B1, İ2, İÜ, T1: Böyle MA / pervâne B1, İ2, MA, T1: bir dâne İÜ

1909 Nitekim B1, İ2, İÜ, T1: Nice kim MA

1910 hâli B1, İ2, İÜ, T1: rağmı MA

- 3 ¹⁹¹¹ Rûzgâr içre anıñ şu' lesi maħrûs olsun
 4 Nazar-ı luḡfu çerâġânına fânûs olsun
 5 Şeb-çerâġı nice bir kevkeb-i menḡûs olsun
 6 Yazayım ḡazrete bu mıṣra' ı nâmûs olsun ¹⁹¹²
 7 Kişi yakdıġı çerâġ üstüne pervâne gerek

V

- 1 Āh ey himmetidir şu' le-fürûz-ı ḡâne
 2 Nice bir türe ola miḡnet ile virâne
 3 Bu çerâġıñ nice bir böyle rûġansız yana
 4 Ġars ediñ tâze fidanı ḡaraf-ı bostâna ¹⁹¹³
 5 Anı leb-teşne sipâriş mi eder yârâna
 6 Tâ ezel ḡarb-ı meşel böyle imiş merdâna
 7 Kişi yakdıġı çerâġ üstüne pervâne gerek

VI ¹⁹¹⁴

- 1 Bir çerâġa nefes eyler meded olmaḡ lâzım
 2 Uyanıp şöyle çerâġ-ı ebed olmaḡ lâzım
 3 Düşmene şöyle fetil-i ḡased olmaḡ lâzım
 4 Dest-i elḡâf anıñ üstünde yed olmaḡ lâzım
 5 Ya' nî ol şâḡibine bir veled olmaḡ lâzım
 6 İşte bu mıṣra' aña mu' temed olmaḡ lâzım
 7 Kişi yakdıġı çerâġ üstüne pervâne gerek

VII

- 1 Bilirim ḡazretiñiz mâ-ḡaşal-ı himmetdir
 2 Süḡanım ḡâlimi iḡḡâra hemân ' âletdir
 3 **Fâzıla** ḡayr-du' â vâcibe-i zimmetdir
 4 Zîr-destânı tefakḡud size de ' âdetdir ¹⁹¹⁵
 5 Nev-çerâġâna nazar mâ-lezim-i ġayretidir ¹⁹¹⁶
 6 İşte bu mıṣra' o ma' nâda ' aceb ḡikmetdir
 7 Kişi yakdıġı çerâġ üstüne pervâne gerek

1911 MA'da mısralar, 4, 5, 3 şeklinde sıralanmıştır.

1912 mıṣra' ı B1, İ2, İÜ, T1: mıṣra' MA

1913 ediñ B1, İ2, İÜ: eden MA, T1

1914 VI. Bend: İ2, İÜ, T1- / MA'da IV. benddir.

1915 Zîr-destânı B1, MA, T1: Zîr-destân İ2, İÜ

1916 Nev- B1, İ2, İÜ, T1: Bu MA

[MÜTESSA'] DER-SİTÂYİŞ-İ KÂTİBÜ'S-SIRR-I
ŞEHİRİYARİ AĞMED EFENDİ¹⁹¹⁷

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...--

I

- 1 Ey veliyyü'n-ni' amım çäre-resim zî-şānım
2 Güş-ı iqbālîne meşmü' ola bu efğānım
3 Ben du'ākār-ı qādīmim a mürüvvet-kānım¹⁹¹⁸
4 Ne kuşūr oldu efendim sebab-i hırmānım
5 Hafāza'llāh nedir hāzretiñe ' işyānım
6 Var mıdır mezheb-i ihlāşda bir noqşānım
[125b] 7 Ben de bu bāb-ı mu' allāda du' ā-güyānım
8 Hem du' ā-güyüm o dergāhda hem derbānım
9 Biz de bu dā'ireniñ bendesiyiz sulţānım

II

- 1 Ya' nî ol dā'ire-i zāt-ı cenāb-ı vālā
2 Kātübü's-sırr-ı şehensāh-ı memālik-ārā
3 Hāzret-i AĞmed Efendi o mekārım-pirā
4 Zātıdır fāhr-ı selef māye-i nesl-i kudemā
5 Öyle bir ehl-i himem bende-nüvāz-ı zu' afa
6 Gelmişim dergehine olmağ-içün nāşıye-sā
7 Pāsbānım ben o dergāhda her subĥ u mesā¹⁹¹⁹
8 Biz de bu bābda bir ĥalka-be-güşuz ĥālā
9 Biz de bu dā'ireniñ bendesiyiz sulţānım

III

- 1 Biz de ol bārgeniñ ĥalka-keş-i perdesiyiz¹⁹²⁰
2 Ol melāz-ı keremiñ bir kerem-āverdesiyiz
3 Anda bir ĥapıkulu çāker-i perverdesiyiz
4 Sofra-i ni' metiniñ loĥma-i ĥor-zerdesiyiz¹⁹²¹
5 Çāker-i muĥlişi meddāĥı du' ā-kerdesiyiz¹⁹²²
6 Hicriniñ ĥastesi dermāndesi pejmürdesiyiz
7 Bize bir himmet efendim ki ġam-āzürdesiyiz
8 Feleġiñ ĥaylī zamāndır ki sitem-ĥürdesiyiz¹⁹²³
9 Biz de bu dā'ireniñ bendesiyiz sulţānım

1917 B1 21b, İ2 121b, İÜ 125a, MA 151, T1-
Tercî'-Bend Der-Sitâyîş-i Kâtibü's-Sırr-ı Şehriyârî AĞmed Efendi B1, İ2, MA; Kaşîde-i Tercî'-
Bend Der-Sitâyîş-i Kâtibü's-Sırr-ı Şehriyârî AĞmed Efendi İÜ. (Manzume "mütessa" nazım
şekli özelliġi gösterdiġi için İÜ'deki başlık deġiştirildi.)

1918 mürüvvet-kānım İ2, İÜ, MA: mürüvvetkārım B1

1919 Pāsbānım İÜ: Asitānım B1, İ2, MA

1920 bārgeniñ İÜ: dā'ireniñ B1, İ2, MA

1921 ni' metiniñ B1, İ2, MA: ni' metiñ İÜ

1922 Çāker-i muĥlişi B1, İÜ: Çākeri muĥliş-i İ2, MA

1923 sitem-ĥürdesiyiz İÜ: sitem-çerdesiyiz B1, İ2, MA

IV

- 1 Zerreym dūr olamam mihr-i dıraşşānımdan
 2 Bülbülüm dūr olamam şaḥn-ı gülistānımdan ¹⁹²⁴
 3 Cevher-i şāf-dilim ayrılamam kānımdan
 4 Beni kim tār edecek bārgēh-i şānımdan
 5 Meger ol dem ki cūdā ola tenim cānımdan
 6 Baña bir ḥüsn-i ḳabūl olmasa sulṭānımdan
 7 Geçerim ḡayret ile ‘āḳibet evṭānımdan
 8 Baña teng oldu cihān bu ḡam-ı hicrānımdan
 9 Biz de bu dā’ireniñ bendesiyiz sulṭānım

V

- [126a] 1 Biz de bu tekyeniñ abdālıyız ey baḥt-ı siyāh
 2 Anda iḥlāşla başeski dil-i zār u tebāh
 3 Åh efendim baña derd oldu bu hicrān eyvāh
 4 Eyle **Fāzıl** ḳuluña eski nazar ile nigāh
 5 Saña da luṭfla dā’im nazar etsin Allāh
 6 Tevbeler tevbeler etdim ise bir zerre günāh ¹⁹²⁵
 7 Ben çerāḡ-ı der-i iḳbālīnim ey ‘ālī-cāh
 8 Baña vird oldu du‘ā ile bu mışra‘ her-gāh
 9 Biz de bu dā’ireniñ bendesiyiz sulṭānım

[MÜ‘ AŞŞER] BERĀY-I MÜFRED-İ ḤĀTEM-İ ḤĀZRET-İ
 YŪSUF ZĪYĀ PĀŞĀ ¹⁹²⁶

Mefā‘ ilün / Mefā‘ ilün / Fe‘ ulün

. - - - / . - - - / . - -

I

- 1 Bi-ḥamdi’llāh ki şubḥ-ı yevm-i işneyn
 2 Ḳudüm etdi zahīr-i şāh-ı kevneyn
 3 Nizāmü’l-‘ālem-i berreyn ü bahreyn
 4 Eden dünyāya cūdu baş-ı keffeyn
 5 Veḡāda āferin-fermā-yı şaffeyn ¹⁹²⁷
 6 Ola zāt-ı dü-‘ālem zīb-i şadreyn
 7 Ola tevḑīḳ-i Ḥaḳ derpiş ü mābeyn
 8 Keremkārā be-nūr-ı pāk-i sıbṭeyn
 9 Ḥudāvendā be-ḥaḳḳ-ı *ḳābe ḳavseyn*
 10 Şeved Yūsuf aziz-i Mışr-ı dāreyn

1924 Bülbülüm B1, İÜ: N’eyleyim İ2, MA

1925 etdim ise İ2, İÜ, MA: etdimse de B1

1926 B1 83a, İ2 122a, İÜ 126a, MA154, T1-

Berāy-ı Yūsuf Ziyā Pāşā B1; Tercī‘-Bend Berāy-ı Müfred-i Ḥātem-i Şadr-ı ‘A‘ □am Ziyā Yūsuf Pāşā İ2, MA; Tercī‘-Bend Berāy-ı Müfred-i Ḥātem-i Ziyā Yūsuf Pāşā (Manzume “muāşşer” nazım şekli özelliḡi taşıdığı için İÜ’deki başlık deḡiştirildi.)

1927 Veḡāda İÜ, MA: Vefāda B1; Du‘āda İ2

II

1 O düstür-ı mufahham şadr-ı a^c zam
 2 Cenâb-ı hazret-i serdâr-ı ekrem
 3 Şehâda pençe-tâb-ı dest-i Hâtem
 4 Gazâda lerze-bağş-ı kalb-i Rüstem
 5 Fütûh-ı Mısr-la bundan muqaddem
 6 Meger olmuş işâret nakş-ı hâtem
 7 Ki yazmış mührüne Hallâk-ı 'âlem
 8 Ezelden işte bu beyt-i mükerrem
 9 Hudâvendâ be-ğakğ-ı *kâbe kavseyn*
 10 Şeved Yûsuf aziz-i Mısr-ı dâreyn

III

1 Mübârek-bâd feyz-i âsumânî
 2 Ziyâ-yı Yûsufî tütdu cihânı
 3 Hoşâ âvâze-i şâhib-kırânî
 4 Zihî kişver-küşâ-yı Kahramânî ¹⁹²⁸
 5 'Arab iqlîmine bu fetğ-i şânî
 6 Añılsın haşre dek nâm u nişânı
 [126b] 7 Yazılsın hâtem-i hürşide şânı
 8 Bu maṭla^c yâdigâr-ı câvidânî
 9 Hudâvendâ be-ğakğ-ı *kâbe kavseyn*
 10 Şeved Yûsuf aziz-i Mısr-ı dâreyn

IV

1 Nizâmü'l-Mülk ve'd-dînü'l-münevver
 2 Şitanbûldan 'adüya çekdi leşker
 3 Öñünce Hızr ile Cibril rehber
 4 Gidip tevfiğ ile geldi muzaffer
 5 Ser-i düşmen haṭib-i seyfe minber
 6 Oğurdu huṭbe-i *Allâhu ekber*
 7 Bu nuşret zâtına emr-i muqarrer
 8 Ki beyt-i mührüdür işbu muharrer
 9 Hudâvendâ be-ğakğ-ı *kâbe kavseyn*
 10 Şeved Yûsuf aziz-i Mısr-ı dâreyn

V

1 Oğutdu nâmını serdâr-ı ğâzî
 2 Rızâ'u'llâha kıldı dil-güdâzî
 3 Bu hıdmet ile buldu imtiyâzî
 4 Ki taḥliş etdi iqlim-i Hicâzî
 5 Eyâ erbâb-ı câhiñ ser-firâzî
 6 Budur **Fâzıl** kuluñ her dem niyâzî
 7 İlâhî âşafıñ ol kâr-sâzî
 8 Resûlullâh olsun dil-nüvâzî
 9 Hudâvendâ be-ğakğ-ı *kâbe kavseyn*
 10 Şeved Yûsuf aziz-i Mısr-ı dâreyn

[MÜSEMME] BERĀY-I MÜFRED-İ ĞĀZĪ YŪSUF
ZİYĀ PĀŞĀ¹⁹²⁹

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...--

I

- [127a] 1 Feleğin luṭfu muḳārin olagelmiş ḳahra
2 Keder āyine-i iḳbāle olur zermühre
3 Cāhsız olmadı sultān meh-i Ken' ān şehre
4 Atdı Mūsāyı Kelīm etmeden evvel nehre
5 Ne nuḳūsāt-ı Zuḫaldır ne ḳırān-ı Zühre
6 Ḥandenāk ol şaḳınıp olma ' abūs-çehre
7 Her kim eylerse taḥammül şademāt-ı dehre
8 Bulur elbette umūrunda Ḥudādan behre

II

- 1 Şabr-ile tāze fidan oldu dıraḫt-ı ser-gir
2 Mehl ile ' aḳıbet oldu varaḳ-ı tūt ḫarir
3 Eyledi vaḳt ü zamān ḫāk-i siyāhı iksir
4 Ab-ı engüru müdām eyledi hüsn-i tedbir
5 Cevr-i eyyāma ḫamül ol şaḳın olma dil-gir¹⁹³⁰
6 Dedi bu maṭla' ı ol āşaf-ı āyine-zamir
7 Her kim eylerse taḥammül şademāt-ı dehre
8 Bulur elbette umūrunda Ḥudādan behre

III

- 1 Püteden çıḳdı kef-i şāha zer oldu ḫātem
2 Ḳaşr-ı maḳsūda meger şabr u taḥammül süllem
3 Böyle tedric iledir cümle umūr-ı ' ālem
4 Mā-ḫaşal birbirine şabr u zafer hep tev'em
5 Oldu zaḫm-ı dil-i maḫzūna bu müfred merhem¹⁹³¹
6 Ki buyurmuş anı ilḫāmla şadr-ı a' zam
7 Her kim eylerse taḥammül şademāt-ı dehre
8 Bulur elbette umūrunda Ḥudādan behre

IV

- 1 Germine serdine şabr eyleyerek şām u seḫer
2 Telḫ iken mīve-i ḫām oldu mişāl-i sükker
3 Zaḫm-ı şabr ile olur faşş-ı niḡin nām-āver
4 Eyledi rişte-i nermīn giderek ṭaşa eḫer
5 Ey belā-keş saña şad-müjde melül olma yeter

1929 B1-, İ2 122b, İÜ 126b, MA 53, T1-

Tazmīn-i Beyt-i Ziyā Yūsuf Pāşā İ2; Terci' -Bend Berāy-ı Müfred-i Ğāzī Yūsuf Ziyā Pāşā İÜ;
Terci' -Bend Berāy-ı Müfred-i Şadr-ı A' zam Yūsuf Ziyā Pāşā MA (Manzume "müsemmen"
nazım şekli özelliḡi gösterdiḡi için İÜ'deki başlık deḡiştirildi.)

1930 Cevr-i İ2, MA: Cevr ü İ2

1931 maḫzūna İÜ, MA: mecrūḫa İ2

- 6 Ne buyurmuşdur işit şadr-ı ma'ānī-perver¹⁹³²
 7 Her kim eylerse taḥammül şademāt-ı dehre
 8 Bulur elbette umūrunda Ḥudādan behre

V

- 1 Şadr-ı seyyāre-ḥaşem Ḥazret-i Yūsuf Pāşā
 2 Buldu pīrāye ziyāsıyla 'arūs-ı dünyā
 3 Devlet ü şān ile reşk-i 'uzemādır ammā¹⁹³³
 4 Luṭf u iḥsān ile maḥbūb-ı kulūb-ı fuḫarā
 [127b] 5 Ğam-keşān-ı felege merḥametinden maḥzā¹⁹³⁴
 6 Eyledi tarz-ı tesellide bu beyti inşā
 7 Her kim eylerse taḥammül şademāt-ı dehre
 8 Bulur elbette umūrunda Ḥudādan behre

VI

- 1 Her umūrunda bula behre o şadr-ı zī-şān
 2¹⁹³⁵ Ḥaḳ Te'ālā dilerim yāveri olsun dü-cihān
 3 Nuṭḳ-ı pākiyle tesellī bula hep şekvegerān¹⁹³⁶
 4 Ḥabbezā nuṭḳ-ı feraḥ-baḥş-ı Ḥıdıv-i devrān
 5 Oldu Fāzıl kuluna şıdḳ ile evrād-ı zebān¹⁹³⁷
 6 Şadme-i dehre verip sinesini ḥaylī zamān
 7 Her kim eylerse taḥammül şademāt-ı dehre
 8 Bulur elbette umūrunda Ḥudādan behre

MÜSEDDES¹⁹³⁸

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...- - / ...- - / ...- - / ...- -

I

- 1 Raḥm eder yoḳ baña hīç nālelerimden ğayrı
 2 Hīç bir ağlar bulamam çeşm-i terimden ğayrı
 3 Hem-demim yoḳ daḥi āh-ı şererimden ğayrı¹⁹³⁹
 4 Beni yoḳlar bulunur mu kederimden ğayrı
 5 Bir yanar yoḳ benim için cigerimden ğayrı
 6 Bir acır mı bulunur yārelerimden ğayrı

1932 buyurmuşdur işit İÜ: buyurmuş işit ol İ2, MA

1933 şān ile İÜ, MA: şānīna İ2

1934 Ğam-keşān İ2, MA: Ğam-kūsār İÜ

1935 MA'da sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

1936 hep İ2, MA: her İÜ

1937 evrād-ı İ2, MA: evrād u İÜ

1938 ARŞ 25, B1 131a, İ2-, İÜ 127b, MA 17, T1 71b

Başlıksız ARŞ; Tesdīs-i Beyt-i Meşhūr B1, T1; Tercī' Bend İÜ. (Manzume İÜ'deki başlığım yanlış olması sebebiyle MA'dan alındı.)

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 371/15'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1255'tir.

1939 āh-ı İÜ, MA, T1: āh u ARŞ, B1

II

- 1 Beni şād eyle diyü kimlere feryād edeyim
 2 Kime taķrır-i ğumüm-ı dil-i nāşād edeyim
 3 Daħi kimden taleb-i himmet ü imdād edeyim ¹⁹⁴⁰
 4 Dil-i nāşādı bu hāletle nice şād edeyim
 5 Bir yanar yoķ benim için cigerimden ğayrı
 6 Bir acır mı bulunur yārelerimden ğayrı

III

- [128a] 1 Āh u zār etmedigim hāşılı bir dem yoķdur
 2 Yine bir şefkat eder hālime ādem yoķdur
 3 Güyiyā şimdi cihān içre ki ālem yoķdur
 4 Yāħud ehl-i elem ü miħnete maħrem yoķdur
 5 Bir yanar yoķ benim için cigerimden ğayrı
 6 Bir acır mı bulunur yārelerimden ğayrı

IV ¹⁹⁴¹

- 1 Ne arar var ne şorar hāl-i dil-i nā-şādı
 2 Herkesiñ şimdi vefāsızlık olup mu^c tādı
 3 Kimseye daħi iştiremedim feryādı ¹⁹⁴²
 4 Kaldı dünyāda hemān merħametiñ bir adı
 5 Bir yanar yoķ benim için cigerimden ğayrı
 6 Bir acır mı bulunur yārelerimden ğayrı

V ¹⁹⁴³

- 1 Meger illā ki ola Ĥazret-i İsmā^c il Mīr
 2 Ki odur melce-i her-bi-kes ü bī-cāh u faķīr
 3 Varayım ĥazretine hālīm edip hep taķrır
 4 Diyeyim āh eyā fātih-i her-emr-i ^c asır
 5 Bir yanar yoķ benim için cigerimden ğayrı
 6 Bir acır mı bulunur yārelerimden ğayrı

VI

- 1 Meded ey mīr-i kerem **Fāzıla** bir çāre meded ¹⁹⁴⁴
 2 Āteş-i miħnete yanmışdır o bī-çāre meded ¹⁹⁴⁵
 3 Sen eger etmez iseñ luř ile bir pāre meded
 4 Ya kim etsin dil-i miħnet-keş ü ğam-h^vāra meded
 5 Bir yanar yoķ benim için cigerimden ğayrı
 6 Bir acır mı bulunur yārelerimden ğayrı ¹⁹⁴⁶

1940 taleb-i ARŞ, B1, İÜ, MA: taleb ü T1

1941 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de 5. benttir.

1942 daħi ARŞ: Fāzıl B1, İ2, İÜ, MA, T1

1943 B1, İ2, İÜ, MA, T1-

1944 mīr-i kerem Fāzıla ARŞ: feyz-i Ĥudā derdime B1, İ2, İÜ, MA, T1

1945 yanmışdır o ARŞ: yandı dil-i B1, İ2, İÜ, MA, T1

1946 Arşiv kayıtlarında manzumenin sonunda Farsça şu manzum ifade yer almaktadır:

“Du^c ā-ğuy-ı dirine-i devlet-i şümā / Bende Fāzıl-ı bī-berg ü nevā (Sizin makamınızın devamı için eski bir duacınız olan parasız pulsuz köle Fāzıl”

ĠAZEL-İ HĀTİF TAĦMĪS-İ FĀZİL¹⁹⁴⁷

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün
 . . . - - / . . . - - / . . . - - / . . . - -

I

- 1 Cümle mehpāreleriñ dilberi ser-destesidir
- 2 ' Ālem ol āfetiñ āvāresi dil-bestesidir
- 3 Öyle āfet ki qazā ğamzesiniñ ustasıdır
- 4 Ħaṭ-ı nev ' āriżiniñ maṭla' -ı bercestesidir
- 5 Qand-ı ter la' l-i lebiñ maqṭa' -ı dil-ḡastesidir

II

- 1 Ruḡları şu' le-i cevvēle-şıfat ğulşende
- 2 Zülfü pīrāmenine hāle-şıfat ğulşende¹⁹⁴⁸
- 3 Nāfe-riz oldu ' aceb jāle-şıfat ğulşende
- 4 Bu da baş-taḡta olur lāle-şıfat ğulşende¹⁹⁴⁹
- 5 Toḡm-ı sünbül görünen ṭurre-i işkestesidir¹⁹⁵⁰

III

- 1 Ol perī ' aqla zararlıdır görünen ṭavrından
- 2 Zülfü zencīr-i belādır bilinir zūrundan
- 3 Rişte-i ṭül-i emeldir felegiñ devrinden
- 4 Qurtuluş yoḡ sitem-i silsile-i cevrvinden
- [128b] 5 Reng-i sevdā-yı cünün perçeminiñ bestesidir

IV

- 1 Yine ol serv-i sehī serkeş eden ğulzārı
- 2 Pertev-i ṭal' atıdır mehveş eden ğulzārı
- 3 Gül-i ḡoş-büy degil dil-keş eden ğulzārı
- 4 Bülbülüñ dīdesine āteş eden ğulzārı
- 5 O nihāl-i keremiñ ğonce-i nevrestesidir¹⁹⁵¹

V

- 1 **Fāzılā** zāhire yoḡdur nazarı çeşmimiziñ
- 2 Lücce-i bāṭına dalmış ğüheri çeşmimiziñ
- 3 Oldu ṭufān-ı belā eşk-i teri çeşmimiziñ
- 4 **Hātifa** seyl-i sirişk-i eşeri çeşmimiziñ
- 5 Gevheri baḡre şadef mevce-i āhestesidir

1947 B1-, İ2-, İÜ 128a, MA 18, T1-
 Taḡmīs-i Hātif MA

1948 Zülfü İÜ: Zülf MA / hāle MA: hāle İÜ

1949 baş-taḡta: lalenin kalitesini gösteren bir terim.

1950 cevvēle-şıfat MA: cevvēl-şıfat İÜ

1951 ḡoş-büy MA: ḡoş-bū mu İÜ

‘ALĀKA-KERDE-İ FĀZİL [BE]-ĀFET-İ DEVRĀN
MAHBŪB-I ZAMĀN DER- GŪMŪŞĦĀNE¹⁹⁵²

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

...../...../...../.....

I

- 1 Āteş-i ‘aşkla gönlüm yine büryān oldu ¹⁹⁵³
- 2 Bir gözü kanlı delikanlıya kurbān oldu
- 3 Her bir āhım yine bir āteş-i sūzān oldu ¹⁹⁵⁴
- 4 ‘Aşkla cism-i nizārım kuru bir cān oldu
- 5 Gece kan ağlamadan didelerim kan oldu
- 6 Şöyle kim her biri bir sübħa-i mercān oldu

II

- 1 Düşdüm ol cevher-i yektāya amān ma‘ dende
- 2 Aşikār eyler isem hālime ‘ālem hānde
- 3 Āh yā Rab ne bu āteş ne bu hālet bende
- 4 Gizlesem ‘aşkıyı olmaz yanar āteş tende
- 5 Gece kan ağlamadan didelerim kan oldu
- 6 Şöyle kim her biri bir sübħa-i mercān oldu

III ¹⁹⁵⁵

- 1 O Gümüşhāneli gevher ki Çiçek nāmında
- 2 Simden servi gibi hüsnu var endāmında ¹⁹⁵⁶
- 3 Gözlerim nār çiçeği hūn ile eyyāmında
- 4 Neye hālīm varacak bilmezem encāmında
- 5 Gece kan ağlamadan didelerim kan oldu
- 6 Şöyle kim her biri bir sübħa-i mercān oldu

IV

- 1 Geldi Mercān dedigim kaħbe raķīb oldu yine
- 2 Dest-i cānān ile bāl ü perimi yoldu yine
- 3 Kehrübā gibi o Mercānla yüzüm şoldu yine
- 4 Nār-ı firķat ile āh iki gözüm doldu yine
- 5 Gece kan ağlamadan didelerim kan oldu
- 6 Şöyle kim her biri bir sübħa-i mercān oldu

V ¹⁹⁵⁷

- 1 Eylerim āhım ile yüzürü ol mercānı ¹⁹⁵⁸
- 2 Āhıma karşı kimiñ durmağa vardır cānı

1952 B1 62a, İ2 173a, İÜ 190b, MA 14, T1-
Tercî‘-Bend B1; ‘Alāka-Kerde-i Fāzıl Āfet-i Devrān Der-Gümüşhāne İ2; Müseddes-i ‘Alāka-
Kerden-i Fāzıl Be-Āfet-i Devrān Der-Gümüşhāne MA

1953 ‘aşkla B1, MA; ‘aşkıñla İ2, İÜ

1954 āteş-i İ2: şu‘ le-i B1, MA; sifle-i İÜ

1955 B1’de 4. benttir.

1956 servi B1, İ2, MA; serv İÜ

1957 B1’de 3. benttir.

1958 yüzürü B1, İ2, İÜ; MA yüsürü

- 3 Āh edersenm yaqarım ma^c den-i Dağüstānı
4 Yine añdırdı gözüm yaşı benim tufanı
5 Gece qan ağlamadan dıderım kıan oldu
6 Şöyle kım her bırı bır sübhā-i mercān oldu

VI

- 1 Kātl-i ^cuşşākı eder ustası Mercān ta^c līm¹⁹⁵⁹
2 Hānçeri kabza-i mercānına olmuş teslīm¹⁹⁶⁰
3 Āh eger olmasa bābında o şeytān-ı le⁷īm
4 Cānıma yetdı belā-yı ğamı Allāh Kerım
5 Gece qan ağlamadan dıderım kıan oldu
6 Şöyle kım her bırı bır sübhā-i mercān oldu

VII

- 1 Rūm rakqāşı a mehpāre gül-i ^cİsāyī¹⁹⁶¹
2 Nice bır bu sitem ey cān alıcı hercāyī
3 Tā-be-key ^caşkıñ ile Fāzıla bu rüsvāyī
4 Geceler āhla bızār ederım dünyāyı
5 Gece qan ağlamadan dıderım kıan oldu
6 Şöyle kım her bırı bır sübhā-i mercān oldu

**DER-MEDH-İ KETHÜDĀ-YI MEHD-İ 'ULYĀ YÜSUF
ĀGĀ BE-TEŞRİF-İ BEŞİKTAŞ¹⁹⁶²**

Mef^cülü / Mefā^cİLü / Mefā^cİLü / Fe^cülün

---./---./---./---

I

- 1 İqbāl ola teşrīf-i Ziyā Pāşā efendim
2 Teşrīfīñ ile rūh gelür taşa efendim
3 Reşk etdi Sitanbül Beşiktaşā efendim
4 Hāk-i qademiñ nüşā olur başā efendim
5 Nūr doğdu kudumuñla Beşiktaşā efendim
6 Devlet ile iqbāl ile bñn yaşa efendim

II

- 1 Olmuş bu Beşiktaş u Sitanbül kırenādır¹⁹⁶³
2 Bırbırlerine hāzretīñ için ruqabādır
3 O faşl-ı şitā geldıgıne dıde-küşādır
4 Bu vaqt-i bahār olsa diyü kārı du^cādır
5 Nūr doğdu kudumuñla Beşiktaşā efendim
6 Devlet ile iqbāl ile bñn başā efendim

1959 Kātl-i İ2, İÜ, MA: Meyl-i B1

1960 mercānına olmuş İ2, İÜ, MA: mercāna olunmuş B1

1961 a İ2, MA: o B1, İÜ

1962 B1 61a, İ2 173b, İÜ 191b, MA₂, T1-

Tesdīs Berāy-ı Sāhil-hāne-i Yūsuf ĀgāB1; Kaşide-i Tebrīkiyye Be-Kethüdā-yı Mihr-i 'Ulyā Yūsuf Āgā Be-Sāhil-Hāne-i Beşiktaş İÜ

1963 kırenādır İÜ: ğurenā B1; ^curefādır İ2

III

- 1 Ben hufte idim kûşe-i beytü'l-hazenimde
- 2 Sultânı mıñ ed' iyye-i hayrı dehenimde
- 3 Bir bülbül-i hoş-nâtıka şâh-ı sühanımda ¹⁹⁶⁴
- 4 Bu beyti terennümle oğurdu çemenimde
- 5 Nür doğdu kudümüñla Beşiktaşa efendim
- 6 Devlet ile iqbâl ile biñ başa efendim

IV ¹⁹⁶⁵

- 1 Teşriñ ile buldu ziyâ rüy-ı ahâlî
- 2 Gül-ğonce gibi semtimiziñ güldü cemâli
- 3 Bir mihr-i cihân-tâb imiş ol hazret-i 'âlî
- 4 Ol ğurre-i devletde hilâl-i mütelâlî
- 5 Nür doğdu kudümüñla Beşiktaşa efendim
- 6 Devlet ile iqbâl ile biñ başa efendim

V

- 1 Ol kevkebe-ârâ-yı himem Yûsuf Ağadır
- 2 Ol bârika-bağşâ-yı gürüh-ı 'uzemâdir
- 3 Ahlâk-ı kerimânesi hep Hağğa rızâdır
- 4 Tebrîk-i kudümü kûluna hayr-du'âdır
- 5 Nür doğdu kudümüñla Beşiktaşa efendim
- 6 Devlet ile iqbâl ile biñ başa efendim

VI

- 1 Her kanda ise dâ'im ola zevk ü şafâsı
- 2 ¹⁹⁶⁶ Ol luğf-ı firâvânla ol bezl ü 'atâsı
- 3 Hürşid gibi zâhir olur nür-ı ziyâsı
- 4 Her semte ki teşriñi olur cennet orası
- 5 Nür doğdu kudümüñla Beşiktaşa efendim
- 6 Devlet ile iqbâl ile biñ başa efendim

VII

- [192b]
- 1 Hağ dâ'im ede zâtını h'âhişgeri üzre
 - 2 Bevvâb ola tevfiğ-i İlahî deri üzre
 - 3 Pervâne ola luğf-ı İlahî seri üzre
 - 4 Pâyende ola sâyesi çâkerleri üzre
 - 5 Nür doğdu kudümüñla Beşiktaşa efendim
 - 6 Devlet ile iqbâl ile biñ başa efendim

1964 hoş-nâtıka İ2, İÜ: güyâ gibi B1

1965 B1'de II. benttir.

1966 B1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

VIII¹⁹⁶⁷

- 1 Haç devlete ehl-i himemi müntehab eyler¹⁹⁶⁸
- 2 Ol zâtı umûr-ı zu' afâya sebeb eyler¹⁹⁶⁹
- 3 Ehl-i edebi cevri-i felek bi-edeb eyler¹⁹⁷⁰
- 4 **Fâzıl** kuluñuz haqq-ı civârı taleb eyler¹⁹⁷¹
- 5 Nûr doğdu kudümüñla Beşiktaşa efendim
- 6 Devlet ile ikbâl ile biñ başa efendim

DER-HAQQ-I MU'İN EFENDİ NÜVIŞTE-BÜD¹⁹⁷²

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...-

- 1 Hâzret-i 'ârif-i şâhib-dil-i âgâh Mu'în
Ki olur himmeti ehl-i dile her-gâh mu'în¹⁹⁷³
- 2 Benim ol yâveri yoç çâh-ı ğama üftâde
Çağırır lücce-i mihnetde gönül âh mu'în
- 3 Dondururdu bizi eţvâr-ı felek sermâdan
Her dem olmazsa bize nâle-i cângâh mu'în
- 4 Meded olmaz ceres-i nâle şeb-i yeldâda
Olmasa bedreka-i kâfileye mâh mu'în
- 5 Mâha verdiği ziyâdan ğarazı hurşidiñ
Bize ta' lîm ola dermândeğe zü-câh mu'în¹⁹⁷⁴
- 6 Yâver ol **Fâzıla** tâ kim saña da sulţânım
Her umûruñda ola Hâzret-i Allâh mu'în

BERÂY-I LAÛİFE NÜVIŞTE-BÜD DER-HAQQ-I
PATBURUN BÂKİ EFENDİ¹⁹⁷⁵

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...-

- 1 Geldi semt-i 'Arabistâna o yek-pâre burun
Nice ormanda 'aceb olmadı şad-pâre burun

1967 Benddeki mısraların B1'de dizilişi şöyledir: 3, 4, 1, 2, 5, 6

1968 devlete İ2, İÜ: devlet ü B1

1969 zâtı İ2, İÜ: zâta B1

1970 Ehl-i edebi cevri-i İ2: Ol vâdi-yi cevri B1; Ehli edebi cevri-i İÜ

1971 civârı İ2, İÜ: cevâdı B1

1972 B1 85b, İ2-, İÜ 193a, MA-, T1-
Şitâ'iyye B1

1973 dil-i B1: dil ü İÜ

1974 dermândeğe İÜ: pes-mândeğe B1

1975 B1-, İ2-, İÜ 193a, MA-, T1-

- 2 Öyle bir şekl-i mücessem ki kılıçbalığıdır
Tül-i ' arz ile o mánende-i ğaddâre burun
- 3 Rûm maħbûbu için yaķayı çāk eyler iken
Düşdü şimdi ' Arab oğlanına bî-çâre burun
- 4 ' Arab oğlanı diyü ğurbete çıkdı ' Arab
Kodu İstanbulu oldu yine âvâze burun
- 5 Dedi **Fâzıl** bu du' â-yı Halebü 'ş-Şehbâda
Zevķ ü şihhat ile bâķi ola hemvâre burun

TĀRĪĦ-İ SĀL-İ CEDĪD ¹⁹⁷⁶

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

- 1 Şâh-ı vâlâ-rütbe ya' nî Ĥazret-i Sultân Ĥamid
Kim felek ĥayrettedir ol rütbe-i vâlâsına
- [131b] 2 Pâdişâhân-ı selefde gelmedi bir böyle şâh
Dehr-i dünüñ bakma hiç Keyhüsrev ü Dârâsına
- 3 Ĥâk-i pây-ı devletine şimdi yüz sürsün felek
Sürme etsin anı yâĥud çeşm-i nâ-binâsına
- 4 Bir hediyeye düzdü sâl-i nev daĥi yüz sürmege
' Âcizâne geldi dergâh-ı felek-fersâsına
- 5 Yümn-i iķbâli hediyeye etmiş ammâ bü'l-aceb
Ben hele ĥayretdeyim bu vaz' -ı nâ-bercâsına
- 6 Ya' nî bu gûne penâh-ı yümn olan dergâhda hiç
Böyle bir nâçizi ihdâ etmeniñ ma' nâsı na
- 7 Yümn-i iķbâl ü sa' âdet dedigiñ şimdi seniñ
Gerd-i ĥâk-i âsitân olmuş der-i valâsına¹⁹⁷⁷
- 8 Medĥ ü evşâfi tükenmez ol şehiñ **Fâzıl** yeter
Bir du' â et düşme tekmîl-i şenâ sevdâsına
- 9 Aylar u yıllar gelip geçdikçe olsun müstedâm
Müstedâm olmaķ muĥarrem ola hem a' dâsına
- 10 Düşdü bir târiĥ-i ra' nâ hem du' â-yı müstecâb
*Sâl-i nev sa' d ola 'aşrîñ ol şeh-i vâlâsına*¹⁹⁷⁸ [H 1198]¹⁹⁷⁹

1976 B1 157b, İ2-, İÜ 131a, MA-, T1-

1977 gerd-i İÜ: gerd ü B1

1978 sa' d İÜ: sa' din B1

1979 =1198 سال نو سعد اوله عصرک اول شه والاسنه

TĀRĪḤ-İ VİLĀDET-İ FĀṬİMA SULTĀN¹⁹⁸⁰

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

- . - - / - . - - / - . -

- 1 Hāzret-i ' Abdülhamīdīn devleti
Oldu fā' iḳ Hüsrev ü Şāh-ı Ceme
- 2 Raḥm-ı luṭfundan Ḥudā-yı Lem-Yezel
Verdi bir duḡter o şāh-ı ekreme ¹⁹⁸¹
- 3 Gerçi duḡterdir gelen ammā çi-sūd
Hiç ḳābil mi şafādan gülmeme
- 4 **Fāzıl**-ı nā-şāda varınca daḡı
Şāmil oldu bu şafā her ādeme
- 5 Oldu çün bu beytten noḡşān cüdā
Düşdü bir tāriḥ vaḡt-i ḡurreme ¹⁹⁸²
- 6 *Zühre-i zehrā felekde oynadı*
Fāṭıma Sultān gelince 'āleme [H 1185] ¹⁹⁸³

TĀRĪḤ-İ VİLĀDET-İ ŞEHZĀDE SULTĀN MEḤMED ¹⁹⁸⁴

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1 Ḳahramān-ı baḡr ü ber şāḡib-ḳırān-ı şarḳ u ḡarb
Ol Ḥudāvend-i cihān ya' ni şeh-i ' Abdülhamīd
- [132a] 2 Bir ḡidiv-i ma' delet-pirā ki devrinde anıñ
Oldu ' ālemden sitem nā-būd miḡnet nā-bedid
- 3 Gelmemiş mānendi bu rüşd-i şehāda ' āleme
Ben ne Ḥātem bilirim bi'llāh ne Hārūnū'r-Reşid ¹⁹⁸⁵
- 4 Ebr-i luṭfu nev-bahār etdi ḡazān-ı ' ālemi
Verdi bu eski cihāna luṭfu inşā-yı cedid ¹⁹⁸⁶

1980 B1 157a, İ2 125a, İÜ 131b, MA-, T1-
Tāriḥ Berāy-ı Fāṭıma Sultān B1

1981 Lem-Yezel İ2, İÜ: Lem-Yelid B1

1982 beytten B1, İ2: beytine İÜ

1983 زهره زهرا فلکده اوبنه دی فاطمه سلطان کلنجه عالمه = 1194-8 (cüdā)-1 (düşdü)=1185. B1 nüshasında 1199, İ2 nüshasında 1183 tarihi bulunmakta, İÜ nüshasında tarih bulunmamaktadır. Bizim bulduğumuz tarih ise 1185'tir. I. Abdülhamid'in kızı Fatma Sultan'ın doğum tarihi kaynaklarda 1196/1782 olarak gösterilmektedir.

1984 B1 157a, İ2 125a, İÜ 131b, MA-, T1-
Tāriḥ-i Vilādet-i Sultān Meḡmed B1

1985 rüşd-i İ2, İÜ: rüşd ü B1 / Hārūnū'r-Reşid B1, İ2: Hārūn Reşid İÜ

1986 luṭfu İ2, İÜ: feyzi B1

- 5 Meşrebince oldu cārī hep füyūzāt-ı ezel
İşte ez-cümle bu def a hikmet-i Rabb-i Mecid
- 6 Çünkü ıyd-i fiṭr geçdi ıyd-i adḥāya bütün
Muntazırır olduk o da ḡāyet ile vaḳti ba' id
- 7 İntizār eyler iken *el-leyletū'l-ḥublā* diyü ¹⁹⁸⁷
Nāḡehān mehpāre bir şehzāde oldu ser-bedid
- 8 Raḡṣā āḡāz etdi şevḳ ü zevḳ-ile hep kā'ināt
Ya' nī oldu bu velādet ı'āleme ıyd üzre ıyd
- 9 Eylesin Mevlā Te'ālā pādīşāh-ı ı'ālemiñ
Devletiñ cāvīd ü iḳbālīñ ḳāvī ı'ömrüñ mezid
- 10 Şaklasın gehvāre-i ḥıfzında Ḥaḳ şehzādesin
Dāye-i tevfiḳ çeḳsin perde-i sırr-ı sedid
- 11 **Fāzılā** tāriḫ-i tāmm oldu anıñ mīlādına
Dehre baḳ Sulṭān Meḡemmed nūrveş oldu bedid [H
1191]¹⁹⁸⁸

TĀRİḤ-İ NEV-SĀL-İ FERRUḤ-FĀL¹⁹⁸⁹

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

... -- / ... -- / ... -

- 1 Fāl-i iḳbāl ü sa' ādetdir bu
Sene-i zevḳ ü meserretdir bu ¹⁹⁹⁰
- 2 Bunca āsāyiş ü tevfiḳ-i umūr
Ḥaḳ rızāsına ı'ālāmetdir bu
- 3 Bu şafālar bu feraḥlar Ḥaḳdan
Maḡz-ı elṭāf u ı'ināyetdir bu
- 4 Bu da imdād-ı Ḥudādır ancaḳ
Āsumānī bir i'ānetdir bu
- 5 Aḡter-i sa' d-i hümāyūndandır
Tāli' -i şāhda ḳuvvetdir bu
- 6 Ḥazret-i şāh-ı cihān-bān-ı zamān
Taḡt-pirā-yı ḥilāfetdir bu

1987 “Yüklü (hamile) gece.” anlamında Arapça bir ibare.

1988 دهره بق سلطان محمد نور وش اولدی بدید =1191

1989 ARŞ 4a, B1 159a, İ2 126a, İÜ 132a, MA 12, T1-
Tāriḫ-i Sāl-i Cedid B1; Tāriḫ-i Sāl-i Cedid Be-Riḳāb-ı Şāh-ı Ferid İÜ; Tāriḫ-i Sene-i Cedid
Be-Riḳāb-ı Şāh-ı Ferid İ2, MA

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi
29.12.1218'dir.

1990 Fāl ARŞ, İ2, İÜ, MA Sāl B1 / Sene ARŞ, İ2, İÜ: Sine B1, MA

- 7 Ol felek-mertebe Sultān Selīm
Şāhib-i şevket ü kudretdir bu
- 8 Müzdehimgāh-ı sürüş-ı ilhām
Menba‘-ı feyz-i kerāmetdir bu ¹⁹⁹¹
- [132b] 9 ‘ Āleme sāye-i lutf-ı Hākdır
Şu‘ le-i mihr-i hidāyetdir bu
- 10 Nāşır-ı dīn-i mübīn-i a‘ lā
Hāfız-ı rükn-i şeri‘ atdır bu
- 11 Fāris-i ma‘ reke-i rezm ü veğā
Hāris-i fırka-i ümmetdir bu
- 12 Dāver-i şaf-şiken-i şir-cenān
Merd-i meydān-ı şecā‘ atdır bu ¹⁹⁹²
- 14 ¹⁹⁹³ Dil-i şāhān-ı cihāna dā‘im
Lerze-endāz-ı mehābetdir bu
- 13 Dura devlet ile durdukca cihān
‘ Āleme māye-i rāhatdir bu
- 15 Şaklasın zātını ğamdan Mevlā
Öldü maķrūn-ı icābetdir bu
- 16 Şene başı dahī peygām-ı sürür
İşte hengām-ı beşāsetdir bu
- 17 **Fāzıl**-ı zāra haber versinler
‘ Arz-ı tāriḥe ki firşatdır bu
- 18 Nice tāriḥ zihī müjde-resān
Böyle bir lafz-ı belāgatdir bu
- 19 Çünkü tāriḥi *zafergāh* oldu [H 1206] ¹⁹⁹⁴
‘ Āleme özge beşāretdir bu

SENE-İ ḤAYR-I FEREC ¹⁹⁹⁵

Fe‘ ilātün / Fe‘ ilātün / Fe‘ ilātün / Fe‘ ilün

.. -- / .. -- / .. -- / .. --

- 1 Ka‘ be-i zıll-i Ḥudā Ḥazret-i Sultān Selīm
Ehl-i eflāke tavāf-ı deridir mevsim-i ḥac

1991 Müzdehimgāh ARŞ, B1, İÜ, MA: Merḥametakār İZ

1992 şir-cenān ARŞ, B1, İZ, İÜ şir-i jiyān MA

1993 İZ, İÜ, MA- / B1’de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

1994 هـالكرفظ = 1206

1995 ARŞ 13, B1 152a, İZ 128a, İÜ 132b, MA 14, T1-
Berāy-ı Tāriḥ-i Sāl-i Cedid B1; Tāriḥ-i Sāl-i Cedid-i Sultān Selīm Ḥān İZ; Tāriḥ-i Sāl-i Cedid
İÜ; Tāriḥ-i Sene-i Cedid Be-Riķāb-ı Şāh-ı Ferid MA
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11’de kayıtlıdır. Belge tarihi
29.12.1218’dir.

- 2 ¹⁹⁹⁶ Eşheb-i cāhına tevfiḳ ü zafer gāşiye-dār
Zir-i iḳbāline şebdiz-i felek bir aḥrec ¹⁹⁹⁷
- 3 Pençe-i feth ile teshir eder inşa 'a'llāh
Milket-i düşmeni tā serḥad-i mülk-i İsvec
- 4 ¹⁹⁹⁸ Sāl-i nev eyledi bu feth ü süruru tebsir
Nice bir sāl-i zafer-medḥal ü nuşret-maḥrec
- 5 Kuṭb-ı nuşretde nüzul eyledi şems-i iḳbāl
Rub' -ı meskunu ūtar ḳaldı hemān nīm-derec
- 6 ¹⁹⁹⁹ Böyle bir ḳāfiye-i teng hemān ey **Fāzıl**
Olur ancak dil-i pür-nādireden müstahrec
- 7 Bol olan ḳāfiyeye mā 'il olur ṭab' -ı za' if
Belī vüs' atli olan rāhi sever her a' rec ²⁰⁰⁰
- 8 ²⁰⁰¹ Yine kār-ḥāne-i ma' nide ḳalem üstādı
Nāzikāne doḳudu tāze ḳumāş-ı Bervec ²⁰⁰²
- 9 ²⁰⁰³ Tengdir ' arşa-i nev-ḳāfiye esb-i ḳaleme
Bunda ilḡar edemez böyle hemān her aḥrec
- [133a] 10 Mā-ḥaşal bu sene bir māye-i ḥayr olduğuna
Düşdü tāriḥ-i tamāmı *sene-i ḥayr-ı ferec* ²⁰⁰⁴ [H]
- 1208] ²⁰⁰⁵
- TĀRİḤ-İ SĀL-İ CEDĪD** ²⁰⁰⁶
Mef' ulü / Fā' ilātü / Mefā' ilü / Fā' ilün
- - - / - - - / . - - - / - - -
- 1 Şāh-ı zamāne Ḥazret-i Sultān Selīm Ḥān
Gerdün kemine-bende-i cāh u celālīdir

1996 B1, İ2 ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

1997 gāşiye-dār ARŞ, B1, İ2, MA: gāşiyedir İÜ

1998 B1'de 4 ve 8. beyitler takdim-tehirlidir.

1999 B1, İ2, İÜ ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

2000 za' if ARŞ: ḡabī B1, İ2, İÜ, MA / Belī vüs' atli ARŞ: Nitekim vāsi' B1, İ2, İÜ, MA

2001 B1, İ2, İÜ ve MA'da 6. beyittir.

2002 tāze ARŞ, B1, İ2, MA böyle İÜ / Bervec: Günümüzde "Bharuch" olarak bilinen ve Hindistan'da yer alan dokumalarıyla meşhur bir şehir.

2003 ARŞ, İ2, İÜ-

2004 bir ARŞ, B1, İ2, İÜ: pür MA

2005 سنه خنر فرج =1208

2006 ARŞ 12, B1 159b, İ2 126a, İÜ 133a, MA 13, T1-

Başlıksız ARŞ; Tāriḥ-i Sāl-i Cedīd-i Sultān Selīm Ḥān İ2; Tāriḥ-i Sene-i Cedīd Be-Riḳāb-ı Şāh-ı Ferīd MA

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

- 2 Rûz-nâmçe-i sa' âdet ü maḥzûr-ı sâl ü mâh
Hükm-i şerîf-i aḥter-i ferḥunde-fâlidir
- 3 Lâsiyyemâ bu sâl-i mübârek-ḳudûm ise
Perverde-i sitâre-i beytü'l-kemâlidir ²⁰⁰⁷
- 4 Sâliyyede egerçi ğazel tārḥı nâ-becâ
Ammâ ki âh işte bu hep 'aşḳ ḥâlidir
- 5 Ruḥsârı mihr-i şa' şa' a-pîrâ mişâlidir
Ebrû-yı hoş-nümâsı muḥarrem hilâlidir
- 6 Âfet bakışlı cân alıcı ḳahramân-ı 'aşḳ
Çeşmi ḳazâlı ğamze-i mesti belâlidir ²⁰⁰⁸
- 7 Ol sâḳ-ı pâk-ile o topuḳlar ki anda var
Güyâ gümüş sifâlde billûr nihâl îdir
- 8 Ḥayrân-ı ḥüsn ü 'âşıḳ-ı dîdâr tâl' atım
Sâ'ir egerçi tâlîb-i zevḳ-i vişâl îdir ²⁰⁰⁹
- 9 **Fâzıl** bu tarz-ı tâze bu mâh-ı ḥarâmda
Kilk-i belâġatiñ bu da siḥr-i ḥelâlidir ²⁰¹⁰
- 10 Ḥaḳ pâdişâhı eyleye dâ'im ki ḥazreti
Rûy-ı 'arûs-ı sâl-i cihâniñ cemâlidir
- 11 Ḥaḳ şaḳlasın ḥaṭardan o zât-ı şerîfîni
Bu çâkeriñ bu ed' iyeler ḥasb-i ḥâlidir ²⁰¹¹
- 12 Bu sâl-i nev ki 'âleme tebşîr-i ḥayr eder
Târîḥ-i tâmmi düşdü *beşârât sâlidir* [H 1209] ²⁰¹²

TÂRİḤ-İ SÂL-İ CEDÎD ²⁰¹³

Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün

... - - / . . - / . . -

- 1 İltifât-ı kerîmdir bu sâl
Ya' nî ḥayr-ı 'amimdir bu sâl

2007 mübârek-ḳudûm ise ARŞ: ḥümâyün-ğurre kim İ2, İÜ, MA; ḥümâyün-fâl kim B1

2008 ḳazâlı ARŞ, İ2, İÜ, MA: ḳazâ vü B1

2009 ḥüsn ü 'âşıḳ-ı ARŞ, İÜ: 'aşḳ u mâ'il-i B1; hier ü 'âşıḳ-ı İ2, MA

2010 ḥarâmda ARŞ, İ2, İÜ, MA: şerîfde B1

2011 şerîfîni ARŞ, B1, İ2, İÜ: şerîfi kim MA

2012 بشارات سالندر = 1209

2013 ARŞ 21, B1 149a, İ2 126b, İÜ 133a, MA 11, T1-

Hüve'l-Feyyâz ARŞ; Târîḥ-i Sâl Be-Ḥazret-i Şehriyâri B1; Târîḥ-i Sene-i Cedîd Be-Riḳâb-ı Şâh-ı Ferîd İ2; Târîḥ-i Sene-i Cedîd Be-Riḳâb-ı Sultân Selîm Ḥân MA

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

- 2 Leb-i ḥandān-ı nev-hilāli dedi
Müjde vech-i besimdir bu sāl ²⁰¹⁴
- 3 Nefḥa-i feyz-baḥş-ı Mevlādan
Bir mübārek nesimdir bu sāl
- 4 Gülsitān-ı na^ˆīm-i Bārīden
Gül-i ^ˆanber-şemimdir bu sāl ²⁰¹⁵
- [133b] 5 Dehen-i nev-hilālını açmış
Şanki tıfl-ı yetimdir bu sāl ²⁰¹⁶
- 6 Ḥāk-i pāy-ı şeh-i cihāna meger
Büşiş ile muḫimdir bu sāl ²⁰¹⁷
- 7 Āsitān-ı şeh-i Selīm Ḥāna
Çāker-i müstaḫimdir bu sāl
- 8 Devlete ḥayr-fāldir bu sene
Sāl-i dīn-i ḳadimdir bu sāl
- 9 Şeh-i ^ˆālem-peḥāha ve'l-ḥāşıl
Tuḥfe-sāz-ı ^ˆalimdir bu sāl
- 10 ²⁰¹⁸ Ben de zā^ˆirçe-i dile baḳdım
Ḥalkā luṭf-ı ^ˆazimdir bu sāl ²⁰¹⁹
- 11 ²⁰²⁰ Benim ammā ki baḥtımā baḳdım
Baña bilmem le^ˆimdir bu sāl ²⁰²¹
- 12 Baña tārīḫi düşdü lafz-ı *dürüg*
Şubḥ-ı kazīble nīmdir bu sāl ²⁰²³
- 13 Ğurreşi zāhir oldu müflis iken
Diyemem kân-ı simdir bu sāl
- 14 Geldi ehl-i düyün ile ğurre
Ay baña bir ğarimdir bu sāl
- 15 Olma ğamġin-i ğurre ey **Fāzıl**
Saña feyz-i cesimdir bu sāl ²⁰²⁴

[1210] ²⁰²²

2014 nev-hilāli ARŞ, İÜ nev-hilāl B1, İ2, MA
2015 na^ˆīm-i ARŞ, İÜ: rızā-yı B1, İ2, MA
2016 yetimdir ARŞ, İÜ: ḥaṭimdir B1; ḥaṭimdir İ2; faṭimdir MA
2017 Büşiş ile ARŞ: Bu sebaḳla B1, İ2, İÜ, MA
2018 İ2-
2019 zā^ˆirce-i ARŞ, İÜ: zāīçe-i B1, MA
2020 İ2'de 10. beyittir.
2021 benim ARŞ, İ2, İÜ, MA: bilmem B1
2022 دَرُوغ = 1210
2023 nīmdir ARŞ: be-nīmdir B1, İ2, İÜ; nemīmdir MA
2024 feyz-i ARŞ: luṭf-ı B1, İ2, İÜ, MA

- 16 Der-i hākāna eyle ŧekvāyı
Anda  abd-i  adimdir bu sāl ²⁰²⁵
- 17 Müjde oldu bize bu t rihler
Ki ŧafa-yı na' imdir bu sāl ²⁰²⁶
- 18 Oldu bu sāl *hükm-i baht-ı selim* [H 1210] ²⁰²⁷
*Zill-i ŧah-ı Selim*dir bu sāl [H 1210] ²⁰²⁸

**T RİH-İ ŧAL-İ CEDİD BE-RİK B-I SULT N
SELİM H N** ²⁰²⁹

Fe' il t n / Fe' il t n / Fe' ilün

... -- / ... -- / ...

- 1 B reka'll h ne m b rek evk t
B -huŧuŧ iŧte bu s l-i berek t
- 2 ²⁰³⁰ H bbez  s l-i h m y n-ahter
Gurresi ŧ hid-i k ma mir' t ²⁰³¹
- 3 ²⁰³² öyle bir s l-i keŧir 'l-cedv 
Luft-baht -yı heme-mevc d t ²⁰³³
- 4 ²⁰³⁴ Gurre-i m h-ı s r r-efz sı
Müjde-g y -yı zev l-i  f t
- 5 Müjde  f ka ki bu s l içre
Hayrdır hep harek t u seken t
- [134a] 6 T li' -i ŧ h-ı cih n te'ŧiri
Bu su' ud tla bu tevfi k t
- 7 R h-ı k l H zret-i Sult n Selim
Buldu devrinde cih n t ze hay t
- 8 Görmedi d de-i t c u evreng
Böyle bir hüsrev-i  udsıyy 'z-z t

2025 der-i ARŧ, B1, İ2, MA: ŧeh-i İ 

2026 oldu İ2, İ , MA: etdi B1 / t rihler ARŧ: t rihin B1, İ2, İ , MA

2027 حکم بخت سلیم = 1210

2028 ی ظ ش ی = 1210 (sadece noktalı harfler)

2029 ARŧ 19, B1 151a, İ2 127a, İ  133b, MA 10, T1-

Baŧlıksız ARŧ; T rih-i S l-i Cedid Be-H zret-i ŧehriy ri B1; T rih-i S l-i Cedid-i Sult n Selim

H n-ı ŧ liŧ İ2; T rih-i Sene-i Cedid Be-Rik b-ı ŧ h-ı En m MA

Devlet Arŧivleri Baŧkanlıđı Osmanlı Arŧivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

2030 B1'de 11. beyittir.

2031 k ma ARŧ, İ2, İ , MA:  f ka B1

2032 B1, İ -

2033 Luft-baht -yı heme ARŧ: R h-baht -yı be-hem İ2, MA

2034 B1'de 2. beyittir.

- 9 Her nefes nuṭḡ-ı şavāb-ārāsi
Rütbe-i mülke olur teşrifāt ²⁰³⁵
- 10 ²⁰³⁶ Hāk-i pāyına felek kıldı kaşem
Ba‘ d-ez-in eylemeye taḡşirāt
- 11 ²⁰³⁷ Gerdiş etdikce ede tā maḡşer
Emr-i ḡākāna münāsib ḡarekāt ²⁰³⁸
- 12 Ey şehensāh-ı Ferīdūn-‘ azamet
Ey cihān-dār-ı Sikender-dārāt
- 13 ²⁰³⁹ Haḡ mübārek ede bu ney-sālīñ
Ōla cemmāze-keş-i te‘yidāt ²⁰⁴⁰
- 14 ²⁰⁴¹ Zīr-i ḡükmünde ola hep sābit
Çerḡ-i vālāda olan seyyārāt
- 15 Tiḡ-ı fermāniña inşā‘a‘llāh
Ōla ser-beste bütün maḡlūḡāt ²⁰⁴²
- 16 Bu sene ḡayr-ı ‘amim oḡduḡuna
Çerḡden geldi baña taḡrirāt
- 17 Söyledim ben de aña bir tāriḡ
Ki felek dedi ‘aleyke’s-şalavāt
- 18 Öyle tāriḡ edemez istiḡrāc
Dolsa nāy-ı ḡaleme ehl-i devāt ²⁰⁴³
- 19 Bir sene eylese de endīşe
Şā‘ irān-ı sūḡān-ārā heyhāt
- 20 Ba‘ d-ez-īn hep sene tāriḡlerine
Hiç nazār eylemesin ehl-i nūkāt
- 21 Ya‘ nī‘endāḡteyi terk edelim
Diyelim cümlesine tūrrāhāt ²⁰⁴⁴
- 22 Lafz-ı vāḡid ile bu tāriḡim
Eyledi mu‘cize-ḡüyu işbāt
- 23 ‘Aks-i tāriḡ aña tāriḡ olıcak
Yazdı tāriḡini **Fāzıl ḡayrāt** [H 1211] ²⁰⁴⁵

2035 Rütbe-i mülke olur ARŞ: Revnaḡ-ı mülke verir B1, İ2, İÜ, MA

2036 İÜ-

2037 B1’de 10. beyittir.

2038 etdikce ARŞ, İ2, İÜ, MA: etdigi B1 / ede ARŞ, İ2, İÜ, MA: amñ B1

2039 İ2 ve MA’da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

2040 cemmāze ARŞ, B1, İ2, MA: ḡamyāze İÜ / ola ARŞ, İ2, İÜ, MA: O da B1

2041 İÜ-

2042 Tiḡ-ı ARŞ, İ2, İÜ, MA: Emr ü B1

2043 ARŞ: Öyle tāriḡ edemezler taḡrīr ARŞ: Edemezler öyle bir istiḡrāc B1; Öyle tāriḡ edemez istiḡrāc İ2, İÜ, MA

2044 tūrrāhāt ARŞ: tesvīdāt B1, İ2, İÜ, MA

2045 خيرات =1211 (Tarih kelimesinin aksi/tersi, hayrāt kelimesidir.)

TĀRİḤ-İ SĀL-İ CEDĪD²⁰⁴⁶

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...-...-...-...-

- 1 Bāreka'llāh zihī sāl-i şafā sāl-i sürür
Ġurresi bāriqa-sāz-ı kerem-i Rabb-i Ġafūr
- 2 Sāl-i iqbāl ü ' ināyet sene-i hayr u zafer
Ġibṭa-endāhte-i sālif-i eyyām u şuhūr
- 3²⁰⁴⁷ Tāli' i yümn ü sa' ādetle ki berķ-ārādır
Her şeb ü ruzu füyüzāt ile dervāze-i nūr²⁰⁴⁸
- [134b] 4 Sāl-i nev şāh-ı cihān-dāra mübārek-bādā
Şöyle kim her demi ber-vefķ-ı merām ede mürür
- 5 Hāzret-i Şāh Selīm Hān-ı cihān-pīrā kim
Reşk eder ' ahd-i hümāyūnuna a' vām u dühūr
- 6 Luṭf u ihsānı edip pīre-zen-i dehri ' arūs
Keremi eyledi dünyā-yı harābı ma' mūr
- 7 Mā-ḥaşal ğāyet-i endiše-i mülķ-ārāsı
Devlet ü dīne mühim-sāzī-yi tanzīm-i umūr
- 8 Şöyle kim himmet-i şāhāne-i luṭfu ister
Hāşş u ' āmm ola zamānında bekām u mesrūr²⁰⁴⁹
- 9 Ola zībende-i āğuş-ı ķabül-i Mevlā
Dīn ü dünyāya mülūkāne bu sa' y-i meşķūr
- 10²⁰⁵⁰ Hāşre dek şevket ile şāh-ı cihān şaĝ olsun
Böyle böyle nice aḥķāb u sinīn ede ' ubūr
- 10²⁰⁵¹ Sāye-i şāhda **Fāzıl** bu *ĝarībe* sāliñ [H 1217]
Nāsa tāriḥini yazdım *sene-i emn ḥuzūr* [H 1217]²⁰⁵²

2046 ARŞ 7, B1 137b, İ2 128a, İÜ 134a, MA 14, T1-
Yā Feyyāz ARŞ, Tāriḥ-i Sāl-i Cedīd Be-Riķāb-ı Şāh-ı Cihān B1; Tāriḥ-i Sāl-i Cedīd Be-Riķāb-ı
Şāh-ı Ferid MA
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi
29.12.1218'dir.

2047 İÜ-

2048 füyüzātla ARŞ, İ2, MA: füyüzāt-ı B1

2049 bekām u ARŞ, B1, İÜ, MA: bekām hep İ2

2050 İÜ-

2051 İ2 ve MA'da 10. beyittir.

2052 غريبه =1217

سنه امن حضور =1220

TĀRĪḤ-İ SĀL-İ CEDĪD ²⁰⁵³*Mef' ūlü / Mefā' ilü / Mefā' ilün / Fā*

- - . / . - - . / . - - - / -

- 1 Bu sāl-i mübārek ki Ḥudādan ihdā
Oldu şeref-i şems ü kamerde peydā ²⁰⁵⁴
- 2 Şad-müjde bu nev-sāle sa' ādet-encām
Kim ğurresi buldu dü-şerefle mebbe' ²⁰⁵⁵
- 3 Tā sa' d u şeref bula zamān-ı şāhī
Güyā ki kıran etdi dü-aḥter ' amdā
- 4 Ol şāh-ı Selīm Ḥān-ı hümāyün-ḫālī'
İqbālī kūsūf-āver-i baḥt-ı a' dā
- 5 Her dem ki verir mülkle dīne tanzīm
İmrūzdan evvel ede fikr-i ferdā
- 6 Meymūn u mübārek ola sāl ü māhīñ
Te 'yid-i Ḥudā ile cihānābādā
- 7 **Fāzıl** kulu tārīḥ-ı tamāmīñ yazdı
Nev-sāle Selīm Ḥāna mübārek-bādā [H 1219]²⁰⁵⁶

TĀRĪḤ-İ SENE-İ CEDĪD ²⁰⁵⁷*Fe' ūlün / Fe' ūlün / Fe' ūlün / Fe' ūl*

. - - . / . - - . / . - - . / . -

- 1 Hoşā sāl-i zibā-yı ferḥunde-fāl
Ḳudumu zafer-baḥş-ı nuşret-me 'āl ²⁰⁵⁸
- 2 Muḥarremle nevrūz edip iḳtirān
Cihāna me' an kıldı ' arz-ı cemāl
- 3 Şeh-i ' āleme sāl-i nuşret-fezā
Hilāl-i muḥarrem bu tebşire dāl
- [135a] 4 Selīm Ḥān-ı Gāzī mü 'eyyed-sipāh
' İnān-gir-i ' ālem Feridün-mişāl
- 5 Kerāmetli ḥākān-ı āyīne-dil
Şehenşāh-ı dānā ferişteh-ḥışāl

2053 B1 140a, İ2 128b, İÜ 134b, MA 15, T1- (Rubai vezniyle yazılmıştır.)

Tārīḥ-ı Sāl-i Cedid Be-Riḳāb-ı Şāh-ı Cihān B1; Tārīḥ-ı Sāl-i Cedid Be-Riḳāb-ı Şāh-ı Ferid MA

2054 şeref-i B1, İÜ: şerefi İ2, MA

2055 sāle B1, İÜ, MA: sāl İ2

2056 نو ساله مسلم خان ه مبارک بادا = 1219

2057 B1 142b, İ2 128b, İÜ 134b, MA 15, T1-
Tārīḥ-ı Sāl-i Cedid Be-Riḳāb-ı Şāh-ı Ferid B1, İ2, MA

2058 fāl B1, MA: sāl İ2, İÜ

- 6 Hüdāvend-i ‘aşra mübārek ola
İlāhî bu sāl-i sa‘ ādet-hilāl
- 7 Seririnde yā Rabb ola pāyidār
‘Adūlar bula yā İlāhî zevāl
- 8 Du‘ ākār-ı dergāhı **Fāzıl** kulu
Beşāretle bu beyti bir ‘ arz-ı hāl
- 9 *Muzaffer* çü tārīh-i şāl-i güzēşt [H 1220] ²⁰⁵⁹
Cünüd-ı Selīm Gāzî tārīh-i sāl [H 1221] ²⁰⁶⁰

TĀRĪH-İ NEŞĀTĀBĀD ²⁰⁶¹

Fā‘ ilātün / Fā‘ ilātün / Fā‘ ilātün / Fā‘ ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. - -

- 1 Gel temāşā-yı cinān et bu Neşātābāddan
Bā-ħuşuş iħdāş olan bu tarh-ı nev-bünyāddan ²⁰⁶²
- 2 Bî-televvün ħaħ bu kim ol cāme-i yek-rengle
Eski taħvimi ħaba gördük bu nev-icāddan ²⁰⁶³
- 3 Sāde-rū bir dil-rübādır kim tenāsüb üzredir
Hey’et-i mevzūnu ħoşdur ħāmet-i şimşāddan
- 4 ‘ Aks eder deryāya deryā ‘ aks eder dīvārına
Sîmden āyinedir bu ol biri fülāddan ²⁰⁶⁴
- 5 Şanki ħālebden dökülmüş şekl-i maṭbū‘ u yāħud
Ĥaddeden geçmiş kemāl-i şan‘ at-ı üstāddan
- 6 Zannım ol mi‘ mār-ı zūr-endişe evvel kārda
Burc-ı eflākiñ alırmış resmini mirşāddan
- 7 Geldi tarh etdi anıñ şeklinece bu icādı kim
Resmini görmüş degil üstādlar ecdāddan ²⁰⁶⁵
- 8 Resmî dursun anda elvān-ı cedīd ü naħş-ı nev
Ĥiç ne Māniden görülmüşdür ne ħod Bihzāddan ²⁰⁶⁶
- 9 Vaşf-ı resm ü naħşına ħācet ne işbu maṭla‘ ı
Ĥaylî dem güş eylemişdim **Fāzıl**-ı üstāddan

2059 مظفر = 1220

2060 جنود سليم غازی = 1221

2061 B1 137a, İ2 135b, İÜ 135a, MA 6, T1 67a

Tārīh-i Sāhil-Ĥāne-i Neşātābād İ2, MA; Tārīh Berāy-ı Ĥaş-ı Cedīd-i Firenk-Teşyīd Der-Sāhil-Ĥāne-i Neşātābād-ı Ma‘ mür Bād

2062 cinān İ2, İÜ, MA, T1: adn [u] cinān B1 / nev-bünyāddan B1, İ2, İÜ, MA: nev-icāddan T1

2063 cāme İ2, İÜ, T1: ħāme B1, MA / yek-renkle İ2, İÜ, MA, T1: ber-āyinedir B1 / nev-icāddan B1, İ2, İÜ, MA: nev-bünyāddan T1

2064 bu ol biri fülāddan İ2, İÜ, MA, T1: her bir yeri pülāddan B1

2065 degil üstādlar ecdāddan İ2, İÜ, MA, T1: degildir böyle Ĥiç üstāddan B1

2066 naħş-ı İÜ, MA, T1: mār-ı B1, İ2

- 10 Kaşr-ı Şîrîni su 'âl etdim dil-i Ferhâddan
Ba^c dehü bâğ-ı İrem naqşın alıp Şeddâddan
- 11 Görmedim resm-i Neşâtâbâda beñzer bir maħal
Böyle keşf oldu baña âyine-i irşâddan
- 12 Devlet ü iķbâlle Hâķ ber-devâm etsin hemân
Şaklasın anı nazardan dide-i ħussâddan
- [135b] 13 Hâzret-i sultân-ı zî-şânın mizâc-ı eşrefi
İnşirâh etdikce bu tarĥ-ı mübârek-bâddan
- 14 Tâ-be-maħşer 'ıydden 'ıyde erişdirsin Hûda
Gülşen-i eyyâmı dolsun ğonce-i a^c yâddan²⁰⁶⁷
- 15 Tâ kıyâmet pür-neşât olsun Neşâtâbâd ile
Câ-be-câ teşrif-i hâķân-ı kerem-i mu^c tâddan²⁰⁶⁸
- 16 Hâzret-i Sultân Selîm Hân kim zamânında anın
Tevbekâr oldu felek bu 'âlemi ifsâddan
- 17 Hâmdu-li'llâh devletinde her maħal bâğ-ı İrem
Cennete döndü cihân el-ħaķ bu 'adl ü dâddan
- 18 Hâzret-i şâh-ı cihân u hâzret-i sultân için
Fâzîlâ vaķt-i du^c â geldi dil-i nâ-şâddan
- 19²⁰⁶⁹ Olmaya ħâlî merâhim-ṭab^c -ı gerdün-himmeti
Her zamân üftâdegân-ı 'âleme imdâddan²⁰⁷⁰
- 20²⁰⁷¹ Burc-ı şevketde o mihr ü mâh olsun ber-ķarâr
Şaklasın Mevlâ ĥatâ-yı ğünbed-i bi-dâddan
- 21 Böyle dâ'îm söylene târiĥ-i cevher-dârlar
Gel Behiştâbâda baķ bâm-ı Neşâtâbâddan²⁰⁷² [H 1210]²⁰⁷³

TÂRİĤ-İ SÂL-İ CEDİD²⁰⁷⁴

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Eyâ 'âlem eyâ 'âlem beşâret ehl-i imâna
Ezelden 'usri yüsrân 'âdetu'llâhdır bu devrâna

2067 Tâ-be-maħşer 'ıydden 'ıyde erişdirsin Hûda, B1, İ2, İÜ, MA: 'ıydden 'ıyde erişdirsin Hûda tâ ĥaşre dek T1

2068 Câ-be-câ İ2, İÜ, MA, T1: rüz [u] şeb B1

2069 B1'de 17; İ2, MA ve T1'de 20. beyittir.

2070 gerdün B1, İ2, İÜ, MA: 'âlî T1

2071 İ2, MA ve T1'de 19. beyittir.

2072 söylene B1, İ2, İÜ, MA: 'arz ola T1

2073 ب ش ت ب ب ق ب ن ش ب =1210

2074 B1 156a, İ2 129a, İÜ 135b, MA 24, T1-

Târiĥ-i Sâl-i Cedîd-i Sulţan Selîm-i Şâliş İ2; Târiĥ-i Sâl-i Cedîd Be-Riķâb-ı Şâh-ı Ferîd MA

- 2²⁰⁷⁵ Gehî leyl-i siyâhî gâhî artar rûz-ı nûrânî
Cihâna kâr-bâ-nevbet füyûzât-ı hâkîmâne
- 3 Bi-hamdi'llâh ki bu sâl-i cedîdîñ t̄âlî' -i sa^c di
'Adüya qahr u gâret ehl-i İslâma ra 'ûfâne
- 3 Güzeşte sâl-i hayrîñ sa^c dine besdir dü-târîhî
Ki tevfiq-i Hudâyî²⁰⁷⁶ hem fütühât-ı kerîmâne²⁰⁷⁷
- 4 Dağî bu sâle-i hayru'l-ıkdümüñ iki târîhî²⁰⁷⁸
Biri itmâm-ı nuşret²⁰⁷⁹ hem şerefhâ-yı hîdîvâne²⁰⁸⁰
- 5 Cihân-bân-ı mu^c azzam Hâzret-i Sultân Selîm Hân kim
Bula zâtıyla zînet haşre dek evreng-i şâhâne
- 6 Hudâyâ leşkeri manşûr ola hem düşmeni mağhûr
Cihân durduca dursun yâ İlâhî şâh-ı yek-dâne
- 7 Ola miftâh-ı nuşret nev-hilâl-i sâl-i ikbâlîñ
Kilîd-i fâtiḥü'l-ebvâb ola feth-i mülükâne
- 8 Bu gûne noqta dökdüm t̄âlî' -i târîḥ için Fâzıl
Mübârek sâle-i 'âlî-eşer Sultân Selîm Hâna [H 1222]
- 2081

TÂRİḤ-İ HAVUZLU KÖŞK DER-SÂHİL-HÂNE-İ NEŞÂṬÂBÂD²⁰⁸²

Müstef' ilün / Müstef' ilün / Müstef' ilün / Müstef' ilün

--- / --- / --- / --- / ---

- 1 Seyr eyle qasr-ı dil-küşâ kâşâneler cânânesi
Şâm u seher bād-ı şabâ olmuş bunuñ dîvânesi²⁰⁸³
- 2 Bu tarḥ-ı pāk ü mu^c teber inşâf ey bād-ı seher
Hep 'âlemi kıldıñ güzer hiç var mıdır bir dânesi²⁰⁸⁴
- 3 Havz-ı muşaffası nedir bilmem gümüşden sinedir
Yâhud bilür âyinedir bād-ı seherdir şânesi

2075 İZ, İÜ, MA-

2076 توفيق خدای = 1221

2077 فتوحات کرمانه = 1221

2078 sâle-i İZ, İÜ, MA, T1: sâl B1

2079 اتمام نصرت = 1222

2080 شرفها ی خدوانه = 1272-50(nun) = 1222?

2081 ب ی ث ن ی خ ن = 1222

2082 B1 148a, İZ 133b, İÜ 136b, MA-, T1 66b

Târîḥ-i Neşâṭâbâd B1

2083 bād-ı İZ, İÜ, T1: bād u B1

2084 hiç B1, İÜ, T1: İZ-

B1'de bu beytin 2. mısraı şu şekildedir:

Haqqâ bu cây-ı bi-bedel şevk ü şafâ kâşânesi

- 4 Yâhud ki kaçır-ı münteḥab ser-mest-i nâz olmuş ‘aceb
Yanında ḥavz-ı leb-be-leb dolmuş şafâ peymânesi
- 5 Zevk ü şafâlarla her ân teşrîf ede şâh-ı cihân
Versin Neşâtabâda cân ârâyîş-i ḥâķânesi
- 6 Ol şâh-ı ‘âlî-câh ile envâr-ı zıllu’llâh ile
Nür-ı Ḥadîce Şâh ile gülsün bu devlet-ḥânesi ²⁰⁸⁵
- 7 Ol Ḥazret-i Sultân Selîm zıll-i Ḥudâvend-i Kerîm
Mihr ü mehi eyler dü-nîm meh-ṭal’ at-ı şâhânesi
- 8 Dâdâr-ı şâhib-mevhibe ḥâķân-ı ‘âlî-kevkebe
Şâh-ı Ferîdün-mertebe rüy-ı cihân ferzânesi
- 9 Yâ Rabb o şâh-ı baḥtiyâr hemşîre-i ‘âlî-tebâr
Devletle olsun ber-ķarâr durduķca dünyâ ḥânesi ²⁰⁸⁶
- 10 **Fâzıl** bu târiḥ-i güher dünyâda ancak bir düşer
Ḥaķķâ bu cây-ı bî-bedel şevķ ü şafâ kâşânesi [H 1208] ²⁰⁸⁷

TÂRİḤ-İ SÂḤİL-ḤÂNE-İ ḤADİCE SULTÂN ²⁰⁸⁸

[137a]

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

...--/...--/...-

- 1 Bâreka’llâh ne müferriḥ bünyâd
Tâ kıyâmet ola yâ Rabb âbâd ²⁰⁸⁹
- 2 Leb-i deryâda bu nev-ḥâne-i pâk
Cümleden revnaķı olmuş müzdâd
- 3 İşte her küşe-i şevķ-efzâsı
Dide-i ḥâtırı eyler dil-şâd ²⁰⁹⁰
- 4 Kaçır-ı vâlâ-yı Ḥadîce Sultân
Zât-ı pākîze-neseb pāk-nihâd
- 5 ²⁰⁹¹ Bâ-ḥuşuş eyleye lebrîz-i şeref
Maķdem-i şâh-ı mekârim-mu‘tâd
- 6 Ḥazret-i Şâh Selîm Ḥân ki odur

2085 envâr-ı İZ, İÜ, T1: elṭâf-ı B1 / gülsün İZ, İÜ, T1: dolsun B1

2086 baḥtiyâr İZ, İÜ, T1: baḥt-ı yâr B1

2087 حقا بو جای بی بدل شوق و صفا کاشانهسی = 1209-1 (bir düşer) = 1208

2088 B1 150b, İZ 134a, İÜ 137a, MA 9, T1 66b

Târiḥ-i Serây B1; Târiḥ Berây-ı Ḥâne-i Vâlâ-yı Neşâtabâd İZ, T1; Târiḥ-i Dîġer Be-Sâḥil-ḥâne-i Ḥadîce Sultân MA

2089 Tâ kıyâmet ola B1, İÜ, MA: Ola devlet ile İZ, T1

2090 küşe-i B1, İZ, MA, T1: şeh-i İÜ

2091 B1’de 4. beyittir.

‘ Āleme sāye-i Ḥallāk-ı ‘ ibād ²⁰⁹²

7 Tā kıyāmet o iki zātı Ḥudā
Pāyidār eyleye ber-vefk-ı murād

8 Düşse tārīḥi sezādır **Fāzıl**
Ola iqbāl ile bu ḥāne küşād ²⁰⁹³ [H 1211] ²⁰⁹⁴

TĀRİḤ-İ BALIK-ḤĀNE-İ ḤADİCE SULTĀN ²⁰⁹⁵

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

-. - - / -. - - / -. -

- 1 Allāh Allāh bu ne sāḥil-ḥānedir
Bu ne cān-efzā ne ḥoş kāşānedir
- 2 Kaşr-ı cennettir bu yā bāğ-ı İrem
Kim bu dünyānıñ degil āyā nedir
- 3 Sāḥil üzre tarḥ-ı zībādır yaḥud
Menzil-i Ḥüt içre balık-ḥānedir ²⁰⁹⁶
- 4 ²⁰⁹⁷ Şanki dīdār-ı Neşāṭābād için
İki göz açmış bakar cānānedir
- 5 İki bāb-ı dil-küşāsı var biri
Cānib-i berre biri ‘ ummānadır ²⁰⁹⁸
- 6 Yoḥsa ancak iki bāb açmış biri
Şāh-ı āfāka biri sultānadır
- 7 Hazret-i Sultān Selīm ol şāh kim
Tiğ-ı emri cār her ḥākānadır
- 8 Ol Ḥadice Şāh o ‘ işmet-destgāh
Ol tırāz-ı ḥacle-i şāhānedir
- 9 Birbirinden Ḥaḳ daḥi ayırmaya
Bu du‘ ā-yı ḥayr hep devrānedir
- 10 Zevḳ edeler bu Neşāṭābādda
Kim cihānda bu hemān bir dānedir

[137b] 11 Yazdı **Fāzıl** buna tārīḥ-i tamām

2092 ‘ ibād İ2, MA, T1: ābād B1, İÜ

2093 ile: İ2-

2094 اوله اقبال ايله بو خانه كشاد =1211

2095 B1 148b, İ2 134a, İÜ 137a, MA 8, T1 66a

Tārīḥ-i Diğer-i Sāḥil-Ḥāne-i Ḥadice Sultān B1; Tārīḥ-i Balık-Ḥāne Der-Sāḥil-Serāy-ı Neşāṭābād İ2, T1; Tārīḥ-i Diğer Be-Sāḥil-Ḥāne-i Ḥadice Sultān MA

2096 tarḥ-ı B1, İÜ, MA: kaşr-ı İ2, T1

2097 İ2 ve T1’de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

2098 dil-küşāsı var B1, İÜ, MA: dil-küşā açmış İ2, T1

Maṭla^c -ı māhīde balıḳ-ḥānedir [H 1207]²⁰⁹⁹

TĀRİḤ-İ SĀHİL-ḤĀNE-İ ḤADİCE SULTĀN²¹⁰⁰

Fe^c ilātün / Fe^c ilātün / Fe^c ilātün / Fe^c ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 *Habbezā ḳaşr-ı mülūki*²¹⁰¹ bu ne hoş kāşāne [1207]
Saltanat-ḥāne kerem-ḥāne^c ināyet-ḥāne
- 2 Mevc-i deryā ki ḥuzūrunda dizilmiş şaf şaf
Yüz sürer ḳaşr-ı temāşası ile dāmāna
- 3 Cenneti bir daḫi ṭāvūs-ı cinān yād etmez
Ṭutsa bu ḳaşr-ı dil-ārāda eger bir lāne²¹⁰²
- 4²¹⁰³ Saḳf-ı zerkārı ki^c aks eyleyicek deryāda
Nār-ı ḥasret şanasın düşdü dil-i^c ummāna²¹⁰⁴
- 5²¹⁰⁵ Şu^c lelendikce gece şem^c a gibi ḥalkārī
Vehm ile üstüne cān atsa gerek pervāne
- 6²¹⁰⁶ Var mıdır mişli Sitanbūlda iz^c ān eyle
Bu maḥalden daḫi tā memleket-i İrāna
- 7²¹⁰⁷ Bu nezāretle bu mevkī^c de bu ḳaşr-ı zībā
Doğrusu rüy-ı zemīn üzre hemān bir dāne²¹⁰⁸
- 8²¹⁰⁹ Leb-i deryāda bu ḳaşr-ı şeref-i şu^c le-niṣār
Burc-ı ābīde nazīr oldu meh-i raḥşāna
- 9²¹¹⁰ Ḳaşr-ı ḥākān-ı cihāndır bu maḥall-i ra^c nā
Anı baḥş eyledi hemşire-i^c ālī-şāna
- 10²¹¹¹ Böyle bir ḳaşra hemān ḥazret-i sultān lāyık
Yaraşır ol daḫi dūnyāda faḳaṭ sultāna

2099 مطلع ماهیده بالق خانه در =1207

2100 B1 145b, İ2 134b, İÜ 137b, MA 7, T1 65b

Tārīḥ-i Ḳaşr-ı Neşāṭābād B1; Tārīḥ-i Ḳaşr-ı Neşāṭābād Mübārek-Bād İ2, T1; Tārīḥ-i Sāhil-Ḥāne-i Ḥadice Sultān^c Aliyyetü'ş-Şān MA

2101 حیداقصرملوکی =1207

2102 Cenneti bir daḫi ṭāvūs-ı cinān İÜ: Bir daḫi cennet-i Firdevsi cihān İ2, T1; Bir daḫi cenneti ṭāvūs-ı cinān B1, MA / bu B1, İ2, İÜ, T1: bir MA / ḳaşr-ı B1, İÜ, MA: ṭarḥ-ı T1, İ2

2103 B1'de 3. beyittir.

2104 eyleyicek B1, İÜ, MA: etdigi İ2, T1

2105 B1'de 4. beyittir.

2106 B1'de 5. beyittir.

2107 B1'de 6. beyittir

2108 ḳaşr-ı B1, İÜ, MA: kāḫ-ı İ2, T1

2109 MA'da 14, İ2 ve T1'de 15, B1'de 11. beyittir.

2110 B1, İÜ, MA-

2111 B1'de 7, İ2 ve T1'de 12. beyittir.

- 11 ²¹¹² Şeh-i seyyāre-ḥaşem Ḥazret-i Sultān Selīm
Ḥaḳ şafālar vere ol pādīşeh-i devrāna
- 12 ²¹¹³ Ḥazret-i zāt-ı mu‘ allā-yı Ḥadīce Sultān
Ki odur şu‘ le-i beytü’n-neseb-i şāhāne
- 13 ²¹¹⁴ Birbirinden daḥi ayırmaya Mevlā-yı Kerīm
Nitekim mihr qarīn oldu meh-i tābāna
- 14 ²¹¹⁵ Ol ki hemşire-i cān-perver-i Sultān Selīm
Anı baḥş eyleye Allāh şeh-i devrāna
- 15 ²¹¹⁶ Zevḳ ü şevḳ-ile gelip ḳaşr-ı Neşātābāda
Cān atar doğrusu bu āb u hevāsı cāna
- 16 ²¹¹⁷ Vaḳt-i eşrefde binā ḳıldı Neşātābādı
Ḥaḳ mübārek ede ol zāt-ı mekārım-kāna
- 17 ²¹¹⁸ Görünür āyīneler içre gül-i taşviri
Sīne üzre nitekim ‘ aks-i ruḥ-ı cānāne ²¹¹⁹
- 18 ²¹²⁰ Mevli sufre-i ḥārā gibi etrāfımı baḥr
Ḳaşr-ı pāk ortada güyā ki gümüş peymāne
- 19 ²¹²¹ Mālik-i tār-ı zekā olmayan eyler teşbīh
Anı bāğ-ı İrem ü bāğçe-i Rıdvaḥna ²¹²²
- 20 ²¹²³ Nice firdevs-i kühen-ḥāneye teşbīh edelim
Yā nice bāğ-ı İrem dedigimiz vīrāna ²¹²⁴
- 21 ²¹²⁵ Bulmadım ‘ aḳl-ı ḳasīrimce bu nev-ḳaşra ḳuşūr
Şu ḳadar var ki cihān içre ḡarīb bigāne ²¹²⁶
- [138a]** 22 ²¹²⁷ Şiddet-i ḍarbe-i fevvāresi me’zūn olsa
Söndürür meş‘ al-i ḥurşid ü mehi ferzāne ²¹²⁸

2112 B1, İÜ, MA-

2113 B1’de 8, İ2 ve T1’de 13. beyittir.

2114 B1, İÜ, MA-

2115 İ2, T1- / B1’de 9, MA’da 10. beyittir.

2116 B1, İÜ, MA-

2117 B1’de 10, İ2 ve T1’de 14. beyittir.

2118 B1’de 11, İ2 ve T1’de 16. beyittir.

2119 Sīne B1, İ2, İÜ, T1: Sīnem MA

2120 İ2, MA, T1- / B1’de 12. beyittir. Mücellā B1: Mücellā bir İÜ; etrāfımı B1: etrāfına İÜ

2121 İ2, T1- / B1’de 13. beyittir.

2122 tār-ı MA: rüşd-i B1; nāz-ı İÜ

2123 İ2, T1- / B1’de 14. beyittir.

2124 Yā nice İÜ, MA: Bāğçe-i B1

2125 B1’de 15. beyittir.

2126 Şu İÜ: Şol İ2, T1

2127 B1’de 16. beyittir.

2128 ḍarbe İ2, İÜ, MA, T1: cezbe B1

- 23 ²¹²⁹ Katreler cânib-i bālāya firāz olduķca
Görünür şebpere-i nūr gibi insāna ²¹³⁰
- 24 ²¹³¹ Līk ^ç avdet edecek sūy-ı zemīne şanasın
Dürr-i şehvārı nişār eylediler deryāya ²¹³²
- 25 ²¹³³ Pişgāhında şu dībāsı döşenmiş güyā
Belki teşrif ede ol şāh-ı cihān seyrāna ²¹³⁴
- 26 ²¹³⁵ ^ç Ömr-i Nūh eyleye Mevlā-yı Te^ç ālā ihsān
Zāt-ı sultāna daḥi pādişeh-i zī-şāna ²¹³⁶
- 27 ²¹³⁷ Harf-i menkūṭla bu kaşr-ı cedidīn **Fāzıl**
Dedi tāriḥini *maķşüre-i nūzhet-ḥāne* [H 1207] ²¹³⁸

TĀRİḤ-İ FETH-İ MİŞR-İ QĀHİRE ²¹³⁹

Mefā^ç ĩlün / Mefā^ç ĩlün / Mefā^ç ĩlün / Mefā^ç ĩlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Selīm-i Sālīş ol bin Muştafā bin Aḥmed-i Sālīş
^ç Ömerden soñra zātı dīn-i Ḥaķķa nāsīḥ-i şānī
- 2 Gürūh-ı ḥā^ç in-i Efrencīye şemşir-i kaḥriyla
Olup sa^ç dü^ç s-su^ç ũdu Mışr içinde zabīḥ-i şānī ²¹⁴⁰
- 3 Bu himmetle ğazāya ḥaķ bu kim eslāfa fā^ç iķdir
Aña meydān-ı ğayretde bulunmaz rāciḥ-i şānī ²¹⁴¹
- 4 Selīm-i Evveliñ şemşiri Mışra şerḥa verdiyse
Bunuñ tıĝı kitāb-ı mülküne bir şāriḥ-i şānī
- 5 Arūs-ı Mışrı çekdi ḥaclegāh-ı ḥāşş-ı İslāma
Fireng ol Ümm-i Dünyāya olurken nākiḥ-i şānī
- 6 Fütūḥ-ı Mışrla İskenderiyye geldi pey-der-pey
Hoşā ol fetḥ-i evvel hem bu fetḥ-i nāciḥ-i şānī

2129 B1'de 17. beyittir.

2130 bālā İ2, İÜ, MA, T1: vālā B1

2131 B1'de 18. beyittir.

2132 deryāya İÜ: meydāna, B1, İ2, MA, T1

2133 B1'de 19. beyittir.

2134 döşenmiş güyā B1: döşenmiş deryāya İ2, İÜ; döşetmiş deryā MA, T1 / Belki B1, İÜ, MA: Tā ki İ2, T1

2135 B1'de 20. beyittir.

2136 zī-şāna İ2, İÜ, MA, T1: devrāna B1

2137 B1'de 21. beyittir

2138 ق ن ز ت خ =1207

2139 B1 136b, İ2 135a, İÜ 138a, MA 41, T1-
Tāriḥ-i Feth-i Mışr MA; Tāriḥ-i Feth-i Mışr-ı Qāhire Be-Riķāb-ı Şāh-ı Valā B1

2140 sa^ç dü^ç s-su^ç ũdu B1, İ2, MA: sa^ç dü^ç s-su^ç ũd-ı İÜ

2141 ğazāya İ2, İÜ, MA: ğazāda B1

- 7 Hüdâ dünyâda versin ‘ ömr ü câh-ı cāvidān evvel
Daḥi ‘ uḡbāda versin çok şevâb-ı şâlih-i şānī
- 8 Temennâsıyla bu fethiñ dü-çeşm-i haste-i **Fâzıl**
Nice dem girye ile oldu baḥr-i mâlih-i şānī
- 9 Du‘ â-gû çāker-i kemter bulunmaz şâ‘ irān içre
Riḡâb-ı şehriyāra öyle şādık mādiḥ-i şānī
- 10 ²¹⁴² Derūnu ḥaylī dem ekdār-ile olmuş iken mecrūḥ
Dü-çeşm ü pâyına ‘ illet olup bu cāriḥ-i şānī
- 11 Mükerrer feth-i Mışra noḡtalı târiḥi sükkerdir
‘ Arab iḡlimine peh peh Selimdir fātiḥ-i şānī ²¹⁴³ [H 1216] ²¹⁴⁴

DİĞER TÂRİḤ-İ MIŞR ²¹⁴⁵

Fe‘ülün / Fe‘ülün / Fe‘ülün / Fe‘ül

. - - / . - - / . - - / . -

- 1 Şehenşāḥ-ı aşr eyledi feth-i Mısr
Sezā āferine bu feth-i ‘ azim
- [138b] 2 Dedim **Fâzılâ** tām târiḥini
Fütūḥātü’s-Sultān Selim [H 1216] ²¹⁴⁶

TÂRİḤ-İ ḲABZA-İ SULTĀN SELĪM ²¹⁴⁷

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

. . . - - / . . - - / . . - - / . . -

- 1 Burc-ı ḡavs üzre ‘ aceb menzil-i ‘ ulvīdir bu
Ayaḡı ḡulle-i çerḡ üstüne mebnīdir bu
- 2 Rüstem olsa bu hevā ile uçar tır gibi
Ki bu bir ḡāhire-i feyz-i İlähīdir bu
- 3 İstivā ḡaḡtı gibi gez geze olmuş peyvend
Levḡa-i arzda bir resm-i Mecisḡidir bu ²¹⁴⁸
- 4 Lāyık-ı dīde-i zihḡir-i nigāḥ-ı ḡayret
Hāle-i māḡ gibi vāsī‘ ü ‘ ālīdir bu

2142 İ2, MA-

2143 Mükerrer B1: Meger İ2, İÜ, MA

2144 ب ق ی ن پ ی ف ت ث ن ی =1216

2145 B1 137b, İ2 135b, İÜ 138a, MA 42, T1-
Târiḥ-i Feth-i Mısr B1; Diğer Târiḥ-i Mısr-ı Ḳāhire İ2; Diğer Feth-i Mısr MA

2146 فتوحات السلطان سليم =1216

2147 B1 146b, İ2 133a, İÜ 138b, MA 31, T1-
Târiḥ-i Kemān-keş B1; Târiḥ-i Ḳabza İ2; Târiḥ-i Nişān MA

2148 Mecisḡi: Batlamyus’un meşḡur eseri.

- 5 Bu ne idmān ile ne kuvvet-i bāzū iledir
Vāye-i mevhibe-i feyz-i semāvidir bu ²¹⁴⁹
- 6 Nūr-ı şāhī ile bu seng-i nişān-ı vālā
Herkesiñ çeşmine bir naḥl-i tecellīdir bu
- 7 Mūcid-i luṭf u kerem pādişeh-i Rūm u ⁶Acem
Nāşir-i feyz ü ni⁶am dāver-i gītidir bu
- 8 Zübde-i nev⁶-i beşer Ḥazret-i Sultān Selīm
Lūcce-i ⁶āleme bir nūr-ı ḥaḳīḳīdir bu ²¹⁵⁰
- 9 Gördü bu sūnnet-i vālā-yı resūl-i pāke
Himmet etmek şeref-i zāhir ü ma⁶nīdir bu ²¹⁵¹
- 10 Ḥayr-niyetle olunca bir iki tīr-endāz
Açdı bu menzili kim çerḥe müsāvidir bu ²¹⁵²
- 11 Şaydılar biñ geze peyveste bu menzil ammā
Ḳabza-i himmetine emr-i bedīhidir bu
- 12 Yā Ḥaḳ āvāzı ile tīr atılınca gūyā
Lānesiz murḡ-ı Hümā-pişe-i vaḥşīdir bu
- 13 Dehşet-efzā-yı sipih̄r oldu bu şaşt-ı pūr-zūr
Yıldız olursa ceres tīrine cüz⁶īdir bu
- 14 ²¹⁵³ Yayını yaşdı bu ḥayretle Nerimān-ı cihān
Asumāna bu meded mu⁶cize üssīdir (?) bu
- 15 Hadd-i imkān olamaz keşb-i kemāl-i her-fen
Ḳuvvet-i şāh-ı cihāna belī vehbidir bu
- 16 Düşmeni tīr-i kemānından ola şāhib-i sehm
Ḥızr ola rehberi kim zıll-i İlāhidir bu
- 17 Yāver-i feyz ile **Fāzıl** egilip yay gibi
Söyle tārīḥini şimdi dem-i da⁶vidir bu
- 18 ⁶Aded-i beyt ki her mışra⁶ ı tārīḥ-i tamām
Daḥi menḳūṭla çok san⁶atı ḥāvidir bu
- [139a] 19 Vech-i her-evvel-i mışra⁶ daḥi ebyātımda
Ḳondu bir beyt iki tārīḥe mü⁶eddīdir bu
- 20 *Evc-i bālāda dura nāvek-i ḥākān hemīn* [H 1207] ²¹⁵⁴
Şayd-ı ⁶Anḳāya döner tā⁶ir-i ḳudsīdir bu [H 1207] ²¹⁵⁵

2149 Vāye-i İ2, İÜ, MA: Māye-i B1 / semāvidir İ2, İÜ, MA: seḥāvidir B1

2150 ⁶āleme B1, MA: ⁶ālem İ2, İÜ / ḥaḳīḳīdir B1, İ2, MA: ḥaḳīḳatdir İÜ

2151 pāke İ2, İÜ, MA: pāki B1

2152 Ḥayr İ2, İÜ: Ḥayra B1, MA

2153 İ2, İÜ, MA-

2154 اوج بالاده طوره نوك خاقان همين =1207 (ilk mısra bütün harfler)

2155 ج ب ن خ ق ن ی ن ق ی ن ق ی ب ی =1207 (beytin tamamı noktalı harfler, hemze y kabul edilmiştir.)

صید عنقاهه دونر طائر قدسدر بو =1206+1=1207 (ikinci mısraın tamamı, padişahın oku evc-i balada

**TĀRİH-İ NİŞĀN-ENDĀHTEN-İ KĀPUDAN-I DERYĀ
VEZİR HÜSEYİN PAŞA**²¹⁵⁶

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Zāt-ı vālā-yı Kāpudan-ı Hüseyn Pāşāyı
Şaklasın hıfz-i emānında ḥaṭardan Allāh²¹⁵⁷
- 2 Kıldı devlet ile bir gün bu maḥalli teşrīf
Āldı bāzūya tūfengini dedi bismi'llāh²¹⁵⁸
- 3²¹⁵⁹ Biñ üç yüz iki hem elli adım yerdir bu
Taş dikenler buña cür'etle desin eyva'llāh²¹⁶⁰
- 4 Bir nişān eyledi peydā ki tūfeng-endāzān
Bāreka'llāh dedi lā-ḳuvvete illā bi'llāh
- 5 Bendesi **Fāzıla** vaḫy oldu mücevher tāriḥ
Miknet-i Rüstem-i bāzūsuna māşā'a'llāh²¹⁶¹ [H 1209]

2162

**BERĀY-I MENZİL-İ ŞĀH SELĪM DER-SĀḤA-İ
TİRGEH-İ MENZİL**²¹⁶³

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. - -

- 1 Ḥazret-i Sultān Selīmiñ sā' id-i iḳbāline
Peyrev olmaz Rüstem-i Zāl olsa tır-endāz iken
- 2 Verdi Oḳmeydānına teşrīf ayağ-ı devleti
'Ahdine Sultān Murādīñ şevḳ-ile demsāz iken²¹⁶⁴
- 3 Ḳavsine verdi küşād ol pādīşāh-ı rüzgār
Tiri mānend-i Hümā uçdu hevā poyraz iken²¹⁶⁵

dura diyerek işaret veriyor. Yani en üstte, ilk sırada, birinci... Dolayısıyla tarihe 1 eklenmelidir.)

2156 B1 147b, İ2 147a, İÜ 139a, MA 33, T1-

Tāriḥ-i Nişān-ı Tūfeng B1; Tāriḥ-i Hüseyn Pāşā İ2; Tāriḥ-i Tūfeng-Endāhte-i Hüseyn Pāşā MA

2157 pāşāyı İ2, İÜ, MA: pāşā B1

2158 maḥalli İ2: maḥalle B1, İÜ, MA / tūfengini İ2, İÜ, MA: tūfengi vü B1

2159 İ2'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

2160 Biñ üç B1, İÜ, MA: Biñ dört İ2 / elli B1, İÜ, MA: otuz bir İ2

2161 vaḫy B1, İÜ, MA: mülhem İ2 / oldu İ2, İÜ, MA: buldu B1 / mücevher tāriḥ B1, İÜ, MA:

tāriḥ-i tamām İ2 / Miknet-i Rüstem-i bāzūsuna B1, İÜ, MA: Aferin ḳuvvet-i vālāsına İ2

2162 ن ن ت ت ب ب ز ن ش = 1209

2163 B1 153a, İ2 133b, İÜ 139a, MA- T1 63b

Berāy-ı Kemānkeş Be-Ḥazret-i Şehriyāri B1; Berāy-ı Menzil-i Şāh-ı Enām Der-Sāḥa-ı Tırgeh-i Menzil-i Sultān Murād İ2, T1

2164 devleti İ2, İÜ, T1: himmeti B1 / 'ahdine İ2, İÜ, T1: Müddet-i B1 / Murādīñ İ2, İÜ, T1: Murāda B1 / şevḳiyle İ2, İÜ, T1: şevḳle B1

2165 rüzgār B1, İÜ, T1: zürkār İ2

- 4 Biñ on iki gez nişāna erdi tîr-i himmeti
Pehlivānlar na^ç re-i yâ Hâk̄la pür-āvāz iken ²¹⁶⁶
- 5 Şîne-i a^ç dāsını sehm-i kaẓā kılsın siper
^ç Āleme kav̄s-ı felek tîr-i sitem-perdāz iken ²¹⁶⁷
- 6 Şaştına **Fâzîl** düşürdü bu du^ç ā-yı devleti
Şaf şaf ervāh-ı melek āvāre-i pervāz iken ²¹⁶⁸

[H 1166]

2169

TĀRİH BERĀY-I ĦAZĪNE-İ HŪMĀYŪN ²¹⁷⁰*Mef̄ ūlŭ / Fā^ç ilātŭn / Mef̄ ūlŭ / Fā^ç ilātŭn*

- - . / - . - - / - - . / - . - -

- 1 Sultān Selīm-i Şālîş rŭkn-i mefāhîr oldu
Bin Muştafā-yı Şālîş tevfiķi zāhîr oldu
- 2 Ħākān-ı qahramānî ol Erdeşîr-i Şānî
Kim himmet-i girānı nŭh-çerçhe ^ç āşîr oldu
- 3 İñ^ç ām-ı dil-nişîni ābād edip zemîni
Çŭn fikr-i ĥayr-bîni bu mŭlke nāzır oldu ²¹⁷¹
- [139b] 4 Ez-cümle bu kemîne bu ĥāne-i ĥazîne
Çokdan beri ĥazîne virāne-ĥâtır oldu ²¹⁷²
- 5 Olmuş bināsı köhne bulmuş tavānı raĥne
Bŭm oldu anda şaĥne taĥribe ĥâzîr oldu ²¹⁷³
- 6 İñ^ç ām-ı pâdişāhî şād etdi bendgāhı
Ta^ç mîrine kemāhî fermānı şādîr oldu ²¹⁷⁴
- 7 ²¹⁷⁵ Ol şaķf-ı mu^ç teberle ol nev-ĥızānelerle
Şad-gŭne zîb ū ferle bünyādı bāhîr oldu
- 8 ²¹⁷⁶ Fetĥ oldu anda revzen oldu derŭnu rŭşen
Her kŭşesi müzeyyen dŭnyāda nādîr oldu ²¹⁷⁷

2166 pehlivānlar İ2, İÜ, T1: pehlivān B1

2167 ^ç Āleme B1, İ2, T1: ^ç Ālem-i İÜ

2168 Melek İÜ, T1: sürüş B1; felek İ2

2169 *صف صف ارواح ملك اواره ی پرواز ايکن* =1166 (Hemze, y kabul edilirse)

2170 B1 150a, İ2 132b, İÜ 139a, MA 40, T1 64b

Tarih-i Ta^ç mir-i Ħazine-i Hümâyün B1; Tarih Berây-ı Ta^ç mir-i Ħazine-i Hümâyün İ2, T1; Tarih-i Ħazine-i Hümâyün MA

2171 bu mŭlke İ2, İÜ, MA, T1: her cāya B1

2172 virāne İ2, İÜ, MA, T1: virān B1 / ĥâtır B1, MA: ĥâsîr İ2, İÜ, T1

2173 taĥribe İ2, İÜ, MA: kesrine B1

2174 fermānı İ2, İÜ, MA, T1: fermān B1 / bendgāhı İÜ, MA: bendegāhı B1, İ2, T1

2175 MA'da 10. beyittir.

2176 MA'da 7. beyittir.

2177 anda İ2, İÜ, MA, T1: şimdi B1

- [140a] 9 Çıkınca arı gibi balyemezden ol gülle
 10 Nişân-ı şıdkı döğer gülle-i du' â **Fâzıl**
 Bir ağızotu gerek sineden hülûşâne
 11 Serir-i salţanat üzre cihân durduķca
 İlâhî bahş ede ol şâhı ehl-i imâna
 12 Ola livâsına kırklar cemâ' ati yoldaş
 'Adûsu cân ata serhadd-i semt-i hîzîlâna
 13 Delîldir şeref-i tarhına bu bünyâdîñ
 Müverrah oldu *tamâm-ı binâ-yı top-ğâne* ²¹⁸⁷ [H 1208] ²¹⁸⁸

TÂRİH-İ TOP-ĞÂNE ²¹⁸⁹

Müstef' ilün / Müstef' ilün / Müstef' ilün / Müstef' ilün

---/--/--/--/--/--

- 1 Seyr eylesin çerh-i Zuhal bu hüsnele top-ğaneyi
 Güş eylesin ehl-i düvel bu himmet-i şâhaneyi
 2 ²¹⁹⁰ Tanzîm edip her elzemi emr-i mühimm-i 'âlemi
 İllâ bu rükn-i a' zâmı a' dâya âteş-ğaneyi
 3 ²¹⁹¹ Hâkân-ı kerrübî-fünün dâdâr-ı ilhâmî-derün
 Hâk dâ'im etsin hem füzün ol kuvvet-i merdaneyi ²¹⁹²
 4 ²¹⁹³ Bak himmet-i imdâdına bu kışlalar icâdına
 Tekrâr ile bünyâdına gör gayret-i hâkâneyi
 5 ²¹⁹⁴ Fermân buyurdu der-' aķab ta' mîre şâh-ı münteħab
 Evvelde a' lâ oldu hep reşk etdirir kaşaneyi
 6 Gerdün-himem zât-ı halîm Dârâ-ħaşem Sulţân Selîm
 Tahtında yâ Rab kıl muķim şevketle ol yek-daneyi
 7 ²¹⁹⁵ Top-ğâne kim lâzım ocaķ tecdîde kıldı iştîyâķ
 Gösterdi ' aşķ-ı ihtirâķ añdırdı ol pervaneyi

2186 bu ARŞ, İ2, İÜ, MA: o B1

2187 Delîldir şeref-i tarhına bu bünyâdîñ ARŞ, B1, İ2, MA: Hürûf-ı mu' cem ile Fâzılâ dedim târih İÜ / Müverrah oldu tamâm-ı ARŞ: Muferrah oldu tamâm bu B1, İ2, İÜ, MA. ARŞ dışındaki nüshalarda noktalı harflerin karşılığı olan 1206 tarihi yer almaktadır.

2188 تمام بناء طوبخانه = 1208

2189 B1 141a, İ2 129a, İÜ 140a, MA 20, T1-

Târih-i Binâ-Kerden-i Top-Ğâne Def' a-i Şâniye Ba' de Ez-İhrâķ B1

2190 B1'de 5. beyittir; İÜ-

2191 İ2 ve MA'da 6. beyittir.

2192 ilhâmî İÜ, MA: ilhâm-ı B1, İ2

2193 İ2 ve MA'da 5, B1'de 2. beyittir.

2194 İÜ-; İ2 ve MA'da 4, B1'de 7. beyittir.

2195 İ2 ve MA'da 3, B1'de 6. beyittir.

- 8 ²¹⁹⁶ El-ḥaḳḳ ocağ-ı topcuyān şāyān-ı ğayret bir mekān
Ḥasretle eyler ğam-keşān her düşmen-i dīvāneyi
- 9 ²¹⁹⁷ Ḥaḳ dā 'imā ma' mūr ede a' dāları maḳhūr ede
Tevfīḳle manşūr ede ol dāver-i ferzāneyi ²¹⁹⁸
- 10 ²¹⁹⁹ Bir gülle atsin **Fāzılā** a' dāya tāriḥ-āşinā
Sulṭān Selīm yaptı binā sūzān-ı dil ṭop-ḥāneyi ²²⁰⁰ [H 1220] ²²⁰¹
- TĀRİḤ-İ ṬOP-ḤĀNE** ²²⁰²
Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün
...- - / ...- - / ...- - / ...- -
- 1 Rük-n-i vālā-yı himem Ḥazret-i Sulṭān Selīm
Muḳtezā-yı keremi nāḳışı dā 'im tetmīm ²²⁰³
- 2 Eyledi mā-lezim-i devlet ü dīne teşḫīr
Himmet-i pākini ilhāmla Mevlā-yı ' Azīm ²²⁰⁴
- 3 Dopdolu himmet-i vālāsı umūr-ı mülke
İşte ez-cümle bu ṭop-ḥāne gibi rük-n-i ḥaṭīm ²²⁰⁵
- 4 Cümleden elzem olan kārgeh-i riḥteġān
Ki eder mā-lezim-i ceng ü ğazāyı taḳdīm
- [140b] 5 Devlet ü dīne şeh-i ' ālemi baḥş ede Ḥudā
Tā-be-maḥşer ola pīrāye-i tāc u dīhīm
- 6 Ḥūn-ı düşmenle döküm-ḥāne ola ' arşa-i ceng
Ateş-i nuşret ede ḳāleb-i a' dāyı dü-nim
- 7 **Fāzılā** söyledi tāriḥini fikr-i dānā
Dökdü ṭop-ḥāneyi ol ḳālebe in' ām-ı Selīm ²²⁰⁶ [H 1209] ²²⁰⁷

2196 B1, İ2 ve MA'da 8. beyit

2197 B1, İ2 ve MA'da 9. beyittir.

2198 Tevfīḳle B1, İ2, MA: Şevket ile İÜ

2199 B1, İ2 ve MA'da 10. beyittir.

2200 yaptı B1: ḳıldı İ2, İÜ, MA

2201 سلطان سليم بيدي بنا سوزان دل طوبخانه يی =1220

2202 ARŞ 18, B1 135a, İ2 129b, İÜ 140a, MA 21, T1-

Diğer Tāriḥ-i Ṭop-Ḥāne İ2, MA

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

2203 dā 'im ARŞ, B1, İ2, MA: eyler İÜ

2204 ' Azīm ARŞ: Kerīm B1, İ2, İÜ, MA

2205 ḥaṭīm ARŞ, B1, İÜ, MA: azīm İ2

2206 ṭop-ḥāneyi ol ḳālība ARŞ: ol ḳālība ṭop-ḥāneyi B1, İ2, İÜ, MA

2207 اول قالبه انعام سليم =1214. Bütün nüshalarda 1209 tarihi yazmakla beraber yapılan hesaplamada 1214 tarihi çıkmaktadır.

TĀRĪḤ-İ TĪMŪR-ḤĀNE²²⁰⁸

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

. --- / . --- / . --- / . ---

- 1 Cenāb-ı Ḥazret-i Şultān Şelīm Ḥān-ı cihān-pirā
Ki fikri maşlahat-sāz-ı umūr-ı mülk-i dīn oldu
- 2 Mühimmāt-ı ğazāya eyledi Allāh için himmet
Ne himmet kim meleklerden sezā-yı āferin oldu
- 3 Ḥuşūşā kim mühimmāti nizāma bu tīmūr-ḥāne
Bu bir icād-ı vālādır ki tevfiķe qarın oldu
- 4 Şeh-i āhen-himem darü'l-hadīdi eyledi bünyād
Bu Dāvūdī 'ināyet ğıbṭa-i Tīmūr-ı Çin oldu²²⁰⁹
- 5 Şolunda ḥumbara-ḥāne daḥi şağında top-ḥāne
Bir āhen-dil iki āteşli 'āşıkla nişin oldu
- 6 O nev-icād iki çerḥ-i müdevver āhenin-peyker
Ne çerḥ-i himmet ol eflākden bālāterin oldu
- 7 O āteşle getirse çok mudur Mirriḥi dülāba
Aña minfāḥı bir ehl-i nefes kim der-kemin oldu²²¹⁰
- 8 Ḥoşā kār-ḥāne-i āhen-binā kim örs-i ḥaddādı
Taḥammülden girān-sāz-ı ser-i kāv-ı zemīn oldu²²¹¹
- 9 Olunca himmet-i vālā-yı şāh-ı 'āleme mażhar
Degil kār-ḥāne-i āhen bu tarḥ-ı şeh-nişin oldu
- 10 Donanma-yı ḥümāyūna olur ğayretle lenger-sāz
Nice sā'ir mühimmāta daḥi rükn-i rekīn oldu²²¹²
- 11 İlähī pāyidār et ol şehi evreng-i şevketde
Ki tedbiri esās-ı devlet ü dīn-i mübin oldu
- 12 'Adū-yı dīne yā Rab gök bakır hem yer tīmūr olsun
Mehābet lenger-endāz-ı dil-i a' dā-yı dīn oldu²²¹³
- 13 Dem-i şıdk-ı du'ā kūrşun gibi geçdi semāvāta
İcābet bābına bir miḥ-i āhendir mekin oldu
- 14 Körük urduķca nāy-ı ḥāme nār-ı tab'-ı çālāka
Şūhan kızgın tīmūr her beyti siḥ-i āhenin oldu
- 15 Ne ma' den düşdü **Fāzıl** noķtalı tārīḥ-i pülādım

2208 ARŞ 18, B1 134b, İ2 130b, İÜ 140b, MA 21, T1-

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

2209 Dāvūdī ARŞ, B1, İ2, İÜ: Dāverī MA

2210 minfāḥı ARŞ, İ2, İÜ: minfāḥ B1, MA

2211 kār-ḥāne ARŞ, İ2, MA: ker-ḥāne B1, İÜ

2212 rekīn ARŞ: ḥaşin B1, İ2, İÜ, MA

2213 Mehābet ARŞ, B1, İÜ: Nihāyet İ2, MA

T̄m̄ūr-ḥāne m̄ümeyyiz bir serāy-ı āhenin̄ oldu [H 1209] ²²¹⁴

[141a]

TĀRĪḤ-İ BĀRŪT-ḤĀNE ²²¹⁵

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Şehenşāh-ı cihān Sulṭān Selīm Ḥān-ı felek-eyvān
Kemāl-i himmeti rūy-ı zemīni kıldı ābādān ²²¹⁶
- 2 Nizām-ı 'adli verse imtizāc ezdād-ı eşyāya
Olur bārūt u āteş bister-i ülfetde bir akrān ²²¹⁷
- 3 Mühimmāta bu himmet ḥaḳ bu kim ilhām-ı Sübhānī
Bu nev-āşār ile eslāfı geçdi şāh-ı 'ālī-şān ²²¹⁸
- 4 Temelli her maḥalli tarḥ edince bān-ı-yi cüdu
Bu bārūt-ḥānenin̄ kıldı bināsın muḥkemü'l-erkān ²²¹⁹
- 5 O bārūt-ḥāne kim şöhret ile Āzādlıdır adı
Bu bir āzādsız ḥıdmet-güzār-ı dergeh-i ḥāḳān
- 6 Olur çeşm-i 'arūs-ı hoş fidan-ı top için güyā
Müzeyyen sürmedānlık bir mu' allā-tarḥ-ı hoş-bünyān ²²²⁰
- 7 Göründü düşmene her hāleti ehl-i nifākāsā
Derūnu hep siyeh-dil zāhiri bir sāde-rū ḥandān ²²²¹
- 8 Ne āteş saḳlamışdır sīne içre rūḥ-ı a' dāya
Anın̄ hoş çehre-i 'unvānına aldanmasın nādān ²²²²
- 9 Bu tārīḥ-i şerer-bārın̄ ile her şā' ire kibr et
Şu' übetde bu bir güherçile ey ṭab-ı 'āteşdān
- 10 'Adüya fāl olur **Fāzıl** ḥurūf-ı sāde tārīḥim
Oḳur küffāra bārūt-ḥāne ra' d-ı süre-i Duḥān ²²²³ [H 1210] ²²²⁴

TĀRĪḤ-İ TERSĀNE ²²²⁵

2214 تى خ ن ي ز ب ي ن ي ن ي =1209

2215 B1 144b, İ2 129b, İÜ 141a, MA 22, T1 65a

2216 felek-eyvān B1, İ2, MA, T1: felek-'unvān İÜ

2217 Nizām-ı 'adli B1, İ2, İÜ, MA: Ḥakīm-i fikri T1

2218 nev-āşār B1, İ2, İÜ, MA: nev-icād T1 / ilhām-ı Sübhānī B1, İ2, İÜ, MA: tevfiḳ-i Rabbānī T1

2219 bārūt-ḥānenin̄ B1, İ2, İÜ, MA: bārūt-ḥāneyi T1

2220 bir İÜ: bu B1, İ2, MA, T1

2221 hep siyeh-dil B1, İ2, MA, T1: bir siyeh-rū İÜ

2222 çehre-i 'unvānına İÜ: maḥzen-i dīvārına B1, İ2, MA, T1

2223 'Adüya fāl olur B1, İ2, İÜ, MA: Çıkarır fāl 'adüya T1 / ra' d-ı B1, İ2, İÜ, MA: ra' d u T1

2224 اووركاره ارواهر عدسوردها =1202 (Duhan kelimesi ö ile yazılır. Burada ö ile kabul edilmiş olsa gerek ki ö=8 toplayınca 1210 elde edilmektedir.)

2225 B1 144b, İ2 131b, İÜ 141a, MA 22, T1-

Müstef' ilün / Müstef' ilün / Müstef' ilün / Müstef' ilün

--- / --- / --- / ---

- 1 Ol pâdişâh-ı baħr ü ber ğayret-keş-i dîn-i kavîm
Sultân Selîm-i dâdger zıll-i Ĥudâvend-i Kerîm
- 2 Gör himmet-i şâhâneyi ârâyiş-i ĥâkâneyi
Yapdı bu nev-tersâneyi Gemlikde ol baħr-i 'amîm
- 3 Şad-âferîn bünyâdına bu himmet-i pülâdına
Ĥakkâ süfün icâdına lâzım bu nev-rûkn-i ĥaĥîm
- 4 Yâ Rab mübarek-fâl ola tersâne-i iĥbâl ola
Çok çok süfün i' mâl ola peyrev ola bād-ı nesîm
- 5 Tekmîl olunca bu binâ menkûtle dedim aña
Târiĥ-i ra' nâ **Fâzîlâ tersâne-i Ĥâkân Selîm** [H 1210]
- 2226

TÂRİĤ-İ DÂRAĞACI ²²²⁷

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

... / ... / ... / ...

- 1 Baħr ü ber pâdişehi Ĥazret-i Sultân Selîm
Verdi iĥbâl-i cihân-giri nizâm-ı iĥlîm ²²²⁸
- [141b] 2 Ĥabbezâ himmet-i şâhâne ki devrinde cihân
Yaĝa batdı olalı müktesib-i zevĥ-i Na'îm ²²²⁹
- 3 Reviş-i keştî-yi vaĥt olmuş iken orşa-poca
Verdi eyyâm-ı şerifi aña teşĥir-i nesîm
- 4 ²²³⁰ Lenger-endâz-ı emân oldu cihân devrinde
Bâdbân-ı siteme mayna verip çerĥ-i le'îm
- 5 ²²³¹ Ĥâĥır-ı enveri âyinelik eyler kaĝere
Felek eylerse eger pertev-i ĥurşidi 'adîm
- 6 ²²³² Ĥimmeti kıldı mühimmât-ı ĝazâyı temĥid
Ĥayreti eyledi esbâb-ı cihâdı tetmîm ²²³³
- 7 ²²³⁴ Bir maĥalli ĥomadı luĥf-ı şerifi ye' se

2226 ت ن خ ق ن ی = 1210

2227 B1 144b, İ2 131b, İÜ 141a, MA-, T1 64a

2228 cihân-giri İ2, İÜ, T1: cihân-re'y B1

2229 cihân B1, İÜ, T1: anın İ2 / batdı İ2, İÜ: yatdı B1, T1 / olalı İ2, İÜ, T1: ola ta B1 / zevĥ-i İ2, İÜ, T1: dūd-ı B1

2230 B1-

2231 Beytin ilk mısraı B1'de yoktur, 2. mısraı ise 18. beytin 2. mısraı olarak bulunmaktadır.

2232 B1'de 4. beyittir.

2233 Ĥimmeti İÜ: 'İzzeti B1; Ĥayreti İ2, T1 / Ĥayreti B1, İÜ: Ĥimmeti İ2, T1

2234 B1'de 5. beyittir.

- Oldu her cāy u maḡarra kerem ü luḡfu ʿ amīm 2235
- 8 2236 Hep delīl-i eṣer-i nuṣret olur bu ḡālāt
 Ƙıldı alesta umūr-ı zaferi Rabb-i ʿ Alīm 2237
- 9 2238 İşte tersānede ez-cümle bu dārağacı
 Köhne aḡşābla ālāti hep olmuşdu remīm
- 10 Böyle bir ḡıdmet-i ŝāhāna dayanmaz aḡşāb
 Süfün-i nuṣrete lā-büdd ola bir rükn-i ḡaḡīm 2239
- 11 Eyledi sedd-i Sikender gibi ŝāh-ı devrān
 Ṭāḡ-ı sengin ü muʿ allāsını muḡkem tanzīm
- 12 2240 Böyle bir emr-i mühimmi şudekā bī-şek eder
 Ḥazret-i ŝāh-ı dümen-gir-i cihāna tefhīm
- 13 2241 Ya ʿ nī ol ḡazret-i pāşā-yı şadāḡat-girdār
 Ki eder himmeti tersāneyi dā ʿ im termīm
- 14 2242 Güldü tersāne zamānında Ḥüseyn Pāşānıñ
 Daḡı gitdikce ne himmet edecektir taşmīm
- 15 2243 Böyledir devlet ü dīn ḡıdmetine şādıḡ olan
 Kendi işğaline ol ḡıdmeti eyler taḡdīm
- 16 2244 Bā-ḡuşuş ḡıdmet-i tersāne esās-ı devlet
 Anda olmuş bu temel mā-lezim-i dīn-i ḡavīm
- 17 2245 Naḡar-ı himmete ŝāyān idi el-ḡaḡ bu maḡal
 Cāy-ı tīmār-ı donanma gibi bir emr-i ʿ aḡīm
- 18 2246 Oldu her ḡalka-i pūlādı birer çeşm-i küşād
 Tā ki farḡ eyleye keştide olan şaḡ u saḡīm
- 19 2247 Ƙırılan miḡe düşen başa ʿ ilācı bu eder
 Ya ʿ nī olmuş bu maḡal cism-i donanmaya ḡakīm 2248

2235 cāy u maḡarra kerem ü feyzi B1, İ2, T1: cāy-ı maḡarra kerem ü luḡfu İÜ

2236 B1'de 22. beyittir.

2237 Hep B1: Her İ2, İÜ, T1 / umūr-ı B1: umūru İ2, İÜ, T1

2238 B1'de 6. beyittir.

2239 ŝāhāna İ2, İÜ, T1: pür-zūra B1 / rükn-i ḡaḡīm B1, İÜ, T1: sedd-i ʿ aḡīm İ2

2240 B1-

2241 B1-

2242 B1-

2243 B1-

2244 B1-

2245 B1'de 9. beyittir.

2246 B1-

2247 İ2- / B1'de 10. beyittir.

2248 miḡe B1, İÜ: ḡıça T1

- 20 ²²⁴⁹ Her biri ğayret-i hidmetle dümen içre kalıp
Cümlesi şıdķla âteş gibi hıdmetde muķım
- 21 ²²⁵⁰ Olsa kaķrāna bedel bunda sezā müşķ-i Hoten
Daķi āhen yerine olsa revā külçe-i sim ²²⁵¹
- [142a] 22 Diz çöker cümle hużūrunda donanma-yı zafer
Anlara ders-i fütūhātı edermiş ta^ç lim
- 23 ²²⁵² Dāye-i pāk-i ^ç arūsān-ı sefāyindir bu
Ki eder anlara ālāt-ı nizāmı taķsim
- 24 ²²⁵³ Ğayret ü himmet-i şāhī daķi düşdü taşā
Kılmada birbirine nisbet ile cehd-i ^ç azım
- 25 ²²⁵⁴ Biri dāye biri māder birisi meşşāta
Keştī güyā ki kucağında yaķar tıfl-ı yetīm
- 26 ²²⁵⁵ Yekdir Allāh diyelim şıdķla şeb-tā-be-seķer
Dümeni eyleyelim dest-i rizāya teslim
- 27 ²²⁵⁶ Sühan-ı fetķe nefes gönder eyā Hızır-ı zafer
Bād-ı tevfiķ ola tā kim aña her demde nedim ²²⁵⁷
- 28 ²²⁵⁸ Rūzgār içre şeh-i ^ç ālemin olsun her dem
Keştī-yi devleti liman-ı sa^ç ādetde muķım ²²⁵⁹
- 29 ²²⁶⁰ Tekne-i kaķre-i ihsānına deryā ne ^ç aceb
Olsa pes-mānde-i dest-i keremi dürr-i yetīm ²²⁶¹
- 30 ²²⁶² Çerķ tersāne-i iķbāline bir aylakçı
Mihir ü meh ise berāber iki yoldaş-ı qadīm ²²⁶³
- 31 ²²⁶⁴ Eyleye Hızır donanmasına Haķ baş re^ç is
Fetķ ü tevfiķi mülāzım ede Mevlā-yı ^ç Azım ²²⁶⁵

2249 B1, İ2, T1-

2250 B1'de 11 ve İ2'de 19. beyittir.

2251 Olsa İÜ, T1: ola B1, İ2 / külçe-i B1, İÜ: halkā-i İ2, T1

2252 B1'de 14, İ2'de 20 ve T1'de 22. beyittir. İÜ'de ilk mısra "Lık bir zāta gerek böyle ^ç arūs-ı sūfüne" şeklindedir.

2253 B1-

2254 B1-

2255 B1'de 14, İ2'de 22 ve T1'de 23. beyittir.

2256 B1'de 15, İ2'de 23 ve T1'de 24. beyittir.

2257 Sühan-ı fetķe İÜ: Sancaķ-ı fetķe İ2, T1; Sühan-ı bahre B1

2258 B1'de 17, İ2'de 24 ve T1'de 25. beyittir.

2259 her dem B1, İÜ: da^ç im İ2, T1

2260 B1'de 16, İ2'de 25 ve T1'de 26. beyittir.

2261 Tekne-i B1, İÜ: Teknedir İ2, T1

2262 B1'de 18, İ2'de 26 ve T1'de 27. beyittir.

2263 Mihir ü meh ise berāber iki yoldaş-ı qadīm İ2, İÜ, T1: Felek eyleyse eger pertev-i huŗşīdi ^ç adım B1

2264 B1'de 19, İ2'de 27 ve T1'de 28. beyittir.

2265 Eyleye İ2, İÜ, T1: eyledi B1 / haķ B1, İÜ, T1: İ2-

- 32 ²²⁶⁶ Çekdire düşmen-i iqbâline ırğad-ı belâ
Olup engin-i ğama ğavta-zen-i dehşet ü bîm ²²⁶⁷
- 33 ²²⁶⁸ Vere hep sîne-i a^c dâsını tîre Mevlâ
Bu du^c âya foradır perde-i dergâh-ı Kerîm
- 34 ²²⁶⁹ Geldi yelken-kürek endîşe yem-i ma^c nâdan
Keştî-yi nazma direk dikdi yine tab^c -ı fehîm ²²⁷⁰
- 35 ²²⁷¹ Harf-i menkûṭla hem sâde ile bu beyti
İki târiḥ-i tamâm eyledi **Fâzîl** terķim ²²⁷²
- 36 ²²⁷³ Bu himemle dil-i hussâd ola berdâr u helâk [H 1209] ²²⁷⁴
Dârağacını binâ eyledi Sultân Selîm [H 1209] ²²⁷⁵

TÂRİḤ-İ HUMBARA-ḤÂNE ²²⁷⁶

Mef^c ulü / Mefâ^c ilü / Mefâ^c ilü / Fe^c ulün

-. - . / . - - . / . - - . / . - -

- 1 Ol Ḥâzret-i Sultân Selîm Ḥân-ı zamâne
Kim himmet-i şâhânesi tevfiķe nişâne
- 2 Ez-cümle bu nev-ḥumbara-ḥâne ki nice dem
İhrâķla olmuş idi bir mezbele-ḥâne
- 3 Sâbıķda daḥi muhtaşar u teng idi ğâyet
İhsân u kerem koydu anı şöhret ü şâna
- 4 Şâhâne zarîfâne binâsı ^c aceb oldu
Evvelde meger yandıĝı ta^c mîre bahâne
- 5 Hâķķ âteş-i qahrıyla ede düşmeni berbâd
Çün ḥumbara üftâde ola züll ü hevâna ²²⁷⁷
- [142b] 6 Bu beyti dedi fikr-i mühendis ile **Fâzîl**
Hep sâde olan ḥarfle târiḥ-i yegâne

2266 B1- / İ2'de 28 ve T1'de 29. beyittir.

2267 Olup İÜ: Ola İ2, T1

2268 B1'de 21, İ2'de 29 ve T1'de 30 beyittir.

2269 B1'de 20, İ2'de 30 ve T1'de 31. beyittir.

2270 yine İÜ: meger B1, İ2, T1

2271 B1'de 23, İ2'de 31 ve T1'de 32. beyittir.

2272 menkûṭla B1, İÜ, T1: menkûṭdur İ2

2273 B1'de 24, İ2'de 32 ve T1'de 33. beyittir.

2274 وممهلهدلحساداولهردار هلاكداراللسلطا سلم = 1209 (Beyitteki noktasız harfler)

2275 ب ب غ ج ي ن ب ن ي ن ي ن = 1209 (Beyitteki noktalı harfler)

2276 ARŞ 18, B1 135b, İ2 130a, İÜ 142a, MA 23, T1-

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

2277 Çün ARŞ, B1, İ2: Çok İÜ, MA

- 7 Bu 'âteş-i reşk-ile hemân paţlasın a' dâ
Döndü küre-i nâra bu nev-ğumbara-ğhâne ²²⁷⁸ [H 1209] ²²⁷⁹

TÂRİH-İ KİŞLA-İ ' ARABACIYÂN ²²⁸⁰

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...--/...--/...--

- 1 Şâh-ı Cem-mertebe Sultân Selîm
Ki odur rüy-ı zeminiñ şâhı
- 2 Nice bir kışlalar etdi inşâ
Habbezâ himmet-i zıllu'llâhî
- 3 Bâ-ğuşuş bu 'araba ocağı
Ki budur mâ-lezim-i âğâhî
- 4 Dîn-i vâlâya bu hıdmet el-ğak
Şâdımân etdi Resûlullâhı
- 5 'Âferîñ himmet-i şâhenşâha
Fetğ ü âsân ola her dil-ğ'âhı
- 6 Emrine çerğ-i felek sür' atci
Bende-i dâ'ire-i dergâhı
- 7 Görülen iki tekerlekleridir
Anı zann etme ki mihr ü mâhı
- 8 Çekemez gâv-ı zemîn olsa dağı
Sağt-ı gerdüne-i çadr ü câhı
- 9 Top-ı pür-zür-ı celâl ü çahra
Düşmeniñ ola nişân cângâhı ²²⁸¹
- 10 Düşmeniñ cânına olmuş 'âşık
Toplarıñ şanma tehîdir âhı ²²⁸²
- 11 Verdi çerğ içre ocağ-ı 'araba
Burc-ı Şevre çarab-ı nâğâhî ²²⁸³
- 12 Bu nezâretde bu nev-kışla-i pâk
Var mı dünyâda bunun eşbâhı ²²⁸⁴

2278 Bu âteş-i reşk İZ, İÜ, MA: Ol âteş-i çerh B1

2279 وارك ل هه م ا ط ل س و ا ع د ا و د ك ر ه ا ر ه و و م ر ه ا ه ن ا =1208+1=1209 (târîd-i yeg'âne)

2280 ARŞ 6a, B1 146a, İZ 130a, İÜ 142b, MA 23, T1-Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

2281 nişân ARŞ, İÜ: şiken B1, İZ, MA

2282 şanma tehîdir ARŞ: boş mu fiğân u B1, İZ, İÜ, MA

2283 Verdi ARŞ, İZ, İÜ, MA: Urdu B1

2284 Bu ARŞ: İZ, İÜ, MA: Bir B1

- 13 Leb-i deryāda bu balıq-ḥāne
Murğ-ı baḥriñ bu teferrücgāhı
- 14 ʿAraba gerçi ki tavşan avlar
Bu eder lik şikār-ı māhı
- 15 Dedi **Fāzıl** aña tārīḥ-i tamām
Çerḥe döndü ʿarabacıgāhı ²²⁸⁵ [H 1208] ²²⁸⁶

TĀRĪḤ-İ ANBĀR-I ḤUBŪBĀT ²²⁸⁷

Mefāʿ ilün / Mefāʿ ilün / Mefāʿ ilün / Mefāʿ ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- [143a] 1 Şelīm Ḥān ḥüşe-i ʿOsmāniyāniñ dāne-i kārı
Galāl-i arz taʿ dādınca versin ʿömr aña Bārı
- 2 Bu sâhilde zaḥîre maḥzeni yapırdı fermāni
Ola üç göz ile tā kim ḥubübātıñ niğeh-dārı
- 3 Daḳıq-ı nazmı **Fāzıl** pide et tennür-ı tārīḥe
Ḥubübātıñ Öküz Limanına tarḥ oldu anbārı [H 1217] ²²⁸⁸

TĀRĪḤ-İ CŪLŪS-I SULṬĀN MUŞṬAFĀ ²²⁸⁹

Fāʿ ilātün / Fāʿ ilātün / Fāʿ ilātün / Fāʿ ilün

- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . - - -

- 1 Āsumān-ı şevketiñ mihr-i felek-pirāsıdır
Nesl-i pāk-i āl-i ʿOsmāniñ dür-i yektāsıdır
- 2 Ziver-efzā-yı serir [ü] tāt olan şāhib-ķırān
Ḥazret-i ʿAbdülḥamidiñ cevher-i vālāsıdır
- 3 Şāhib-i vaḳt ü zamān ārāyiş-i kevn ü mekān
Revnaḳ-ı rüy-ı cihān ḥākān-ı bî-hemtāsıdır
- 4 Ol ḥidiv-i salṭanat-pirāye Sulṭān Muşṭafā
Düdmān-ı eşrefiñ dārā-yı müsteşnāsıdır
- 5 Müjde ey ehl-i cihān ey millet-i İslāmiyān
İşte teşrif etdi ʿaşriñ mehdî-yi aʿ lāsıdır
- 6 Ḥaḳ hemān nuşret ile taḥtında kılsın ber-ķarār
Çün vücud-ı eşrefi vaḳtiñ cihān-ārāsıdır

2285 Çerḥe ARŞ, B1, İ2, MA: Gerçi İÜ

2286 چرخه دوندی عربه جی کاهی = 1208

2287 B1 153a, İ2 132b, İÜ 143a, MA 25, T1-
Tārīḥ-i Anbār B1

2288 حیواناتک اوکوز لیمانته طرح اولدی انباری = 1217

2289 B1 156b, İ2 136a, İÜ 143a, MA 36, T1-

Tārīḥ-i CŪlŪs-ı Ḥazret-i Sulṭān Muşṭafā Ḥān B1; Tārīḥ-i CŪlŪs-ı Sulṭān Muşṭafā Ḥān İbn-i ʿAbdülḥamid Ḥān İ2; Tārīḥ-i CŪlŪs-ı Sulṭān Muşṭafā Ḥān Bin ʿAbdülḥamid Ḥān MA

- 7 ²²⁹⁰ Yevm-i cum' a eşref-i sâ' atde îkâ' -ı cülûs
Cümlesi Hâkkin delîl-i ni' met-i ' uzmasıdır
- 8 Südde-i ' ulyâya ' arz eyler iki târih-i tâm
Bende-i **Fâzıl** bu dergâhın du' â-güyâsıdır ²²⁹¹
- 9 Eylemişdi hem huzûra ' arz-ı tebşîr-i cülûs
Bir sene aqdem bu ' abdiñ müjde-i ra' nâsıdır
- 10 *Muştafâ Hân oldu iclâs ile mehdî-yi enâm* [H 1222] ²²⁹²
Müjde-i millet bu Sulţân Muştafâ iclâsıdır [H 1222] ²²⁹³

TÂRİH-İ SENE-İ CEDİD ²²⁹⁴

Müfte' ilün / Müfte' ilün / Fâ' ilün

- . . - / - . . - / - . . -

- 1 Geldi sa' âdetle bu sâl-i ' acîb
Oldu ' ayân qalbime sırr-ı garîb
- 2 Ya' nî hesâb eyler iken sâlini
Tâli' ini yoqladı fikr-i muşîb
- 3 Gülşen-i bâtında gönül fâl için
Niyet-i devletle olup ' andelîb
- 4 On yedi harf üzre bulunca cevâb
Nuţka getirdi anı şab' -ı edîb ²²⁹⁵
- [143b] 5 Çıkdı ' aceb mışra' u târih-i tâm
Devlete bir müjde-i Rabb-i Mucîb
- 6 Şâh-ı cihânın der-i vâlâsına
' Arza sezâ oldu bu târih-i zîb
- 7 Kimlere ' arz eyleyelim var iken
Devlet ü dîn şâhibi şâh-ı mehib ²²⁹⁶
- 8 Rûh-ı cihân Muştafâ Hân kim odur
' Âleme bir zıll-i Hudâ-yı raqîb
- 9 Pâdişeh-i ma' delet-efrâhte
Ehl-i himem mâye-i hulq-ı necîb
- 10 Nuşret eyle ' askerine dâ'imâ
Fetħ ü fütühât ola yâ Rab naşîb

2290 B1-, MA'da 5. beyittir.

2291 İki İ2, İÜ, MA: iken B1

2292 مصطفى خان الذى اجلاسيله مهدي انام = 1222

2293 مؤده ملت بو سلطان مصطفى اجلاسيدير = 1222

2294 B1 149a, İ2 136b, İÜ 143a, MA 19, T1-

Târih-i Sâl B1; Târih-i Sâl-i Cedîd Be-Riķâb-ı Sulţân Muştafâ Hân İ2, MA

2295 bulunca B1, İ2, İÜ: olunca MA

2296 şâhibi B1, İ2, İÜ: şâhib MA

- 11 Minber-i cân üzre du‘âsın eder
Tûtî-yi dil tâ seher olmuş haîb
- 12 Müjde-i **Fâzıl** bu sene hâzrete
Ola mübârek be-resûl-i habîb
- 13 Dîn-i mübîn şâhına târîh-i sâl
Yenşuruhu ‘İllâhu bi-fethi qarîb ²²⁹⁷ [H 1223] ²²⁹⁸

TÂRİH-İ CÜLÛS-I SULTÂN MAHMÛD HÂN ²²⁹⁹

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

...- - / . - - - / . - - - / . - -

- 1 Hâmdu-li‘İllâh yine erdi kerem-i Rabb-i Vedûd
Şadımân oldu cihân olmuş iken hüz-n-âlûd ²³⁰⁰
- 2 Giryenâk olmuş iken cümleyi hândân etdi
Kıldı mâtemgede-i ‘aşrı Hudâ şevk-endûd ²³⁰¹
- 3 ‘Âlemi tutmuş iken ebr-i siyâh-ı ekdâr
Âfitâb etdi tülû‘ oldu küdüret nâ-bûd
- 4 Şu‘le-tâb-ı ‘azamet lem‘a-i dîn ü devlet
Pertev-i salţanat-ârâ-yı şeref-bahş-ı vücûd
- 5 Revnâk-ı rüy-ı cihân bârika-i kevn ü mekân
Âsumân-mertebe Cem-kevkebe Sultân Maḥmûd
- 6 Cevher-i ‘aql ile âmilhte hulq-ı pâki
Ziver-i ‘hilm ile ârâste zât-ı bih-bûd
- 7 Devlet ü dîne müceddid budur inşâ‘a‘İllâh
Müjdeler millet-i İslâma göründü maḥşûd
- 8 Zâtını hikmet-i Haḫ gördü serire elyaḫ
Kıldı bir demde aña mülkü müheyyâ Ma‘bûd
- 9 Oldu iclâsı bize mâye-i sūr u şadî
Dilerim tâli‘i tevfiḫ ile olsun mes‘ûd ²³⁰²
- [144a] 10 ‘Ömr-i efzûn ile Haḫ nesl-i mübârek versin
Leşkeri gâlib ola düşmeni olsun merdûd
- 11 İki mışra‘ ile yazdı iki târîh-i tamâm
Geldi **Fâzıl** ederek şükr ile Mevlâya sücûd

2297 “Yakın bir fetihle Allah yardım edecek.”

2298 بِنَصْرِهِ اللَّهُ بِفَتْحِ قَرِيبٍ = 1223

2299 B1 156b, İ2 137a, İÜ 143b, MA 42, T1-
Târîh-i Cülûs-ı Sultân Maḥmûd Hân Bin ‘Abdülhamîd Hân MA

2300 hüz-n-âlûd B1, İÜ, MA: ğam-âlûd İ2

2301 etdi: İ2-

2302 tevfiḫ ile B1, İÜ, MA: tevfiḫ İ2

- 12 *Şāh Maḥmūd-ı ḥamīdū'ş-şiyem evrenge 'azīz*
'Aleme müjde ki sultān-ı zemen Ḥān Maḥmūd

[H 1223] ²³⁰³
[H 1223] ²³⁰⁴

TĀRİḤ-İ DİĞER ²³⁰⁵

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Fe' ulün

. - - - / . - - - / . - -

- 1 Zihī esbāb-ı feyż-i āsumānī
Cihān buldu ḥayāt-ı cāvidānī
- 2 Zamān ālūde iken ye's ü ğamla
Erişdi 'āleme luṭf-ı nihānī
- 3 Ḥudā bir bendeyi giryān ederse
Yine ḥandān eder bir yüzden añı
- 4 Sezādır ḥamd ü şükre şāhibü'l-mülk
Ki şād etdi kulüb-ı bendegānı
- 5 Cihāna verdi bir şāh-ı müsellemler
Ḥamīdū't-ṭab' ol Maḥmūd-ı Şānī
- 6 Te'āla'llāh zihī ḥurşid-ṭal'at
Münevver kıldı bir demde cihānı
- 7 Hoşā nāmūs-ı devlet tād-dārı
Hoşā dīn ü şerī'at pāsbānı
- 8 Sezā gördü serīr-i mülke Mevlā
O şāh-ı ḥurde-bin ü nükte-dānı
- 9 ²³⁰⁶ Ḥidīv-i dīn ü devlet böyle lāzım
Ki rüşd ü ma'rifet ola nişānı
- 10 Muvāfiq ṭālī' -i şekl-i dirāyet
Cihānıñ böyle lāyık ḳahramānı ²³⁰⁷
- 11 Mübārek-bād iclās-ı şerīfi
Zamān-ı 'adl ü dād olsun zamānı
- 12 Cülūsu meymenetle ola yā Rab
Cihānıñ bā'ış-i emn ü emānı
- 13 Cihān durduḳca dursun ya İlähī
'İbādu'llāhıñ olsun sāyebānı
- 14 Eder bu çāker-i dergāhı **Fāzıl**
Du'ākār-ı ḳadīm-i āsitānı

2303 شاه محمود حميد الشيم اورنگه عزيز = 1223

2304 عالمه مؤد كه سلطان زمن خان محمود = 1223

2305 B1 157a, İ2 137a, İÜ 144a, MA 43, T1-

Tārīḥ-i Dīger Be-Cülūs-ı Hümāyün B1, İ2; Tārīḥ-i Dīger-i Cülūs-ı Hümāyün MA

2306 B1, İ2, MA-

2307 şekl-i İÜ: şekl ü B1, İ2, MA

- 15 Münakkaḥ harfle tārīḥini ‘ arz et
Cülüs-ārā-yı Maḥmūd Ḥān-ı Şānī ²³⁰⁸ [H 1223] ²³⁰⁹

[144b] TĀRĪḤ-İ VİLĀDET-İ FĀṬİMA SULTĀN ²³¹⁰

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

... - / ... - / ... - / ... -

- 1 Revnaḥ-ārā-yı cihān Ḥazret-i Sultān Maḥmūd
Oldu envārı ile rüy-ı zamān gül-çehre ²³¹¹
- 2 Verdi Haḫ zātına bir duḡter-i ferḡunde-ḡudüm
Māh-ı ‘ıyd üstüne ‘ıyd oldu ḡudümü şehre
- 3 Nūr-ı zehrā gibi ol Fāṭıma Sultān doğdu
Oldu yümn-i berekātiyla ḡırān-ı Zühre
- 4 Enbiyā ḡālī benāt evvel-i evlād olmak
Devlet ü dīne olur meymenetinden behre
- 5 Şāh-ı Cem-kevkebe zürriyyet ile şaḡ olsun
Nesl-i pāki ruḡ-ı devrāna ola zermühre
- 6 Dā’imā yāver ola zātına feyz-i nebevī
Ede a‘ dāsını endāḡte nār-ı ḡahra
- 7 Tām tārīḡ-i mübārek ile müjdem **Fāzıl**
Maḡdem-i Fāṭıma Sultān müteyemmen dehre [H 1223]
- 2312

TĀRĪḤ-İ FĀṬİMA SULTĀN ²³¹³

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

... - / ... - / ... - / ... -

- 1 Ḳadem-i Fāṭıma Sultān ki sürür-efzādır
Berekāt-ı meded-i Fāṭıma-i Zehrādır
- 2 Ḥamdu-li’llāh ki Ferīdün-ı serīr-ārāya
Meymenet müjdesi bir mevhibe-i ‘uzmādır
- 3 Zıll-i memdūd-ı Hudā Ḥazret-i Sultān Maḥmūd
Feyz-i tevḡīḡ-i İlähiyle cihān-ārādır
- 4 Ede zürriyyet-i pākiyle feraḡ devlet ü dīn
Nesl-i ‘ālī-ḡasebi rābıṭa-i dūnyādır

2308 et İ2, İÜ: B1, MA-

2309 ج ی خ ن ث ی = 1223

2310 B1 158b, İ2 137b, İÜ 144b, MA-, T1-

2311 rüy-ı B1, İÜ: İ2-

2312 مقدم فاطمه سلطان متین دهره = 1223

2313 B1 159a, İ2 137b, İÜ 144b, MA-, T1-

- 5 Bârekâ'llâh bu sultân-ı şeref-mîlâda
Tâli' -i meymenet-efrûzu felek-pîrâdır
- 6 Yümn imiş evvel-i zürriyyet olur ise benât
Bu da hâşşiyet-i pâk-i rusûl-i Mevlâdır ²³¹⁴
- 7 Ğurre-i sâl-i cedîd ile ma' nen teşrîfi
Heft-rûz evvel ise meymeneti hem-pâdır
- 8 Tâ'm târih-i sene geldiği *ferhunde-kadem* [H 1223] ²³¹⁵
Fâl-i hayr oldu kudümüyla bu sâl a' lâdır
- 9 Nesl-i pâkiyle maşûn eyle İlâhî şâhı
Zâtına hayr-du' â vâcibe-i dâ'nâdır
- 10 Tâ'm târih-i velâdet ne mübârek **Fâzıl**
Berekât-i meded-i Fâtıma-i Zehrâdır [H 1223] ²³¹⁶
- [145a] **TÂRİH-İ CÂMİ' -İ ŞERİF** ²³¹⁷
Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün
- . - - / - . - - / - . - - / - . - -
- 1 Hâzret-i Sultân Maḥmûd Ḥân-ı Şânî kim odur
Mülk-i ' Oşmâniyyeniñ şevket-tırâz-ı mesnedi
- 2 *Len-tenâlü 'l-birre hattâ tünfiķû* mefhûmuna ²³¹⁸
Mâ-şadaķ ol tâbi' -i aḥkâm-ı şer' -i Aḥmedi ²³¹⁹
- 3 İşte ez-cümle Kavaķ semtinde olmuşken harâb
Sevķ-i ehl-i hayr ile kıldı binâ bu ma' bedi
- 4 Ol ser-i bostâniyân-ı hâşşa ' Abdullâh kulu
Şâh-ı zî-şâna du' a aldırmaķ el-ḥaķ maķsadı
- 5 Şöyle bir bâni-yi şânî oldu bu hayrât için
Oldu bâni-yi kadîmiñ şâd rûḥ u merķâdı
- 6 ' Âşiyân-ı bûm iken her kûşe-i virânesi
Lânegâh-ı qudsiyân oldu revâķ-ı es' adı
- 7 Bârekâ'llâh câmi' -i zîbâ hoşâ ecr-i cezîl
Ehl-i hayrât ol ki nutķ-ı *men benâya* muķtedi ²³²⁰

2314 Bu da B1, İÜ: Bu İ2

2315 فرخنده قدم =1223

2316 برکات مدد فاطمه زهرا در =1223

2317 B1 160b, İ2 138a, İÜ 145a, MA-, T1-
Târih-i Câmi' B1; Târih-i Mescid-i Şerif Der-Kavaķ İ2

2318 "Allah yolunda sevdiğiniz şeylerden harcamadıkça iyiliğe asla eremezsiniz..." Âl-i İmrân/92.

2319 hattâ İ2, İÜ: B1-

2320 "مَنْ بَنَى مَسْجِدًا بَنَى اللَّهُ لَهُ مِثْلَهُ فِي الْجَنَّةِ" "Kim bir mescid yaparsa Allah da cennette onun bir benzerini yapar." (Buhâri/450; Müslim/533)

- 8 Minber ü mihrâbı olsun hâver-i nûr-ı kabûl
Şâh-ı âfâka ola iqbâl ü 'ömr-i sermedî
- 9 Hem bunu hayra delâlet eyleyen hâş bendesi
Berhudâr olsun İlähî böyle 'abd-i emcedi
- 10 İki rek' at kııl du' â et **Fâzılâ** târih yaz
Şâh-ı devrân kıldı bünyân bu mübârek mescidi ²³²¹ [H 1224] ²³²²

**ZEYL-İ FİHRİST-İ TEVÂRİH-İ HAVÂKİN-İ
'OŞMÂNİYYE** ²³²³

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Dirîgâ biñ iki yüzle yigirmi üçde tekrâren
Hemân on dört aydan sonra kıpdu fetret-i şânî ²³²⁴
- 2 Selîm Hânî çün etdi ğadr-ile 'amzâdesi maqtûl
O da hal' oldu fi'l-hâl zâhir oldu 'adl-i Rabbânî
- 3 Mükâfât-ı Şanî' üzre hemân dört mâhdan sonra
Zamân 'uqbâya gönderdi daħi ol Mustafâ Hânî
- 4 Cemâzi'l-âhiriñ beşinci günü yevm-i pençşenbe ²³²⁵
Cülûs-ı Hâzret-i Maħmûd-ı Şânî tıttu devrânı ²³²⁶
- 5 ²³²⁷ O 'Adlî maħlaşıyla lem' a-yâb-ı zahara'l-'âdil
Hümâyün tâlî' i peyveste-i ħurşid-i nûrânî
- 6 Zamân vaqt-i emân olsa gerekdir kıavl-i cifr üzre
Odur imdâdkâr-ı mâye-dâr-ı nesl-i 'Oşmânî ²³²⁸
- 7 Bu iki beyt-i âħir ile zamân u emân elfâzı
Esrâr-ı cifriyyündandır erbâbına ma' lümdur ²³²⁹ [?] ²³³⁰

2321 bünyân B1, İÜ: bünyâd İ2

2322 شاه دوران قیلدی بنیان بو مبارک مسجدی = 1224

2323 B1-, İ2 138b, İÜ 145a, MA-, T1-
Târih-i Ma' lüm İ2

2324 yüzle İÜ: yüz İ2

2325 5 Cemaziyel-ahir 1223 Cuma'ya denk gelmektedir / 29 Temmuz 1808

2326 yevm-i: İ2-

2327 İ2'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

2328 kıavl-i cifr üzre İÜ: devr-i 'adlinde İ2

2329 zamân u emân elfâzı İÜ: emân u zamân olur İ2

2330 Aruzun aksadıĝı mısradaki tarih tespit edilememiştir.

[145b] TĀRİḤ-İ SEBİL-İ VĀLİDE SULTĀN ²³³¹*Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün*

. - - - / . - - - / . - - - / - - -

- 1 Hāzret-i Sultān Selīmīñ ey zamāne teşne-leb
Cüy-bār-ı luḫfu rizān oldu gel ihsāndan iç ²³³²
- 2 Bu sebīl-i Vālide Sultān ise ' ayn-ı ḫayāt
Ey ḫayāt-ı cāvidānī isteyen gel andan iç ²³³³
- 3 Dürr-i pāk-i kaṭresin vermezdi şad-ebre şade
Deseler ister bu şudan iç diler nisāndan iç ²³³⁴
- 4 ²³³⁵ Bu delāletde beni Hıızr añla ey ' aṭşān hemān
Gıbṭa-i İskender ol bu çeşme-i ḫayvāndan iç
- 5 Cānına cānlar katar dil-teşnegānīñ bu sebīl
Mā-ḫaşal āb-ı revānı cān-fezādır cāndan iç
- 6 Bu sebīl-i ḫayr için şaf şaf melek eyler du' ā
Şāhibü'l-ḫayrāta derler Kevşer-i Rıdvāndan iç
- 7 Dü-lebimle şordum ol tāriḫi **Fāzıl** lüleden
' *Āfiyetler gel sebīl-i Vālide Sultāndan iç* [H 1209] ²³³⁶

TĀRİḤ-İ SEBİL-İ DİĞER ²³³⁷*Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün*

. . . - - / . . . - - / . . . - - / . . . - -

- 1 Cüy-bār-ı ' azalet Hāzret-i Sultān Selīm
Oldu āb-ı keremi mağrib ile şarka sebīl
- 2 Hāzret-i Vālide Sultān-ı mekārim-āşār
Ki arar meşreb-i ihsānı reh-i Ḥaḫka sebīl
- 3 Siyyemā ḫurb-ı Ebā Eyyüb-ı Enşārīde
Bu ' imāret ile ḫaḫkā bu sebīl başka sebīl
- 4 Öbürü şofra çeker sā' ile bu kāse şunar
Birisı Kevşere mecrā birisi rızka sebīl

2331 B1 144a, İ2 138b, İÜ 145b, MA 32, T1-
Tāriḫ-i Sebīl B1; Tāriḫ-i Sebīl-i Mihrişāh Sultān Māder-i Sultān Selīm Ḥān MA

2332 zamāne İÜ: zamān B1, İ2, MA

2333 cāvidānı B1, İÜ, MA: cāvidān İ2

2334 ebre İ2, İÜ, MA : dürr B1 / ister B1, İÜ, MA: İ2-

2335 B1 'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

2336 عافيتلر كل سبيل والده سلطانن ايچ = 1207+2 (dü-leb) = 1209

2337 B1 147a, İ2 139a, İÜ 145b, MA 33, T1 63b

Tāriḫ-i Sebīl B1; Tāriḫ-i Sebīl-i Vālide Sultān İ2; Diğer Tāriḫ-i Sebīl-i Vālide Sultān MA; Tāriḫ-i Sebīl-i Vālide Sultān Der-Eyyüb-ı Enşārī T1

- 5 Biri revnağ verir iç'âmla rüy-ı zerde
Biri işrâb-i hayât-ile olur şidka sebîl
- 6 Görünür teşneye şad-lüleden âb-ı pâki
Oldu Hâllâk-ı şuver 'aşkıma şad-fırka sebîl ²³³⁸
- 7 Şevk-i ihsânla pervâza gelir teşnelere
Gerden-i maşrabaya bağlamasa halka sebîl ²³³⁹
- 8 Dîde-i lülesi giryân dili pür-cüş u hurüş
Düşdü ebnâ-yı sebîl uğruna bu 'aşka sebîl
- 9 ²³⁴⁰ Mâ-haşal ed' iye-i şâhibetü'l-hayrâtı
Şu gibi söyler idi gelse eger nuçka sebîl ²³⁴¹
- 10 Âbı cârî olıcak söyledi **Fâzıl** târih
Eyledi Vâlide Sultân bu şuyı halka sebîl [H 1212] ²³⁴²

[146a]

TÂRİH-İ SÂHİL-HÂNE-İ ESMÂ SULTÂN ²³⁴³*Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün*

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Bu sâhil-hânesi yâ Rab Cenâb-ı Esmâ Sultânın
Ola vefk-ı mübarek bâbına esmâ-yı hüsnâdan
- 2 Hilâlî halka-i bâb ile **Fâzıl** söyle târihin
Buyur Firdevsi seyr eyle na'im-âbâd-ı a'lâdan [H 1223] ²³⁴⁴

**TÂRİH-İ DÂMÂD-İ ŞEHRIYÂRÎ ŞÜDEN-İ KAPUDAN
HÜSEYİN PAŞA** ²³⁴⁵*Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün*

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Yine âvâze-i tabl-ı beşâret tutdu dünyâyı
Yine buldu cihân meşşâta-i kudretle ârâyı ²³⁴⁶
- 2 Fürûğ-ı şevk ile her rûzumuz mir'ât-ı nûr oldu
'Arûs-ı şeb daği ruhsâra dökdü zülf-i Leylâyı ²³⁴⁷

2338 âb-ı pâki İ2, İÜ, MA, T1: âb u nâbı B1

2339 bağlamasa İ2, İÜ, MA, T1: bağlamaya B1

2340 İ2-

2341 söyler B1, İÜ, T1: oğur MA / şâhibetü'l-hayrâtı İÜ, MA, T1: şâhibetü'l-hayrâtın B1

2342 سبيل ايلدى و آلدە سلطان بو صويى خلقه سبيل = 1212

2343 B1 148b, İ2 139a, İÜ 146a, MA 25, T1-

Târih-i Bâb-ı Sâhil-Hâne-i Esmâ Sultân B1, İ2, MA

2344 بيور فردوسى سير ايله نعيم اباد اعلان = 1228-5=1223

2345 B1 145a, İ2 139a, İÜ 146a, MA 3, T1 68b

Târih-i Zifâf-ı Hüseyin Paşâ B1; Târih-i Zifâf-ı Kapudan-ı Deryâ Hüseyin Paşâ Be-Hâzret-i Esmâ Sultân İ2, MA; Târih-i Dâmâd Hüseyin Paşâ T1

2346 buldu cihân meşşâta-i kudretle ârâyı İ2, İÜ, MA, T1: rüy-ı 'arûs-ı dehr buldu reng-i ra'nâyı B1

2347 'Arûs-ı şeb daği ruhsâra dökdü zülf-i leylâyı İÜ, İ2, MA: Yine buldu cihân meşşâta-i kudretle ârâyı B1

- 3 Zifâf olmuş meger hürşid ü mäh-ı 'âlem-ârâya
Nişâr etdi felek bu şevk ile 'ıkd-ı Süreyyâyı ²³⁴⁸
- 4 Cenâb-ı hazret-i düstür-ı ekrem dâver-i a' zâm
Yine dâmâdî-yi şâh-ile buldu kıadr-i vâlâyı ²³⁴⁹
- 5 ²³⁵⁰ Harîm-i hâşşına cârî'ye olmaz Zühre-i eflâk
Serây-ı devletinde perde-dâr etmez Zeliğâyı ²³⁵¹
- 6 Hüseyin Pâşâ-yı Ğâzî kâhramân-ı âsumân-rütbe
Ki hâk-i pâyına hep 'âlem eyler cebhe-fersâyı
- 7 Felâtûn-fıkr [ü] pāk-endîşe kim mir'ât-ı kâlbinde
Hudâ resm eylemişdir cümle mevhumât-ı eşyâyı ²³⁵²
- 8 Şehâ vü merhamet rüşd ü diyânet himmet ü cür'et
Cenâb-ı pâki hep cem' etdi bu ahlâk-ı 'uzmâyı ²³⁵³
- 9 Selefde gelmemiş târihlerde yazmamış mişlin
Ben ol âzâdeyim bilmem ne tezvîr ü müdârâyı
- 10 Vücûd-ı pâkidir bi'llâh şimdi güldüren ancak
'İzâr-ı devlet ü dîni ruh-ı a' lâ vü ednâyı ²³⁵⁴
- 11 Kerîm Allâhdan ancak budur maqsûdumuz her dem
Hâţardan şaklasın ol zât-ı müsteşnâ-yı vâlâyı
- 12 ²³⁵⁵ Mu'îni Hazret-i Hağdır iki dünyâda havf etmem
Ki her kârında kaçd eyler rızâ-yı zât-ı Mevlâyı
- 13 Der-i devlet-me'ab-ı hazretinden gayrı ve'l-hâşıl
Kime 'arz eylesin ehl-i ma'ârif şimdi kâlâyı
- 14 Kime kaçsın felekden zümre-i erbâb-ı istimdâd
Kime kılsın 'aceb Fâzıl gibi bi-çâre şekvâyı
- 15 Degildir vaqt-i şekvâ şimdi evkât-ı meşerretdir
Hemân târih 'arz et işte vaqt-i nükte-pirâyı
- [146b] 16 ²³⁵⁶ Zifâf et haclegâh-ı sîneden bu vaqt-i şâdîde
Cüvân-ı sâde-rüy-ı kâğıda ebkâr-ı ma'nâyı
- 17 Eder îhâm-ı ism ü tām târih ü du'âdır bu
Refîk ede Hüseyin Pâşâyâ Hağk esmâ-yı hüsnâyı ²³⁵⁷ [H 1206] ²³⁵⁸

2348 bu B1, İ2, İÜ, T1: bir MA

2349 kıadr-i B1, İÜ, MA, T1: kıadr ü İ2

2350 T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

2351 perde-dâr B1, İÜ, MA, T1: perde İ2

2352 cümle: İ2-

2353 Şehâ İÜ: Şehâvet B1, İ2, MA, T1

2354 bi'llâh İ2, İÜ, MA, T1: bil ki B1 / a' lâ vü ednâyı B1, İ2, İÜ, MA: ednâ vü a' lâyı T1

2355 T1-

2356 T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

2357 Hüseyin Paşa'nın I. Abdülhamid'in kızı Esmâ Sultan ile evlenmesine işaret edilmektedir.

2358 رفیق ایدہ حسین پاشایہ حق اسماء حسنا یی =1206

TĀRĪḤ-İ ZİFĀF-I ‘ALĀ’ADDİN PĀŞĀ²³⁵⁹

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Bāreka’llāh şehenşāh-ı ḥaḳīḳat-bīne
Ḥaḳ bu kim ḳalb-i hümāyūnu cihān-āyīne
- 2 Dürretü’l-mülke sezā buldu yine bir cevher
Şöyle kim başladı ğavvāş-ı felek tahsine²³⁶⁰
- 3 Ol güher-pāre güherzāde vezīr ibn-i vezīr
Ced-be-ced nesl-i mu‘allāsı güher-gencine
- 4 Oldu dāmādī-yi şāh-ile ‘alā-e’d-dünyā
‘Āferin ṭālī‘-i pāşā-yı ‘Alā’addine
- 5 Mihr ü mäh ile ḳırān etdi cihān pür-zīnet
Başlasın seb‘a-i seyyāre daḫi tezyine²³⁶¹
- 6 Oldu dāmādī-yi şāhī aña mīrāş-ı peder
Nice etmez vüzerā cāhına reşk ü kine
- 7 ‘Arz-ı tārīḥ gerek beyt-i du‘ādan sonra
Fāzılā dergeh-i pāşā-yı kerem-āyīne²³⁶²
- 8 Yā Rab ol sūr-ı zifāf ola ḳırān-ı sa‘deyn
Ṭālī‘-i ḥazret-i düstūr-ı Zuḥal-temkine
- 9 Ḥüsn-i mehpare-i tārīḥime düşdü hāle
Ne işabet Hibetullāh ‘Alā’addine [H 1218]²³⁶³

TĀRĪḤ-İ MEKTEB²³⁶⁴

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Nūr-ı Ḳur’ān lem‘a-sāz etsin bu zībā mektebi
Dü-cihān bānisine olsun sa‘ādet kevkebi²³⁶⁵
- 2 Sīne-perver Vālide Sulṭān-ı zī-şān ‘Ā’işe
Ol Ḥudāvendgār-ı eşbaḳ ümm-i iḥşān meşrebi
- 3 Bāreka’llāh mekteb-i zībā hoşā ḥayr-ı cezīl
Hasbeten-li’llāh yaptı Ḥaḳk ola müsteşḫabı

2359 B1 138b, İ2 139b, İÜ 146b, MA 41, T1-
Tārīḥ-i Zifāf-Kerden-i Hibetullāh Sulṭān Be-Ḥazret-i ‘Alā’addin Pāşā B1; Tārīḥ-i Zifāf-ı
‘Alā’addin Pāşā Be-Hibetullāh Sulṭān MA

2360 yine bir İ2, İÜ: ‘aceb B1, MA

2361 Mihr [ü] mäh ile İÜ: Mihr ile mäh B1, İ2, MA

2362 tārīḥ İ2, İÜ, MA: tārīḥi B1 / beyt-i İ2, İÜ, MA: baş-ı B1

2363 نه اصابت هبت الله علاء الدين =1223-5 (düştü hāle) =1218

2364 B1 160b, İ2 140a, İÜ 146b, MA-, T1-

2365 bānisine İ2, İÜ: bānisiniñ B1

- 4 Çünkü tederis-i kelâmu'llâhdır hayru'l-^c amel
Kıldı bu hayrât ile hoşnûd şâhib-mezhebi
- 5 Beyt-i Qur'ân çünkü Beytullâh ile hem-sâyedir
Vaqt-i mekteb cümle evkâf-ı şerîfîn ensebi
- 6 Bâb-ı cennet açılır maqbûletü'l-hayrât için
Harf-i bismi'llâh ile eţfâl açınca dü-lebi
- [147a] 7 H^vâce-i mekteb du'âsın eylesin ihlâş ile
Hatm-i Qur'ân-ı 'azîmü's-şân edince her şabî
- 8 Ezber etsin tıfl-ı ebced-h^vân du'â-yı vâkıfa
Tahte-i âmed-şüd-i qalbe yazılsın maţlabı ²³⁶⁶
- 9 Şöyle maqbûl ola bu hayrâtı ol mebrûreniñ
Tâ ki olsun dest-giri dâ'im Allâh u Nebî ²³⁶⁷
- 10 Geldi bu hayrât için **Fâzıl** ^c aceb tarîh-i tām
Vâlîde Sulţân sezâ yapdı bu cennet mektebi [H 1224] ²³⁶⁸

ĤĀTİME-İ DU'Â BE-CĀNİB-İ SULTĀN SELĪM ²³⁶⁹

Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün

... - - / . - - / . . . -

- 1 Aĥter-i tal' at-ı hümâyün bād
Dem-be-dem devlet-i tu efzün bād ²³⁷⁰
- 2 Ĥāk-i pây-ı 'azîz-i iĥbâlet
Tütüyâ-yı dü-çeşm-i gerdün bād ²³⁷¹
- 3 Bende-i kemterin-i dergâhest
Heme bâlâter ez-Feridün bād ²³⁷²
- 4 Dil-i mest-i gurûr-ı bed-h^vâhân
Hem-çü sâğar hemîşe pür-hün bād ²³⁷³
- 5 İn du'âhâ ki **Fâzıl** ez-cân güft
Be-ĥabûl-i Ĥudâ-yı maĥrûn bād ²³⁷⁴

2366 tıfl-ı ebced-h^vân B1, İÜ: tıfl için İ2 / âmed İ2, İÜ: âmed ü B1

2367 Tâ ki B1: Dâ'im İ2, İÜ

2368 والده سلطان سزا يابدى بو جنت مكتى = 1224

2369 B1 106a, İ2-, İÜ 147a, MA-, T1-

Ĥâtîme-i Du'â-i Şâh-ı 'Âlem Edâmu'llâhu Vücûdehü B1

2370 "Hükümdarlığın(in) çehresi yıldız (gibi) olsun; Senin mevkiin daima artsın."

2371 "(Senin) İkbâl (adlı) yüce ayağının toprağı, feleğın iki gözüne sürme olsun."

2372 "Eşiğinin en hakir kölesi, Feridun'dan hep daha yüce olsun."

2373 "Düşmanların(in) gururdan sarhoş olmuş gönülleri, kadeh gibi her zaman kanla dolu olsun."

2374 "Fâzıl'ın candan söylediğı bu dua, Allah tarafından kabul olsun."

**TĀRĪḤ-İ SİLĀHDĀR-İ ŞEHRİYĀRĪ ŞÜDEN-İ MEḤMED
BEG** ²³⁷⁵

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Yine luṭf-ı Ḥudā pīrāye-baḥşā-yı cihān oldu
Cihān mülkü sezā-yı Ḥazret-i Maḥmūd Ḥān oldu
- 2 O şāh-ı nükte-dāna bir silāhdār eyledi maḥrūn
Serāy-ı pādişāhī bendegānı şādımān oldu
- 3 Sütüde ced-be-ced beytü'ş-şeref bir ḥānedāndır kim
Güzide her taraftan şāhib-i zāt-ı zamān oldu
- 4 Yegāne zāde-i şulbü Receb Pāşā-yı merḥūmuñ
Meḥmed Mīr kim nāmı şerefle rāyegān oldu
- 5 O mesned böyle zāta böyle zāt ol mesnede lāyık
Henüz burc-ı şerefde aḥter-i devlet kırān oldu
- 6 ²³⁷⁶ Şabāvetden beri ben şāhidim kim cevher-i ' aklı
Müsellem şu' le-endāz-ı ' uḫül-i ' ārifān oldu
- 7 Belī her aşl-ı pākiden gelir ef' āl-i pākize
Mürüvvet merḥamet bundan ümīd-i nā-tüvān oldu
- 8 Ḥudā günden güne efzūn kılsun ' ömr ü iḫbālīñ
Du' ā-yı şādıkım gülbāng-ı rūḥ-ı kudsiyān oldu
- [147b] 9 ' Aceb **Fāzıl** ḥulūşundan o zātın tām tārīḥi
Meḥmed Mīr silāhdār-ı şeh-i ' āli-mekān oldu [H 1223] ²³⁷⁷

TĀRĪḤ-İ ' ĀRĪF BEG ²³⁷⁸

Mef' ülü / Fā' ilātü / Mefā' ilü / Fā' ilün

- - - / - - - / - - - / - - -

- 1 Şad-müjde bulsun ehl-i ḳalem cins-i ' ārifān
' Ārif Beg oldu kātib-i sır-ı şeh-i cihān
- 2 Ol nādir-i yegāne ki zāt u zamānla
Eşrefterin-i zümre-i ebnā-yı ḥānedān
- 3 Her vechle müselleme o zāt-ı güzide-aşl
Hem ehl-i dāniş ü süḥan-ārā-yı nükte-dān

2375 B1 158b, İ2 148a, İÜ 147a, MA-, T1-
Tārīḥ-i Silāhdār-ı Şehriyārī Meḥmed Beg B1; Tārīḥ-i Silāhdār-ı Meḥmed Mīr

2376 B1, İ2-

2377 محمد مير سلحدار شه عاليمكان اولدى = 1223

2378 B1 156a, İ2 148b, İÜ 147b, MA 38, T1-
Tārīḥ-i Kātib-i Sır Şüden-i ' Ārif Beg B1, MA; Tārīḥ-i Kātib-i Sır Şüden-i ' Ārif Mīr İ2

- 4 Güş eyledim şenâsını bir bir şikâtdan
Midhat-şî'âr-ı zâtı büzürgân u bendegân
- 5 Çoğdan meşeli gelmedi bu râz-ḥaneye
Gönlüm benim ceride-i eslâf-ı kâtibân
- 6 Dolsun serâ'ir-i dile sırr-ı muḥabbeti
Tâ kim du'â-yı ḥazreti olsun gîdâ-yı cân
- 7 Hağdan hemân niyâzımız ol zât-ı eşrefî
Kılsın dü'âlem içre murâd üzre şâdimân
- 8 İkbâline bu menzil-i evvel maḳâm ola
Olsun hemîşe kaṭ' -ı menâzille kâmurân
- 9 Kâlb-i recâ ile dedi târiḫi **Fâzılâ**
'Arif Beg oldu kâtib-i sırrı-ı cihân-bân ²³⁷⁹ [H 1219] ²³⁸⁰

TÂRIḤ-İ ṬAYFÜR BEG ²³⁸¹

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

... - - / ... - - / ... - - / ... - -

- 1 Kâtibü's-sırr-ı şeh-i 'âlem olan mîr-i celîl
Zâhir ü bâtını 'irfân ile ma' mür begdir
- 2 Tâ ezel pertev-i câh u ḥasebî şa' şa' a-zâ
Ced-be-ced zât u zamân şâhibi meşhûr begdir
- 3 Âsumân ile zemîn beynine mânend-i şehâb
'Aleme vâsıta-i ḥayr ile me' cür begdir
- 4 Hüsn-i aḫlâkla kim cezb-i kulüb etmişdir
Dil-i erbâb-ı kemâlâtla mestûr begdir
- 5 Şöyle ümmîd ederim 'âṭıfet-i Mevlâdan
İki dünyâda füyûzât ile mesrûr begdir ²³⁸²
- 6 Şanma meddâhı zebân-ı şu' arâdır ancak
Ser-te-ser elsine-i nâsda meşkûr begdir
- 7 Gâ'ibâne hele kâlbimde lisânımda benim
Rûz u şeb ed' iye-i ḥayr ile mezkûr begdir
- [148a] 8 Der-' aḳab kaṭ' [u] dü-şakḳ-ı kalem etdi **Fâzıl**
Yazdı târiḫini *Sır Kâtibi Ṭayfûr Begdir* [H 1222]

2383

2379 cihân-bân B1, İ2, İÜ: şeh-i cihân MA

2380 عارف بك اولدى كاتب سز جهانيان = 1219

2381 B1 160b, İ2 148a, İÜ 147b, MA 39, T1-

Târiḫ-i Kâtibü's-Sır Şüden-i Ṭayfûr Beg B1; Târiḫ-i Kâtibü's-Sır Şüden-i Ṭayfûr Mîr İ2; Târiḫ-i Kâtib-i Sır Şüden-i Ṭayfûr Beg MA

2382 ederim İ2, İÜ, MA: ederiz B1

2383 سر كاتبي طيفور بگرد = 1222

TĀRĪḤ-İ SİLĀHDĀR-I ŞEHİRİYARĪ ŞÜDEN-İ İSLĀM ĀĠĀ ²³⁸⁴

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. - -

- 1 Pādişāhīñ hep kerāmetdir niẓām-ı himmeti
Kālbine ilhām olur belki umūr-ı devleti
- 2 Öyle bir zāt-ı Müsülmānı silāhdār etdi kim
İşte engüşt-i şehādetdir meh-i nev-ṭal' atı ²³⁸⁵
- 3 Dīn ü devlet şādıķı İslām Āġā kim dā'imā
Şer' -i vālāya muvāfiķdır anıñ her hāleti ²³⁸⁶
- 4 ²³⁸⁷ Ba' d-ez-īñ envār ile mānend-i şer' -i Aḥmedī
Nesh eder hep nām-ı eslāfı bu ḥüsn-i sireti ²³⁸⁸
- 5 Rütbe-i İslām degil muḥtāc-ı medḥ-i şā' irān
Gizlidir sīnemde imānım gibi hep midḥati ²³⁸⁹
- 6 ²³⁹⁰ **Fāzıl** vaķt-i du' āda kıılma itnāb-ı sūḥan
Bilemem farz olmayınca vecb ü ḥayr u sūnneti
- 7 Yā İlahī dü-cihānda eyle İslāmı ' azīz
Beş vaķitde eylerim böyle du' ā-yı ḥazreti
- 8 Vaḥy olup **Fāzıl** baña tāriḥi bir tevḥīd ile
Devlet-i İslāma mā'il hep Muḥammed ümmeti [H 1199]

2391

TĀRĪḤ-İ SĀḤİL-ḤĀNE-İ ŞEMSEDDİN EFENDİ ²³⁹²

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Mübārek-bād ey devlet-serāy-ı vācibü't-taḥsīn
Saña şāyestedir āvīze olsa ḥüṣe-i Pervīn

2384 B1 152a, İ2 147b, İÜ 148a, MA 25, T1-

Tāriḥ-i Naşb-ı Silāhdār B1; Tāriḥ-i Silāhdār-ı Şehriyārī İslām Āġā İ2, MA

2385 ṭal' atı B1, İ2, İÜ: maṭla' ı MA

2386 Şer' -i İ2, İÜ, MA: Sırr-ı B1

2387 B1'de ilk mısra "Ġalibā tecdīd-i İslām etdi çerh-i pür-zalām" şeklinde olup mısralar takdim-tehirlidir.

2388 nām MA: bām İ2, İÜ

2389 Gizlidir sīnemde imānım gibi hep midḥati İ2, İÜ, MA: Fetḥ eder hep bāce-i İslāmı ḥüsn-i sireti B1

2390 İ2, İÜ, MA-

2391 دولت اسلامه ماعل هب محمد امتی = 1199

2392 B1 154b, İ2 150b, İÜ 148a, MA-, T1-

Tāriḥ-i Sāḥil-Ḥāne-i Ḥazret-i Şemseddīn Efendi B1

- 2 Hüşûşân işbu nev-kaşr-ı ferah-bağşâ ki bulmuşdur
Derûn-ı dil-küşâsı üç muşanna^c kaşr ile tezyîm ²³⁹³
- 3 Miyânında kuşûruñ reşk ile düşmüş şeker-âbı
Tavassuṭ eylemiş mâ-beynine fevväre-i şîrîn
- 4 Mişâl-i çeşm-i ^c âşîk selsebîli giryenâk olsun
Kuşûr-ı bî-kuşûru ḥande etdikce nigâr-âyîn
- 5 ²³⁹⁴ Sezâdır atlas-ı gerdûn olursa bunda kâlîçe
Revâdir şehper-i bâl-i Hümâdan olsa her bâlîn
- 6 ²³⁹⁵ O kaşr-ı cân-fezâlarla felek mânendi raḥşândır
Ḥoşâ kâşâne-i zâtü'l-bürüc-ı âsumân-temkîn
- 7 Felek-rif^c at nice olmaz o sâhil-ḥâne-i vâlâ
Ki doğmuş âfitâbâsâ derinden nûr-ı Şemseddîn ²³⁹⁶
- 8 Hüner ehl-i ^c ulûm ol revnaḳ-ârâ-yı şudûru'r-Rûm
Cenâb-ı ḥazret-i ^c allâme-i dâna ḥaḳâyîḳ-bîn
- 9 O ḳudsiyyü's-şifâtüñ ḥâne-i sâhil-serâyında
Şeref-yâb olmağa pervânedir ervâḥ-ı ^c ulviyyîn ²³⁹⁷
- 10 Müşerref oldu şadr-ı Rûm ile semt-i Anadolu
Nitekim cevher-i yektâ ile mesbûke-i simîn ²³⁹⁸
- [148b] 11 Ḥayât-âbâd ede Ḥaḳ zâtına bu cennetâsâyı
Gülistân-ı Na^cîmi ola reşk-endâz-ı ḥûr-ı ^c ayn
- 12 ²³⁹⁹ Bu devletḥâne hep sükkânına dâru'l-murâd olsun
Niḥâl-i ârzûdan bülbülân olsun daḫi gülbîn
- 13 Getirdi **Fâzîl**-ı dâ^cî ḥuzûra sâde târiḥin
Bu nev-sâhil-serây-ı maṭla^c-ı iḳbâl-i Şemseddîn [H 1221] ²⁴⁰⁰

2393 Hüşûşân İ2, İÜ, MA: Muḥaşşas B1

2394 B1'de 3. beyittir.

2395 İ2, İÜ, MA-

2396 Şemseddîn B1, İÜ: temkîn İ2

2397 ḥâne-i İ2, İÜ: şu^cle-i B1

2398 semt-i B1, İÜ: şadr-ı İ2

2399 İÜ-

2400 بو نو ساحلسرای مطلع اقبال شمس الدين =1212 ("Sâde tarih" noktasız harflerin toplanması sonucu ortaya çıkan tarihtir fakat burada bütün harflerin toplanmasıyla istenen tarih ortaya çıkmaktadır ki bu "tam tarih" in karşılığıdır.)

TĀRİH-İ KAŞR-I DİL-KUŞĀ DER-ĤĀNE-İ ŐEMSEDDĪN
EFENDĪ²⁴⁰¹

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. - -

- 1 Rūŝen ol devletle ey ŝems-i sa' âdet-ĥānesi
Reşk-sāz olsun saña bāĝ-ı İrem kâŝānesi
- 2 Naqş-ı gŭn-â-gŭn ile el-ĥaĝ bu kaşr-ı bî-bedel
Kaşr-ı Rŭmuñ tuĥfesi İstanbuluñ bir dānesi²⁴⁰²
- 3 Tâ başından naqş-ı zerkârıñ çerāĝān zann edip
Ĉâr-erkānında dā'im cān atar pervānesi
- 4 Lāle vŭ sŭnbŭl gŭl ũ zerrin eĥrāfıñ alıp
Kaşr-ı zĭbā der-miyān ol gŭlŝeniñ cānānesi
- 5 Őāĥib-i vālāsı iĝbāliyle bu 'ālĭ binā
'Āfitāba nāz eder her revzen-i ŝāĥānesi
- 6 Nŭr-ı dŭnyā a' nĭ Őemseddĭn-i Şadr-ı Rŭm kim
Ĉāre-sāz-ı dĭn ũ dŭnyā himmet-i merdānesi
- 7 Eylesin Allāĥ bu ıarĥ-ı pŭr-ŝafāda ber-ĥarār
Tâ hŭmā-yı devletiñ olsun ser-â-pā lānesi²⁴⁰³
- 8 Söyledim târiĥini **Fāzıl** nŭcŭm-ı noĝtadan
Şems-i iĝbālin bu bāb-ı kaşr-ı maĥla' -ĥānesi [H 1218]²⁴⁰⁴

BERĀY-I TESMĪYE-İ LĀLE-İ NEV-ĪCĀD²⁴⁰⁵

Mef' ũlŭ / Mefā' ilŭ / Mefā' ilŭ / Fe' ũlŭn

-. - . / -. - . / -. - . / -. - .

- 1 Ĥurŝĭd-himem Ĥāzret-i Őemseddĭn Efendi
Kĭm tâbiş-i envārı olur māha meded-res
- 2²⁴⁰⁶ Cennet gibi bir bāĝĉe yapırdı ki gŭyā
Ferş etdi zemĭn ũzre mŭnaĝĝaŝ yeşil aĥlas
- 3 Bir lāle yetiŝdirdi o ser-levĥa-i 'irfān
Kim görmedi bu bāĝda mānendini ĥiĉ-kes

2401 B1 139b, İ2 150a, İÜ 148b, MA-, T1-
Tāriĥ-i Kaşr-ı Dĭlkŭŝā Der-Devlet-Ĥāne-i Şadr-ı Rŭm Őemseddĭn Efendi B1; Tāriĥ-i Devlet-
Ĥāne-i Őemseddĭn Efendi İ2

2402 İstanbuluñ İ2, İÜ: İslāmboluñ B1

2403 ıarĥ-ı pŭr-ŝafāda B1: ıarĥ-ı ŝafāda İ2, İÜ

2404 ش ق ب ن ب ب ب ق خ ن ی = 1218

2405 B1 105b, İ2-, İÜ 148b, MA-, T1-
Berāy-ı Őemseddĭn Efendi B1

2406 İÜ-

4 İsmiñ düşünür iken o nev-lâle-i sürhûñ
Aḥbâba dedim ismi denilsin şafaḡ-ı şems

**TÂRİḤ-İ KETHÜDÂ-YI ŞADR-I ‘ÂLÎ ŞÜDEN-İ PEPEGİ
ḤASAN EFENDİ** ²⁴⁰⁷

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

1 Müjde kim ol ehl-i câhîñ ser-firâz-ı eşrefi
Yümn-i iḡbâl ile oldu kethüdâ-yı âşafî

2 Ol semiyî-i ekber-i sıbṭeyn ol âyîne-diñ
Kim dil-i âgâhına ma‘ kûs her sırr-ı ḡafî

3 Şâhib-i ḡulḡ-ı ḡasen kim ism-i zâtı müttefik
Çeşmi bidâr u derünü rûşen ü ḡalbi şafî ²⁴⁰⁸

4 Ehl-i dilden kim o ḡudsiyyü’s-şifâtı görse der
Bu melekdir âdemi şeklinde olmuş muḡtefî

5 Görmedim bi’llâh mânendiñ ricâl-i ‘arṣda
Bu yeminimdir getirsinler ḡılıç u muşḡafî

6 Feyz-i luḡfundan bezirgân u gedâyân ḡişşe-mend
Ya’ nî ḡısmetgâh-ı ebnâ-yı zamân olmuş kefi ²⁴⁰⁹

7 Şerm eder bir teşneye baḡş etse seb‘-i ebḡarı
Ḥâtem-i Ṭâya nice beñzetsin anı vâşîfî

8 Daḡme-i Efrâsiyâb u genc-i Kârûn olsa da
Yek-şebe yek-ruze olmaz sedd-i bâb-ı maşrafî

9 Ben ḡâriḡ-ı bahr-i dūd oldum ‘aceb mi sînemiñ
Ser-te-ser eflâki yaḡsa sūziş-i tâb u tefî

10 Ehl-i dilde ben ise şimdi o yektâ şâ‘ irim
Kim cihânı mest eder her nükte-i müstazrafî

11 Tab‘-ı çâlâḡim o şebbâz-ı ḡümâ-pervâz kim
Ḳarz-ı zerrin-i felek olsa revâdir üsküfî

[163a] 12 Bıkr-i fikr ü şâhid-i tab‘ im ikisi âñdırır
Şive-i ṭarz-ı Zeliḡâ ile ḡüsn-i Yüsufu

13 Bu sürür evḡâtı da‘ vî-yi sūḡan vaḡti degil
Fâzilâ âgâḡ olup ḡuş et nidâ-yı hâtifi ²⁴¹⁰

14 Bu neşâtiñ düşdü târiḡi mücevher ḡarfle
Kethüdâ oldu sürür-efzâ-yı bâb-ı âşafî [H 1201] ²⁴¹¹

2407 B1 158b, İ2 151a, İÜ 162b, MA-, T1-
Târiḡ Berây-ı Kethüdâ-yı Âşafî Ḥasan Efendi B1

2408 ism-i: İ2-

2409 ebnâ-yı İ2, İÜ: anbâr-ı B1

2410 degil İ2, İÜ: degildir B1

2411 ت خ ی ف ز ی ب ب ف ی =1201

TĀRİH-İ KETHÜDĀ-YI ŞADR-I 'ĀLĪ ŞÜDEN-İ ŞERİF
EFENDİ²⁴¹²

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...-...-...-...-

- 1 Āferin kuvvet-i 'irfāniña ey şāh-ı zarīf
Kethüdā devletiñe böyle gerek zāt-ı şerīf²⁴¹³
- 2 Şart-ı erbāb-ı menāşib budur eslāf içre
Ki kudümüyla mekin ede mekânı teşrif
- 3 Şādmān oldu bu tevcih ile hep hāşş u 'avām
Bu ne āsar-ı 'ināyet bu ne tevfiķ-i münif²⁴¹⁴
- 4 Nedir ol zāt-ı kerem-pişede bu celb-i kulüb
Nedir ol dāver-i hoş-lehcede bu tab' -ı laţif²⁴¹⁵
- 5 Allāh Allāh ne tecellī bu ne 'ālī-himmet
Ki ede tab' ma ahlāk-ı müluku teklif
- 6 Dāde-i Haķdır āna hulķ-ı şerif-i Nebeyi
Herkesiñ kārı degil 'ālemi kılmaķ talif²⁴¹⁶
- 7 Āsumān-sāye melek-māye selātin-meşreb
Mekremet-vāye felek-pāye Aristo-taşrif²⁴¹⁷
- 8²⁴¹⁸ Tab' -ı şeffāfı küdüretde ķodu eslāfı
Bir midir mertebede cism-i laţif ile keşif²⁴¹⁹
- 9 Kırşdan zātı tenezzüh ile elmās-pāre
Foyadır cevher-i insāna belī tab' -ı 'arif²⁴²⁰
- 10 Ben de bilmem ne zebān ile o 'ālī-şāniñ
Eyleyem midhat-i elķābını nazm u te' lif²⁴²¹
- 11 Çerh-i rif at diyemem şānına belki taşgır
Küh-ı himmet yazamam zātına şāyed taħrif²⁴²²

2412 B1 149b, İ2 151a, İÜ 163a, MA 5, T1 70b

Tarih-i Tebrük-i Kethüdā-yı Hāzret-i Şadr-ı A' zamī B1; Tarih-i Kethüdā-yı Şadr-ı 'Ālī Şüden-i Cenāb-ı Şerif Efendi MA; Tarih Berāy-ı Kethüdā Şüden-i Şerif Efendi T1

2413 Kethüdā devletiñe böyle gerek İ2, İÜ, MA: Kethüdā böyle gerek devletiñe B1; Kethüdā hāzretiñe böyle gerek T1

2414 tevcih ile İ2, İÜ, MA: Buña hep B1; peygāmla T1

2415 celb-i B1, İÜ: cezb-i İ2, MA, T1

2416 Dāde İ2, İÜ, MA, T1: Dād-ı B1

2417 sāye İ2, İÜ, MA, T1: pāye B1 / selātin-meşreb İÜ, MA İ2, T1: saħi-meşreb kim B1 / Mekremet-vāye felek-pāye Aristo-taşrif İ2, İÜ, MA, T1: Bir midir rütbede hiç cism-i laţif-ile keşif B1

2418 B1'de 7. beyittir.

2419 Bir midir B1, İ2, İÜ, T1: Bu mudur MA / mertebede İ2, İÜ, MA, T1: rütbede B1

2420 Kırşdan B1, İ2, İÜ, MA: Hırşdan T1 / tenezzüh ile elmās-pāre İ2, İÜ, MA: olur nize-i elmās-pāre B1; tenezzüh ile elmās gibi T1 / Foyadır İ2, İÜ, MA, T1: Pütedir B1

2421 zebān B1, İ2, MA, T1: zamān İÜ

2422 belki İÜ: zannım B1, İ2, MA; mutlak T1

- 12 **Fâzılâ** kevkebesi vaşf u şenâdan a' lâ
Afitâb-ı şafağ-ârâyı ne hâcet ta' rif
- 13 Ba' d-ez-în hıdmet-i medhinde ben inşa 'a'llâh
Eyleyem ' âleme bir başka mücellid taşnif
- 14 Medh-i nâ-ehle sühan söyler isem ba' de'l-levm
Sühanım hep ola şâyeste-i fikr-i tezyif ²⁴²³
- 15 Ben o tenhâ-rev-i bî-rehber-i şahrâ-yı sühan
Olmamış pâ-zede-i gayr bu vâdi-yi muhif ²⁴²⁴
- [163b] 16 Hâmem ol sille-zen-i tâb' -ı sakîm-i şükalâ
Gösterir dehr-i sühanı çarb-ı şakîl ile hafif ²⁴²⁵
- 17 Hağ saña ' âtıfetiñ yâver ede sultânım
Nitekim kalbini hep ' âleme kılmış ta' tîf
- 18 Der-i vâlâya yazılsın bu münakkağ tārîh
Oldu bu şâhib-i teşrif ile bu bâb şerif [H 1210] ²⁴²⁶

TÂRİH-İ SÂL-İ CEDİD BE-KETHÜDÂ-YI ŞADR-I ' ÂLİ İBRÂHİM NESİM EFENDİ ²⁴²⁷

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

-. - - / - . - - / - . - - / - . - -

- 1 Bâreka'llâh gurre-i sâl-i cedîd-i pür-ziyâ
Nev-hilâli şu' le-i iqbâl-i nuşret güyiyâ ²⁴²⁸
- 2 Tal' at-ı mâh-ı muharrem şâhid-i nevrüz ile
İttifağen bu sene geldi ol iki kaşı yâ
- 3 Birbiriyle otuz altı yılda bir vuşlat bulur
Ol hilâl-ebürü kamer-çehre iki şâhib-hayâ
- 4 Eylesin Mevlâ huzûr-ı kethüdâya dü-gulâm
Ol iki mehpâreyi döndükce çerh-i âsiyâ
- 5 A' n' İbrâhîm Efendi kethüdâ-yı âşafî
Pâsbân-ı dergeh-i iqbâli olsun evliyâ ²⁴²⁹
- 6 Hastegân-ı mihnete bahşâyışı iksirdir
Dil-şikeste hâtıra cebr-i kulûbu mûmiyâ ²⁴³⁰

2423 hep İ2, İÜ, MA, T1: bed B1 / fikr-i İ2, İÜ, MA: fikr ü B1; ta' n u T1

2424 Ben o tenhâ-rev-i şahrâ-yı İ2, İÜ, MA, T1: Benim ol reh-rev-i vâdi-yi B1 / Olmamış B1, İ2, İÜ, MA: Olmadı T1

2425 sille-zen-i B1, İ2, İÜ, T1: sikke-zen-i MA

2426 ف ي ب ب ش ي ف ي ف ي ب ب ش ي = 1210

2427 B1 142a, İ2 151b, İÜ 163b, MA 17, T1-
Tārîh-i Sâl-i Cedîd B1; Tārîh-i Sâl-i Cedîd-i Kethüdâ-yı ' Âlî İbrâhîm Efendi İ2; Tārîh-i Sâl-i
Cedîd Be-Kethüdâ-yı Şadr-ı ' Âlî İbrâhîm Efendi MA

2428 Nev-hilâli İ2, İÜ, MA: Nev-hilâl B1

2429 iqbâli İ2, İÜ, MA: iqbâl B1

2430 kulûbu İ2, İÜ, MA: kulüb-ı B1

- 7 Ber-*qarār* et yā *İlāhī* mesned-i *ıkbāle*
Lu^{tf}-ı tev^fıkiñle ol *zātı* be-*ħa^qq-ı* enbiyā ²⁴³¹
- 8 *Qırq* yılda bir *doğar* devletli sultānım bu *sāl*
Müjde vü tebrık ü *tārīhe* sezādır *ħālīyā* ²⁴³²
- 9 ²⁴³³ N’eyleyim bu *çäkere* bir demde geldi *ğurresi*
Dil perişān dest *ħālī* serde *māl-i* *ħūlyā*
- 10 Sāye-i *şāhib-ni*‘ amda erişir *ħayrāt-ı* *sāl*
Sen hemān **Fāzıl** du‘ ā *qıl* *ħālīşāne* *bī-riyā*
- 11 Sāl-i nev-āmed cenāb-ı *kethūdā-yı* devlete
Cānib-i *Ĥa^qdan* ola *tārīhi* *ħıfz-ı* *Kibriyā* ²⁴³⁴ [H 1221] ²⁴³⁵

TĀRĪĤ-I KETHÜDĀ-YI DEVLET ŞÜDEN-İ İBRĀHĪM
NESİM EFENDİ DER-DEF‘ A-İ ÜLĀ ²⁴³⁶

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

- 1 Ba‘ d-ez-*īn* bildim ki *çerħ* inşāf *qıldı* *ibtidā*
Kim henüz *ıkbāle* *lāyık* *zāta* buldu *ihtidā*
- 2 *Qalb-i* *pāk-i* *ħazret-i* *şāh-ı* *cihāna* *ğaybdan*
Mev^qi‘ inde bu ‘ *ināyet* *maħzā* *ilhām-ı* *Ĥudā* ²⁴³⁷
- 3 ‘ *Ālem* etdi *pādişāha* *āferin* bu *bābda*
Böyle bir *şadr-ı* *güzine* böyle *lāyık* *kethüdā* ²⁴³⁸
- [164a] 4 *Ĥazret-i* *Mektüb-ı* *İbrāhīm* Efendi kim anıñ
Ma‘ *rifetde* *tab‘* ma *eyler* ‘ *U^ğarıd* *ıktidā*
- 5 *Himmet-i* *vālāsınıñ* *şermendes*i hep *ħaşş* u ‘ *ām*
Meşreb-i *zibāsınıñ* *dil-bestes*i *şāh* u *gedā*
- 6 *Fikrine* *murğān-ı* *ğaybü’l-ğayb-ı* ‘ *irfāndır* *şikār*
Tab‘ ina *mağz-ı* *hümā-yı* *feyz* ü *dānişdir* *ğidā*
- 7 Va‘ *dine* *şābit-ka^{de}m* *erbābına* *şāhib-himem*
Mesned-i *devletde* *dā’im* *eylesin* *Ĥa^q* *sermedā* ²⁴³⁹

2431 tev^fıkiñle B1, İÜ, MA: tev^fıkle İ2

2432 Müjde vü İÜ: Müjde-i B1, İ2, MA

2433 İ2-

2434 *tārīhi* İ2, İÜ, MA: *tārīh* B1

2435 *ایربك ظفح* = 1221

2436 B1 136a, İ2 152a, İÜ 163b, MA 46, T1-

Tārīh-i *Kethüdā-yı* *Devlet Şüden-i* *İbrāhīm* Efendi *Der-Def‘* a-i *Ülā* B1; *Tārīh-i* *Kethüdā-yı* *Şadr-ı* ‘ *Alī Şüden-i* *İbrāhīm* Efendi İ2, MA

2437 *cihāna* İ2, İÜ: *cihān* B1, MA

2438 ‘ *Ālem* etdi *pādişāha* B1, İÜ: *Pādişāha* ‘ *ālem* etdi İ2, MA

2439 *şābit-ka^{de}m* B1, İÜ, MA: *şāhib-ka^{de}m* İ2

- 8 İntisâb etdim o ‘âlî-himmetiñ dergâhına
Hep kibâr-ı ‘aşrımı bu bâbda kıldım fedâ
- 9 İşte dünyâda efendim hem veliyy-i ni‘ metim
İstemem şimden gerü devletli andan mâ‘ adâ
- 10 Eylesin Allâh iki dünyâda anı kâmurân
Biñ du‘a kılsam olunmaz haqq-ı ihsânı edâ
- 11 ‘Ahdim olsun şöyle **Fâzıl** zer-nigâr-ı medhîni
Nazmıma ‘unvân edem tâ cân ola tenden cüdâ ²⁴⁴⁰
- 12 Şimdi hasbe’l-‘âde cevher-dâr târihim budur
Şadra İbrâhîm Efendidir yegâne kethüdâ ²⁴⁴¹ [H 1213]
²⁴⁴²

**TÂRİH-İ KETHÜDÂ-YI ŞADR-I ‘ÂLÎ ŞÜDEN-İ REFİK
EFENDİ** ²⁴⁴³

Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Hoşâ ni‘ me’s-selef ni‘ me’l-ḥalef bâb-ı mu‘ allâda
Yine şâhîn tutar şâhîn yerin tâ evc-i a‘ lâda ²⁴⁴⁴
- 2 Yine ḥurşîd olur mâha bedel hem mâh ḥurşîde
Ḳomaz Mevlâ derûn-ı bendegâmi ḥüzn-i zalmâda ²⁴⁴⁵
- 3 Ğurûbundan veliyy-i ni‘ metim maḥzûn iken gönlüm
Yerinde zâhir oldu kevkeb-i raḥşende bâlâda
- 4 Dediler ketḥüdâ-yı şadr-ı ‘âlî oldu mektûbî
Göñül mâtemde iken şâdimân oldu ol ešnâda
- 5 Semîyy-i Muştafâ ni‘ me’r-refîk ol zât-ı valâ kim
Refîki rehber-i tevfiḳ ola her kâr-fermâda
- 6 Du‘â-yı devletiñ tebrîk-i câhîñ **Fâzıl**-ı dâ‘î
Bu gûne ḥâk-i pâya ‘arz eder târiḫi inhâda
- 7 Mehekk-i ehl-i câhum ya‘ nî şarrâf-ı ricâlim ben
Seni bir cevher-i yek-dâne bildim dâr-ı dünyâda ²⁴⁴⁶

2440 medhîni B1, İ2, İÜ: midḥati MA

2441 cevher-dâr târihim budur İ2, İÜ, MA: bir târiḫ-i cevher-dâr bu B1

2442 ي ن ف ن ي ت خ =1220 (İbrahim Nesîm Efendi 4 Safer 1213/18 Temmuz 1798’de Sadaret Kethüdası olmuştur. İkinci Kethüdalığı ise 1218/1803-1804 yılındadır. Fakat yapılan hesaplama 1220 tarihini vermektedir.)

2443 B1 155a, İ2 152b, İÜ 164a, MA 46, T1-

Târiḫ-i Tebrîk Be-Kethüdâ-yı Şadr-ı A‘ zamî B1; Târiḫ-i Kethüdâ-yı Şadr-ı ‘Âlî Şüden-i Muştafâ Refîk Efendi İ2; Târiḫ-i Kethüdâ-yı Şadr-ı ‘Âlî Muştafâ Refîk Efendi MA

2444 evc-i İÜ: evc ü B1, İ2, MA

2445 ḥüzn-i İ2, İÜ, MA: ḥüzn ü B1

2446 dâr-ı İÜ: ehl-i B1, İ2, MA

- 8 Şeref verdiñ mübârek mesned-i ikbâle sultânım
Efendim ‘âfiyetle dâ’im ol devletle a’lâda
- 9 İşâret hayr u te’yîde *refîku’l-hayr* târihi [H 1221]²⁴⁴⁷
‘Uṭârid *kethüdâ-i sâdıḳ* ammâ yazdı imlâda [H 1221]²⁴⁴⁸

[164b] **TÂRİH-İ KETHÜDÂ-YI ŞADR-I ‘ÂLİ ŞÜDEN-İ
BURUSALI MUŞTAFÂ EFENDİ**²⁴⁴⁹

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. -

- 1 Hâmd-u li’llâh bendegân-ı Bâb-ı ‘Âlî pür-şafâ
Kethüdâ olmuş meger dergâha bir ehl-i vefâ
- 2 Şâhib-i zât-ı zamân ol Muştafâ Efendi kim
Her mekârim meşreb-i pâkinde kılmış ihtifâ
- 3 Âşinâdır nabz-ı âfâka mizâc-ı devlete
Her kelâmı Bâb-ı ‘Âlîde verir şadra şifâ
- 4 Haḳ muvaffaḳ eylesin her kârda encâmını
Dü-cihân kâmiyla bulsun meşrebince iktifâ
- 5 Harf-i menḳût-ile **Fâzıl** halka târihin dedim
Kethüdâ-yı âşaf-ı devrân riḳâba Muştafâ [H 1222]²⁴⁵⁰

**TÂRİH-İ KETHÜDÂ-YI ŞADR-I ‘ÂLİ ŞÜDEN-İ
İBRÂHİM EFENDİ DER-DEF‘ A-İ ŞÂNİYE**²⁴⁵¹

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. -

- 1 Evc-i ikbâliñ tülû‘ etdi yine mehpâresi
Hândenâk oldu ‘arûs-ı devletiñ ruşsâresi
- 2 Buldu tekrâren şeref ol âfitâb-ı câh ile
Kâ’inâtiñ raḳşa geldi seb‘ a-i seyyâresi²⁴⁵²
- 3 Kethüdâ-yı bâb İbrâhîm Efendi kim anıñ
Hâmesi dergâh-ı ‘âlîniñ kerem fevvâresi

2447 رفیق الخير = 1231 (Tarih 10 fazla çıkmaktadır.)

2448 كتخدا ء صادق = 1221

2449 B1 161a, İ2 152b, İÜ 164b, MA 45, T1-

Târih-i Kethüdâ-yı Riḳâb Şüden-i Muştafâ Efendi B1; Târih-i Kethüdâ Şüden-i Muştafâ Efendi İ2, MA

2450 ي ت ف ن ب ف خ = 1222

2451 B1 139b, İ2 153a, İÜ 164b, MA 45, T1-

Târih-i Kethüdâ-yı Devlet Şüden-i İbrâhîm Efendi Der Def‘ a-i Şânî B1; Târih-i Kethüdâ Şüden-i İbrâhîm Efendi Def‘ a-i Şânî İ2; Târih-i Kethüdâ-yı Devlet Şüden-i İbrâhîm Efendi Def‘ a-i Şânî MA

2452 tekrâren şeref B1, İ2, MA: tekrâr eşrefi İÜ

- 4 Def a-i *sānī* ' ināyetle olunca *kethüdā*
Bāb-ı ' *Ālīnīn* sevindi her dil-i *gam-h*'āresi
- 5 Böyle eyler sıdkla *dā* 'im *du*' *ā-yı* devleti
Bende-i *iḥlāşkārī* **Fāzıl**-ı *bi-çāresi*
- 6 Pāyidar olsun *Īlāhī* mesned-i *iḳbālde*
Ber-hevā olsun *vücūd*-ı *düşmen-i āvāresi*
- 7 *Kethüdā-yı dīn-i pāk ü mülk* *tārīḫi* anıñ
Ya' *nī* *dīn* ü *mülke* *yāver* ' *aḳl*-ı *cevher-pāresi* [H 1218] ²⁴⁵³

TĀRİḤ-İ KETHÜDĀ-YI ŞADR-I ' ĀLĪ ŞÜDEN-İ ' AZMĪ EFENDİ ²⁴⁵⁴

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

. . . . / / /

- 1 Sa' *ādet* erdi bu *bāb*-ı *mu*' *allā-yı* *şeref-bezme*
Felek *şimden* *gerü* *ehl-i dile* *ḫarf-i cefā* *yazma*
- 2 *Riḳāba* *kethüdā* oldu *Cenāb*-ı *Aḫmed-i ' Azmī*
Kemāli iḫtiyāt-āmūz *dānā-yı zū'l-ḫazme* ²⁴⁵⁵
- 3 *Vücūd*-ı *eşrefiyle* *Bāb*-ı ' *Ālī* *meymenet* *buldu*
Göñül nev'-i *melekden zāt*-ı *pür-envārını* *sezme*
- 4 *Kibārın* ' *ārifi* *perhīzkārı* *ehl-i taḳvāsı*
Budur dünyāyı *ey seyyāḫ endişem* *teḫi* *gezme*
- [165a] 5 *Muraşşā*'-*cevher-i zātıyla* *olsun ḫal*' *at*-ı *iḳbāl*
Du' *ā-yı ḫālīşim* *la*' *l-i müzāb*-ı *dideden* *ezme*
- 6 Ne *ra*' *nā* *düşdü* **Fāzıl** *ḫarf-i mu*' *cemden* *bu tārīḫim*
O fā' *iḳ* *kethüdā* ' *Azmī* *vedī*' *amdır ulü'l-*' *azme* [H 1224] ²⁴⁵⁶

TĀRİḤ-İ RİYĀSET-İ KÜBRĀ MEḤMED RĀŞİD EFENDİ ²⁴⁵⁷

Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

. . . . / /

- 1 ²⁴⁵⁸ *Müjde* *kim ol tırāz*-ı *devlet* *ü cāh*
Ol ki ḫacet-revā-yı *her-ḳāşid* ²⁴⁵⁹

2453 كتخداى دين پاك و ملك = 1218

1214 = يعنى دين و ملكه باور عقل جوهر پارھسى

2454 B1 165b, İ2 153a, İÜ 164b, MA-, T1-
Tārīḫ-i *Kethüdā-yı Devlet Şüden-i ' Azmī Efendi* B1, İ2

2455 *Kemāli* İ2, İÜ: *Kemāl-i* B1

2456 فى ق ت خ زى = 1224

2457 B1 134a, İ2 153a, İÜ 165a, MA-, T1 70a

Tārīḫ-i *Riyāset-i Rāşid Efendi* B1, T1; Tārīḫ-i *Riyāset-i Meḫmed Rāşid Efendi* İ2

2458 T1-

2459 *devlet* *ü cāh* İ2, İÜ: *devlet-cā* B1

- 2 Ol cenāb-ı re^ʿīs efendi kim
Kām-baḥşā-yı şadır u vārid ²⁴⁶⁰
- 3 Ya^ʿnī ol kân-ı feyz ü isti^ʿdād
Ma^ʿden-i rüşd Ḥāzret-i Rāşid
- 4 ²⁴⁶¹ ʿAql u fikri hümā-yı mülke dü-bāl
Himmet ü şî^ʿri devlete sâ^ʿid
- 5 ²⁴⁶² Dergeh-i mekremet-nişārından
Ḥā^ʿibēn ʿavdet eylemez kâşid
- 6 ²⁴⁶³ Zātına lutf-ı Ḥaḳḳ ola hem-pā
Ola tevfiḳ ü feyz hem-sâ^ʿid
- 7 Zīb-i şadr-ı riyāset oldu bugün
Çāk çāk oldu sine-i ḥāsid ²⁴⁶⁴
- 8 Bendeşī **Fāzıl-ı** du^ʿ ā-gūsu
Ki hemişe cenābına ḥāmid
- 9 İki lafz-ı belīḡi ḥıfz etdi
Oldu ne nākış u ne de zā^ʿid ²⁴⁶⁵
- 10 Bir işāret ki feyz ü te^ʿşīri
Oldu efrād-ı ʿāleme ʿā^ʿid ²⁴⁶⁶
- 11 ²⁴⁶⁷ Fenn-i harf ehline bu dü-lafzıñ
Hükm-i sırrı ḥurūfa bir şāhid
- 12 Bu ʿināyet Ḥudādan olduḡuna
Geldi tāriḡ *riyāset-i-Rāşid* ²⁴⁶⁸ [H 1207] ²⁴⁶⁹

TĀRĪḤ-İ RİYĀSET-İ VĀŞIF EFENDİ ²⁴⁷⁰

Fe^ʿilātün / Fe^ʿilātün / Fe^ʿilātün / Fe^ʿilün

...- - / ...- - / ...- - / ...- -

- 1 Hamdu-li'llāh yine şād oldu derūn-ı aḥbāb
Oldu bir ehl-i mekārim yine pīrāye-i bāb

2460 OI İZ, İÜ, T1: O B1

2461 T1-

2462 B1-, İZ-, İÜ-

2463 B1-, İZ-, İÜ-

2464 Çāk çāk oldu sine-i B1, İZ, İÜ: Çatladı ğamla dīde-i T1

2465 ḥıfz İÜ: zabt B1, İZ, T1 / Oldu T1: Ki B1, İZ, İÜ

2466 işāret İZ, İÜ: beşāret B1, T1

2467 T1-

2468 Geldi B1, İZ, İÜ: Düşdü T1 / tāriḡi İZ, İÜ: tāriḡ B1, T1 / riyāset-i Rāşid B1, İZ, İÜ: riyāsetü'r-Rāşid T1

2469 ریاست راشد = 1176+fenn-i harf 28+ dü lafz 2+ bir şahid 1 = 1207 / “riyāsetü'r-rāşid” şeklinde yazıldığıında hesaplanan “-el” takısı 31 rakamını vermektedir. Bu da 1207 tarihine denk gelir. Fakat bu sadece diğer bulmaca ile elde edilen rakama tevafuktur.

2470 B1 142a, İZ 153b, İÜ 165a, MA-, T1-

- 2 Şâhib-i zât-ı zamân mâ-ḥaşal-ı devlet ü şân
Ḥazret-i Vâşif Efendi gibi zât-ı nâ-yâb²⁴⁷¹
- 3 Kûşe-i meclis-i iḳbâle sezâ zât-ı şerîf
Ne revâdır ḳala ihmâl ile beyne'l-ebvâb
- 4 Zâtı her mertebe-i câha verirdi revnâḳ
Şart-ı 'irfânla olsa küberâ devlet-yâb
- 5 **Fâzîlâ** 'ayn-ı ḥaṭâ Vâşifa vaşşâf olmaḳ
Bârî bu beyt ola evşâfına mücmel elḳâb²⁴⁷²
- [165b] 6 Şems-i zâtı ki Zuḥal-seyr ü 'Utârid-dâniş
Müşteri- faẓl u ḳamer-şafvet ü Mirrih-cenâb²⁴⁷³
- 7 Böyle târiḥ gerek seb' a-i seyyâre-'aded
Vâşif-i ehl-i hüner oldu re'is-i küttâb [H 1220]²⁴⁷⁴

TÂRİḤ-İ RİYASET-İ SEYYİD MEḤMED ĞALİB EFENDİ²⁴⁷⁵

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Yine şadr-ı riyâset öyle bir zâtla müşerrefdir
Re'isân-ı selefden ḳadri 'âlî zâtı elṭâfdir²⁴⁷⁶
- 2 Merâhim ḳanı es-Seyyid Meḥemmed ol kerem-pîrâ
'Aceb pâkîze-ṭynet şâf cevher zât-ı eşrefdir²⁴⁷⁷
- 3 Keremkârân-ı devrânın şehâ-yı desti el-ḳışşa
Mekârimde yed-i tûlâsına yek-rûze maşrafdir
- 4 Hûlûş-ile beḳâ-yı devlet ü iḳbâline **Fâzîl**
Du' âya başla kim merdân-ı bâṭın işte şaf şafdir²⁴⁷⁸
- 5 'Adû maḡlûbu olsun Ḥazret-i Ğalib Efendinin
Semend-i câh-ı devlet zir-i iḳbâline Refrefdir²⁴⁷⁹
- 6 Murâdın üzre devr etsin efendim sâkî-yi devrân
Zamâne meclis-i iḳbâline peymâne-der-kefdir²⁴⁸⁰
- 7 Degil tarz-ı ḳadîm üzre bu târiḥ-i nev-icâdım
Ki tanzîri muhâl-i mu' ciz-i tab'-ı mükellefdir

2471 zât-ı İ2, İÜ: zât u B1

2472 Vâşifa İ2, İÜ: Vâşif B1 / evşâfına B1: vaşşâfına İ2, İÜ

2473 faẓl B1: faşl İ2, İÜ

2474 واصف اهل هنر اولدى ر نيس كتاب = 1213+7 (seb'â-i seyyâre) = 1220

2475 B1 160a, İ2 153b, İÜ 165b, MA-, T1-

Târiḥ-i Riyâset-i Ğalib Efendi İ2; Târiḥ-i Riyâset-i Meḥmed Ğalib Efendi B1

2476 bir B1-

2477 ḳanı B1, İÜ: ḳarı İ2

2478 beḳâ-yı B1, İ2: du'â-yı İÜ

2479 iḳbâline İ2, İÜ: iḳbâlinde B1

2480 devrân İ2, İÜ: eyyâm B1

- 8 Birin zabt u birin tarh et hurūfuñ tamm olur tārīḥ
Meḥemmed Gālībā hālā re 'īs-i bāb-ı āşafdır [H 1221] ²⁴⁸¹

TĀRĪḤ-İ RİYĀSET-İ SA'ĪD ḤĀLET EFENDİ ²⁴⁸²

Mef' ulü / Fā' ilātün / Mef' ulü / Fā' ilātün

--- / - . - - / - - . / - . - -

- 1 Verdi kibāra revnaḡ bir mekremet-penāhī
Küttābıñ oldu el-ḡaḡ raḡşende mihr ü māhī
- 2 Yārāna ni' met oldu ḡussāda ' illet oldu
Bilmem ne ḡālet oldu bu ' āleme İlāhī
- 3 Pīrāye-i bülendī Ḥālet Re 'īs Efendi
Zāt-ı cihān-pesendi kesb etdi ' izz ü cāhī
- 4 Ol zīver-i riyāset cem' eylemiş dü-ḡālet
Hep zāhir ü ḡaḡīḡat fehmi eylemiş kemāhī
- 5 Maḡlūbumuz Ḥudādan ayrılmasın şafādan
Hep ḡıfz ola ḡaḡādan zāt-ı kerem-niḡāhī ²⁴⁸³
- 6 **Fāzıl** olur feraḡ-zāy tārīḡ-i tām zībāy
Ḥālet Sa' id-i vālāy re 'īs-i bāb-ı şāhī ²⁴⁸⁴ [H 1222] ²⁴⁸⁵

[166a] TĀRĪḤ-İ RİYĀSET-İ 'ĀRĪF EFENDİ ²⁴⁸⁶

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

-. - - / - . - - / - . - - / - . - -

- 1 Tā-be-key şāhib-dilānıñ dīdesi nemnāk olur
Nār-ı ḡasret ḡānumān-süz-ı dil ü idrāk olur
- 2 Böyle tā bercā ḡalırsa vaz' -ı çerḡ-i pāye-pest
Ṭālī' -i ehl-i felāket ḡorḡarım hem-ḡāk olur
- 3 Burḡa' almazsa Zeliḡa-yı zamān settārdan
Perde-i ' işmet kefi eyyāmla şad-çāk olur
- 4 Ḥamdu-li' llāh şimdi āḡāz eyledi tanzīme çerḡ
Ba' d-ez-in vefḡ-ı murāda gerdiş-i eflāk olur
- 5 Bir hünerkārı re 'īs etdi ki Bercīs-i felek
Naḡş-ı medḡiyle ruḡ-ı seyyāreye ḡakkāk olur

2481 م م غ ل ا ا ی ب ب ص د = 1221

2482 B1 160b, İ2 154a, İÜ 165b, MA-, T1-

Tārīḡ-i Riyāset-i Ḥālet Sa' id Efendi Be-Riḡāb-ı Hümāyün B1; Tārīḡ-i Riyāset-i Ḥālet Efendi İ2

2483 Hep İ2, İÜ: Hem B1

2484 tām zībāy B1, İÜ: tamām zībā İ2

2485 حالت سعید والی رئیس باب شاهى = 1222

2486 B1 166a, İ2 154a, İÜ 166a, MA 28, T1-

- 6 Hâzret-i 'Ārif Efendi kim kef-i 'irfânına
Hâme-i ehl-i ma'ârif hûşe-i hâşâk olur
- 7 Eylemiş zâtın Hâkîm-i Lem-Yezel nabz-âşinâ
'İllet-i mülke sevâd-ı hâmesi tiryâk olur
- 8 Lâne olsun çerh-i rif' at şâhbâz-ı câhına
Evc-i iqbâl üzre tâ kim dâ'imâ çâlâk olur ²⁴⁸⁷
- 9 Söyledim târihîni **Fâzıl** hurûf-ı sâdeden
Zât-ı 'Ārifle riyâset şadri hâşş u pâk olur [H 1223] ²⁴⁸⁸

TÂRİH-İ RİYASET-İ CÂNİB ŞÂLİH EFENDİ ²⁴⁸⁹

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. - -

- 1 Bâb-ı 'Ālîden bugün tevfiğe doğru lâyiha
Gülşen-i devletden istişmâm olundu râyiha ²⁴⁹⁰
- 2 Nevbet-i şadr-ı riyâset intikâl etmiş meger
Ol Mehemmed-nâm ol ehl-i kemâl-i râcihe ²⁴⁹¹
- 3 Şöyle dânadır ki ehl-i 'aqla 'nuş- 'âmûzdur
'Aşrımız muhtâc idi bir böyle 'âkil nâşiha ²⁴⁹²
- 4 Çünkü nâm-ı eşrefi Cânible buldu iştihâr
Cânib-i 'ulvîden alsın vâridât-ı sâniha
- 5 Ol muṭavvel vaşfını bilmem nice şerh eyleyim
Metn-i muğlak hayret-efzâdır hayâl-i şarihe
- 6 Eylesin icmâl ile ṭab'ım müverrih medhini
'Arz-ı târih eylemek 'âdet bu 'abd-i mâdihe
- 7 Dü-cihân tevfiğ ile her kârı bulsun hâtime
Zâtına demsâz ola hemvâre sırr-ı Fâtiha
- 8 Ben de bu târih ile oldum re'îs-i şâ'irân
Âferin etdi 'Utârid böyle fikr-i kâriha
- [166b] 9 'Arz eder **Fâzıl** huzûra böyle bir târih-i tâm
Cânib-i Haḡdan riyâset haḡ Mehemmed Sâlihe ²⁴⁹³ [H
1223] ²⁴⁹⁴

2487 tâ kim B1, İ2, MA: kim İÜ

2488 رول و الك او ص ارد ص س اره ل راع ا = 1223

2489 B1 166b, İ2 154b, İÜ 166a, MA 29, T1-
Târih-i Riyâset-i Cânib Efendi B1, İ2, MA

2490 devletden B1, İ2, İÜ: devletde MA

2491 kemâl-i B1, İ2, MA: kemâle İÜ

2492 nuş- 'âmûzdur B1, İ2, MA: 'akl- 'âmûzdur İÜ

2493 böyle B1, İÜ, MA: bu İ2

2494 جانب حقن رياست حق محمد صالحه = 1223

TĀRĪḤ-İ RİYĀSET-İ VAḤĪD EFENDİ ²⁴⁹⁵

Mef' ulü / Fā' ilātü / Mefā' ilü / Fā' ilün

- - . / - . - - / . - - . / - . -

- 1 Ehl-i zamāne oldu bütün nā-ümīd-i ' asr
Der-beste oldu pençe-i dād ü sited-i ' aşr
- 2 Mīzān-ı i' tibārı şikest eyledi felek
Farķ olmaz oldu rütbe-i şeyḥ ü mürīd-i ' aşr
- 3 Çekdim niķāb-ı ' uzleti rūy-ı nigāhıma
Manzūrum olmasın diyü sürḥ ü sefid-i ' aşr
- 4 Tıtdum dü-kūşem üzre dü-engüş-ti vaḥşeti
Tā girmesin kulağıma güft ü şinīd-i ' aşr
- 5 Bu ḥayret ile ser-be-zemīn-i melāl iken
Erdi şadā-yı müjde-resān-ı nüvīd-i ' aşr
- 6 Ey dil-şikeste penbe-be-güş-ı zamān uyan
Bir nev-peyām-ı hoş-eşer oldu bedīd-i ' aşr
- 7 Minnet Ḥudāya bir himem-ārā-yı ehl-i dil
Ser-mesned-i riyāsete oldu ferīd-i ' aşr
- 8 Ferḥunde-şīme a' nī Meḥemmed Vaḥīd kim
Olmuş ḥuceste ḥulķla el-ḥaķ ḥamīd-i ' aşr
- 9 Zātı Vaḥīd ise şayılır vāḥidün ke-elf
Manzūme-i mekārime beytü'l-ķaşīd-i ' aşr ²⁴⁹⁶
- 10 Maḥrūs-ı İzīdī ola zāt-ı mü'eyyedi ²⁴⁹⁷
Olsun dü-ālem içre ilāhī sa' id-i ' aşr
- 11 Fāzıl ne ḥoşter oldu bu tāriḥ-i tāmımımız
Māhir re'īs riķāba Meḥemmed Vaḥīd-i ' aşr [H 1224] ²⁴⁹⁸

TĀRĪḤ-İ RİYĀSET-İ MUŞTAFĀ EFENDİ ²⁴⁹⁹

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

- . - - / - . - - / - . -

- 1 Bāreka'llāh mañşīb-ı sa' d ü şafā
Eylemiş mäh-ı şıyāmı der-ķafā

2495 B1 166b, İ2 154b, İÜ 166b, MA 29, T1-

2496 şayılır B1, İ2, MA: şayılı İÜ

2497 Zerdüştler'in hayır ilāhı. İslāmiyet'ten sonra İranlılar'ın Allah anlamında kullandıkları kelimelerden biri. İzīdī (ایزدی) sıf. (nispet eki -i ile) Allah'a mahsus, Allah'tan gelen, ilāhī.

2498 ماهر ریس رکابه محمد وحید عصر =1224

2499 B1 167a, İ2 155a, İÜ 166b, MA 30, T1-

- 2 Öyle bir mäh-ı mübârek nür-bağş
Haşre dek bulmaz çerâğı inîfâ
- 3 Kıldı mânend-i süveydâ-yı kulüb
Şeblerinde Leyle-i Qadr iktifâ ²⁵⁰⁰
- 4 Mağdemiyle mäh-ı nev tebrik eder
Mesned-i pâk-i re'îs-i zü'l-vefâ
- 5 Yokladım kalbimle hükmi-tâli' in
Sa' d ile tevfiğe kılmış iktifâ
- [167a] 6 Mañşib u mäh-ı şiyâmîñ sa' d ola
Hağ saña göstermeye rüy-ı cefâ
- 7 Haşb-i hâlim ma' raz-ı tebrik ile
İstimâ' et çâre-sâzâ munşifâ ²⁵⁰¹
- 8 ' Âdetim olmuş iken bu bâbda
Şekve vü tebriğe geldim hâ' ifâ
- 9 Nâgehân erdi baña mäh-ı siyâm
' Âlem-i hayrette iken der-ğafâ
- 10 Şöyle nisyân etmişim âlâmla
Güyyâ ol mähı bilmem ânifâ
- 11 Kıldı derd-i sînemî efzûn-ı âh
Bağş ederken her şebi şadra şifâ ²⁵⁰²
- 12 Mi' de-i şâ'im gibi hânem tehî
Mürveş imsâki bilmem sâlifâ
- 13 Gerçi vâ' iz böyle söyler n' eyleyim
Şâ'im-i müflis ganîden eşrefâ
- 14 Câmî' iñ hattâ ğinâdır revnağı
Her menârı geydi telli üstüfâ
- 15 **Fâzılâ** ğayrı bulunmaz kâfiye
' Ârif imâ ile eyler iktifâ
- 16 ' Arz-ı târih-i tamâm et hâzrete
Şadr-ı zibâ-yı riyâset Muştafâ [H 1224]²⁵⁰³

2500 Şeblerinde B1, İÜ, MA: Başlarında İ2

2501 et: İ2-

2502 şebi B1, İ2, MA: şeyi İÜ

2503 صدر زيبيآى رياست مصطفى = 1224

TĀRİḤ-İ SĀL-İ CEDĪD BE-RE 'İSÜ'L-KÜTTĀB VĀŞIF EFENDİ²⁵⁰⁴

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Bāreka'llāh zihī sāl-i sa' ādet-pirāy
Ki kırān eyledi anda iki mäh-ı zībāy
- 2 Ğurre-i mäh-ı muharremle hilāl-i nevrüz
Oldu bu sâlde birden ikisi çehre-nümāy²⁵⁰⁵
- 3 Biri mahbüb-ı ' Arabdır biri şüh-ı ' Acemî
Oldular birbirine bu sene vuşlat-ārāy
- 4 Birisi şeyh-ı ' Arabdır biri sulţān-ı ' Acem
Birbiriyle ede devr-i Zühālîde alay
- 5 Evliyā-yı ni' ama luţf-ı Hudāvendî ile
Ola ferhunde bu nev-sāle-i behcet-efzāy
- 6 Bā-ħuşuş Vāşif Efendi ki re 'isü'l-küttāb
Ola her sâ' ati ol zâta meserret-bahşāy²⁵⁰⁶
- 7 Ola devlet ile dâ'im nice eyyām u şuhūr
Dergehinde ola elţāf-ı Hudā ğam-fersāy²⁵⁰⁷
- [167b] 8 Böyle târiḥ-i nev-icād ile tebrîk etsin
Fâzîlâ sâl-i cedîdi kıalem-i nâdire-zāy²⁵⁰⁸
- 9 Āhir-i beytiñ iki lafzı daḥi her lafzıñ
Evvel-i ħarfî iki vech-ile târiḥ-nümāy
- 10 Şöyle kim her şebi bir şu' le-i ' izz ü ikbâl
Sâl-i nev Vāşif-ı vâlāya ola feyz-küşāy [H 1221]²⁵⁰⁹

TĀRİḤ-İ MESNED-İ İSTİFĀ MOREVİ 'OŞMĀN EFENDİ²⁵¹⁰

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Efendim meclis-i ikbālîne çerḥ ola sâġar-dār
Ola Mirriḥi ammâ sine-i a' dāya ħaçer-dār

2504 B1 143a, İ2 155b, İÜ 167a, MA 17, T1-

Târîḥ-i Sâl-i Cedîd B1; Târîḥ-i Sâl-i Cedîd-i Vâşif Efendi İ2

2505 sâlde B1, MA: sâlden İ2, İÜ

2506 Vâşif Efendi ki İÜ: Vâşif Efendi-i B1, İ2, MA

2507 eyyām u İ2, İÜ, MA: a' vām-ı B1

2508 nâdire-zāy B1, MA: nâdire-sāy İ2, İÜ

2509 فیضکشی = 1221

2510 B1 155a, İ2 156a, İÜ 167b, MA 30, T1-

Târîḥ-i Tebrîk-i Defteri B1; Târîḥ-i Defter-i Şıkk-ı Evvel 'Oşmān Efendi İ2, MA

- 2 Saña feyz-i İlähî şöyle dâ'im hem-^c inân olsun
Semend-i cāhına her haṭvede tevfiḳ ola serdār ²⁵¹¹
- 3 Tulū^c etdiñ maḳām-ı defteriden def^c a-i şānî
^cUṭārid pişgāhında şafādan oldu micmer-dār ²⁵¹²
- 4 Bu tāriḫ-i ^cacibi eyledi icād-ı nev **Fāzıl**
Sezādır imtiḫān olsa bunuñla ^caḳl-ı cevher-dār ²⁵¹³
- 5 Birin tarḫ u birin ^cadd et ḫurūfuñ tām tāriḫin
Mü^ceyyed ola tek ^cOşmān Efendi oldu defterdār **[H 1221]**²⁵¹⁴

TĀRİḤ-İ MEKTŪBĪ-Yİ ŞADR-I ^cĀLĪ REFĪḲ EFENDĪ ²⁵¹⁵

Müstef^c ilün / Müstef^c ilün / Müstef^c ilün / Müstef^c ilün

--- / --- / --- / ---

- 1 A^c nî berāy-ı kethüdā ol ^cāḳil-i müşkil-küşā
Mānend-i Ibn-i Berḫiyā ol şāhib-i fikr-i ^camiḳ
- 2 Şānisi ol vālā-güher mektüb-ⁱ-yi şāhib-hüner
A^c nî refiḳ-i ḫoş-eşer ol ma^c den-i fikr-i daḳiḳ
- 3 Ol zāt-ı ^cālî menzile mektüb-ⁱ oldu yümn-ile
Ḥussāda verdi velvele şād oldu her merd-i şadiḳ ²⁵¹⁶
- 4 ²⁵¹⁷ Dönsün felek dil-ḫ^vāhına şad-şu^c le versin cāhına
Tā düşmeniñ cāngāhına her şu^c lesi versin ḫariḳ ²⁵¹⁸
- 5 ²⁵¹⁹ Ger ehl-i hemtā bi⁻bedel evzā^c ı düstürü'l-^camel
Herkes ana şāhib-emel ikrāmına ^cālem ḡariḳ
- 6 Aḳrān aña aḳrān degil iḳbāline erzān degil
Ḳıymet ile yeksān degil yāḳūt ile faşş-ı ^caḳiḳ ²⁵²⁰
- 7 Ārāyiş-i iclāline efzāyiş-i iḳbāline
Çoḳdan beri bu ḫāline **Fāzıl** du^c āḳār-ı ^catiḳ
- 8 Tāriḫimi elḳābına menḳūtdur ṭullābına
Ḥaḳḳā ki ^cizzet-bābına mektüb-ⁱ-yi ni^c me'r-Refiḳ **[H 1213]**²⁵²¹

2511 serdār B1, MA: yār İÜ; İ2-

2512 micmer-dār B1, MA: serdār İ2, İÜ

2513 cevher-dār B1, MA: micmer-dār İ2, İÜ

2514 =1221 و دوه ك ت ا ا ن ی و د د ت د ر

2515 B1 151b, İ2 156a, İÜ 167b, MA 31, T1-
Tāriḫ-i Mektüb-i-yi Şadr-ı A^c zamî B1

2516 merd-i B1, İ2, İÜ: merd ü MA

2517 B1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

2518 cāngāhına İ2, İÜ, MA: ḫargāhına B1

2519 İÜ, MA-

2520 ^caḳiḳ B1, MA: ^camiḳ İ2, İÜ

2521 = 1213 ق ز ت ب ب ن ت ب ب ن ف ي ق

TĀRİH-İ RİYASET-İ RĀTİB EFENDİ²⁵²²

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

-. - - / - . - - / - . - - / - . - -

- 1 Hazret-i Rātib Efendi kim ser-i kilki anın
Feyz-i dānişle dil-i hussādına bir miḥ olur
- [168a] 2 Oldu şāyān-ı riyāset ol ' Utārid-menḫabet
Şadr-ı vālā-yı riyāset ey felek tevşih olur²⁵²³
- 3 Fikr-i pāki lücce-i deryā-yı şî' r ü ma' rifet
Aña ' arz-ı şî' r eden şāyeste-i tevbiḥ olur²⁵²⁴
- 4 ' Arz-ı tārīḥe velākin **Fāzıl** endişem niyār
Ya' nî maẓmūnum kebāb olmazsa ḥāmem sîḥ olur²⁵²⁵
- 5 Şimdi tārīḥi anın *Rātib re 'īs-i ehl-i fikr* [H 1209]²⁵²⁶
Rütbe-i Rātib muḥarrem aña bir tārīḥ olur [H 1209]²⁵²⁷

TĀRİH-İ ŞADR-I RŪMİLİ ŞÜDEN-İ VELİYYÜDDİN EFENDİZADE MEHMED EMİN EFENDİ²⁵²⁸

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

. . . - - / . . . - - / . . . - - / . . . - -

- 1 Ba'd-ez-în etmeyelim çerḥ-i sitemkāra şütüm
Kıldı erbābına āgāz-ı mūrā' at-ı rūsüm
- 2 Şadr-ı zî-şān ile sīmīn-ber olup şāhid-i şer'
İftihār ile gögüs gerdi yine sine-i Rūm
- 3 Tāc-ı fark-ı ' ulemā merdümek-i çeşm-i ' avām
Ebr-i bārān-ı kerem lücce-i deryā-yı ' ulūm²⁵²⁹
- [168b] 4 Şāf-āyīne-i hem-nām-ı nebiyy-i mürsel
' Aks olur ḫalbine her nükte-i sırr-ı mevḥūm
- 5 Olsa ḫulḫu ile āmiḥte ḫāk-i fiṭrat
Ṭab' -ı Ādemde bulunmazdı ḫiṣāl-i meẓmūm

2522 B1 166a, İ2 156a, İÜ 167b, MA-, T1-
Tārīḥ-i Rātib Efendi İ2

2523 tevşih B1: bu sîḥ İ2; tevsih İÜ

2524 Fikr-i B1, İÜ: Fikr ü İ2

2525 velākin İÜ: velīkin B1, İ2

2526 راتب رئيس اهل فكر = 1209

2527 راتبه راتب = 1210-1=1209

2528 B1 158b, İ2 149a, İÜ 168a, MA-, T1 69b

Tārīḥ Berāy-ı Velīyyüddinzāde B1; Tārīḥ-i Velī Efendizāde İ2; Tārīḥ-i Bād-ı Evvā Berāy-ı Ḳādī-
' Asker-i Rūm Şūden-i Velī Efendizāde ve Da' vā-yı Sāhte ve Ṭaleb-i Mūrāfa' a-i Bāğ
Üç defa Rumeli kazaskerliğinde bulunan Hacı Mehmed Emin Efendi'nin Şeyḫ Murad Dergāhi
haziresindeki mezar taşına göre vefat tarihi 22 Şevval 1220/13 Ocak 1806'dır (Özcan, 2013: 41).

2529 merdümek-i çeşm-i ' avām İ2, İÜ: merdüm-i çeşm-i ' avām B1; merdümek-i çeşm-i
zamān T1

- 6 Dil-nüvâz-ı keremi geçse dil-i ef'iden
 Kâlbe hâşşiyet-i tiryâk verir idi semûm
- 7 Ben gibi yıldızı düşkün bulunmazdı daği
 Ahter-i ma' deleti eylese teftiş-i nücûm²⁵³⁰
- 8 Dâverâ dâdgerâ çerh-derâ dâd-ârâ
 Gün gibi mertebe-i qadr-i şerifiñ ma' lûm
- 9 Oldu medhiñle girân-mâye o rütbe sühanım
 Silk-i ma' nâya sözüm her biri dürr-i manzûm
- 10 Ma' nî-yi şî'ri felek baña şayar kısmetden
 Eksilir ma' nî-yi nev gelse bu rızq-ı maqsûm²⁵³¹
- 11 Şükr-i bî-behre isem zâ'ika-i devletden
 Degilim çâşnî-yi 'irfândan ammâ maħrûm
- 12 El-emân hakkımı hakk eyle efendim feryâd
 Turfa da' vâ ile kıldım der-i vâlâya kudûm²⁵³²
- 13 Kalb nâmında benim hâne-i vîrânım var
 Anı zabt eyledi ğam nâmına bir zâlim-i şûm²⁵³³
- 14²⁵³⁴ Gerçi birkaç senedir mesken edindi ammâ
 Eyledi hem-şifat-ı lâne-i vîrâne-i bûm²⁵³⁵
- 15²⁵³⁶ Yıkdığı yetmedi yakmak daği ister her şeb
 Kullanır bezmde meş' al 'ivaż-ı şu' le-i mûm
- 16 Eyleyip haşmımı ihzâr terâfu' olalım
 Emr-i şer' indir eyâ çâre-resân-ı maẓlûm
- 17 **Fâzîlâ** eyle edeb bezm-i meserretdir bu
 Böyle nâdîlere kâbil midir ihzâr-ı ğumûm
- 18 Ğam-ı nâçîz ü meserret dedigiñ çerh gibi
 Hükmi vâlâ-yı efendiye hep oldu maħkûm²⁵³⁷
- 19 Zât-ı vâlâsını iqbâl ü sa' âdetler ile
 Ber-qarâr eyleye devletde Hudâ-yı Kayyûm
- 20 Müdde'â şıdkına çün geldi iki şahid-i ğayb
 Oldu bu hükmi ile târihi *Velî kâzî-yi Rûm*²⁵³⁸ [H 1205]²⁵³⁹

2530 bulunmazdı daği B1, İ2, İÜ: olamaz âlemde T1

2531 baña B1, İ2, T1: pâke İÜ / şayar İ2, İÜ, T1: ğayr-ı B1

2532 eyle İ2, İÜ, T1: eyleye B1

2533 vîrânım İ2, İÜ, T1: vîrânem B1

2534 T1-

2535 lâne-i İÜ: hâne-i B1, İ2

2536 T1-

2537 Ğam-ı nâçîz ü meserret B1, İÜ, T1: Ğam u nâçîz-i meserret İ2

2538 çün: İ2-

2539 ولی قاضی روم = 1203+2=1205

**TĀRĪḤ-İ ŞADR-I RŪMİLİ ŞÜDEN-İ ŞEMSEDDİN
EFENDİ**²⁵⁴⁰

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. - -

- 1 Ey semā-yı devletiñ mollā-yı hürşid-aḫteri
Şadrgāh-ı ümmetiñ 'allāme-i dānişveri²⁵⁴¹
- [169a] 2 Şems-i rüyuñ mu tecellī kıldı şadr-ı Rūmdan
Yā şimālinden mi doğdu āfitāb-ı hāveri
- 3 Böyle zabt eyler sicill-i 'āleme elķābını
İşbu dā' i-yi ķadimiñ şā' irāniñ serveri
- 4 Āsumān-ı mekremet mihr-i münir-i merḫamet
Ehl-i fażl u dānişin pīrāye-i zīb ü ferī
- 5 Hāzret-i Mollā-yı Şemseddin Efendi kim odur
Ma' deletle dīn ü dünyāniñ sirāc-ı enveri²⁵⁴²
- 6 Mihr-i vālā himmet-i 'ulyāsına şemsiyyedir
Māh-ı nev dest-i şerif-i ķadrine engüşteri
- 7 Heft ebyāt-ı bülendim seb' a-i seyyāredir
Beyt-i tārihim o heftiñ çerḫ-i vālā-aḫteri
- 8 Doğdu **Fāzıl** işbu tāriḫ-i mücevher gün gibi
Verdi şadr-ı Rūma Şemseddin ziyā-yı ziveri [H
1217]²⁵⁴³

**TĀRĪḤ-İ ŞADR-I RŪMİLİ ŞÜDEN-İ 'AṬĀULLĀH
EFENDİ**²⁵⁴⁴

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Hoşā āvāze-i zāt-ı şerif-i nām-ı şadr-ı Rūm
Şeref buldu maķām-ı ma' delet aḫķām-ı şadr-ı Rūm²⁵⁴⁵
- 2 Şeref-baḫş-ı emāsil hāzret-i 'allāme-i kāmil
'Aṭā 'ullāh-ı Es' adzāde sa' d-eyyām-ı şadr-ı Rūm

2540 B1 138a, İ2 149b, İÜ 168b, MA 34, T1-
Tāriḫ-i Şadr-ı Rūm Şüden-i Hāzret-i Şemseddin Efendi B1; Tāriḫ-i Şadr-ı Rūm Şüden-i Şemseddin
Efendi İ2, MA

2541 mollā B1, İÜ: monlā İ2, MA

2542 Mollā B1, İÜ: Monlā İ2, MA

2543 ي ي ش ي ن ض ي ز ي ي = 1217

2544 B1 140a, İ2 150a, İÜ 169a, MA 34, T1-

Tāriḫ-i Şadr-ı Rūm Şüden-i Es' adzāde 'Aṭā 'ullāh Efendi B1; Tāriḫ-i Şadr-ı Rūm Şüden-i
'Aṭā 'ullāh Efendi İ2, MA

2545 zāt-ı B1, İÜ, MA: zed-i İ2 / şerif-i İ2, İÜ, MA: şerif ü B1

- 3 Niķābetden hükümet hem neseb hem şer‘a hıdmetdir
Ne devlet hep Resūlullāha istiḥdām-ı şadr-ı Rūm ²⁵⁴⁶
- 4 Muvaffaķ sūy-ı peygamberden ey ümmet ola ma‘lūm
Kitāb u sūnnete vābeste her i‘lām-ı şadr-ı Rūm ²⁵⁴⁷
- 5 ²⁵⁴⁸ Bilād-ı Avrupādan Āsyāya Āfriķāya
Mübārek-bād verdi ğulğule peygām-ı şadr-ı Rūm
- 6 Hemīşe tāb-dār olsun İlāhī necm-i iķbālī
Mişāl-i mihr ü meh nūr ola şubḥ u şām-ı şadr-ı Rūm
- 7 Ğaraż tārīḥden ‘arz-ı ‘ubūdiyyet hemān **Fāzıl**
Olursa eski ‘ādetdir eger ikrām-ı şadr-ı Rūm
- 8 Bu ğüne ḥāk-i pāya tām tārīḥ cyledim inhā
‘Ataullāhdır Es‘adzādeye in‘ām-ı şadr-ı Rūm [H 1219]²⁵⁴⁹

TĀRİḤ-İ MÜFTİ ŞÜDEN-İ ŞĀLİḤZĀDE AḤMED EFENDİ ²⁵⁵⁰

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

- 1 Mesned-i fetvā verildi ḥānedān-ı emcede
Nesl-i Şāliḥden gelir pirāye şer‘-i Aḥmede ²⁵⁵¹
- 2 A‘nī Şāliḥzāde Aḥmed Es‘ad ol ‘ālī-maķām
Nāle fī dāreynihī min külli şey’in es‘ade ²⁵⁵²
- 3 Ḥazret-i ‘allāme-i yektā-yı bī-hemtā-yı ‘aşr
Müntehiler meclis-i baḥşinde başlar ebcede
- [169b] 4 Tā şabāvetden olurdu bu maķām ile bekām
Nebet-i fetvā eger erşeden olsa erşede
- 5 Pāyidār olsun İlāhī devlet ü tevfiķle
Dü-cihānda nā’il et yā Rabb anı her maķşada
- 6 Ğaybdan geldi dü-şāhid **Fāzılā** tārīḥime
Ḥakķ o kim fetvā-yı Şāliḥdir bu Aḥmed Es‘ada [H 1218]²⁵⁵³

2546 hep: İ2-

2547 sūnnete B1, İÜ: sūnnet İ2, MA

2548 İ2, İÜ-

2549 عطاءللهدر اسعد زآده به انعام صدر روم = 1219

2550 B1 139a, İ2 148b, İÜ 169a, MA 35, T1-

Tārīḥ-i Müftī-yi Enām Şüden-i Şāliḥzāde Aḥmed Es‘ad Efendi B1; Tārīḥ-i Meşīḥat-ı Fetvā Şüden-i Şāliḥzāde Es‘ad Efendi İ2; Tārīḥ-i Meşīḥat-ı Fetvā Şāliḥzāde Es‘ad Efendi MA

2551 şer‘-i B1, İ2, MA: şerḥ-i İÜ

2552 “İki cihanında da her şeyin en güzeline nail olsun.”

2553 حق او كيم فتواى صالحدر بو احمد اسعده = 1216+2= 1218 (ŞĀliḥzĀde Ahmed Esad Efendi 29 Muharrem 1218/21 Mayıs 1803’te Şeyhülislam olmuştur. İpşirli, 1995: 345)

TĀRİḤ-İ MEŞİḤAT-İ 'ARABZĀDE 'ĀRİF EFENDİ ²⁵⁵⁴

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Şerefle nūr ile tā ' arşa erdi maqşad-ı fetvā
Meger geçdi şerī' at postuna ol mürşid-i fetvā ²⁵⁵⁵
- 2 Mehemmed ' Ārif ol ' allāme-i yektā-yı dānişver
Cenāb-ı şeyhü'l-İslām-ı zamāne mūcid-i fetvā
- 3 Cihāna şu' le verdi āfitāb-ı faẓl u taḳvāsı
Diraḥşān oldu evc-i meşihatda ferḳad-ı fetvā
- 4 O zāt-ı pākden ğayrı bu mesned kime lāyıkdır
Faẓilette olaydı nevbet-i āmed-şud-i fetvā
- 5 Verir tenfīz-i aḥkām-ı şerī' at pençe-i ' adli
Cihānda ḳabza-i seyf üzre ğālibdir yed-i fetvā
- 6 Sebaḳ-āmūz-ı erbāb-ı faẓilet kim huẓūrunda
Edeble olsa ḳāḏihān oḳurdu ebced-i fetvā ²⁵⁵⁶
- 7 ²⁵⁵⁷ Eyā müşkil-küşā-yı dīn ü devlet ḥı'yāce-i devrān
Olur ḫal nāḫun-ı faẓlın ile her mu' ḳad-ı fetvā
- 8 Rūsūm-ı ḫāşş-ı tārīḫim dü-zāta şāhdan ğayrı
Ya şāhib-şadr-ı ' ālidir ya zāt-ı emced-i fetvā
- 9 Şunar seccāde-i ' ulyāya **Fāzıl** tām tārīḫin
Meḫmed ' Ārife oldu mücellā mesned-i fetvā [H 1223] ²⁵⁵⁸

TĀRİḤ-İ ŞADĀRET-İ MELEK MEḤMED PĀŞĀ ²⁵⁵⁹

Mef' ulü / Mefā' ilü / Mefā' ilü / Fe' ulün

. - - / . - - / . - - / . - -

- 1 Hem-nām-ı Nebī āşaf-ı re' skār-ı melek kim
Sāyide-i ḫāk-i deridir çeşm ü leb-i ins
- [171a] 2 Ol şadr-ı felek-pāye ki ḫurşid-i vücūdu
Nūrāni-yi ḳudsiyyet ile şubḫ u şeb-i ins
- 3 Bezm-i şerefi cilvegeh-i ' ālem-i ' ulvī
Dergāh-ı mu' allāsı maḫall-i ḫaleb-i ins

2554 B1 155b, İ2 149a, İÜ 169b, MA 35, T1-

Tārīḫ-i Meşihat-ı 'Arabzāde Meḫmed ' Ārif Efendi B1; Tārīḫ-i Meşihat-ı Fetvā Şüden-i ' Arabzāde Meḫmed ' Ārif Efendi İ2; Tārīḫ-i Meşihat-ı Fetvā ' Arabzāde Meḫmed ' Ārif Efendi MA

2555 tā ' arşa B1, İ2, İÜ: şā' ir-i şeh MA

2556 Edeble B1, İ2, MA: Adıyla İÜ

2557 B1, İ2, MA-

2558 محمد عارفه اولدی مجلا مسند فتوى = 1223

2559 B1-, İ2 140b, İÜ 170b, MA-, T1 67b

- 4 Esmâ-yı beşer nâzil olur çünkü semâdan
Ol zâta degildir mülkiyet-i laķab-ı ins ²⁵⁶⁰
- 5 Düstür-ı melek-nâm u melek-hüy u melek-ķadr
Kim zâtı anıñ mâye-i câh u ĥaseb-i ins
- 6 Geldi bize te'sîr-i şalâķı ile 'işmet
Ķudsiler ile oldu berâber rüteb-i ins
- 7 Şeytân olamaz vesvese-sâz-ı dil-i mü'min
Şâf oldu melâ'ik gibi ĩab'-ı edeb-i ins
- 8 ²⁵⁶¹ Ey şadr-ı ferişte-ĥadem ü çerĥ-menâzil
Kim ĥalka-i dergâķı medâr-ı sebep-i ins
- 9 Ol dîv-küş-i 'arşa-i nazmım ki benimle
Da'vî-yi sühân bâ'ış-i renc ü ta'ab-i ins
- 10 Ol rind-i perî-zâd u sürüşân-nijâdım
Zâhirde belî görünürüm hem-neseb-i ins
- 11 Ol şa'ir-i ĩudsi-dil ü 'ifrit-i ma'ânî
Hem ĥuş-rübâ-yı cin ü hem bü'l'-aceb-i ins
- 12 Recm eyleyerek cünd-i şeyâtin-i ĥasûdu
Her aĥter-i çerĥ-i hünerim oldu büt-i ins
- 13 Hep dîv ü melek ins ü perî eyledi feryâd
Ta'cîz yeter **Fâzıl** olurmuş celeb-i ins
- 14 Kâşâne-i devletde şafa eyle hemişe
Dâ'im ede ol âşaf-ı devrânı Rab-i ins
- 15 Kıldı o melek-zâta tekâpü ser-i Cibrîl
Târiķini yazdı felege *müntehab-ı ins* [H 1206] ²⁵⁶²

TÂRİĦ-İ ŞADÂRET-İ 'İZZET MEĤMED PÂŞÂ ²⁵⁶³

Mef'ülü / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

-. - / - . - - / . - - . / - . -

- 1 Luĥf-ı Ĥudâ erişdi bu dîn-i mü'eyyede
Sırr-ı Muĥammedî yetişir şer'-i Aĥmede
- 2 Tanzîm-i dîn ü devlete dâ'ir bu gerdişi
Çoĥdan sipihr-i kec-rev ederdi mu'âne
- 3 Minnet Ĥudâya râyiz-i şebdîz-i rüzĥâr
Verdi zimâm-ı devleti bir zât-ı emcede

2560 olur: İ2-

2561 İ2, İÜ-

2562 منتخب انس = 1203+3 (Ser-i Cibril = cim harfi) =1206

2563 B1 134a, İ2 156b, İÜ 171a, MA 2, T1 68a

Târiķ-i Vezâret-i 'İzzet Meĥmed Pâşâ MA

- 4 A' nî semiyî-i fahr-ı Rusül ' izzet-intimâ
Peyveste ola devlet ü iqbâli sermede ²⁵⁶⁴
- [171b] 5 Revnağ-tırâz-ı şadr-ı güzîn oldu hazreti
Şad-müjdeler bu devlet ü dîn-i mü'eyyede
- 6 Fikr-i şavâb-bîn ile aql-ı rezîn ile
Re'yi hişâr-ı mülke burûc-ı müşeyyede ²⁵⁶⁵
- 7 Luḫ u nevâli bendeye bir baḫr-i mevce-ḫîz
Ḳaḫr u celâli düşmene bir nâr-ı mevḫide ²⁵⁶⁶
- 8 Oldu küşâde beste iken bâb-ı ilticâ
Ehl-i niyâza eyledi gerdûn müsâ' ade
- 9 Haḫdan ümîdimiz bu ki ḫâlâ o âşafîñ
Ḫall ola nâḫunuyla umûr-ı mu' aḫḫade ²⁵⁶⁷
- 10 Ey âşaf-ı zamâne fütûḫâtîñ isteriz
Ebvâb-ı feyz ye 'sle olmuş müseddede
- 11 Ey dâver-i yegâne hoş evḫâtîñ isteriz
Ḳâr etdi câna âḫ zamân-ı mücâhede
- 12 Ḫaylî zamân ki ' âlemi pâmâl eder felek
Fâzîl gibi ne zâtlar oldu felek-zede ²⁵⁶⁸
- 13 ' Allâme-i fûnûn-ı dü-' âlem iken meded
Cevr-i felek bu bendeñi başlatdı ebcede
- 14 Nây-ı tarab-fezâ-yı ḫaremgâḫ-ı ḫuds iken
Ḫâmem kef-i zamânede olmuş Ḳamış Dede ²⁵⁶⁹
- 15 Ol şâ' irim ki bâb-ı mu' allâ-yı ṭab' ima
Eyler sipâḫ-ı ḫâfiye ma' niyle ' arbede ²⁵⁷⁰
- 16 Maḫbûl-i ḫazret olsa ḫasidem felek verir
Ḫurşîd ü mâḫı câ 'ize her beyt-i müfredde ²⁵⁷¹
- 17 Tevfîḫ-i rehberîñ ola ey evḫad-ı zamân
Zâtîñ emânet ola o Mevlâ-yı evḫada ²⁵⁷²
- 18 Cibril-i vâhime baña târiḫi vaḫy eder
Müḫr ü emânet erdi Melekden Meḫemmede ²⁵⁷³ [H 1209] ²⁵⁷⁴

2564 iqbâli İ2, İÜ, MA, T1: iqbâl B1

2565 mülke B1, İÜ, MA, T1: mülk İ2

2566 mevce-ḫîz B1, İ2, MA, T1: mevce-ḫîz İÜ

2567 Ḫall B1, İ2, MA, T1: Fetḫ İÜ

2568 zâtlar B1, İ2, İÜ, T1: ' âliler MA

2569 Ḫâmem İÜ, MA: Olmuş B1, İ2, T1

2570 ma' niyle B1, İ2, T1: ḡavḡâ-yı İÜ, MA

2571 her i2-

2572 Tevfîḫ-i İ2, İÜ, MA, T1: Tevfîḫ ü B1

2573 târiḫi İÜ, MA: târiḫ B1, İ2, T1

2574 مهر و امانت ایردی ملکن محمد = 1209

TĀRİH-İ ŞADĀRET-İ HĀLİL HĀMĪD PĀŞĀ²⁵⁷⁵

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Hâk bu kim tâli' i kuvvetde şeh-i devrânîñ
Maẓhar oldu yine tevfiğine ol Mevlânîñ²⁵⁷⁶
- 2 Ya' nî' bir âşaf-ı zî-şâna muvaffâk oldu
Ki ne geldî ne gelir dehre nazîri anîñ
- 3 Bârgâh-ı 'azamet ya' nî' Hâlîl Pâşâ kim
Bendesi hânde eder devletine Dârânîñ
- 4 O Hümâ-sâye felek-pâye ki lâyıkdır eger
Olsa cârüb-ı deri bâl ü peri 'anķânîñ
- [172a] 5 Şu' le-i re' yine nisbetle ruḥ-ı eflâke
Pertevi hâl-i siyeh mihr-i cihân-ârânîñ²⁵⁷⁷
- 6 Zihni bir rütbe ki fikr eylediği demde hemân
Keşf eder cümle havâdişlerini ferdânîñ²⁵⁷⁸
- 7 Medḥ-i evşâf-ı pesendîdesini etmektir
Şuḡlu dâ'im gerek a' lâ vü gerek ednânîñ²⁵⁷⁹
- 8 Âşafâ vaşfîña hâd yok nice takrîr etsin
'Aczi vardır buña endîşe gerek ma' nânîñ²⁵⁸⁰
- 9 Nice ta' dâd edebilsin tütalım kiñ olmuş
Kuvvet-i nâtikası tab' -ı sūḥan-pîrânîñ
- 10 İzn olursa baña ammâ ki biraz söyledim
Kıssa-i devrini bî-çâre dil-i nâlânîñ
- 11 İzn yok şıklet-i taşdî' a olunmaz ruḥşat
Fâzîlâ vaḫti degil şimdi hele şekvânîñ²⁵⁸¹
- 12 Noḫtalı harfle târiḫi hemân 'arz eyle
Pişgâhına o pâşâ-yı 'azîmü'ş-şânîñ
- 13 Şadr 'unvânla göḡüs gerse 'aceb mi zîrâ
Şinesi câygehi oldu Hâlîl Pâşânîñ [H 1197]²⁵⁸²

2575 B1 157b, İ2 140a, iÜ 171b, MA 44, T1-
Târiḫ-i Şadâret-i Hâlîl Pâşâ B1

2576 devrânîñ B1, iÜ: vâlânîñ İ2, MA / ol: İ2-

2577 Pertevi B1, İ2, MA: Pertev-i İÜ / mihr-i B1, iÜ: mâh-ı MA; câh-ı İ2

2578 Zihni B1, iÜ: 'Aḫlı İ2, MA

2579 a' lâ vü gerek ednânîñ iÜ: ednâ vü gerek a' lāmîñ B1, İ2, MA

2580 'Aczi İ2, iÜ, MA: 'Acz B1 / endîşe gerek B1, İ2, iÜ: endîşeleriñ MA

2581 şıklet-i B1, İ2, MA: şıklet ü iÜ

2582 ن ن ج ن ي ي ين ش پ ي خ ي ح ن ي ز ب ج ن =1197

MÜSTEZÂD-I TÂRİH-İ ŞADÂRET-İ KOCA YÛSUF
PÂŞA²⁵⁸³

Mef'ülü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fe'ülün

---/.---/.---/.---

Mef'ülü / Fe'ülün

---/.---

- 1 Şad-âferî'n ey şâh-ı felek-câh-ı mu'azzam
Ey şâhib-i şevket
Taḥsîn bu tedbîrine ḥaḳḳâ ki müsellem
Va'llâhi kerâmet
- 2 Bir zât-ı keremkârı getirdin hele şadra
Kim mişli bulunmaz
Şad oldu feraḥ buldu sevindi bütün 'âlem
Şad oldu şadâret
- 3 Ya' nî o Yûsuf Pâşâ o Nîl-i kerem ü cûd
Ol Mışr-ı mekârim
Devrinde 'adem çâhına düşdü elem ü ğam
Yayıldı meserret
- 4 Ol âşaf-ı devrâna sezâ mühr-i şadâret
Engüştüne şâyân
A' lâ ile ednâ daḥi teşrîfine ḥurrem
Tevfîke 'alâmet²⁵⁸⁴
- 5 Rakş etdi Zeliḥâ-yı şadâret feraḥından
Çâk etdi ḳamışın
Çokdan beri âğyâra olurдум dedi hem-dem
Ol duḡter-i 'işmet
- [172b] 6 Hep böyle gerek mü'temen-i mühr-i hümâyûn
Erbâbına düşdü
Her ḥurdeye vâḳıf daḥi her nükteye maḥrem
Hem sâhib-i fiṭnat
- 7 Etvârı ḥakîmâne vaḳûrâne edâsı
Âfâḳ begendi
Hiç gelmedi şadra hele mânendi muḳaddem
İnan ki ḥaḳîḳat
- 8 Şad-müjde ki şimden gerü hengâm-ı fütûḫât
Eyyâm-ı zaferdir
Bî-şübhe mü'eyyedir o pâşâ-yı mükerrerem
Geldi dem-i nuşret

2583 B1 158a, İ2 140b, İÜ 172a, MA 43, T1-
Târiḫ Berây-ı Şadr-ı A' zam Yûsuf Pâşâ B1

2584 sezâ B1, MA: sezâdır İ2, İÜ

- 9 Ey âşaf-ı Cem-câh ola ma' zür kuşurum
Evsâfiña had yok
Zirâ ki beni cevri-felek eylemiş ebkem
Yok nuṭka da kudret ²⁵⁸⁵
- 10 Endişesi inşâf u ' adâletdir anıñ hep
Maqbûl-i Hudâdır
Hep etdiği Mevlâdan anıñ kalbine mülhem
Seyr et ne sa' âdet
- 11 **Fâzıl** bilir aḥvâliñi ol âşaf-ı vâlâ
Eyler saña imdâd
Zirâ ki seniñ ḥâliñe senden daḥi a' lem
Ta' rife ne ḥâcet
- 12 Sen mu' tekif-i tekye-i ihlâş-ı du' â ol
Hiç eyleme takşir
Şıdk-ile du' â eyle hemân âşafa her dem
Budur saña ḥıdmet
- 13 Her tutduḡuñu Ḥaḫḫ ede âsân efendim
Tevfiḳe refik ol
Bâkî olasın ' izz ile durduḡca bu ' âlem
Ḥaḫḫ ede icâbet ²⁵⁸⁶
- 14 Düşdü iki sözüm raḡam-ı levḫe muṭâbıḳ
Tâ rüz-ı ezelden
Gördüm yazılı târiḫi kim *Yūsufa ḥâtem*
Olundu ' inâyet ²⁵⁸⁷ [H 1200] ²⁵⁸⁸

TÂRİḤ-İ SÛR-I ḤİTÂN U ZİFÂF BE-MEḤÂDİM ' İZZET PÂŞA ²⁵⁸⁹

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

... - - / ... - - / ... - - / ... - -

- 1 Sûr-ı âşaf ile ' ıyd etdi ser-â-pâ eṭrâf
' Âleme ' ahd-i kerem-perveri kân-ı elṭâf
- 2 Nice âşaf ki mekârim ile ḳudsî-fiṭrat
Ḥüsn-i aḫlâḳla düstür-ı sûtüde-evşâf ²⁵⁹⁰

2585 İZ, MA-

2586 Her tutduḡuñu Ḥaḫḫ ede âsân İZ, İÜ, MA: Ḥaḫḫ tutduḡuñu âsân ede B1

2587 Tâ rüz-ı ezelden, olundu ' inâyet B1, İÜ: İZ, MA-

2588 يوسفه خاتم = 1202-2 = 1200

2589 B1 77a, İZ 141a, İÜ 172b, MA 4, T1-

Berây-ı Şadr-ı A' ḡam ' İzzet Pâşâ B1; Târiḫ-i Sûr-ı Ḥitân u Zifâf Be-Meḥâdım ' İzzet Meḫmed Pâşâ İZ, MA

2590 mekârim ile ḳudsî-fiṭrat B1, İÜ: mekârimle cenâb-ı pâki İZ, MA / Ḥüsn-i aḫlâḳla düstür-ı sûtüde-evşâf B1, İÜ: Muḳtedâ-yı ḫalef ü ḡıbta-i fezâ-yı eslâf MA; Muḳtedâ-yı ḫil' at ü ḡıbta-i efzâ-yı eslâf İZ

- 3 Bu cihetle kef-i ihsanı kerem-i meşrûtu
Fırka-i mürtezîkân-ı gama olmuş evkâf²⁵⁹¹
- 4 Ruḥ-ı eyyâma eder böyle tırâz-ı câvîd
Vaşf-ı elkâb-ı şeref-bağşını kilik-i vaşşaf
- 5 Âsaf-ı Cem-^c azamet Dâver-i gerdün-rif^c at
Baḥr-i feyz ü şefaḳat ma^c den-i ^c adl ü inşâf²⁵⁹²
- 6 ^c İzzet-ârâ-yı felek-pâye Meḥemmed Pâşâ
Muḳtedâ-yı ḫalef ü gıbta-fezâ-yı eslâf
- 7 Şadr-ı dâna-dil ü düstür-ı Arısto-tedbir
Şaṭveti zümre-i a^c dâya olur sine-şikâf
- 8²⁵⁹³ Eylese ṭab^c -ı ğınâkârı kabûl-i ihdâ
Çerḫ dergâhına ḫurşidi ederdi ithâf²⁵⁹⁴
- 9²⁵⁹⁵ Anda ol ḫaşlet-i ḳudsiyye ki var şâyândır
Ḳudsiyân dergeh-i vâlâsını eylese ṭavâf
- 10²⁵⁹⁶ Âşafa devlet ile şihḫat ile sağ olasin
Dest-giriñ ola her demde ḫafıyyü'l-eltâf
- 11²⁵⁹⁷ Dâ'imâ sūr u sūrūr eyleye devriñde cihân
Ola şafvet ile âyine-i ḫâtır şeffâf
- 12 Böyle evkât-ı meserrette ḫuzûr-ı pâke
Eyleye ^c arz-ı süḫan **Fâzıl**-i şâhib-dil-i sâf²⁵⁹⁸
- 13 Zâ'idi keşdi müceyherle iki sünnet için
Böyle târiḫi dedi *sūr-ı ḫitân sūr-ı zifâf*²⁵⁹⁹ [H 1212]²⁶⁰⁰

**TÂRİḤ-İ SÂL-İ CEDİD BE-ŞADR-I A'ZAM 'İZZET
MEḤMED PÂŞA**²⁶⁰¹

Fe^c ilâtün / Fe^c ilâtün / Fe^c ilün

...--/...--/...--

- 1 Ḥazret-i âşafa teyḫîk-i Ḥudâ
Ḳıldı bu sâl-i şerifi ihdâ

2591 ihsanı B1, İ2, İÜ: ihsân MA

2592 gerdün-rif^c at İ2, İÜ, MA: gerdün-kerem B1

2593 B1'de 3, İ2 ve MA'da 9. beyittir.

2594 Çerḫ dergâhına ḫurşidi ederdi ithâf İ2, İÜ, MA: Çerḫ aña ^c aḳd-i Şüreyyâyı ederdi B1

2595 İ2 ve MA'da 8. beyittir. B1-

2596 B1'de 8, MA'da 11. beyittir.

2597 B1'de 9, İ2'de 11, MA'da 10. beyittir.

2598 ḫuzûr-ı pâke B1, İÜ: ḫuzûra dâ'im İ2, MA

2599 târiḫi B1, İ2, MA: târiḫ İÜ:

2600 ختن زفف = 1217-7 (zaidi kesdi) = 1210+2 sünnet = 1212

2601 B1 146b, İ2 141b, İÜ 173a, MA 9, T1-

Târiḫ-i Sâl Be-Ḥazret-i Meḥmed ^c İzzet Pâşâ B1; Târiḫ-i Sene-i Cedîd Be-Şadr-ı Esbak ^c İzzet Meḥmed Pâşâ İ2, MA

- 2 Hâbbezâ sâl-i mübârek-ğurre
Ki şabâhında sa' âdet peydâ
- 3 Mâh-ı nev şanma bir engüşt-i felek
Ki eder hâlka işâret ihdâ ²⁶⁰²
- 4 Mâh-ı nev şanma bu bir hañçerdir
Tuñfe-i kalb-i gürüh-ı a' dâ
- 5 Mâh-ı nev şanma bu bir vâv-ı kaşem
Ki sitem etmeye gerdün ebedâ
- 6 Şadr-ı zî-şâna muvâfık senedir
Yine hañden-leke Rabbî hañdâ ²⁶⁰³
- 7 Ol felek-rütbe Meñemmed ' İzzet
Aña Hañ düşmenini ede fedâ
- [173b] 8 Dâverâ hañrete feryâdım var
Meded ey âsaf-ı vâlâ mededâ
- 9 Çâh-ı âlâma beni atdı felek
Oldu rûzum şeb-i târ-ı yeldâ
- 10 Ben ki ol şâhib-i istiñkâkım
Ki bilir mertebemi şâh u gedâ ²⁶⁰⁴
- 11 Baña n' olsun felegiñ bu revîşi
Baña bilmem ne bu biğâne edâ
- 12 Dâmen-i ' âtufetiñden kerem et
Kef-i iñlâşımızı kılma cüdâ
- 13 Kime şekvâ kime feryâd edeyim
Kime kılıns dil-i bi-çâre nidâ
- 14 **Fâzıl**-ı bî-kese imdâd eyle
Saña imdâd ede Mevlâ ferdâ
- 15 Şîr-i ikbâline kılıns Allâh
Ten-i huşsâdını her demde ğidâ
- 16 Harf-i menkûtle târîh-i sene
Fâl-i hayr oldu bize hayr-ı Hudâ [H 1210] ²⁶⁰⁵

2602 ihdâ İ2, İÜ, MA: hüdâ B1

2603 Yine: B1-

2604 Ben ki: Benim B1, İ2, İÜ, MA

2605 خ ی خ = 1210

TĀRİH-İ SĀL-İ CEDİD BE-ŞADR-I A' ZAM YŪSUF
ZİYĀ PĀŞĀ²⁶⁰⁶

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Ğurre-i sâle-i mehpâre mübârek eyyâm
Oldu hep seb' a-i seyyâre mübârek eyyâm
- 2 Nev-bahâr ile gül ü lâle ile nev-sâle
Nürdan giydi bir âl hâre mübârek eyyâm
- 3 Bâreka'llâh zihî kevkebe-i sâl-i cedîd
'Aleme şadr-ı cihân-dâra mübârek eyyâm
- 4 Hoş-şadem-i meymenet-efrâhte Yūsuf Pâşâ
Oldu eyyâmı dil-i zâra mübârek eyyâm
- 5 Şu 'le-efrüz-ı cihân devr-i Ziyâ Pâşâ kim
Garç eder âlemi envâra mübârek eyyâm
- 6 Yokladım tali' -i dünyâyı bu eyyâm gibi
Kalmadı dehr-i sitemkâra mübârek eyyâm
- 7 Şevkle çâr- 'anâşır dağı geldi rakşa
Aldı engüştüne çârpâre mübârek eyyâm
- 8 İşte rûz-nâme-i dehr işbu hoş evkât gibi
Var mıdır çerh-i dil-âzâra mübârek eyyâm
- 9 Devr-i âşafı cihân gül gibi şād u hurrem
Döndü gül-güne-i ruhsâra mübârek eyyâm
- [174a] 10 Hıttı-i Kâhiredede seyfi-i ğazâ-girdârı
Kıomadı tâli' -i küffâra mübârek eyyâm
- 11 Âşafâ devr-i şerifîñ ola âfâka her ân
Feyz ü tevfiķle yek-pâre mübârek eyyâm
- 12 Kuluñuz **Fâzıl**-ı bî-baht hemân kıaldı ğazîñ
Görmedi âh o bî-çâre mübârek eyyâm
- 13 Hâyî' eyyâm ki ' illetle zarûretle yaţar
Vermedi çerĥ o ğam-h'âra mübârek eyyâm
- 14 Devr-i düstürda bir gün ola inşâ 'a'llâh
Bula bu bende-i âvâre mübârek eyyâm
- 15 Tām târiĥini yaz sâl-i cedîdiñ **Fâzıl**
Bu sene şadr-ı keremkâra mübârek eyyâm

²⁶⁰⁷

[H 1218]

2606 B1 139a, İ2 142a, İÜ 173b, MA 16, T1-
Tarih-i Sâl-i Cedid Be-Şadr-ı A' zam Yūsuf Pâşâ B1, İ2, MA

2607 بو سنه صدر كرمكاره مبارك ايام = 1218

TĀRĪḤ-İ SĀL-İ CEDĪD-İ ḤĀFİZ İSMĀ'İL PĀŞĀ²⁶⁰⁸

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. -

- 1 Ğurre-i sāl-i cedīdīñ hayr u sa' d-efrūz ola
Bendegānīñ sāye-i luṭfuñda zevk-endūz ola²⁶⁰⁹
- 2 Müjde-i tevfiķe yetmez mi delālet bu sene
Ğurre-i mäh-ı Muḥarrem ṭal' at-ı nevrūz ola
- 3 Āşaf-ı devrāna meymünü'l-ḳudūm olsun bu sāl
Her şeb ü rüzunda şad-tevfīķ-i Ḥaḳ meknūz ola
- 4 Şadr-ı A' zam Ḥāfız İsmā' il Pāşā kim anıñ
Āfitāb-ı rif' ati a' dāsına cān-sūz ola
- 5 Ḥaḳ mübārek eylesin devletli sultānım saña
Ğurre-i sālī sa' id ü ṭālī' i firūz ola
- 6 *El-Mu' inü Ḥāfız* oldu çünki tārīḥ-i sene [H 1221]²⁶¹⁰
Müjdedir kim Ḥaḳ mu' in ü ḥāfızıñ her rüz ola²⁶¹¹
- 7 Şöyle kim her bir şebinde bir ' ināyet muḥtefī
Her şabāḥında birer luṭf-ı Ḥudā mermūz ola
- 8 Ḥazret-i Ḥālid civārında melekden **Fāzıla**
Bu du' ā-yı devletiñ her şeb sebaḳ-āmūz ola
- 9 Ḥālişāne bir düşer bir böyle tārīḥ-i du' ā
Şadra yā Rab sāl-i nev āmed mübārek rüz ola [H 1221]
²⁶¹²

TĀRĪḤ-İ ŞADĀRET-İ ḤĀFİZ İSMĀ'İL PĀŞĀ²⁶¹³

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. -

I

- 1 Ey cihān sükkāni ey efrād-ı ümmet müjdeler
- 2 Müjdeler ey şekve-güyān-ı zārūret müjdeler
- 3 Ey Sitanbül ḥalkı geldi vaḳt-i rāḫat müjdeler

2608 B1 153b, İ2 143a, İÜ 174a, MA 18, T1-
Tārīḥ-i Sāl-i Cedid B1; Tārīḥ-i Sāl-i Cedid-i Şadr-ı A' zam İsmā' il Pāşā İ2; Tārīḥ-i Sāl-i Cedid
Be-Şadr-ı A' zam Ḥāfız İsmā' il Pāşā MA

2609 hayr u B1: ḥayr-ı İ2, İÜ, MA

2610 المعين الحافظ = 1221

2611 El-mu' inü Ḥāfız İ2, İÜ, MA: El-Mu' inü'l-Ḥāfız B1

2612 صدره يارب سال نو امد مبارك روز اوله = 1222-1 düşer = 1222

2613 B1 140b, İ2 142b, İÜ 174a, MA-, T1-

Tercī' -Bend-i Tārīḥ Berāy-ı Şadāret-i Ḥāfız İsmā' il Pāşā B1; Tercī' -Bend-i Tārīḥ-i Şadāret-i
Ḥāfız İsmā' il Pāşā İ2

- 4 Müjdeler ey bendegân-ı bâb-ı devlet müjdeler
 [174b] 5 Müjdeler ey mesned-i şadr-ı vezâret müjdeler

II

- 1 Geldi şadra ehl-i 'aşrîñ nuhbe-i bâlâteri
 2 Şâhib-i seyf ü qalem hilm ü celâliñ mazharı
 3 Pâdişâh-ı 'âlemiñ şîr-i celâlet-peykeri
 4 Hâzret-i Haqqıñ dahî hâfız kelâm-ı enveri
 5 Müjdeler ey mesned-i şadr-ı vezâret müjdeler

III

- 1 Hâzret-i düstûr-ı a'zam ol cenâb-ı âşafî
 2 Hâfız İsmâ'îl Pâşâ ehl-i câhıñ eşrefi
 3 Tâ ezel mühr-i hümâyün zîb-i engüş ü kefi
 4 Zînet-efzâ-yı şadâretdir vücûd-ı eltafi
 5 Müjdeler ey mesned-i şadr-ı vezâret müjdeler

IV

- 1 Öyle demde şadra geldi kim felek gâzban iken
 2 Herkesiñ hayret ile çeşm ü dili giryân iken
 3 Böyle şâhib-merhamet bir âşafa cüyân iken
 4 Haq muvaffaq eylesin tevfiğine şâyân iken
 5 Müjdeler ey mesned-i şadr-ı vezâret müjdeler

V

- 1 Kıldı iqbâli tedâvül âşiyân-ı câhda ²⁶¹⁴
 2 Perveriş-yâb oldu evvelden riqâb-ı şâhda
 3 Ba' dehû vâlî-yi deryâ oldu birkaç mâhda
 4 Şimdi devletle qarâr etdi şadâretgâhda
 5 Müjdeler ey mesned-i şadr-ı vezâret müjdeler

VI

- 1 Bendesi **Fâzıl** eder şıdğ-ı derûnuyla du'â
 2 Şöyle kim yâver ola her bir umûrunda Hudâ ²⁶¹⁵
 3 Haq zafer-yâb eylesin iqbâlle şubh u mesâ
 4 Çün *muzaffer* lafz-ı târih-i şadâretdir aña [H 1220] ²⁶¹⁶
 5 Müjdeler ey mesned-i şadr-ı vezâret müjdeler

2614 iqbâli İÜ: iqbâl B1; İ2-

2615 yâver ola her bir umûrunda İ2, İÜ: her bir umûrunda ola yâver B1

2616 مظفر = 1220

TĀRİḤ-İ VEZĀRET-İ ḤÜSĀMEDDİN PĀŞĀ ²⁶¹⁷

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Yine şad-ḥamd ü şükr olsun cenāb-ı zāt-ı Mevlāya
Hezārān müjde olsun ser-te-ser ebñā-yı dünyāya ²⁶¹⁸
- 2 Biri tebşir kılsın fırça-i aşhāb-ı ḥacātı
Haber versin bir ādem zümre-i erbāb-ı şekvāya
- [175a] 3 Şakınsın cānib-i dārü'l-helāke şimdilik gitsin
Yetiş ey rehber-i tevfiḫ ü nuşret söyle a' dāya
- 4²⁶¹⁹ Şitāb ile hemān Tātār-ı ḥurşid eylesin himmet
Sitemden ba' d-ez-în versin ḥazer çerḫ-i mu' allāya
- 5 Şaḫın ey çerḫ miḫrāş-ı sitemle ba' d-ez-în zinhār
Tenākuş verme her şeb ḫurş-ı mäh-i ' ālem-ārāya ²⁶²⁰
- 6 Amān ey āh-ı ḥasret ḡamze-i ḥübāni āḡāh et
Ki dest uzatmasın dil-ḥāne-i ' uşşākı yağmaya ²⁶²¹
- 7 ²⁶²² Perīşān etmesin şimden gerü ' uşşākı var söyle
Amān sür' atle ey bād-ı şabā zülf-i semen-sāya
- 8 Saña bir laḫza mühlet ey ḡam-ı dil-süz ba' de' l-yevm
Görünme var firār et tā ' adem-ābād-ı iḫfāya
- 9 Saña şad-el-ḥazer min-ba' d ey bād-ı şeḫr tenbīh
Uzatma pençe-i tārācı berg-i verd-i ra' nāya
- 10 Verilmez kimseye bu şādlıkda ruḫşat-ı girye
Meger ebr-i güher-efşān şem' -i meclis-ārāya
- 11 Sürür-efzā-yı dīn ü devlet oldu bu beşāret kim
Verildi seyf-i devlet ol Ḥüsameddīn Pāşāya [H 1210] ²⁶²³
- 12 Nice pāşā ki ' aks-i sāye-i pür-cevher-i tiḡı
Müşābihdir ruḫ-ı eflākde resm-i Şüreyyāya ²⁶²⁴
- 13 ²⁶²⁵ O pāşā-yı cesür-ı Ḳāhramān ol Rüstem-i meydān
Geçer peykān-ı tiri sine-i sengin-i ḫārāya

2617 B1 135b, İ2 146a, İÜ 174b, MA-, T1 69a
Tārīḫ-i Mübālaḡa-āmiz Berāy-ı Hüsām Pāşā T1

2618 Mevlāya B1, T1: vālāya İ2, İÜ

2619 İ2, İÜ-

2620 Tenākuş B1: Teḡāşur İ2, İÜ; Naḡāşet T1

2621 dil B1, İ2, T1: ol İÜ

2622 İ2, İÜ-

2623 ويرلدى سيف دولت اول حسام الدين پاشايه = 1410 (Vezaret tarihi 1210 olmakla beraber hesaplamada 1410 çıkmaktadır.)

2624 resm-i B1, T1: resmi İ2, İÜ

2625 İ2, İÜ-

- 14 Nice pāşā-yı qudsiyyü's-şıfat kim şafvet-i zātı
Gubār irās eder āyine-i hürşid-i vālāya
- 15 ²⁶²⁶ Bu ikbāl ü ' ināyet zātına feyz-i İlāhîdir
Ki Mevlādan bu bir ilhām olundu şāh-i vālāya
- 16 ²⁶²⁷ Eyā düstür-ı ' ālî-menķabet dādār-ı zî-himmet
Bu ebyātım degil şāyeste hāk-i pāya ihdāya
- 17 ²⁶²⁸ O düstür-ı vaķūr u çāre-sāz-ı müşkil-i cumhūr
Melek-āşār hürşid-iştiħār ol āsumān-pāye
- 18 Efendim kāfiyem çok medħine gāyetde yoķ ammā
Sitemden h'āhiş-i güftār gelmez tab' -ı güyāya
- 19 Benim o tiz-meşreb ya' nî insān-ı ' acülem kim
Felek her kāmımı vābeste kıldı rüz-ı ferdāya
- 20 Şadefden tā kıyāmet dāne-i hāşret olur peydā
' İzār-ı şāhid-i baħtım ' araķ-riz olsa deryāya
- 21 Şikāyet mi murādın çerħ-i zālîmden yine **Fāzîl**
Ne hācet böyle zāta hālîni i' lām u inhāya
- 22 Hemān şad-müjde ile nāsa inhā eyle tārîhin
Verildi seyf-i devlet ol Hüsameddîn Pāşāya [H 1210] ²⁶²⁹

TĀRİH-İ KAPUDAN-I DERYĀ ŞÜDEN-İ

ĤĀFİZ ' ALĪ PĀŞĀ ²⁶³⁰

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Ĥoşā ferħunde-maķdem bāreka'llāh zāt-ı aħter-sa' d
Ne tāli' ' tāli' -i raşşende kim oldu mużaffer sa' d
- 2 Kudüm-ı meymenet-pirā ile Ĥāfiz ' Alî Pāşā
Yine oldu ' alā-rağm-ı zamāne bir dil-āver sa' d
- [175b] 3 Kıpudan oldu deryāya ' aceb rüz-ı mübārekde
Ki ba' de'l-yevm donanma-yı hümāyūna muķarrer sa' d
- 4 Hezārān müjde olsun ba' d-ez-în berreyñ ü baħreyne
Ki bu aşaf ile bulsa gerekdir baħr ile ber sa' d
- 5 Kudümüyla berāber ğurre-i sāl-i cedīd erdi
Cihāna ' yd-ber- ' yd oldu güyā sa' d-ender-sa' d

2626 İ2, İÜ-

2627 İ2, İÜ-

2628 İ2, İÜ-

2629 ويرلدى سيف دولت اول حسام الدين پاشايه = 1410 (Vezaret tarihi 1210 olmakla beraber hesaplamada 1410 çıkmaktadır.)

2630 B1 160a, İ2 147b, İÜ 175a, MA-, T1-

Tārîh-i Kıpudan-ı Deryā-yı ' Alî Pāşā B1; Tārîh-i Kıpudan-ı Deryā-yı Ĥāfiz ' Alî Pāşā İ2

- 6 O iḳbāl-i cihān-efrūz ile ol himmet-i vālā
Te‘āla’llāh ne pāşadır o düstūr-ı Sikender-sa‘d
- 7 Efendim hem bu mesned hem bu nev-sālīñ mübārek-bād
Ki oldu her birisi bendegāna bir mükerrer sa‘d
- 8 Ḳudūmuñ müjde-i evvel ṭulū‘-ı sāl-i nev-şānī
Biri sa‘d-i muḳaddemdir biri oldu mu‘aḥḥar sa‘d
- 9 Bu çāker ‘arz-ı tārīḥ eylemekle buldu teşrīfāt
Bu mesnedgāha teşrif eyledikce her münevver sa‘d ²⁶³¹
- 10 Bu tārīḥ-i tamāmım nefḥa-i Kerrārdan **Fāzıl**
Ḳapudan oldu deryāya ‘Alī Pāşā-yı Ḥaydar-sa‘d [H 1224]²⁶³²

TĀRĪḤ-İ ŞADĀRET-İ ‘ALEMDĀR MUŞTAFĀ PĀŞĀ ²⁶³³

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Ḳudūmuñla efendim şehr-i İstanbula cān geldi
‘Arūs-ı devletiñ ruḥsārına bir ḥüsn ü ān geldi
- 2 Meger zāt-ı mekīn ancaḳ mekāniñ revnaḳ-ārāsı
Şadāretgāha baḳ āşaf ile iḳbāl ü şān geldi
- 3 Nizām-ı dīn ü devlet şadr-ı a‘zam Muştafā Pāşā
Şeref-baḥş-ı vezāret şāḥib-i zāt-ı zamān geldi
- 4 Ḳudūm-ı meymenet-pirā-yı düstūr-ı mükerrerle
Ḳulüb erbābına tevḫīk-i Ḥaḳdan bir nişān geldi
- 5 Ḥulūl etdi mişāl-i ruḥ-ı ‘ulvī ḳāleb-i ‘aşra
Cihān-ı mürdeye güyā ḥayāt-ı cāvidān geldi
- 6 Felekle seb‘a-i seyyāre çıḳsın resm-i tebrīke
Şeref burcuna bir mehpāre-i şāḥib-ḳırān geldi
- 7 Bi-ḥamdi’llāh ki şad-tevḫīkle bāb-ı mu‘allāda
Bugün ol şadr-ı vālā kūşe-i iḳbāle bān geldi
- 8 Eyā dergāh-ı ‘ālī ḳulları ey ehl-i İstanbul
Hezārān müjde olsun āşaf-ı ‘ālī-mekān geldi
- 9 Perīşān oldu zulmet āfitāb oldu tecellī-sāz
Zamāniñ şubḥu doğdu şu‘le-baḥşā-yı cihān geldi
- 10 Eyā düstūr-ı ‘ālī Ḥaḳ mübārek ede teşrīfiñ
Ḳudūmuñ ‘āleme sermāye-i emn ü emān geldi

2631 eyledikce B1, İÜ: İ2-

2632 قیودان اولدی دریایه علی پاشای حیدر سعد = 1224

2633 B1 157b, İ2 143a, İÜ 175b, MA-, T1-

Tārīḥ-i Şadāret-i Muştafā Pāşā B1; Tārīḥ-i Şadāret-i Şehīd ‘Alemdār Muştafā Pāşā İ2

- [176a] 11 ²⁶³⁴ Hoşâ ferhunde-makdem kim ricâlü'l-gayb-ı lâhütî
Dediler merhabâ ol dâver-i sâmi-mekân geldi
- 12 Cihân durduğca dur kim sedd-i İslâm oldu şemşirîñ
Gazâda zâtıña imdâd için kerrübiyân geldi
- 13 Du' â-yı şıdkla tebrik-i teşrifîñ eder **Fâzıl**
Kaşide ber-kef olmuş tercümân-ı âsumân geldi
- 14 Rüsüm olmuş baña taqdîm-i târih eylemek lâkin
Bu def' a' arz-ı târihim baña farz-ı ayân geldi
- 15 ' Alem dikdi cihâna böyle lâyıq tām târihi
Sezâ-yı şadr-ı âşaf Muştâfâ-yı şahramân geldi [H 1223] ²⁶³⁵

TÂRIH-İ VEZÂRET-İ RÂMİZ PÂŞÂ ²⁶³⁶

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Yine ruhsâr-ı devlet hânde-riz-i iftihar oldu
' Arûs-ı şaltanat şevk ü şafâdan nağmezâr oldu ²⁶³⁷
- 2 Meger âgûş-ı iqbâlinde bir zât-ı keremkârîñ
Niğâb açdı Zelihâ-yı vezâret der-kenâr oldu
- 3 Bugün şân-ı vezâretle huzûr-ı şehriyârîden
O zât-ı muhterem hil'ât-ı tîrâz-ı i' tibâr oldu
- 4 Rumûz-ı gayba Râmiz ya' nî' Abdullâh Pâşâ kim
Hayâl-i fikrine esrâr-ı 'âlem âşikâr oldu
- 5 Mişâl-i âfitâb etdi serây-ı şahdan tal'at
Nücümâsâ dü-cânib bendegâna zer-nişâr oldu
- 6 Olursa böyle olsun lâyıq-ı tûğ-ı şehensâhî
Ki zât-ı eşrefi her ma'rifetden mâye-dâr oldu
- 7 O himmet ol mürüvvet ol şehâ ol 'aql-ı dânişver
Şurût-ı âşafî hep meşrebinde şu'le-bâr oldu
- 8 Hudâ devletle rahşân eylesin hürşid-i iqbâliñ
Nitekim günbedi heft-âsumânîñ pâyidâr oldu ²⁶³⁸
- 9 Ezelden gâ'ibâne hû-keş-i ihlâsıdır **Fâzıl**
Du' âsıyla gönül halvet-nişin-i âh u zâr oldu
- 10 Mevâlîd-i selâse neşr edip peygâm-ı târihin
' Aceb Râmiz Efendi bir vezir-i kâmkâr oldu [H 1223] ²⁶³⁹

2634 İÜ-

2635 سزاصدر اصف مصطفای قهرمان کلدی = 1223

2636 B1 159a, İ2 147a, İÜ 176a, MA-, T1-
Tarih-i Kapudan-ı Deryâ-yı Râmiz ' Abdullâh Pâşâ İ2

2637 nağmezâr B1, İÜ: nağmesâz İ2

2638 günbedi B1: kümbeti İ2, İÜ

2639 عجب رامز افندی بر وزیر کامکار اولدی = 1226-3=1223

TÂRİH-İ ŞADÂRET-İ YÛSUF ZİYÂ PÂŞÂ
DER-DEF^c A-İ ŞÂNÎ²⁶⁴⁰

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. - -

I

- [176b] 1 Mesned-i pāk-i şadâret şâhibin buldu yine
 2 Mağdem-i âşaf ile diller küşâd oldu yine
 3 Düşmen-i ikbâli kahr u reşkle şoldu yine
 4 Bendegân-ı devleti şad-şevkle güldü yine
 5 Cümle mest ü şadımânîdir^c aceb n'oldu yine²⁶⁴¹
 6 Bâb-ı a' lâya ziyâ-yı Yüsufî doldu yine

II

- 1 Hazret-i Yüsuf Ziyâ Pâşâ cihân ferzânesi
 2 Zât-ı bi-hemtâsi dîn ü devletiñ bir dânesi
 3 Mülk-i Osmâniyyeniñ ârâyiş-i şâhânesi
 4 Şâhbâz-ı kâdrine lâyıq şadâret lânesi
 5 Ey muķimân-ı du'â-güyân-ı devlet-hânesi
 6 Bâb-ı a' lâya ziyâ-yı Yüsufî doldu yine

III

- 1 Şehr-i İstanbula ol vaķt ü zamâniñ dâveri
 2 Öyle bir demde kudüm etdi Haķ olsun yâveri
 3 Hep cihâni tutmuş iken 'âlemiñ şür u şeri
 4 Şöyle ümmidim hulûsundan zaferdir rehberi
 5 Kıldı dünyâyı münnevver tal'ât-ı nür-âveri
 6 Bâb-ı a' lâya ziyâ-yı Yüsufî doldu yine

IV

- 1 Müjdeler ey bendegân-ı dergeh-i devlet-maķar²⁶⁴²
 2 Lutf-ı Haķla maħv ola âyine-i dilden keder
 3 Tâ-be-key âsib-i dehr-i dündan şekvâ yeter
 4 Şâhibü'l-vaķti firistâd etdi üstâd-ı kader
 5 Dîn ü devlet şu'le-pirâ-yı cihân oldu meger²⁶⁴³
 6 Bâb-ı a' lâya ziyâ-yı Yüsufî doldu yine

V²⁶⁴⁴

- 1 Hamdu-li'llâh halkı şâd etdi kudüm-i âşafî
 2 Revnaķ-ı şadr oldu tekrâren cenâb-ı eşrefi
 3 Ola her kârında tevfiķ-i İlâhî muħtefi

2640 B1 161a, İ2 144a, İÜ 176a, MA-, T1-

Târih-i Şadâret-i Şâniye-i Ziyâ Yüsuf Pâşâ B1; Târih-i Şadâret-i Yüsuf Pâşâ Der-Def^c a-i Şânî İ2

2641 Cümle mest ü şadımânîdir İÜ: Cümle 'âlem şadımânîdir B1; Başka hâlet baĝladı 'âlem İ2

2642 dergeh B1: dergehi İ2, İÜ

2643 Dîn ü devlet şu'le-pirâ-yı cihân oldu meger İ2, İÜ: Kıldı dünyâyı münnevver tal'ât-ı nür-âveri B1

2644 B1-

- 4 Dā'imā mühr-i hümayün ola meşmül-i kefi
5 Tutsun âfâkı ferûh-ı şöhret-i tâb u tefi
6 Bâb-ı a' lâya ziyâ-yı Yüsufî doldu yine

VI

- [177a] 1 Hağ Te' âlâ rağm edip ehl-i niyâziñ âhına
2 Ğaybdan erdi nidâlar dîn ü İslâm şâhına
3 Böyle bir düstür lâzımdır şadâretğâhına
4 **Fâzıl** eski bendedir iğbâl-i ' âlî-câhına
5 ' Arz eder bu tām târiği kerem-dergâhına
6 *Bâb-ı a' lâya ziyâ-yı Yüsufî doldu yine* [H 1224]²⁶⁴⁵

TÂRİĞ-İ ŞADÂRET-İ MEMİŞ PÂŞÂ²⁶⁴⁶

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Felek şimden gerü bir hoşca devrân eylesin peydâ
Şadâretde ziyâ-yı dîn ü devletdir Memiş Pâşâ
2 Nuhûsât-ı Zuhal encâma erdi müjdeler olsun
Kevâkib döndü iğbâl-i su' üdât üstüne hâlâ
3 Meger rûz-nâme-i eyyâma hâtem başdı şah çekdi
Cenâb-ı hâmil-i mühr-i hümayün-ı cihân-ârâ
4 Bi-ğamdi'llâh nefes verdi o düstür-ı kerâmetkâr
Cihândan âteş-i şûr u şeri Hağğ eyledi itfâ
5 Hülûsuyla süyûf -ı ehl-i fetret der-niyâm oldu
Mübârek mağdemiyle hep başıldı fitne vü gavgâ
6 Şalâhıyla şerî' at şaltanat emn ü emân oldu
Selâmetle hayât-ı tâze buldu ' âlem-i dünyâ²⁶⁴⁷
7 Hemîşe sâyesinde halk-ı ' âlem ola âsûde
Muvaffağ eyleye cümle umûrunda anı Mevlâ
8 Şudûra ' arz-ı târiğ eylemek **Fâzıl** rûsûmumdur
Hûşûşâ böyle bir şadr-ı mu' azzam âşaf-ı vâlâ
9 Birin ' add ü birin tarğ et hürûfuñ tām târiğ'in
Ziyâ verdi yegâne şadr-ı vâlâya Memiş Pâşâ [H 1223]²⁶⁴⁸

2645 باب اعلايه ضيا يوسفى طولدى يينه = 1223

2646 B1 157b, İ2 143b, İÜ 177a, MA-, T1-

2647 Oldu İÜ: buldu B1, İ2

2648 = 1223 ض ا ی د ی ا ه د و ی م ش ا ال

TĀRİḤ-İ KĀ'İM-MAKĀM ŞÜDEN-İ MŪSĀ PĀŞĀ²⁶⁴⁹

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

. --- / . --- / . --- / . ---

- 1 Felek şimden gerü bir başka aḥkām eylesin inşā
Şadāret burcuna kâ'ım-makām oldu MŪsā Pāşā
- 2 Nice pāşā ki döndü Bāb-ı 'Ālī Tŭr-ı Sīnāya
Olunca ol mübārek ṭal'at-ı pāki ziyā-baḥşā²⁶⁵⁰
- 3 'Uṭārid-ma'rifet Mirriḥ-saṭvet Müşteri-sīret
Dedi aḥsente-gŭyān münşe'āt-ı ḥulḳuna mā-şā'²⁶⁵¹
- 4 Mü'eyyed eylesin zātñ Hudā iḳbāl ü devletle
Keremkārā' avāṭıf-perverā düstŭr-ı zer-pāşā
- [177b] 5 Benim ol şā'ir-i **Fāzıl** ki kārım medḥ-i a' lādır
Felek olsa daḥi etmem sitāyiş sıfleyi ḥāşā²⁶⁵²
- 6 Yed-i beyzā gibi bir mu'cize bu tām tārīḥim
Kelīm-i şāh olup kâ'ım-makāmide MŪsā Pāşā [H 1222]²⁶⁵³

TĀRİḤ-İ DİĞER DER-DEF' A-İ ŞĀNİYE-İ

MŪŞĀRŪN-İLEYH²⁶⁵⁴

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

. --- / . --- / . --- / . ---

- 1 Yine ruḥsār-ı devlet ḥānde-i şŭkr etdi bu ḥāle
Yine dergāh-ı 'ālī bendegānı ḳandı āmāle
- 2 Meger kim mesned-i kâ'ım-makāmī def' a-i şānī
Cenāb-ı MŪsā Pāşā ile erdi mecd ü iclāle
- 3 Oḳudum Cifr-i Cāmi' de yazılmış ismi şāḥib-vaḳt
Anı ehl-i nŭcŭma ben su'āl etmem ne remmāle
- 4 Zuhŭrunuñ yazılmışdır ki *aḫher MŪsā tārīḥi* [H 1222]²⁶⁵⁵
İşāretdir bu kim şāḥib-zuhŭr oldur bu nev-sāle
- 5 Otuz beş gün firāḳın çekdi āḫir şadra geçmiştir
Mübārek ede Ḥaḳḳ ol mesnedi pāşā-yı ḥoş-fāle

2649 B1 162a, İ2 144b, İÜ 177a, MA 37, T1-
Berāy-ı Tārīḥ-i Kā'ım-Makām B1; Tārīḥ-i Kā'ım-Makām-ı MŪsā Pāşā İ2

2650 ṭal'at-ı B1, İ2, MA: makdem-i İÜ

2651 sīret İÜ: ḥayret B1, İ2, MA / münşe'āt-ı İ2, İÜ, MA: meşiyet B1

2652 Benim B1, İÜ: Menem İ2, MA

2653 کلیم شاه اولوب قائم مقامیده موسی پاشای = 1222

2654 B1 162b, İ2 145b, İÜ 177b, MA 38, T1-

Tārīḥ-i Kā'ım-Makām Şüden-i MŪsā Pāşā Der-Def' a-i Şānī B1; Tārīḥ-i Kā'ım-Makām-ı MŪsā Pāşā Der-Def' a-i Şānī İ2

2655 اظہر موسی = 1222

- 6 Dedim tekrâr ile teşrîfine târîhîni **Fâzıl**
Yine kıldı tecellî Mûsâ Pâşâ bâb-ı iqbâle ²⁶⁵⁶ [H 1222] ²⁶⁵⁷

TÂRİH-İ KÂ'İM-MAKÂM ŞÜDEN-İ TAYYÂR PÂŞÂ ²⁶⁵⁸

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Te'âla'llâh ne ra'nâ luḡfu var feyz-i İllâhîniñ
 Hudâ tevfiḡkine şâhid zuhûru bu berâhîniñ
- 2 Elâ ey-ı Bâb-ı 'Âlî kulları ey ehl-i İslâmbol
 Açıldı tâli'î şad-müjdeler baḡt-ı siyâhîniñ
- 3 Bugün kâ'im-makâmı şadrına mesned-tırâz oldu
 Derûnuñ şadımân etdi ḡavâşş ile sipâhîniñ
- 4 O Maḡmûdu'l-menâkıb Hazret-i Tayyâr Pâşâ kim
 Cenâḡ-ı bâz-ı eşheb sâyebamı bârgâhîniñ
- 5 Yegâne ced-be-ced bir düdmân-ı 'âlem-ârâ kim
 Cihân reşk-âveridir rütbe-i iqbâl ü câhınıñ
- 6 Şadâretde hümâ-yı câhına nisbetle eslâfi
 Hemân şehbâz-ı ḡoş-pervâz ile teşbîhi mâhîniñ
- 7 Belî ḡurşîd olur zâhir şeb-i deycürdan soñra
 Selefle böyledir temşîli ol devlet-penâhîniñ
- 8 Evâmirde nüfuzu şöyle kim rindân olur zâhid
 Ta'lluḡ etse fikri men'ine fi'l-i menâhîniñ
- 9 Zaferle mesnedinde dâ'im et ol âşafı yâ Rab
 Ola pîrâye-baḡşı ḡaşre dek ol şadrgâhîniñ
- [178a] 10 O zâtı ḡaḡ bize ol mesned-i vâlâda gösterdi
 ḡabûl oldu du'âsı **Fâzıl**-ı iqbâl-ḡâhîniñ
- 11 Uçarsa âsumâna şâ'irân ermez bu târîḡe
Sezâ Tayyârdır kâ'im-makâmı bâb-ı şâhîniñ ²⁶⁵⁹ [H 1222] ²⁶⁶⁰

2656 târîhîni Fâzıl İÜ: ecnâs târîḡiñ B1; Fâzıl anıñ târîḡ İ2, MA

2657 ينه فيلدى تجلى موسى پاشاباب اقباله = 1226

2658 B1 155b, İ2 145a, İÜ 177b, MA 36, T1-

Târîḡ-i Kâ'im-Makâm-ı Riḡâb Şüden-i Tayyâr Pâşâ B1, MA; Târîḡ-i Kâ'im-Makâm-ı Tayyâr Pâşâ İ2

2659 kâ'im-makâmı B1, İ2, İÜ: kâ'im-makâm-ı MA

2660 سزا طياردر قائم مقامى باب شاهينك = 1216 (Tayyâr Mahmut Paşa'nın Şaban 1222'de Sadaret Kaymakamı olduḡu bilinmektedir. Fakat tarih mısraı 1216'yı göstermektedir; şifre çözülememiştir. Bununla birlikte şu şekilde düşünmek de mümkündür: "bAb" kelimesinin değeri 5'tir, şâhın kapısındaki ilk kişi kaimmakamdır. 5 rakamına birinci kişiden hareketle 1 eklenirse 1216+6=1222 sonucunu verir.)

**TĀRİḤ-İ SĀL-İ CEDĪD BE-ḲĀ'İM-MAḲĀM
OŞMĀN PĀŞĀ**²⁶⁶¹

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Hoşâ sâl-i cedîdîñ ey hidîv-i meymenet-sâye
Seniñ baht-ı sa' idiñ tâli' -i eyyâma sermâye
- 2 Mücerreb-kerde-i ehl-i dirâyetdir su' üdâtüñ
Ḳudümüñ meymenetdir devlete hem dîn-i a' lâya
- 3 Zuhal dellâl olup eyler nidâ eflâke tenbîhen
Ki naql oldu vekâlet Ḥazret-i ' Oşmân Pâşaya
- 4 O Āşaf-menḳabet düstür-i şâhib-re'y-i şâ'ib kim
Müdârâ şanma teşbih etsem Eflâtün-ı dânyaya
- 5 Müşirân-ı zamâniñ Ḳahramânı Rüstem-i Şanı
Nice dem şavlet-ile verdi dehşet şaff-ı a' dâya
- 6 Ezel-perverde-i nâz u na' im-i mihr-i ' irfândır
Vücüd-ı eşrefi fahriyyedir bu şehri ' uzmâya
- 7 Olur gün gibi zâhir tâli' -i sâli ki yoklanmış
Hele şems-i sa' âdet naql olunsun burc-ı Cevzâya
- 8 Efendim ola nev-sâliñ murâdın üzre ferrûḥ-fâl
Hemân devletle ol bu mesned-i iḳbâle pirâye
- 9 Rüsüm-ı çâkerîdir ' arz-ı târiḥ ü du' â kılmak
Hep eslâf-ı ' izâmından beri bu bâb-ı vâlâya
- 10 Delîl-i meymenetdir **Fâzılâ** bu tām târiḥim
Mübârek sâldir ḳâ' im-maḳâm-ı şadr-ı bâlâya [H 1225]²⁶⁶²

**TĀRİḤ-İ ḲĀ'İM-MAḲĀM-İ ŞEHSÜVĀRZĀDE
ḤAMDULLĀH PĀŞĀ**²⁶⁶³

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

- 1 Hamdu-li'llâh buldu birden hâl-i ' âlem intizâm
Her umûruñ ehline Ḥaḳ kıldı teslim-i zimâm
- 2 Şâhsüvârzâde ' inâyet kâñı Ḥamdullâh Beg
Mesned-i ḳâ' im-maḳâmide şeref-baḥş-ı maḳâm²⁶⁶⁴

2661 B1-, İ2 145b, İÜ 178a, MA-, T1-
Târiḥ-i Ḳâ' im-Maḳâm-ı Oşmân Pâşâ İ2

2662 مبارك سالدر قا عممقام صدر بالايه = 1224

2663 B1 162b, İ2 145a, İÜ 178a, MA 37, T1-

Târiḥ-i Ḳâ' im-Maḳâm Şüden-i Şehsüvârzâde Ḥamdullâh Beg B1; Târiḥ-i Ḳâ' im-Maḳâm-ı Ḥamdullâh Pâşâ İ2, MA

2664 Şâhsüvârzâde B1, İ2, İÜ: Şehsüvârzâde MA

- 3 Böyle el-ḥaḳ ḥānedan-ı ʿālem-ārā-yı ḳadīm
Şadrgāh-ı devlete şāyeste şāhib-iḥtişām
- 4 Böyle vaḳt-i maʿdelet-fermāya lāzım böyle zāt
Pir-i dānā-yı cihān-bīn ü sezā-yı iḥtirām
- 5 Ḥaḳ muḳārin eylesin tevfiḳle her kārını
Tā ki ḥoşnūd olsun andan Ḥaḳ daḫi şāh-ı enām
- [178b] 6 ʿArz-ı tāriḫ eylemek **Fāzıl** rūsüm olmuş baña
Şöyle kim ʿarz etmesem kibr etdi zann eyler ʿizām
- 7 ʿArz-ı tāriḫ ü duʿādır şāʿire gerçi rūsüm
Lākin ehl-i devlete luḫf u mürüvvet resm-i tām
- 8 Esb-i iḳbāl üzre lāyık böyle tāriḫe sezā
Ḥamdu-li'llāh şāh-süväri nās olan kā'im-māḳam ²⁶⁶⁵ [H 1222]²⁶⁶⁶
- TĀRİḤ-İ ḲĀ'İM-MAḲĀM-İ İZNIKİMDLİ ḤALİL PĀŞĀ** ²⁶⁶⁷
Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün
. . . . / / /
- 1 Felekde naḡme-i iḳbāl ile raḳş etdi seyyāre
Meger evc-i saʿādetden ṭulūʿ etdi o mehpāre
- 2 Ḳadīm-ārāyiş-i devlet Ḥalīl Pāşā ki iclālī
Ezelden ṭalʿat-ı gül-çehre-i eyyāma ruḫşāre
- 3 ʿAceb revnaḳ-tırāz-ı Bāb-ı ʿĀlī oldu iḳdāmı
Ki zātı mesned-i ḳā'im-maḳāmide güher-pāre
- 4 ʿAceb bir demde erdi ʿāleme imdād-ı teşriḫi
Gam-ı ḳaḫṭ u ḡalā bay u gedāyı ḳıldı bī-çāre
- 5 Oḳurken ḥasret-i nān-ile yā Ḥannān yā Mennān
Kemāl-i cūʿiden ister Ḥudādan cümle nān-pāre
- 6 Ḥalīlullāh füyüzātıyla erdi āşaf-ı vālā
Ḡidā-baḫş-ı ʿanāşır oldu muḫtācān-ı ḡam-ḫvāra ²⁶⁶⁸
- 7 Ḳudūmuyla Ḥudā bu şehre yağdırdı ḫubūbatı
Cihāt-ı sitteden geldi zehā'ir ḳondu anbāra
- 8 Göründü ṭalʿat-ı nān-ı ʿaziz olmuş iken evvel
Hilālāsā müşārün-bi'l-benān ol zib-i nezzāre
- 9 İlähī dāne taʿdādınca ḳılsın ʿömrünü efzün
Ola zātı maḳām-ı devlete pirāye hemväre

2665 şāh-süväri B1, İ2, İÜ: şeh-süväri MA

2666 حمد الله شاهسوارى ناس اولان قائم مقام = 1222

2667 B1 162a, İ2 144b, İÜ 178b, MA-, T1-
Tāriḫ-i Ḳā'im-Maḳām-ı Ḥalīl Pāşā B1, İ2

2668 Ḡidā İ2, İÜ: Ḡimā B1

- 10 Hurûf-ı mu^ç cem üzre söyledim târihini **Fâzıl**
 Hâlıl Pâşâ vekil-i şadr-ı vâlâ şâh-ı Cemkâra [H 1225]²⁶⁶⁹

TÂRİH-İ KÂ'İM-MAKÂM-I YENİŞEHİRLİ
MUŞTAFÂ PÂŞÂ²⁶⁷⁰

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. - -

- 1 Âferin ey çerh şad-tahsîn ey şâh-ı enâm
 'Aleme hayriyyedir bu vak' a-i 'âlem-nizâm
- 2 Ya^ç nî bir mahdüm-ı hayru'n-nâsı nef^ç -i nâs için
 Kıldı şadr-ı devlet ü iqbâle şâhib-ihtişâm²⁶⁷¹
- 3 Hazret-i kâ'im-makâm ol Muştafâ Beg kim anıñ
 Zât-ı isti^ç dâdına şâyeste her^ç âli-makâm
- 4 Bunda zâhir nür-ı sırr-ı *el-vekilü ke'l-aşıl*²⁶⁷²
 Afitâba mâhdır nâ'ib-menâb-ı vaqt-i şâm
- [179a] 5 Nesl-i pāk-i kâdr-i 'âlî şâhib-i zât-ı zamân
 Her tarafdan zât-ı vâlâsı sezâ-yı ihtirâm²⁶⁷³
- 6 Pür-hüner ferhunde-i 'âlî-güher yektâ-yı dehr
 Mâ-ğaşal ol zât-ı bi-hemtâsı nâdir ve's-selâm
- 7 'Arz-ı târih eyle **Fâzıl** sad-du^ç â-yı hayr ile
 Tâ muvaffâk eyleye Allâh ber-vefķ-ı merâm
- 8 Ne sa^ç âdetdir ki hâtifden nidâ târihine
 Muştafâ Beg şadra oldu müjdeler *kâ'im-makâm* [H 1216]²⁶⁷⁴

TÂRİH-İ KAŞR-İ HÜSEYİN PÂŞÂ²⁶⁷⁵

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

. . . - - / . . . - - / . . . - - / . . . - -

- 1 Oldu bu tarh-ı mu^ç allâsı Hüseyin Pâşanıñ
 Bir cihân-bin ki temâşâya alır âfâķı
- 2 'İzz ü devlet ile dâ'im ola derken **Fâzıl**
 Dedi târihini kim *kaşr-ı behişt-i bâķi* [H 1210]²⁶⁷⁶

2669 ج ش ي ش ي ش پ ي خ = 1225

2670 B1 137a, İ2 144b, İÜ 178b, MA 33, T1-
 Târih-i Kâ'im-Makâm Şüden-i Muştafâ Beg B1; Târih-i Kâ'im-Makâm-ı Rikâb Şüden-i Muştafâ
 Pâşâ İ2, MA

2671 hayru'n-nâsı B1, İ2, İÜ: hayru'n-nâs MA / devlet ü iqbâle B1, İÜ: devlet-i iqbâle İ2, MA;
 ihtişâm İÜ: irtisâm B1, İ2, MA

2672 "Vekil asıl gibidir."

2673 zât-ı İ2, İÜ, MA: zât u B1

2674 مصطفى بك صدره اولدى مزده لر قائممقام = 1210 + 6 (hÀtifen nidÀ=6 yön) =1216

2675 B1 150b, İ2 146b, İÜ 179a, MA 9, T1-
 Târih-i Kâşâne-i Hüseyin Pâşâ B1, İ2, MA

2676 قصر بهشت باقى = 1210

TĀRİH-İ ÇEŞME-İ KAPUDAN HÜSEYİN PĀŞĀ ²⁶⁷⁷

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. - -

- 1 Ol kapudan-ı kerem-inşā Hüseyin Pāşā ki Hakk
Böyle bir hayrātı mevkūf eylemişdir nuṭkuna ²⁶⁷⁸
- 2 Bu muharremde buña **Fāzıl** ne tāriḥ-i ḥāsen
Çeşmeden mā' -i zülālī iç Hüseyin'ın 'aşkına [H 1209] ²⁶⁷⁹

TĀRİH-İ VEZĀRET-İ KAPUDAN HÜSEYİN PĀŞĀ ²⁶⁸⁰

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

. . . - - / . . . - - / . . . - -

- 1 Bu şene dest-i Hüseyin Pāşāya
Teslīm olundu zimām-ı deryā
- 2 Dedi **Fāzıl** göricek ḡayretini
Tām tāriḥi nīzām-ı deryā [H 1206] ²⁶⁸¹

TĀRİH-İ DİVĀN-ĤĀNE ²⁶⁸²

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

. . . - - / . . . - - / . . . - -

- 1 Bu şeref ḥāne-i dīvān-ḥāne
Beyza-i mihr-i ziyā-bār gibi
- 2 Burc-ı iḳbālde bir kevkebdır
Ḥāne-i cāha nigeḥ-dār gibi ²⁶⁸³
- 3 Ḥāzret-i zāt-ı Hüseyin Pāşāya
Gurre-i meşriḳ-ı envār gibi
- 4 Dürc-i sīm içre bir elmās-pāre
Ya şadefde dür-i şehvār gibi ²⁶⁸⁴
- 5 Zīr-i ṭāḳında felek bir bende
Fāzıl-ı zār-ı du' ākār gibi ²⁶⁸⁵ [1206] ²⁶⁸⁶

2677 B1 134b, İ2 146b, İÜ 179a, MA 40, T1-
Tāriḥ-i Çeşme-i Hüseyin Pāşā B1, İ2, MA

2678 Bir İ2, İÜ, MA: her B1

2679 چشمه دن ماء زلالی ایچ حسینک عشقنه = 1209

2680 B1 137b, İ2 146b, İÜ 179a, MA 39, T1-
Tāriḥ-i Hüseyin Pāşā B1; Tāriḥ-i Vezāret-i Hüseyin Pāşā İ2, MA

2681 نظام دریا = 1206

2682 B1 147b, İ2 146b, İÜ 179a, MA 40, T1-

Berāy-ı Serāy-ı Hüseyin Pāşā B1; Dīvān-Ḥāne İ2; Der-Vaşf-ı Dīvān-Ḥāne MA

2683 Ḥāne-i B1, MA: Cāne-i İ2, İÜ

2684 şadefde İ2, İÜ, MA: şadefdir MA

2685 ṭāḳında felek bir bende İ2, İÜ, MA: bāmında felek çākerdir B1

2686 Manzumede tarih beyti yer almamaktadır. Diğer taraftan edisyon kritik yapılan nüshalarda

[179b] **TĀRİH-İ SĀL-İ CEDĪD BE-KETHÜDĀ-YI VĀLĪDE
YŪSUF ĀĠĀ** ²⁶⁸⁷

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Mübârek ola bu sâl-i cedîdiñ ey felek-pāye
Ki her şubhunda şalsın üstüne tevfiķ-i Hâķ sāye
- 2 Muħarrem ğuresiyle maķdem-i nevrüz-ı sultānī
İki tıfl-ı mübârekdir yeñiden doğdu dünyāya ²⁶⁸⁸
- 3 Muħarrem bir ' Arabzāde ' Acemoğlanıdır nevrüz
Meger berdü'l- ' acüz olmuş doğarken bunlara dāye
- 4 ' Aceb sâl-i mübârek gurredir devletli sultānım
Cihāna tal' at-ı ğayru'l-ķudumu verdi pirāye
- 5 Baña lâkin mübârek şöyle bir demde ķudüm etdi
Gönül ser-mest-i ğayret baħt ğufte dest bî-māye
- 6 Efendim sen hemān devlet ile tevfiķ ile sağ ol
Ħudā sâli mübârek eylesin sen zāt-ı vālāya ²⁶⁸⁹
- 7 Alınca her sözünden ħarf-i evvel bül- ' aceb **Fâzıl**
Bu târiħim *zafer-sâlim ne ra' nâ Yūsuf Āġaya* ²⁶⁹⁰ [H 1221] ²⁶⁹¹

**TĀRİH-İ ŞADĀRET-İ YŪSUF ZİYĀ PĀŞĀ
DER-DEF' A-İ ŪLĀ** ²⁶⁹²

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

- 1 Āferin ey kâ 'inātın pâdişāh-ı eşrefi
Şimdi bulduñ mihre lâyıķ bir cenāb-ı āşafi
- 2 Ħazret-i Yūsuf Ziyā Pāşā sipihr-i ma' delet
Tutdu hep kevn ü mekânı şu' le-i tâb u tefi
- 3 Eyledim taşhîh o ķudsiyyü's-şifātı şöyle kim
Bir melekdir âdemî şeklinde olmuş muħtefi

da tarih verilmediği için tarih Sadberk Hanım Müzesi Hüseyin Kocabaş Kitaplığı Türkçe Yazmaları 282'de yer alan nüshadan alınmıştır. I. Abdülhamid'in kızı Esmâ Sultan ile 7 Şevval 1206'da nişanlanan, 5 Cemaziyevvel 1207'de evlenen Küçük Hüseyin Paşa Divanyolu'ndaki bahsi geçen sarayda yaşamıştır.

2687 B1 154a, İ2 157a, İÜ179b, MA 18, T1-
Tarih-i Sâl-i Cedid B1

2688 maķdem-i B1, İ2, MA: tal' at-ı İÜ

2689 sâli İÜ: şâl-i B1, İ2, MA

2690 târiħ-i zafer-sâlim İÜ: târiħim zafer-i sâl İ2, MA; târiħim zafer-i sâli B1

2691 ارى ن ط س = 1221

2692 B1-, İÜ 179b, İ2-, MA-, T1-

- 4 Zîr ü bälâ mâye-dâr-ı hîşşe-i ihsânıdır
Böyle kısmetgâh-ı ebnâ-yı zamân olmuş kefi
- 5 Anda ol himmet o re'y-i şâ'ib ol ğayret ki var
Aşaf İbn-i Berĥayânîñ zâtıdır müstaĥlefi
- 6 Âşafâ **Fâzıl** kuluñ Şehbâda ħalmıñ kârsız
Kârı ancak rûz u şeb ĥayr-ı du'â-yı âşafî
- 7 Kârı bir Allâha ħalmıñ bir cenâb-ı âşafa
Bir elinde 'arz-ı ĥâl ü bir elinde muşĥafı
- 8 Ma' den-i endîşeden târîĥ-i cevher-dâridir
Doldu çeşm-i 'âleme mihr-i zîyâ'-ı Yûsufî [H 1213] ²⁶⁹³

TÂRİĤ-İ KETHÜDÂ-YI ĤAZİNE-ŞÜDEN-İ
MEĤMED EFENDİ ²⁶⁹⁴

Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün

...--/.--./...-

- 1 Söyle ey kilik-i gevheriñ-ġüftâr
Söyle ey genc-i lü'lü'-i şehvâr
- [180a] 2 Doğru söyle bu şübhemî ĥall et
Saña ey ĥâme bir su'âlim var
- 3 Ĥalka n'oldu serây içinde 'aceb
Bu meserret nedir bu ĥoş refâr
- 4 Enderün ehline şafâ-yı derün
Oldu birün-ı ġâyet-i miġdâr
- 5 Farazâ olsa ya'nî bir 'âşık
Kim firâġ içre rûz u şeb ġâm-h'âr
- 6 Balsa ma' şûġu ĥ'âbgâhında
Gece olduġda ĥ'âbdan bîdâr
- 7 Yine olmaz bu mertebe şādân
Eylemez böyle inbisâţ izĥâr ²⁶⁹⁵
- 8 Kendüye girye 'âdet olmuş iken
Ĥandenâk oldu çeĥre-i dil-i zâr
- 9 Bu sürûra sebeb nedir bilmem
Eyle ey ĥâme aşlımı iş'âr
- 10 Ĥayrı **Fâzıl** tecâhülü boş ġo
Saña düşmez bu deñlü istiĥbâr

2693 چ ش ض ی ی ف ی = 1213

2694 B1 165a, İ2-, İÜ 179b, MA-, T1-
Târîĥ Be-Ketġüdâ-yı Ĥazine Seyyid Meĥmed Efendi B1

2695 böyle İÜ: bunca B1

- 11 Böyle peygām-ı nîk mümkin mi
Öyle mechûl merdüm-i huşyâr ²⁶⁹⁶
- 12 Bu neşât u sürûra bâ' iş olan
Şâhib-i himmet ü ' inâyetkâr
- 13 Ol Mehemmed Efendi ' âlî-câh
Ya' nî' hem nesl-i seyyidü'l-ibrâr
- 14 Kethüdâ-yı hazine olduğuna
Şâdimandır gerek şığâr u kibâr
- 15 ' Aklı miftâh-ı genc-i ' irfândır
Her kelâm-ı belîği gevher-bâr
- 16 ²⁶⁹⁷ Hüşyâr u fehîm ü dânişver
Nükte-dân u müsellemlü'l-etvâr
- 17 Ey nesîb ü hasîb ü tıynetî pâk
V'ey nesîl-i sülâle-i muhtâr
- 18 ²⁶⁹⁸ Sensin ol mazhar-ı rızâ-yı Hudâ
Sensin ol mihr-i maţla' -ı envâr
- 18 Sensin ol merd-i şâhib-i temkîn
Kim yanında nesimdir kuhsâr
- 19 Midhatiñde kuşurumu ' afv et
Oldu şab' im elem ile bizâr
- 20 Oldu mir'at-ı tab' u idrâkim
Şâf iken gerd-i gâm ile jengâr
- 21 Bende bir kethüdâ-yı genc-i hüner
İşte miftâh-ı kilk-i gevher-bâr ²⁶⁹⁹
- [180b] 22 Sözlerim pâdişâh-ı mülk-i sühan
Aña ma' nâ bir efser-i zerkâr
- 23 Kadr-i nazmîñ cihân bilir **Fâzıl**
Gül gibi oldu ziver-i destâr
- 24 Sen du' â kııl veliyy-i ni' metiñe
Saña vâcib du' âsı leyl ü nehâr
- 25 Hâkk efendim ede huşul-pezîr
Her ne şalbiñde kâm u maţlâb var
- 26 İki dünyâda ser-firâz olasin
Şıdķ-ı naşş-ı *fe-ni' me ' ukbâ' d-dâr* ²⁷⁰⁰

2696 Öyle İÜ: Ola B1

2697 İÜ-

2698 İÜ-

2699 hüner B:hüsn İÜ

2700 "es-Selâmu aleyküm bimâ sabertüm fe-ni'me ukba'd-dâr: Sabrettiğiniz şeylere karşılık

- 27 Şād kıldıñ hazîne odasını
Oldu nâ-būd âteş-i ekdâr ²⁷⁰¹
- 28 Ben de cevherle söyledim târih
Bâb-ı feyziñ küşâd ola her-bâr [H 1196] ²⁷⁰²

TÂRİH-İ KİŞLA-İ HUMPÂRECİYÂN ²⁷⁰³

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

... - - / ... - - / ... - -

- 1 Bir niğâh eyle bu nev-âşâra
Âferin şâh-ı mekârimkâra
- 2 Hazret-i Şâh Selîm Hân ki odur
Eyleyen dîne meded hemvâre
- 3 ²⁷⁰⁴ Bir lağam kazdı hakîm-i re'yi
Sîne-i düşmen olur biñ pâre ²⁷⁰⁵
- 4 ²⁷⁰⁶ Dil-i a' dâya bırağdı kundağ
'Âkıbet hep tütüşür ol nâra ²⁷⁰⁷
- 5 ²⁷⁰⁸ Hâvf ile rûy-ı 'adû kibriti
Kî fitül aldı yine biçâre ²⁷⁰⁹
- 6 ²⁷¹⁰ İşte humpâreciler ocağı
Dil-i a' dâda açar şad-yâre
- 7 ²⁷¹¹ Şayd için rûh-ı 'adûyu dâ'im
Evc-i a' lâda uçar humpâre ²⁷¹²
- 8 Şanki bir şâ'ika-i âteş-zâ
Ola püsküllü belâ küffâra ²⁷¹³

olmak üzere sizlere selâm ve selâmet. Dünyanın en güzel sonucu budur." Rad/24

2701 odasını B1: ocağıñ İÜ

2702 ب ب ب ف ی ض ش ب = 1196

2703 ARŞ 9, B1 156a, İ2-, İÜ 180b, MA-, T1- / Manzume, B1'de iki beyit tek mısra şeklinde yer almaktadır.

Medhiyye B1; Tarih-i Humbara-Hâne İÜ

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

2704 İÜ-

2705 olur ARŞ: ola B1

2706 B1'de 2. beytin 2. mısraıdır.

2707 hep ütuşür ol ARŞ, İÜ: ة كرس دلسن B1

2708 İÜ-

2709 Hâvf ARŞ: Hark B1 / aldı yine ARŞ: eyledi her B1

2710 B1'de 3. beytin 2. mısraıdır.

2711 B1'de 4. beytin 1. mısraıdır.

2712 'adûyu ARŞ, İÜ: 'adûya B1

2713 âteş-zâ ARŞ, İÜ: âteş-bâr B1

- 9 Leşker-i dîn-i mübîn nuşretine
Dalğılıç oldu melek yek-pâre
- 10 Düşmeniñ başına patlar âğır
Şimdiden ‘azm-i ‘ademdir çäre ²⁷¹⁴
- 11 Serhad-i şıdık u rızâda **Fâzıl**
Yekdir Allâh çağırır hemvâre
- 12 Şu‘le-i ed‘iye-i devletidir
Hâne-pîrâ-yı dil-i âvâre
- 13 ²⁷¹⁵ İşte altın kalemîyle yazılır
Tâm târihi *gümüş humpâre* [H 1208] ²⁷¹⁶

TÂRİH-İ ‘AĞD ²⁷¹⁷

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

...--/...--/...--/...-

- 1 ‘Uzemâ zîveri Feyzullâh Efendi hâlâ
Şıkk-ı şânî ola yâ Rabb ‘azîz-i dâreyn
- 2 Duğter-i pâkini ol Yûsuf Ağâ-yı ‘aşrîñ
Aldı mağdûmuna bâ-sünnet-i şâh-ı kevneyn ²⁷¹⁸
- 3 Gıbta-sâz-ı ‘ulemâ ya‘nî Süleymân Râşid
Şeref-endühte-i nesl-i şerîf-i Haseneyn
- 4 Burc-ı feyz içre kırân etdi kamer Zühre ile
Yümn-i tevfiq-i lañifîñ ola yâ Rab mâbeyn
- 5 Birisi fağr-ı ‘avâm u biri fağr-ı küttâb
Bâreka’llâh zihî nesl-i kibâr-ı tarafeyn
- 6 Ola evlâd ile ensâb ile câvid ü maşûn
Yâver olsun aña ol dâver-i *ķābe ķavseyn*
- 7 Bendesî **Fâzıl**ñ âvâz-ı mübârek-bâdı
Doldu berreyn o hoş âvâze ile hem bağreyn
- 8 Yazdı mağdûmu zevâcına mûnaķķağ târih
‘Ağd-i Feyzullâh ile oldu kırân-ı sa‘deyn [H 1220] ²⁷¹⁹

2714 patlar ARŞ, İÜ: bekler B1 / ‘ademdir çäre ARŞ, İÜ: ‘adem humbera B1

2715 B1-

2716 كمش خمپاره = 1208

2717 B1 141b, İ2-, İÜ 180b, MA-, T1-
Târih-i Diğeri B1

2718 ol B1: o İÜ

2719 ن ی ق ن ی ق ن ی ق ن ی ق ن ی ق = 1220

[181a]

TĀRĪḤ-İ KETHÜDĀ-YI ŞADR-I ‘ĀLĪ ŞÜDEN-İ RĀĠB EFENDİ ²⁷²⁰

Fā‘ ilātün / Fā‘ ilātün / Fā‘ ilātün / Fā‘ ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. - -

- 1 Țal‘ at-ı iķbāli burc-ı devlete bir māhdır
Ĥabbezā māh-ı ziyā-baĥşā-yı ehl-i cāhdır ²⁷²¹
- 2 Ĥazret-i Rāġıb Efendi ketĥüdā-yı salĥanat
Revnaķ-ı aķĥāb-ı devlet zāt-ı ‘ālī-cāhdır
- 3 Lem‘ a-i endiķesi müķkil-küķā-yı memleket
Āşaf-ı dānā gibi şāĥib-dil-i āġāhdır
- 4 Āleme ańdırdı elĥāf-ı zamān-ı Rāġıbı
Maķdemoyle Bāb-ı ‘Ālī bir kerem-derġāhdır
- 5 Ola maĥrūs-ı ĥaĥāyā zātın ey ‘ālī-cenāb
Şöyle kim her dem zāĥiriń Ĥazret-i Allāhdır ²⁷²²
- 6 ‘Arz-ı tārīĥ etdigi bir fāl-i ĥayr u meymenet
Fāzıl-ı dā‘i ĥulūs-ārā-yı nikū-ĥ‘āhdır
- 7 Tāze yol buldum nev-īcād eyledim tārīĥde
Şā‘ irānıń tutduġu hep Őimdi eski rāhdır
- 8 Ĥarf-i evvel ‘add ü şānī tarĥla tārīĥ-i tām
Bābda Rāġıb Efendi ketĥüdā-yı şāhdır [H 1222] ²⁷²³

TĀRĪḤ-İ ĤĪTĀN ²⁷²⁴

Fe‘ ilātün / Fe‘ ilātün / Fe‘ ilātün / Fe‘ ilün

.. - - - / .. - - - / .. - - - / .. - - -

- 1 Genc-i vālā-yı kerem Ĥazret-i Yūsuf Āġā
Ki eder dest-i seĥāsı bize iĥsān-ı mülūk
- 2 ²⁷²⁵ Şöhret-i sābıķa-i Ĥātem-i Ťāyī eyler
Kef-i baĥşāyiķi dīvān-ı keremden maĥkūk
- 3 Ĥalkı şād eyledigi şābit iken dūnyāda
Şād-kām olduġu ‘uķbāda degildir meķkūk

2720 B1 162a, İ2-, İÜ 181a, MA- T1-
Tārīĥ-i Ketĥüdā-yı Şadr-ı ‘Ālī Rāġıb Efendi B1

2721 iķbāli B1: iķbāl-i İÜ

2722 ĥaĥāyā İÜ: ināyet B1

2723 ب ب ه ا ب ف د ك خ ا ش ه ر = 1222

2724 B1 153a, İ2 158a, İÜ 181a, MA 5, T1-

Tārīĥ-i Sūr-ı Ĥitān Be-Maĥdüm-ı Ketĥüdā-yı Mehd-i ‘Ulyā Yūsuf Āġā İ2, MA

2725 B1’de 3. beyittir.

- 4 ²⁷²⁶ Kıldı maḥdüm-ı mu‘ allāsına bir sūr-ı ḥitān
Eyledi ḥalka nişār-ı zer ü sim-i mesbük
- 5 ²⁷²⁷ Şubḥ-ı şādık gibi Şādık Begimiz nūr olsun
Eyleyeye rütbe-i vālāya güneş gibi sülük ²⁷²⁸
- 6 ²⁷²⁹ Bize baḥş eyle İlāhī peder ü maḥdümü
Dāmeninden kefirmiz olmaya yā Rab mefkük
- 7 ²⁷³⁰ Raḥs edip çengī gibi dilber-i ‘ ayyār ḳalem
Şevkle nağmeler etdikce bu ‘ abd-i memlük
- 8 ²⁷³¹ **Fāzılā** ben daḥi aldım ḥaberi sūr-nādan
Ḥaylī dem olmuş iken ḥāne-i ḡamda metrük
- 9 ²⁷³² Zā`idi kesdi ḳalem dedi ḥitāna tāriḥ
Oldu Şādık Bege iḳbālle sünnet mebrük [H 1207] ²⁷³³

TĀRĪḤ-İ VİLĀDET ²⁷³⁴

Mefā‘ ilün / Mefā‘ ilün / Mefā‘ ilün / Mefā‘ ilün

. . . . / / /

- 1 Cihān pīrāyesi ‘ aşrın zıyāsı Yūsuf Āḡā kim
Kibār-ı devlete eyler mekārım-şimesin ta‘ līm
- 2 Umūrunda dem-ā-dem olduğundan maḥzar-ı tevfiḳ
Şavāb üzre kitāb üzre eder her kārını taḥkīm
- 3 Ḥusūşan sünnet-i tezvīc kim cümle sünen üzre
Mübārek sünnet-i ferḥundekār-ı vācibü’t-takdīm
- 4 Meḥemmed Şādık ol ni‘ me’l-ḥalef maḥdüm-ı zī-şānīn
Bi-ḥamdi’llāh zevācīn meymenette eyledi tanzīm
- 5 ‘ Aceb demde ḳırān etdi o mihr ü mäh-ı ensābī
Ki şems-ile ḳamer burc-ı şerefde şāḥib-i taḳvīm ²⁷³⁵
- 6 Ola evlād u ensābıyla efzün ‘ ömr ü iḳbālī
Kibāru’l-vaḳt ḳılsın bende-i dergāhına ta‘ zīm ²⁷³⁶

2726 B1’de 2. beyittir.

2727 B1’de 4, MA’da 5. beyittir.

2728 nūr olsun B1, İÜ: nūr-āver MA

2729 MA’da 6. beyittir.

2730 B1’de 5, MA’da 7. beyittir.

2731 B1’de 6, MA’da 8. beyittir.

2732 B1’de 7, MA’da 9. beyittir.

2733 اولدی صادق بکه اقبال له سنت مبروک = زاعد 1207 = 1220-13

2734 B1 140b, İ2-, İÜ 181a, MA-, T1-

Tārīḥ-i Zifāf-ı Şıḳḳ-ı Şānī İbrāhīm Efendi Be-Maḥdüm-ı Kethüdā-yı Evvel B1

2735 ensābī İÜ: insānī B1

2736 dergāhına B1: dergāha İÜ

- 7 ' Arūs-ı nazmı **Fâzıl** haclegâh-ı fikre çek tâ kim
Ede meşşâta-i hâmem anîñ târihîni terkîm
- 8 Ne fâlû'l-hayr geldi tevriyemle tâm târihîm
Meħemmed Şadka ni' me'l-müşâher nesl-i İbrâhîm [H 1219] ²⁷³⁷

[181b] **TÂRİH-İ FIRIN-I TOP-HÂNE** ²⁷³⁸

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Dîn ü devlet mededi Hâzret-i Sultân Selîm
Zât-ı pâkinde ' ayândır nefes-i Muştafavî
- 2 Peder-i eşref-i firdevs-mekânîñ eşeri
Muhterik olmuş iken eyledi bünyâd-ı kavî
- 3 Dökdü bu kâlebe **Fâzıl** aña târih-i ħâsen
Yandı düşmen-i Yezîdî cânına firmîñ 'alevi [H 1209] ²⁷³⁹

BERÂ-Y-İ İCTİMÂ' -I PENC-İSM GÜFTE-BÜD ²⁷⁴⁰

Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün

...--/...--/...--

- 1 Şâh-ı ' âlem vezîr-i şadr-ârâ
Daħi orduda ketĥüdâ ħâlâ
- 2 Daħi kâ'im-mağâm-i İstanbul
Ketĥüdâ-yı riğâb olan eyzâ ²⁷⁴¹
- 3 Muştafâdır hep ism-i pâkleri
Dîn ü mülke mübârek ede Ĥudâ
- 4 Fâl-i ħayr oldu bu zevât-ı ' izâm
Ola erkân-ı ħamse-i dünyâ
- 5 ' Âlemi tutdu sırr-ı Muştafavî
Müjdeler buldu **Fâzıl**-ı dâñâ [H 1222] ²⁷⁴²

2737 محمد صادقہ نعم المصاهر نسل ابراهيم = 1218

2738 B1-, İ2-, İÜ 181b, MA-, T1-

2739 ياندى دشمن يزىدى جانينه فرنك علوى = 1095. Mısraım ebced değeri nüshada verilen tarihle uyuşmamaktadır.

2740 B1 63b, İ2-, İÜ 181b, MA-, T1-
Tertîb-i Cem'-i İsm B1

2741 İstanbul İÜ: İslâmbol B1

2742 Tarih beyti bulunmamaktadır.

TĀRĪḤ-İ VİLĀDET-İ ‘Ā’İŞE SULTĀN ²⁷⁴³

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

. ---/. ---/. ---/. ---

- 1 ‘İbādu’llāh nesli-Şāh Maḥmūd Ḥān mübārek-bād
Hezārān şükre lāyık ni‘met-i Yezdān mübārek-bād
- 2 Gözün aydın ola ey dīn ü devlet nūr-ı Oşmānī
Ṭulu‘ etdi mişāl-i neyyir-i raḥşān mübārek-bād
- 3 Bi-ḥamdi’llāh ki nesli-Ḥāzret-i Sultān Maḥmūdu
Cihāna kıldı Ḥaḳ ni‘me’l-ḥalef iḥsān mübārek-bād
- 4 Ḥudāvend-i mu‘azzam rūḥ-ı ‘ālem dīde-i İslām
Ḥudāyā ehl-i ‘aşra ol şeh-i devrān mübārek-bād
- 5 ‘Adū hūnuyla ḳansın şöyle şemşir-i ğazākārı
Desin ervāḥ-ı eslāf-ı ‘izām ez-cān mübārek-bād
- 6 Ḥudā zürriyet-i pākiyle ḥandān etsin āfākı
Ḳo yazsın böyle **Fāzıl** ḳulları her ān mübārek-bād
- 7 İcābet-kerde-i şıddıḳ ola bu tām tārīḥim
Cihān-şāha İlāhī ‘Ā’işe Sultān mübārek-bād [H 1224] ²⁷⁴⁴

TĀRĪḤ-İ ZİFĀF-İ DUḤTER-İ KETHÜDĀ-YI VĀLİDE SULTĀN BE-MAḤDÜM-İ ŞİḲḲ-İ ŞĀNİ FEYZULLĀH EFENDİ ²⁷⁴⁵

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

. ---/. ---/. ---/. ---

- 1 Cenāb-ı Yūsuf Āġā kethüdā-yı ümm-i şāhenşāh
Ziyā-baḥş-ı ekābir bü’l-mefāḥir ḳudsiyān-ḥāṭır
- 2 Ḥudā ol mehd-i ‘ulyā Vālide Sultān-ı zī-şānīñ
Hem āġā-yı celīlīñ ‘ömrünü efzūn ede vāfir
- 3 Sa‘ādetlerle evlād-ı ‘izāmīñ kām-yāb etdi
Tenākūḥle tenāsül mā-lezim bir sünnet-i fāḥir
- 4 Muḳaddem eyledi maḥdūmunu tezvīc Şāḍıḳ Beg
Ki şıhrı oldu İbrāḥīm Efendi dāver-i bāhir
- 5 Bu eşnāda zifāf etdi yine ol duḥter-i pākiñ
Ḳırān etdi zemīn rüyunda māh u Zühre-i zāhir
- 6 Teşāhür kıldı Feyzullāh Efendiyle ki maḥdūmu
Müderrişlerden Es-Seyyid Süleymān Rāşid-i māhir

2743 B1-, İ2-, İÜ 181b, MA-, T1-

2744 جهان شاهه الاهى عا نشه سلطان مبارك باد = 1223 (II. Mahmud’un kızıdır.)

2745 B1 141b, İ2-, İÜ-, MA-, T1-

- 7 İki sıhr-ı mükerrerem ikisi de şıkk-ı şānīdir
Vere yümn ü sa' âdet her tarafdan Hâzret-i Kâdir
- 8 Mu' ammer eylesin evlād u ensābiyla Allāhım
Dü-cānibden vere nesl-i mübārek bāṭın u zāhir
- 9 Dü-şıhr-ı ekremiyle zül-cenāheyn-i kemāl olsun
Hümā-yı ṭālī' i tā evc-i rif' atde ola zāhir
- 10 Muḳaddemle mu 'ahḫar dü-zifāfa bu du' ā-tārīḫ
Dedi **Fâzıl** *zifāf-ı dā'im olsun evvel ü āḫir* [H 1209] ²⁷⁴⁶

[182a]

BERĀY-I MİRVAHA-İ SULTĀN SELĪM HĀN NÜVİŞTE-BÜD ²⁷⁴⁷

Mef' ūlū / Mefā' ilū / Mefā' ilū / Fe' ūlün

-. / . - - / . - - / . - -

- 1 Bu mirvaḫa kim her nefesi sīne-küşādır
Āvāre-i imāsi anıñ bād-ı şabādır
- 2 Germāda oḫur āyet-i *berden ve selāmen* ²⁷⁴⁸
Her nefḫası a' zāya feraḫ rūḫa şafādır
- 3 Destinde hevā-dārı olup şāh-ı cihānıñ
Bu mertebesi ğıbṭa-dih-i bāl-i hümādır
- 4 Bulurdu hevāsm şeref-i hıdmet-i şehde
Ḥurşid ü nesim üstüne ḫıkm etse revādır
- 5 Ḥurşid deĝer sāye veren zıll-i İläha
Büs etse eger dest-i hümāyūnu devādır
- 6 Sultān Selīm Hān o Süleymān-ı zamāne
İḫsānı ' araḫ-riz-i ĝama bād-ı hevādır
- 7 A' dāsımı Haḫ bād-ı zafer mirvaḫasıyla
Nā-būd ede kim ḫatre-i ḫöy-ı zu' afādır

DİĞER MİRVAHA ²⁷⁴⁹

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

... - - / ... - - / ... - -

- 1 Ḥabbezā mirvaḫa-i cān-efzā
Ki nefes verdi aña bād-ı şabā
- 2 Şanki bir şūh-ı hevāyi-meşreb
Ki verdi ḫalbe feraḫ rūḫa şafā

2746 زفاف دائم اولسون اول و اخر = 1211-2 dü-zifaf = 1209

2747 B1-, İ2-, İÜ 182a, MA-, T1-

2748 "Kulnâ yâ nâru kûnî berden ve selâmen alâ İbrâhîme. / Ey Ateş! İbrâhîm'e karşı serin ve selâmet ol." Enbiya/69.

2749 B1-, İ2-, İÜ 182a, MA-, T1-

- 3 Şeh-i âfâka dedi şihhat-bād
Dem-i nāzikteri vaqt-i germā
- 4 Rūzgārīn şehi Sultān Selīm
O Süleymān-ı zamān-ı dünyā
- 5 Yel gibi hıdmet-i hākānīde
Şalınır mā-ḥaşalı şubḥ u mesā
- 6 Ne ‘aceb bārid iken eṭvārı
Buldu iqbālī yine bād-ı hevā
- 7 Ede a‘ dāsımı Mevlā berbād
Ber-hevā olmaya yā Rab bu du‘ ā

TĀRİḤ-İ EMİN-İ TERSĀNE-İ MOREVĪ ‘ALĪ EFENDİ ²⁷⁵⁰

Mefā‘ ilün / Fe‘ ilātün / Mefā‘ ilün / Fe‘ ilün

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

- 1 Hoşā ulüvv-i cenāb üzre zāt-ı yek-dāne
Eder mizācına teklīf ṭab‘-ı şāhāne
- 2 ‘Alī Efendi o ‘ālī himem kibār içre
Ki oldu def‘ a-i şānī emīn-i tersāne ²⁷⁵¹
- [182b] 3 Kemīne ḳadrine nisbet nezāre-i baḥreyn
Eder idāre-i berreyn o ‘aql-ı ferzāne
- 4 Gözünde baḥr-i siyāh u sefīd iki ḳatre
O himmet anda ki var ol seḥā mülükāne
- 5 Derün-ı ḥavz-ı emān içre lenger-endāzı
Eder sefīne-i cāh u celālī merdāne
- 6 ‘Adū-yı cāhı olan dārağacına gelsin
Ḥudā hemişe dümen-gir ola her yana
- 7 O bī-bahāne keremkāra Fāzılā tāriḥ
‘Alī Efendi münāsib emīn-i tersāne [H 1223] ²⁷⁵²

TĀRİḤ-İ ÇEŞME-İ ‘ALEMDĀR MUŞTAFĀ PĀŞĀ ²⁷⁵³

Fā‘ ilātün / Fā‘ ilātün / Fā‘ ilātün / Fā‘ ilün

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

- 1 Şadr-ı a‘ zam Muştafā Pāşā-yı ḥayrāt-iktisāb ²⁷⁵⁴
Fī-sebīlī’llāh ne ra‘ nā çeşme bünyād eyledi

2750 B1-, İ2-, İÜ 182a, MA-, T1-

2751 kibār İ2: kibāre İÜ

2752 على افندى مناسب امين ترسانه = 1225-2 bî = 1223

2753 B1 161b, İ2 158b, İÜ 182b, MA-, T1-
Tāriḥ-i Çeşme B1; Tāriḥ-i Çeşme-i Muştafā Pāşā Der-Eyyüb İ2

2754 ḥayrāt-iktisāb B1, İÜ: ḥayrāt-intisāb İ2

- 2 Bu maḥal sükkānī āb-ı raḥmete muḥtāc iken
Teşnegāmı luḥf-ile sīrāb u dil-şād eyledi
- 3 Kaṭresi ta^c dādı üzre Ḥaḫ vere ecr ü şevbā
Çeşme-i iḥsān ile bu semti ābād eyledi
- 4 Bir aḫarsu gibi **Fāzıl** söyledim tārīḫini
Muştafā Pāşā yerinde çeşme icād eyledi [H 1223] ²⁷⁵⁵

**TĀRĪḤ-İ KETHÜDĀ-YI ŞADR-I ‘ĀLĪ ŞÜDEN-İ RĀŞİD
EFENDİ** ²⁷⁵⁶

Mefā‘ İlün / Mefā‘ İlün / Mefā‘ İlün / Mefā‘ İlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Yine mir^c āt-ı Ḥaḫ sûret-nümü-dār-ı maḫāşiddir
Yine şekl-i cemāl āyīne-i irfāna vāriddir
- 2 ‘Arūs-ı dīn ü devlet kılşa lâyıḫ ḥande-i şādī
Ki eltāf-ı Ḥudā meşşāta-i ‘aşra müsā^c iddir
- 3 Bu demler kethüdālık şadrına bir muḥterem geçdi
İşāretdir Ḥudā tevfiḫine ol zāt şāhiddir
- 4 Meḥemmed Rāşid ol şāḥib-himem ol şā’ib-ārā kim
‘İbād-ı dīn ü mülke zāt-ı pāki hep fevā^c iddir
- 5 ‘Aceb merdāne-ğayret ḥüb-şöhret zāt-ı müsteşnā
Vücūd-ı eşrefi pirāye-baḫşā-yı emāciddir
- 6 Mübārekdir ḫudüm-ı meymenet-fırūzu hep nāsa
Ḳalem şükrāneden ehl-i raḫam destinde sāciddir
- 7 Ümīd-i ḥande-i eltāfla diller küşād oldu
Şafādan Bāb-ı ‘Ālī bendegānı Ḥaḫḫa ḥāmiddir
- 8 İlāhī zār olanlar himmetiyle ḥandenāk olsun
Ola günden güne iḫbālī efzūn ‘ömrü zā’ iddir
- [183a] 9 Ola tevfiḫe her encām-ı kārı hem-ḫadem yā Rab
Ki ol zātūn du^c ā-yı devleti hep ḫalka ‘ā’ iddir
- 10 Kibār-ı devlete ‘arz-ı tevārīḫ-i du^c ākārı
Baña ḫaylī zamāndır **Fāzılā** resm-i ‘avā’ iddir
- 11 Ḥurūf-ı sādeden tārīḫini dü-leble vird etdim
Ricālīñ erşedi ol kethüdā-yı şadr Rāşiddir [H 1223] ²⁷⁵⁷

2755 مصطفی پاشا یرنده چشمه ایجاد ایلدی = 1224

2756 B1-, İ2-, İÜ 182b, MA-, T1-

2757 رال ارد اول کدا صدر راددرک = 1221+2 (dü leb) = 1223

TĀRĪḤ-İ KĀDĪ-Yİ EYYŪB ŞÜDEN-İ MAḤMŪD BEG
EFENDĪ²⁷⁵⁸

Müstef' ilün / Müstef' ilün

---/-----

- 1 Maḥmūd Beg ol ni' me'l-ḥalef
Ol zāt-ı memdūḥu'l-ḥiṣāl
Maḥdūm-ı düstür-ı selef
Ol şadr-ı cennet-intikāl
- 2 Maḥrecler oldu muhteşem
Semt-i Ebā Eyyūba hem
Kādī olup ol muhterem
Kılsın muvaffak zū'l-Celāl
- 3 Ey zāde-i şadr-ı güzīn
El-ḥaḳ sezā-yı āferin
Bu gayret ü' azm-i metīn
Sinn-i şebāb içre kemāl
- 4 **Fâzıl** bu hem medḥ ü şenā
Hem ismini eyler edā
Hem tām târiḥdir añā
Kādī- i Maḥmūdu'l-fi'āl[H 1221]²⁷⁵⁹

TĀRĪḤ-İ ODA-İ ḤAZĪNE-İ HŪMĀYŪN²⁷⁶⁰

Mef' ūlü / Mefā' ilü / Mefā' ilü / Fe' ūlün

---./---./---./---

- 1 Bir kerre nigāḥ eyle ki bu nüzhet-i cāndır
Kıl seyr ü temāşā ki oda bāğ-ı cināndır
- 2 Lāyıkdır eger gelse temāşāsına Rıdvān
Mānend-i cinān işte bu Firdevs-i cihāndır
- 3 Zībāyiş ile göz kamaşır seyri ne mümkin
Şan mihr-i cihān-tāb gibi şu' le-feşāndır²⁷⁶¹
- 4 Ra' nālığı bir rütbe ki her bir gül-i taşvīr
Çün 'arız-ı cānāna ter ü ḥöy-çekāndır

2758 B1-, İ2-, İÜ 183a, MA-, T1-

2759 قاضى محمود الفعال = 1221

2760 ARŞ 17, B1 148a, İ2-, İÜ 183a, MA-, T1-

Hüve'l-Feyyāz ARŞ; Tarih-i Donanma-yı Hümâyün B1

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir. Arşiv'deki manzumenin altına Fâzıl'ın yazısıyla şu not düşülmüştür: "Her mışra'ın önünden bir harf alınca işbu mışra' zâhir olur: Bakılmaz şırçaya hiç var iken elmās"

Bu manzume hakkında Çukurlu tarafından bir tanıtım makalesi kaleme alınmıştır. Bk. Talip Çukurlu (2024). "Enderunlu Fâzıl'ın Kaside Nazım Şekliyle Yazdığı Akrostiş Bir Tarih Manzumesi", Uluslararası Filoloji Bengü, 4(2), 76-787.

2761 seyr ARŞ, İÜ: seyr B1

- 5 Her tāk-ı mücellâsı çü mir‘ ât-ı Sikender
Yerden göge dek tâbiş-i envârı revândır
- 6 Her cāya veren böylece ārāyiş ü zînet
Hep sūr-ı hümâyün-ı şehen-şâh-ı zamândır ²⁷⁶²
- [183b] 7 Yâ Rab nice şehzâdeleriyle ola dâ’im
Çün zâtları nūr-ı dil-i ‘ âlemiyândır
- 8 Vâlâ-himem ol Hâzret-i Sultân Selîm Hân
Âfâk zamânında bütün emn ü emândır
- 9 Reşk-âver-i derbân-ı behişt oldu hâzîne
Ey tâlib-i seyrân saña bes bu mekândır
- 10 Yâ şağa yâhūd şola nigâh eyleme zinhâr
Kim bu var iken gayra nazâr ‘ ayn-ı ziyândır
- 11 Nâlişler eder bir iki ‘ aşık-ları vardır
Envâ‘ -ı tekellüfle bu bir tâze cüvândır
- 12 Lâf eyleme **Fâzıl** ki bu ta‘ rife ne hâcet
Mısrâ‘ larının evvelin alınca ‘ ayândır ²⁷⁶³
- 13 Olursa mücevher yaqışır zînete târih
Sūr u fer ile cennet-i şâni-yi cinândır [H 1206] ²⁷⁶⁴

TÂRİH-İ DİĞER ²⁷⁶⁵

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün

-. - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1 Baq serâyın dürlü dürlü naqş-ı nev-icâdına
Bir de baq bu dil-küşâ cāy-ı Neşâtabâdına
- 2 Naqş-ı gün-â-gün ile seyr et hâzîne odasın
Ba‘ d-ez-in baqma ‘ Acem Mânisine Bihzâdına
- 3 Bu nizâm u zînet ü ārāyiş ü revnaq ile
Pek münâsib cennet-i dünyâ denilse adına
- 4 Şevk-i sūr-ı şâh ile parlar yanar âvîzeler
Öyle bir nūr-ı şafâ doğmuş derün-ı şâdına ²⁷⁶⁶
- 5 Şâh-ı ‘ âlem Hâzret-i Sultân Selîm-i kâmurân
Kim vücūd-ı eşrefi bâ‘ iş cihân âbâdına

2762 böylece ARŞ: böyle bir B1; revnaq-ı İÜ

2763 ARŞ’ta yer alan manzumenin sonunda, bu beyti açıklayıcı mahiyette “Bağılmaz şırçaya hiç var iken elmâs” ifadesi yer almaktadır.

2764 ف ي ج ن ث ن ي ج ن ن =1206

2765 B1 148b, İ2-, İÜ 183b, MA-, T1-
Tarih-i Neşâtabâd B1

2766 parlar yanar İÜ: par par yanar B1

- 6 ' Abd-i hâşşî başçukadârı Hüseyñ Āgâ ki ol
Bu ocağın bezl-i himmet eyleyen imdâdına
- 7 Hem teferrücgâhlardan olmasın mı ser-firâz
Böyle zâtın erdi çün dest-i kerem-mu' tâdına²⁷⁶⁷
- 8 Oldu nüzhetgâhlar hayret ile nezzâre-sâz
Beñzedi bu kışşa-i Şîrin ile Ferhâdına
- 9 Bir cüvândır şanki ' uşşâkı huzûrunda oda
Tâze zînetler verip ol kâmet-i şimşâdına
- 10 Yâr-i mümtâzı gören ağıyâra etmez hiç nazâr
Gonceyi seyr eyleyen hârî getirmez yâdına
- 11 Hep mücevher olmalı târih-i zînet **Fâzılâ**
Bağ bu nağş-ı dil-pesende âferin üstâdına [H 1206]²⁷⁶⁸

[184a] **TÂRİH-İ VAQF-I LIHYE-İ ŞERİF-İ NEBEVİ**²⁷⁶⁹

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

-. - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1 Şâhibü'l-hayrât olan ehl-i şalâhın ekmeli
Muştafâ Begzâde-i şulb-i Halîl Pâşâ belî
- 2 Türbe-dâr-ı Hazret-i Hâliddir ol mir-i celâl
Vağf-ı hayrât-ile olsun vâkıf-ı sırr-ı ' Alî
- 3 Lihye-i pâk ü şerîfi bu mağâma vağf edip
Hâğ bu kim şâd oldu rûh-ı Hâcî Bayram-ı Velî
- 4 Lihye-i şâhib-sa' âdetle kulüb-ı zâ' irin
Rüşen oldukça ola âyine-i kalbi celî
- 5 Āl-i Beyt imdâd edip **Fâzıl** dedim târihîni
Lihye-i kudsiyyeden nûr-ı sa' âdet muncelî [H 1223]²⁷⁷⁰

TÂRİH-İ MEKTEB²⁷⁷¹

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

. . . - / . . . - / . . . - / . . -

- 1 ' Aşğ ola Tâhire Kadın ola sa' yi meşkür
Haccdan ' avdet edip kıldı bu hayrı ma' mür

2767 hem İÜ: hep B1

2768 ب ب ق ب ن ق ش پ ن ف ی ن ت ی ن = 1206

2769 B1 159b, İ2 158a, İÜ 184a, MA-, T1-
Târih-i Vağf-ı Lihye-i Şerîfe B1

2770 لحيه قدسيه دن نور سعادت منجلي = 1210+14 (9 imam+ 5 ehl-i beyt) = 1224

2771 B1 156a, İ2 157b, İÜ 184a, MA 37, T1-
Târih-i Mekteb-i Tâhire Kadın B1, İ2, MA

- 2 Ehli ol mîr-i cinân-menzile ‘ Abdurrahmân
Duḡteri ‘ Ā’işe Hânım daḡi olsun maḡfûr ²⁷⁷²
- 3 Rûḡları şād ola hem şâhibetü’l-ḡayrâtı
Dü-cihânda ede bu mekteb ile ḡaḡ mesrûr ²⁷⁷³
- 4 Tıynet-i Tâhireden niyyet-i tâhir görünür
İsmine fi‘li muḡâbıḡ ola yâ Rab me‘cûr
- 5 Ne sa‘âdet bu ki Ḳur‘ân oḡudukça şıbyân
Tâ kıyâmet ola ḡayrât-ile ismi mezkûr
- 6 Tām târiḡhini ezberledi **Fâzıl** eḡfâl
Hâce Tâhire Ḳadınıñ ola mektebi nûr [H 1222] ²⁷⁷⁴

BERĀY-I FİŞKİYYE-İ NEV-İCĀD ²⁷⁷⁵

Fā‘ilâtün / Fā‘ilâtün / Fā‘ilâtün / Fā‘ilün

-. - - / - . - - / - . - - / - . - -

- 1 ḡazret-i Yûsuf Ziyâ Pâşâ ki fıkr-i eşrefi
ḡaḡ olunmuş çeşmesâr-ı mihr ü mâh-ı nûrdan
- 2 Eyledi iḡdâş bu fişkiyye-i cevvali
İstedikce naḡl olur kaşâne-i ma‘mûrdan
- 3 Bâḡçesi âyinesi ol âb-ı pāk ü eḡderi
Bü’l-‘aceb cism-i mürekkeb rize-i billûrdan
- 4 **Fâzılâ** ithâf-ı nev-icâd için âfâka hep
Oldu bu fevvâre câri ḡatır-ı düştûrdan ²⁷⁷⁶

2772 ol B1, İÜ, MA: ola İ2

2773 ola: İ2-

2774 حاجه طاهره قادين اوله مكتبي نور ن = 1222

2775 B1-, İ2-, İÜ 184a, MA-, T1-

2776 Tarih beyti bulunmamaktadır.

TĀRĪḤ-İ VİLĀDET²⁷⁷⁷

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

. . . - - / . . . - - / . . . - - / . . . - -

- [184b] 1 Luṭf-ı Mevlā ile Şeyḫ Aḥmed-i Sa' dī bu gece
Şulb-i pākinden ola müjde bir oğlan doğdu
- 2 Feyz-i envāri ile Ḥazret-i Sa' deddiniñ
Gaybdan geldi cebābir meh-i tābān doğdu
- 3 Māh-ı zi'l-ḥicce şeb-i cum' ada sā' at onda
Şanasın 'āleme ḥurşid-i dirāḫşān doğdu
- 4 'Ömrü efvün ile mevdū' ola ehlu'llāha
Böyle doğan babadan nuṭḫ-ı du' ā-ḥ'ān doğdu
- 5 **Fāzılā** ḥayret ile dondu kalem destimde
Ki tamāmen ola tāriḫi *Süleymān doğdu*²⁷⁷⁸ [H 1220]²⁷⁷⁹

TĀRĪḤ-İ ÇEŞME²⁷⁸⁰

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

. . . - - / . . . - - / . . . - - / . . . - -

- 1 Kıldı bu ḥayrāti cārī vācibü't-ta' zīm için
Rūḥuna Rıdvan-ı Bārī ebr ola tekrim için
- 2 Kātibü's-sırr a' n' İbrāhīm Efendi kim hemān
Ḥaşr-ı 'ömr etdi rızā-yı Ḥālīḫi tetmim için

2777 B1 142b, İ2 157b, İÜ 184a, MA 24, T1-
Tārīḫ-i Vilādet İ2, İÜ, MA; Tārīḫ-i Vilādet-i Süleymān bin Şeyḫ Aḥmed-i Sa' dī B1 142b
Manzume, B1'de 153b'de "Tārīḫ-i Mevlūd-ı Süleymān" başlığıyla bazı farklılıklarla ve 8 beyit
olarak aşağıdaki şekilde de yer almaktadır:

Mürşid-i post-nişin Aḥmed Efendi bu gece
Şulb-i pākinden ola müjde bir oğlan doğdu
Feyz-i envāri ile Ḥazret-i Sa' deddiniñ
Gaybdan geldi cebābir meh-i tābān doğdu
Nişf-ı zilhicce şeb-i cum' ada sā' at onda
Şanasın 'āleme ḥurşid-i dirāḫşān doğdu
Baş ḥalife bulunan Şālīḫ Efendi ḥakkā
Bir ay aḳdem dedi kim kalbime imān doğdu
Bu müzekkerdir ola ismi Süleymān Sālīm
'Aşk ola ḥātırına müjde-i imān doğdu
Hıyn-i vaz'ında daḫi kaseye yazıldı tılsım
Şöyle kim māderi nüş eyledi ol ān doğdu
Ne kerāmet bu ḥavāşş u ne hoş bu nefes
Ebeler parmak aşar müşke ne āsān doğdu
İşte benden bu da bir dürlü kerāmet Fāzıl
Ki tamāmen ola tāriḫi Süleymān doğdu

2778 ḥayret ile dondu kalem İÜ: dondu kalem ḥayret ile B1, İ2, MA

2779 سوليمان دوعدى = 1221

2780 B1 155b, İ2 157a, İÜ 184b, MA 24, T1-
Tārīḫ-i Çeşme-i Merḥūm Kātib-i Sır B1; Tārīḫ-i Çeşme-i İbrāhīm Efendi İ2, MA

- 3 İşte ez-cümle bu nev-çeşme gibi hayrâtını
Kaatre-bâr etdi ‘ itaŝa Kevşer-i Tesnîm için ²⁷⁸¹
- 4 Rûhuna her kaatresi olsun zülâl-i Fâtiha
Faħr-ı ‘ âlem ol cenâb-ı şâhib-i tefhîm için
- 5 Ka^c be hayrâtı bu **Fâzıl** nâsa yaz târihîni
Zemzem âbî ŝûrb ediñ ol rûh-ı İbrâhim için [H 1221] ²⁷⁸²

TÂRİH-İ CÂMÎ‘-İ ŞERİF BE-KAZÂ-YI ÇEHÂRŐENBE DER-LİVÂ-YI BOLU ²⁷⁸³

Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilün

...--/...--/...--/...-

- 1 Őâhibü’l-hayr u kerem Hażret-i ‘ Abdurrahmân
Rûm Begzâde bu nev-ma^c bedi kıldı bünyâd ²⁷⁸⁴
- 2 *Men benâ* nuţkunu gûş eyledi câmi^c yaptı²⁷⁸⁵
Hayr-ı a^c mâle muvaffaқdır o mir-i zi-şân
- 3 Bu Çehârŝenbe każâsı Bolu sancağında
Oldu bu câmi^c ile fâ’ik-i şehr ü büldân ²⁷⁸⁶
- 4 Mağfîret bulsun İlâhî dilerim bânîsi
Ĥams-evkât-ı mübârekde oқunduқca ezân
- 5 **Fâzılâ** hayr-du‘ â oldu bu târih-i tamâm
Behce-i raĥmet ola câmi^c-i ‘ Abdurrahmân ²⁷⁸⁷ [H 1224] ²⁷⁸⁸

MERŞİYE BERÂY-I ‘ÂZİM-İ DERĜÂH-I HAĞ ĤUDÂVENDĜAR-I ESBÂĞ SULTÂN SELİM-İ ŐALİŐ ²⁷⁸⁹

Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilün

...--/...--/...--/...-

- 1 Felegiñ kubbe-i firûzesi virân olsun
‘ Âlemiñ enfüs ü âfâķı perişân olsun

2781 Kevşer-i Tesnîm İ2, İÜ, MA: Kevşer ü Tesnîm B1

2782 زمزم أبى شرب ايدك اول روح ابراهيم ايچون = 1224-3= 1221

2783 B1 159b, İ2 157a, İÜ 184b, MA-, T1-

Târih-i Câmi^c-i Őerîf B1; Târih-i Câmi^c-i Őerîf Be-Każâ-yı Çehârŝenbe Der-Sancağ-ı Bolu İ2

2784 nev: İ2-

2785 من بنى مسجداً لله بنى الله له بيتاً فى الجنة “Men benâ mesciden li’llâhi Allâhu benâ lehü beyten fi’l-cenneti / Kim Allah için bir mescid inşa ederse Allah ona cennette köşk bina eder. (Hadis)” Müslîm, Sahîh, c.XIV, s.250, no:5298; Tirmizî, Sünen, c.II, s.135, no:319; Ahmed ibn-i Hanbel, Müsned, c.I, s.70, no:506.

2786 büldân B1, İ2: vildân İÜ

2787 tamâm B1, İÜ: tām İ2

2788 بهجهء رحمت اوله جامع عبد الرحمن = 1224

2789 B1-, İ2 160a, İÜ 184b, MA 39, T1-

Merşiye Berây-i ‘Âzim-i DerĜâh-i Hağ ĤudâvendĜar-ı Esbağ Sultân Selîm Ĥân ‘ Aleyhi Raĥmeti’l-Mennân MA

- [185a] 2 Felegiñ çerhi kırılısın nefes-i ahımdan
Pâre pâre dökülüp hâkle yeksân olsun
- 3 Felegiñ sâbit ü seyyâreleri ba' de'l-yevm
Rîze rîze saçılıp rig-i beyâbân olsun
- 4 ²⁷⁹⁰ Felegiñ çâk ola nüh-atlas-ı minâ-fâmı
Lîme lîme dağılıp ' âleme rîzân olsun
- 5 ²⁷⁹¹ Doğmasın bir daği hurşid ile mâhı felegiñ
Mâh u sâli şeb ü rûzu bize pinhân olsun
- 6 Kılmasın devr-i felek bir daği icrâ-yı fuşûl
Ne bahâr u ne hâzân u ne zemistân olsun ²⁷⁹²
- 7 Düşmeye şebnem-i ter esmeye hoş-bâd-ı seher
Ne gül-i tâze ne bülbül ne gülistân olsun ²⁷⁹³
- 8 ²⁷⁹⁴ Hep ' aqîm ola mevalîd-i şelâş-ı ' âlem
Ne nebât ola ne ma' den ne de hayvân olsun
- 9 ²⁷⁹⁵ Hâkini bâda verip nârını versin âba
Kuvvet-i çâr-' anâşır daği buflân olsun
- 10 Ey felek ey felek ey çerh-i sitemkâr yeter
Ruz-ı maşşer görelim ' âleme divân olsun
- 11 ' Âlemiñ rûhu olan şâha ki kıydiñ zâlim
Nice şimden gerü ' âlem nice devrân olsun
- 12 Nice mağrûr ola ikbâline dünyâda kişi
Tutalım taht-ı cihân üzre Süleymân olsun
- 13 ' Âlemiñ işte Süleymânı Selîm Hân-ı şehid
Taht-ı mülkü dilerim bağçe-i Rıdvân olsun
- 14 Öyle dâna-yı fehîm öyle himemkâr u halîm
Her ma' ârifde kemâl-âver-i itkân olsun
- 15 Hüsni ahlâkla ol hüsni cemâl-i tal' at
Böyle kâbil mi ' aceb bir daği insân olsun
- 16 Nice hayrât u eşer eyledi icâd u binâ
Hıdmeti nezd-i Hudâ mücib-i gufrân olsun
- 17 Kıldı tertîb-i ' asâkir daği ta' lîm-i cihâd
Gâz'ler zümresine şâh-ı şehidân olsun
- 18 Ol kadar ancak olur gayret-i dîn ü devlet
Sa' y-i meşkûru kabûl-âver-i Yezdân olsun

2790 İZ, MA-

2791 İZ, MA-

2792 hâzân İÜ: harîf İZ

2793 gül-i MA: gülü İZ, İÜ

2794 İZ, MA-

2795 İZ, MA-

- 19 ' Āķıbet zāhir olur vācib olan k̄ānūnu
Bililir ķadr-i ' abā mevsim-i bārān olsun
- 20 Āh ol mihr-i cihān-tāba kūsūf ermiş iken
Mā-ḥaşal istedi ' ālem yine raḥşān olsun
- 21 ²⁷⁹⁶ Giderek kıldı bu tertībi bahāne cūhelā
İstedi her birisi Rüsteme aķrān olsun
- 22 ²⁷⁹⁷ Der-^ç aķab erdi Ebā-Müslim-i vaķt imdāda
Āferīn himmetine yāveri Yezdān olsun
- 23 ²⁷⁹⁸ Hāzret-i Muştafā Pāşā-yı mededkār-ı ğayūr
Ḥaşre dek ' āleme devletle nigeḥ-dār olsun
- 24 ²⁷⁹⁹ Kāhramān-kevkebe şāḥib-mi 'e faḥrū'l-vūzerā
Cümle a' dāları ķoçbaşına ķurbān olsun
- 25 ²⁸⁰⁰ ' Aşķ ola ğayretine mihre kūsūf ermiş iken
İstedi himmet-i vālāsı ki raḥşān olsun
- 26 ²⁸⁰¹ O murād etdi ķader oldu muḥālif ammā
Sa^ç y-ile def -i ķazāya nice imkān olsun ²⁸⁰²
- 27 ²⁸⁰³ Niyyet-i ḥayr ile ol āşaf-ı vālā-me 'cūr
Dü-cihān içre o niyyet ile zī-şān olsun
- 28 Kim bilir taḥta bedel āh ola tābūt-ı fenā
Şāh-ı mazlūm ' adem iķlīmine sultān olsun
- 29 On sekiz sāl sekiz māḥ meger müddet-i mülk
Va^ç de geldikde ne ķābil daḥi meydān olsun
- 30 Allāh Allāh nice ḥurşid-i cihān-tāb-ı zamān
Bir avuç ḥāke girip ser-be-giribān olsun
- [185b] 31 Çār-deh māḥ oturup kūşe-i ğamda maḥlū^ç
' Āķıbet böyle telef-kerde-i dūnān olsun
- 32 Bir alay kāfir-i bī-dīn edip ol şāha hücūm
Tā ki ol mehlekeden ' adne şitābān olsun
- 33 Bir sürü kelb-i ' aķūr etdi o şire ḥamle
Her biri nār-ı cehennem ile büryān olsun
- 34 La^ç net olsun ten ü ervāḥına mel^ç unānıñ
Ebedī ḥāneleri düzaḥ-ı nīrān olsun

2796 İ2, MA-

2797 İ2, MA-

2798 İ2, MA-

2799 İ2, MA-

2800 İ2, MA-

2801 İ2 ve MA'da 18. beyittir.

2802 O İÜ: Hep İ2, MA / Sa^ç y-ile İ2, MA: N'eylesin İÜ

2803 İ2, MA-

- 35 Āh ol cism-i şerîf ol ten-i pâlûze-mişâl
Ne revâ çarb-ı edânî ile lerzân olsun
- 36 Kimseye öf dememiş iken o nâzende ‘azîz
Ne belâ şadme-i a‘ dâ ile nâlân olsun ²⁸⁰⁴
- 37 Yalınız nâle-keşi ümmet-i İslâm degil
Kim umar millet-i Tersâ daği giryân olsun
- 38 Ağlasın maşşere dek hûn-ile çeşm-i ‘âlem
Heft-deryâ-yı cihân hasret ile kıan olsun
- 39 Yağdı hep şâ‘ ikalar bād-ı maşar bir müddet
Mâtem-i dehre bu yetmez mi ki bürhân olsun
- 40 Dedi merşiyyesini hâş çerâği **Fâzıl**
Tâ-be-maşşer sebeb-i rahmet ü ğufrân olsun
- 41 ²⁸⁰⁵ Çünki tekrâr ile hân olmadı bu fânide
Dilerim dâr-ı beķâ tahtına hâķân olsun ²⁸⁰⁶
- 42 ²⁸⁰⁷ Nûr ile merķad-i pâkinde o yatdıķca hemân
Hâzret-i Pâdişehiñ ‘ömrü firâvân olsun

TÂRİH-İ VEFÂT-I MUŞTAFÂ EFENDİ ²⁸⁰⁸*Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün*

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 O merhûm Muştafâ Hamdî Efendi mîr-i müsteşnâ
Şebâb eyyâmı oldu ‘âzîm-i dâr-ı bekâ yâ Rab ²⁸⁰⁹
- 2 Cihânda çünki kâma doymadı sen bārî ihsân et
Aña bağ-ı cinân âsâyişin rüz-ı cezâ yâ Rab ²⁸¹⁰
- 3 O rahmetler ile yatdıķca sen ensâbına baħş et
Bu firķat derdine bir şabr u tākāt dâ‘imâ yâ Rab
- 4 Cemâ‘atle du‘â-yı hayr-ı târiħin dedi **Fâzıl**
Şefî‘-i ħamdi olsun ol Cenâb-ı Muştafâ yâ Rab [H 1210] ²⁸¹¹

2804 Kimseye İÜ, MA: Kimseden İ2

2805 İ2-

2806 dâr-ı İÜ, MA: taht-ı İ2

2807 İ2-

2808 B1 163a, İ2 162a, İÜ 185b, MA 25, T1-
Târiħ B1; Târiħ-i Vefât-ı Muştafâ Beg İ2, MA

2809 Şebâb İ2, İÜ, MA: Şitâ B1

2810 Cihânda MA: Cihândan B1, İ2, İÜ

2811 شفيع حمدى اولسون اول جناب مصطفى يا رب = 1210

**TĀRĪḤ-İ VEFĀT-İ ḤASAN BEG BİRĀDER-İ NĀZİM-İ
DĪVĀN-İ BELĀGAT-UNVĀN** ²⁸¹²

Müfte^çilün / Fā^çilün / Müfte^çilün / Fā^çilün

- . . - / - . - / - . . - / - . -

- 1 Rūḥ-ı Ḥasan Mīr āh kıldı firāḳ-ı beden
Yā Rab ola meskeni ğarḳa-i bāĝ-ı ^ç Aden
- 2 Yā Rab ola rūḥuna sidre-i raḥmet maḳar
Ola ten-i pākine sündüs-i cennet kefen
- 3 Müddet-i ^ç ömr-i ^ç azīz cümle yigirmi sekiz
Āh bu ^ç azīmet ne tüz kāma henüz ermeden ²⁸¹³
- [186a] 4 Oldu serāydan hemān şavb-ı cināna çerāĝ
Rūḥuna timār ola maĝfired-i zū'l-Minen
- 5 **Fāzıl** o zāt-ı ḥasen çünki *aḫīke* ^ç an-eb ²⁸¹⁴
Yazsaña tārīḫini *māte aḫī el-Ḥasan* ²⁸¹⁵ [H 1201] ²⁸¹⁶

TĀRĪḤ-İ VEFĀT-İ RĪF^ç AT ^ç ALĪ BEG ²⁸¹⁷

Fe^çilātün / Fe^çilātün / Fe^çilātün / Fe^çilün

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

- 1 Āh o gül-ğonce ciger pāresi Rif^ç at ^ç Alī Beg
Ola yā Rabb cinān içre ğarīḳ-ı raḥmet ²⁸¹⁸
- 2 Ğoncedir kim ced-i a^ç lāsı Gül Aḫmed Pāşā
Ced-be-ced ğonce-i gülberg-i nihāl-i devlet ²⁸¹⁹
- 3 Cedde-i ^ç āliyetü'ş-şānı da Ḥānım Sultān
Ḥībetü'llāh ile mevsüme-tırāz-ı ^ç işmet
- 4 Ya^ç nī ol mīr-i ğirān-māye henüz ğonce iken
Oldu pejmürde-i tārāc-ı ḥazān-ı ḥasret
- 5 Mā-ḥaşal zātı yigirmi iki yaşında iken
İrci^ç i emri ile kıldı cihāndan rıḫlet ²⁸²⁰

2812 B1 163a, İ2 162a, İÜ 185b, MA 26, T1-
Tārīḫ-i Seng B1; Tārīḫ-i Vefāt-ı Birāder-i Şāḫib-i Dīvān Ḥasan Mīr İ2; Tārīḫ-i Vefāt-ı Birāder-i
Şāḫib-i Dīvān Ḥasan Beg MA

2813 ^ç azīz B1, İÜ, MA: ^ç azīzi İ2

2814 aḫīke ^ç an-eb B1, İ2, İÜ: aḫun ^ç an-eb MA / “Babadan kardeşin.”

2815 “Kardeşim Hasan vefat etti.”

2816 مات اخي الحسن = 1201

2817 B1 162b, İ2 162b, İÜ 186a, MA 26, T1-
Tārīḫ-i Vefāt-ı Rif^ç at ^ç Alī Mīr İ2

2818 ^ç Alī Beg B1, İÜ, MA: ^ç Alī Mīr İ2

2819 Gülberg-i B1, İ2, MA: gülzār-ı İÜ

2820 emri ile B1, İ2, MA: da^ç vetine İÜ

- 6 Çünki kām almadı bu fānī olan dünyāda
Vere Hāq rūhuna ʿuqbāda beḳā-yı cennet ²⁸²¹
- 7 Dedi bir fātiḫa-i ḫayr ile **Fāzıl** tāriḫ
ʿAlī Beg ʿazm-i cinān eyledi buldu rifʿat [H 1211] ²⁸²²

TĀRĪḤ-İ VEFĀT-İ RE'İSÜ'L-KÜTTĀB RĀŞİD EFENDİ ²⁸²³

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

-. - - / -. - - / -. -

- 1 Revnaḳ-efzā-yı riyāset āh āh
Ol Meḫmed Rāşid ol ʿirfān-sirişt ²⁸²⁴
- 2 ʿĀleme bir mātem oldu rıḫleti
Var mı çāre böyle imiş ser-nüvişt ²⁸²⁵
- 3 Rūhuna yāhū oḳu bir Fātiḫa
Nevbetiñ bulsa gerek her ḫüb u zişt
- 4 Fevt olunca evsaṭ-ı māh-ı sıyām
Hem-ḳudüm-ı mevsim-i ürdiḫbehişt ²⁸²⁶
- 5 Fāl-i cennet olduğundan **Fāzılā**
Söyledim tāriḫini *Rāşid behişt* ²⁸²⁷ [H 1212] ²⁸²⁸

TĀRĪḤ-İ VEFĀT-İ MELEK PĀŞĀ ²⁸²⁹

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Bu ol düstür-ı vālā şadr-ı esbaḳ zāt-ı bī-hemtā
Meḫmed-nām ol pīr-i münevver ol Melek Pāşā
- 2 Meleklerle hümā-yı rūḫu pervāz etdi eflāke
Belī rüy-ı zemīn üzre beşerde ḳopdu vāveylā
- [186b] 3 ²⁸³⁰ Hem-āḡüş oldu āḫir zevcesi Sulṭān Zeyneble
Cihānda ʿālem-i berzaḫda hem de cennet-i ʿulyā

2821 dünyāda B1, İ2, MA: dünyādan İÜ

2822 علی بك عزم جنان ایلدی بولدی رفعت = 1210+1 fatiha=1211

2823 B1 163a, İ2 161a, İÜ 186a, MA 27, T1-
Tāriḫ-i Diğer B1; Tāriḫ-i Vefāt-ı Rāşid Efendi İ2, MA

2824 efzā-yı İ2, İÜ, MA: ārā-yı B1

2825 Var mı çāre İ2, İÜ, MA: Çāre var mı B1

2826 hem İ2, İÜ, MA: her B1

2827 olduğundan B1, İÜi İ2: olduğuna MA

2828 راشد بهشت = 1212

2829 B1 143a, İ2 161a, İÜ 186a, MA 27, T1-

Tāriḫ-i Vefāt-ı Şadr-ı Esbaḳ Melek Meḫmed Pāşā B1; Tāriḫ-i Vefāt-ı Melek Meḫmed Pāşā İ2, MA

2830 MA-

- 4 Melekler zîr-i hâke yatdığım bilmez idim evvel
Bu cism-i pür-zîyâyı görmeyince hâkde hâlâ
- 5 Sa'îd-i dü-serây olsun diyelim rûhuna rahmet
Aña dünyâ veren Allâh versin devlet-i 'uqbâ
- 6 Rızâ 'u'llâh için bir Fâtiha yâhû *mi-şev-gâfil* ²⁸³¹
Hemân ma' lûmuñ olsun ne melek qor ne beşer dünyâ ²⁸³²
- 7 Dedi menkûtle târihîni hep qudsiyân **Fâzıl**
Türâb oldu Mehemmed 'aşkına bende Melek Pâşâ [H 1216] ²⁸³³

TÂRİH-İ VEFÂT-I MEHMET BEG ²⁸³⁴

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Fe'ülün

. - - - / . - - - / . - -

- 1 Mehemmed Mîr-i Mekkîniñ dirîgâ
Bu bir nev-ğonce-i rûh-ı revânı
- 2 Henüz açılmadan gül-bergi şoldu
Ne puhte qor ne hâmi dehr-i fânî ²⁸³⁵
- 3 Dedi bir bî-bahâ târih **Fâzıl**
Mehemmed Beg reşid cennet fidanı [H 1218] ²⁸³⁶

TÂRİH-İ VEFÂT-I AĦMED EFENDİ ²⁸³⁷

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Fe'ülün

. - - - / . - - - / . - -

- 1 Gönül verme bu bir dâr-ı fenâdır
Cihâna i' timâd etmek haţâdır
- 2 Oqu bir Fâtiha bu 'abd-i zâra
Ki ancak bâkî zât-ı Kibriyâdır
- 3 İmâm-ı Müslimîn Es-seyyid AĦmed
İkâmet-sâz-ı mihrâb-ı beğâdır
- 4 Dedim menkûtle târihî **Fâzıl** ²⁸³⁸
Bu beytim mücib-i hayr-ı du'âdır

2831 “Gafil olma!”

2832 melek İ2, İÜ, MA: felek B1 /dünyâ İ2, İÜ, MA: dünyâya B1

2833 ش پ ن ب ن ق ش ی ب ت = 1216

2834 B1 144a, İ2 162 b, İÜ 186b, MA-, T1-

Târih-i Vefât-ı Maĥdûm Meĥmed Mîr-i Mekkî B1; Vefât-ı Meĥmed Mîr İ2

2835 gül-bergi İ2, İÜ: gül-berg B1

2836 محمد بك رشد جنت فدانی = 1226 baha, ba(2), he(5) elif (1) harfleri düşüldüğünde = 1218

2837 B1 163b, İ2 162a, İÜ 186b, MA-, T1-

Târih-i Diğer B1

2838 Dedim B1, İÜ: Dedi İ2 (İ2'de “Fâzıl” kelimesinin yazıldığı yer boş bırakılmıştır)

- 5 İmâm-ı Hâcî Hüsrev Seyyid Aḥmed
Hep aşḥâb-ı cinâna muḳtedâdır [H 1220]²⁸³⁹

TÂRİḤ-İ VEFÂT-I ḲAYIŞBACAḲ²⁸⁴⁰

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

-. - - / -. - - / -. - -

- 1 Merḥûm İsmâ'îl ol ḲayışbacaḲ
Çekdi bu dünyâ-yı fâniden ayaḲ
- 2 Daltaban Firdevse cân atdı hemân
Pâydaş olsun aña ğufrân-ı ḤaḲ²⁸⁴¹
- 3 Kimse bu fânide ḳalmaz pâyidâr
Sen de sulṫânım ayaḡ altına baḲ²⁸⁴²
- [187a] 4 Rûhuna her kim oḳursa Fâtîha
Mağfiret olsun aña *mâ-ḳad sebak*²⁸⁴³
- 5 Nâsa **Fâzıl** söyledim târiḫini
Cennete başdı ḳadem ḲayışbacaḲ [H 1221]²⁸⁴⁴

MERŞİYE BERÂY-I ŞEHÂDET-İ DERVİŞ MUŞTAFÂ²⁸⁴⁵

Mef' ulü / Mefâ' ilü / Mefâ' ilü / Fe' ulün

-. - / .-. - / .-. - / .-. -

- 1 Merḥûm Revânîci Dede Muştafâ yâ Rab
Ḥalvetgeh-i ḫazretde ola şâd revânî²⁸⁴⁶
- 2 Tevhîdde Allâh diyü âl âl oldu
İnledi Ḥüseyn ü Ḥasanîñ rûḫ-ı revânî²⁸⁴⁷
- 3 Bir pâre bedîd oldu yüzünde dem-i rîḫlet
Ḳanlar şaçaraḲ âḫirete uçdu revânî²⁸⁴⁸

2839 ج خ ی ب ب ج ن ن ق ت = 1220

2840 B1 162a, İ2 163a, İÜ 186b, MA-, T1-
Târiḫ-i Merḥûm ḲayışbacaḲ B1

2841 Pâydaş B1, İÜ: Pâye-dâş İ2

2842 ayaḡ B1, İÜ: ayaḲ İ2

2843 كَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ مَا قَدْ سَبَقَ وَقَدْ آتَيْنَاكَ مِنْ لَدُنَّا ذِكْرًا “Kezâlike nakussu aleyke min-enbâi mâ kad sebak ve kad âteynâke min ledunnâ zikrâ / İşte böylece geçmiştekilerin haberlerinden bir kısmını sana anlatıyoruz. Kuşkusuz sana katımızdan bir zikir (Kur’an) verdik.” Taha/99

2844 جنته بصدى قدم قايش بحق = 1224-3= 1221

2845 B1 143b, İ2 163a, İÜ 187a, MA-, T1-
Târiḫ-i Vefât-ı Revânîci Dede B1; Târiḫ-i Vefât-ı Dervîş Muştafâ İ2

2846 Merḥûm İ2, İÜ: Raḫmetli B1

2847 rûḫ-ı İÜ: ḫûn-ı B1: şâd-ı İ2

2848 yüzünde İÜ: yüzünden B1; bundan İ2 / şaçaraḲ İÜ: dökerek B1, İ2 / uçdu İÜ: kıldı B1, İ2

- 4²⁸⁴⁹ Cān tatlı değil zā'ika-i 'aşkı duyaña
Bu acı ölüm 'aşığa bir tepsi revānī
- 5 Ey çerh-i çep-endāz be-ç uşşāk sitem-beş
Z'in cünbiş-i nā-rāst tu be'gzer ki revānī²⁸⁵⁰
- 6 Kevşerde koma ey Dede bu **Fāzılı** teşne
Yarın saña açdıķda 'Alī şād-ı revānī [H 1206]²⁸⁵¹

TĀRĪḤ-İ VEFĀT-I NEŞ'ET EFENDİ²⁸⁵²

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Himmeti hāzır ola Neş'et-i huld-ārāmın
Nāgehān eyledi bu dār-ı fenādan rihlet
- 2 'Aşķ ile neş'e bulup hāzrete cān atdığına
Yazdı **Fāzıl** belī tārīhini 'aşıķ Neş'et [H 1222]²⁸⁵³

TĀRĪḤ-İ VEFĀT-I FIRṬINA ḲAPUDAN²⁸⁵⁴

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Fırṭına El-Hācc Aḥmed Ḳapudan kim nāgehān
Fülk-i rūḥu bādbān açdı muḥit-i cennete
- 2 Süy-ı Haḳdan çün işāret ḳaldırıp gösterdiler
Ol dağı yelken-kürek cān atdı semt-i da'vete²⁸⁵⁵
- 3 Kām alıp bu rüzgārın doydu germ ü serdine
Lenger-endāz oldu bu sāhil-serāy-ı hāzrete
- 4 Fātihā Allāh için yāhū ki bu limanda
Cümlemiz bir gün ola yatsaķ gerek bu nevbete
- 5 V'ey dedim **Fāzıl** mi'āt-ile yazıp tārīhini
Fırṭına El-Hāc Ḳapudan daldı ḳa'r-ı raḥmete [H 1216/1801]²⁸⁵⁶

2849 B1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

2850 cünbiş-i nā-rāst tu İÜ: cünbiş-i nā-rāst ki B1; cünbiş ü nā-rāst İ2. "Ey hilekar Felek! Aşıklara bu kadar eziyet yetişir. Doğru olmayan tavırlarından geç ki (her şey yolunda) ak(ıp git)sin."

2851 Bu manzumenin başlığında "tarih" olduğuna dair bir işaret ve tarih düşürülen beyit bulunmamaktadır. Tarih manzumeleri arasında yer alan bu manzumenin sonuna sadece İ2 nüshasında 1206 tarihi yazılmıştır.

2852 B1 143b, İ2 161b, İÜ 187a, MA 47, T1-

2853 عاشق نشأت = 1222

2854 B1 142b, İ2 163b, İÜ 187a, MA 48, T1-

2855 Ol dağı B1, İÜ, MA: Oldu İ2

2856 وى =16, mi'āt = 200, bin söylenmemiş =1216

Kaynaklarda, kendisinin 23 Aralık 1773'te gemiden düşerek boğulduğu bilgisi yer almaktadır.

TĀRĪḤ-İ VEFĀT-I SER-HALĪFE-İ KALEM-İ RŪZ-
NĀMÇE EMİN EFENDİ²⁸⁵⁷

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

. ---/. ---/. ---/. ---

- [187b] 1 Felek bir ehl-i Haq şāhib-hüner zātı helāk etdi
Dirigā dīde-i ebnā-yı 'aşrı giryenāk etdi²⁸⁵⁸
- 2 Mehemmed-nām Emīn rŭz-nāmçe-i şābık ki 'irfanla
Vüçuduñ zāhır ü bāṭın 'aceb ma' mür u pāk etdi²⁸⁵⁹
- 3 Cihānda hānesi peygüle-i ehl-i niyāz olmuş
Maḳāmı nūr ola çok ehl-i derdi şādnāk etdi²⁸⁶⁰
- 4 Okurken haste-i devrāna bir şāhib-nefes 'ārif
Felek bilmem nice ol merd-i pāki zir-i ḥāk etdi
- 5 Oḳu bir Fātiḥa bu derde cānım mevt derler āh
A' ömrüm bunda hep evlād-ı ādem iştirāk etdi
- 6 Geçirdim defter-i eyyāma **Fāzıl** tām tārīḥin
Ecel rŭz-nāmçe-i 'ömr-i Emīni āh çāk etdi [H 1223]²⁸⁶¹

TĀRĪḤ-İ VEFĀT-I ṬAYYĀR PĀŞĀ²⁸⁶²

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

- . ---/. ---/. ---/. ---

- 1 Āh ol Ṭayyār Pāşā āh o Maḥmüdü'l-ḥişāl
Bir daḥi devrān getirmez böyle şāhib-hüş gibi
- 2 Nāgehān başdı 'adūlar cāme-ḥ'āb içre anı
Murğ-ı cānı Ḥaḳḳa pervāz eyledi medhüş gibi
- 3 Ğadr ile ḳat' oldu bu re's-i 'aziz ü eşrefi
Ḳondu bir tāt-ı şēhādet başına serpuş gibi
- 4 Āh bu dünyā devleti zıll-i ḥayāl evhāmıdır
'Ārife bu 'ālem-i fāni a' ömrüm düş gibi
- 5 Baḥr-i raḥmet cüş edince Haḳ ḡarīḳ-ı nūr ede
Çağlayıp ḥün-ı şēhidān etdiği pür-cüş gibi

23 Aralık 1773 tarihi, Hicrī 8 Şevval 1187 tarihine tekabül etmektedir. Nüşaların tamamında ise H 1216/M 1801 tarihi yer almakla birlikte mısram ebced değeri 1627 tarihini vermektedir (Urkaç Güler, 2022: 196).

2857 B1 143a, İ2 161b, İÜ 186a, MA-, T1-
Tārīḥ-i Vefāt-ı Emīn Efendi B1, İ2

2858 'aşrı B1, İ2: 'aşrıñ İÜ

2859 ma' mür u pāk B1: ma' mür-ı pāk İ2, İÜ / etdi: İ2-

2860 etdi: İ2-

2861 اجل روزنامچه عمر امینی اه چاك ايتدی

2862 B1 143a, İ2 161a, İÜ 187b, MA 47, T1-

- 6 Kār-bā-nevbetdir ey iḥvān oḡunsun Fātiḡa
Cümle ‘ālem mest olur bu cāmle mey-nüş gibi ²⁸⁶³
- 7 Birleyip Mevlāsını **Fāzıl** dedim tārīḡini
Aşlınā cān atdı āh Ṭayyār Pāşā ḡuş gibi ²⁸⁶⁴ [H 1223] ²⁸⁶⁵

TĀRĪḤ-I VEFĀT-I MÜFETTİŞ SEYYİDĀ EFENDİ ²⁸⁶⁶

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. -

- 1 ‘Ālemin şöhret-şi‘arı ol Meḡemmed Seyyidā
Rūḡuna biñ raḡmet olsun yā İllāhī ibtidā
- 2 Ehl-i ‘irfān meclis-ārā böyle zāt-ı ḡoş-beyān
Zātına her fende eyler ehl-i tedris iḡtidā ²⁸⁶⁷
- 3 İki def a mübtelā-yı nefy ü ḡurbet oldu āh
Geldiginde der-‘aḡab Ḥaḡdan āna erdi nidā
- 4 Allāḡ Allāḡ bāḡ-ı dehre bülbül-i ḡüyā iken
Ṭaş-yaṡır ḡıldı o ḡoş ḡüftārı ḡahr-ı irtidā
- [188a] 5 Nūr-ı āl-i Hāşimīdir rūḡuna el-Fātiḡa
Buldu ḡandīl-i recebde ḡurb-ı Ḥaḡḡa ihtidā ²⁸⁶⁸
- 6 **Fāzılā** ol nātīḡa-perdāz iḡün tārīḡ-i tām
Bülbül-i sādāt ola ‘Adn iḡre rūḡun Seyyidā [H 1224] ²⁸⁶⁹

TĀRĪḤ-I VEFĀT-I ‘ABDULLĀH EFENDİ ²⁸⁷⁰

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. -

- 1 ‘Āḡıbet aḡlar felekden bunda her kim güldü āh
Bu ḡülistānda ne ḡül ḡoydu ne ḡonce yoldu āh ²⁸⁷¹
- 2 ²⁸⁷² İşte ez-cümle bugün semt-i Ebā Eyyübda
Çıḡdı feryād-ı cihān ‘ayyūḡa şordum n’oldu āh

2863 bu: İ2-

2864 gibi: İ2-

2865 اصلنه جان اطدى اه طيار پاشا قوش كى = 1222+1=1223

2866 B1 144a, İ2 162b, İÜ 187b, MA-, T1-
Tārīḡ-i Vefāt-ı Seyyidā Efendi B1; Vefāt-ı Seyyidā Efendi İ2

2867 beyān İÜ: zebān B1, İ2

2868 Nūr-ı B1, İÜ: Rūḡ-ı āl-i İ2

2869 بلبل سادات اوله عدن ايجره روحك سيدا = 1224

2870 B1 144a, İ2 161b, İÜ 188a, MA-, T1-

2871 ne: İ2-

2872 “Çıḡdı feryād-ı cihān ‘ayyūḡa şordum n’oldu āh” mısraı İ2’de hem 2. hem de 3. beyitte yazılmıştır.

- 3 Dediler rûz-nâmçe ' Abdullâh Efendi el-meded
Bir gül-i nâzik idi ahlâk-ı zâtı şoldu âh ²⁸⁷³
- 4 Şaşırıp vâh ey amân eyvâh vâveylâ dedim
Çeşm-i evlâdı gibi hûn ile didem doldu âh
- 5 Böyle zâta ağlama ' ömrüm oğu bir Fâtiha
Kurb-ı Hâkda menzilin çünkim o ' ârif buldu âh ²⁸⁷⁴
- 6 Şıdık-ile **Fâzıl** dedim Allâh bir târihîni
Defter-i eyyâmdan rûz-nâmeci maḥv oldu âh ²⁸⁷⁵ [H 1224] ²⁸⁷⁶
TÂRİH-İ VEFÂT-I HADİCE HÂNIM ²⁸⁷⁷
Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün
. . . . / / /

- 1 Merkadîñ nûr ola ey tâze gül-i ḥandânım
Rûḥuña şebnem ede raḥmetini Yezdânım
- 2 Âh o dürdâne o sermâye-i ' ömr-i eslâf
Aşlı pākîze o ' iffetli Ḥadice Ḥânım
- 3 ' Ömer Âgâ kıızı hem zevce-i İsmâ' il Beg
Ḥânedân-ı vüzerâ mîr-i mu' allâ-şânım
- 4 Nâzenîñ ' ömrü erişdi sene târihine âh
Dedi nâsa sizi şimden gerü yâhû cânım
- 5 Kanmadım nâz u na' ime kara ḥâke düşdüm
Oldu zehr-âb-ı ecel derde amân dermânım
- 6 Bu mezâr üzre mürûr eyleyen ehl-i inşâf
Gâfil olma oğu bir Fâtiha hey sultânım
- 7 **Fâzılâ** evvel-i elfâzla yaz târihîñ
Vâşıl oldu ḥarem-i Hâkka Ḥadice Ḥânım [H 1223] ²⁸⁷⁸

TÂRİH-İ VEFÂT-I EMİNE HÂNIM ²⁸⁷⁹

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün
. . . . / / /

- 1 Bu Emîne Ḥânım ol nisvân-ı ' aşrıñ müfrezî
Elçipâşazâde İbrâhîm Pâşânîñ kıızı

2873 Bir gül-i nâzik idi ahlâk-ı zâtı şoldu B1: Çıkdı feryâd-ı cihân ' ayyûka şordum n' oldu İ2;
Bir gül-i nâzik idi ahlâk-ı zâtı şoldu

2874 çünkim İÜ: çünki B1, İ2

2875 eyyâmdan B1: eyyâmda İ2, İÜ

2876 دفتر ایامدن روزنامه جی محو اولدی اه = 1223+1=1224

2877 B1 142b, İ2 164a, İÜ 188a, MA-, T1-

2878 و ا ح ح خ خ = 1223

2879 B1 142b, İ2 164a, İÜ 188a, MA 48, T1-

- [188b] 2 Āh ol 'işmet-penāhī gitdi dār-ı cennete
Nār-ı hicrān içre ammā n'eyleyim koydu bizi
- 3 Fevtine kan ağlamakdan āh o şems-i rif' atin
Olmasın mı dide-i hasret şafağdan kırmızı
- 4 Her kim okursa bu rūḥ-ı pāke yā Rab Fātiḥa
Rūḥuna fevvāre olsun āb-ı Kevşer körfezi
- 5 **Fāzılā** bu mışra' oldu fevtine tāriḥ-i tām
Hayf Emīne cennete gitdi dedi yāhū sizi [H 1223]²⁸⁸⁰

TĀRİḤ-İ VEFĀT-I FĀTİMA ḤĀNİM²⁸⁸¹

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün
... - - / ... - - / ... - - / ... - -

- 1 Hayf ola āhirete rūḥ-ı revānım gitdi
Şöyle şandım ki tenimden daḥi cānım gitdi
- 2 Böyle hem bākire hem taze nişanlı eyvāh
Nā-murād oldu o pākize-cüvānım gitdi
- 3 Qahramān-ı ecele āh zifāf oldu meger
Qara topraklara ol taze fidanım gitdi
- 4 Kaldı ardında gözüm şīşe-i ḥaccām gibi
Rūḥuna rahmet ola şabr u emānım gitdi²⁸⁸²
- 5 **Fāzılā** nokta-i eşkimle dedim tāriḥin
Dār-ı Firdevse bik'r-Fāṭıma Ḥānım gitdi [H 1222]²⁸⁸³

TĀRİḤ-İ ŞEHĀDET-İ ZİR-İ PĀY-I ESB-İ TERSĀ ÜMMEḤĀN ḤĀTÜN²⁸⁸⁴

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün
- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

- 1 Nūr ola rahmetle kabriñ ey şeref-baḥş-ı zenān
Tā ezel 'aşr-ı muḥarremdir belā-yı 'aşıḳān
- 2 Rüz-ı mātemde bu şüretle şehādet 'aşḳ ola
Böyle lāzımdır begim şādıḳ muḥibb-i ḥānedān²⁸⁸⁵
- 3 Zāhiren bir ḳāfir at üzre sebep pāmāline
Bāṭınan 'aşḳ-ı şehīd-i Kerbelāya atdı cān

2880 حیف امینه جنته کندی دیدی یا هو سزی = 1223

2881 B1-, İ2 164a, İÜ 188b, MA-, T1-

2882 şabr u İ2: şabr-ı İÜ

2883 ف ب ف خ ن ت ي = 1222

2884 B1 163b, İ2 164b, İÜ 188b, MA-, T1-
Tāriḥ-i Taş B1; Vefāt-i Ümmeḥān Qadın İ2

2885 lāzım B1, İÜ: lāzımdır İ2 / begim İ2, İÜ: dostum B1

- 4 İşte 'ömrüm böyle rûh-ı pâke lâzım Fâtiha
Çünkü işbât-ı vücûd etmiş bu bir rûh-ı revân
- 5 **Fâzılâ** hep çıkıdı istikbâle on iki imâm
At kıopardı bu muharremde cinâna Ümmehân [H 1222]²⁸⁸⁶

TÂRİH-İ VEFÂT-I FEŞÂHAT USTA²⁸⁸⁷

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. -

- 1 Âh kim bu bâğ-ı dünyâ bir 'adem gülzârıdır
'Akıbet her gönçe-i zibâsı hasret nârıdır
- 2 İşte bu nev-gönçe kim âteş bıraktı dillere
Aşınâlar ağlamakdan 'andelib-i zârıdır
- [189a] 3 Mehd-i 'ulyânîñ hazîne-dârı ol cennet-mekân
Bâğ-ı hüsnüñ tûtü-yi güyâ feşâhtkârıdır
- 4 Rûhuna biñ rahmet olsun ol fidan-ı tâzeniñ
Kâmet-i dil-cûsu Hakkıñ garğa-i envârıdır
- 5²⁸⁸⁸ Fâtiha-h'vân ol ki şâyân-ı du' â bu hayr-sâz
Şöyle ümmidim ki ehlu'llâh şefâ' atkârıdır
- 6 Söyledim **Fâzıl** hurûf-ı sâdeden târih-i tām
İşbu beytim bâ' iş-i hayr-ı du' â-yı kıârıdır²⁸⁸⁹
- 7 Bu Feşâhat Usta kim gül-deşt-i cennet bülbülü
Vâlide Sultân merhûmuñ hazine-dârıdır²⁸⁹⁰ [H 1221]²⁸⁹¹

TÂRİH-İ VEFÂT-I FEŞÂHAT USTA²⁸⁹²

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. -

- 1 Nür ola rahmetle kabriñ ey nisâ mehpâresi
Hâkiñ üzre âsumânîñ ağlasın seyyâresi
- 2 Ey Feşâhat Usta ey tûtü-yi hoş-güftâr âh
Hakk ezelden böyle yazmış âh var mı çâresi²⁸⁹³
- 3 Bu hazîne-dâr usta ol nigâr-ı nâm-dâr
Vâlide Sultân merhûmuñ kulu bi-çâresi

2886 ات قويدی بو محرمده جناته امهان =1234-12 imam= 1222

2887 B1 163b, İ2 165a, İÜ 188b, MA-, T1-
Tarih-i Diğer B1; Vefât-ı Feşâhat Kalfa İ2

2888 İ2, İÜ-

2889 du' â-yı İ2, İÜ: du' ây1 B2

2890 cennet İ2, İÜ: cennât B1

2891 ل ل ل د ل ل م ك ه س و ا ح ا ص و ا ل د ه س ل ط ا م ر ح و م ك ه د ا ر د ر و = 1225

2892 B1 164a, İ2 165a, İÜ 189a, MA-, T1-

Yine Merhûmeye Tarih-i Diğer B1; Diğer Feşâhat Usta İ2

2893 Usta İ2, İÜ: nâm B1

- 4 Hasetiyle mehd-i ‘ulyānīñ firāşa düşdü āh
‘Aķıbet günden güne şoldu gül-i ruĥsāresi²⁸⁹⁴
- 5 ‘Aŝķ ola ardınca cān atdı veliyy-i ni‘ metiñ
Der-‘ aķab uĝdu ķafesden bülbul-i āvāresi
- 6 Bōyle her bir nāzenīniñ kıymaķ iĉin cānına
Ćerĥ-i ĝaddārīñ elinden düŝmedi ĝaddāresi
- 7 Ĥaņĉer-i dest-i eceldir bu a ‘ ömrüm ĉāresiz
Ah a cānım hiĉ oñulmazmıŝ o zālīm yāresi
- 8 Tā civār-ı Ĥaķda ol ey zübde-i nev‘ -i civār
Ķabr-i pākiñ Kevşer-i cennet ola fevvāresi
- 9 Oķuyup tārīhini geĉme oķu bir Fātiĥa
Düstüm dest-i ecelde herkesiñ cān-pāresi
- 10 Sōyledim **Fāzıl** siriŝķ-i noķtadan tārīhini
Ĥuld-ı zībānīñ Feŝāĥat ĥūrī-yi meĥpāresi²⁸⁹⁵ [H 1221]²⁸⁹⁶

TĀRĪĤ-I VEFĀT-I ZEYNEB ĤĀNİM²⁸⁹⁷

Fā‘ ilātün / Fā‘ ilātün / Fā‘ ilātün / Fā‘ ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. - -

- 1 Āĥ kim ol ‘ işmet-ārā nev-nihāl-i nā-murād
Mīve-dār olmazdan evvel ĥāke düşdü sāyesi
- 2 Kethüdā-yı bāb ol merĥūm Naẓīf-i esbaķiñ
Duĥter-i pākizesi hem ‘ ömrünüñ sermāyesi
- 3 Gülmemiŝ aĉılmamıŝ bir ĝoncedir ma‘ zürdur
Āĥ ederse māderi ķan aĝlar ise dāyesi²⁸⁹⁸
- [189b] 4 Ćāre var mı ĉāresi ŝabr u taĥammüldür hemān
Ćerĥ-i ĝaddārīñ budur taĥb‘ -ı mezālīm-vāyesi²⁸⁹⁹
- 5 Fātiĥa yāhū ki āĥir sen de ĥāķ olsañ gerek
Ćünki herkes ĥāķden taĥmir olunmuŝ māyesi
- 6 Ĥarf-i evvel her kelāmında bu beytiñ **Fāzılā**
İşte tārīĥ-i nev-icādım dürer hem-pāyesi²⁹⁰⁰

2894 günden İ2, İÜ: gün B1

2895 “zībānīñ” kelimesindeki ikinci nun (ن) harfinin nazal n (ن) ile yazılması gerekmektedir fakat şair tarihi tam ĉıkarabilmek iĉin nun (ن) harfini kullanmıştır. B1 ve İ2 nüshasında nun (ن), İÜ’de ise nazal n (ن) kullanılmıştır.

2896 خ ز ي ب ن ف ت ي پ ي = 1221

2897 B1 143b, İ2 163b, İÜ 189a, MA-, T1-

Tārīĥ-i Vefāt-ı Duĥter-i Kethüdā-yı Esbaķ Naẓīf Efendi B1; Tārīĥ-i Zeyneb Ĥānım İ2

2898 Gülmemiŝ B1, İÜ: Gül İ2 / ĝoncedir B1: ĝonce-i İ2, İÜ

2899 vāyesi B1, İÜ: māyesi

2900 kelāmında İ2, İÜ: kelāmından B1

- 7 Rûhuna biñ raḥmet olsun âh Zeyneb Ḥānımın
Rûḥ-ı pâki oldu ebkâr-ı cinân pirâyesi [H 1220]²⁹⁰¹

TÂRİḤ-İ VEFÂT-I FITNÂT ḤĀNİM²⁹⁰²

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. -

- 1 Ḥayf kim 'ömr-i 'azîzi ol fidanıñ âz âh
Şoldu âh açılmadan ol ḡonce-i mümtâz âh
- 2 Bister-i nâz u na'îm içre yatarken ey felek
Böyle taş altında yatsın mı o serv-i nâz âh
- 3 Şâ' ire bir tûtî-yi 'irfân-ı hoş-güftâr iken
Bulmadı ḡâk-i siyâh içre añâ hem-râz âh²⁹⁰³
- 4 Rûhuna raḥmet ola târiḥi cevherden gerek
İki târiḥ-i mücevher ile **Fâzıl** yaz âh²⁹⁰⁴
- 5 Uçdu murḡ-ı cân ile Firdevse ol tûtî-yi cân [H 1219]²⁹⁰⁵
Eyledi Fıḡnat Ḥānım ḡürilere pervâz âh [H 1219]²⁹⁰⁶

TÂRİḤ-İ VEFÂT-I ḤESNÂ ḤĀTÜN²⁹⁰⁷

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

.. - - / .. - - / .. - - / .. -

- 1 Āh ol ḡonce-i bâḡ-ı iḡbâl
Nev-demide o gül-i tâze nihâl
- 2 Ki henüz ḡonce-i ne'şküfte iken
Anı dest-i ecel etdi pâmâl
- 3 Ḥâke meyl eyledi ol tâze fidan
Bulmadan kâmet-i vâlâsi kemâl
- 4 Evc-i rif' atde ziyâ-güster iken
Āh ne tiz buldu o mehpâre zevâl
- 5²⁹⁰⁸ Ede ol kâmeti perverde-i nâz
Bâḡ-ı cennetde Ḥudâ-yı Müte'âl

2901 ر ب ر ا ا ز خ ر پ ا ا ج پ = 1220

2902 B1 144a, İ2 163a, İÜ 189b, MA-, T1-

2903 'irfân B1: 'irfâne İ2, İÜ / añâ: İ2-

2904 ola İÜ: anıñ B1, İ2

2905 ج ي غ ج ن ي ف ي ج ن = 1219

2906 ي ي ف ن ت خ ن ي پ ز = 1219

2907 B1 163a, İ2 164b, İÜ 189b, MA 28, T1-

Târiḥ-i Diġer B1; Diġer Ḥesnâ Ḳalfa İ2; Târiḥ-i Diġer Ḥesnâ Ḳalfa MA

2908 İÜ-

- 6 Rūḥuna Fātiḥa her kim oḡusa
Şoñ nefesde ola imānına dāl
- 7 Ḥarf-i menḡūṭla **Fāzıl** tāriḡ
Dedi bu beyti ola raḡmete fāl
- 8 Der-i Bārīde bu Ḥesnā Ḥātūn
Cilvegāhı ola Firdevs-i Cemāl [H 1210] ²⁹⁰⁹

TĀRİḤ-İ DİĞER-İ MŪMĀ-İLEYHĀ ²⁹¹⁰

Fā' ilātūn / Fā' ilātūn / Fā' ilātūn / Fā' ilūn

-. - - / -. - - / -. - - / -. -

- [190a] 1 Bāğ-ı ikbālīñ güzīde ḡonce-i şāhānesi
Åh ol pākize-gevher kĀn-ı ḡusnūñ dānesi
- 2 Ḥayf ol mest-i ḡayāta kıydiñ ey sākī-yi çerḡ
Cām-ı kĀma ḡanmadan dolmuş ecel peymānesi ²⁹¹¹
- 3 Tāze-ḡū bir tūtī-yi ḡoş-lehce nev-ḡüftār iken
Ey felek lāyık mı böyle ṡaşdan olsun lānesi
- 4 ²⁹¹² Var mı çāre āh tā rŭz-ı ezel ey murḡ-ı cĀn
Cŭmleniñ maḡsŭm imiş dŭnyāda āb u dānesi
- 5 ²⁹¹³ Çŭnki yā Rab doymadı ḡasr-ı cihānīñ zevḡine
Merḡad-i pāki ola bāğ-ı cinān kāşānesi ²⁹¹⁴
- 6 Ḥaḡ rızāsı'çŭn oḡu bir kerre yāhŭ Fātiḡa
Kār-bā-nevbet degil mi olma Ḥaḡ bigānesi
- 7 Ağlayıp menḡūṭla **Fāzıl** dedi tāriḡini
Menzil-i Ḥesnā dem-ā-dem ola cennet-ḡānesi [H 1210] ²⁹¹⁵

TĀRİḤ-İ VEFĀT-I ZĪBĀ USTA ²⁹¹⁶

Fā' ilātūn / Fā' ilātūn / Fā' ilātūn / Fā' ilūn

-. - - / -. - - / -. - - / -. -

- 1 Åh ey gerdŭn-ı zālīm ey sipihr-i kec-nizām
Kıydiñ ol Zībāya ḡayfā almadan dŭnyāda kām

2909 ب ب ي ب ن خ ن ج ي ف ج = 1210

2910 B1 163a, İ2 164b, İŪ 189b, MA 27, T1 71a

Tāriḡ-i Vefāt-ı Ḥesnā Ḳalfa B1, MA; Vefāt-ı Ḥesnā Ḳalfa İ2; Tāriḡ-i Merşiyeye T1

2911 kĀma ḡanmadan T1-

2912 T1-

2913 T1-

2914 cinān B1, İŪ, MA: cihānīñ İ2

2915 ن ن ز ن ج ن خ ن = 1210

2916 B1 162b, İ2 165b, İŪ 190a, MA 26, T1-

Tāriḡ-i Vefāt-ı Zībā Ḳalfa B1, MA; Vefāt-ı Zībā Ḳalfa İ2

- 2 Hâzret-i Beyhân Sultânın bu Zibâ cariye
Çaşni-gîr ustası ol hıdmetde iken şubh u şâm
- 3 Nâgehân eyvâh ol nev-gonce-i ne'sküftenin
Eyledi bād-ı ecel gül-berg-i eyyâmın tamâm²⁹¹⁷
- 4 Hakk için ey cyleyenler merkadim üzre 'ubür
Sizden ancak maṭlabım bir Fâtihadır ve's-selâm
- 5 Bu teşādüf **Fâzılâ** şahid hülûş-ı pâkine
Gonce-i Zibây kopdu fevtine târiḥ-i tām [H 1210]²⁹¹⁸

**TÂRİḤ-İ MEN' -KERDEN-İ VEHHÂBİYÂN HUCCÂC[-
RÂ] EZ-VUŞUL-i KA'BE-İ MÜKERREME**²⁹¹⁹

Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün

.. -- / . - - / . . -

- 1 Bu sene chl-i ḥacca Vehhâbî
Vermedi Ka' be-i şerife bülüg²⁹²⁰
- 2 Vâlide kethüdâsı Yûsuf Ağâ
Kılmadı âh kesb-i nûr-ı fûrüg
- 3 Nişf-ı rehden edince hep 'avdet
Geldi târiḥ-i tām *ḥacc-ı dürüg* [H 1221]²⁹²¹

TÂRİḤ-İ MUVAKḶIT-ḤÂNE²⁹²²

Müstef' ilün / Müstef' ilün / Müstef' ilün / Müstef' ilün

-. - / - - . - / - - . -

- 1 Seyr eyle bu miḳâtdan aḥkâm-ı dilgâh-ı felek
Zâhir bu nev-ḥayrâtdan hep mihr ile mâh-ı felek
- 2 MuvakḶite yapıdı mekân ḥâlâ ser-i Bostâniyân
Şâkir Beg ol devlet-nişân ḥaş-bende-i şâh-ı felek
- 3 Hâḳ bahtını gülgün ede iḳbâlini efzün ede
Hem luḫfuna maḳrûn ede ḥâḳân-ı Cem-câh-ı felek²⁹²³
- 4 Bu tām târiḥe sezâ böyle muşşana' ḥoş edâ
İcâd-ı **Fâzıl**dan şalâ ey ḳavm-i âgâh-ı felek²⁹²⁴

2917 eyvâh ol B1, İ2, İÜ: eyvâh kim ol MA / ecel İÜ: ḥazân B1, İ2, MA

2918 غنچه زیبای قوبدی = 1210

2919 B1 149b, İ2-, İÜ 192b, MA-, T1-

Târiḥ-i Men' -i Vehhâbiyân Vuşul-i Ka' be-i Mükerrema Be-Kethüdâ-yı Vâlide Yûsuf Ağâ İÜ

2920 chl-i ḥacca B1: ḥacca İÜ

2921 حج دروغ = 1221

2922 B1 153b, İ2-, İÜ 192b, MA-, T1-

2923 Hem İÜ: Her B1 / Cem-câh İÜ: hem-câh B1

2924 Fâzıldan İÜ: Fâzıldır B1

- 5 Bir harfi bizden yanadır bir harfi at bigānedir
Bu nev-muvaḳḳit-ḫānedir nikū-raşadgāh-ı felek [H 1221]²⁹²⁵

TĀRİḤ-İ VEFĀT-I ZÜBEYDE ḤĀNİM²⁹²⁶

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 ' Adem iklīmine rahmet ile gitdiñ cānım
Derd-i ḫaşretde ḳoduñ āh beni sulṭānım
- 2 Şararıp şoldu amān berg-i ḫazān mānendi
Ḥandenāk olmuş iken gül gibi ol cānānım
- 3 Āh ol ḡoncesi ol zevcesi Faḫreddīniñ
Tūtī-yi hem-demi ' iffetli Zübeyde Ḥānım
- [193a] 4 Ey mürūr eyleyen Allāh için olsun yāhū
Oḳu bir Fātīḫa olsun sebeb-i ḡufrānım
- 5 ' Ālem-i berzaḫı yād eylesin ehl-i ' irfān
Geçmesin ḡaflet ile merḳadime iḫvānım
- 6 Tām tāriḫini yaz ḫayr-du' ādan **Fāzıl**
Meskeniñ behce-i nūr ola Zübeyde Ḥānım [H 1223]²⁹²⁷

TĀRİḤ-İ VİLĀDET-İ FĀṬİMA ḤĀNİM²⁹²⁸

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Kethüdā-yı genc-i ḫākānī Ḥalīl Āḡā ki çerḫ
Zühreyi ḳılmış ḫarim-i devletinde ḫādime
- 2 ' Arz-ı iḫlāş-ı du' āya bir vesīle-cū iken
Çün du' ā-yı devleti elbet umūr-ı lāzıme²⁹²⁹
- 3 Duḫter-i pāki sa' ādetlerle ḳıldıḳda zuhūr
Dāye-i endişeyi güldürdü raḳş-ı vāhime
- 4 Ḳıldı **Fāzıl** bu du' ā-yı bi-bedel tāriḫ aña
*Her dem işmarlandı Sübhān-ı Kerīme Fāṭıma*²⁹³⁰ [H 1205]²⁹³¹

2925 ب ن م ق خ ن د ن ك ر د ا ف ك = 1221

2926 B1-, İ2-, İÜ 192b, MA-, T1-

2927 مسكنك بهجة نور اوله زبيده خانم = 1222+1 hemze = 1223

2928 B1 144a, İ2 157b, İÜ-, MA 39, T1-

Tāriḫ-i Vilādet-i Fāṭıma Ḥānım İ2, MA: Tāriḫ-i Vilādet B1

Çerkez Halil Efendi ile Zībâ Hatun'un kızlarıdır. Halil Efendi ve eşi kötü bir sonla vefat etmiştir. Ayrıntılı bilgi için bk. İpşirli, Mehmet (1997), "Halil Efendi, Çerkez", TDV İslam Ansiklopedisi, C. 5, s. 312.

2929 bir B1, İÜ: bin MA

2930 Ḳıldı İÜ, MA: Ḳılmada B1 / bu: B1-

2931 هر دم اصمرلندي سبحان كريمه فاطمه = 1200

TĀRĪḤ-İ SĀL-İ CEDĪD BE-RĪKĀB-I ŞĀH-I ENĀM²⁹³²

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1	Muḥarrem māhı erdi mevsim-i lāle
Sene tāriḥi yazdı lāleye jāle	zihī demler
‘aceb hoşter
2	Yine nev-sāle berg-i nev-bahārīden
Riḳāb-ı şāha ihdā kıldı nev-kāle	gül ü zerrīn
zer-ender-zer
3	Semā-yı salṭanat Sulṭān Selīm Ḥān kim
Melekler afitāb-ı cāhına hāle	cihān-ārā
felek çaker
4	Celāl-i satvet-i ḳahrıyla lertzāndır
Dil-i ḥāḳān-ı Çin şāh-ı Bengāle	dü-çak olmuş
hem İskender
5	Nizām-ı emr-i mülk ü dīne ‘aşḳ olsun
Ne ra‘ nā himmet-i vālā-yı cevvalē	budur himmet
cihān-perver
6	Olursa böyle olsun mülk-ārāyī
Eder eslāf-ı şāhān reşkle nāle	hezār aḥsent
Cem ü Ḳayşer
7	Nizām-ı pādīşāhī ḥaşre dek Fāzıl
Ola rūy-ı ‘arūs-ı dehre tebḥāle	du‘ā ile
hümāyün-fer
8	Ola bu nev-hilāl-i māh-ı nev-sāli
Cemāl-i dīde-i iḳbāle dūnbāle	şafālarla
neşāt-āver
9	Mu‘atṭar sāle kim ‘itr-ı ferḥunde [H 1218] ²⁹³³
Meşām-ı ‘āleme müşḳini bir sāle	aña tāriḥ
ola ‘anber ²⁹³⁴
10	Diger tāriḥ ile ḳarz-ı ḥasen yazdı [H 1218] ²⁹³⁵
Verince ḥüccet-i sāmānı dellāle	dil-i müflis
bu ḥākister
11	Muşanna‘ nazmla dört oldu tāriḥim
Selīm Ḥāna mübārek-bād nev-sāle [H 1218] ²⁹³⁶	bütün tāmdir
behī aḥter

[H 1218]²⁹³⁷TĀRĪḤ-İ SER-İ BOSTĀNİYĀN ŞĀKİR BEG²⁹³⁸

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

2932 ARŞ 24, B1 138a, İ2-, İÜ-, MA-, T1-

Hüve'l-Feyyāz ARŞ

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

2933 عطر فرخنده = 1218

2934 sāle ARŞ: sâldir B1 / müşḳini bir ARŞ: müşḳin-i pür B1

2935 قرض حسن = 1218

2936 سليم خانه مبارك باد نو ساله = 1218

2937 بهی اختر = 1218

2938 B1 155b, İ2-, İÜ-, MA-, T1-

- 1 Begim şıhhat ile var ol sa' âdetlerle biñ yaşa
Sezâdır geçse zâtıñ mesned-i ikbâle eñ başa
- 2 Ser-i kâra getirdi böyle bir zât [u] zamân ehli
Amân ta' n etmeyim şimden gerü hiç çerh-i qallâşa
- 3 Haber geldi ki Şâkir Beg ser-i bostâniyân oldu
Şafâ verdi bu peygâm-ı meserret yâr-i sırdaşa
- 4 Bu ahlâk-ı hamîde bu tecellî var iken anda
Cihânda hayr ile nâm-ı şerîfin kızdırır taşa
- 5 Gürûh-ı hâşekiyan haşre dek zâtıyla fahr etsin
Şeref verdi ocağa mâye-i şân oldu yoldaşa
- 6 Hudâ günden güne 'ummân ede deryâ-yı iqbâliñ
'Adü gar-k-âb ola çeşm-i hasûdundan akan yaşa
- 7 Hülûşundan efendim arz-ı târih etdiği **Fâzıl**
Egerçi bir vezîre arz eder bir şâh-ı zer-pâşa
- 8 *Ser-i bostâniyânım tâze Şâkir Beg* ki târih'in
Mücevhâr ile yazdırdım bu güne kîlk-i nakkâşe [H 1221]²⁹³⁹

HÜVE'L-FEYYÂZ²⁹⁴⁰

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

. . . - - / . . . - - / . . . - -

- 1 Sene-i hayr u sa' âdet tesbîb
Bunda gizlendi nice sırr-ı ' acîb
- 2 Resm edip sineye nakş-ı iqbâl
Mañv olup şüret-i cevri ü âşib
- 3 Buldu iqbâl ile bir ârâyiş
Güviyâ bir şanem-i dîde-firîb
- 4 Hâk-i dergâh-ı hümâyûna hemâñ
Bulsa yüz sürmek için bir taqrîb
- 5 Dergeh-i Şâh Selîm Hân ki odur
Sâye-i Hâzret-i Mevlâ-yı Mucîb
- 6 Gün gibi doğdu şabâh-ı iqbâl
Nür-ı hurşîdi kim eyler tekzîb
- 7 Çerhi a' dâ gibi eyler teşhîr
Kuvvet-i kevkebe-i baht-ı necîb
- 8 Ba' d-ez-în pençe-i iqbâli ile
Çerh-i bedkâra gerekdir te'dîb

2939 ب ن ي ن ت ز ش ب = 1221

2940 ARŞ 16, B1-, İ2-, İÜ-, MA-, T1-

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

- 9 Bāng-ı tekbîr ile olsun seyfi
Minber-i kelle-i a^ç dâda ha^çıb
- 10 Sâl-i târihine buldum **Fâzıl**
Fâl tarzıyla iki lafz-ı ğarib
- 11 Bu sene müjde-i tâmm olduğuna
Geldi târihi *fütühât-ı ğarib* [H 1207]²⁹⁴¹

LATİFE BERÂY-I NÂ'İB-İ BEŞİKTAŞ NÜVİŞTE [BÜD]²⁹⁴²

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Ey ahâli-yi Beşiktaş hani ğayret-i dîn
Ne revâdır ki ola ma^çkemeñiz kâfire ev
- 2 Öyle kâfir ki biniş etmek için ma^ç hûde
Dökülür mezhebiniñ havı verince pastav
- [193b] 3 Beni hîcv eyley imiş ba^ç şu Kızılbaş kediye
Ne zarar şire eger gürbe ederse mevmev
- 4 Âh bilsem ki o b.ç nâzımı kim etmiş inşâd
Gösterirdim nice bârûta koma^ç yanmış kav
- 5 Baña mı ^çarz-ı sühân hey kedî mûm söndürecek
Nice hürşide çerâğ eyleye ^çarz-ı pertev
- 6 Hücûma cür^çet ederse ne ^çaceb kim köpeğîñ
Eceli gelse ba^çıp yıldıza eyley ^çav ^çav
- 7 Aramızda hani ülfet hani ol eski hûkûk
Müslümânda bu mudur ha^çğğ-ı şadâkat hey ğāv

BERÂY-I KAŞR-I MERKÛM²⁹⁴³

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Halka-i dergah-i kaşr olmağa çerhiñ güneşi
Yüzü fersûde-i hâk oldu şabâhan u ^çaşiy²⁹⁴⁴
- 2 Söyle bu bâbda ey çerh-i hilâf olmaz ya
Var mıdır rûy-ı zemîn üzre bu kaşriñ bir eşi²⁹⁴⁵
- 3 Ser-i bevvâb bu dergâhda iğbâl ü kerem
Âsitâni felek ü bād-ı şabâ perde-keşi²⁹⁴⁶

2941 فتوحات قریب = 1207

2942 B1-, İ2-, İÜ 193a, MA-, T1-

2943 B1-, İ2 176b, İÜ 193b, MA 22, T1-

Berây-ı Dergâh-ı Vâlide Sultân İ2, MA

2944 şabâhan İ2, İÜ: şabâha MA

2945 kaşriñ İÜ: çerhiñ İ2, MA

2946 bād-ı İ2, MA: bād u İÜ

BERĀY-I DERGĀH-I FELEK-BĀRGĀH ²⁹⁴⁷*Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün*

. ---/. ---/. ---/. ---

- 1 Buyur şevketli şāhım bu letāfet-bağş-ı eyvāna
‘ Amūd-ı şubḥ olmuş āsitān-ı bāb-ı kāşāne
- 2 ²⁹⁴⁸ Gözü yollarda qaldı sine çāk etdi bu dergāhi
Esiri pāy-būs-ı devlet-i teşrif-i şāhāne
- 3 Açıldıķca mişāl-i ‘ aşıķān feryād eder ammā
Güler mışra‘ ları güyā dehān-ı şūḥ-ı cānāne

DİĞER BERĀY-I QAŞR-I MERKŪM ²⁹⁴⁹*Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün*

. ---/. ---/. ---/. ---

- 1 Zihī qaşr-ı mu‘ allā āsumānāsā ki rif‘ atde
Zemīn ü bāmı ḥayret-bağş-ı her-ednā vü a‘ lādır
- 2 Zemīni ebr ü bāmı çerḥ ü derbāni hümālardan
Daḥi mir‘atı meh āvizesi ‘ aqđ-i Şüreyyādır

BERĀY-I DERGĀH-I VĀLİDE SULTĀN ²⁹⁵⁰*Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün*

. ---/. ---/. ---/. ---

- 1 Beşiktaşın kuşūr-ı bī-kuşūruñ pāre-i elmās
Görünce kızarıp mercān olur şerm ü ḥicābından
- 2 Derūnuñ seyr için dāmān-ı fākıñ mevc-būs eyler
Hemişe ruḥşat ister ol şeh-i ‘ alī-cenābından

[194a] KİT‘ A-İ ḤĀTİME BE-DU‘ Ā-YI ŞĀH-I DEVRĀN ²⁹⁵¹*Mef‘ ulü / Mefā' ilü / Mefā' ilü / Fe‘ ulün*

---/. ---/. ---/. ---

- 1 Haq dā‘im ede Ḥazret-i Sultān Selīmi
İlhāmına āyine ola qalb-i selīmi

2947 B1-, İ2 176b, İÜ 193b, MA 23, T1-
Diğer Berāy-ı Dergāh-ı Felek-Bārgāh İ2, MA

2948 İ2, MA-

2949 B1-, İ2-, İÜ 193b, MA-, T1-

2950 B1-, İ2 174b, İÜ 193b, MA 20, T1 101b
Berāy-ı Kuşūr-ı Beşiktaş İ2, MA, T1

2951 B1-, İ2 174b, İÜ 194a, MA 19, T1 101b
Muqatta‘āt MA

- 2 Rif atle ola müze-i vâlâ-yı şerîfî
Ser-tâc-ı selâtin-i cihân üzre selimî

BERÂY-I OTAĞ-I MU^c ALLÂ ²⁹⁵²

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün
. ---/. ---/. ---/. ---

- 1 Şeh-i ' Abdülhamîdîñ kurdular otağ-ı vâlâsın
Yañında hayme-i gerdün beytü'l-^c ankebüt oldu
- 2 Bu bir ^c âlî ziyâfet kim sımâtı tutdu âfâkı
Bu şimden şoñra hep ins ü cine şad-sâle küt oldu²⁹⁵³

KİT^c A-İ DİĞER BERÂY-I OTAĞ-I MU^c ALLÂ ²⁹⁵⁴

Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün
...--/...--/...--/...-

- 1 Gördü otağ-ı mu^c allâsını şâh-ı ^c aşrîñ
Fâzılñ fikri bu ma^c nâyı hemân kesb etdi
- 2 Ğâlibâ söylediler şâha bu nazm-ı felegi
Ğazab edip yerine başqa felek naşb etdi

BERÂY-I ĞAŞIYE ²⁹⁵⁵

Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün
...--/...--/...--/...-

- 1 Esb-i şehzâde-i Sultân Süleymâna bugün
Kõndu bir ğaşıye-i pür-güher ü bî-hemtâ
- 2 İşte her bâftesi bir mihr ile bir meh gibidir
Çerç bu kesmeye beñzer mi efendim hâşâ

DİĞER BERÂY-I KAŞR-I MERKÛM ²⁹⁵⁶

Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün
...--/...--/...--/...-

- 1 Bu iki kaşr miyânında ki havz-ı zîbâ
Lezzet-i âbı şeker râyihası bûy-ı gül-âb

2952 B1-, İZ 174b, İÜ 194a, MA 19, T1 101b

2953 âfâkı İÜ, T1: dünyâyı İZ, MA

2954 B1-, İZ 174b, İÜ 194a, MA 19, T1 101b
Berây-ı Otağ İZ, MA; Kıt^c a İÜ

2955 B1-, İZ 174b, İÜ 194a, MA 19, T1 101b

2956 B1-, İZ 174b, İÜ 194a, MA 20, T1 101b
Berây-ı Havz ki Miyân-ı Dü-Kaşr Būd İZ, MA, T1

- 2 Kaşrlar cilvede reşk etmededir birbirine
Hele zannım bu ki mabeyn-i hümeda şeker-âb

BERÂY-I HÜCRE DER-NEŞÂT-ÂBÂD ²⁹⁵⁷

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

-. -. - / -. -. - / -. -

- 1 Naş-ı zerrin şu' le vermiş hücreden
Şöyle kim şad-mâh doğmuş güreden
- 2 Şadr-ı ikbâlinde şahib-haneyi
Şaklasın Mevlâ kazâdan nezzâreden

BERÂY-I ZER-EFŞÂNÎ ²⁹⁵⁸

Mefâ' ilün / Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün

. . . - / . . . - - / . . - / . . -

- [194b] 1 Nişâr eyledi şâh-ı cihân-ı âfâka
O rütbe sîm ile zer ki hisâbdan efvün²⁹⁵⁹
- 2 Görünce bende-i hâşş-ı du' âgeri **Fâzıl**
Bu beyt-i bî-bedel oldu dehândan birün
- 3 Bu keşret-i zer ü sîmi göreydi şimdi eger
Yere geçer idi şerm ü hicâbdan Qârün

BERÂY-I 'ALEMDÂRZÂDE ²⁹⁶⁰

Mef' ülü / Fâ' ilâtü / Mefâ' ilü / Fâ' ilün

-. -. - / -. -. - / -. -

- 1 Âgâh oluñ ki şimdi eyâ dilberân-ı Rûm
Mir-i livâ-yı hüsn 'Alemdârzâdedir
- 2 Şâh-ı 'alem-firâz-ı muhabbet ki ardına
Şaf şaf sipâh-ı fitne süvâr u piyâdedir
- 3 Vâlî-yi sancağ-ı dil-i erbâb-ı 'aşk kim
Râyât-ı fetḥ ü nuşret önünce küşâdedir

2957 B1-, İ2 175a, İÜ 194a, MA 20, T1 102a
Diğer Berây-ı Hücre Der-Neşâtâbâd İ2, MA, T1

2958 B1-, İ2 175a, İÜ 194b, MA 20, T1 102a
Kıt' a İÜ

2959 sîm ile İ2, İÜ, T1: sîm ü MA

2960 B1-, İ2 175a, İÜ 194b, MA 20, T1 102a
Kıt' a İÜ

BERĀY-I KULKUL-I MĪNĀ ²⁹⁶¹

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

-. -. - / -. -. - / -. -. -

- 1 Ğālibā mīnā daḥi sāķī ile
Leb-be-leb olmak diler sāĝar gibi
- 2 Şerm edip kulkul dedi peymāneye
Ya' nī sen söyle niyāz eyler gibi

BERĀY-I BAḤĪL ²⁹⁶²

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

. . . - - / . . . - - / . . . - - / . . . - -

- 1 Bir gedā-çeşm ü seḥā düşmeni gördüm ki bütün
Ḥalk ḥayretde qalıp ḥisset ü imsākinden ²⁹⁶³
- 2 Balsa imkānını dellākine hammām içre
Kir daḥi vermez idi cüşse-i nā-pākinden

BERĀY-I RŪZĠĀR ²⁹⁶⁴

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

. . . - - / . . . - - / . . . - -

- 1 Böyle bāda nice keştī dayanır
Kūhlar daḥi ḥevāya qalkar ²⁹⁶⁵
- 2 Bād-ı şarşar da desem lāyıkdır
Bu daḥi cümle cihānı şarşar

ḲIṬ' A ²⁹⁶⁶

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

. . . - - / . . . - - / . . . - - / . . . - -

- 1 Puḥtedir mīve-i sīb-i zeķanı ḥām degil
İḥtiyāc eylemez ol fākihe şems ü qamere
- 2 Mīve-i vaşlını evvel bütün aĝyār yemiş
Bize rām olsa da ol qaddi fidan mā's-şemere ²⁹⁶⁷

2961 B1-, İ2 175a, İÜ 194b, MA 20, T1 102a

2962 B1-, İ2 175a, İÜ 194b, MA 21, T1 102a

2963 seḥā İ2, İÜ, T1: seḥi MA

2964 B1-, İ2 175b, İÜ 194b, MA 21, T1 102a
Diğer İ2, MA, T1

2965 Kūhlar İÜ, MA, T1: Güher İ2

2966 B1-, İ2 175b, İÜ 194b, MA 21, T1 102b
Diğer İ2, MA, T1

2967 vaşlını İ2, İÜ, T1: vuşlatını MA

ꞐİT^ç A ²⁹⁶⁸

Fe^ç ilâtün / Fe^ç ilâtün / Fe^ç ilâtün / Fe^ç ilün

...--/...--/...--/...-

- [195a] 1 Baꞑ Şu Tophâneye dilberler ile dopdoludur
Kişi gördükde fetil almaya hiç ꞑabil mi²⁹⁶⁹
- 2 ĀteŐ-i ^çaŐꞑ-ile bārüt gibi hep tutuŐur
Yalınız falya veren dilberine **Fāzil** mı

BERĀY-I MUṬRĪB ²⁹⁷⁰

Fe^ç ilâtün / Fe^ç ilâtün / Fe^ç ilün

...--/...--/...-

- 1 Muṭrib-i mā ki çün āvāze keşid
Nefes-i bülbül-i in bāg girift ²⁹⁷¹
- 2 Z[’]āteŐ-i nağme-i Őavt-ı hūbeŐ
Nāy der-sine-i ḥod dāg girift ²⁹⁷²

BERĀY-I MUṬRĪB ²⁹⁷³

Fā^ç ilâtün / Fā^ç ilâtün / Fā^ç ilün

-.--/-.--/-.-

- 1 Men çünin muṭrib ne-dīdem der-cihān
Hem neyāyed hemçü ü der-ādemī²⁹⁷⁴
- 2 Key rehā yābed uŐül ez-dest-i ü
Murğ dum-tekrār-dum dāred hemī²⁹⁷⁵

2968 B1-, İZ 175b, İÜ 195a, MA 21, T1 102b
Diğer İZ, MA, T1

2969 dilberler İÜ, MA, T1: dilber İZ

2970 B1-, İZ 175b, İÜ 195a, MA 21, T1 102b

2971 “Çalgıcımız Şarkı söylerken bu bağın bülbülünün nefesi tutuldu.”

2972 Şavt MA, T1: Őuret İÜ, İZ / “Güzeli sesinin nağmesinin ateŐinden ‘ney’in göğsünü yara kapladı.”

2973 B1-, İZ 175b, İÜ 195a, MA 21, T1 102b
Diğer Berāy-ı Muṭrib İZ, MA, T1

2974 “Ben dünyada böyle bir çalgıcı görmedim. Hem gelmiyor hem de (büyük bir) adammiş gibi davranıyor.”

2975 Usül, onun elinden ne zaman kurtulacak? Kuş, düm-tekrar-düm (usullerinin) tamamının sahibidir.

DİĞER MUṬRİB²⁹⁷⁶*Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün*

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

Muṭrib-i mā ez gelū çün ber-keşid āvāz rā²⁹⁷⁷
Zühre pinhān mi-küned ender kes-i ḥod sāz rā

DER-TEFERRÜC-İ ARSLAN-ḤĀNE GÜFTE BÜD²⁹⁷⁸*Fe' ulün / Fe' ulün / Fe' ulün / Fe' ul*

. - - / . - - / . - - / . - -

- 1 Miyendiş ey şir-i ḥōr u zelīl
Ki der-ḳayd u zencir efkēnde şüd
- 2 Der-īn dergeh-i Şāh ' Abdülhamīd
Besī pādīşeh hemçü tü bende şüd²⁹⁷⁹

BESTE DER-MAḲĀM-I SŪZİNĀK²⁹⁸⁰*Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün*

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

- 1 Rūz u şeb āh eylemekden çāk çāk oldum yeter
Gayrı inşāf et a zālīm ben helāk oldum yeter
- 2 El-amān **Fāzıl** o şūha söyle raḥm etsin baña
Ateş-i ' aşkıyla yandım sūzināk oldum yeter

DİĞER BESTE²⁹⁸¹*Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün*

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

- 1 Şehlevendim nāz u ' işve ḥüsn ü āniñ ḳandadır
Tāze refṭār etdiğin eski zamāniñ ḳandadır
- 2 Köhne oldukça efendim fīle döndüñ ' āḳıbet
Fāzılı Mecnūn eden ol mū-miyāniñ ḳandadır

2976 B1-, İ2 175b, İÜ-, MA 21, T1 102b

Dğer İ2: Dğer Muṭrib MA; Berāy-ı Muṭrib T1

2977 "Çalgıcımız gırtlaktan şarkıyı okuduğunda Zühre, sazını kendi içinde saklar."

2978 B1-, İ2 175b, İÜ 195a, MA 21, T1 102b

Der-Teferrüc-i Arslan Ḥāne Güfte Şüd T1

2979 "Ey hor ve hakir görülen arslan, (artık) düşünme! (Seni bağlayan) zincir ve bağlar atıldı. Bu şah Abdülhamid'in dergahında nice padişah senin gibi köle olmuştur."

2980 B1-, İ2 176a, İÜ 195a, MA 22, T1-

Dğer İ2, MA

2981 B1-, İÜ 195a, İ2 176a, MA 22, T1-

Dğer İ2, MA

DİĞER BESTE ²⁹⁸²*Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün*

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

- [195b] 1 Şehlevendim hātıra gelmez mi eski hāletiñ
 ʿ Aşıka cevri etdigiñ ağıyāra luḫ u rağbetiñ
- 2 **Fāzıla** etdikleriñ bulduñ mu zālīm ʿ āķıbet
 Sen de düşmüşün işitdim ʿ aşkıma bir āfetiñ

BESTE ²⁹⁸³*Mef' ulü / Mefā' ilü / Mefā' ilü / Fe' ulün*

- - . / . - - . / . - - . / . - -

- 1 Çöz düğmeleriñ sīne қо hemvāre görünsün
 Pek örtme gümüş gerdeni bir pāre görünsün²⁹⁸⁴
- 2 Çāk eyle girībāniñi aç sīneñi **Fāzıl**
 Bağrıñdaki zaħmıñ hemān ol yāre görünsün

BESTE ²⁹⁸⁵*Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün*

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Güzelsin bī-bedelsin ğoncesin gülsün feraḫ-zāsın
 Cihānda ḫāşılı bir mişli yok şūḫ-ı dil-ārāsın²⁹⁸⁶
- 2 Bu ṭavr-ı dil-pesende şehlevendim **Fāzıl**ñ ḫayrān
 ʿ Aceb refṭarı ḫoş nāzik edā mümtāz u ra' nāsın²⁹⁸⁷

2982 B1-, İÜ 195a, İ2 176a, MA 22, T1-
 Diğer İ2, MA

2983 B1-, İÜ 195b, İ2 176a, MA 22, T1-
 Diğer İ2, MA

2984 Koçu, İstanbul'daki gençlerin gömlek, mintan düğmelerini çözerek sineleri üryan
 gezmelerine işaret olarak bu beyti göstermektedir (1971: 5591).

2985 B1-, İÜ 195b, İ2 176a, MA 22, T1-
 Diğer İ2, MA

2986 şūḫ-ı dil-ārāsın İÜ: mümtāz u ra' nāsın İ2, MA

2987 mümtāz u ra' nāsın İÜ: şūḫ-ı dil-ārāsın İ2, MA

BESTE-İ MÜSTEZÂD²⁹⁸⁸*Mef' ulü / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Fe' ulün*

- - . / . - - - / . - - - / . - -

Mef' ulü / Fe' ulün

- - . / . - -

- 1 Her bülbüle açılma eyā ğonce-i ħandān
Ey ūḥ-ı sūḥan-dān
Gösterme ūḥın kāmētini her ħara amān
Ey serv-i ħurāmān²⁹⁸⁹
- 2 Fes düşdü başından o mehiñ nāz-ile **Fāzıl**
Raqs eyler iken āh
Dāğladı beyāz gerdenine zülf-i perīṣān
Buldu o perī ṣān²⁹⁹⁰

SEMĀ' İ²⁹⁹¹*Mef' ulü / Mefā' ilü / Mefā' ilü / Fe' ulün*

- - . / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Ey dil heves-i vuṣlat-ı cānān saña düşmez
Üftādesin ol sāye-i ħübān saña düşmez
- 2 Gerçi o perī cerv ü cefā-piṣedir ammā
Fāzıl bu kadar nāliṣ ü efgān saña düşmez

QIT' A²⁹⁹²*Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün*

. . . - - / . . . - - / . . . - - / . . -

- 1 Perver-i erbāb-ı ma' ārifle Serāy-ı Ğalaṭa
Āh ammā yeri ğāyet ile ednā düşmüş
- 2 Bunca küffār arasında anı her kim görse
Felemenk içre ūnır Ka' be-i ' ulyā düşmüş

2988 İÜ 195b, İ2 176a, MA 22
Müstezād İ2, MA

2989 ūḥın İÜ: meded İ2, MA

2990 mehiñ İÜ: ūḥiñ İ2, MA

2991 B1-, İ2-, İÜ 195b, MA-, T1-

2992 B1-, İ2-, İÜ 195b, MA-, T1-

ꞐİT' A ²⁹⁹³

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

- [196a] 1 Zi-düstān çü ne-dīdem vefā der-īn 'ālem
Ber-āmed īn dü-mıṣra' zi-kilk-i giryānem
2 Der-īn zamāne zi-hem-pā keṣī ne-dīd vefā
Berāy-ı sāye-i merdüm hemiṣe ḥayrānem

BEYT ²⁹⁹⁴

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

Var mı āyā Ğalaṭa gibi müferraḥ bir yer
Doğru söz söyle felek hiç ğalaṭa meyl etme

BERĀY-I KAṢR DER-NEṢĀTĀBĀD ²⁹⁹⁵

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

Bu Neṣātābād bir iklīm-i ālī-baḥtdır
Anda bu kaṣr-ı feraḥ-efzāy pāyitaḥtdır

BEYT ²⁹⁹⁶

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

Cihān içre eger bir kerre ol Ṭophāneli şūḥuñ
Dudağın emse 'āşık bal yemez hiç 'ömrü oldukça²⁹⁹⁷

[BEYT] ²⁹⁹⁸

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

Mestdir kendisi hem ğamzeleri hem müjesi
Nice olmaz ciğer-i 'āşık-ı şeydā mezesi

2993 B1-, İ2-, İÜ 196a, MA-, T1-

2994 B1-, İ2 177a, İÜ 196a, MA 23, T1-

2995 B1-, İ2 175a, İÜ 196a, MA 20, T1 102a

Başlıksız İ2, İÜ: Neṣātābād Ḥavuzlu Köşk Taḥtına Nüvişte T1

2996 B1-, İ2 177a, İÜ 196a, MA 23, T1-
Ebyāt İ2, MA

2997 hiç İÜ: tā MA; İ2-

2998 B1-, İ2 177a, İÜ 196a, MA 23, T1-

BERĀY-I DERGĀH-I VĀLĪDE SULTĀN ²⁹⁹⁹*Mef' ūlü / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefülün*

- - . / . - - - / . - - - / . - -

Her-gāh açıldıķca bu dergāh-ı hümāyūn
Hāķ vālide sultānıñ ede 'ömrünü eفزūn

DĪGER ³⁰⁰⁰*Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün*

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

Hāzret-i vālide sultān ile bāb-ı mümtāz
Şevķden ŧanki uçar iki ķanatla bir bāz

DĪGER ³⁰⁰¹*Mef' ūlü / Fā' ilātü / Mefā' ilü / Fā' ilün*

- - . / - - . . / . - - . / - - .

Bu dergehiñ nesīm ķapı-kütħedāsıdır
Her demde kārı vālide sultān du' āsıdır

DĪGER ³⁰⁰²*Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün*

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

Ķasr-ı pāk açdı dü-cānibden iki bāb-ı laṭıf
Bahır ü ber pādişehi eyleye tā kim teşrif

[196b] SULTĀN-I ZĪ-ŞĀN SĀHİL-HĀNELERİNE ĶAPI BEYTİDİR ³⁰⁰³*Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefülün*

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Bu sāhil-hāne yā Rab dā'imā bābü'l-meded olsun
İlāhī ḥaşre dek devletle dergāhı küşād olsun
- 2 Küşād olduķca bābı rüz u şeb şevķ ü şafālarla
Hemişe küşe-i ķaşrında şāhib-hāne şād olsun

2999 B1-, İ2-, İÜ 196a, MA-, T1-

3000 B1-, İ2-, İÜ 196a, MA-, T1-

3001 B1-, İ2-, İÜ 196a, MA-, T1-

3002 B1-, İ2-, İÜ 196a, MA-, T1-

3003 B1-, İ2-, İÜ 196a, MA-, T1-

DİĞER BEYT-İ BÂB ³⁰⁰⁴*Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefûlün*

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Bu sâhil-hâneyi [yâ Rab] cihân durduķca kı1 âbâd
Açıldıķca desin âvâze-i bâbı mübârek-bâd

ÂĦİR BEYT-İ BÂB ³⁰⁰⁵*Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün*

. . - - / . . - - / . . - - / . . - -

Bâb-ı iķbâli küşâd ede saña Yezdânım
Ķaşr-ı zîbâya sa'âdetle buyur sulţânım

DİĞER BEYT-İ BÂB ³⁰⁰⁶*Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefûlün*

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Küşâd olduķca devletle bu dergâh-ı sa'âdet-yâb
Şaririnden gelir âvâze-i yâ *fâtîhe'l-ebvâb*

ÂĦİR BEYT-İ BÂB ³⁰⁰⁷*Fâ'îlâtün / Fâ'îlâtün / Fâ'îlâtün / Fâ'îlün*

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

Böyle söyler hep şarîr-i bâbı bu kâşâneniñ
'Ömrünü efvn ede Allâh şâhib-hâneniñ

BEYT ³⁰⁰⁸*Fâ'îlâtün / Fâ'îlâtün / Fâ'îlâtün / Fâ'îlün*

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

Şağ olsunlar eger aĦbâb ararlarsa beni
Fâzîlâ ben ĥastelerde küşe-i vaĥdetdeyim

3004 B1-, İ2-, İÜ 196b, MA-, T1-

3005 B1-, İ2-, İÜ 196b, MA-, T1-

3006 B1-, İ2-, İÜ 196b, MA-, T1-

3007 B1-, İ2-, İÜ 196b, MA-, T1-

3008 B1-, İ2-, İÜ 196b, MA-, T1-

[197a] ŞARĖİ-Yİ NEV-HİLĀL³⁰⁰⁹*Müstef' ilün / Müstef' ilün*

- - - / - - - -

I

Ey ehl-i ' aşkıñ maḥşeri
 ' Aşıklañ cān-perveri
 ' Aşkıñla oldum serseri
 Bilmem meleksin yā perī

II

Şanma felekde nev-hilāl
 Hüsünle ey mäh-ı kemāl
 Mest oldu çerḥ-i bed-fi' āl
 Düşdü elinden serseri³⁰¹⁰

III

Güyā benim' çün ol mehi
 Halk eyledi kudret şehī
 Ya' nī ki ol serv-i sehī
 Gönlümce düşmüş her perī³⁰¹¹

IV

5Fāzıl gibi bir mübtelā
 Sen şāha olmuşdur gedā
 Olsun seniñ' çün hep fedā
 Cümle cihāñ dilberi

ŞARĖİ-Yİ MÜTEZAMMİN-İ BÜRÜDET EZ-CĀNĀN³⁰¹²*Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün*

- - - / - - - / - - -

I

Sīnemi ' aşkıñla cānā dāğlarım
 Bir ' aceb kim hem güler hem ağlarım
 Şādımānım ḥande-i cānān-ile
 Ağladıkça düşmenim yağ bağlarım³⁰¹³

II

Perçem-i hoş-būsu cennet sūnbülü
 Müşk ü ' anberdir meger ol kākülü

3009 B1-, İ2-, İÜ 197a, MA 12, T1 72a
 Şarkī MA; Şarkīyāt-ı Naẓīre Ber-Melek-Sīmā Perī T1
 3010 serseri İÜ, MA: sāğarı T1
 3011 perī İÜ: yeri MA, T1
 3012 B1 171a, İ2-, İÜ 197a, MA 10, T1 72a
 Şarkī B1, MA
 3013 Ağladıkça İÜ, MA, T1: Ağlamağdan B1

Ben hata etdim ki bilmem evveli
 'İtr-ı şahî ile her dem yağlarım³⁰¹⁴

III

Çeşmini süzdükce ahûlar gibi
 Sihr ü efsün etse cādular gibi
 Eşk-i çeşmim aksa da cûlar gibi
 Sinemi hûn-ı cigerle çağlarım³⁰¹⁵

IV

Şimdi olmazsa o şūhuñ vuşlatı³⁰¹⁶
 Beklerim **Fâzıl** zamân-ı fırsatı
 Bir gün ola elbet eşref sâ' ati
 Ol dil-i işkestemi ben şağlarım³⁰¹⁷

**BERÂY-I FÂRİĞ ŞÜDEN EZ-MAHBÛB U BÛRÛDET
 EZ-AŞK-I Ü**³⁰¹⁸

[197b] *Müstef' ilün / Müstef' ilün*

--- / ---

I

Şad-ḥamd ola ey hilekâr
 Gitdi zamân-ı ah u zâr
 Fitrâk-ı 'aşkıñdan seniñ
 Buldum hülâşa iktidâr

II

Şimden gerü âzâdeyim
 Şanma saña üftâdeyim
 Hâlâ ğamiñdan sâdeyim
 Râhatla qalbim neş'e-dâr

III

Ma' lūmuñ olsun ey perî
 Ben 'aşqdan oldum berî
 Olmuş hele çokdan beri
 Ol eski âteş târ u mâr³⁰¹⁹

IV

Zıkr olsa ismiñ her kaçan
 Beñzim daḥi dönmez neden

3014 evveli İÜ, T1: ol gülü B1, MA / şahî B1, İÜ, T1: şahîler MA / yağlarım B1, MA, T1: bağlarım İÜ

3015 çağlarım İÜ, T1: dağlarım B1, MA

3016 B1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

3017 ola elbet B1: ola elbette İÜ; elbet ola MA, T1 / Ol B1, İÜ, T1: Bu MA

3018 B1 171a, İ2-, İÜ 197b, MA 6, T1 72a

Şarḫ B1; Şarkî Berây-ı Fâriğ Şüden ez-Mahbûb MA

3019 Ben 'aşqdan oldum İ2, MA, T1: 'Aşkıñdan oldum ben B1; Ben 'aşkıñdan oldum İÜ

Dursam saña baqsam da ben
Olmaz derünüm ra^c şedâr³⁰²⁰

V

Varsam da h^yâba her ne dem
Görmem seni rü^yâda hem
Bîdâr iken fikr eylemem
Aşlâ seni leyl ü nehâr

VI

Yanıñda dursam dâ^yimâ
Bulmam ne zevk ü ne şafâ
Ağyar ile izⁿ saña
Var ülfet et ey yâdigâr

VII

Yokdur saña ğayrı yasağ³⁰²¹
Senden edip **Fâzıl** ferâğ
Var benden ol zâlim ırağ
Gitdi o eski i^c tibâr

**ŞARKÎ BERÂY-I MAHBÛB PERTABOS (?) Kİ DÜ-KAFTÂN
BER-KÂMET-İ NÂZİK CESBÂN MÎ-NÜMÂYED**³⁰²²

Fe^cilâtün / Fe^cilâtün / Fe^cilâtün / Fe^cilün

...--/...--/...--/...-

I

Âh o pākize-edâ^c aşık-ı zârîñ cānı
İki reng ile esir etdi dil-i nālānı
Gāhⁱce şarı gehî āl geyer kaftānı
Biri altın şarısıdır biri tavşan kanı³⁰²³

II

Şarıyı giyme meded beñzi şolar āfākıñ
Şarılık^c illetine uğradı hep^c uşşākıñ
Döndü nilüfere hasret ile bu müştākıñ
Bize reng eyleme ey cānımızıñ cānānı

[198a] III

Alı giyse açılır verd-i ruḥ-ı nemnākı³⁰²⁴
Bütün āl üstüne āl oldu vücud-ı pākı

3020 ra^c şedâr B1, MA: ra^c şekâr İÜ, T1

3021 B1 ve T1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

3022 B1 172b, İ2-, İÜ 197b, MA 2, T1 72b

Şarkî B1; Berây-ı Maḥbûb Bertapuş (?) Der-Kaftân Ber-Kâmet Cesbân Mî-Nümâyed MA, T1 Koçu, bu şarkının gençler arasında sarı ve al renkli elbise giyme modasına işaret ettiğini söylemektedir (1971: 5591).

3023 kaftānı B1, MA, T1: ḥaftānı İÜ

3024 B1 ve T1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

Barata³⁰²⁵ āl yüzü āl gāret eder idrāki
 Kān eder ğamzeleri şivesi hüsñ ü ānı

IV

Hüsñü hoş kām̄eti hoş kıt'ası hoş cānānım
 Tepeden tırnağa dek hüsñü müsellemlerim
 Güzel olduğuna şahid yetişir sultānım
 Ki ola **Fāzıl**-ı dānā gibi bir şā' bānı

NAZİRE ŞARKI-Yİ TÖMRU (?)³⁰²⁶

Müfte' ilātün / Müfte' ilātün

-. -. / - . -. .

I

Ey kerem-kānım nāzlı sultānım
 Arzū eyler seni her yanım³⁰²⁷

Gel benim cānım yoşma cānānım
 Dāyı-revişlim geliş arslanım³⁰²⁸
 Gel benim ağam gel benim pāşām
 Şanma kim sensiz bir nefes yaşam

II

Kıyma gel baña gitme bir yaña
 Cān uyar saña amān sultānım³⁰²⁹

Gel benim cānım yoşma cānānım
 Dāyı-revişlim geliş arslanım
 Gel benim ağam gel benim pāşām
 Şanma kim sensiz bir nefes yaşam

III

Gel a mehpārem āh nedir çārem
 Ey ciger-pārem ben de büryānam

Gel benim cānım yoşma cānānım
 Dāyı-revişlim geliş arslanım
 Gel benim ağam gel benim pāşām
 Şanma kim sensiz bir nefes yaşam

3025 Barata, “çuhadan yapılan, ucu kıvrık ve uzunca bir külah, Tanzimat’tan önceki devirlerde kullanılmıştır, bilhassa Bostancı çocukları efradı ile Saray-ı Hümayun’un diğer kaba hizmet efradının serpuşu idi, ufak farklarla “bostancı baratası”, “haseki baratası” diye çeşitleri vardı. Kelimenin aslı İtalyancadır, “baretta”dan bozmadır.” (Koçu, 1960: 2112). Koçu, “al baratalı gencin belki bir bostancı neferi” olabileceğini söylemektedir (1971: 5591).

3026 B1-, İ2 167b, İÜ 198a, MA 12, T1 73a

Tomru Tomru Hevāsına İ2; Şarkı MA; Tomru Tomru Hevāsına Şarkı T1

3027 Bu beyitten sonra İ2 ve T1’de tek beyit şeklinde İÜ ve MA’da iki beyit halinde nakarat kısmı yazılmıştır. T1’de ikinci beyitten sonra nakaratı göstermek amacıyla her beytin sonuna “eyzan” ifadesi konulmuştur.

3028 revişlim İÜ, T1: revişli MA

3029 İkinci mısradaki aruz aksamaktadır.

IV

Ey gönül mâhî **Fâzılî**ñ âhî
Seni bi'llâhi yandırır cânım

Gel benim cânım yoşma cânânım
Dâyı-revişlim geliş arslanım
Gel benim ağam gel benim pâşâm
Şanma kim sensiz bir nefes yaşam

ŞARKÎ³⁰³⁰

Fâ' ilâtün / Fâ' ilatün / Fâ' ilün

-. - - / -. - - / -. -

I

Nev-hilâlim işte 'ıyd eyyâmıdır
'Âleme zevk ü şafâ hengâmıdır
Lebleriñden büse ver 'uşşâkıña
Vağtidir zîrâ şeker bayramıdır³⁰³¹

II

Âferin eçvârına ahlâkıña³⁰³²
Acı söz hiç söyleme 'uşşâkıña
Tatlı yüz gösterdi kim müştâkıña
Vağtidir zîrâ şeker bayramıdır³⁰³³

III

Giymiş ol şîrîñ dehen nâzik edâ
Bir şeker renginde hârâdan kabâ
Tatlı dille eylemekde merhâbâ
Vağtidir zîrâ şeker bayramıdır

IV

Fâzılâ verdi baña la' l-i teri³⁰³⁴
Leb-be-leb etmiş iken ol dilberi

[198b]Şarkı için bu kelâm-ı sükkeri
Vağtidir zîrâ şeker bayramıdır³⁰³⁵

3030 B1-, İ2-, İÜ 198a, MA 5, T1 73a
Şarkî-yi 'ıydiyye MA; Şarkî Berây-ı 'ıyd-i Şeker T1

3031 zîrâ İÜ, MA: cânâ T1

3032 MA'da 3. kıtadır.

3033 gösterdi kim İÜ: göster begim MA, T1

3034 T1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

3035 zîrâ İÜ: cânâ T1

ŞARKÎ BERÂY-I ZEVK-İ MEHTÂB ³⁰³⁶

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...--/...--/...-

I

Nev-bahâr erdi şafâ mevsimidir
Böyle demlerde nice h'âb edelim
Binelim kayığa şöhet demidir
Tâ seher sâz ile mehtâb edelim

II

Şevkle âb u hevâya uyalım ³⁰³⁷
Vaqtidir zevk ü şafâya doyalım
Ne Hişâr u ne Tarabya koyalım
Tâ seher sâz ile mehtâb edelim

III

Geceden nüş edelim şahbâyı ³⁰³⁸
Atalım câma gam-ı ferdâyı
Verelim velveleye deryâyı
Tâ seher sâz ile mehtâb edelim

IV ³⁰³⁹

Ola kayıkda iki sâzende
Bir iki nağmesi hoş h'ânende
Bir de ol şüh ile Fâzıl bende
Tâ seher sâz ile mehtâb edelim

ŞARKÎ BERÂY-I DİLBER-İ ŞEMSIYYE-GİR-İ ZEVRAK-NİŞİN ³⁰⁴⁰

Müs tef' i lün Müs tef' i lün

---/---

I

Şemsiyye tutmuş el amân
Kayıkda ol nür-ı siyâh
Uşşâk-ı zârından hemân
Ruhsârını şaklar o mâh

II

Müjgânları olmuş siyâh
Aşıkların hâli tebâh
Olmuş siyâh-ender-siyâh
Âh ol Firengi tâze âh

3036 B1 169a, İ2-, İÜ 198b, MA 6, T1 73a
Şarkî B1

3037 T1'de 3. kıt'adır.

3038 B1'de 4. kıt'adır. T1'de 1 ve 3. mısralar takdim-tehirlidir.

3039 B1'de 3. kıt'adır.

3040 B1-, İ2-, İÜ 198b, MA 13, T1 73b

III

Bağ kâfiriñ ğisûsuna
Billürdan bâzûsuna
Beñzer cinân tâvûsuna
Ol dilber-i âhû-nigâh

IV

Püşide eyler her yeriñ
Kaşdı cefâdır dilberiñ
Dininde yoğsa kâfiriñ
‘Uşşâka görünmek günâh³⁰⁴¹

V

[199a]Şemsiyyede ol mâhveş
Güyâ bulut içre güneş
Fâzıl gibi hep nâle-keş
‘Uşşâkı eyler âh u vâh³⁰⁴²

ŞARKÎ-Yİ ESB-SÜVÂR-I ŞEMSIYYE-GİR³⁰⁴³

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

-. - - / - . - - / - . -

I

Şivekârım ser-firâz olmuş yine
Şeh-süvâr-ı esb-i nâz olmuş yine
Nâz için şemsiyye almış destine
Hâsret-i ehl-i niyâz olmuş yine

II

Hüsle sen şâh-ı hûbânsın begim
‘Âleme bir mâh-ı tâbânsın begim
Ehl-i ‘aşka düşmen-i cânsın begim
Gamzeler tîkat-güdâz olmuş yine

III³⁰⁴⁴

Esble ‘uşşâkı pâmâl eylemiş
Hüsüne bilmem ki ne hâl eylemiş
Her nigâhıñ Rüstem-i Zâl eylemiş
Cân-şikâr-ı şâhbâz olmuş yine³⁰⁴⁵

3041 yoğsa İÜ: bilmem MA, T1

3042 ‘Uşşâkı eyler İÜ: Eyler yolunda MA, T1

3043 B1 169b, İ2-, İÜ 199a, MA 5, T1 73b

Şarkî B1; Şarkî Berây-ı Dilber-i Esb-Süvâr-ı Şemsiyye-gir MA; Şarkî Berây-ı Esb-Süvâr-ı Şemsiyye-gir T1

Koçu, “Cezayir Kesimi” denilen kıyafetle yalın ayak baldırı çıplak dolaşan İstanbul gençleri arasında yazın şemsiye kullanma modasının Fâzıl’ın şiirine bu şekilde yansıdığını belirtmiştir (1971: 5591).

3044 MA-

3045 Cân-şikâr-ı İÜ, T1: Cângâh-ı B1

IV

Ruĥlarıñ şemsiyyeden olmuş ‘ ayān
 Āfitābı eylemek olmaz nihān
 Cilvedir ‘ uşşāka қаşdı her zamān
 Maĥrem-i erbāb-ı rāz olmuş yine³⁰⁴⁶

V

Her zamān kim esbine dizgin eder
 Hū çekip ‘ aşıkları taĥsīn eder
 Şīvelerle **Fāzılı** ğamġin eder
 Dil ğamıyla nāle-sāz olmuş yine

ŞARĶĪ-YĪ YĀSEMEN³⁰⁴⁷

Fe‘ ilātün / Fe‘ ilātün / Fe‘ ilün

...--/...--/...-

I

Gözleriñ nergis-i şehlā mı ‘ aceb
 Deheniñ ğonce-i zībā mı ‘ aceb
 Heḡ şükūfeleri cem‘ etdi yüzüñ
 Gülsitāniñ yeñi dünyā mı ‘ aceb³⁰⁴⁸

II

Kimse bilmez ne çiçeksin cānā
 Yāsemen gerçi ki ismiñ ĥālā
 Gerdeniñ berg-i semendir ammā
 Rūĥlarıñ lāle-i ĥāmra mı ‘ aceb³⁰⁴⁹

III

Ḳatmer olmuş nedir ol kākül-i nāz
 Bāġçe-i ‘ işvede ol sünbül-i nāz
 [199b]Nedir ol çehrede bitmiş gül-i nāz
 Dil aña bülbül-i ġüyā mı ‘ aceb³⁰⁵⁰

IV

İşte bu şarkī eyā ğonce-dehen
 Bir çiçekdir saña ‘ aşıklardan
Fāzılıñ sözüne beñzer bu sūĥan
 O saña ‘ aşık-ı şeydā mı ‘ aceb³⁰⁵¹

3046 Ruĥları İÜ: Ruĥlarıñ B1, MA, T1 / olmuş B1, İÜ, MA: etmiş T1

3047 B1 168b, İ2 168b, İÜ 199a, MA 4, T1 74a,
 Şarkī B1; Şarkī Berāy-ı Yāsemen MA

3048 yüzüñ İÜ, MA: ruĥuñ İ2, T1; B1-

3049 ĥālā B1, İÜ, MA: ammā İ2, T1 / ammā B1, İÜ, MA: ĥālā İ2, T1

3050 kākül-i nāz İ2, İÜ, MA, T1: kāküller B1 / sünbül-i nāz İ2, İÜ, MA, T1: sünbüller B1 /
 gül-i nāz İ2, İÜ, MA, T1: güller B1 / Dil İ2, İÜ, MA, T1: Dul B1

3051 beñzer İ2, İÜ, MA, T1: baġ kim B1

ŞARKĪ³⁰⁵²

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. - -

I

Dilberān içre efendim hüsne bir dānesin
 'Aşık-ı üftādesi çok öyle bir cānānesin
 Hāşılı halkıñ dilinde şimdicek efsānesin
 N'eyleyim 'uşşāka ammā sevdiğim bigānesin

II

Evvelā rahm eyler iken 'aşık-ı nā-şādına
 Şoñra günden güne aşlā gülmez oldu yādına
 Bakmadıñ bî-çāreniñ hiç āhına feryādına
 Sen de inşāf et begim zālīm degil de yā nesin³⁰⁵³

III

Ġamzeler cādū nigāhiñ dil-rübā çeşmiñ yaman
 Şöyle nāzıkdir vücūduñ kim olur gözden nihān
 Doğru söyle ey perī ey 'aql alıcı el-amān
 Sen mi aldıñ 'aşık-ı zārıñ dil-i divānesin

IV

Çekmemişsin çünkü cānā derd-i 'aşkıñ miñnetin
 İmdi bilmezsin nedir 'aşıklarıñ keyfiyyetin
 Neydiğin bilmek için erbāb-ı 'aşkıñ hāletin
 Sen dañi **Fāzıl** gibi 'aşk āteşine yanasın

ŞARKĪ³⁰⁵⁴

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

.. - - / .. - - / .. - -

I

Açmış ey gonce o āl hāre seni
 Gösterir gül gibi hemvāre seni
 Göricek bu dil-i āvāre seni
 Sevdı ey cilveli mehpāre seni³⁰⁵⁵

II

Geceler hānede mihmān kalsañ
 Nağd-i cān u dili benden alsañ
 Sineñ açsañ da şoyunsañ gelseñ
 Alsam āğuşuma bir pāre seni

3052 B1 171b, İ2 168b, İÜ 199b, MA 8, T1 74a

3053 degil de yā nesin İ2, İÜ, T1: degilsin yā nesin B1, MA

3054 B1 170a, İ2 169a, İÜ 199b, MA 10, T1 75a

3055 āvāre İ2, İÜ, T1: bîçāre B1, MA

III

Āh bir lahzada sensiz duramam
Olduğun demde cihānı aramam
Dağı bu hüsnle lâyıķ göremem
Güzelim meclis-i ağıyara seni³⁰⁵⁶

IV

[200a] Yakışır tavr-ı levendāne saña
Fāzıl oldu dağı dīvāne saña
Şehlevendim nice bir yana saña
Sever ol ʿ aşık-ı bî-çāre seni

ŞARKĪ³⁰⁵⁷

Fāʿ ilātün / Fāʿ ilātün / Fāʿ ilātün / Fāʿ ilün

-. - - / -. - - - / -. - - - / -. - -

I

Şāh-ı hūbānsın efendim hüsnle bî-şübhe sen
Sen gibi bir şūh-ı raʿ nā görmedim dünyāda ben
Böyle vaşf eyler cemāl-i hüsn ü ānıñ vaşf eden
Gül beden nāzik dehen başdan başa püskürme ben³⁰⁵⁸

II

İncedir gāyet ile ol nāzik endāmıñ beli
Beñzemez aña kemānıñ nağmesi sāzıñ teli
Nāz eder hem raķş eder çārpāreden düşmez eli
Gonce femli gül yañaķlı çifte beñli şiveli³⁰⁵⁹

III

Gece gündüz firķatıñ kār etdi cānā cānıma
Luţf ile bir kez niğāh et bu dil-i nālānıma
Raħm edip hūn-āb-ı eşk-i dīde-i giryānıma
Şehlevendim şivemendim gel begim gir yanıma³⁰⁶⁰

IV

Mihnet-i hicriñle şimdi sevdiğim hālīm yaman
Haylī demdir gelmediñ olduñ yine gözden niħān
Fāzılı luţfuñla gel şād eyle ey rūh-ı revān
Şivekārım gül-ʿ izārım nāzlı yārım gel amān³⁰⁶¹

3056 Āh İ2, İÜ, T1: Hiç B1, MA

3057 B1 170b, İ2 169a, İÜ 200a, MA 8, T1 74b

3058 eyler: İ2-

3059 ile B1, İÜ, MA, T1: İ2- / Gonce femli gül yañaķlı çifte beñli şiveli İ2, İÜ, B1, T1: Gül beden nāzik dehen başdan başa püskürme ben MA

3060 Şeh-levendim şivemendim gel begim gir yanıma B1, İ2, İÜ, T1: Gül beden nāzik dehen başdan başa püskürme ben MA

3061 Şivekārım gül-ʿ izārım nāzlı yārım gel amān B1, İÜ: Şivekārım nāzlı yārım gel amān bî-amān İ2; Gül beden nāzik dehen başdan başa püskürme ben MA; Şivekārım nāzlı yārım gel amān T1

ŞARĖİ³⁰⁶²*Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün*

...--/...--/...-

I

Severim tāze cüvānı severim
 Ya' nī ol şūḥ-ı cihānı severim
 Zālīm olsa daḡı anı severim
 'Aşıkım āh u fiġānı severim

II

Ėayrı bir dilberi aşlā sevmem
 Ne kadar olsa da ra' nā sevmem
 Ḥāneye gelse de tenhā sevmem
 Ancaḡ ol rūḥ-ı revānı severim³⁰⁶³

III

Dilberin ḡavrı levendāne gerek
 'Aşık ammā o da divāne gerek
 Āteş-i 'aşka hemān yana gerek
 Yanġınım ben de yananı severim³⁰⁶⁴

IV

Fāzılı şabrıma ḡayrān etdim
 Sinemi āteş-i sūzān etdim
 Dilde adın yine pinhān etdim³⁰⁶⁵
 Demedim işte fülānı severim

[200b]

[200a]³⁰⁶⁶**ŞARĖİ-Yİ RUB' İYYE**³⁰⁶⁷*Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün*

...--/...--/...-

I

Sīm-i ḡālīş gibi cism-i şāfi
 Cümle ḡübāna eder faḡriyye
 Dedi meḡpārelerin şarrāfi
 Rüb-ı meskūnu deġer rub' iyye³⁰⁶⁸

3062 B1 170b, İ2-, İÜ 200a, MA 11, T1 75a

3063 bir dilberi İÜ: dilberleri MA, B1: dilberi T1 / sevmem B1, İÜ, T1: sevemem MA / rūḥ-ı revānı İÜ, T1: şūḥ-ı cihānı B1, MA

3064 yanġınım İÜ, MA: yanġım B1, T1

3065 B1 ve MA'da sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

3066 Derkenardadır.

3067 B1-, İ2 168b, İÜ 200a, MA 13, T1 74a

ŞarĖi Berāy-ı Rub' iyye MA

3068 deġer İÜ, T1: eder İ2, MA

II

Gerdeni üzre ezelden hālā
Ben ile böyle yazılmış tuğrā
Darebe fī-memleket-i hüsn ü bahā
Cān gerek şun^c ina üstādiyye

III

Sikkeden şimdi henüz kurtulmuş
Kalpazan pençesine düş olmuş
Zer gibi beñzi şararmış şolmuş
Büse vermiş aña şarrāfiyye

IV

Ben de zencīriyim ol gīsūda
Bir pula geçmedim ol çārsūda
Fāzılla eyle kerem-i fermūde
Bütün olmazsa eğer nişfiyye

[200b]

ŞARĖİ³⁰⁶⁹

Mefā^c ilün / Mefā^c ilün

. /

I

Derūnum dāğ dāğ olsun
Ėo^c aşğ içre çerāğ olsun
Hemān ol şūh şağ olsun
Gönül dağ üstü bāğ olsun

II

Nigār-ı dil-pesendimsin
Cüvānsın şehlelendimsin
Hemān sen gel efendimsin
Güzeller hep irāğ olsun³⁰⁷⁰

III

Seni öpmüş raĖīb-i şūm
Yañağıñdan bütün ma^c lūm
Amān ol Ėalmasın maħrūm
El olmazsa ayağ olsun

IV

Gönül ol dilbere mā³il
Olurken luğfuna nā³il
Revā mı şimdicek **Fāzıl**
Ki benden ol yasağ olsun

3069 B1 167b, İ2 169b, İÜ 200b, MA 7, T1 75a

3070 Cüvānsın İ2, İÜ, MA, T1: Cüvānım B1

ŞARKİ³⁰⁷¹

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...--/...--/...-

I

Gülerek raşş ederek her yaña
Çıkdı ol çengî kıızı meydâna
Ele almış yine çârpâresini
El-amân böyle gerek cânâna

II³⁰⁷²

Ne ' aceb raşş ediyor seyr eyle
Şabra tâkat mı kalır insâna
Nağmesin mu'trib unuttu göricek
Sâzlar oldu daği mestâne

III

Yerdedir havf ile çeşm-i nîzen
Yüzüne baksa olur divâne
Ruh-ı zîbâsı güzel çeşmi güzel
Kadd-i bâlâsı güzel dürdâne

IV

Ġamzesi ' aql alıcı mahrem-i râz
' İşvesi cân verici bigâne
Fâzıl-ı haste-dili atma şakın
Nâzeninim güzelim yâbâna

ŞARKİ BERÂY-I ZERNİŞÂN³⁰⁷³

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

...--/...--/...-

[201a]

I

Kimdir ol nâdîde maħbûb-ı cihân
Raşşa girmiş nâz eder bir nev-cüvân
Görmemişdir böyle çeşm-i ' âşıkân
El-amân kimdir o kâfir el-amân

II³⁰⁷⁴

Ġüsnüne bakşañ melek sîmâsıdır
Kâmeti bâğ-ı İrem tûbâsıdır
Hangi bâğın ğonce-i zîbâsıdır
Kimlerin cânanı ol ruh-ı revân

3071 B1 126b, İ2 170a, İÜ 200b, MA-, T1 75b

3072 İkinci bendin 3 ve 4. mısraları sadece B1'de bulunmaktadır.

3073 B1 167b, İ2 170a, İÜ 201a, MA 4, T1 75b

Şarkî B1

3074 B1, İ2 ve T1'de 3. kıt'adır; MA-

III ³⁰⁷⁵

Hangi milletden ne derler adına
Beñzemez haqqā beşer evlādına
Şorsaña bir ‘ aşık-ı nā-şādına
Hürî mi yâhud perî mi ol cüvân³⁰⁷⁶

IV

Müjdeler **Fâzıl** o şüh-ı mu‘ teber
Ustasından ben bugün aldım haber
Semti ol şem‘ iñ meger semt-i Fener
İsmine derler imiş hem Zernişân

ŞARKİ BERÂY-I ÂFET ³⁰⁷⁷

Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilün

...--/...--/...--/...-

I

Dil-i bî-çäre gam-ı ‘ aşk ile nā-kām olsun
Beste-i silsile-i zülf-i siyeh-fām olsun
Dilber olursa da mümtâz u hoş-endâm olsun
İşte Âfet gibi bir şüh-ı dil-ârâm olsun³⁰⁷⁸

II ³⁰⁷⁹

Çünki bîdâr iken üftâdeñe yok inşâfîñ
Emeyim bârî uyurken o vücûd-ı şâfîñ
Eyleyem hırsla dış yâresi hep etrâfîñ
Seni hep ‘ âleme teşhir edeyim nâm olsun³⁰⁸⁰

III ³⁰⁸¹

Luft u inşâf edip ey şüh-ı ciñân-ı mümtâz
Eyle ‘ uşşâk ile bir lahza meded nâz u niyâz
Hâneye gitme pek erkenden efendim ne bu nâz
Hele şabr eyle o mehpâreñe aḡşam olsun³⁰⁸²

IV

Devlet-i vaşlıña tâlib degilim sulṭânım
Ben de **Fâzıl** gibi didâra hemân şa‘ bânım

3075 İ2 ve MA’da 2. kıt’adır.

3076 haqqā B1, İÜ, MA: tavrı İ2, T1 / Şorsaña bir İÜ: Raḡmi var mı B1, İ2, MA, T1

3077 B1 167b, İ2 170a, İÜ 201a, MA 2, T1 75b

Şarkî B1

3078 ‘ aşk ile MA: ‘ aşkıñla İÜ; ‘ aşkla B1, İ2, T1

3079 İ2’de 3, T1’de 4. kıt’adır.

3080 üftâdeñe İÜ, MA: üftâdeye B1, İ2, T1

Koçu, İstanbul’un ayak takımı olan külhaniler arasında sevgililerini öperken âleme teşhir kastı ile dişleme, ısırma âdetinin Fâzıl’ın bu mısralarında görüldüğünü söylemektedir (1971: 5592).

3081 B1 ve İ2’de 2. kıt’adır.

3082 inşâf İÜ: ârâm B1, İ2, MA, T1 / lahza B1, İÜ, MA: pâre İ2, T1 / ‘ uşşâk ile İ2, İÜ, T1: ‘ uşşâkla B1; ‘ uşşâkıña MA / erkenden B1, İ2, İÜ, T1: erkence MA / hele B1, İÜ, MA: bârî İ2, T1 / o İÜ: a B1, İ2, MA, T1

Yanağından belî bir bûsecik ister cânım
Şimdi olmazsa eger mevsim-i bayram olsun³⁰⁸³

ŞARĖİ BERĖY-I MEHTĖB³⁰⁸⁴

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...- - / ...- - / ...-

I

Halkdan kıldı o mehpāre hicāb
Yüzüne perçemini kıldı niķāb
[201b] Ay gibi meclise etdikde tūlū^c
Dediler ismine 'ālem Mehtāb³⁰⁸⁵

II

Güzelim bi-bedelim cânānım³⁰⁸⁶
Bize de eyle nażar sultānım
Çiğirim ben de saña büryānım
Olmuşum āteş-i 'aşķıñla kebāb

III

Serv-i nāzım buyuruñ seyrāna
Geldi esbāb-ı şafā meydāna
Bāde bir yaña ķadeķ bir yaña
Seni biñ cânla gözler aķbāb

IV

Fāzıl-ı zārı helāk eylersin
Sözü hep ğamze ile söylersin
Niçün ol zālime işmarlarsın
Ne olur versen o leblerle cevāb

ŞARĖİ-Yİ ANTON³⁰⁸⁷

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

...- - / ...- - / ...- - / ...-

I

Eyā 'ālem eyā 'ālem yine derd-i nihālīm var
'Aceb vāķıfsañız bilmem yeñi bir mihrībānım var
Benim bir dāne Antonum saña bi'llāhi meftūnum
Ne simim var ne altınım hemān bir şaķlı cânım var³⁰⁸⁸

3083 Devlet-i B1, İÜ, MA: Lezzet-i İ2, T1

3084 B1 168a, İ2 170b, İÜ 201a, MA 3, T1 76a

Şarkı B1

Manzumede mısralar nüshalara göre farklı sıralandığından çok fazla dipnot oluşmaması için bu farklılıklar gösterilmemiştir.

3085 tūlū^c İÜ: zühür B1, İ2, MA, T1

3086 Güzelim B1, İÜ, MA, T1: Görelim İ2

3087 B1 168a, İ2 170b, İÜ 201b, MA 3, T1 76a

Şarkı B1; Şarkı Berāy-ı Anton İ2, MA, T1

3088 nihālīm İÜ: nihānım B1, İ2, MA, T1 / Benim bir dāne B1, İÜ: Güzeller şāhı İ2, MA, T1

II

Süzülsün çeşm-i cellâdın cefâdır çünkü mu' tādın
 Seniñ var ise bîdâdın benim âh u figânım var
 Baña ol yâr için **Fâzıl** cesedler olmadı hâ' il
 Tenimde şimdi ve'l-hâşıl iki rûh-ı revânım var

ŞARĖİ ³⁰⁸⁹

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...--

[202a]

I

Gülle-i ' aşka dil-i zârı nişāngāh etdim
 Eyledim cânı fedâ hâşılı hûbânlar için
 Giderek âkıbet aldım fet'li âh etdim
 Yandım âteşlere Tophâneli bir dilber için

II

Geldi ol şeh' oyuna fitne daħı oldu ' alem
 Yürüyüş etdi hişâr-ı dilime leşker-i gam
 Falya verdim giderek râzıma oldu maħrem
 Yandım âteşlere Tophâneli bir dilber için³⁰⁹⁰

III

Ne tabanca ne daħı tîğ gerekdir ne tûfeng
 Hânçer-i gamze ile kılmada ' uşşâkla ceng
 Hâşılı eyledi dünyâyı benim başıma teng
 Yandım âteşlere Tophâneli bir dilber için

IV

Şehlevendim güzelim hâk bu ki hoş yakışmış
 Ateşin atlasın üstünde o bârüt'-biniş
 Seni gördükde daħı **Fâzıl**-ı bî-çâre demiş
 Yandım âteşlere Tophâneli bir dilber için

ŞARĖİ BERĀY-I ÇİÇEK ³⁰⁹¹

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...--/...--/...--

I

O Gümüşhâneli sim endāmım
 Dedim ismiñ ne ola sulţanım
 Nâz ile dedi Çiçekdir nāmım
 Ne çiçeksiz biliriz hey cânım

3089 B1 172a, İ2 171a, İÜ 201b, MA 9, T1-

3090 oyuna İ2, İÜ: önüne B1, MA

3091 B1 172b, İ2 171a, İÜ 202a, MA 11, T1-
 Şarkı B1, İÜ

II

Belî elmâs çiçeksin biliriz
Gülde perverde bebedsin biliriz
Sevdiğim hür u meleksin biliriz
Şâhbâzım saña ben şa^c bânım³⁰⁹²

III³⁰⁹³

Ehl-i ma^c den seni bilmez cânâ
Añlamazlar ne gühersin hâlâ
Yürü İstanbula ey nâzlı edâ
Rûm rakķķâşı benim cânânım

IV

Āşıkâ tâ bu kadar nâz olmaz
Çeşm-i şūhuñ gibi şehbâz olmaz
Bir çiçekle güzelim yaz olmaz
Açıl ey tâze gül-i handânım

V

İşte ahırda kır at âmâde
Yürü bir zevk edelim tenhâda
Saña **Fâzıl** gibi var üftâde
Yürü ey dilber-i Ālî-şânım³⁰⁹⁴

[202b]

ŞARKĪ³⁰⁹⁵

Mefâ^cîlün / Mefâ^cîlün / Fe^cülün

. / /

I

Edâsı cilvesi hoş dil-pesendim
Seni gördükde ben gâyet begendim
Saña bir doğru sözüm var efendim
Nazîriñ yok cihânda şehlevendim

II

Güzeller içre şūh-ı bî-bedelsin
Daħi Āşıklara tûl-i emelsin
Güzelsin sevdiğim gâyet güzelsin
Nazîrin yok cihânda şehlevendim

III³⁰⁹⁶

Efendim şimdicek meydân seniñdir
Ne ki eylerseñ et devrân seniñdir
Hemân sen nâza başla cân seniñdir
Nazîrin yok cihânda şehlevendim

3092 çiçeksin B1, İ2, İÜ: çiçegisin MA

3093 3. bend ve 4. bendin ilk iki mısraı İ2'de tekrar yazılmıştır.

3094 tenhâda İ2, İÜ: dünyâda B1, MA

3095 B1 171b, İ2 171b, İÜ 202b, MA 7, T1-

3096 İ2-

IV

Bütün   alem saña dil-dāde oldu
 Durup seyrāna hep āmāde oldu
 Saña **Fāzıl** daħi ūftāde oldu
 Nazīrin yoğ cihānda ŧhlevendim³⁰⁹⁷

ŐARKĪ-YĪ DARÇIN GÜLÜ ³⁰⁹⁸

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

-. - - / - . - - / - . - -

I

Bir cűvān gördüm yañađı gülgűlĪ
 Beñleri var űç   aded ŧeh-dāneli
 Orta boylu hoş edālı cilveli
 İsmine derler imiŐ Darçın Gűlű

Nađarāt ³⁰⁹⁹

Āh o ŧaçı sűnbűlű cāna dolaŐdı kākűlű
 El-amān cānım amān [u] nāzlı yārim ŧĭveli
 Ol ŧaranfil beñleriyle sevdigim Darçın Gűlű

II ³¹⁰⁰

  AŐđ ola ūftāde-i nā-Őādına
 El-ħased nā' il olanlar dādına
 RađŐa girmiŐ āferin űstādına
 Tel tel olmuŐ gerden űzre kākűlű

III ³¹⁰¹

Olmađa lāyık gűnűl āyĭnesi
 Sĭme beñzer gerdeni hem sĭnesi
 Penbede gűlde bűyűtműŐ ninesi
 Őoçmađa gelmez nezāketden beli

IV ³¹⁰²

Şöyle zannım girmiş on beş yaşına
   İtr-ı ŧāħĭler sűrűnműŐ ŧaŐına
 Őırma pűskűllű beyāz fes baŐına
 Bir yaraŐmıŐdır ki yāħű yelleli³¹⁰³

3097 ūftāde İ2, İŪ, MA: dildāde B1

3098 B1 169b, İ2 171b, İŪ 202b, MA 9, T1-
 Őarkĭ Der-Mađām-ı Tāħir B1; Őarkĭ İŪ; Őarkĭ Berāy-ı Darçın Gűlű MA

3099 B1 dıŐındaki nűshalarda nakarat yer almamaktadır.

3100 B1'de 3. ŧıt' adır.

3101 B1'de 4. ŧıt' adır.

3102 B1'de 5. ŧıt' adır.

3103 yāħű B1, İŪ, MA: yā İ2

V³¹⁰⁴

Bir müsellemler dilber-i nev-restedir
 Hüsüne **Fâzıl** daği dil-bestedir
 Her ne medh olsa aña şâyestedir
 Ehl-i ʿaşkıñ goncesi hem bülbülü

ŞARKI³¹⁰⁵

Fâʿ ilâtün / Fâʿ ilâtün

. - - / - . - -

[203a] I

ʿ Aşıkım bir dil-rübāya
 Bir cüvân-ı bi-vefāya
 Tâkatim yokdur cefāya
 Raḥm edin ben mübtelāya

II³¹⁰⁶

Şühdur gâyet güzeldir
 Her edâsı bi-bedeldir
 ʿ Aşıka tül-i emeldir
 Baḫ şu reftâr u edāya

III³¹⁰⁷

Ķâmeti serv-i bülendim
 Şivekârım şehlevendim
 Gel benim kendi efendim
 Merḥamet kıl ben gedāya

IV³¹⁰⁸

Fâzılın ḫâli yamandır
 Kârı hep âh u figândır
 Yanmada ḫaylî zamândır
 Ugramış derd ü belāya

ŞARKI³¹⁰⁹

Feʿ ilâtün / Feʿ ilâtün / Feʿ ilün

. . . - - / . . . - - / . . . -

I

Be hey Âfet ne kıyâmentsin sen
 ʿ Aşıkın cânına ḫasretsin sen

3104 B1'de 6. kıt'adır.

3105 B1 168b, İ2 172a, İÜ 203a, MA 10, T1-

3106 İ2-

3107 İ2'de 2. kıt'adır.

3108 İ2'de 3. kıt'adır.

3109 B1 168b, İ2-, İÜ 203a, MA 4, T1-

İşidirdim ki bir âfet var imiş
Şimdi bildim ki ne Âfetsin sen³¹¹⁰

II

‘Afv edip hüsünü keç bakdım ise³¹¹¹
Bilmeyip zerre kuşur etdim ise
Seni sâ‘irlere beñzetdim ise
Şimdi bildim ki o Âfetsin sen³¹¹²

III

Bilmedim zâtını ey nūr-ı emel³¹¹³
Zann ederdim ki beşerden evvel
Şen melek-‘al‘at imişsin a güzel
Şimdi bildim ki ne Âfetsin sen

IV

Seni taşih edip evvel ü âhir
Añladım hüsünü bâtin u zâhir
Ehl-i ‘aşka ne belâsin kâfir
Şimdi bildim ki ne Âfetsin sen

V

Saňa Fâzıl daħi dīvâne imiş
Haylî dem şem‘ine pervâne imiş
Şende bu cezbe-i zibâ ne imiş
Şimdi bildim ki ne Âfetsin sen

ŞARKĪ³¹¹⁴

Müstef‘ilün / Fe‘ülün

-. - . / . - -

I

Ey ehl-i dîn ü irşād
Bir dilber-i ħaristān
[203b]Dünyâyı kıldı berbād
Yağması oldu imān³¹¹⁵

II

Bir dilber-i Firengî
Ruĥsârı bāde rengi
Bir qolda olsa çengî
Eyler cihānı nālān³¹¹⁶

3110 ki ne İÜ: ki o B1, MA

3111 MA’da sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

3112 o B1: ne İÜ, MA

3113 B1’de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

3114 B1 62b, İ2-, İÜ 203a, MA-, T1-
Kaşide Der-Medĥ-i Ĥübân-ı Efrenc B1

3115 berbād İÜ: mürtād B1

3116 nālān İÜ: pistān B1

III

Gördüm amân o mâhı
Cânlar alır nigâhı
Ol şabka-i siyâhı
Ol turre-i perişân

IV

Hurşid-i kavm-i ʿİsâ
Kandilçe-i kelisâ
Sâli olur kebîsâ
Ol mâha kim ki şaʿbân

V

Üftâdesi nihânî
Biñ söylese amânı
Olmazsa tercümânı
Fehm eylemez o hayvân

VI

Sîmîn ʿaşası elde
Tiğ-ı belâsı belde
Bilmem ne ol güzelde
ʿAlem yolunda kırbân³¹¹⁷

VII

Ol tıfl-ı nev-reside
Ahû gibi remide
Etvârî hep güzide
Yokdur aña bir akrân

VIII

Ol kubbe kim çatılmış
Hep penbenden atılmış
Cânlar ile şatılmış
Kâlâ-yı nev-fisʿtân³¹¹⁸

IX

Bir tatlı dilli kâfir
Mişli cihânda nâdir
Etmekde celb-i hâtır
Her dem o şeker-efşân³¹¹⁹

X

Bir yoşma şûh edâ genc
Bir ser-firâz-ı Efrenc
Çekmez fütâdesi renc
Vaşlına verse şad-cân³¹²⁰

3117 belde İÜ: dilde B1 / kırbân İÜ: kerbân B1

3118 nev-fisʿtân İÜ: zevk ü ʿirfân B1

3119 Etmekde İÜ: Sevdâ[y]ile B1 / Her dem İÜ: Eyler B1

3120 şûh İÜ: hoş B1 / Çekmez B1: Çeker İÜ

[204a]

XI

Ol dilber-i Firence
 Āh ol dehānı ğonce
 Ğāyet miyānı ince
 İsā gülü bir oğlan³¹²¹

XII

‘Aşkıyla ol cüvānda
 Hıfz eyledim zebānda
 Talyancadır lisānda
 Hem ışılāh-ı Yunan³¹²²

XIII

Başlarsa çeşmi nāza
 Cān alsa azdan aza
 Dil başlasa niyāza
 Bilmez ne etdi cānān

XIV

Bilmez ne nāz u güftār
 Sahte degil o reftār
 Zātīdir anda eṭvār
 Vehbī mişāl-i hayvān³¹²³

XV

Kaşdı degil cefāsı
 Cān alsa da edāsı
 Sehven olur kazāsı
 Mānend-i ḡarb-ı şıbyān³¹²⁴

XVI³¹²⁵

Ey konsolos Filisto (?)
 Balyos Cenbe (?) Tiyisto (?)
 Begzāde-i Hıristo
 Sensin kral-ı hūbān

XVII

Sensin benim niyāzım
 Ey serv-i ser-firāzım
 Cānān-ı şāhbāzım
 Sensin gōñülde sulṭān

XVIII

Ol Cenbe(?) -i semīne
 Ol penbenden ḡazine

3121 Āh ol dehānı İÜ: Nāzik dehān B1

3122 Talyancadır İÜ: Talyanca pek B1

3123 Vehbī İÜ: Zihni B1

3124 ḡarb-ı İÜ: ṭavr-ı B1

3125 B1-

Bu   aşık-ı kemine
Olsa sezâdır ihsân³¹²⁶

XIX

Ey ğonce-i melâhat
Yok iktidâra t akat
Şadır olur o h alet
Kalmadı Şabra imk an

XX

Bu   ařıkıñ a c n 
B -aşık-ı Meryem Ana
[204b]  Ařıkıñla nice yana
Bu z arı eyle ĥand n³¹²⁷

XXI

Versin ĥaber keŐiŐe
BaŐıñ açıp hemişe
F z l bu müşkil işe
K lsın du   y  ruhb n³¹²⁸

XXII

Y  Rabb o Ő h-ı el af
Ol dilber-i mükellef
İsl m-ile müşerref
Olsun be-ĥaŐ -ı   İmr n

XXIII

Ol dem Őik arım olsun
Ĥ nemde y rim olsun
Ĥ dmet-g z rım olsun
Yanımda ola her  n

XXIV³¹²⁹

İŞte cemi -i millet
Ne terc m na minnet
Yok ol met   a kıymet
K l -y  vaşl-ı c n n

XXV

Her kim ki bu du   ya
 min diye Ĥud ya
Sevdiği dil-r b ya
Olsun  ar n-i yorĐan

3126 Bu   aşık-ı kemine İ : Ey nev-fidan-ı   işve B1

3127 B  İ : T  B1 /   Ařıkıñla İ :   Aşıkıyla B1

3128 ruhb n İ : Őıby n B1

3129 İ -

[205b]

İBTİDÂ-YI ĞAZELİYYÂT³¹³⁰*Mefûlü / Mefâilü / Mefâilün / Fâ*

- . . / . - . . / . - - - / -

Ey zât-ı tu ihyâ vü fenâ-yı gül şüd
Hem besmele hem hâtime-i bismil şüd³¹³¹

Fâzıl ki şüde mest-i müdâm-ı ʿ işket
Der-sâğar-ı ʿ irfân dileş bes mül şüd³¹³²

1³¹³³*Fâʿ ilâtün / Fâʿ ilâtün / Fâʿ ilâtün / Fâʿ ilün*

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

- 1 Dilberin ebrûsu vaşfiyla gerekdir ibtidâ
Yaʿ nî bismi'llâh ile lâzım demekdir ibtidâ
- 2 Ben o cânânı saña bilmem nice taʿ rîf edem
Rûz u şeb âvâre-i ʿ aşkı melekdir ibtidâ³¹³⁴
- 3 Ben fem-i dildârı terk etmezdim ammâ nʿ eyleyim
Nefy ü işbâtı henüz mevhûm-ı şekdir ibtidâ³¹³⁵
- 4 Derd-i serden ehl-i dil bulmaz rehâ bu devrde
Baş düşmen anlara çerh-i felekdir ibtidâ³¹³⁶
- 5 Şaff-ı nazma peşrev olmuş kümmeyit-i hâmemiz
Her alayın revnağ-ârâsı yedekdir ibtidâ³¹³⁷
- 6 Öyle **Fâzıl** bir zer-i hâliş-ʿ ayâr olmuş sözüm
Kim dil-i Cibrîl aña seng-i mihekdir ibtidâ

3130 B1 108b, İ2 177b, İÜ 205b, MA 2, T1 77b
Gazeliyyât İÜ

3131 “Ey zati çiçeği yaşatan ve yok eden (Allah’ım)! Hem başlangıç hem de son (senin adınla) olur.”

3132 “Fâzıl senin aşkının daimî mesti olmuş. Onun gönlündeki irfan kadehinde bulunan şarap kâfidir.”

3133 B1 108b, İ2 177b, İÜ 205b, MA 2, T1 77b

3134 âvâre B1, İÜ, MA, T1: âvâze İ2

3135 terk etmezdim MA: ter geçmezdim B1, İ2, İÜ, T1 / nʿ eyleyim B1, İÜ, MA, T1: nʿ eylesem İ2

3136 felekdir B1, İ2, MA, T1: felekden İÜ

3137 “Kızıl renkli at” anlamına gelen “kümeýt” kelimesi.

2³¹³⁸

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Çok sitem eyledi ol dilber-i bî-dād baña
Kûşe-i firqatî iqlîm-i ğam-âbâd baña
- 2 Sâde-rû bir güzeliñ oldum esîr-i ' aşkı
Ħaṭ-ı nev-nüşhasıdır hüccet-i âzâd baña³¹³⁹
- 3 Sînemî öyle siper eyledi ol âhen-dil
Görünür her müjesi nîze-i pûlâd baña
- 4 Ben ki ol tîşe-zen-i küh-ı belâ-yı ' aşkı
Âferin etdi ' ademden daḡi Ferhâd baña³¹⁴⁰
- 5 Gördüğü şûḡ-ı sitemkâra beni düş etdi
Daḡi bilmem ne eder bu dil-i nâ-şâd baña
- 6 Verdi Ḥallâk-ı ezel çâre ne ey çerḡ-i şamem
Güş-ı nâ-süfte saña mişķab-ı feryâd baña³¹⁴¹
- 7 Bî-ma' âşım şanıırım çerh-i baḡîl şaymışdır
Ḥurş-ı ḡurşîdini yevmiyyeli irâd baña³¹⁴²
- [206a] 8 Kef-i in' âm-ı şehinşâh-ı cihân saḡ olsun
Her zamân dest-i şehâsı eder imdâd baña
- 9 Ḥazret-i Şâh Selîm Ḥân-ı cihân-ârâ kim
Her şehir ed' iye-i devleti evrâd baña
- 10 Kâlem aldıkça ele farṭ-ı ' ubüdiyyetden
Evvelâ midḡat-i şâhânesi mu' tâd baña³¹⁴³
- 11 ' Aql-ı kül mu' cize **Fâzıl** iki şâkirdimdir
Gamze-i dilber ü Cibrîl iki üstâd baña³¹⁴⁴

3³¹⁴⁵

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Eylesin şâhid-i baḡt-ı siyehim nâz baña
Ne sitem eylese bi'llâh felek âz baña

3138 B1 108b, İ2 177b, İÜ 205b, MA 2, T1 77b

3139 hüccet-i B1: hüccete İ2, MA; muhabbet-i İÜ; muhabbete T1 / âzâd B1, İ2, İÜ, T1: evrâd MA

3140 ben ki MA: benim B1, İ2, İÜ, T1

3141 şamem İÜ: aşmem B1; şamîm İ2, T1, MA

3142 bî-ma' âşım B1, İÜ, MA, T1: bî-şümârim İ2 / ḡurşîdini B1, İ2, İÜ, MA: ḡurşîdimi T1

3143 ' ubüdiyyetden İÜ, MA, T1: ' ubüdiyyetdir B1, İ2

3144 kül: İ2-

3145 B1 109a, İ2 178a, İÜ 206a, MA 3, T1 78a

- 2 Cevlân eylemedim zirve-i âmâlimde
 Țâlî' im olmuş iken şehper-i pervâz baña³¹⁴⁶
- 3 Devr-i rûz-nâme-i naḥsem ki tamâm olmuş idi
 Verdi bahtım yine encâmdan âgâz baña³¹⁴⁷
- 4 Gösterip şûret-i evhâm ḥuşûl-i maṭlab
 Sîmyâ ile meger oldu dağal-bâz baña
- 5 Sîmyâ mıydı ya ḥulyâ mı bu **Fâzîl** bilmem
 Ne fûsûn eyledi ol şa'c bede-perdâz baña³¹⁴⁸

4³¹⁴⁹

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

-. - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1 Çerh kendi kanımı şimdi şarâb eyler baña
 Kendi bağrımdan yine dönmüş kebâb eyler baña
- 2 Ben o nâ-kâmım ki dü-tâb olmuşum kevneynden
 Çehre-i maḥsûd ise ref' -i niḳâb eyler baña
- 3 Kûh-ı ğamda ser-fîrâz-ı ehl-i derd ü miḥnetim
 Çerḥden tîr-i cefâ hep intisâb eyler baña³¹⁵⁰
- 4 Sîneden her âh-ı cân-sûz eyledikce derd ile
 Anı çerḥ enfâs-ı ' ömrümden ḥisâb eyler baña
- 5 Bir nigâh-ı yâre **Fâzîl** şad-cihân etdim fedâ
 Câhilân-ı ehl-i dünyâ hep ' itâb eyler baña

5³¹⁵¹

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

. . . - - / . . . - - / . . . - - / . . . -

- 1 Sûy-ı Hâḳdan gelicek âteş-i taḳdîr saña
 Sedd-i râh ola mı hiç penbe-i tedbir saña
- 2³¹⁵² Şikem-i ejder-i zülf içre iken ey dil-i zâr
 Ateş-i ' ârızı etmiş yine te ' şîr saña
- [206b] 3 Şâhbâz-ı nigeḥiñ şayda hemân bâl açsın
 Cân verir olmağa ' Anḳâ daḫi naḫçîr saña

3146 âmâlimde B1, İÜ, MA, T1: âmâlimden İ2 / Tâlî' im olmuş iken şehper-i pervâz baña B1, İ2, İÜ, T1: Olmadım lâne-i maḥsûda niçün bâl-küşâd MA

3147 naḥsem B1, İ2, İÜ, T1: bahtım MA

3148 ḥulyâ B1, İ2, MA, T1: rû'ya İÜ

3149 B1 109a, İ2 178a, İÜ 206a, MA 3, T1 78a

3150 Kûh-ı B1, İ2, İÜ, T1: Kûy-ı MA

3151 B1 109b, İ2 178a, İÜ 206a, MA 4, T1 78a

3152 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

- 4 Dehenim ile dü-güşün dağı pür-aşkır olur
Edemem ol ruḥ-ı táb-efkeni taḫrîr saña
- 5 Niyyetin fânî cihân içre tecerrüd ammâ
Fâzılâ ḫül-i emel olmada zencîr saña³¹⁵³

6³¹⁵⁴

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. - -

- 1 Hem-ruḥ-ı yâr olmağa ey mâh ân lâzım saña
Rûz u şeb bir 'arîz-ı pertev-feşân lâzım saña³¹⁵⁵
- 2 Hürde-bînân etmediler hiç saña işbât-ı fem
Mâ-ḥaşal şîrin-zebânım bir dehân lâzım saña³¹⁵⁶
- 3³¹⁵⁷ Nûr-ı 'aynım gerd-i pâyiñ kılma didemden dirîğ
Ḥâk-i pâyiñ sürmedir bir sürmedân lâzım saña
- 4 İkiñ yaḫdım ḥarâb etdim fiğân u âh-ile
Ey cihân başka zemîn ü âsumân lâzım saña
- 5 **Fâzılâ** 'aşḫ içre ḫaşdın rûtbe-i valâ ise
Dest-bûs-ı mürşid-i 'âlî-mekân lâzım saña
- 6 Neş'et-i üstâd kim evşâfını taḫrîr için
Ḥançer-i ebrû-yı dilberden zebân lâzım saña³¹⁵⁸
- 7 İrtikâ etmek için evc-i sipihr-i medhine
Ḫâmet-i dildârveş bir nerdübân lâzım saña
- 8³¹⁵⁹ Ṭab' -ı pâki şî' riñe taḫsîn ederse ba' d-ez-în
Da' vî-yi i' câz u ilhâm u beyân lâzım saña

7³¹⁶⁰

Mef' ülü / Fâ' ilâtü / Mefâ' ilü / Fâ' ilün

-. - / -. - - / -. - - / -. - -

- 1 Olsun o şūḫa cân u dil ü mâ-melek fedâ
Hicr-ile etmesin bizi bir lahza tek fedâ

3153 emel olmada B1, MA, T1: emel olmasa İÜ: emelse olmada İZ

3154 B1 109b, İZ 178b, İÜ 206b, MA 4, T1 78b

3155 ruḥ-ı B1, İÜ, MA, T1: reh-i İZ

3156 fem B1, İZ, İÜ, T1: laf MA / Mâ-ḥaşal B1, İZ, MA, T1: Evvelâ İÜ

3157 İZ, T1-

3158 Neş'et-i B1, İÜ: Ḥazret-i İZ, MA, T1

3159 İZ, T1-

3160 B1 109b, İZ 178b, İÜ 206b, MA 4, T1 78b (Bu gazel MA'da 4 beyittir. 3. beytin ilk mısraı ile 4. beytin ikinci mısraı bir beyit olarak yazılmıştır.)

- 2 Düşdüm cünün-ı ‘aşkıñ-ile başka ‘äleme
Olsun seniñ’çün ey perî ins ü melek fedâ
- 3 Bir zerre hâk-i pâyına olmaz zemîn bedel
Bir pertev-i cemâline olmaz felek fedâ
- 4 ³¹⁶¹ Bir kıatre âb-ı la‘ liñe şu kıâtibi dağı
Âb-ı zülâl-i kevşeri etmek gerek fedâ
- 5 **Fâzıl** göreydi h’âbda ağyâr ile seni
Eylerdi h’âb u râhatı tâ hâşre dek fedâ³¹⁶²

8 ³¹⁶³

Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Fe‘ülün

. - - - / . - - - / . - -

- [207a] 1 O baldırlarla ol cânân-ı zibâ
İki simin ayaıklı serv-i vâlâ³¹⁶⁴
- 2 Ayaklar bir sebîke sim-i hâliş
Topuqlar pâre-i elmâs güyâ
- 3 Mücellâ külçe-i simin-i kudret
Eşer yok müydan sâkıında aşlâ
- 4 Şeker renginde bir lezzetli baldır
Şekerden tatlıdır ‘uşşâka hâlâ
- 5 Degil hâlî o sâk-ı pâke **Fâzıl**
Siyeh beñler de olmuş zînet-efzâ

9 ³¹⁶⁵

Fe‘îlâtün / Fe‘îlâtün / Fe‘îlâtün / Fe‘îlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - -

- 1 Görünürken tenine berg-i semen çara ‘abâ
Berg-i gülden aña bir çame biçersen ne çabâ
- 2 Sim-i hâliş gibi ol baldırı der kim görse
Rağm-ı mâderde gümüş ma‘ deni var mı ‘acabâ
- 3 Sâk-ı şâfîsi hevâdan dağı olur muğber
Leke bağlar aña yüz sürse eger båd-ı şabâ

3161 MA-

3162 ağyâr-ile B1, İ2, İÜ, T1: ağyâr ger MA

3163 B1 109b, İ2 179a, İÜ 207a, MA 4, T1 78b (B1, İ2 ve T1’de “İn Ğazel Berây-ı Baldır-ı Şirîn-Mezâk ki Ferâmüş Şüde-i Şu‘arâ-yı Selef” başlığı bulunmaktadır.)

3164 vâlâ B1, İ2, İÜ, T1: bâlâ MA

Koçu, İstanbul delikanlıları arasında “Cezayir Kesimi” denilen bir kılıkla yalın ayak ve baldır bacak çıplak dolaşma modasının Fâzıl’ın şiirlerine bu şekilde yansıdığını belirtir (1971: 5591).

3165 B1 110a, İ2 179a, İÜ 207a, MA 5, T1 79a (B1, T1 ve İ2’de “Bu dağı baldır ğazelidir” başlığı bulunmaktadır.)

- 4 ³¹⁶⁶ Verdi zînet aña ol şırmalı tozluḡ el-ḡaḡ
Daḡi def eyledi nezzâre-i çeşm-i ruḡabâ
- 5 Oldu çaḡşırılı güvercin gibi tozluḡlar-ile
Fetene'l-ḡaḡka bi-sâḡayhi ve bi'l-ka' bi seba³¹⁶⁷
- 6 Vaşf-ı baldır la ayaḡ altına gitdi süḡanım
Medḡ-i ednâda süḡan böyle olur cümle hebâ
- 7 Nışf-ı şânisi o şūḡuñ bize ehl-i ḡaraızız
Nışf-ı evvel saña ey 'âşıḡ-ı didâr caba³¹⁶⁸
- 8 Vaşf-ı baldır ile şâḡib-ḡademim ben **Fâzıl**
Hiç bu vâdide ayaḡlanmadı evvel üdebâ³¹⁶⁹

10 ³¹⁷⁰

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. -

- 1 Bezm-i meyde ey gönül bir dil-sitân lâzım saña
Bir de muḡrib bir de raḡş eyler bir cüvân lâzım saña
- 2 Var esîr ol dâm-ı ḡisüsunda bârî dilberin
Murḡ-ı dil âvâresi bir âşiyân lâzım saña
- 3 Şūḡsun ḡüsnuñ müsellem gerçi ammâ neyleyim
Ben gibi âşüfte birḡaç mihribân lâzım saña
- 4 Olamazsın bu dil-i zârımla hem-nâle şaḡın
Bülbül-i şüride çoḡ âḡ u fiḡân lâzım saña
- 5 **Fâzıl**-ı dil-mürdeye bir kez nigâḡ et ḡışmla
Ey benim rûḡ-ı revânım çünki cân lâzım saña

11 ³¹⁷¹

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

. . . - / . . . - / . . . - / . . -

- [213a] 1 Hızr-ı mâ in dil-i ser-mest-i müdâ mest incâ
Mâ 'i ḡayvân hemin cür' a-i câ mest incâ³¹⁷²

3166 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

3167 Halki bacaklarıyla meftun edip ökçeleri ile esir aldı.

3168 didâr B1, MA: didârı İ2, İÜ, T1

3169 ben B1, MA, T1: ben daḡi İ2; İÜ-

3170 B1-, İ2 178b, İÜ-, MA-, T1-

3171 B1 110a, İ2 179a, İÜ 213a, MA 5, T1 79a (Farsça bu gazel, Saib-i Tebrizi'nin 482. gazeline naziredir. bk. Divân-ı Sâib-i Tebrizi, Cild-i Evvel, Şirket-i İntişârât-ı İlmî ve Ferhengî, 1364, Tahran, s. 339.

3172 "Bizim Hızr'ımız bu devamlı sarhoş olan gönlümüzdür burada. Ölümsüzlük suyu, işte bu kadehin yudumudur burada."

- 2 Mā ki leb-beste-i bezm-i edeb-i ʿışk şüdim³¹⁷³
Nefes-i serd hemîn şavt-ı kelārest incā³¹⁷⁴
- 3 Mā ki der-meykede ders-i hatt-ı sākī hʿānīm³¹⁷⁵
Vācib-i zühd ü veraʿ maḥz-ı ḥarārest incā³¹⁷⁶
- 4 Bāde ger neşʿe dihed raqs be-mihrāb-ı namāz
Ger be-în bāde küned sehiv imārest incā³¹⁷⁷
- 5 Mā ki mānend-i felek zir ü zeber mi-geştīm
Ferş-i virāne-i mā ḳubbe-i bārest incā³¹⁷⁸
- 6 Mā ki āzāde-i ser-dāde-i deşt-i hevesīm
Sübḥa-i şeyḥ-i merā ḥalka-i dārest incā³¹⁷⁹
- 7 İn zemîn bāğçe-i tabʿ -ı şerīf-i Neşʿet
Şiʿ r-i Fāzıl ki hemîn mīve-i ḥārest incā³¹⁸⁰

ḤARFÜ'L-BĀ

12³¹⁸¹

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

...-...-...-...-

- 1 Bir külāh eyledim ol şemʿ -i fūrüzāna bu şeb
Oldu germiyetimiz ğıbta-i pervāne bu şeb
- 2 Aldım āğūşa iki destim olup yay gibi
Burc-ı ḳavs oldu maḳarr ol meh-i tābāna bu şeb
- 3 Öyle bir yek ten ü yek rūḥ-ı visāl olduk kim
Aramızda daḥi yol yoğ-idi şeytāna bu şeb³¹⁸²
- 4 Ne selef zikri ne bir tāze ḥavādiş ancak
Ḳıssa-i Lūt idi meclisdeki efsāne bu şeb³¹⁸³

3173 leb-beste-i B1, İ2, MA, T1: dil-beste-i İÜ

3174 “Biz ki aşkın edep meclisinin suskunlarıyız. Soğuk nefes, bu sözün sesidir burada.”

3175 “Biz ki meyhanede sakinin hattının dersini okuyanlarız. Zühd ve takvanın vacibi olan şeyler, haramın ta kendisidir burada.”

3176 Vācib-i zühd ü veraʿ B1, İ2, T1: Tovbe mekrüh-ı veraʿ İÜ; Vācib ü zühd ü veraʿ

3177 “Eğer içki aklını başından alırsa namaz kıldıkları mihrabın önünde raks et. Badenin yanlış yaptırdığı kişi burada imam olur.”

3178 dārest B1, İ2, İÜ, T1: MA cārest / “Biz ki felek gibi aşağı yukarı (her yeri) dolaşırız. Bizim viranemizin döşemesi, gökyüzünün kubbesidir burada.”

3179 hevesīm B1, MA, T1: hūşīm İ2, İÜ / “Biz ki heves çölüne baş vermişlerin özgürleriyiz; benim şeyhimin tespahi tuzağın halkasıdır burada.”

3180 “Bu yer, Neşʿet’in şerefli tabiatının bahçesidir. Fāzıl’ın şiiiri, yalnızca ham bir meyvedir burada.”

3181 B1 110b, İ2 179b, İÜ 213a, MA 5, T1 79a

3182 olduk B1, İ2, MA, T1: oldum İÜ

3183 bu: B1-

- 5 Āfitāb-ı mey ü meh-ṭal^c at-ı cānāne ile
Beñzedi ḳubbe-i gerdūna bizim ḥāne bu ŧeb
- 6 Ġam kemīn iḳre hücūm eylemesin bezme diyü
Pāsbān oldu bize dīde-i peymāne bu ŧeb
- 7 Bu ṭulū^c uñ n'ola ey mihr ğurūb eylemeden
Ṭutulası ne bu reftār-ı ŧitābāne bu ŧeb³¹⁸⁴
- [213b] 8 Ḳahḳaha ile ğülüŧ ḳıldı ŧurāḥī **Fāzıl**
Giry-e-i bī-sebeb-i ŧem^c -i dıraḥŧāna bu ŧeb

13³¹⁸⁵

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...- - / ...- - / ...- - / ...- -

- 1 Beyt-i ma^c mūr-ı kemālim dil-i dīvāne ḥarāb
Tā-be-key ḳalsın a mi^c mār-ı kerem ḥāne ḥarāb
- 2 Gerḳi ta^c mīr-i dile kūŧiŧ eder ^c aḳl ammā
Bir ṭarafdan da olur ^c aŧḳ-ile vīrāne ḥarāb³¹⁸⁶
- 3 Vaṭan-ı ṭā'ir-i ḳudsī dil-i vīrānımdır
Mesken-i büm olamaz olsa o kāŧāne ḥarāb³¹⁸⁷
- 4 Zülfi dilberdesin ey murġ-ı dil ammā ḥazer et
Rüzġār esse olur ḥāsılı ol lāne ḥarāb³¹⁸⁸
- 5³¹⁸⁹ Ġamzeler ^c ālemi ister mi ki ābād olsun
Olmuş iken mey-i naḥvet ile mestāne ḥarāb³¹⁹⁰
- 6³¹⁹¹ ŧāh oldur ki ne ^c ādil ne daḥi zālīm ola
Ya^c nī devrinde ne ma^c mūr ola dūnyā ne ḥarāb
- 7 Ben ḥarābātda **Fāzıl** yapılırdım ammā
Bu yasaḳlarda eger olmasa meyḥāne ḥarāb

3184 mihr B1, İÜ, T1: meh-rū İ2, MA

3185 B1 110b, İ2 179b, İÜ 213b, MA 6, T1 79b

3186 da MA: yine B1, İ2, İÜ, T1

3187 ṭā'ir B1, İÜ, MA: dā'ir İ2, T1

3188 ol: İ2-

3189 İ2, T1-

3190 iken B1, MA: öyle İÜ

3191 İ2, T1-

14³¹⁹²

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Fūrūġ-ı hāne-i dil ŧeb-çerāġ-ı āhdandır hep
Fitil-i āha ammā sūz u tāb ol māhdandır hep
- 2 Ne ŧāhib-himmete minnet ne bī-himmetden et ŧekvā
Gōñül ma' lūmuñ olsun ħayr u ŧer Allāhdandır hep³¹⁹³
- 3 Muħabbet tāziyāne dil semend-i tiz ü çābük-rev
Gidenler deŧġāh-ı vuŧlata ol rāhdandır hep³¹⁹⁴
- 4 Ħariŧa ye 's müstaġniye ŧervet de 'b-i ħikmetdir
Bütün bī-cāh olanlar ārzū-yı cāhdandır hep³¹⁹⁵
- 5 Ħiredkārānı pāmāl eylemek nāmūs-ı kudretdir
Benim düŧkünlüğüm **Fāzıl** dil-i āġhdandır hep

15³¹⁹⁶

Mef' ulü / Fā' ilātü / Mefā' ilü / Fā' ilün

- - - / - - - / - - - / - - -

- 1 Ol rind-i mey-perest ne ŧulardadır ' aceb
Peymāne-i ŧikest ne ŧulardadır ' aceb
- 2 Bilmem ki hangi ŧinede ŧirāb-ı ħündür
Tiġ-ı nigāh-ı mest ne ŧulardadır ' aceb³¹⁹⁷
- 3 Kıl teŧne-i peyāmına iŧrāb-ı mācerā
Āh ol ħadeh-perest ne ŧulardadır ' aceb
- [214a] 4 Dil düŧdü ħa' r-ı çāh-ı zenaħdān-ı dilbere
Bilmem o pāy-pest ne ŧulardadır ' aceb³¹⁹⁸
- 5 Tūfān-ı çeŧm-i **Fāzıla** ġarġ oldu kā 'ināt
Bilmem ki çerħ-i pest ne ŧulardadır ' aceb

3192 B1 110b, İ2 180b, İÜ 213b, MA 6, T1 79b

3193 bī-himmetden B1, İÜ, MA, T1: bī-minnetden İ2

3194 ol B1, İ2, MA, T1: bu İÜ

3195 Ħariŧa ye 's ü müstaġniye ŧervet de 'b-i ħikmetdir İÜ: Ħariŧ-i ye 's ü me 'yūs-ı emel kånün-ı ħikmetdir B1; Ħariŧ-i ye 's ü me 'yūsa emel kånün-ı ħikmetdir T1; Ħariŧa ye 's ü me 'yūsa emel kånün-ı ħikmetdir İ2, MA

3196 B1 111a, İ2 180a, İÜ 213b, MA 6, T1 79b

3197 ħündür B1, İ2, İÜ, T1: ħün olur MA

3198 çāh MA, T1: cāh B1, İ2, İÜ

16³¹⁹⁹*Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün*

- - . / - . . . / . - - . / - . -

- 1 Ol zülf-i dil-siyāh ne 'ālemeddir 'aceb
Çeşm-i kazā-nigāh ne 'ālemeddir 'aceb
- 2 Revnağ-tırāz-ı kūşe-i evreng-i nāz idi
Haṭ geldi āh o şāh ne 'ālemeddir 'aceb³²⁰⁰
- 3 Dün şu' le-baḥş-ı hāle-i āgūş idi bize
Ayā bu şeb o māh ne 'ālemeddir 'aceb
- 4 Berceste oldu sehm-i kazā gibi sīneden
Bilmem ki tīr-i āh ne 'ālemeddir 'aceb³²⁰¹
- 5 **Fāzıl** gibi ğarīk-i haṭā cümle māsivā
Bir zāt-ı bi-günāh ne 'ālemeddir 'aceb

17³²⁰²*Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün*

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1 Māh-ı meş'al ya' nī ol 'akkām-beçe şūḥ-ı 'Arab
Vaşl ile şām u seḥer ḥalkı çerāgān etdi hep
- 2 Etmiş aġyārı emīn-i şurre-i sīmīni āh
Saḳḳābaşı olmasın mı dīde-i pūr-āb [u] ratb³²⁰³
- 3 Būs-ı ḥālī hem-çü takbīl-i ḥacer mebzūldür
Teşnegāna mā'ı zemzemveş müseyyibdir o leb
- 4 Dīde-bānlar ol kumāş-ı vuşlata şış urdular
Bil eyā tamğa-zed-i taḥşin-i kālā-yı Ḥaleb
- 5 Saña versin mi bürüdet dilberān-ı Rūndan
Öyle āteş-bāz u meş'al-süz güyā Bū-Leheb
- 6 Sen tavāf-ı Ka'be-i kūyu ederken ḳorḳarım
Şoñra iḥrāmlar ḳuşandırır saña ol bī-edeb
- 7 Ya' nī yetmiş bir ḥācīsi gibi eylerler seni
Çöl-i 'aşḳ içre şaḳım urma begim pāy-ı ṭaleb³²⁰⁴
- 8 Bir 'Arab vaşfıyla ḥaylī dem ayağ üstündedir
Güyyā kim ḥācıyaṭmaz oldu kīlk-i bü'l- 'aceb

3199 B1 111a, İ2 181a, İÜ 214a, MA 7, T1 80a

3200 revnağ B1, İ2, MA, T1: Mesned İÜ

3201 ki MA, T1: ne B1, İ2, İÜ

3202 B1 111a, İ2-, İÜ 214a, MA-, T1-

3203 aġyārı B1: a' yārı İÜ / sīmīni B1: sīmīniñ İÜ

3204 şaḳım İÜ: amān B1

- 9 **Fâzîlâ** nazm-ı fetâya işte bu mışra^c cevâb
Baña ne şîr-i şütür lâzım ne de rüy-ı ^c Arab³²⁰⁵

ḤARFÜ'T-TÂ

18 ³²⁰⁶

Mef^c ülü / Fâ^c ilätü / Mefâ^c îlü / Fâ^c ilün

--- / - . . . / / - . .

- [214b] 1 Olsun fedâ o âfete dünyâ vü âhîret
Ḳurbân ola muḥabbete dünyâ vü âhîret
- 2 Devlet için mücâhede cennet için du^c â
Degmez bu renc ü zaḥmete dünyâ vü âhîret
- 3 Olmaz ikisi sâğar-ı nâ-çîz sevdiğim
Bir cür^c a-i ḥaḳîqate dünyâ vü âhîret³²⁰⁷
- 4 Şâyân degil ikisi ki na^c leyn-i pây ola
Dergâh-ı ḳurb-ı ḥazrete dünyâ vü âhîret³²⁰⁸
- 5 ^c İndimde **Fâzîlâ** ikisi bir fetîl olur
Ḳandîl-i bezm-i vuşlata dünyâ vü âhîret³²⁰⁹

19 ³²¹⁰

Mefâ^c îlün / Mefâ^c îlün / Mefâ^c îlün / Mefâ^c îlün

. . . . / / /

- 1 Nigâh-ı mesti âfet gâmze-i nâ-mihribân âfet
Ser-â-pâ ḥüsn-i ^c âlem-süz ile ol nev-cüvân âfet
- 2 Ne âfet cân-şikâr-ı ^c aşıkân kim raḳşa girdikce
Ten âfet şive âfet her ḥırâm-ı cânsitân âfet
- 3 Nice ṭâḳat getirsin ehl-i ^c aşḳ ol şive vü nâza
Teğâfûl âfet ü reftâr âfet hep yaman âfet

3205 baña ne şîr-i şütür lâzım B1: Ne şütür şîri baña İÜ

3206 B1 111a, İ2 180a, İÜ 214b, MA 7, T1 80a (B1'de "Gazel Fî Ḥarfü't-Tâ Ḳâfiye-i Cedîd"; İ2 ve T1'de "Fî Ḥarfü't-Tâ Gazel-i Ḳâfiye-i Cedîd" başlığı vardır.)

3207 Bir İÜ: Bu B1, İ2, MA, T1

3208 pây İÜ: bâb B1, İ2, MA, T1

3209 Fâzîlâ ikisi bir İÜ: Fâzîl ikisi de bir B1, İ2, MA, T1

3210 B1 111b, İ2 170b/180b, İÜ 201b/214b, MA-, T1 76b (Bazı nüshalarda şarkılar arasında da yer almaktadır fakat gazel nazım şekliyle yazıldığı için gazeller arasına alınması uygun görülmüştür.)

Şarkî Berây-ı Āfet İ2; Şarkî Āfet İÜ

Koçu, on dokuzuncu asır başında iki meşhur meyhane köçeğinin adının Āfet olduğunu, birine "Büyük Āfet, diğeriine "Küçük Āfet" denildiğini, Büyük Āfet'in Hırvat olup adının Yorgaki olduğunu, Küçük Āfet'in Ermeni olup asıl adının Gaspar olduğunu söylemekte, Fâzîl'in Divân'ından, Çenginâme'sinden ve Miskâlî'den örnekler vermektedir (1958: 221-222)

- 4 ' Aceb mi Āfet olsa şöhreti ol çeşm-i cādūnuñ
Verir her bir nigāh-ı hışmına şad-nağd-i cān āfet
- 5 Şakın ol şūha küstāhāne **Fāzıl** keşf-i rāz etme
O cādū gānzeler āfet o çeşm-i bi-amān āfet

20 ³²¹¹

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...-

- 1 Sāgar-ı meclisi ey dilber-i çengi parlat
Tire-bahtız bize ol meş' ale-rengi parlat
- 2 Be-meded eylemesin leşker-i gam bezme hücüm
O şurāhī dedigin kanlı tūfengi parlat³²¹²
- 3 Keyfe Meyhāne-i Elmāsda revnağ verelim
Anda yāķūt-ı şarāb-ı Felemengi parlat
- 4 Ruḥuna mūhre-zen olsun deḥen-i imānım
Yüzünü nūr ile ey taze Firengi parlat
- 5 Urmağa yaldızı ol sīm-beden-i cānāna
Bir çil altın ile olsun pūzevengi parlat³²¹³
- 6 Penbe-ı sāk-ı tebāşiri ile bir güzeliñ
Sūfi āyine-i ḳalbindeki jengi parlat³²¹⁴
- 7 İşte meydān-ı sūḥan işte kümeyt-i ḥāme
Ehl-i da' vāya hemān **Fāzıl** üzengi parlat

[215a]

21 ³²¹⁵

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

-.--/-.--/-.--/-.--

- 1 Sāye-i çeşminde ey gānze o şūḥuñ ūr tūt
Pençe-i zuruñla ḥalḳı ser-te-ser maḳhūr tūt
- 2 Gelme ey gam ḥātır-ı rindāna ārām et biraz
Neş'e-i mey var dilinde şimdicek ma' zūr tūt³²¹⁶
- 3 ³²¹⁷ ' Aks alır āyineāsā sine-i berrāḳ-ı yār
İşte isterseñ aña bir şem' a-i kāfūr tūt³²¹⁸

3211 B1 111b, İ2 180b, İÜ 214b, MA-, T1-

3212 Be-meded B1, İÜ: ' Avdet İ2

3213 olsun İÜ: evvel B1, İ2 / pūzevengi B1, İÜ: pezevengi İ2

3214 jengi B1, İÜ: rengi İ2

3215 B1 111b, İ2 181a, İÜ 215a, MA 8, T1 80b

3216 Neş'e-i mey var dilinde B1, İ2, MA, T1: Serde keyf-i bāde vardır İÜ

3217 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

3218 alır İ2, İÜ, MA, T1: olur B1

- 4 Çerçbe rağmen sîne vü rüy-ı dırağşanıñ açıp
Mihir ü mähāsā iki āyine-i pür-nür tüt³²¹⁹
- 5 Tevbe etmiş **Fāzıl** ammā sen ayak baş sākiyā
Büse va‘ diyle aña bir sāğar-ı billür tüt

22³²²⁰

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Āteş-i ‘aşkla dil yandı mişāl-i kibrīt
Sevdigim ister iseñ luğ edip ister kibr it³²²¹
- 2 Bir Yahūdī-beçe ey millet-i İslām işidiñ
Perçem ü zülfü gibi ‘aqlımı kıldı teştīt
- 3 Mutaşarrıf nigh-i mesti kazā-yı dilde
Dedi üstād-ı kazā çeşmine if‘ al mā-şīt
- 4 Sen daħi kehle-i zindān gibi ey ‘āşık-ı zār
Göricek ol bütü şimden gerü yaqasına bit³²²²
- 5 Çāh-ı Bābīl gibidir hoşkaları ey **Fāzıl**
Çok gönül anda yuvarlatdı o sāhir ‘ifrit

23³²²³

Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Begim yeter sitem etdiñ biraz da inşāf et
Esir-i ‘aşkıñ zālīm sezā-yı eltāf et
- 2 Buyur buyur güzelim bezm-i ‘ālem-i āba
Neşāt-ı mey ile ‘uşşāka cilve et lāf et³²²⁴
- 3 Selām vermege kāfir liyākatıñ yoğ-ise
Nigāh-ı merħameti bāri bezl-i etrāf et
- 4 Nigāh kıl baña bir kerre tek hemān āfet
Bu cism ü cānımı ister helāk u itlāf et
- 5 O şūhu sīneye almaqşa maṭlabıñ **Fāzıl**
Mişāl-i şüret-i mir’āt kalbini şāf et

3219 mäh İÜ: meh B1, İ2, MA, T1

3220 B1 111b, İ2 181a, İÜ 215a, MA 8, T1 80b

3221 ‘aşkla B1, İÜ: ‘aşka İ2, MA, T1

3222 şimden gerü: İ2-

Koçu, “dehşetli bir yer olan ve zindan adı verilen o devir ceza evlerinin bitleri ile meşhur olmasının” Fāzıl’ın şiirlerine yansımaları bu beyitle örneklendirilmiştir (1971: 5591).

3223 B1 111b, İ2 180b, İÜ 215a, MA 7, T1 80a

3224 cilve B1, İÜ, MA, T1: ḫalvet İ2

[215b]

HARFÜ'Ş-ŞÂ

24³²²⁵*Mefâ' ilün / Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün*

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 Hevâ-yı ' işrete luğf-1 dimâğdır bâ' is
Degil dimâğ o şafâya ferâğdır bâ' is
- 2 Hârîş olur kişi pek men' olunduğu fi' le
Revâc-1 bâdeye farğ-1 yasağdır bâ' is
- 3 Ne şu' ledir bilemem tal' at-1 tecellîsi
Helâk-i murğ-1 dile ol çerâğdır bâ' is
- 4 Şafâ-yı âh̄er olur mûcib-i belâ-yı dî' ger
Fîğân-1 bülbüle tezyîn-i bâğdır bâ' is
- 5 Dedi nigâhı dile âh̄irü' d-devâ ' elkey³²²⁶
Benim helâkime **Fâzıl** o dâğdır bâ' is³²²⁷

HARFÜ'L-CİM

25³²²⁸*Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün*

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 ' Aşğ-1 cānān ile ey dil iki dünyādan geç
Ya' nî' bir Yūsuf için iki Zeliḥādan geç
- 2 H'āhiş-i cān var iken destîne girmez cānān
Cāndan geçmez iseñ bāri bu hūlyādan geç
- 3 Dīdeden fikr-i ḥayālîñ güz̄er etsin dilime
Āteşistān-1 belā semtine deryādan geç
- 4 Sen de ey āh-1 seḥer hem-çü du' ā-yı maẓlūm
Ṭās-1 gerdūnu delip ' arş-1 mu' allādan geç
- 5 Şimdi bildiñ mi ne cān-sūz idigiñ ' ālem-i vaş̄
Demedim mi saña **Fâzıl** bu temennādan geç

3225 B1 111b, İ2 181a, İÜ 215b, MA 8, T1 80b

3226 "Son çare dağlamaktır."

3227 Benim B1, İÜ, MA, T1: Hem İ2

3228 B1 112a, İ2 181b, İÜ 215b, MA 8, T1 81a

ḤARFÜ'L-ḤĀ

26³²²⁹*Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün*

...-/...-/...-/...-

- 1 Ruḥları Muştafavî beñleri ebnâ-yı Mesîḥ
Ġamzesinden ben o mehpâreyi kıldım taşḥîḥ
- 2 Nişter-i ġamze-i mestânesi ḥâzık faşşâd
Çeşm-i ḥün-ḥ'âresi üstâd-ı fûnün-ı teşriḥ³²³⁰
- 3³²³¹ Sebze-i ḥatt-ı siyâhıyla o nâ-şâdım ben
Za' ferân eyleyemez ṭab' ımı ḥattâ tefriḥ
- 4 Çeşmine ḥâl-i dili remz ile tefḥîm etdim
Ehl-i 'irfân süḥan-ı fehme ḳabâdir taşriḥ
- [216a] 5 Var mıdır ḥâme-i Fâzıl gibi ṭüti-yi süḥan
Çeşm-i dilber gibi bir nâdire-perdâz-ı faşîḥ

ḤARFÜ'L-ḤĀ

27³²³²*Mef' ülü / Fâ' ilätü / Mefâ' ilü / Fâ' ilün*

...-/...-/...-/...-

- 1 Bu çeşm-i ḥün-bâr siyâh u sefid ü sürḥ
Dâġ-ı derün-ı nâr siyâh u sefid ü sürḥ
- 2 Neftî kavuḳ üzere o destâr o deste ġül
Olmuş ser-i nigâr siyâh u sefid ü sürḥ
- 3 Oldu revân ol iki deryâya ḥün-ı eşḳ
Cem' etdi rûzgâr siyâh u sefid ü sürḥ
- 4 Perçem döküldü gerdene fesden ḥurüc edip
Bir seyr-i cân-şikâr siyâh u sefid ü sürḥ
- 5 Baḥtımla dūd-ı şu' le-i âḥ etdi imtizâc
Bir naşş-ı ġam-şî'âr siyâh u sefid ü sürḥ
- 6 Oldu menekşe vü semen ü lâlezâr ile
Teşrif-i nev-bahâr siyâh u sefid ü sürḥ³²³³
- 7 Ḥalkıñ dili alacalıdır bildi çünki mey
Oldu o ḥilekâr siyâh u sefid ü sürḥ

3229 B1 112a, İ2 181b, iÜ 215b, MA 9, T1 81a

3230 mestânesi B1, İ2, MA, T1: ḥün-ḥ'âresi iÜ / ḥün-ḥ'âresi B1, İ2, MA, T1: mestânesi iÜ

3231 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

3232 B1 112a, İ2 182b, iÜ 216a, MA 9, T1 81a

3233 menekşe B1, İ2, MA, T1: benefşe iÜ / lâlezâr B1, İ2, MA, T1: lâleler iÜ

- 8 Çüb-ı Kelıme h̄ame-i **Fāzıl** nazı̄rede
Gösterdi naqş-ı mār siyāh u sefid ü sürh³²³⁴

28³²³⁵

Mef'ülü / Fā'ilätü / Mefā'ilü / Fā'ilün

--- / -.-. / .-.-. / -.-

- 1 Geydi şecer 'imāme siyāh u sefid ü sürh
Düş-ı çemende cāme siyāh u sefid ü sürh
- 2 Semmūr-ı şām u kākum-ı subh u fes-i şafağ
Çerh oldu ihtişāma siyāh u sefid ü sürh³²³⁶
- 3 Dü-merdüm-i nigāhım olup nokta kāğıda
Yazdım kanımla nāme siyāh u sefid ü sürh
- 4 'Aks oldu zülf ü sine-i muğbeçe bādeye
Doldurdu şānki cāme siyāh u sefid ü sürh
- 5 'Anber midir ya lü' lü' ü mercān mı **Fāzılā**
Gösterdi şı'ri h̄ame siyāh u sefid ü sürh

ḤARFÜ'D-DĀL

29³²³⁷

Fe'ilätün / Fe'ilätün / Fe'ilätün / Fe'ilün

...- / ...- / ...- / ...-

- [216b] 1 Nev-bahār erdi bu eyyāmda 'ayyāşa ḥased
Leb-be-leb cām ile sāķi ile sırdāşa ḥased
- 2 İki kat oldu qaşın çeşmiñe reşk eylemeden
Çeşmiñ oldu daḥi bimār ederek qaşa ḥased
- 3 Ser-nigün çünki reh-i kūyuña oldum 'āzım
Ayağım eyledi ol devlet için başa ḥased³²³⁸
- 4 Hacerü'l-Esved eder yalnız elmās degil
Sevdiğim rāh-güzārında olan taşā ḥased³²³⁹
- 5 **Fāzılā** şarşar-ı āhım ile şarşıldı zemīn
Asumān etdi gözümden dökülen yaşa ḥased

3234 kelıme B1, İ2, MA: kelīm-i İÜ, T1

3235 B1 112b, İ2 182a, İÜ 216a, MA 9, T1 81b

3236 oldu B1, İ2: aldı İÜ, MA, T1

3237 B1 112b, İ2 182a, İÜ 216b, MA 10, T1 81b

3238 için B1, İ2, İÜ, T1: ile MA

3239 rāh B1, İÜ, MA, T1: reh İ2

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Meded ey pādişeh-i kişver-i meskūn meded
Oldu derdim yine gāyet ile efzūn meded
- 2 Bir nefes şabra daḥi kalmadı tākāt dilde
Beni öldürdü efendim ğam-ı gerdūn meded
- 3 Āh şevketli efendim felegiñ cevrenden
Sine giryān u ciğer sūhte dil ḥūn meded
- 4 Bunca ğamlar var iken oldu dil-i āşūfte
Yine bir şūḥ-ı sitem-pervere meftūn meded
- 5 Ḥāk-i pāyiña gelip ḥāl-i dili ' arz etdim
Eyleme pādişchim **Fāzılı** maḥzūn meded

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

-.--/-.--/-.--/-.--

- 1 Tā-be-keç ez-çerḥ īn renc-i belā bāyed keşid
Bes ez īn pāy-ı taleb īn ḥārḥā bāyed keşid³²⁴²
- 2 Her-çi baḥşed çün sitāned bāzār-ı mā bī-ğümān
Minnet-i gerdūn rā eknūn çerā bāyed keşid³²⁴³
- 3 Der zamān der-būde key dāred büzürgān ez gedā
Bes necib-i ye 's-i īn-dest-i recā bāyed keşid
- 4 Zāhidā ez şermsārī-yi güneḥ der piş-i Ḥāk
Dest rā ber-rüy hengām-ı du' ā bāyed keşid³²⁴⁴
- 5 Dūr-bāş ez ḥalk çün āvāz-ı merdūm bi'ş-nevī
Ḥ'iş rā **Fāzılı** be-ğām-ı ejdehā bāyed keşid³²⁴⁵

3240 B1-, İZ 182a, İÜ 216b, MA-, T1-

3241 B1-, İZ 182b, İÜ-, MA-, T1-

3242 “Ne zamana kadar felekten bu bela eziyetini çekmek gerekir? Yetişir! Bu talep ayağından bu dikenleri çekmek gerekir.”

3243 “Her ne bağısladı ise hiç şüphesiz bizim pazarımız[da] geri aldı. Şimdi feleğin minnetini niçin çekmek gerekir?”

3244 “Ey zahid, dua zamanı Hakk’ın önünde günah utançlığından dolayı eli yüze çekmek (sürmek) gerekir.”

3245 “İnsanların sesini işitmek için kendini halktan uzak tut. Fāzılı, kendini ejderhanın ayağından geri çekmen gerekir.”

ḤARFÜ'R-RĀ

32³²⁴⁶*Mef'ülü / Fā'ilätü / Mefā'ilü / Fā'ilün*

- - . / - . . . / . - . . / - . .

- 1 Her dem ki ol cüvânıma ağıyâr yâr olur
Ḥasretle âh bu dil-i bî-zâr zâr olur
- 2³²⁴⁷ Âzürdedir o gül-ruhumuz büseden 'aceb
Güyâ dehân-ı 'aşık-ı ğam-ı'âr hâr olur³²⁴⁸
- 3³²⁴⁹ Seyr-i ruhuñla h'âb degil çeşm-i ḥasrete
Müjgânlarım benim daḥi her bâr bâr olur
- 4³²⁵⁰ Duysa 'izâr-ı pâkiñe baqdıklarım o şüh
Düz-dide-i nigâhıma inkâr kâr olur
- 5³²⁵¹ Urduķca şâne zülfüne ol şüh çeşmine
Her târ-ı müyu ey dil-i bîmâr mâr olur
- 6 Baḥşâyiş-i kibâr u tekâpü-yı şâ'irân
Geldikde fikr-i medḥine eş'âr 'âr olur³²⁵²
- [217a] 7³²⁵³ Ḥarc eylemekde şu yerine sîm ile zeri
Destinde **Fâzıl**ıñ hele dînâr nâr olur³²⁵⁴

33³²⁵⁵*Fe'ilätün / Fe'ilätün / Fe'ilätün / Fe'ilün*

. . . . / / / . . .

- 1 Nedir ey dil bu kadar nâle-i cāngâh yeter
Düşmeni zâr u zebûn etmege bir âh yeter
- 2 Kişver-i cân u dili yağdı sipâh-ı sitemiñ
Ḳalmadı şabr u taḥammül meded ey şâh yeter³²⁵⁶
- 3 Olsa dünya n'ola başdan başa meftûn saña
Çünki ey şüh bütün 'âleme bir mâh yeter

3246 B1 114b, İ2 184a, İÜ 216b, MA 13, T1 83a

3247 B1, İ2, MA ve T1'de 4. beyittir.

3248 'aşık B1, İ2, MA, T1: 'aşık İÜ

3249 B1, İ2, MA ve T1'de 2. beyittir.

3250 B1, İ2 ve MA ve T1'de 3. beyittir.

3251 İ2, MA, T1-

3252 medḥine İÜ: Fâzıla B1, İ2, MA, T1

3253 İ2, MA, T1-

3254 eylemekde B1: eylemekdir İÜ

3255 B1 114a, İ2 184a, İÜ 217a, MA 12, T1 83a

3256 Kişver-i cân [u] İÜ: Kişveristân-ı B1, İ2, MA, T1 / taḥammül İÜ: qarârım B1, İ2, MA, T1

- 4 Eyleme ğamze-i cān-şūzu efendim isrāf
Dili şayd etmege bu şive-i dil-h'āh yeter³²⁵⁷
- 5 N'eyleyim ğayrılarıñ himmet ü luţfuñ **Fāzıl**
Her umūrumda baña Ḥāzret-i Allāh yeter

34 ³²⁵⁸

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...-/-...-/-...-/-...-

- 1 Ne vezīr ü ne daĥi şāh-ı felek cāh verir
Kişiniñ maţlabımı Ḥāzret-i Allāh verir
- 2 ³²⁵⁹ Şeb-i firkatde o mehden ne kadar dūr olsaĥ
Ḥāne-i fikre ziyāyı yine ol māh verir
- 3 Cān zabt olmaz iken şevĥ-i ruĥuyla tende
Sīneden ĥanĥer-i ĥeşmi daĥi şad-rāh verir³²⁶⁰
- 4 Her ne isterse verir bād-ı hevā nādāna
Rūzgār ādem-i dānāya hemān āh verir
- 5 Bu güher-pāre-i elfāz-ı ma' āniyi baña
Fāzılā genc-i güherden dil-i āġāh verir³²⁶¹

35 ³²⁶²

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

...-/-...-/-...-/-...-

- 1 Ben o sīrābım ki dūnyādan naşībim giryedir
Mā-ĥaşal sermāye-i şabr u şekibim giryedir³²⁶³
- 2 ³²⁶⁴ Düşdü ĥeşm-i i' tibārımdan sirişkim ' āķibet
Bezmi-i ĥāss-ı vuşlata ĥünkim raķibim giryedir³²⁶⁵
- 3 Ćunki pek rengin olur altın zemīn üstünde lāl
Rūy-ı zerdim üzre naĥş-ı dil-firibim giryedir³²⁶⁶
- 4 Nabzıma baĥdıñ bu ' āşıĥdır dediñ ammā saña
Söyleyen derd-i dili hep ey ŧabībim giryedir³²⁶⁷

3257 bu B1, İ2, İÜ, T1: bir MA

3258 B1 114b, İ2 184a, İÜ 217a, MA 13, T1 83b

3259 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

3260 şevĥ B1, İÜ, T1: fikr İ2, MA

3261 verir: T1-

3262 B1 116a, İ2 186b, İÜ 217a, MA 16, T1 85a

3263 sermāye B1, İÜ, MA, T1: māye İ2

3264 B1'de 3. beyittir.

3265 ĥāss-ı B1, İ2, MA, İÜ: ĥāsıl-ı T1

3266 zemīn: İ2-

3267 hep: İ2-

[217b] 5 Pençe-i mercândır hûn-âbe-i giryem baña
Fâzîlâ ârâyiş-i tab^c -i edîbim giryedir³²⁶⁸

36³²⁶⁹

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Her ne dem zülf-i siyehkârı perîşân bulur
Egdirip taraf-ı külâhın o perî şân bulur
- 2 Bu nedâmetgeh-i dünyâda bir ehl-i bâtın
Dil-i Keyhüsreve baksa key-i hüsrân bulur³²⁷⁰
- 3³²⁷¹ Biñ külâh eylese dâne bulamaz tāk^{iy}ye
Başına tâc-ı Hôrâsâni har âsân bulur
- 4 Bûse verse leb-i şemşîre verir ehl-i cenâb
Sifleler bûşiş-i dâmân ile idmân bulur³²⁷²
- 5 Meşrebince hareket kıldı felek Etrâkiñ
Gitse tâ milket-i İrâna da ayran bulur³²⁷³
- 6 Yine şâ^c ir geçinir câhil iken zu^c munca
Herze-i şî^c rini Qur'an ile aqrân bulur³²⁷⁴
- 7 Fikr-i Fâzîldır o gencîne-i vahy ü ilhâm
Kim nazâr etse o dükkânda dü-kân bulur³²⁷⁵

37³²⁷⁶

Mefâ' ilün / Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Hemîşe murğ-ı dilim zülf-i hâmda lâne arar
Ruḥ-ı niğârda bî-çâre âb u dâne arar³²⁷⁷
- 2 ^c Aceb ki bu müje-i çeşmim olsa olmaz mı
O nev-resîde işitdim ki zülfe şâne arar³²⁷⁸

3268 mercândır B1, İ2, MA, T1: mercân gibi İÜ
3269 B1 116b, İ2 186b, İÜ 217b, MA 16, T1 85a
3270 dünyâda B1, İ2, İÜ, T1: âlemde MA
3271 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
3272 bûşiş-i İ2, MA, T1: pûşiş-i B1; bûse-i İÜ
3273 kıldı B1, İ2, MA, T1: etdi İÜ
3274 zu^c munca B1, İ2, MA, T1: ^c aqlınca İÜ
3275 Fikr B1, İ2, MA, T1: Tab^c İÜ
3276 B1 114b, İ2 184a, İÜ 217b, MA 13, T1 83a
3277 hâmda B1, İ2, İÜ, T1: ğamda MA
3278 bu müje-i çeşmim B1, İ2, MA, T1: sine-i şad-çâkim İÜ

- 3 Hezâr hâltına bakmaz erâziliñ ammâ
Cefâ-yı ehl-i dile çerh bir bahâne arar
- 4 Ğumûm-ı sâbıkadan dil harâbe olmuş iken
Ğumûm-ı âtiye beyhûde anda hâne arar³²⁷⁹
- 5 Biz ol piyâle-keş ü mest-i ‘aşkız ey **Fâzıl**
Miyânemizde o şüfi-yi bed-liķâ ne arar³²⁸⁰

38 ³²⁸¹

Mefâ‘ ilün / Fe‘ ilâtün / Mefâ‘ ilün / Fe‘ ilün

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

- 1 Efendi tevbe-i meyde şebât müşkildir
Edince pîr-i muġân iltifât müşkildir³²⁸²
- 2 Bu ġamzeler bu bakışlar o şühda var iken
Cihânda ‘aşık-ı zâra hayât müşkildir³²⁸³
- 3 Cefâsına yoġ-iken iktidâr bir şühun
Taħammül-i sitem-i kâ’inât müşkildir
- 4 ‘Înâyet-i ezeli dest-gir olur yoħsa
Belâ-yı keşmekeş-i hâdişât müşkildir
- [218a] 5³²⁸⁴ Alışdı gerçi ġam-ı ‘aşka dil velâkin yâr
Olunca sen gibi zâlim-şifât müşkildir
- 6 Meger ki Hâzret-i Hâk eyleye meded yoħsa
Bu derdden bize **Fâzıl** necât müşkildir³²⁸⁵

39 ³²⁸⁶

Mefâ‘ ilün / Fe‘ ilâtün / Mefâ‘ ilün / Fe‘ ilün

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

- 1 Göñül o ġonce-i ġülzâr-ı nâza bülbüldür
Niyâz ederse n’ola nâza bi-taħammüldür³²⁸⁷
- 2 Gören o şühü temâşâ-yı ġülşeni n’eyler
‘Îzârı ġül deheni ġonce şaçı sünbüldür

3279 harâbe İ2, MA, T1: harâb B1, İÜ

3280 ne: B1-

3281 B1 115a, İ2 185a, İÜ 217b, MA 14, T1 84a

3282 Efendi İÜ, T1: Efendim B1

3283 bakışlar B1, İ2, İÜ, T1: revişler MA

3284 B1, İ2, MA, T1-

3285 necât B1, İ2, İÜ, T1: hayât MA

3286 B1 115b, İ2 185b, İÜ 218a, MA14, T1 84a

3287 o B1, İÜ, MA, T1: ol İ2 / ġülzâr-ı nâza B1, İÜ, İ2, T1: ġülzâra tâze MA / n’ola nâza B1, İÜ, İ2, T1: n’ola tâze MA

- 3 O çeşm-i şūhu dil-i 'āşıkāna maḥremdir
Nigāhı gerçi ki ālūde-i tegāfūldür
- 4 Açıl açıl meded ey ḡonce-i dil-i maḥzūn
Bahār-ı sīne-küşā erdi mevsim-i güldür
- 5 Bülend-himmetim ol rütbe **Fāzılā** ben kim
Elimde ḡubbe-i gerdūn ḡadeḡ şafaḡ müldür

40 ³²⁸⁸

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Fe' ulün

. - - - / . - - - / . - -

- 1 Ne vuşlat ne daḡi āsāyiş ister
Gönül 'aşḡ içre ancaḡ sūziş ister
- 2 Yeter ol şūha kendi ḡüsnü zīnet
Ḡabādan şaḡma kim ārāyiş ister³²⁸⁹
- 3 Seniñ'çün şem' -i bezme çerḡ-i gerdūn
O da pervāne gibi gerdiş ister
- 4 Zamāne herkese olsa müsā' id
Gedā bāl-i Hümādan bāliş ister³²⁹⁰
- 5 Hemişe dāmen-i ṭab' imla **Fāzıl**
Ḡuşūr-ı şī' r-i yārān pūşiş ister³²⁹¹

41 ³²⁹²

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

. . . - - / . . . - - / . . . - - / . . . - -

- 1 Dil-i bī-çāre seniñ 'āşık-ı meftūnuñdur
Anı bir luṭf-ile şād eyle ki maḥzūnuñdur
- 2 Sebze-i ḡvāhiş-i 'uşşāḡa veren neşv ü nemā
Dil-firībim seniñ ol va' de-i kü^mmūnuñdur
- 3 'Āşıḡıñ dīlbere cān vermesi çün zimmetdir
Şimdi 'āşıklarınıñ zindesi medyūnuñdur
- 4 Heves-i Leylī-yi vaşlıñla düşüp şaḡrāya
Hāşılı bu dil-i sevdā-zede Mecnūnuñdur³²⁹³

3288 B1 115b, İ2 185b, İÜ 218a, MA 15, T1 84a

3289 ol B1, İ2, İÜ, T1: o MA

3290 Zamāne herkese B1, İ2, İÜ, T1: Zamān her kimseye MA

3291 şī' ri B1, İ2, MA, T1: şī' re İÜ

3292 B1 115b, İ2 185b, İÜ 218a, MA 15, T1 84b

3293 Leylī İ2, İÜ, MA, T1: Leyle B1

[218b] 5 Eyleyen **Fâzıl** bülbül gibi zâr u nâlân
Sevdiğim revnağ-ı ruhsâre-i gülgünüñdür³²⁹⁴

42 ³²⁹⁵

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...-

- 1 Bir sitemkâra düşürdüm dili kim zâhiddir
Âh şad-ğayf ki ol şüh benimle zıddır
- 2 Bağıdñ ol âfete diğkat ile ey çeşm ammâ
Bu nigâhñ zararî soñra dile â'iddir
- 3 Etmege ' âlemi meftün yeter şiveleriñ
O bağışlar o revişler güzelim zâ'iddir³²⁹⁶
- 4 Germî-yi dūzahı vaşf eylediñ ammâ vâ' iz
Ola ma' zūr-ı kelâmñ katı çok bāriddir
- 5 Ben de şūrīdeyim ol şâhid-i hüsne **Fâzıl**
Zâr olan dīdelerim işte iki şâhiddir

43 ³²⁹⁷

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...-

- 1 Sen gibi şūha begim dilber-i ra' nâ derler
Ben gibi ' aşık-ı aşüfteye şeydâ derler
- 2 Vaşf eden kâmet-i bālâñı efendim ne desin
Ne kadar eylese vaşfñ dağı a' lâ derler³²⁹⁸
- 3 İntikâm almadık eyvâh dağı düşmenden
Alırız ğam yeme ey dil buña dünyâ derler
- 4 Derler erbâb-ı ğinâya mütekebbir ammâ
Herkese etse tevâzu' katı ednâ derler
- 5 Her ne derlerse desinler ne ğamım var ki baña
Fâzıl-ı bî-ğazer ü bî-ğam u pervâ derler³²⁹⁹

3294 gülgünüñdür İ2, İÜ, MA, T1: gülgündür B1

3295 B1 114b, İ2 184b, İÜ 218b, MA 13, T1 83b

3296 bağışlar B1, İ2, MA, T1: nigeşler İÜ

3297 B1 115a, İ2 185a, İÜ 218b, MA 14, T1 84a

3298 bālâñı İ2, İÜ, MA: vâlâñı B1, T1

3299 ğamım B1, İ2, İÜ, T1: keder MA

44³³⁰⁰

Mef'ülü / Fā' ilātü / Mefā' ilü / Fā' ilün

---./-.../...-./-..

- [219a]
- 1 Eyler baña teğāfül ile dā'imā nazār
Ammā raķibe etmededir ašinā nazār
 - 2 Āhū musun yāhūd ki bir āfet misin nesin
'Aşık helāk oldu edince saña nazār
 - 3 Āyine gibi şāf derūnum ğubārdan
Ber-' aks olursa her emelim ço şafā-nazār³³⁰¹
 - 4 Çeşmiñe sürme çekme amānı bilir misin
Ey nūr-ı 'aynım eyler işābet saña nazār
 - 5 Bir göz yumup açınca kadar **Fāzılā** beni
Eyler helāk etse o āfet baña nazār

45³³⁰²

Mef'ülü / Fā' ilātü / Mefā' ilü / Fā' ilün

---./-.../...-./-..

- 1 İhsān-ı bağbān-ı felek nā-tamāmdır
Her mive-i ümidi çürükdür ya hāmıdır
- 2 Hürmetlidir yanımda benim zāhidā şarāb
Meyhāneler baña daħi Beytü'l-Ħarāmıdır
- 3 La' l-i revān-baħşına dolmuş sipāh-ı hať
Dergāh-ı ehl-i cūd u kerem izdiħāmdır³³⁰³
- 4 Her bir müferriħi bu cihānıñ muzırr olur
Gül-büy-ı ğonce bā' iş-i derd-i zükāmdır
- 5³³⁰⁴ Rüşvetledir sūħan daħi şimdi zamānede
Bād-ı hevā sūħan var ise bir selāmdır
- 6 **Fāzıl** ğimā-yı şab' beni nā-ümīd eden
Ye'sim nikāb-ı rüy-ı 'arūs-ı merāmdır

3300 B1-, İZ 184b, İÜ 218b, MA-, T1-

3301 şāf derūnum İÜ: şāfım efendi İZ

3302 B1 115b, İZ 187a, İÜ 219a, MA 15, T1 84b

3303 dolmuş B1, İZ, MA, T1: birikmiş İÜ / ehl-i cūd u kerem B1, İZ, MA, T1: cūd u ehl-i kerem İÜ

3304 B1, İZ, MA, T1-

46³³⁰⁵

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...-

- 1 Lutf-ı gerdüna hezārān sitem mülhâkđır
Dağı luşf u kereminden sitemi esbađđır
- 2 Eşer için қо ' avām bāğa dırađtān dıksın
Ehl-i fazlın eşeri bir iki üç yaprađđır³³⁰⁶
- 3 Pest şab' a veremez pāye ' ulüvv-i rütbe
Ne şadar olsa da vālā yine çerh alçađđır
- 4 Dilime çāk-i niğehdir sebeb-i riziş-i feyz
Giry-e-i çeşm-i ter-i hāmeye bā' iş şađđır
- 5 Çeşm-i bīmārı şifā şaşdına kurbān kesdi
Şanma hūn-ı dil-i bismil-şüdemiz nā-řađđır
- 6³³⁰⁷ Soñra şatranc-ı cihān içre olur ferzāne
Reh-i kāmında o kim hem-reviş-i beydađđır
- 7 ' Aşđ bir mevceli deryā-yı firāvān **Fāzil**
' Ağl o deryāda hemān güm-şüde bir zevrađđır³³⁰⁸

47³³⁰⁹

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Meşām-ı fikr-i dilde bir hayāl-i zülf-i müşķin var
O zülfün her ser-i müyunda ammā nāfe-i Çin var
- 2 Şaķınsın bezmine bī-din varsın ol bütün ' uşşāķ
O kāfir ğamzenin her şivesinde āfet-i din var
- 3³³¹⁰ Menāhī vācib ü mekrūh lāzım müstađil cā' iz
Diyāru'l-' aşđđır bu bunda zāhid başķa āyin var³³¹¹
- [219b] 4 O şūhuñ zülfü bir āşufte-i ser-der-hevā ammā
Siyeh hālinde ğāyet çok şebāt u haylī temkin var
- 5 Görenler dūd-ı āh-ı sine-i sūzānımı **Fāzil**
Dediler ğālibā semt-i serāy-ı dilde yangın var

3305 B1 116a, İ2 187b, İÜ 219a, MA 16, T1 85a

3306 bāğa dırađtān MA: bāğ u B1, İ2, İÜ, T1

3307 B1, İ2, MA, T1-

3308 deryāda hemān B1, İ2, MA, T1: deryā içine İÜ

3309 B1 116a, İ2 186a, İÜ 219a, MA 15, T1 84b

3310 İÜ'de şu beyit yer almaktadır:

Ayağın būs eden ma' mür olur pır-i řarābatın
Diyāru'l-' aşđđır bu bunda ey dil başķa āyin var

3311 müstağil B1, TA: müsteħab İ2, MA: / diyāru'l-' aşđ B1, İ2, MA diyār-ı aşđ MA, T1

48³³¹²

Mef'ülü / Fā' ilātü / Mefā' ilü / Fā' ilün

--- / - . . . / / - . .

- 1 Āzādelik dü-kevnde merdi sa' id eder
Her bir nefesde rind-i mücerredse 'ıyd eder
- 2 Bir laḫzada cihāna şeb ü rüz gösterir
Zülf ü ruḫuñ ki cem' -i siyāh u sefid eder
- 3 Eyler ḫavāle maṭlabımı çerḫ baḫtımā
Baḫtım daḫi iḫāle-i çerḫ-i ' anid eder
- 4 *Hel min mezid* dediği nār-ı cehennemini³³¹³
Ma' lüm-ı ehl-i fehm ki ḫasd-ı Yezid eder
- 5 **Fāzıl** gürūh-ı mübgüz-ı şāḫān-ı ḫānedān
Bilmem nice şefā' at-i ceddiñ ümid eder

49³³¹⁴

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

. . . . / / / . . .

- 1 Dest-i erbāb-ı sehā geh uzanır geh kışalır
Kır-i aşḫāb-ı şafā geh uzanır geh kışalır³³¹⁵
- 2 Kişi yorgana göre lāzım uzatmaḫ ayağın
Belī dest-i buḫalā geh uzanır geh kışalır
- 3 Gāh olur cihre-nümā gāhīce ḫānbür-ı riyā
Düş-ı şüfide ' abā geh uzanır geh kışalır
- 4 Hük-m-i vakt üzre verir rābiṭasın miḫrāşı
Liḫye-i ehl-i riyā geh uzanır geh kışalır
- 5 Rişte-i tül-i emel ehl-i recā destinde
Lenger-i baḫr-i ḫazā geh uzanır geh kışalır³³¹⁶
- 6 Şaçına bağlanıp aldanma zenāniñ sözüne
Şevdigim ' aḫl-ı nisā geh uzanır geh kışalır
- 7 Medd-ile cezrini fehm etmediler deryāniñ
Ki nedendir ' acabā geh uzanır geh kışalır³³¹⁷
- 8 Ḳabz u baş üstüne cārī bütün a' lā ednā
Pāye-i ser-be-hevā geh uzanır geh kışalır³³¹⁸

3312 B1 116b, İ2 187a, İÜ 219b, MA 17, T1 85b

3313 “Daha fazlası var mı?” Kâf/30

3314 B1 113b, İ2 183a, İÜ 219b, MA 11, T1 82b (B1, İ2 ve T1’de “Ḳāfiye-i Nev-İcād-ı Hezli ü Cid Āmiḫte ve Müzeyyel Be-Maḫbüb-ı Cedid” başlığı vardır.)

3315 erbāb-ı B1, İ2, MA, T1: aşḫāb-ı İÜ / aşḫāb-ı B1, İ2, MA, T1: erbāb-ı İÜ

3316 recā B1, İ2, İÜ, T1: riyā MA / baḫr-i B1, İ2, İÜ, T1: ehl-i MA

3317 cezrini B1, İ2, MA: cezrini İÜ, T1

3318 Pāye B1, T1: Hāye İÜ

- 9³³¹⁹ Bir nesak üzre degil hâl-i cihân-ı   âlem
Rüz u şeb şayf u şitâ geh uzanır geh kışalır
- 10 Muhteżâ-yı reviş-i hükm-i hevâ başında
Taylasân-ı süfehâ geh uzanır geh kışalır
- [220a] 11 Kün-ı cânân küçülür gâh büyür hikmetdir
Görmediñ mi ki kabâ geh uzanır geh kışalır³³²⁰
- 12 Âh o maħbûb-ı cedidim o cüvânım ki anıñ
Vaşfına söz ne belâ geh uzanır geh kışalır
- 13 Aħmed Âgâ ki anıñ kâmeti bâlâ ammâ
Edicek vaşla rızâ geh uzanır geh kışalır³³²¹
- 14 Şâl-i Lâhûruñ iki başı o telli uçkur³³²²
Dizi üzre ne şafâ geh uzanır geh kışalır
- 15 Şöyledir şâye-i lutfu ser-i üftâdesine
Zıll-i ħurşid-i ziyâ geh uzanır geh kışalır
- 16 Dâm-ı şayyâd gibi mâhî-yi dil şaydı için
Zülf-i çengâl-i kaçâ geh uzanır geh kışalır
- 17 Beddu   etmege kıymam ben añ pîr olsun
Destimiz vaqt-i du   geh uzanır geh kışalır
- 18 **Fâzıl** olsa daħi erbâb-ı süħandan ħazer et
Ki zebân-ı şu   arâ geh uzanır geh kışalır

50³³²³

Fâ   ilâtün / Fâ   ilâtün / Fâ   ilâtün / Fâ   ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. - -

- 1 Ğamze-i şehbâzi âgâhdır gönül tavşan yatur
Zir-i bälinde o şehbâziñ nice biñ cân yatur³³²⁴
- 2³³²⁵ Na   re-i ħayrun mine  n-nevmi uzatma ey ħaĥib
Bister ü bälîn-i âgüşumda ol cânân yatur
- 3 Memeler beyninde ol hâl-i siyâhı gūyiyâ
Bir   Arabdır şağ u şolunda birer oğlan yatur

3319 B1, İ2, MA, T1-

3320 cânân küçülür gâh büyür B1, İ2, İÜ, T1: cânâne büyür geh küçülür MA

3321 Edicek B,1 İ2, İÜ, T1: vericek MA

3322 İstanbul gençlerinin işlemeli, telli uçkur kullanmalarına telmihte bulunulmaktadır. "Eskiden 2 metre boyunda, 1 karış enindeki bir bez üzerine uçları sırma ve ipekle işlenenleri bugün antika sayılmaktadır: Çakşır, şalvar uçkurları 3-4 parmak genişliğinde olurdu ve uçları ipekle, hatta sırma ile işlenerek süslenirdi. Öyle ki şalvarını, çakşırını giyip uçkurunu bağladıktan sonra işlemeli uçlarını bir süs olarak çakşır ve şalvar önüne sarkıtanlar bile olurdu (Reşat E. Koçu). bk. Ayverdi, 2011: 1279.

3323 B1 113a, İ2 182b, İÜ 220a, MA 10, T1 82a

3324 bälinde İ2, İÜ, MA, T1: pâyında B1

3325 B1 ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

- 4 Çeşm-i bî-raḥmı helāk-i ‘ aşıkān etdi meded
Zannım ol büt-ḥānede rūḥ-ı Hülāgü Ḥān yatur
- 5 ³³²⁶ ‘ Ayn-ı ‘ ibret ile baqđım ḥ‘ābgāh-ı ‘ āleme
Taş yatur olmuş o ğafletle bütün devrān yatur³³²⁷
- 6 Baḥt-ı ḥ‘ābīdem uyanmaz bu belā-yı ḥ‘ābdan
Ben ānā uyan dedikce der-‘ aqāb o yan yatur³³²⁸
- 7 Hōr bakma her gedā-yı bî-nevāya **Fāzılā**
Her gōñülde fi’l-meşel derler ki bir arslan yatur

51 ³³²⁹

Mef‘ülü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

--- / - . . . / / - . .

- 1 Ol ğonceden ki herkese bŷy-ı rızā qoqar
Ehl-i vişāle ḥāndesi hep merḥabā qoqar
- 2 Ruḥsāri ŷzre etse gŷzer reng alır hevā
Uĝarsa perçem ŷstŷne bād-ı şabā qoqar
- [220b] 3 Aĝyār uzatmasın elini zŷlf-i dilbere
Gavĝa-mişāl nāfe-i Çin ŷ Hitā qoqar
- 4 ³³³⁰ Olmaz nŷhŷfte zāhir olur meşreb-i zemīm
Mey-nŷş setr ederse mey-i dil-kŷşā qoqar
- 5 Etsem bu vaqt tevbede meyḥāneye gŷzer
Cān u dile şarāb u kebāb āşinā qoqar³³³¹
- 6 ³³³² Olmaz meşām-ı ḥŷsn-i kabŷle reside ḥiç
Şol bir ‘ amel ki zerrece bŷy-ı riyā qoqar
- 7 **Fāzıl** cihāna ‘ ibret ile eyledim nazar
Her zerresi dimāĝıma bilmem fenā qoqar

52 ³³³³

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

. . . . / / / . . .

- 1 Ol gedāyım ki ne māl ŷ ne daḥi cāhım var
Māl ŷ cāhın yerine dilde bir Allāhım var³³³⁴

3326 B1, İ2, MA ve T1’de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

3327 yatur: İ2-

3328 bu belā-yı B1, İ2, MA, T1: bir belādır iÜ

3329 B1 114a, İ2 183b, iÜ 220a, MA 12, T1 83a

B1’de “Kāfiye-i Cedīd”, İ2 ve T1’de “Kāfiye-i Cedīd-İcād” başlığı vardır.

3330 B1, İ2, MA ve T1’de 6. beyittir.

3331 şarāb u kebāb B1, İ2, T1: kebāb u şarāb MA

3332 B1, İ2, MA ve T1’de 5. beyittir.

3333 B1 113a, İ2 182b, iÜ 220b, MA 10, T1 81b

3334 yerine B1, İ2, MA, T1: bedeli iÜ

- 2³³³⁵ Rūzgār içre ben ol bād-ı hevā berbādım
Nefes eyler baña dünyāda hemān āhım var³³³⁶
- 3 Ben ki ol bādiye-peymā-yı tarīķ-ı   aşķım
Ĥamdu-li'llāh dil-i dānā gibi hemrāhım var³³³⁷
- 4 Benim ol perde-keş-i dergeh-i kenz-i maĥfī
Belī ol perdeniñ ardında benim şāhım var³³³⁸
- 5 Ben ki ol ĥufte-i bīdār-ı cihānım **Fāzıl**
Şüretā gāfilim ammā dil-i āgāhım var³³³⁹

53³³⁴⁰

Mef' ūlū / Mefā' ilū / Mefā' ilū / Fe' ūlūn

-. - / . - - / . - - / . - -

- 1 Ol şeh ne   aceb debdebe-i bāhiresi var
Dil gibi ĥuzūrunda durur maşarası var
- 2 Evvel baķışında dilimi eyledi teşĥir
Allāh ne pek cāzibe-i ķāhiresi var³³⁴¹
- 3 Ĥūrīdir o āfet ya perīdir ya melekdir
Seyr eyle beni-ādeme beñzer neresi var³³⁴²
- 4 Ol tāze gülü örselemiş dün gece aĥyār
Gül-berg-i ruĥunda ķuzumuñ çok beresi var³³⁴³
- 5 Ĥübān-ı cihāna n'ola faĥriyye ederse
Fāzıl gibi bir şā' ir-i pūr-nādiresi var

54³³⁴⁴

Fā' ilātūn / Fā' ilātūn / Fā' ilātūn / Fā' ilūn

-. - - / -. - - / -. - - / -. - -

- 1 Nā-bekām olduklarım baĥt-ı siyāhımdan mıdır
Çerĥe ümīd-i vefā ile nigāhımdan mıdır
- [221a] 2 Āşinā biĥāne ķandı çeşmesār-ı ni' mete
Böyle teşne ķaldığım bilmem günāhımdan mıdır

3335 B1, İ2, MA ve T1'de 4. beyittir.

3336 bād-ı: T1-

3337 Ben ki MA: Benim B1, İ2, İÜ, T1

3338 dergeh-i B1, İ2, MA, T1: ĥalvet-i İÜ

3339 Ben ki: Benim B1, İ2, İÜ, MA, T1

3340 B1 113a, İ2 183a, İÜ 220b, MA 11, T1 82a

3341 pek B1, İ2, İÜ, T1:   aceb MA

3342 o İÜ, MA: ol B1, İ2, T1

3343 dün İÜ: bu B1, İ2, MA, T1 / ķuzumuñ B1, İÜ, T1: ķuzunuñ İ2, MA

3344 B1 113b, İ2 187a, İÜ 220b, MA-, T1-

- 3 Āsumān ile zemīn beyninde ebr olur sebab
 H̄asretim bilmem seḥāb-ı evcāhımdan mıdır³³⁴⁵
- 4 Böyle hırmanım felekden mi beşerden mi ‘aceb
 H̄aḥḥımıñ ibṭāli igmāz-ı güvāhımdan mıdır
- 5 Her kişi nā-ehl iken h̄ālince buldu bir taraf
 Ben kenāra düşdügüm ḥaḥḥ üzre rāhımdan mıdır
- 6 Sāye-i elṭāfa dāhil oldu hep a‘ lā vü dūn
 Ben güneşde ḳaldıgım āyā penāhımdan mıdır
- 7 Şöyle **Fāzıl** yandı cānım intizār-ı kāmıdan
 İhtirāk olsa felekde nār-ı āhımdan mıdır

55³³⁴⁶

Mefā‘ ilün / Mefā‘ ilün / Mefā‘ ilün / Mefā‘ ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Felekden nā-ümīdiz şanma kim dil-ḥvāhımız vardır
 ‘Alāyıḳdan faḳat bir ‘arş-peymā āhımız vardır
- 2 Görünür yerli yurtlu şāhibi var herkesiñ ammā
 Bizim bir lā-mekān nādīde bir Allāhımız vardır
- 3 Vuşul-i H̄aḥḥa sa‘y et zāhidā şavm u ‘ibādetle
 Gönül derler bizim nezdīkter bir rāhımız vardır
- 4 Rüsüm-ı cāhı bilmez cāhil-i ādāb-ı dūnyāyız
 Rumüz-ı ḡayba maḥrem bir dil-i āḡāhımız vardır
- 5 Gedā-yı bī-penāhız **Fāzılā** şüretde biz ammā
 Gönül derler serāy-ı sinede bir şāhımız vardır

56³³⁴⁷

Fe‘ ilātün / Fe‘ ilātün / Fe‘ ilātün / Fe‘ ilün

. . . - - / . . . - - / . . . - - / . . . - -

- 1 Ne felekden ne daḥi şāh u gedādan şaḳınır
 Gönlüm ancaḳ o meh-i ‘işve-nümādan şaḳınır
- 2 H̄ançer-i ḡamzeniñ ol çünki zaḥım-ḥurdesidir
 Şanma kim ‘āşıḳ olan tiḡ-ı ḳazādan şaḳınır
- 3 Çeksin ol tiḡ-ı nigāhı ruḳabā kāfirine
 Bilmem ol ḡamze niçün böyle ḡazādan şaḳınır

3345 ile: İ2-

3346 B1 116b, İ2 188a, İÜ 221a, MA 17, T1 85b

3347 B1 113b, İ2 185a, İÜ 221a, MA-, T1-

- 4 Meyi nüş etmediği şanma ki taq̄vāsından
Vā^ç iz-i züh-d-fürüş terk-i riyādan şaқınır³³⁴⁸
- 5 Görmedim ben hele **Fāzıl** gibi mest-i mey-i ^ç aşq̄
Ne cefādan ne қazādan ne belādan şaқınır

57³³⁴⁹*Fe^çilātün / Fe^çilātün / Fe^çilātün / Fe^çilün*

...--/...--/...--/...--

- [221b] 1 Açdı bāzūsunu bildim ki o meh yetmiş bir³³⁵⁰
Gerdeninde şayılır ḥāl-i siyeh yetmiş bir
- 2 Küfr eder laḥzada ol ḡamze-i mesti şad-bār
Қan eder günde o düzdīde nıgeh yetmiş bir
- 3 Ne ṭarīḳ ile rehā-yāb olurum yoldaşım
Açdı tır-i nıgehiñ sīnede reh yetmiş bir
- 4 Olalı kışla-i ^ç aşq̄ında ḡönül Başeski³³⁵¹
Pāre pāre seri üstünde küleh yetmiş bir
- 5 Ḡamzesi sīneme döydürdü nişān-ı orta³³⁵²
Ya^ç nī^ç iḥsānı baña kıldı o şeh yetmiş bir³³⁵³
- 6 Ne yaña gitse o ḡayı³³⁵⁴ dizilir ^ç uşşāqı
Şaf şaf ardında Nerimāne-sipeh yetmiş bir³³⁵⁵
- 7 Ḥāneme **Fāzıl** o şeh gelse ederdim қulluқ
Yazılırdı yine defterde güneh yetmiş bir³³⁵⁶

3348 Meyi nüş İ2, İÜ: Nüş-ı mey B1 / züh-d-fürüş B1, İÜ: rind-fürüş İ2 / terk-i B1, İÜ: terk ü İ2

3349 B1 113b, İ2 183a, İÜ 221b, MA 11, T1 82a

3350 Koçu bu gazelin, pazusunda ortasının (taburunun) dövme nişanı bulunan 71. Yeniçeri Ortası'ndan güzel bir delikanlı için yazıldığını belirtmiştir (1968: 4734).

3351 Başeski, bir Yeniçeri taburunun en kıdemli neferine verilen ünvanıdır, taburlarındaki nüfuz ve itibarları çok üstündü. İcabında taburun bayrağını veya alametini başeski taşırdı (Koçu, 1960: 2179).

3352 Nişān-ı orta, bulunduğu taburun alameti olan dövmesine işaret etmektedir. Koçu bu beyitte, baldırlara, pazulara dövme ile yapılan Yeniçeri nişanlarına işaret olduğunu söylemektedir (1971: 5592). “Vücuda dövme yaptırmaya ‘vücut dövdürmek’ denilir... 196 taburdan (ortadan) oluşan Yeniçeri Ocağı'nda her bir taburun kendine ait dövmesi bulunmaktaydı (Koçu, 1968: 4733).

3353 döydürdü MA: döndürdü B1, İ2, İÜ, T1

3354 Dayı, “koruyucu, arka çıkan kimse, hāmî: İstanbul'da şehir âsâyiş ve inzibâtı Yeniçeri Ocağı'na bırakılmıştı. Şimdiki karakolların yerinde yeniçeri kolluklarının zâbitlerine de halk “hāmî” anlamında “dayı” diye hitap ederdi. Yeniçeri dayıları tâbiri de buradan kalmıştır (Reşat E. Koçu). bk. Ayverdi, 2011: 258.

3355 Nerimāne İÜ, MA, T1: Nerimān B1, İ2

3356 Ḥāneme Fāzıl o şeh gelse İÜ, T1: Ḥāneme gelse o şeh Fāzıl B1, İ2, MA / yine B1, İ2, MA, T1: keçe İÜ

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 O sım-ten ile oldu adüv ber üstüne ber
Akıtdı reşkle dīdem yine ter üstüne ter
- 2 Şikest eder haṭ-ı nev-tāb hüsünü derken
Ne çäre hüsüne oldu o haṭ fer üstüne fer
- 3 O hāksār-ı belāyım ki çerḥ yağdırdı
Zemin-i sebze-i āmālime şer üstüne şer
- 4 Felek şahīfe-i pūlād-ı saḥtdan çekdi
‘Arūs-ı maṭlab-ı nāçizime der üstüne der
- 5 O sebzēār-ı belāyım ki çerḥ gönderdi
Gürūh-ı ehl-i düyünü baña ḥar üstüne ḥar
- 6 Fezā-yı ‘ulvīye uçsam felek felek üzre
Ḥazīz-i esfele kaçsam daḥi yer üstüne yer³³⁵⁸
- 7 Ḥuzūr-ı merḥamet-ārāya **Fāzıl** et feryād
Terāküm etmiş iken ḥāmeme er üstüne er
- 8 Cenāb-ı Ḥazret-i Aḥmed Efendi kātib-i sır
Ki desti ehl-i dile yağdırır zer üstüne zer
- 9 Cenāb-ı pākini Allāh ser-firāz etsin
Ki āsitānına ‘ālem ḫosun ser üstüne ser

Mef' ulü / Mefā' ilü / Mefā' ilü / Fe' ulün

... / ... / ... / ...

- 1 Hep fitneleri dīde-i hūn-pāşda şaḫlar
Aşüb-ı belāyı o perī ḫaşda şaḫlar
- [222a] 2 Düşdü o bütüñ ḫalbine de nār-ı muḥabbet
Mu' tād-ı Ḥudādır āteşi ḫaşda şaḫlar³³⁶⁰
- 3 Tezvīr ile sad reng verip riş-i sefīde
Baḫ zāhid-i ḫuşke ne ‘aceb yaş da şaḫlar³³⁶¹
- 4 Her ni' met-i gerdūnda bir ḡuşşa nihāndır
Erbāb-ı ‘ḡarāz zehri belī aşda şaḫlar

3357 B1-, İ2-, İÜ 221b, MA-, T1-

3358 ḫazīz: ḫaşış İ2

3359 B1 115a, İ2 184b, İÜ 221b, MA 14, T1 83b

3360 nār-ı B1, İ2, MA, T1: sūz-ı İÜ

3361 sad: MA-

- 5 Sâkîlerine hürmet için **Fâzıl**-ı mey-nüş
Hep cām-ı meyiñ neş'esini başda şaqlar

60³³⁶²

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...- / ...- / ...-

- 1 Başımıñ tacı Haşircızâde
Hâk-i pâyına yayıldı bu haķır³³⁶³
- 2 Odalarda yayılır hem başılır
Hele göcsün baķalım hażret-i pîr
- 3 Ferş-i rāhıñ doķumuşken müjeden
Yine eyler bu 'azizi taķķır
- 4 Bizi bir çüpe deĝişdi eyvāh
Degmedik yanına bir eski haşır
- 5³³⁶⁴ Ayak altında anı çeynediler
Bir alay böbregi etmez mangır
- 6 Būriyâyı çekemem sultānım
Ayak altında gereksin a faķır³³⁶⁵
- 7 Çok sitemgerlere düşdüñ **Fâzıl**
Daķi bilmem seni n'eyler taķdir³³⁶⁶

61³³⁶⁷

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

- 1 Hayf kim ol nāzenīne oldular aĝyār yār
Reşk ü haşretle yine olsun dil-i bizār zār
- 2 Anda düşdüñse eger etme 'ümid-i 'āfiyet
Turreniñ her müyu zirā ey dil-i bīmār mār³³⁶⁸
- 3 Hayf eder ol gül- 'izārım buse-i 'uşşāķdan
Gūyiyā olur dehān-i 'aşıķ-ı ĝam-ı'ār hār³³⁶⁹
- 4 Dā'imā çünkü tenimde görmek ister cān seni
Hañcer-i ĝamzeñle bāri sinemi ey yār yar

3362 B1 115a, İ2 186b, İÜ 222a, MA-, T1-

3363 Haşircızâde B1, İÜ: Haşircızâde İ2 / yayıldı B1, İÜ: bayıldı İ2

3364 B1, İ2-

3365 "Hasır" anlamına gelen "būriyā" kelimesinin "bu riya" şeklinde okunması da mümkündür.

3366 n'eyler B1, İ2: ne eyler İÜ

3367 B1-, İ2 185a, İÜ 222a, MA-, T1-

3368 düşdüñse İ2: düşdükce İÜ

3369 buse-i 'uşşāķdan İÜ: bu şeh-i 'uşşāķdan İ2

- 5 Bezl eder destîñ anı tutmaz dañi bir laħza hiç
Güyyâ olur eliñde **Fâzılâ** dîñâr nâr³³⁷⁰

HARFÜ'Z-ZÂ

62³³⁷¹

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Fe'ülün

. - - - / . - - - / . - -

- [222b] 1 Efendim biz seniñle özge cânız
İki kâlebde bir rûḥ-ı revânız³³⁷²
- 2³³⁷³ Biz ol âbız ki tûfân kaçremizdir
Biz ol nûruz ki Tûr içre 'ayânız³³⁷⁴
- 3 ' Aceb nûruz ki nûr-ı *len terâni*³³⁷⁵
' Aceb rûḥuz ki rûḥ-ı câvidânız
- 4 Seniñ 'aşkıñla ey mâh-ı şeb-ârâ
Fiğân-sâz-ı zemîn ü âsumânız
- 5 Ḥayâl-i mâr-ı zülfüñle a kâfir
Gece tâ şubḥa dek sübḥa-keşânız³³⁷⁶
- 6 Belâ-yı derd-i 'aşkıñla efendim
Hemân **Fâzıl** gibi ḥâli yamanız

63³³⁷⁷

Mef'ülü / Fâilâtü / Mefâilü / Fâilün

- - . / - - . / - - . / - - .

- 1 Mir'ât-ı dil firâḳ-ı cemâliñle tâbsız
Mehtâb olur mu şu' le-figen âfitâbsız
- 2 Püşide eyle nîm ruḥuñ müy-ı zülf-ile
Tek olma âfitâb gibi bir hicâbsız³³⁷⁸
- 3 Olsa ezelde sen gibi dilber nisâ gibi
Taḥrîm olurdu ḫal' at-ı ḥübân niḳâbsız³³⁷⁹

3370 destîñ İ2: etmek İÜ

3371 B1 117a, İ2 187a, İÜ 222a, MA 17, T1 85b

3372 özge İÜ: tuḫfe B1, İ2, MA, T1

3373 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

3374 âbız B1, İ2, İÜ, T1: ebriz MA

3375 "...len terâni... / ...beni göremezsın..." A'râf/143

3376 zülfüñle a kâfir İÜ: zülfüñ-ile kâfir B1, İ2, MA, T1 / keşânız B1, İÜ, MA, T1: keşâyız İ2

3377 B1 117a, İ2 187b, İÜ 222b, MA 18, T1 86a

3378 tek İÜ: pek B1, İ2, MA, T1

3379 dilber nisâ İ2, İÜ, MA, T1: dilber-i nesl B1

- 4 Rüyunda müy-ı haṭdan eṣer yok o kāfirīñ
Kendi gibi ʿ izārı daḡı bir kitābsız³³⁸⁰
- 5 Yoḡdur mecāli açmaḡa çeṣm-i ʿ ḡunüdesin
Zannım bu ŧeb ki ḡalmıŧ o mehpāre ḡvābsız³³⁸¹
- 6 **Fāzıl** eder mi ḡüsünü taʿ dād ol āfetiñ
Ruḡsārı üzre benleri var kim ḡisābsız

64³³⁸²

Mefāʿ ilün / Mefāʿ ilün / Mefāʿ ilün / Mefāʿ ilün

. --- / . --- / . --- / . ---

- 1 Dü-ʿ ālem ŧāhı olsam ḡāṭırım nā-ŧāddır sensiz
Baña kevn ü mekān maʿ nāsı yoḡ bir āddır sensiz
- 2 Eger düzaḡsa fiʿl-vāḡıʿ ḡarārīñ ey büt-i tersā
Gözümde bāḡçe-i cennet ḡarāb-ābāddır sensiz
- 3 Per-i Cibrīl olursa bisterim ten rāḡat eyler mi
Ki her bir mü tenimde süzen-i fülāddır sensiz³³⁸³
- 4 Belā-yı ḡasretiñle ḡaṣre dek ʿ azm-i remī olсам
Yine her üstüḡvānım nāy-ı pür-feryāddır sensiz³³⁸⁴
- [223a] 5 ḡamiñla ey hevāyī-meṣrebim hep āhdır kārım
Efendim **Fāzıl**ñ cān u dili berbāddır sensiz

65³³⁸⁵

Mefāʿ ilün / Mefāʿ ilün / Mefāʿ ilün / Mefāʿ ilün

. --- / . --- / . --- / . ---

- 1 Firāŧ-ı rāḡatım āteŧli bir tennürdur sensiz
Gözümde ḡvāb-ı ḡaflet rīze-i billürdur sensiz
- 2 Meger sensin ten ü cānımla ʿ ömrüm bāʿ iŧ-i-ülfet
Ten ü ruḡ-ı revānım birbirinden dürdur sensiz
- 3 ḡıyābında ḡılıcıñ ŧalladı āh-ı ŧeḡergāhım
Ki her bir tūdesi bir beyza-i sungürdur sensiz³³⁸⁶
- 4 Maḡarrım olsa biñ iḡbāl ile evreng-i ḡāḡāñı
Gedā-yı kemteriñdir dil yine maḡdürdur sensiz

3380 müy-ı -B1, İ2, İÜ, T1: müy u -MA

3381 mecāli İÜ: mecāl B1, İ2, MA, T1

3382 B1 117a, İ2 187b, İÜ 222b, MA 18, T186a

3383 mü tenimde İÜ: müy-ı cismim B1, İ2, MA, T1 / fülāddır İÜ: pülāddır B1, İ2, MA, T1

3384 dek B1, İÜ, T1: deḡiñ İ2, MA

3385 B1 117b, İ2 187b, İÜ 223a, MA 18, T186a

3386 ḡıyābında İÜ, MA: ḡıyābından B1, İ2, T1

- 5 Dil-i ħurşid olursa cāygāhım rüz-ı fırkatde
Yine çeşmimde ey māhım şeb-i deycürdur sensiz
- 6 Ser-i Cibrili küstāhāne taşdi^c etdi āh ile
Gönül feryād u efgān etmege mecbürdur sensiz³³⁸⁷
- 7 Firākıñ başıma bir rütbe zindān etdi dünyāyı
Cihān çeşmimde bir sūrāh-ı teng-i mürdur sensiz
- 8 Su ’āl etme ne eyler **Fāzıl**ım eyyām-ı fırkatde
Efendim çerĥi şad-çāk etse de ma^c zürdur sensiz

66³³⁸⁸

Mef^c ülü / Mefā^c ilü / Mefā^c ilü / Fe^c ülün

--- / .--- / .--- / .---

- 1 Biz beste-leb-i ĥayret ü mebhüt-ı elestiz
Nezzāre-ger-i ^cālem-i lāhüt-ı elestiz
- 2 Āvāz-ı belā bizden olur nāğme-res ammā
Biz mürde-i sad-sāle-i tābüt-ı elestiz³³⁸⁹
- 3 Sūziş ile şanmañ ki fenā-yāb oluruz biz
Biz āteş-i teslīmde yāķüt-ı elestiz
- 4 Bir lezzet ile seyr-i derūn olmadıķ illā
Biz rūze-güzār-ı ni^c am-ı ķüt-ı elestiz³³⁹⁰
- 5 Seyr etmedeyiz bātın-ı eşyāyı kemāhī
Fāzıl yem-i taĥķiķde biz ĥüt-ı elestiz³³⁹¹

67³³⁹²

Mef^c ülü / Mefā^c ilü / Mefā^c ilü / Fe^c ülün

--- / .--- / .--- / .---

- 1 Biz āhū-yı vahşī-dil ü meftūn-ı cünūnuz
Sergeşte-i pehnāver-i hāmūn-ı cünūnuz
- 2 Güncāyiş-i şahrā-yı cünūn geldi bize teng
Biz güm-şüde-i ^cālem-i bīrūn-ı cünūnuz
- 3 Āsūdeyiz ālāyiş-i teklīf ü riyādan
El-minnetü-li’llāh ki memnūn-ı cünūnuz

3387 Ser B1, İ2, MA, T1: Per İÜ / küstāhāne taşdi^c etdi B1, İ2, İÜ, T1: taşdi^c etdi küstāhāne MA

3388 B1 118a, İ2 188b, İÜ 223a, MA 19, T1 87a

3389 Āvāz-ı belā B1, İ2, MA, T1: Āvāze belī İÜ

3390 olmadıķ illā B1, İ2, MA, İÜ: olduķ u ĥalā T1

3391 biz B1, İ2, MA, T1: bir İÜ

3392 B1 118a, İ2 188a, İÜ 223a MA 19, T1 86b

- [223b] 4 Şad-şu^c le-i dāğ-ı dil ile gerdişimiz var
 Hürşid-i tecelli ile gerdün-ı cününuz³³⁹³
- 5 Āvāze-i Hağ nāle-i zencirimiz ancak
 Biz beste-dehān-ı çün u bi-çün-ı cününuz
- 6 Dīvāneyiz ammā sebağ-āmüz-ı ^c uqülüz
 Geh ^c āqil ü dānā gehī Mecnün-ı cününuz
- 7 Tārāc-ı şeh-i ^c aşğ olup dīn ü hıred hep
Fāzıl gibi sevdā ile meşhün-ı cününuz

68³³⁹⁴

Mef^c ülü / Mefā^c ilü / Mefā^c ilü / Fe^c ülün
 - - . / - - . . / - - . . / - - .

- 1 Ol gonceye hiç bülbül-i nālān gerekmez
 Zīrā ki der-besteye derbān gerekmez³³⁹⁵
- 2 Hübān edemez arz-ı cemāli var iken sen
 Hürşid olıcağ hiç meh-i tābān gerekmez³³⁹⁶
- 3 Yek-nağra tecellīye dü-şad cāmı fedā kııl
^c Aşıklara cānān gerek cān gerekmez
- 4 Ruhsārını būs eyleyicek dişleme yārīñ
 Pālūde ki nermin ola dendān gerekmez
- 5 Āsiyāb-ı cihān merd-i cihān-h^vāha gerekdir
Fāzıl bize ālāyiş-i devrān gerekmez

69³³⁹⁷

Mef^c ülü / Fā^c ilātü / Mefā^c ilü / Fā^c ilün
 - - . / - - . . / - - . . / - - .

- 1 Biz ahter-i sa^c ādeti görmüş geçirmişiz
 Engüşte mühr-i devleti görmüş geçirmişiz³³⁹⁸
- 2 Ne havf-ı nār var u ne cennet ümīdi var
 Biz vağ^c a-i kıyāmeti görmüş geçirmişiz³³⁹⁹
- 3 Gerdün şanmasın bizi leb-teşne-i ümīd
 Biz cüybār-ı ^c izzeti görmüş geçirmişiz

3393 dil: İ2-

3394 B1 117b, İ2 188a, İÜ 223b, MA 19, T1 86b

3395 gonceye B1, İ2, İÜ, T1: gonce feme MA

3396 cemāli İ2, İÜ, MA, T1: cemāl B1

3397 B1 117b, MA 18, İ2 189a, İÜ 223b, T186b

3398 engüşte B1, İ2, MA, T1: engüş İÜ

3399 cennet ümīdi B1, İÜ, MA, T1: ümīd-i cennet İ2

- 4 Ğarķ-āb-ı lücce-i ğam u tūfān-dīdeyiz
Sad-ebri-i derd ü miḥneti görmüş geçirmişiz
- 5 Gerçi ki ḥurde-sāleyiz ammā Mesīḥveş
Mehd iḥre her ʿ ināyeti görmüş geçirmişiz³⁴⁰⁰
- 6 **Fāzıl** piyāle nevbeti leb-teşnegānadır
Biz devr-i cām-ı ʿ işreti görmüş geçirmişiz³⁴⁰¹

70³⁴⁰²

Feʿ ilātün / Feʿ ilātün / Feʿ ilātün / Feʿ ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Nīk ü bed kimseniñ ef āline nāzır degiliz
Ḥayr u şer keşfine biz yaʿ nī mübaşir degiliz
- [224a] 2 Dā ʾimā dīdemiziñ cilvegehi bātındır
Mā ʾil-i zinet ü ārāyış-i zāhir degiliz
- 3 Yanarız yaqılırız nāle vü feryād ederiz
Sīnede ʿ aşkı nihān etmege kādır degiliz³⁴⁰³
- 4 Mīve-çīn-i niġehiz cennet-i ruḥsārından
Yaʿ nī şūfī gibi biz ḥüsñüne kāfir degiliz³⁴⁰⁴
- 5 Şāʿ ir-i muʿ cize-perdāz-ı cihānız şimdi
Öyle yārān gibi **Fāzıl** müteşāʿ ir degiliz

71³⁴⁰⁵

Fāʿ ilātün / Fāʿ ilātün / Fāʿ ilātün / Fāʿ ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Ḥayme-i çerḥ-i ʿ anīdiñ sāyesi altındayız
Naḥl-i bī-berg-i ümidiñ sāyesi altındayız
- 2 Biz dıraḥt-ı sāye-endāz-ı cihān olmuş iken
Mīvesiz bir şāḥ-ı bīdiñ sāyesi altındayız³⁴⁰⁶
- 3 Mürşid-i āġāh-ı bātın olduķ ammā zāhirā
Sille-i dest-i müridiñ sāyesi altındayız
- 4 Āfitāb-ı fāķr u fāķa yaqdı yandırdı bizi
Biz ise Sulṭān Ḥamidiñ sāyesi altındayız

3400 Mesīḥveş B1, İÜ, MA, T1: Mesīḥvār İ2 / her: İÜ-

3401 Biz B1, İÜ, MA, T1: Bezm İ2

3402 B1 118a, İ2 188b, İÜ 223b, MA 20, T1 87a

3403 nāle vü feryād B1, İ2, İÜ, T1: nāle-i feryād MA

3404 niġehiz cennet B1, İ2, MA, T1: niġeh-i cennet İÜ

3405 B1 118b, İ2 188b, İÜ 224a, MA 20, T1 87a

3406 Biz B1, MA: Bir İ2, İÜ, T1

5 Gölgezimizden ğayrı yokdur **Fâzîlâ** yoldaş bize
Öyle bir baht-ı sa^c idiñ sâyesi altındayız³⁴⁰⁷

72 ³⁴⁰⁸

Mefâ' ilün / Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

1 O çeşm o ğamze-i âhū-nigāhı biz biliriz
Kulūba mālîk olan pâdişāhı biz biliriz³⁴⁰⁹

2 Tarîk-i ' aşkda ' aql olmasın delîl bize
Helâke doğru çıkan şāhrāhı biz biliriz

3 ³⁴¹⁰ Bizi kıyāmet ile etme vā' izā taḥvîf
Helāk-i ' aşkız o bâziçeğāhı biz biliriz³⁴¹¹

4 ³⁴¹² Amān amān şaķın ey şūh āh-ı ' aşıkdan
Ne sine-düz idigin tîr-i āhı biz biliriz³⁴¹³

5 Vîsāl için bize şad-müjde eyledi ammâ
' İnâdkār/-yi baht-ı siyāhı biz biliriz

6 Kō eylesin be-her aḥşam hey ' etin tağyîr
Gece gözü ile bakşaķ o māhı biz biliriz³⁴¹⁴

7 Cihānda cürmümüz ancak telāşuķ-ı ecrām
Ḥudāyı ḥışma getirmez günāhı biz biliriz

[224b] 8 Ferāğ-ı ye ' s-ile āsūde olmuşuz **Fâzîl**
Telāşkār/-yi erbāb-ı cāhı biz biliriz

73 ³⁴¹⁵

Mefâ' ilün / Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

1 Kāzā sihāmına biz sineyi siper ederiz
Helāk-i küşte-i ' aşkız neden ḥazer ederiz

2 Niyāz-ı buseyi nev-resden eyleriz yoḥsa
Ḥaṭ-āveriñ ruḥuna sâde bir nażar ederiz

3407 Gölgezimizden B1, İ2, MA, T1: Gönlümüzden İÜ / yoldaş bize İÜ: yoldaşımız B1, İ2, MA, T1

3408 B1 118b, İ2 189a, İÜ 224a, MA 21, T1 87b

3409 o İ2, İÜ- / mālîk B1, İÜ, MA, T1: mā' il İ2

3410 MA-

3411 ile: İ2-

3412 B1 'de 5, MA 'da 3. beyittir.

3413 ' aşıkdan B1, İÜ, MA, T1: ' aşıkān İ2

3414 bakşaķ o māhı B1, İÜ, MA, T1: baksañ a māhī İ2

3415 B1 118b, İ2 189a, İÜ 224b, MA 20, T1 87a

- 3 Bürehe etdi bizi çerh destmāl daḡı
 Șomaz ki mimsaḡa-i ešk-i çeşm-i ter ederiz
- 4 Bizi ne rütbede zerd etse miḡnet-i iflās
 Kibārdan yine şanma ümid-i zer ederiz³⁴¹⁶
- 5 Vişāle naqd-i dil ü cānı verseñ ey **Fāzıl**
 Şaḡın ki şanma bu bāzārda zarar ederiz

74³⁴¹⁷

Mef' ulü / Mefā' ilü / Mefā' ilü / Fe' ulün

-. - / -. - / -. - / -. -

- 1 Zevķin bulamam gülşeniñ ol ġonce-dehensiz
 Ārām edemem ḡaşılı ol nerm-bedensiz
- 2 Fıkr-i gül-i ruḡsārın ile bāġ-ı cinānıñ
 Her ġoncesi bir ḡār gelir çeşmime sensiz³⁴¹⁸
- 3 Ruḡsārına ol sebze-i ḡaḡ verdi leḡāfet
 Yoķ revnaķı bāġıñ eger olursa çemensiz
- 4 Ni' metleri hep gülşen-i dehrin elem-ālūd
 Bir gül bulunur mu şu cihān içre dikensiz
- 5 **Fāzıl** fem-i cānāne içün çoķ cedel etdiñ
 O der deheni var öbürü der ki dehensiz

ḤARFÜ'S-SİN

75³⁴¹⁹

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

.. - - / .. - - / .. - - / .. - -

- 1 Aķçe yoķ ortada başdan başa ' ālem müflis
 Gerek ednā gerek a' lā kimi ġörsem müflis
- 2 Şırma perçemli ġümüş tenli olan dilberler
 Sā'ir ādem gibi anlar daḡı pür-ġam müflis
- 3 Müflis olmaķ kişiyeye ḡak bu ki ġāyet müşkil
 Bā-ḡuşuş ben gibi hem ' āşıķ ola hem müflis³⁴²⁰
- 4 Pāre pāre olamam aķçe içün ḡırş etmem
 Gösterir nāz u ġinā ḡab'ım olursam müflis

3416 rütbede B1, İÜ, MA, T1: rütbe İ2 / yine: İ2-

3417 B1 118b, İ2 189a, İÜ 224b, MA 20, T1 87b

3418 cinānıñ B1, İ2, İÜ, T1: cihānıñ MA

3419 B1 119a, İ2 189b, İÜ 224b, MA 21, T1 88a

3420 ' āşıķ B1, İÜ, MA, T1: şā'ir İ2

- 5 ³⁴²¹ Deli efendi şakınıp ğam yeme zevk et yan gel³⁴²²
Yalnız biz degiliz şimdi her âdem müflis
- 6 Gerçi çok kîse-tehî müflisi gördüm ammâ
Görmedim doğrusu hiç sen gibi sersem müflis
- 7 N'eyleyim girse eger destime māl-i Kārūn
Olurum ben yine bu ṭab' la ol dem müflis
- 8 Şāhib-i cūd u kerem müflis olur 'âdetdir
Bir zamān geçmedi kim olmaya Hâtem müflis
- 9 Nuḳre-i eşke bedel zer gibi eyler hānde
Görmedim ben hele **Fâzıl** gibi hurrem müflis³⁴²³

[225a]

76 ³⁴²⁴

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

. . . - / . . . - - / . . . - - / . . . -

- 1 Nedir bu baht-ı siyāh u bu ṭālī' -i ma' kūs
Ki eyledi beni her arzūmdan me'yūs
- 2 Belā budur ki dem-ā-dem terādūf-i ğamdan
Gönül şikeste vü hāṭır hārāb u çehre 'abūs³⁴²⁵
- 3 Bu hālimi göricek düşmenim belā bunda
Gehi şemātet eder gāh/ hānde gāh efsūs
- 4 Egerçi luṭf u tesellī eder baña ammā
Olur haḳıḳat-i hāl-i derūnuma cāsūs
- 5 Benimse cism-i nizārımdan āteşim peydā
Fürūĝ-ı şem' i nühüfte eder mi hiç fānūs³⁴²⁶
- 6 Şikāyet eylemege hālimi kibāra ḳomaz
Bu bendeki şeref-i ṭab' u ğayret-i nāmūs
- 7 Yine bu derd ile ölmek cenābıma āsān
Kibār dāmenini **Fâzıl** eylemekden būs

3421 5, 6, 7 ve 8. beyitler B1, İÜ, MA ve T1'de yoktur.

3422 Aruz kusuru bulunmaktadır.

3423 Görmedim İÜ, T1: Bulmadım B1, İ2, MA

3424 B1 119a, İ2 189b, İÜ 225a, MA 21, T1 88a

3425 budur ki B1, İÜ, MA, T1: bu ki İ2 / ğamdan B1, İ2, İÜ, T1: ğamda MA

3426 Benimse B1, İ2, İÜ, T1: Hemişe MA

HARFÜ'Ş-ŞİN

77³⁴²⁷*Mef'ülü / Fā'ilätü / Mefā' ilü / Fā' ilün*

- - - / - - - - / . - - - / - - -

- 1 Çeşm ü nigāh u ğamzeyi efsün kaplamış
Peykân-ı sine-düzumuza müje hün kaplamış³⁴²⁸
- 2 Ruhsârı üzre zülf-i siyehkârını döküp
Güyâ ki mihri ebr-i siyehgün kaplamış
- 3 Nâçar sine tutmalı çerhîñ sihâmına
Eyne'l-mefêr ki 'âlemi gerdün kaplamış³⁴²⁹
- 4 Âl ü siyâhını şafağ u şeble çerh-i dün
Semmûra şanki atlas-ı gül-gün kaplamış³⁴³⁰
- 5 **Fâzıl** izâle olmak için reh-zenân-ı hüsñ
Mülk-i cemâli hâtt-ı hümâyün kaplamış

78³⁴³¹*Mefâ' ilün / Fe'ilätün / Mefâ' ilün / Fe' ilün*

. . . - / . . . - - / . . . - / . . . -

- 1 Dilim rubûde-i bezm-i elest olup kalmış
O 'âlem içre hemân pây-best olup kalmış
- 2 Çü âşumân olur mürteff' olan yek-reng
Zemîne bağ ki televvünle pest olup kalmış
- 3 O ebruvânda mihrâb-nişîn iken nigeheim
Ruğunda şimdicek âteş-perest olup kalmış
- [225b] 4 Sifâl-i bâdeye seng-i yasağ degdi ki hayf
Mişâl-i şişe-i hâtır şikest olup kalmış³⁴³²
- 5 İşitdi bu haberi rûh ki olup pür-dâğ
Telâş u havf-ile sâğar-be-dest olup kalmış³⁴³³
- 6 Cihânda çeşm-i bütâna varınca hep hüşyâr
'Aceb ne 'aql ile **Fâzıl** ki mest olup kalmış³⁴³⁴

3427 B1 119b, İ2 190a, İÜ 225a, MA 22, T1 88b

3428 Peykân-ı sine-düzumuza B1, İ2, MA: Peykân-düz-ı sinemize İÜ; Peykân-ı sine-düz-ı müje T1

3429 "Eyne'l-mefêr / Kaçacak yer nerede?" (Kıyâme, 75/10)

3430 siyâhını B1, İ2, İÜ: siyâhî-yi MA, T1

3431 B1 119b, İ2 190a, İÜ 225a, MA 22, T1 88b

3432 seng: İÜ- / bâdeye B1, İ2, MA, T1: bâdeye de İÜ / ki: B1, İ2, İÜ, T1-

3433 ki B1, İ2, İÜ, T1: gibi MA

3434 cihânda İÜ: cihân B1, İ2, MA; cihân u T1

Mef'ülü / Fā' ilātü / Mefā' ilü / Fā' ilün

---./---./---./---

- 1 Ol haṭṭ-ı nev-demide ne müşkil belâ imiş
‘Uşşâk-ı dil-fikâra görünmez kaçâ imiş
- 2 Her şeb çemende hem-dem olurmuş nesim ile
Bülbül meger o gonce hezâr âşinâ imiş
- 3 Sükker deseñ o tatlı dehâna vebâli var
Müşk-i Ḥoten deseñ de o zülfe haṭâ imiş³⁴³⁶
- 4 Âhım saña doḡunmadı bi’llâhi ḥ’âbda
Ref’ eyleyen niḡâbını bād-ı sabâ imiş
- 5 Bildim meger ki dürd-i ḥamirim imiş bu derd
Fâzıl belâ meger ki baña mübtelâ imiş³⁴³⁷

Mef'ülü / Mefā' ilü / Mefā' ilü / Fe'ülün

Mef'ülü / Fe'ülün

---./---./---./---

---./---

- 1 Tîr atmada ol kaşı kemân hey ne yamandır
Güyâ ki bir âteş
Dil ġamzesiniñ oḡlarına şimdi nişândır
Sinem daḡı terkeş
- 2 Bâzusu kavî şaştı güzel nâveki dil-düz
Ammâ çilesizdir
Müjgâni ḡadeng-i dil ü cân kaçâ kemândır³⁴³⁹
Ġâyet ile serkeş
- 3 Zihgîr kadar oldu begim çeşmime ‘âlem
Bir kez baña raḡm et
Zîrâ ki seni görmeyeli ḡaylî zamândır
Ey şüh-ı kemân-keş
- 4 Bu kuvvet-i bâzû ile mişliñ bulunur mu
Dünyâda bulunmaz

3435 B1 119b, İ2 190b, İÜ 225b, MA 22, T1 88b

3436 Müşk-i MA, İ2, MA, T1: Müşkin İÜ

3437 Bildim İÜ: Bildi B1, İ2, MA, T1

3438 B1-, İ2 190a, İÜ 225b, MA-, T1 88a

İ2 ve T1’de “Müstezâd Bâ-İştilâḡât Fî-Ḥarfü’ş-Şin Kemân-keşân” başlığı bulunmaktadır.

3439 Müjgâni İ2, T1: Müjgân İÜ

Zîrâ ki ğubâr-ı kâdemiñ Tozķoparandır
Rüstem ile söyleş

- [226a] 5 Tîr-i siteme **Fâzıl**-ı zârı siper etme
Raĥm eyle efendim
Çekdiği elem gördüğü ğam dökdüğü ķandır
Ġayetle müşevveş

ĤARFÜ'Ş-ŞÂD

81 ³⁴⁴⁰

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1 Meclis-i ' işretde eylerken bu şeb cānāne raķş
Farķ-ı te 'şîr-i şafādan eyledi kāşāne raķş
- 2 Bir eli devr-i ķadeĥde bir eli çārpārede
Ya' nî hem sākîlik eyler hem eder her yana raķş³⁴⁴¹
- 3 ³⁴⁴² Murġ-ı dil kim gerdiş eyler şu' le-i ruĥsārına
Şem' -i raĥşān üzre ğüyā kim eder pervāne raķş³⁴⁴³
- 4 ³⁴⁴⁴ Kimi ' ābid kimi fāsıķ bir ' aceb seyrāndır
Secde etdikce şürāĥi eyledi peymāne raķş
- 5 Ĥāme-i **Fâzıl** daĥı oldu dūr-efşān-ı tarab
Şaĥn-ı kāġıdda dem-ā-dem raķş eder ammā ne raķş

ĤARFÜ'D-DĀD

82 ³⁴⁴⁵

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1 Yād-ı zülfuñdür efendim vaşf-ı sünbüldeñ ğaraż
Ġül desem fehm et ki ruĥsārıñdır ol ğüldeñ ğaraż³⁴⁴⁶
- 2 ³⁴⁴⁷ Şu' le-i ĥasret daġıtsın ĥānumān-ı şabrımı
Kāma ermekse baña şabr u taĥammüldeñ ğaraż

3440 B1 119a, İ2 190b, İÜ 226a, MA 23, T1 89a

3441 her yana B1, İÜ, MA, T1: cānāne İ2

3442 B1 ve MA'da 4, İ2'de 5 ve T1'de 6. beyittir.

3443 ruĥsārına B1, İ2, İÜ, T1: ruĥsārıyla MA / raĥşān B1, İ2, MA, T1: sūzān İÜ

3444 İ2 ve İÜ 4, T1'de 5. beyittir.

3445 B1 119a, İ2 190b, İÜ 226a, MA 23, T1 89a

3446 desem MA: deseñ B1, İ2, İÜ, T1 / et ki B1, İ2, MA, T1: eyle İÜ

3447 B1, İ2, MA ve T1'de 4. beyittir.

- 3 ³⁴⁴⁸ Bî-vücûd olmuş nezâketden kemâl-i şîveden
İstese eyler ser-i mû üzre üstâdâne raqş
- 4 ³⁴⁴⁹ Böyle bir bezm-i vaqâr-endâz u şevk-engizde
Eylese ma^c zürdur hüşyâr ile mestâne raqş
- 5 Şöhret-i hüsn-i cihân-süz hây u hüy-i ^c aşkıdır
Gonceyi teşhirdir feryâd-ı bülbülden ğarâz³⁴⁵⁰
- 6 Leb-be-leb olmak diler minâ daği sâĝar gibi
Büse-i la^c l-i leb-i dilber o kulkulden ğarâz³⁴⁵¹
- 7 Neş^e-i mey çünkü ğam-fersâ-yı fikr-i ^c âķıbet
Fâzîlâ def^c -i te^emmüldür hemân mülden ğarâz

ĦARFÜ'Ṭ-ṬĀ'

83 ³⁴⁵²

Fe^c ilâtün / Fe^c ilâtün / Fe^c ilâtün / Fe^c ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Sîhr ü i^c câz u fiten ğamze-i ãannâza menûṭ
Çâh-ı Bâbil o veled çeşmine olmuş meşrûṭ
- 2 Kalmadı râbıta-i hâl-i dil-i dîvâne
Olalı silsile-i zülf-i belâda merbûṭ
- 3 Mesken-i şâh-ı muhabbet olamaz başka serây
Ħâne-i dil gibi hem vâsi^c ola hem mażbûṭ³⁴⁵³
- [226b] 4 Ermedi menzil-i maqşûduna âhû-yı murâd
Oldu ser-geşte-i pehnâver-i hâmun-ı kunûṭ³⁴⁵⁴
- 5 ^c Aks-i ser-naqş-ı dil-i **Fâzîl**-ı nâ-kâm mıdır
Kâĝıd-ı ^c âriż-i cânâne n'olsun o huṭûṭ³⁴⁵⁵

3448 B1, İÜ, MA-

3449 B1, İ2, İÜ, MA-

3450 teşhirdir B1, İ2, MA, T1: ta^c rîfidir İÜ

3451 minâ daği sâĝar B1, İÜ, MA, T1: sâĝar daği minâ İ2

3452 B1 119a, İ2 191a, İÜ 226a, MA 23, T1 89a

3453 hem: İ2-

3454 Ermedi menzil-i maqşûduna B1, İ2, MA, T1: Erdi ser-menzil-i maqşûduna İÜ

3455 dil-i B1, İ2, MA, T1: dili İÜ

ḤARFÜ'Z-ZĀ'

84³⁴⁵⁶*Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün*

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 Dilimiz silsile-i zülf-i dü-tādan maḥzūz
Öyle me'lūf-ı belādır ki belādan maḥzūz
- 2 Derd-i aşkında o şūḥūñ ne o lezzet bilmem
Olamaz ḥaste-i ālāmı şifādan maḥzūz
- 3 Dili ağlatmaya ol ğamze-i serkeş mecbūr
Şāhdır na^c re-i feryād-ı gedādan maḥzūz³⁴⁵⁷
- 4 Biz o hicrān-keş ü mu^c tād-ı belā-yı cevritz
Ey cefā-cū bizi zann etme vefādan maḥzūz³⁴⁵⁸
- 5 Cān verir ma^c reke-i çeşm-i bütāna **Fāzıl**
Görmedim öyle kazā-dide kazādan maḥzūz

ḤARFÜ'L-FĀ'

85³⁴⁵⁹*Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün*

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 Hem eder sīnemi peykān-ı nigāhına hedef
Olmasın der o kemān-eburü yine cān telef³⁴⁶⁰
- 2 Meh ruḥūñ zīnet ü fer buldu siyeh ḥālīñ ile
Şeb-i Qādr ile nitekim ramazān buldu şeref³⁴⁶¹
- 3 Bir hoş āvāzeli ḥ^vānendeye baḥt-ı nā-sāz
Beni düş etdi dögünsem n'ola mānend-i def
- 4 Zāhidā tevbe-i peymān gibidir ^c aqlım ile
Gelicek meclise ol muğbeçe peymāne-be-kef
- 5 Feyz-i Ḥaḳ kılzüm-i endişeme ebr-i nīsān
Fāzılā lü'lü[']-i ma^c niye sözüm oldu şadef

3456 B1 119b, İ2 191a, İÜ 226b, MA 23, T1 89b

3457 Şāhdır B1, MA, T1: Şāhiddir İ2; Şāhid-i İÜ / feryād-ı B1, İ2, MA, T1: feryād ü

3458 Biz o B1, İ2, MA, T1: Biz ki İÜ / vefādan B1, İÜ, MA, T1: ḥafādan İ2

3459 B1 119b, İ2 191b, İÜ 226b, MA 24, T1 89b

3460 cān B İ2, İÜ, T1: cāna MA

3461 ruḥūñ B1, İ2, İÜ, T1: yüzüñ MA

HARFÜ'L-KÂF

86 ³⁴⁶²*Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün*

...- - / ...- - / ...- - / ...- -

- 1 Seyr-i gülzâra buyur serv-i revânım şık şık
Bülbülün ' aqlına gül beñzine ver çalıklık
- [227a] 2 Hâne yapırdım efendim saña dil nâmında
Anı görmezseñ eger hâzretiñe lâyıķ yık
- 3 Ğamı çıkarmak için bezm-i neşâf-efzâdan
Dedi çarpâresi ol çengî cüvânın çık çık³⁴⁶³
- 4 Her dakîķa getirir ' aqlıma ol rakķâş1
Âh ol aşılacaķ sâ' at edince tıķ tıķ
- 5 Öyle zür eyledi endîşe-i sühanım **Fâzıl**
Ağlayıp hâme-i bî-çâre çağırdı vıķ vıķ³⁴⁶⁴

87 ³⁴⁶⁵*Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün*

...- - / ...- - / ...- - / ...- -

- 1 Ben o zehr-âbe-keş-i zehr-i mey-i câm-ı firâķ
Gerçi ' uşşâka ecel va' desi hengâm-ı firâķ³⁴⁶⁶
- 2 Renciş-i firķate şabr etmege tâķat mi ķalır
Mebde²-i vuşlat eger olmasa encâm-ı firâķ³⁴⁶⁷
- 3 Tîredir baht-ı siyâhım gibi çeşmim de yine
Leyletü'l-Kâdr eger olursa daħi şâm-ı firâķ
- 4 Gâh'ce girye gehî nâle gehî âh u figân
Bu siyâķ üzre mürûr etmede eyyâm-ı firâķ³⁴⁶⁸
- 5 Hâmeler yanmada **Fâzıl** ne bu sözündeki süz
Ğalibâ yaķdı seni âteş-i âlâm-ı firâķ³⁴⁶⁹

3462 B1 119b, İ2 191b, İÜ 226b, MA 24, T1 89b

3463 için B1, İ2, MA, T1: ise İÜ

3464 endîşe-i sühanım Fâzıl B1, İ2, İÜ, T1: endîşeye Fâzıl sühanım MA

3465 B1 120a, İ2 192b, İÜ 227a, MA 26, T1 90a

3466 keş-i B1, İ2, İÜ, T1: çeş-i MA

3467 ķalır B1, İ2, MA, T1: gelir İÜ

3468 etmede B1, İÜ, MA, T1: etdi İ2

3469 bu: İ2-

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 Olmasın kimse o nāzik tene aşlā ' aşık
Kıskanır kendi daḥi ḥüsnüne zirā ' aşık
- 2 Beşer āşüfte-i dīdārı melek müştākı
Ḥāşılı ol mehe ednā ile a' lā ' aşık
- 3 Ser-nümā olsa eger zir-i külehden perçem
Olur elbet saña başdan başa dünyā ' aşık³⁴⁷¹
- 4 Görseler cān-ı ' azizi telef edip yoluna
Daḥi olur idi Yūsufı Zelīḥā ' aşık
- 5 Doğrusun söyleyeyim kalmadı inkāra mecāl
Saña çokdan beridir **Fāzıl**-ı şeydā ' aşık³⁴⁷²

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 Baña gāyetle güc geldi efendim senden ayrılmak
Ḥakīkat ḥaylī müşkil şehlevendim senden ayrılmak
- 2 Nice ' aşıkları āḥir ayırdı tatlı canından
O rütbe telḥdir ey la' li kandum senden ayrılmak³⁴⁷⁴
- [227b] 3 Göñüller dāğdār u dīdeler giryān olur elbet
Şaḫm āsān degildir dil-pesendim senden ayrılmak
- 4 Hemīşe cān u dil pā-beste-i kayd u belā oldu
Ḳatı düşvār imiş zülfi kemendim senden ayrılmak
- 5 Helāk olmaḳda **Fāzıl** ḥ'āhiş-i dīdār ile seyr et
Ḥakīkat ḥaylī müşkil şehlevendim senden ayrılmak³⁴⁷⁵

3470 B1-, İ2 192a, İÜ 227a, MA 25, T1-

3471 Koçu, bu beytin, dönemin gençleri arasındaki külah altından perçem çıkarma âdetine işaret ettiğini söylemektedir (1971: 5591).

3472 söyleyeyim MA: söyleyemem İ2, İÜ / inkāra İ2, İÜ: efkāra MA

3473 B1-, İ2 192b, İÜ 227a, MA 25, T1-

3474 āḥir ayırdı MA: ayırdı āḥir İ2, İÜ / kandum MA: efendim İ2, İÜ

3475 müşkil İÜ, MA müşkildir İ2

90³⁴⁷⁶

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

-. - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1 Ehl-i 'aşka bir belā-yı nāgehānīdir firāk
Çāresiz güyā қаzā-yı āsumānīdir firāk
- 2 Pençe-i destinde çok diller zebūn u nā-tüvān
'Arşa-i derd ü belānīñ pehlivānīdır firāk
- 3 Mübtelāşı dā 'imā hayretle ser-gerdān olur
Bā' iş-i ekdār u def' -i şādımānīdır firāk
- 4 Ağlamaz cevr ü cefā-yı dilberinden kimse līk
'Aşıkānīñ bā' iş-i āh u figānīdır firāk³⁴⁷⁷
- 5 Şebde ol rūh-ı revānı fıkır edince şevkden
Fāzılıñ bir şurfa derd-i cānsitānīdır firāk

91³⁴⁷⁸

Mef'ülü / Fā' ilātü / Mefā' ilü / Fā' ilün

-. - / - . - . / - . - . / - . -

- 1 Gerçi ğarīb-i bī-vaṭanīñ āşināşı yok
Ammā қаbūl olmayacak bir du'āsı yok
- 2 Luṭf et begim yeter sitem ü cevr eylediñ
Ḥaққıñ bu rütbe zulme efendi rızāsı yok³⁴⁷⁹
- 3 Etse nigāh sīnesine yüzünü görür
Ol şāh-i ḥüsne āy'ineniñ iқtizāsı yok
- 4 Bir āfitāb-ı cilveger ammā çī-fā 'ide
Zerre қadar fütāde-i 'aşka vefāsı yok³⁴⁸⁰
- 5 **Fāzıl** ümid-i merḥamet etme o şūḥdan
Zirā ki zulm etmesiniñ intihāsı yok

92³⁴⁸¹

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

.. - - / .. - - / .. - - / .. - -

- 1 Dil ḥarāb u cigerim yāreli sinemde yanık
Ser-te-ser şehr-i derün zelzele-i ğamla yıқık

3476 B1-, İ2 192b, İÜ 227b, MA 25, T1-

3477 līk İ2, İÜ: hiç MA

3478 B1-, İ2 193a, İÜ 227b, MA 24, T1-

3479 et: İ2, İÜ-

3480 fütāde İÜ: üftāde İ2, MA

3481 B1-, İ2 192a, İÜ 227b, MA 25, T1-

- 2 ³⁴⁸² Ğamı çıkarmak için bezm-i neşât-efzâ dil
Dedi çârpâresi ol çengî cüvânın çık çık
- 3 Vâ' ız ehl-i şikemi ta' n edicek ey sâķī
Sözü bir râhat-ı hulkûm ile boğazına tıķ³⁴⁸³
- 4 **Fâzîlâ** ben daħi bilmem ki ne yapsam n'etsem
Dil harâb u cigerim yâreli sinemde yanık

[228a]

HARFÜ'L-KÂF

93 ³⁴⁸⁴*Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün*

. . . - / . . . - / . . . - / . . -

- 1 Mest-i nâzım yakışır saña güzellik terlik
Ayağın altına pübüç gibi dilberlik³⁴⁸⁵
- 2 Öyle bir çeşm-i ğazübâne nigâhın var kim
Anı güldürmege Mirrih eder kaşmerlik³⁴⁸⁶
- 3 Kimi şahım kimi cânım dedi ' uşşâķ saña
Bunları luş-ile tezkîr edersen erlik³⁴⁸⁷
- 4 Penbenden nâzik iken cism-i laşif-i pâķin
Dil-i sařtıñ ne revâ şan' atı âhengerlik³⁴⁸⁸
- 5 Rind-i peymâne-keş-i bâde-i ' aşķım **Fâzîl**
Nev-hilâl etse sezâ meclisime saĝarlık

94 ³⁴⁸⁹*Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün*

. . . - / . . . - / . . . - / . . -

- 1 Göster ey hâl-i siyeh ketm etme nûrâniyyetiñ
Bunca demdir meh gibi ruhsâr ile ünsiyyetiñ³⁴⁹⁰
- 2 Yemde mâhîler felekde mâh hüsnuñ fikr eder
Bâliĝ olmuş yok netice künhüne mâhiyyetiñ³⁴⁹¹

3482 İÜ, MA-

3483 şikemi İÜ: şikem İ2, MA

3484 B1 120a, İ2, 192b, İÜ 228a, MA 26, T1 90a

3485 pübüç B1, İ2, İÜ, T1: pöpüş MA

3486 kim B1, İ2, MA, T1: iken İÜ

3487 cânım B1, İ2, İÜ, T1: mâhım MA

3488 şan' atı B1, İÜ, MA, T1: şan' at-ı İ2

3489 B1 120a, İ2 193a, İÜ 228a, MA 26, T1 90a

3490 ruhsâr B1, İ2, MA, T1: raşşân İÜ

3491 künhüne B1, İ2, MA, T1: köhne İÜ

- 3 Tîr-i çeşmiñ cānım içre ancak eylersiñ nihān
Yok mudur cānā dil-i nā-şādıma emniyyetiñ³⁴⁹²
- 4 Mūy-ı zūlfūñ bir yere cem^c oldu hep şayd-ı dile
Bir perişānlıktır elbet şoñu her cem^c iyyetiñ³⁴⁹³
- 5 Bu cefālar bir iki gün^c ömr için çokdur bize
^cĀkıbet ey dehr cān almak degil mi niyyetiñ
- 6 Teşne-cūlar ser-nigūn olur bu miñnet-hānede
Bağsaña^c ālemdede tiryākileriñ keyfiyyetiñ³⁴⁹⁴
- 7 Erdi hep mağşūda çerh-i dūnda nā-ehl olan
Saña māni^c oldu ammā **Fāzılā** ehliyyetiñ³⁴⁹⁵

95³⁴⁹⁶

Mef'ūlü / Fā' ilātü / Mefā' ilü / Fā' ilün

--- / - - - / - - - / - - -

- 1 Dest-i belāda tīg-ı mücellā mıdır kaşıñ
Yā kabza-i każāda iki yā mıdır kaşıñ
- 2 Müşkīn-i kilik-i kātib-i kudretle ğālibā
Levh-i cemāliñe çekilen rā mıdır kaşıñ
- 3 Olmuş namāzgāh-ı Müsūlmān u kāfirān
Mescid midir yāñud ki kelisā mıdır kaşıñ³⁴⁹⁷
- 4 Halvet-serāy-ı ğamze vü çeşm üstüne yāñud
İki kemer mi taş-ı mu^c āllā mıdır kaşıñ
- [228b] 5 Murgān-ı dil-şikārına şehbāz-ı çeşm için
İki küşāde bāl-i muţarrā mıdır kaşıñ
- 6 Verdi ziyā o nūr-ı siyeh māh-ı rüyūna
Bilmem hilāl-i tārem-i vālā mıdır kaşıñ³⁴⁹⁸
- 7 ^cUşşāk-ı zār ile hep işāretle söyleşir
Üstād-ı fenn-i şive-i imā mıdır kaşıñ
- 8 Zūlfūñ hele bilindi ki müşk-i Ħoten imiş
Bilmem ^caceb ki ^canber-i sārā mıdır kaşıñ
- 9 Yāñud ki medh-i Hazret-i Sulţān Selīm için
Bilmem iki zebān-ı sūñan-zā mıdır kaşıñ³⁴⁹⁹

3492 eylersin B1, İ2, T1: eylerseñ İÜ, MA

3493 hep B1, İ2, MA, T1: her İÜ / her B1, İ2, MA, T1: bu İÜ

3494 Teşne B1, İÜ, T1: Neş'e İ2, MA / olur B1, İ2, MA, T1: oldu İÜ / miñnet B1, İÜ, MA, T1: cem^c iyet İ2

3495 dūnda MA: dūndan B1, İ2, İÜ, T1

3496 B1 120b, İ2 193a, İÜ 228a, MA 27, T1 90b

3497 kelisā İÜ, MA: kenisā B1, İ2, T1

3498 Bilmem B1, İ2, MA, T1: Bilsem İÜ

3499 sūñan-zā B1, İ2, İÜ, T1: sūñan-sā MA

- 10 Yâ sîne-i ‘adûsunu delmek için ‘aceb
Dü-ħançer-i küşâd u müheyyâ mıdır ھاşîñ
- 11 Her cins-ile tekellüm eder şad-lisân ile
Ey şulħ kilk-i **Fâzîl**-ı güyâ mıdır ھاşîñ

96³⁵⁰⁰*Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün*

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

- 1 Ĥānumān-süz-ı riyâdır çeşmele ĩmâlarıñ
Ser-birün-ı perde-i ‘işmet eder rüsvalarıñ
- 2 Ğamze-i sevdâ gerek sūd etdi sūk-ı ‘aşqda
Bir nigāh-ı luṭfa biñ cān verdiler şeydâlarıñ³⁵⁰¹
- 3 Feyzine muḥtâc iken sāğar ĥuzūrunda yine
Ser-fürü olmuş ‘acâyib meşrebi minâlarıñ
- 4 Nâ-hirās üftâdelikden hep fürü üftâdegān
Fikri lîk üftâdeniñ ĥavfindadır bālalarıñ³⁵⁰²
- 5 Çeşmidir çünki cihānda fark eden nîk ü bedi
Fâzîlâ iğmâz-ı ‘ayn et cürmüne a‘mâlarıñ

97³⁵⁰³*Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün*

. . . - - / . . . - - / . . . - - / . . . - -

- 1 Sen ‘ilâc eyler iken yâresine insāniñ
Eyledi bağrımı pür-yâre seniñ dükkāniñ
- 2 Çāk çāk oldu benim cism-i nizārım kerem et
Var ise zaḥmıma cerrāḥım eger dermāniñ
- 3 Bir alay ğamzesi cellād nigāhı faşşād
Ādemiñ mey yerine nüş ediyorlar ھاñiñ
- 4 Sen ‘ilâc etmedesin zaḥmına ĥalkıñ ammâ
Bir ھاrafdan yine zaḥm açmadadır ĥübāniñ
- 5 Dilberān bunda vü aḥbāb-ı şafâ hep bunda
Fâzîlâ böyle yere sen de fedâ kııl cāniñ

[229a]

3500 B1 120b, İ2 194a, İÜ 228b, MA 28, T1 90b

3501 sūd: İÜ-

3502 üftâdeler MA: üftâde B1, İ2, T1; üftâdeniñ İÜ

3503 B1-, İ2-, İÜ 228b, MA-, T1-

98³⁵⁰⁴*Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün*

- . - - / - . - - / - . -

- 1 Bâ' is-i derd ü cefâdır firqatîñ
Hâşılı miñnet-fezâdır firqatîñ
- 2 Ğayra bilmem neydigin ammâ baña
Her demi rüz u cezâdır firqatîñ³⁵⁰⁵
- 3 Ger şikest olsa n'ola bâzû-yı şabr
Hiç çekilmez bir belâdır firqatîñ
- 4 Fikr edince lîk cevr-i ğamzeñi
Ol zamân zevk ü şafâdır firqatîñ
- 5 Herkesi **Fâzıl** gibi zâr u ħarâb
Etmege pek mübtelâdır firqatîñ

99³⁵⁰⁶*Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün*

. . . - - / . . . - - / . . . - - / . . . -

- 1 Buyuruñ ħâne seniñdir güzelim hoş geldiñ
Dilber-i şive-gerim bî-bedelim hoş geldiñ
- 2 'İyd yaklaştı begim gel beni kurbân eyle
Gele ey ğamzesi tiğ-i ecelim hoş geldiñ
- 3 Hâmeyi şanma ki feryâd ediyor dedi saña
Vaşf-ı pākize-i zib-i ğazelim hoş geldiñ
- 4 Alayım destime şimden gerü şemşir-i nizâ'
Halk ile bâ' is-i ceng ü cedelim hoş geldiñ
- 5 Dîdeler rüşen ola **Fâzıl** o meh-rû geliyor
Tire meclisdeki şem' -i emelim hoş geldiñ³⁵⁰⁷

100³⁵⁰⁸*Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün*

. . . - - / . . . - - / . . . - - / . . . -

- 1 Ey felek-mertebe ferħunde-neseb hoş geldiñ
Ced-be-ced bād ki cāh u ħaseb hoş geldiñ

3504 B1 120b, İ2 193a, MA 26, İÜ 229a, T1-

3505 demi B1, İÜ, MA, T1: dem İ2

3506 B1-, İ2 193b, İÜ 229a, MA 27, T1-

3507 meclisdeki MA: meclisde İ2, İÜ

3508 B1 120b, İ2-, İÜ-, MA-, T1-

- 2 Mağdemiñle dil ü cān eyledi rakşa āgāz
Dirilir zemzeme-pīrā-yı tarab hoş geldiñ
- 3 Verdi esbāb-ı kudūmuñ o kadar şevk ü neşāt
Dedi humlar da daħi bint-i ʿineb hoş geldiñ
- 4 Dil-i hāl ile dedi şehir-i Sitanbül daħi
Buyur ey münteħab-ı Rūm u ʿArab hoş geldiñ
- 5 Şāʿirān karşılayıp oldu kaşīde ber-kef
Dediler ey meded-i ehl-i edeb hoş geldiñ
- 6 Rūmiyān zerre gibi cemʿ olup aña dediler
Āfitāb-ı ufāq-ı Şām u Halep hoş geldiñ
- 7 Çıkdı **Fāzıl** daħi tebrīk-i kudūma diyerek
Müteyemmen ede teşrifini Rab hoş geldiñ

101 ³⁵⁰⁹

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1 Āteş-i ğam dilde efzūn eylemiş germiyyetiñ
Şarşar-ı şādī perişān eylesin cemʿ iyyetiñ
- 2 Yemde mähīler felekde mäh hüsnün fikr eder
Bāliğ olmuş yok netice künhüne māhiyyetiñ
- 3 Neşʿe-cūlar ser-nigūn olur bu miñnet-hānede
Görsene ʿālemde tiryākileriñ keyfiyyetiñ³⁵¹⁰
- 4 Bu cefālar bir iki gün ʿōmr için çoğdur bize
ʿĀkıbet ey dehr cān almağ degil mi niyyetiñ
- 5 Kañ beñziñde ammā hūn gelmiş çeşmiñe
Gālibā ğamlarla **Fāzıl** vardır ünsiyyetiñ

HARFÜ'L-LÂM

102 ³⁵¹¹

Mefʿülü / Mefāʿilü / Mefāʿilü / Feʿülün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

- 1 Eyyām-ı bahār erdi gönül şevkle şād ol
Gül gibi hemān gülşen-i sinemde küşād ol
- 2 Nā-maħreme faş eylemeden rāz-ı nihāni
Pervāne gibi sūhte-i ṭabʿ-ı inād ol

3509 B1-, İZ 194b, İÜ-, MA-, T1-

3510 “keyfiyyetiñ” kelimesinin nun (ن) harfi ile bitmesi gerekirken şair kafiye için nazal n (ك) kullanmıştır.

3511 B1 120b, İZ 194a, İÜ 229a, MA 28, T1 91a

- 3 Bir silsiledir pây-ı emelde neseb-i pāk
Maḥrem olayım derseñ eger pāk nihād ol³⁵¹²
- 4 İslāhı ƙo tā cümlesi būs ede ayağın
Şahbā gibi var māye-i erbāb-ı fesād ol
- 5 **Fāzıl** mey ü dilberle bütün yād olunursun
Şimden gerü terk eyle biraz ḥayr ile yād ol

[229b]

ḤARFÜ'L-MİM

103³⁵¹³

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. -

- 1 Gönce-i nāzım ki istignā sıfālimdir benim
Sürḥi-yi şerm ü ḥacālet reng-i ālimdir benim
- 2 Ben o mihrim kim zevālimdir baña 'ayn-ı tülū'
Öyle bir māhım ki noḫşānım kemālimdir benim³⁵¹⁴
- 3³⁵¹⁵ Şābit ü seyyāre bilmem ben o çerḥ-i 'işveniñ
Gamzesi Mirriḥim ebrüsü hilālindir benim
- 4 Ol siyeḥ baḥt u perişān ḥāletim her vech-ile
Zülf-i piç-ā-piç-i dilber ḥasb-i ḥālindir benim
- 5 Ben şehīd-i teşneyim zemzem muḥarremdir baña
Bāde-i ḥün-ı ciger **Fāzıl** ḥelālindir benim³⁵¹⁶

104³⁵¹⁷

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

. . . - / . . . - / . . . - / . . -

- 1 Şıfr-ı ma' kūs gibi ben şaff-ı raḫamdan düşdüm
Bir ğalaṭ lafz-ı mükerrerem ki ḫalemnden düşdüm
- 2 İ' tibārım diyerek ğamla şararsam ne 'aceb
Zer gibi ben nazār-ı ehl-i keremden düşdüm
- 3 Öyle bir ince fidanım ki cefāyı çekemem
Ḥāke yeksān egilip bād-ı sitemden düşdüm³⁵¹⁸

3512 silsiledir pây-ı emelde İ2, MA, T1: silsile-i deryā-yı emelde B1, İÜ / maḥrem B1, İ2, İÜ, MA: maḥrüm T1

3513 B1 121a, İ2 194b, İÜ 229b, MA 29, T1 91b

3514 kim B1, MA, T1: ki İ2, İÜ

3515 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

3516 Ben şehīd-i B1, İ2, MA, T1: Kerbelā-yı İÜ

3517 B1 123b, İ2-, İÜ 229b, MA-, T1-

3518 Öyle İÜ: şöyle B1 / çekemem İÜ: çekmem B1

- 4 Kûbbe-i devlet ü iḳbāle şu'ūd etmiş iken
Ayağım tutmadı bālā-yı 'alemdeñ düşdüm
- 5 Bu sitem-hāne-i dünyāya ezelden **Fāzıl**
Ben de bilmem ki niçün dār-ı 'ademden düşdüm³⁵¹⁹

105 ³⁵²⁰

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Şem' -i kāfūr-ı dü-sāḳında helāk-i nūrüm
Ya' nī pervāne gibi yānsam eger ma' zūrüm
- 2 Tepeden ırnağa dek ḥüsnüne söz yok ammā
N'eyleyim ben de o baldırlarına mecbūrüm³⁵²¹
- 3 Eyledi ḥātırına tozluğu irās-ı ğubār
Vāh ki ol sāḳını seyr eylemeden mehcūrüm³⁵²²
- 4 Sāḳ-ı şīrinini feryād ile kıldım teşhīr
O şeker rengi olan baldırına zenbūrüm
- 5 Mū degildir görülen sāḳ-ı mücellāsında
'Aks-i müjgānım ile **Fāzıl** aña meşūrüm

[230a]

106 ³⁵²³

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 'Aşıḳıñ başına püsküllü belādır perçem
Dili bend etmege zencīr-i ḳazādır perçem
- 2 ³⁵²⁴ Şallanır gerden-i berrāk u ruḥ-ı pür-tāba
Ġüyyā mervāḥa-i bād-ı şabādır perçem³⁵²⁵
- 3 Bāğçe-i 'işvede sünbül gibi ḳatmer ḳatmer
Olmuş ārāyiş-i ğülzār-ı şafādır perçem

3519 ezelden İÜ: olal'dan B1

3520 B1 122b, İ2 195b, İÜ 229b, MA 30, T1 92a
B1, İ2 ve T1'de "Bālāda İşāret Olunan Baldır Ġazellerindendir" başlığı vardır.

3521 ḥüsnüne söz yok B1, İÜ, T1: ḥüsnü müsellem İ2, MA

3522 Eyledi B1, İ2, İÜ, T1: Eylemedi MA

Koçu, kısa diz çakşırılı gençlerden bir kısmının bacaklarında tozluk kullanmalarına telmihte bulunduğunu söylemektedir (1971: 5591). Çakşır, "erkeklerin iç donu üzerine giydikleri, belden uçkurlu, diz kapağının altında birden darlaşıp bacağı saran, bazen paçalarına birlikte giyilen bir mest dikilmiş olan, çuhadan yapılmış üst giyeceği, bir tür pantolon: Çakşır hemen istisnasız çuhadan kesilir dikilirdi, rengi de asker sınıfına göre, değilse zevke göre ya devetüyü yahut mavi olurdu (Reşat E. Koçu)." bk. Ayverdi, 2011: 208.

3523 B1 121a, İ2 194a, İÜ 230a, MA 28, T1 91a

3524 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

3525 Şallanır B1, İ2, MA, T1: Şallanırken İÜ

- 4 Şâne urduķca añā bāğda engüşt-i nesīm
Nāfe-i Çin gibi ğāliye-sādır perçem³⁵²⁶
- 5 Baht-ı **Fāzıl** mı bu dūd-ı siyeh-i āh mıdır
Bu siyehlikde haķıķat ķatı nādır perçem

107³⁵²⁷

Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

...- - / ...- - / ...- -

- 1 Mest-i ' aşķım ' ases nedir bilmem
Şu' leyim hār u hās nedir bilmem
- 2 Ben [ki] ol pā-füsürde-i ķurbum
Ĥatve-i piş ü pes nedir bilmem³⁵²⁸
- 3 Āhdan ğayrı bezm-i ' aşķ içre
Vāh ki diger nefes nedir bilmem
- 4 ' Aşķa verdim ' anāşır-ı tenimi
Ben o murğum ķafes nedir bilmem
- 5 Ben o güm-geşte rāh-ı kāfileyim
Yine bāng-ı ceres nedir bilmem
- 6 Fāriğim maţlab-ı dü-' ālemden
Fāzılım ben heves nedir bilmem

108³⁵²⁹

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...- - / ...- - / ...- - / ...- -

- 1 Biz ki hicrān-keş-i ' aşķız bize vuşlat lāzım
Ne cihān devleti lāzım ne de cennet lāzım
- 2 Māh-ı nev mihre müdarādan iki ķat olmuş
Ya' nī muhtāc olana böyle denā'et lāzım
- 3 Kūşe-i cāha arar ebter-i çerğ-i ķanbūr
Pūzevenkde daħi derler ki ķıyāfet lāzım
- 4 Ķoynuna girmege nāzik-edā raķķāşın
Çerğden ' aşıķa bir eşref-i sā'at lāzım
- 5 İltizām eyleyemem hū'āhiş-i mā-lā-yelzem
Fāzılā merd olana taḅ' -ı ķanā'at lāzım

3526 nesīm B1, İ2, MA, T1: şabā iÜ

3527 B1 123b, İ2 196b, İÜ 230a, MA 32, T1 93a

3528 Ben MA: Benim B1, İ2, İÜ, T1

3529 B1-, İ2-, İÜ 230a, MA-, T1-

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

...- / ...- / ...- / ...-

- [230b] 1 O nev-resīde amān bir belā ki añladamam
Nühüfte ğamzeleri bir қаzā ki añladamam
- 2 O tavr o cev̄r o tenāfūr o ğamze-i pūr-kīn
O kāfir öyle celālī edā ki añladamam³⁵³¹
- 3 ' İzār-ı pāki ' арақ dökdü eşkim aқdıқca
Bu āb u tāb ile bir mācerā ki añladamam
- 4 Nesīme hānde eder bülbüle tekāpūlar
O ğonce öyle hezār āşinā ki añladamam³⁵³²
- 5 Cenāb-ı ' Ārife **Fāzıl** olur mu peyrevlik
Yegāne öyle bir ehl-i zekā ki añladamam
- 6³⁵³³ Cenāb-ı Haққ iki dünyāda kāmurān etsin
Hūlūş-ı қalb-ile bu bir du' ā ki añladamam

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 Meclīs-i ' işrete ol şūhu celīs eyleyelim
Vaḥşīdir çünki o āhūyu enis eyleyelim³⁵³⁵
- 2³⁵³⁶ Devlet-i ğamze-i hākānına hūnīn kātib
İşte Merrīhi sezā vaқ' a-nūvis eyleyelim
- 3³⁵³⁷ Türkler zümre-i küttāba qarışdı şimdi
Böyle vaқte eşegi vaқ' a-nūvis eyleyelim
- 4³⁵³⁸ Çerhine rağbet eger ister iseñ kendimizi
Mā' il-i ülfet-i her-dün-i ḥaşış eyleyelim
- 5 Binelim baḥr-i tevekkülde rızā zevrakına
Bād-ı zūr-āver-i taқdiri re' is eyleyelim³⁵³⁹

3530 B1 122b, İ2 196a, İÜ 230b, MA 31, T1 92b

B1'de "Bu Gazel-i Bī-Nazīr Miftāḥ Aġalıġından Çerāġ olan ' Ārif Efendiye Nazīredir" başlığı bulunmaktadır. T1'de "Nazīre Be-' Ārif Efendi", İ2'de "Nazīre-i ' Āzım Efendi" başlığı bulunmaktadır.

3531 tenāfūr B1, İ2, MA, T1: teġāfül İÜ / O kāfir İÜ, T1: O gül-rūḥ B1, MA; O gül-rū İ2

3532 Nesīme hānde B1, İ2, MA, T1: Nesīm-i hānde İÜ

3533 B1, İ2, MA-

3534 B1 121b, İ2 195a, İÜ 230b, MA 29, T1 91b

3535 o āhūyu İ2, İÜ: ol āhūyu B1, MA, T1

3536 İÜ-

3537 B1, İ2, MA, T1-

3538 B1, İ2, MA, T1-

3539 İ2'de sonraki beytin ikinci mısraı sehven tekrar yazılmıştır.

- 6 Turfe mi' mār u mühendis kalem ü endîşe
Beyt-i ma' mûre-i eş'ârî esîs eyleyelim
- 7 'Ukde-i ğunne vü idġām ile olmaz eş'âr
İşte **Fâzıl** gibi eş'ârî selîs eyleyelim

111 ³⁵⁴⁰

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...-

- 1 Dest-i taqđire ' inân-ı dili teslîm edelim
Ya' nî şahrâ-yı rızâ semtini taşmîm edelim
- 2 Aталım pûte-i ' aşk içre dil-i jengârı
Kîmyâ ile o âhen-şifâtı sîm edelim³⁵⁴¹
- 3 Bâdeniñ zevķini mümkün mi ki bilsin şufî
Nice reng-i gülü a' mälara tefhîm edelim³⁵⁴²
- 4 Tiġ-ı kaşşab ise ser-tîz gerek sulţânım
Nice bir ğamze-i cellâdına ta' lîm edelim³⁵⁴³
- [231a] 5 Gördüğü zâlîme düşdü dil-i **Fâzıl** bilmem
O belâyı nice biñ dilbere taqşîm edelim³⁵⁴⁴

112 ³⁵⁴⁵

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. -

- 1 Çekmezem ğam kıddimi eyler ise âlâm lâm
Benden evvel oldu cevri-i dehr ile sersâm Sâm³⁵⁴⁶
- 2 Doldurup çeşmim mey-i hünîn-i eşkimle meger
Mest iken şanmış anı gerdün-ı nâ-fercâm câm
- 3 Açmadı gül-ğonce-i maqşûdu bunca nev-bahâr
Kâdadır ey bağbân-ı dehr bu hengâm kâm
- 4 Dehri bilmem ba' d-ez-în bir zât buldum kim aniñ
Herkesi dest-i şehâsından olur in'âm 'âm³⁵⁴⁷

3540 B1 121b, İ2 194b, İÜ 230b, MA 29, T1 91b

3541 Kîmyâ B1, İ2, MA, T1: Sîmyâ İÜ

3542 a' mälara B1, İ2, MA, T1: a' mälâr İÜ / tefhîm B1, İ2, MA, T1: tefehhüm İÜ

3543 cellâdına B1, İ2, İÜ, T1: cellâd ki MA

3544 biñ B1, İ2, MA, T1: bir İÜ

3545 B1 122a, İ2 195b, İÜ 231a, MA 30, T1 92a

B1, İ2 ve T1'de "Müzeyyel Berây-ı Şeyh Murâdzâde" başlığı vardır.

3546 lâm İ2, İÜ, MA, T1: alâm B1 / dehr B1, İ2, İÜ, T1: devr MA

3547 zât B1, İ2, İÜ, T1: zâtı MA / 'âm B1, İ2, İÜ, MA: in'âm T1

- 5 Müftî-yi vâlâ-yı es-Seyyid Halîl-i nûr-bağş
Kim anîñ hecrinden oldu şubh-ı ehl-i Şâm şâm
- 6 ‘İyd dâmen-bûsuna geldi ğamı fermân edip
Ya‘nî olmuş aña gerdün dün u hem bayrâm râm³⁵⁴⁸
- 7 **Fâzîlâ** murğ-ı dil-i ma‘nâya olmuş güyiyâ
Zülf-i şüh-ı dil-rübâdır kîlk-i hûb-endâm dâm³⁵⁴⁹

113³⁵⁵⁰*Fe‘îlâtün / Fe‘îlâtün / Fe‘îlün*

...--/...--/...-

- 1 Bilmedi hayf ‘ayārım yārım
Ben ise cûd u mekārım kārım
- 2 Sāye-i şāhda hāmden-li’ llāh
Oldu hep bezl-i civārım varım
- 3 Şimdi ammā ğam ile hānemde
Şöyle dil-ħaste nizārım zārım
- 4 Bahtımñ yıldızı üftāde olup
Şöyle düşmüş ki yanarım nārım³⁵⁵¹
- 5³⁵⁵² Luṭf-ı hākān ile inşā’a’ llāh
Düş-ı iḳbāle kibārım bārım
- 6³⁵⁵³ Bir gün olur zen-i dünyā dedigiñ
Ola ol ḳaḳbe vaḳārım ḳarım³⁵⁵⁴
- 7 Halka iḳsān ki şî‘ār oldu baña
Şimdi **Fâzîl** o şî‘ārım ‘ārım

114³⁵⁵⁵*Fe‘îlâtün / Fe‘îlâtün / Fe‘îlâtün / Fe‘îlün*

...--/...--/...--/...-

- 1 Ben o perverde-i gehvāre-i ‘izz ü cāhım
Terbiyet-yāfte-i ḳaḳş-serāy-ı şāhım

3548 fermân B1, İ2, MA: feryād İÜ, T1 / dün: İ2-

3549 dil-rübâdır: T1-

3550 B1 122a, İ2 195a, İÜ 231a, MA-, T1-

Bu gazel bütün nüshalarda kasideler arasında da bulunmaktadır. Mükerrer olmaması için kasideler arasında tekrar yazılmamıştır. İÜ nüshasında “Gazel-i Dü-Ḳāfiyeteyn Be-Şüret-i ‘Arz-Ĥāl Be-Rikāb-ı Şāh-ı Ferhūnde-Fāl Sultān Selīm Ĥān”, B1 nüshasında “Gazel-i Müzeyyel”, MA nüshasında ise “Medḥ” başlığına sahiptir. Nüshalardaki sayfa numaraları işe şu şekildedir: B1 26a, İ2 110b, İÜ 111b, MA 56, T1 20b.

3551 yanarım İ2, İÜ: be-kenārım B1 / nārım B1, İÜ: yārım İ2

3552 İ2-

3553 İ2-

3554 dedigiñ B1: der kim İÜ

3555 B1 121a, İ2 194a, İÜ 231a, MA 28, T1 91a

- 2 Hünerim şa' şa' a-pîrâ-yı fezâ-yı ' irfân
Çerç-i vâlâ-yı kemâlâtda yektâ mâhim
- 3 Ben ki maħrûm-ı hevâ vü hevesim nâ-kâmım
Ben ki me'yûs-ı ħuşûl-i emel ü dil-ĥ'âhim³⁵⁵⁶
- [230b] 4 Ya' nî' tâ rûz-ı belâdan beri mecbûr-ı belâ
Mübtelâ-yı elem-i aşk u ġam-ı cāngâhım
- 5 Maṭlabım iki cihân içre degildir maḥlûk
Fâzıl-ı dil-şüde vü ehl-i dil ü âġâhım

115³⁵⁵⁷

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. -

- 1 El şafâ-yı bâġda ben kûşe-i miġnetdeyim
Kâma nâ' il oldu herkes ben reh-i ħasretdeyim³⁵⁵⁸
- 2 Derd-i dil var ol kadar şimdi benim sînemde kim
Hangi derde fikri şarf etsem diyü ħayretdeyim³⁵⁵⁹
- 3 Söylesem düşmen güler ketm eylesem gönüm yanar
Söylenilmez ketm olunmaz öyle bir ħaletdeyim³⁵⁶⁰
- 4 Va' de-i erbâb-ı devlet hep baña ħâtırdasın
Kim verir bir şü desem ben ħâtır-ı devletdeyim
- 5 Müflis-i Kârûn-edâ bî-baġt-ı ' âlî-himmetim
Fâzılâ seyr et ne müşkil ṭurfe keyfiyyetdeyim

116³⁵⁶¹

Mef'ülü / Fâ' ilâtü / Mefâ' ilü / Fâ' ilün

-. - / -. - . / -. - . / -. -

- 1 Ben râz-dân-ı ġamze-i dil-keş degil miyim
Tîr-i ħazâyâ ben daġı terkeş degil miyim
- 2 Hızr-ile maṭlab etdiği âbım Sikenderiñ
Müsâ cebelde gördüğü âteş degil miyim
- 3 Ğamzeñle dâġ dâġ buyur cism-i sâdemi
Şâyeste-i kabâ-yı münakkaş degil miyim

3556 emel ü B1, İÜ, MA, T1: emelim İ2

3557 B1 121b, İ2 195a, İÜ 231b, MA 30, T1 92a

3558 El B1, İ2, İÜ, T1: Ol MA / reh-i ħasretdeyim İÜ: yine ħasretdeyim B1, MA, T1; yine ħayretdeyim İ2

3559 Derd-i dil B1, İ2: Derdler İÜ, T1; Derd-i ' aşk MA

3560 öyle B1, İ2, MA, T1: böyle İÜ

3561 B1 121b, İ2 195a, İÜ 231b, MA 29, T1 91b

- 4 Tîğ-ı nigāha şor saña hāl-i derūnumu
 ʿAşkıñla āh ben de müşevveş degil miyim
- 5 Gāhī verir neķāşat u gāhī verir kemāl
 Dest-i felekde **Fāzıl**-ı mehveş degil miyim³⁵⁶²

117 ³⁵⁶³

Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

- 1 Mevc-ḥiz-i günāhdır göñlüm
 Şanki baḥr-i siyāhdır göñlüm
- 2 Gāh olur kim sipihr-i sīnemde
 ʿAşq nūruyla māhdır göñlüm³⁵⁶⁴
- 3 Ser-te-ser ʿāleme güzergehdır
 Bü'l-ʿaceb şāhrāhdır göñlüm³⁵⁶⁵
- 4 Gāhīce bir gedā-yı bī-şervet
 Gāhīce pādīşāhdır göñlüm
- [232a] 5 Nükte-dān-ı ḥaķāyık olduğuma
 İşte **Fāzıl** güvāhdır göñlüm

118 ³⁵⁶⁶

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

- 1 O gonceyim ki dilim çāk-i ārzū-yı nesīm
 Meşām-ı cāna ne demler gelir bu bŷy-ı nesīm
- 2 Nesīm nāmına bir şūḥ-ı Mŷsevīye düşŷp
 Dilim hevā-yı muḥabbetle bir sebŷy-ı nesīm
- 3 Ne sīm ḳaldı ne zer lāle-i küşāde gibi
 Dehān-ḥʿāhişi ṫıtdum hemān be-sŷy-ı nesīm
- 4 Musahḥḥar olsa olur rŷzgār-ı Süleymāna
 Girer mī pençe-i teşḥire ḥiç gelŷy-ı nesīm
- 5 O āfetiñ bilemem **Fāzılā** ki ben nesiyim
 Şŷkŷfte gül gibi gŷz açmışım be-rŷy-ı nesīm³⁵⁶⁷

3562 neķāşat B1, İ2, MA, T1: tekāşid İÜ / mehveş B1, İÜ, MA, T1: müşevveş İ2

3563 B1 123a, İ2 196a, İÜ 231b, MA 31, T1 92b

3564 sīnemde B1, İ2, MA, İÜ: sīneme meh T1

3565 ʿāleme güzergehdır B1, İ2, İÜ, T1: şevķiyle güzergehde MA

3566 B1 123a, İ2 196b, İÜ 232a, MA 32, T1 93a

3567 O B1, İÜ, MA, T1: Oİ İÜ / ki: İÜ-

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. -

- 1 Miḥnet-i 'aşkıñla dünyâyı ferâmüş eyledim
Nâlelerle 'âlemi ḥayrân u medhûş eyledim
- 2³⁵⁶⁹ Muhtemeldir la' lini emmek o mest-i 'işveniñ
Çünkü rü'yâda bu şeb bir cām mey nûş eyledim
- 3 Gevher-i esrâr-ı 'aşkıñ bende maḥfîdir yine
Her ne deñlü 'aşk-ile deryâ gibi cûş eyledim
- 4 Söylesin ḥalk-ı cihân ister dürüg isterse râst
Penbe-i 'irfânı ben sedd-i reh-i gûş eyledim³⁵⁷⁰
- 5 Şâh-ı 'aşkıñ âsumân-ṭab'ım ki **Fâzıl** şimdi ben
Ṭab'ıma tâc-ı zer-i ḥurşîdi serpûş eyledim³⁵⁷¹

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Görüp nûr-ı ruḥuñ ḥurşîdini mehtâbdan geçdim
Emip la' l-i lebiñ cām-ı şarâb-ı nâbdan geçdim³⁵⁷³
- 2 Olup nâ-bûd cismim 'aşk-ile bir rûḥ ḳalmışdır
Ḥulâşa bu hevâ vü nâr u ḥâk ü âbdan geçdim
- 3 Ben ol bâziçe-i bād-ı belâyım rûzgâr içre
Mişâl-i mevc-i baḥr-i ğamda şad-girdâbdan geçdim
- 4 Der-i Mevlâdan özge intisâba görmedim şâyân
Egerçi pertev-i ḥurşîdveş şad-bâbdan geçdim
- 5 Geçilmez doğrusu ol yârdan **Fâzıl** ki 'aşkıyla
Dü-'âlemden emelden ḥâṭır-ı aḥbâbdan geçdim³⁵⁷⁴

3568 B1 123a, İ2 196a, İÜ 232a, MA 31, T1 92b

3569 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

3570 sedd-i reh-i B1, İ2, İÜ, T1: sedd-i ramaḳ-gûş MA

3571 zer-i B1, İ2, T1: ser-i İÜ, MA

3572 B1 122b, İ2 196a, İÜ 232a, MA 31, T1 92b

3573 ḥurşîdini İ2, İÜ: ḥurşîdin B1, MA, T1

3574 Geçilmez doğrusu ol yârdan Fâzıl ki İ2, MA: Fâzılâ doğrusu ol dilberden İÜ: Doğrusu ol yârdan Fâzıl ki B1, T1 / Dü-'âlemden B1, İ2, İÜ, T1: Dü-'âlemden MA

121 ³⁵⁷⁵*Mef'ülü / Fā' ilātü / Mefā' ilü / Fā' ilün*

- - / - - - / - - - / - - -

- [232b] 1 Gel hey helāk-i ğamze-i fettānīñ olduĝum
Cān muntazır ĩudūmuña ĩurbānīñ olduĝum³⁵⁷⁶
- 2 ³⁵⁷⁷ Sāyeñde yolda ĩalmayayım naĩş-ı pā gibi
Ey pençe-gir-i küşe-i dāmānīñ olduĝum³⁵⁷⁸
- 3 Ey meh firākīñ ile cemād oldu ehl-i 'aşĩ
Göster cemālīñ ayını şa' bānīñ olduĝum
- 4 Mesmū' -ı ğūş-ı naĩvetīñ olmuş mudur 'aceb
Ey gül yañaĩlı bülbül-i nālānīñ olduĝum
- 5 **Fāzıl** gibi ğudāhte ey pāre-i ciger
Dil yandı āteşīñ ile büryānīñ olduĝum

122 ³⁵⁷⁹*Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün*

. . . - / . . . - - / . . . -

- 1 Vermesin ol şanem aĝyāra selām
Verilir mi şaff-ı küffāra selām
- 2 Zülfe uğrarsañ eger bād-ı şabā
Eyle bizden o dil-i zāra selām³⁵⁸⁰
- 3 Göñlüne düşdü fūrūĝ-ı 'aşĩ
Kime verdiyse o mehpāre selām
- 4 Ol ğüzel vermez ise saĝ olsun
Ben gibi ĩaste-i ğam-ĩ'āra selām

ĤARFÜ'N-NÜN123 ³⁵⁸¹*Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün*

. . . - / . . . - - / . . . - - / . . . -

- 1 Olma ol ğüne ki her kim ki seni eđe ĩazīñ
Ola 'ālem āña āvāze-resān-ı taĩşīñ

3575 B1 123a, İ2 196b, İÜ 232a, MA 32, T1 93a

3576 hey İ2, İÜ, T1: ey B1, MA

3577 B1, İ2, MA ve T1'de 4. beyittir.

3578 ĩalmayayım İ2, MA, T1: ĩalmayam B1; ĩalmayalım İÜ

3579 B1-, İ2 194b, İÜ-, MA-, T1-

3580 o: ol İ2

3581 B1 124b, İ2-, İÜ 232b, MA-, T1-

- 2 Olma ol gūne ki yād olsañ eger meclisde
Nik ü bed nefret ile göstereler çin-i cebin³⁵⁸²
- 3 Olma ol gūne ki düşmenleriñ etdikçe saña
Beddu' ā herkes ola velvele-sāz-ı āmin
- 4 Olma ol gūne ki aḥbāb bahāne ederek
Çaçalar bir bir o dem kim olasin bezme nişin
- 5 ³⁵⁸³ Olma ol gūne ki bī-çāre deyip rahm edeler
Ḥalk şol ādeme kim oldu saña yār u qarın
- 6 ³⁵⁸⁴ Olma ol gūne ki ğayret-keş-i hem-bezmiñ olan
Ḥalkdan [ki] ola zaḥm ḥurde-i tır-i nefrin
- 7 Olma ol gūne ki geçdikce şitābān olarak
Ḥalk bir fitne için eyleyeler hep taḥmin³⁵⁸⁵
- 8 Olma ol gūne ki etdikce nizā' u ğavġā
Olalar ḥaşmina a' lā ile ednā da mu' in
- 9 ³⁵⁸⁶ Olma ol gūne ki bed sīretiñ efsāne olup
Sū-be-sū ola seyāḥat-zede-i rüy-i zemin
- 10 Olma ol gūne ki yārāna zebān-ı **Fāzıl**
Pend tariķiyle ede hicviñi böyle tazmin

124 ³⁵⁸⁷

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...-...-...-...-

- 1 Bezm-i fikrimde döner bir kadeḥ-i Cem gibisin
Tār-ı çeşmimde döner bir meh-i ' ālem gibisin³⁵⁸⁸
- [233a] 2 Yine bīġāne edā etmege āġāz etdin
Ġālibā rāz-ı nihān-ı dile maḥrem gibisin
- 3 Mū-be-mū piç ü perākende diyü daḥl etme
Sen de ey baḥt-ı siyeh kākül-i pür-ḥam gibisin³⁵⁸⁹
- 4 Vaḫt-i vuşlatda görünme şaḫın ey rüy-ı raḫīb
Dide-i ' āşıka sen çehre-i mātem gibisin
- 5 Geh ḥayāl-i ḥaṭ u geḥ fikr-i ruḥundan **Fāzıl**
Dil-i sevdā-zede-i sine-i pür-ġam gibisin³⁵⁹⁰

3582 çin-i İ2: çin ü İÜ

3583 B1-

3584 B1-

3585 taḥmin İÜ: taḥsin B1

3586 B1-

3587 B1 123b, İ2 197a, iÜ 232b, MA 33, T1 93b

3588 Tār İ2, MA, T1: Nār B1, iÜ

3589 pür-ḥam İ2, MA, T1: perçem B1, iÜ

3590 ḥayāl-i B1, İ2, MA, T1: ḥayāl ü İÜ

125³⁵⁹¹

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Güzelsin bî-bedelsin goncesin gülsün feraḥ-zāsın
Cihānda ḥāşılı bir mişli yok şūḥ-ı dil-ārāsın³⁵⁹²
- 2 Bu cādū ğamzelerle bu nighle bu tebessümle
Belāsın fitne-i dīn māye-i āşüb-ı dünyāsın
- 3 Saña sāyeñ daḥi taḳlīd-i refṭār etmede 'āciz
Bu ḳāmetle ḥırām-āmūz-ı naḥl u serv-i vālāsın
- 4 Nigāhıñ eyler imā ğamzeler pür-nāz u istiġnā
Bu ḥāletlerle zālīm āfet-i sāmān-ı şeydāsın³⁵⁹³
- 5 Bu tavr-ı dil-pesende şehlevendim **Fāzılıñ** ḥayrān
'Aceb refṭār-ı ḥoş nāzık edā mümtāz u ra' nāsın

126³⁵⁹⁴

Mef'ülü / Fā' ilātü / Mefā' ilü / Fā' ilün

- - . / - . . . / - - - . / - . .

- 1 Zālīm esir-i 'aşḳıñā dād eylemez misin
Hiç etdiġiñ sitepleri yād eylemez misin
- 2 İşlah-ı rūḥ u kesb-i şafā-yı ḥavāss için
Bir kerre nūş-ı ümm-i fesād eylemez misin³⁵⁹⁵
- 3 Mintān açılısın āḥ çözülsün o dügmeler
Ayineden niḳābı küşād eylemez misin³⁵⁹⁶
- 4 Ya' nī o pāk sīneyi tā nāfe dek açıp
'Uşşāḳa fetḥ-i bāb-ı murād eylemez misin
- 5 Biñ naḳd-i cān ile saña 'uşşāḳ müşteri
Kālā-yı vaşlı āḥ mezād eylemez misin
- 6³⁵⁹⁷ Ben naḳd-i cānımı vereyim işte vaşlıñā
Yā cān alıp verirken 'inād eylemez misin
- 7 Lāyık mı böyle ḳalması ḳurbānıñ olduġum
Bayram erişdi **Fāzılı** şād eylemez misin

3591 B1 123b, İ2 197a, İÜ 233a, MA 33, T1 93b

3592 gülsün İ2, İÜ, MA, T1: gülden B1

3593 şeydāsın B1, İÜ, MA, T1: dünyāsın İ2

3594 B1 124a, İ2 197a, İÜ 233a, MA 33, T1 93b

3595 kerre B1, İ2, MA, T1: cur' a İÜ

3596 Mintān İÜ, T1: Pistān B1, İ2, MA

3597 MA-

127³⁵⁹⁸

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

- [233b] 1 Edāsı hoş güzel endām şehlevendimsin
Seni cihāna deġişmem ki dil-pesendimsin
- 2 Cefā vü cevriñe şabr eylerim hemān sitem et
Ne rütbe de sitem etseñ yine efendimsin³⁵⁹⁹
- 3 Hırāma başla şalın şahn-ı gülşen içre hemān
Mişāl-i serv-i sehī kāmēt-i bülendimsin
- 4 Çeker mi ' aşık olan saña telhī̄-yi hicriñ
Sözü şeker deheni tatlı la' li kändimsin
- 5 Dedi bu mışra' ı icmāl-i vaşfıña **Fāzıl**
Edāsı hoş güzel endām şehlevendimsin

128³⁶⁰⁰

Mef'ülü / Fā' ilātü / Mefā' ilü / Fā' ilün

- . . / - . . . / . . . / - . .

- 1 Düşdüñ zemīne revzene-i i' tibārdan
Ey tıfl-ı dil kesilme şağın āh u zārdan
- 2 Bir kerre görmege yüzünü kā'il olmuşuz
Geçdik efendi h'āhiş-i būs u kenārdan
- 3 Kılma şikest şīşe-i bārīk-i sīnemi
Ey taş yürekli eyle hāzer inkisārdan³⁶⁰¹
- 4 Cāndan cüdā ederseñ eger eyle ey felek
Tek bir nefes ayırma beni bezm-i yārdan³⁶⁰²
- 5 Şīrāz u Kāndehāra ' azīmet zamānıdır
Fāzıl kesildi kısmetimiz bu diyārdan³⁶⁰³

3598 B1 124b, İ2-, İÜ 233b, MA 34, T1 94b

3599 eylerim MA, T1: eyledim B1, İÜ

3600 B1 124a, İ2 197b, İÜ 233b, MA 33, T1 94a

3601 bārīk-i B1, İ2, MA, T1: tārīk-i İÜ

3602 Cāndan B1, İ2, MA, T1: Cāndır İÜ

3603 Şīrāz İÜ, T1: Şīrvān B1, İ2, MA / ' azīmet B1, İ2, MA, T1: seyāhat İÜ

129³⁶⁰⁴*Mef'ülü / Fā' ilätü / Mefā' ilü / Fā' ilün*

- - . / - . . . / . - . . / - . . -

- 1 Ol şüh bildi kimse değil bu gürühdan
Beñzer meleklerle yüzü birkaç vücühdan³⁶⁰⁵
- 2 Dizmiş sipāhī-yi müjesin biñ gurūr ile
Pek hazz eder o ğamze alay-ı şükühdan³⁶⁰⁶
- 3 Kaldı sürin-i yārda çeşm ü hayāl ü dil
Bir çāha düşmeden çıkabilsek şu kühdan³⁶⁰⁷
- 4 Nākış kalır bu kâfiyede **Fâzılâ** gazel
İmdād ola meger ki cenāb-ı şükühdan

130³⁶⁰⁸*Fā' ilätün / Fā' ilätün / Fā' ilätün / Fā' ilün*

- . . - / - . . - / - . . - / - . . -

- 1 Nür-ı rüyuñ zāhir oldu ferve-i semmürdan
Güyyiā hürşid çıkmışdır şeb-i deycürdan
- 2 Kuvvete aldanma birdir 'aşkda şāh u gedā
Havf eder vādī-yi 'aşk içre Süleymān mürdan
- [234a] 3 Āferin ol mū-miyāniñ kuvvet-i teşhīrine
Müyla bir küh-ı vālā qaldırır billürdan³⁶⁰⁹
- 4 Mey değil āmed-şüd-i enfās hattā çeşmiñe
Bī-ħicāb olur 'ayān ol gerden-i billürdan
- 5 Fikr-i āteşnāk-i **Fâzıl**dır bu şi' r-i āb-dār
Mā' -i ūfāndır zühür etmiş yine tennürdan

131³⁶¹⁰*Mef'ülü / Fā' ilätü / Mefā' ilü / Fā' ilün*

- - . / - . . . / . - . . / - . . -

- 1 'Ālem o şūha korkarım imān getirmesin
Da' vā-yı hākkı 'aqlıma şeytān getirmesin

3604 B1 124a, İ2 197b, İÜ 233b, MA 34, T1 94a

3605 yüzü: İ2, MA-

3606 sipāhī-yi B1, MA, T1: sipāhını İ2, İÜ

3607 çāha MA, T1: cāha B1, İ2, İÜ

3608 B1 124b, İ2 197b, İÜ 233b, MA 34, T1 94a

3609 ol B1, İ2, MA, T1: o İÜ

3610 B1 124b, İ2 198a, İÜ 234a, MA 34, T1 94b

- 2 Yetmez mi bu belâ bize söyleñ anasına
Ol büt mişâli bir daği oğlan getirmesin³⁶¹¹
- 3 Evvel harîk-ı ‘ âde neler eyledi şaķın
Dehre Mesîhi bir daği devrân getirmesin³⁶¹²
- 4 ‘ Uşşâķa yana yan dedigi bir nişânedir
Tarf-ı külâhını o perî yan getirmesin³⁶¹³
- 5 Zâr eylemekden âh seni **Fâzılâ** ğaraż
Mevlâ cihâna bir daği tûfan getirmesin

132³⁶¹⁴*Müstef‘ilâtün / Müstef‘ilâtün*

- - - - / - - - -

- 1 Meclisde sâķî peymâne dönsün
Kalmaz bu bâķî her yana dönsün
- 2 Şükr et bu hâle gelsin nevâle
Dolsun piyâle rindâne dönsün
- 3 Çârpâre elde dâmâmı belde
Bezm-i emelde cânâne dönsün
- 4 Bu bezm-i ‘ ıyşa sâķî hemîşe
Destinde şîşe mestâne dönsün
- 5 Ol şu‘le ruhsâr olsun ziyâ-bâr
Fâzılla her bâr pervâne dönsün³⁶¹⁵

133³⁶¹⁶*Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün*

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

- 1 Kanlı zâlim dediler ğamze-i ‘ ayyâşın için
Ħaçer-i sine-şiken söylediler қаşın için
- 2 Kimi on dört kimi on beş dedi ‘ uşşâķ hele
Kaldılar şübhede ‘ ömrüm bu gece yaşın için
- 3 Sen daği bârî tüket naķd-i sirişķiñ zîrâ
Bu sitekler bütün ey dide seniñ başın için³⁶¹⁷

3611 mişâli B1, İ2, MA, T1: mişâl İÜ

3612 Evvel İÜ: Ol büt B1, İ2, MA, T1

3613 yana yan İ2, MA: yan yan B1, İÜ, T1 / dedigi İÜ, MA: diyü B1, İ2, T1 / taraf-ı B1, İ2, MA, T1: tûrfa İÜ

3614 B1-, İ2 197b, İÜ 234a, MA 35, T1 94a

3615 Fâzıl İ2, MA: Fâzil da İÜ, T1

3616 B1-, İ2 198a, İÜ 234a, MA 35, T1-

3617 bütün ey dide seniñ başın için İ2, İÜ: seniñ ey dide bütün başın için MA

- 4 Düşme kayd-ı sitem ü miñnete ey Yūsuf-ı hüsñ
Çāh-ı ğamdan beni kırtar şu ‘aziz başıñ için
- [234b] 5 Ğonce-i ma‘nīye cāñ vermededir ey **Fāzıl**
Halk ğayretde bütññ ğāme-i naqqāşıñ için³⁶¹⁸

134³⁶¹⁹

Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün / Mefā‘īlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Olaydı tır-i dil-düz-ı nigāhından rehā mümkün
Olurdu kuvvet-i bāzū ile def -i qazā mümkün³⁶²⁰
- 2 Nedir bu giryeler bu āhlar bu rütbe sūzişler
Degildir ey göñül ol şūhu rām etmek saña mümkün
- 3 Hüner āhımla ol señg-i dile te’şiridir yoħsa
Cihānı ser-te-ser virāne etmek dā’imā mümkün
- 4 Biri sūz-ı muħabbetdir biri nā-cins ile ülfet
Taħammül eylemek her cevre bundan mā’ adā mümkün
- 5 Ne mümkün ehl-i cāha āb-ı rüyı dökme ey **Fāzıl**
Olursa sebze-i kāma daħi neşv ü nemā mümkün³⁶²¹

135³⁶²²

Mef‘ülü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilü / Fe‘ülün

- - - / . - - . / . - - . / . - -

- 1 Çöz dügmeleriñ sine қо hemvāre görñsññ
Pek örtme gümüş gerdeni bir pāre görñsññ
- 2 Ğisūlarıñı açsaña ey mūy-miyānım
Bir kerre o murğ-ı dil-i āvāre görñsññ
- 3 Halkıñ nazarı degdi o nūr başara ğayf
Kim dedi aña dīde-i ağyāra görñsññ
- 4 Gösterdiñ anı ‘āşıqa āhen-dil imişsin
Zālīm kılıcıñ düşmen-i ğaddāra görñsññ
- 5 Çāk eyle giribānıñı dök kanıñı **Fāzıl**
Bağrıñdaki zaħmıñ hemāñ ol yāre görñsññ

3618 vermededir İ2, MA: vermedir İÜ

3619 B1-, İ2 198a, İÜ 234b, MA 35 , T1-

3620 nigāhından İÜ, MA: nigāhdan İ2

3621 rüyı MA: rüy İ2, İÜ

3622 B1-, İ2 198b, İÜ 234b, MA35, T1-

HARFÜ'L-VÂV

136 ³⁶²³*Mefâ' ilün / Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün*

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 O şūhda var iken böyle ğamze-i cādū
 ' Aceb mi olsa rubūde aña dil-i āhū
- 2 Bırakdı şūr-ı kıyāmet miyān-ı ' uşşāka
 Nedir bu nāz u temāyül bu kāmēt-i dil-cū
- 3 Olaydı hāme-i naqqāş mūy-ı zūlfünden
 Olur şükūfe-i taşviri şübhesiz hoş-bū³⁶²⁴
- 4 Şakın şakın beni şanma neşātdan hāndān
 Bu hāndeler bu edālar berāy-ı raġm-ı ' adū
- [235a] 5 Yoluñda cānı fedā etmege hemān **Fāzıl**
 Hemişe muntazır-ı nīm-işāret-i ebrū

137 ³⁶²⁵*Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün*

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 Ben çerāġ-ı kerem-i şāh-ı cihānım yāhū
 Bende-i hāşş-ı Feridūn-ı zamānım yāhū
- 2 Bizi taḥkīr yeter etmesin ehl-i iqbāl
 Bir zamān ben daḥi bir şāhib-i şānım yāhū³⁶²⁶
- 3 Baña n'olsun bu tecāhül bu sitekler senden
 Bilmediñse beni ey çerḥ fülānım yāhū
- 4 ³⁶²⁷ Sen de ey dilber-i māl-düst tecāhül kıлма
 Bundan evvel saña ol şurre-resānım yāhū³⁶²⁸
- 5 ³⁶²⁹ Yine iqbālım olur çok daḥi inşā 'a'llāh
 Ben du'ākār-ı şeh-i nādire-dānım yāhū
- 6 Şimdi görse beni fark eylemeyen aḥbābım
 Ben ki ol **Fāzıl**-ı erbāb-ı beyānım yāhū³⁶³⁰

3623 B1 125a, İ2 198b, İÜ 234b, MA 36, T1 95a

3624 mūy B1, İ2, MA, T1: būy İÜ

3625 B1 125a, İ2 199a, İÜ 235a, MA 36, T1-

3626 taḥkīr yeter etmesin B1, İÜ: taḥkīrimiz etmesin İ2; taḥkīr edemez etmesin MA

3627 İ2, MA-

3628 māl-düst İÜ: Ḥaḳ-düst B1

3629 İ2, MA-

3630 aḥbābım İ2, MA: aḥibbām B1, İÜ / Ben ki: Benim B1, İ2, İÜ, MA

138³⁶³¹*Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün*

...--/...--/...--/...--

- 1 Nedir etdiklerin ey ' arbede-cū n' olsun bu
Belki Mirrihde yok sendeki hū n' olsun bu
- 2 Bir nigāh etmege ruhsārīna ben hasret iken
Seni gözden geçire böyle ' adū n' olsun bu³⁶³²
- 3 Zülf-i müşkīn ü ruḥ-ı āline hep reşk etdi
Lālede reng ü daḥi ḡoncede bū n' olsun bu
- 4 Yaş döker hem sürerim yüzümü ḥāk-i pāye
Böyle birden bu teyemmümle vuḏū' n' olsun bu³⁶³³
- 5 Sākī-yi çerḥde inṣāf mı var seyr eyle
O tehi kāse bu da tā-be-gulū n' olsun bu³⁶³⁴
- 6 Kurudur kanımı bir kaṭre verince ammā
Verir a' dāya sebū üzre sebū n' olsun bu
- 7 Aç niḳābīn ki ruḥuñ şu' leler etsin sākī
Berḳsiz meclise yaḡdırma dolu n' olsun bu
- 8 Olmasa nükte-i lā-yūs 'elū ammā yef' al³⁶³⁵
Der idim bunda ne ḥikmet ola hū n' olsun bu
- 9 Göricek nev-ḡazel-i Pertevi **Fāzıl** dedi kim
Ah diliñden seniñ ey mu' cize-gū n' olsun bu

[235b]

ḤARFÜ'L-HĀ'

139³⁶³⁶*Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün*

...--/...--/...--/...--

- 1 ' Ārifim kevn ü mekān zerre gibi yanımda
Dü-cihān kaṭre degil kāse-i ' irfānımda
- 2 Rūzgār āteş ü ebr āteş ü bārān āteş
Şu' le bitse ne ' aceb ṣaḥn-ı ḡülistānımda
- 3 Tūṭī-yi mu' cize-gūyu nefes-i ḡayb oldum
Görelî kendimi āyīne-i cānānımda

3631 B1 124b, İ2 198b, İÜ 235a, MA 36, T1 94b

3632 ruhsārīna B1, İ2, MA, T1: şulṭānıma İÜ

3633 ḥāk-i B1, İ2, MA, T1: ḥāki İÜ / teyemmümle B1, İÜ, MA, T1: tebessümle İ2

3634 çerḥde B1, İ2, MA, T1: çerḥiñ İÜ / bu da B1, İ2, MA, T1: de bu İÜ

3635 "Lā-yūs'elū 'ammā yef'alū ve hüm yūs'elūn. / O (Allah), yaptıḡından dolayı sorgulanamaz fakat onlar sorgulanırlar." Enbiya/23.

3636 B1 127a, İ2-, İÜ 235b, MA-, T1-

- 4 Şöyle āzāde vücūdum ki cihān-ı fānī
Çār-ı nāçiz gibi kūşe-i dāmānımda
- 5 Ben ki ol **Fāzıl**-ı dānā-yı cünün-āmūzum
‘Aql-ı küll ebced oğur mekteb-i iz‘ ānımda³⁶³⁷

140³⁶³⁸

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

...--/...--/...--/...-

- 1 ‘Āşıkım ‘āşıkım ol dilber-i bī-hemtāya
Ki ne geldi ne gelir mişli daği dünyāya
- 2 Ne figān-ı dil-i ‘āşık ne daği āh bilir
‘Āşık olmağ ne belā dilber-i bī-pervāya
- 3 Bir füsūn ile bütün ‘ālemi teşhīr eyler
Çapılır her gören elbet o peri-sīmāya³⁶³⁹
- 4 Nağd-i cān u dili pişin alır ‘āşıkdan
Va‘d-i vuşlatla yine anı şavar ferdāya³⁶⁴⁰
- 5 Şaklayıp rāzımı **Fāzıl** gibi inkār etmem
‘Āşıkım ‘āşıkım ol dilber-i bī-hemtāya

141³⁶⁴¹

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

...--/...--/...--/...-

- 1 Āteş-i ‘aşka yanıp başlatalım feryāda
Dil-i şad-lahtı kebāb eyledi Aşsızāde
- 2 Vaşlı ağıyār-ı şikem-pervere hāzır helvā
Yağlı ballı olur ol zümre ile tenhāda
- 3 Maṭbah-ı ‘aşkına gūyā ki gönül cāşnī-gīr
Telh ü şirinine şabr eyledi ol üftāde
- 4 Nemek-i meclis olur nānkör olan ağıyāra
Hāşılı sofra-i vaşl anlara hep āmāde
- 5 Ağzımıñ kaşığı haqqā degil ol şüh-ı cihān
Fāzılā haddiñi bil söz deme bu ma‘nāda

3637 iz‘ ānımda İÜ: ‘irfānımda B1 / Ben ki: Benim B1, İÜ

3638 B1-, İ2 202a, İÜ 235b, MA 42, T1-

3639 Çapılır her gören İÜ: Her gören çarpılır İ2, MA

3640 pişin İ2, MA: peşin İÜ

3641 B1-, İ2-, İÜ 235b, MA-, T1-

142³⁶⁴²

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...--

- [236a] 1 Nedir ol çeşmi siyeh kaşı siyeh zülfü siyeh
Yazmış üstād-ı ezel alınına māsā'a'llāh
- 2 Cild-i taqvīm-i hayālimde bu şeb naḥs yazar
Hangi menḥūsa kıran eyledi bilmem ol māh³⁶⁴³
- 3 Ne demişdir kalemim sīb-i zenehdāni için
Yazmamış anı kitābında manāvı evvāh³⁶⁴⁴
- 4 Yine ayırdı felek ḥazret-i sultānımdan
Beni *lā ḥavle velā kuvvete illā bi'llāh*³⁶⁴⁵
- 5 Vāh ol zāta ki **Fāzıl** bu taḥayyülde ola
Şāhib-i himmet ü bi-baḥt u gedā 'ālī-cāh

143³⁶⁴⁶

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Gönül tevbe-şikensin eyle bārī tevbeden tevbe
Қo olsun tevbeniñ encām-ı kārı tevbeden tevbe
- 2 Mey-i maḥbūb gelsin sübhalar seccādeler kākşın
Yeter endişe-i perhizkārı tevbeden tevbe
- 3 Yeter verdi yübüset zühd ü taqvā ṭab' -ı rindāna
Getir sāķi şarāb-ı ḥoş-güvārı tevbeden tevbe
- 4 Meger āzāde-i serdir hevāya ḥaylī müşkildir
Bu zencir-i girān-ı tevbekārı tevbeden tevbe
- 5 Şitāda belki mümkün tevbeler üzre şebāt ammā
Bu faşl-ı lāleniñ evvel-bahārı tevbeden tevbe
- 6 Gel ey serdār-ı ğilmān işgüzār-ı kavm-i Lūṭıyyān
Baña bu şeb getir ol şivekārı tevbeden tevbe
- 7 Uyan ey nefis uyan ḥaylī zamān maḥrūm-ı zevķ olduñ
İz'ndir eyle var her eski kārı tevbeden tevbe
- 8 Saña şad-müjde olsun işte ey şeyṭān-ı iğvāger
Ki terk-i tevbe etdim ihtiyārı tevbeden tevbe

3642 B1 125a, İ2 199a, İÜ 236a, MA 37, T1 95a

3643 ol B1, İ2, MA, T1: o İÜ

3644 Ne demişdir İ2, İÜ: Ne yemişdir B1, MA, T1 / : manāvı İ2, MA, T1: münādī B1, İÜ

3645 "Lā ḥavle ve lā kuvvete illā bi'llāhi'l-aliyyi'l-'azim. / Güç ve kuvvet, sadece Yüce ve büyük olan Allah'ın yardımıyla elde edilir." (Buharî, Ezan, 7; Müslim, Salât, 12).

3646 B1-, İ2-, İÜ 236a, MA-, T1-

- 9 Nidā kılsın yine meyḥānede sāḳī ki ey ʿālem
Yine **Fāzıl** riyādan oldu ʿārī tevbeden tevbe

144³⁶⁴⁷

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. . . . / / /

- 1 Ben ol şem'im ki bezm-i ʿaşḳ uyandı şeb-çerāğımıla
O yangın lāleyim bāğ-ı muḥabbet yandı dāğımıla
- 2 O ḥākister-nişinim ḥāndān-ı ʿulvīyim ammā
Çekildi rüy-ı çerḥe perdeler dūd-ı ocağımıla
- 3 O yektā cevher-i rūḥum ki düşdüm ḳāleb-i ḥāke
Hümā-yı evc-i nāzım dāma düş oldum ayağımıla
- [236b] 4 O müstağnī-cenābım kim şabādan kesb-i reng etmez
Eger hem-dem olaydı ḡonce-i ḡülşen dimāğımıla³⁶⁴⁸
- 5 O ʿālī-himmetim kim dāne ḳoymam der-kemīn olman
Tenezzül eylemem Mirrīḫi şayd etsem de ağımla
- 6 O zāt-ı puḫteyim **Fāzıl** ki ḥiç ümmīd-i ḥām etmem
Anuñ ʿçün ḡamla ḳavrulmaḳdayım ben kendi yağımla

145³⁶⁴⁹

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün Feʿilün

. . . . / / /

- 1 Ne ḡuzel şīve-i endāmına māşā ʿaʿllāh
Ḳāmet ü ḳadd-i dil-ārāmına māşā ʿaʿllāh
- 2 Mest ü ḳātıl iken olmuş yine miḫrāb-nişin
Ḡamzeniñ küfrüne İslāmına māşā ʿaʿllāh
- 3 Cāhile bāde-i ḡülgün baña ḥün-ı ciger
Feleḡiñ bu ḡalaḡ aḥḳāmına māşā ʿaʿllāh³⁶⁵⁰
- 4 Ḥaste iken yine tā cāna geçirdi tiri
Ḳuvvet-i çeshm ü siyeh fāmına māşā ʿaʿllāh
- 5 Çāk u şad-pāre iken ʿaşḳını pinḥān etmiş
Sīne-i **Fāzıl**-ı nā-kāmına māşā ʿaʿllāh

3647 B1 125b, İ2 199a, İÜ 236a, MA37, T1 95a

3648 kesb-i reng B1, İ2, MA, T1: kaşr-ı bü İÜ

3649 B1 126b, İ2 200b, İÜ 236b, MA 39, T1 96b

3650 Cāhile B1, İÜ, T1: Şāh-ile İ2, MA

146³⁶⁵¹

Müstef' ilün / Müstef' ilün / Müstef' ilün / Müstef' ilün

--- / --- / --- / ---

- 1 Gördüm o şüh-ı mehveşi yandım ruḥ-ı zibāsına
Ammā bıraḳdı āteşi kāfir gönül şahrāsına
- 2 ʿUşşāka düşmensin begim ḡayrılara cānsın begim
Ḥaḳḳā Süleymānsın begim baḳ ḥātem-i elmāsına³⁶⁵²
- 3 Kāfir nedir bu ʿişveler zālīm nedir bu şiveler
Aḡyāradır hep cilveler zūlmü hemān şeydāsına
- 4 Dil muntazırdır nuṭḳuna hem kāʿil olmuş ḥaḳḳına
Luṭf eyle Allāh ʿaşḳına düşme cefā sevdāsına³⁶⁵³
- 5 Uşşāka bu firḳat yeter zālīm sen insāf et yeter
Ḡayrı be hey āfet yeter bu firḳatiñ maʿ nāsı ne
- 6 **Fāzıl** anıñ bir bendesi hem bülbül-i şivendesı
Dil-dādesı efkendesı şalmış dili ḡavḡāsına³⁶⁵⁴

147³⁶⁵⁵

Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

... / ... / ... / ...

- 1 Tevbe yā Rab günāhdan tevbe
Rüy-ı yāre nigāhdan tevbe³⁶⁵⁶
- 2 Kıl ḳadar bir ḳuşūr etmeyeyim
Yaʿ nı zūlf-i siyāhdan tevbe
- [237a] 3 Her cüvānı görünce ḥasret ile
Etdiğim āh u vāhdan tevbe
- 4 Sāḳī-yi dil-küşā şunarsa daḡi
Bāde-i neşʿegāhdan tevbe
- 5 Başı üzre tütarsa daḡi beni
Dilber-i kec-külāhdan tevbe
- 6 Eyledi rāh-ı Ḥaḳḳa ʿaṭf-ı ʿinān
Ḳıldı **Fāzıl** bu rāhdan tevbe

3651 B1 125b, İ2 199b, İÜ 236b, MA 37, T1 95b

3652 düşmensin İ2, İÜ, MA: düşmānsın B1, T1

3653 nuṭḳuna B1, İ2, MA, T1: luṭfuna İÜ

3654 şivendesı B1, İ2, İÜ, T1: zārendesi MA

3655 B1 127b, İ2 201b, İÜ 236b, MA 41, T1 97b

3656 günāhdan B1, İÜ, MA, T1: ḥaṭādan İ2

148³⁶⁵⁷

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1³⁶⁵⁸ Ne dem 'uryān olup kılsañ hırām āheste āheste
Eder a' zālarım cümle kıyām āheste āheste
- 2 Zāmīriñ rūšen et sen de kemāl-i maṭlab isterseñ
Hilāl-i nev olur bedr-i tamām āheste āheste
- 3 Ben ol mecnūn-ı 'aşkıñ sür'at-i lāfım güvāhımdır
Ki merd-i hūšmend söyler kelām āheste āheste³⁶⁵⁹
- 4 Tüketdim naḡd-i şabrı görmedim anı yine ammā
Dediler kim gelir imiş merām āheste āheste³⁶⁶⁰
- 5 Selāma şevḡden mihrābveş çāk oldu **Fāzıl** dil
Namāzı kılıcaḡ şūfī imām āheste āheste³⁶⁶¹

149³⁶⁶²

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Güzel bildirdiñ ey Ferhād 'aşkıñ küh-kenlikde
Velikin n'eyleyim kıldıñ ḡatā bu dil-şikenlikde
- 2 Görenler ol ḡat-ı sebz içre ruḡsār-ı şerer-bārıñ
Dökülmüş āteş-i seyyāle şanmışlar çemenlikde
- 3 Beyāz-ı gerden üzre zūlf-i piç-ā-piçi seyr etdim
'Aceb mār-ı siyehdir ḡufte olmuş yāsemenlikde
- 4 Biliñ ḡāl-i siyāhiñ düşdüğünden nār-ı ruḡsāra
Ki āteşdir cezāsı her kimiñ da' vāsı benlikde
- 5 Belā bārānı yağsa çerḡden bu miḡnet-ābāda
Yine bu **Fāzıl**-ı āzāde-dil cünbişde şenlikde

3657 B1 126b, İ2 201b, İÜ 237a, MA 42, T1-

3658 Beyit, B1 ve İÜ'de şu şekildedir:

O serv-i nāzım eḡdikce hırām āheste āheste
Çıkarıdı ḡamze-tiğim ez-niyām āheste āheste

3659 hūšmend İ2, MA: hūşver B1, İÜ

3660 görmedim B1, İÜ: bulmadım İ2, MA

3661 şevḡden B1, İÜ: çoḡdan İ2, MA

3662 B1 127b, İ2 201b, İÜ 237a, MA 41, T1 97b

150³⁶⁶³

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. -

- 1 Gül-ruhuñ ' aşkıyla çeşmim ol kadar zār oldu āh
Her biri müjgānımıñ güyā ki bir hār oldu āh³⁶⁶⁴
- 2 Fırkat-i rūy-ı münirīñle seniñ her rüz u şeb
' Ālemiñ hürşid ü māhı çeşmime tār oldu āh
- 3 Dā'imā zehr-āb-ı ' aşkıñ cür' asın nüş etmeden
Çeşmime gisūlarıñ her müyu bir mār oldu āh
- [237b] 4 Neşter-i gāmzeñle olsun bārī' yoqla nabzımı
Derd-i ' aşkıñla dil-i bī-çāre bīmār oldu āh³⁶⁶⁵
- 5³⁶⁶⁶ Çāre-sāzım kılma ma' cūn-ı lebiñ andan diriğ
Derd-i ' aşkıñla dil-i bī-çāre bīmār oldu āh
- 6 Dāne-i hālın görüp **Fāzıl** o şūhuñ murğ-ı dil
Dām-ı ' aşk içre o bī-çāre giriftār oldu āh³⁶⁶⁷

151³⁶⁶⁸

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 O baldırlar ki var māşā' ol şūh-ı gümüştende
Bırakdı nār-ı hāsret sine-i simin-i ma' dende³⁶⁶⁹
- 2 Seniñ naḥl-i tecellīveş o sāk-ı enveriñ varken
Ne küstāhāne baldır açdı ' ar' ar şahn-ı gülşende
- 3 Amān zānūya dek aç sāk-ı sīmīniñ hicāb etme
Efendim zümre-i nā-mahreme dāḥil misin sen de
- 4 Dü-çeşmim ḥalka ḥalka sākıña peyvend-i ' aşk olmuş
Nigāh et ḥāk-i pāya kim kul oldum ḥüsnuñe ben de
- 5 Sen ol çālāk-ı ' ulvisin ki süflīye nigāh etmez
Ne ḥāletle o sāk-ı pāke **Fāzıl** olduñ efkende³⁶⁷⁰

3663 B1 127a, İ2 201b, İÜ 237a, MA 40, T1 97a

3664 ' aşkıyla B1, İ2, MA, T1: şevkiyle İÜ

3665 gāmzeñle olsun bārī' yoqla nabzımı B1, İ2, MA, T1: luḥfūñla kāfir bārī' yoqlama nabzımı İÜ

3666 B1, İ2, MA, T1- (Beytin ikinci mısraı bir önceki beytin ikinci mısraıyla aynıdır.)

3667 Dām-ı ' aşk B1, İÜ, MA, T1: Dā'im-i ' aşk İ2

3668 B1 126a, İ2 199b, İÜ 237b, MA 38, T1 95b

B1, İ2 ve T1'de "Bālāda Mürür Eden Baldır Gazellerindendir" başlığı vardır.

3669 nār-ı hāsret B1, İ2, MA, T1: tā hāsret-i İÜ

3670 nigāh etmez B1, İ2, İÜ, T1: nigāhıñ yok MA

152³⁶⁷¹

Mef'ülü / Fā' ilātü / Mefā' ilü / Fā' ilün

-. - / -. - / -. - / -. -

- 1 Açma beyāz baldırı kāfir ' inādına
Olma sebep nizām-ı cihāniñ fesādına
- 2³⁶⁷² Şirin-mezāk olmasa a' zā-yı dilberin
Baldır mı derdi zümre-i eslāf adına³⁶⁷³
- 3 Evreng-i vaşla baldırı kim pāyitaht olur
Şad-el-ḥased Sikenderine Keykubādına³⁶⁷⁴
- 4 Tozluqlarında ḥabbe-i dil dügmeler gibi
Gerdende ḥalka taqdı o da inḳiyādına³⁶⁷⁵
- 5 Zannım serāy-ı vaşla gelir tā esāsdan
Bu vaşf-ı baldır etmede **Fāzıl** murādı ne³⁶⁷⁶

153³⁶⁷⁷

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. -

- 1 Perçemiñ şaklar giyer tarpüş tarpüş üstüne
Ḥāk-i pāya düşmesin medhüş medhüş üstüne
- 2 Kāmet-i bālāsına ol ḥil' at-ı zerrin-turāz
Bir leṭāfet bağlamış menküş menküş üstüne³⁶⁷⁸
- 3 Birbirine şöyle düşmendir dü-çeşm-i kāfiri
Ḥamle eyler güyiyā mey-nüş mey-nüş üstüne
- [238a] 4 Öyle bir vīrāne olmuş ḥānemiz ekdār ile
Kim derūnunda yaṭar baykuş baykuş üstüne
- 5 Öyle medyūnum ki **Fāzıl** ḥāne-i vīrāneme
Bāb-ı ' Āliden gelir çāvüş çāvüş üstüne

3671 B1 126a, İ2 199b, İÜ 237b, MA38, T1 96a

3672 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

3673 mezāk İÜ, MA: mezākı B1, İ2, T1 / a' zā-yı B1, İ2, İÜ, T1: a' zāası MA

3674 baldırı B1, İ2, MA, T1: baldır İÜ

3675 ḥabbe-i dil B1, İÜ, T1: ḥalka-i dil MA; ḥabbeler İ2 / ḥalka taqdı B1, İ2, MA, T1: taqdı ḥalka İÜ

3676 baldır B1, İ2, MA, T1: baldıra İÜ / etmede B1, İÜ, MA, T1: etme İ2 / esāsdan B1, İ2, MA, T1: ayasdan İÜ

3677 B1 126a, İ2 200a, İÜ 237b, MA39, T1 96a

3678 bālāsına B1, İ2, MA, İÜ: vālāsına T1 / ol B1, İ2, MA, T1: o İÜ

154³⁶⁷⁹

Mef'ülü / Mefā'īlü / Mefā'īlü / Fe'ülün

---/.---/.---/.---

- 1 'İşve sitem-āmüz u ciger-düz girişme
Ey dil şaķın ol āfet ile çok da girişme
- 2 Ey la' l-i leb-i yār kadehle şeker-āb ol
Tā olmayıcak didesi pür-ḥun barışma
- 3 Yetmez mi belā anda olan dillere şāne
Ey bād-ı şabā zülf-i perişāna qarışma
- 4 Ser-dāde-i şehrah-ı beyābān-ı kunūt ol
Ey tır-i emel menzil-i maķşuda erişme
- 5 **Fāzıl** heme āşüb u belādır reviş-i dost
'İşve sitem-āmüz u ciger-düz girişme

155³⁶⁸⁰

Fe'ilätün / Fe'ilätün / Fe'ilätün / Fe'ilün

....-/.----/....-/.--

- 1 Bezm-i āgyāra varır zevķ ü şafā niyyetine
Bize geldikde gelir cevr ü cefā niyyetine
- 2 Sākiyā 'illet-i ğamdan yine bīmār olduk
Bādeyi nüş edelim bārī şifā niyyetine
- 3 Tīĝ-ı āhı çekelim şaff-ı raķībāna gönül
Gidelim leşker-i küffāra ğazā niyyetine
- 4 Alırız hāle-i āĝūşa dem-i firķatde
Duḡter-i ma' nı'yi ol māh-likā niyyetine
- 5 Bize mi meclis-i āgyāra mı teşrif edecek
Bu gece **Fāzıl** o māhūñ 'acabā niyyeti ne

156³⁶⁸¹

Mefā'ilün / Fe'ilätün / Mefā'ilün / Fe'ilün

...-/.----/....-/.--

- 1 Alınca muṭrib-i hoş-naĝme dā'ire eline
Doķundu naĝmesi sāz-ı derūnumūñ teline
- 2 Olur ayaĝına diller fütāde sāye gibi
Ne dem ki nāz ile ol serv-ķāmetim şalına³⁶⁸²

3679 B1 126b, İ2 200a, İÜ 238a, MA 39, T1 96b

3680 B1 127a, İ2 201a, İÜ 238a, MA 40, T1 97a

3681 B1 125b, İ2 199b, İÜ 238a, MA 37, T1 95b

3682 Olur B1, İ2, MA, T1: Alır İÜ

- 3 Miyānı belli o şūhuñ mübālağa edemem
Müjem gelir şanırim bir iki dolam beline
- 4 Kelāmı kand-i nebātī mi bülbülün ‘acabā
Şüküfelerine cem‘ oldu böyle maḥfiline
- [238b] 5 Ne çāre ben daḥi **Fāzıl** gibi kapıldım āh
Gam-ı muḥabbet-i ‘aşkıñ şafā-yı evveline

157³⁶⁸³

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 Söyle efsāneñi ey bülbül-i güyā söyle
Ḥandeler eylesin ol ḡonce-i zibā söyle
- 2 O kadar zār u zebūn eylemesin ‘uşşākı
Ġamze-i çeşmiñe ey dilber-i ra‘ nā söyle³⁶⁸⁴
- 3 O şehe maṭlabımı söyleyemem ḥavfımdan
Bāri sen cür‘et edip ey dil-i şeydā söyle³⁶⁸⁵
- 4 Bülbül ü tūtī lisānı ile düşdü kafese
Men şamet nuṭḡunu bilmezsen eger hā söyle³⁶⁸⁶
- 5 Cāhil etmez yine raḡbet sözüne ey **Fāzıl**
Sözü istersen eger gevher-i yektā söyle³⁶⁸⁷

158³⁶⁸⁸

Mef‘ülü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

... / ... / ... / ...

- 1 Ḥākān-ı ‘aşq kondu derūnum serāyına
‘Aklı hediyye eyleyelim ḥāk-i pāyına
- 2 Mir‘at-ı şadri verdi keder çerḥiñ ayna
Benler ḥalel bıraḡdı nücümüñ alayına
- 3 Durmaz ayaḡı yerde o raḡḡāsıñ el-ḥazer
Şāyed ki düşdü āteş-i dil zir-i pāyına
- [239a] 4 Müjgān nāmına o iki deste tīre baḡ
Baḡ ebruvān nāmında olan çifte yayına

3683 B1 126b, İ2 200b, İÜ 238b, MA 39, T1 96b

3684 O B1, İÜ, MA, T1: Oİ İ2

3685 Bāri sen B1, İ2, MA, T1: Ye’sle İÜ / söyle: İ2-

3686 “Men samete necā. / Dilini tutan kurtulur.” (Tirmizī, Kıyāmet, 50/2501)

3687 gevher B1, İÜ, MA, T1: cevher İ2

3688 B1 127a, İ2 200b, İÜ 238b, MA 40, T1 96b

- 5 Gerdün ki ʔaḡdı penbe-i cehli dü-güşuna
Ehl-i belānıñ oldu yazıḡ hüy u hāyına³⁶⁸⁹
- 6 **Fāzıl** dü-maṡla^ˆıñ bir işāret ki düşdü dil
Bir çār-ebrū şuh-ı cefākār u ḡā^ˆıne³⁶⁹⁰

159³⁶⁹¹

Fā^ˆilātün / Fā^ˆilātün / Fā^ˆilātün / Fā^ˆilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. - -

- 1 Ḥāl bir āteş-perest ol ^ˆārız-ı pür-tābda
Gamze-i ḡün-riziñ ammā arḡası miḡrābda³⁶⁹²
- 2 Ḥufte ise ḡamzesi müjḡanı āgehdır ḡöñül
Mümteni^ˆ dir ol bütüñ didārı ḡıyn-i ḡvābda³⁶⁹³
- 3 Ḥalḡaāsā miḡnet-i ^ˆaşḡıñla olmuşken dü-tā
Dil yine lāyıḡ mı ḡalsın tā birün-ı bābda
- 4 İşte rızān eyledim bī-cürm ḡün-ı tevbe
Şāhid ol sāḡı ki ḡūnu gerden-i aḡbābda³⁶⁹⁴
- 5 Nev-bahār eyyāmı **Fāzıl** bu hevāda ekşerī^ˆ
Fülk-i tevbe ḡarḡ olur baḡr-i şarāb-ı nābda³⁶⁹⁵

160³⁶⁹⁶

Mütefā^ˆilün / Fe^ˆülün / Mütefā^ˆilün / Fe^ˆülün

... - - / ... - - / ... - - / ... - -

- 1 O güzel güzel edālar o nigāh-ı mest ü ḡaste
O yaman yaman belālar eder ehl-i ^ˆaşḡı beste³⁶⁹⁷
- 2 O fidan eder temāyül o temāyül ol teḡāfül
O teḡāfül ol tecāhül beni eyleyen şikeste³⁶⁹⁸
- 3 O sürin-i ḡubbe-hey^ˆet kimedir ^ˆaceb o ḡısmet
O muhallebī leṡāfet kimiñ öñüne nişeste³⁶⁹⁹

3689 ki: İÜ- / cehli B1, İ2, İÜ, T1: ḡayli MA / hüy u hāyına B1, İÜ, MA, T1: hāy u hūyuna İ2

3690 bir İ2, MA: bu B1, İÜ, T1

3691 B1 127a, İ2 201a, İÜ 239a, MA 40, T1 97a

3692 ḡamze-i B1, İ2, MA, T1: ḡamzesi İÜ

3693 āgehdır İ2, İÜ, MA, T1: āḡāhdır B1 / ḡıyn-i B1, T1: ḡattā İ2, MA; çetr İÜ

3694 ḡūnu B1, İÜ, MA, T1: ḡün-ı İ2

3695 ekşerī B1, İ2, İÜ, MA: ekşerā T1

3696 B1 126a, İ2 200a, İÜ 239a, MA 38, T1 96a

3697 O güzel güzel edālar İ2, İÜ, MA, T1: O güzel o güzel edālar B1

3698 ol İÜ, T1: o B1, İ2, MA

3699 ^ˆaceb: İ2-

- 4 Ede mi gönül taḥammül ruḥuñ üzre āh o kākül
Nice kākül āh o sünbül dökülünce deste deste
- 5 Saña cāndan oldu mā 'il dil-i bī-ḳarār-ı **Fāzıl**
Bu belādan āh ne ḳābil ola bir daḳıḳa reste³⁷⁰⁰

161 ³⁷⁰¹

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...--/...--/...--/...-

- 1 Bu gece oldu o mehpāre dirīgā ḥaste
Kendisi ḥaste daḫi dide-i ṣehlā ḥaste
- 2 Ḥaste ammā yine bir kerre nigāh etse eger
Nigehinden olur a' lā ile ednā ḥaste³⁷⁰²
- 3 Tek hemān ol güzeliñ cismine ṣiḥḥat gelsin
Olsun ister ise başdan başa dünyā ḥaste
- [239b] 4 Ḳan alır ğamze-i faṣṣādı reg-i cāniñdan
Ṣaḳın olma ğam-ı ' aṣḳı ile aṣlā ḥaste
- 5 Ṣerbet-i la' lini yāḥud ḥab-i ḥālīñ ister
Ey ṭabīb-i dil ü cān **Fāzıl**-ı ṣeydā ḥaste

162 ³⁷⁰³

14'lü Hece Ölçüsü

- 1 Ḥammām içre بر ادسته ' aṣḳıyla oldum ḥaste
Gerden üzre dökülmüş kāküller deste deste
- 2 Bilmem kimiñ mālīdir na' leynler belālıdır
Parmaklar ḳınalıdır almış gülden bir deste
- 3 Āh ol cism-i billūru ṭavṣan ḳanı ḳaḳṣırı
Ḥammāmıñ bir nā-ṭavrı ' ālem aña dil-beste
- 4 Nice ṣabr etsin zānī cān verir görse anı
Terk ederdi oğlanı muğlim köle beste
- 5 Nev-reste gözü ḥaste işkeste kemerbeste
Ḥattı ' aṣḳa ṣāyeste refṭār āheste āheste

3700 āh B1, İÜ, MA, T1: o İ2

3701 B1-, İ2 202a, İÜ 239a, MA 42, T1-

3702 Nigehinden İ2, MA: Nigehden İÜ

3703 B1 127a, İ2-, İÜ-, MA-, T1-

ḤARFÜ'L-YÂ'

163³⁷⁰⁴*Mef' ülü / Mefâ' ilü / Mefâ' ilü / Fe' ülün*

- - . / . - - . / . - - . / . - -

- 1 Ey nev-demîde şâh-ı nihâl-i Muḥammedî
V'ey nev-şükufte ḡonce-i âl-i Muḥammedî
- 2 Ḳaddiñ o nev-fidan-ı çemenzâr-ı Hâşimî
Ḥaddiñ gül-i ḥuceste sıfâl-i Muḥammedî
- 3 Pervâneym felek gibi fânüs-ı ' aşkıña
Ey şeb-çerâğ-ı nûr-ı cemâl-i Muḥammedî
- 4 Gerdün-nihâd u seyyid-i vâlâ-nijâdsın
Ḳaşıñ semâ-yı dilde hilâl-i Muḥammedî
- 5 Ruḥsâr-ı âteşini eder ḥalkı Bû-Leheb
Fâzıl o şüh sırr-ı celâl-i Muḥammedî

164³⁷⁰⁵*Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün*

. . . - - / . . . - - / . . . - - / . . . - -

- 1 Şem' -i ' aşk-ı Ḥasaneynim ' Aleviyim ' Alevî
Rûh-ı a' dâyı yaḡar âteş-i âḥım ' alevi
- 2 Ebr olur âḥım o leb-teşne şehîdi añıcak
Yağdırır ḡatre-i la' net be-revân-ı Emevî³⁷⁰⁶
- 3³⁷⁰⁷ Kerbelâya yetişir şâ' iḡa-i âh u belâ
Ḥamdu-li'llâh ki dilim ḡuvvet-i Ḥaydarla ḡavî
- 4 Ne revâ Râfızî' ta' biri muḥıbb-i âle
Hem Yezîdî olana nisbet-i Sünnî senevî³⁷⁰⁸
- 5 Eylemiş **Fâzıl** bülbül gibi zâr u nâlân
Ol iki ḡonce-i ne'skufte-i bâğ-ı nebevî³⁷⁰⁹

3704 B1 127b, İ2 202a, İÜ 239b, MA 42, T1 97b

3705 B1 130a, İ2 205a, İÜ 239b, MA-, T1 100a

3706 ḡatre-i B1, İÜ: bâriş-i İ2, T1 / Emevî: İ2-

3707 Bu beyit, B1, İ2 ve T1 nüshalarında şu şekildedir:

Kerbelâ ehline pes şâ' iḡa-i kerb ü belâ
Fırḡamız oldu mededkâri-yi Ḥaydarla ḡavî

3708 revâ İÜ: ḡaḡâ B1, İ2, T1

3709 Fâzıl B1, İÜ, T1: Fâzıl İ2

165³⁷¹⁰

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 Gece āġūşa o mehpāreyi a' dā çekdi
Dil-i bī-çāre hemān boş yere ġavġā çekdi
- 2 Ol perī-şūrete çarpılmadıġ ādem yoġdur
Şeyġ efendi daġi teshīr için esmā çekdi³⁷¹¹
- 3 Şübhe yoġ pādīşeh-i kişver-i hüs'n olduğuna
Zülf ile kāġıd-ı ruġsārına tuġrā çekdi
- [240a] 4 Bilemem kendimi kim yerde miyim gökde miyim
Çekdigim derdi ne a' lā ne de ednā çekdi³⁷¹²
- 5 Fikr-i **Fāzıl** gibi bir baġr-i ma' ānī var mı
Silk-i nazma ne güzel lü' lü'-i lālā çekdi

166³⁷¹³

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 Kim ki gördüyse o mehpāre-i hüs'nü dedi ay
ġamzesi her kime tīr atdı cigerden dedi vay³⁷¹⁴
- 2 Öyle ' uşşāķını īmāna getirmiş kāfir
Etse da' vā-yı nübüvvet daġi derler hāy hāy³⁷¹⁵
- 3 Dil-i sūzānımı bend eyledi ġīsūlar-ile
Āteşi müyla zābı eyledi hāy kāfir hāy
- 4 Şeb-i vuşlatda ten-i pāki olursa taķsīm
O topuġlar o ġümüş baldırı olsun baña pāy³⁷¹⁶
- 5 Dilde **Fāzıl** bir iki tīr-i nigāh ister iseñ
O kemān-keş ġüzeliñ çeşmine esrārını yay³⁷¹⁷

3710 B1130a, İ2 205a, İÜ 239b, MA 46, T1 100a

3711 Ol B1, İ2, İÜ, T1: O MA

3712 yerde miyim gökde miyim B1, İ2, İÜ, T1: gökde miyim yerde miyim MA

3713 B1 129a, İ2 204a, İÜ 240a, MA 45, T1 99a

3714 mehpāre-i hüs'nü B1, İ2, İÜ, T1: mehpāre cemālin MA

3715 daġi İ2, İÜ, MA, T1: ġaġķı B1

3716 olursa B1, İ2, İÜ, T1: olunsa MA

3717 ister iseñ İÜ: istersen B1, İ2, MA, T1

167³⁷¹⁸

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. -

- 1 Halka göstermek için ol sāk-ı pür-envārını
Bağlamış tā sine üzre ʿ uqde-i şalvārını
- 2 Hāk-i pâyız bizlere baldır temâşası yeter
Sevdiğim hürşide göster rüy-ı âteş-bārını³⁷¹⁹
- 3 Dilbere hüsünden evvel bir gümüş baldır gerek
Bir binâ kim bî-temeldir n'eyleyim divārını
- 4 Murğ-ı tâvüsuñ o pây-ı bed-şıfâtı var iken
Nâra yansın n'eyleyim bâl ü per-i zer-târını³⁷²⁰
- 5 Baldırın vaşfıyla pest olmaz sühan rif' at bulur
Fâzılın ser-zîver-i destâr eder eş'ârını³⁷²¹

168³⁷²²

Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün

.. - - / .. - - / .. - - / .. -

- 1 Gelse ol meykedeniñ şüh-ı neşâ-efzâsı
Meclisiñ rakşa gelir her kadeh ü minâsı
- 2 Dest-i ta' bîr kütehdır o şehiñ vaşfinda
Ya' nî var fitnede el-kışşa yed-i tülâsı³⁷²³
- 3 Kûh-ı temkinini ʿ uşşâkıñ edermiş berbâd
Dilberin küşe-i ebrü ile bir imâsı³⁷²⁴
- 4 İhtiyâr etdi ümidsizliği tıfl-ı dilimiz
Pîr-i çerhiñ belimi bükdü bu istiğnâsı
- [240b] 5 Mâye-i fahr olacağ ol şehe bu yetmez mi
Ki ola **Fâzıl**-ı dânâ gibi bir şeydâsı

3718 B1 128b, İ2 203b, İÜ 240a, MA 44, T1 99a

B1, İ2 ve T1'de "Bu Dağı [Bâlâda Geçen İ2, T1] Baldır Gazellerindendir" başlığı vardır.

3719 bizlere B1, İ2, MA, T1: biz bize İÜ

3720 zer-târını B1, İ2, MA, T1: zünnârını İÜ

3721 ser-zîver-i B1, İÜ, MA, T1: ser-zîr-i İ2 / eder B1, İÜ, MA, T1: etdirir İ2

3722 B1 129b, İ2 205b, İÜ 240a, MA 46, T1 100a

3723 kütehdır B1, MA, T1: günehdir İÜ; günehkerdir İ2

3724 Küşe İÜ, MA: küşte B1, İ2, T1

169³⁷²⁵*Mef'ülü / Fā' ilātü / Mefā' ilü / Fā' ilün*

- - . / - . . . / . - - . / - . -

- 1 Nāşih ço ' aşk için baña pend ü naşihati
Vazgeç ki ben helâkde buldum selâmeti
- 2 Ol ' ârifim ki ' aksine gıtdim bu ' âlemiñ
Buldum dâlâlet içre tarîk-ı hidâyeti³⁷²⁶
- 3 Şeyh-i riyâ-fürüşda esrâr-ı Hâk mı var
Rind-i piyâle-nüşdan iste kerâmeti
- 4 Bâtıldan et haķîkat-i eşyâyı cüst-cü
Râh-ı haţâda gözle tarîk-i işâbeti³⁷²⁷
- 5³⁷²⁸ Nâ-kâmlıkda gizlediler kâmurânlığı
Zilletden iste var şeref ü ' izz ü devleti³⁷²⁹
- 6 Mecmû' a-i vücûdu hep etdim müţâlâ' a
Tâ ibtidâ-yı nüşhada buldum nihâyeti
- 7 Vaĥdet-nişin-i ' âlem-i ğayb u hafâ iken
Görmüş geçirmişim ' araşât-ı kıyâmeti
- 8 **Fâzıl** zamân u ehl-i zamân hep ğalat-şinâs
Nâ-ehle fâş eyleme sırr-ı haķîkatî³⁷³⁰

170³⁷³¹*Mef'ülü / Fā' ilātü / Mefā' ilü / Fā' ilün*

- - . / - . . . / . - - . / - . -

- 1 Verdîm metâ-ı vuşlata bûd u nebûdumu
Ya' nî ki dâr-ı sikkeye koydum nuķûdumu
- 2 Ol cevherim ki âb-ı ruĥ-ı mihr ü mâhdan
Taĥmîr kıldı Şâni' -i Ķudret vücûdumu
- 3 Nessâc-ı ârzü ne kumâşlar doķur baña
Engüş-ti ye's bozmasa bu târ u bûdumu³⁷³²
- 4 Zâhid ĥuşû' -ı kalb ü şafâ-yı derûn gerek
N'eyler Ħudâ bu saĥte rükû' u sücûdumu

3725 B1 129a, İ2 204b, İÜ 240b, MA 44, T1 99a

3726 tarîk B1, İ2, MA, T1: fûrûĝ İÜ

3727 Bâtıldan İ2, İÜ, T1: Bâtından B1, MA

3728 B1, İ2, MA ve T1'de 3. beyittir.

3729 Zilletden B1, İ2, MA, T1: Zilletde İÜ / devleti B1, İ2, MA, T1: rif'ati İÜ

3730 haķîkatî B1, İ2, MA, T1: muĥabbeti İÜ

3731 B1 128a, İ2 202b, İÜ 240b, MA 43, T1 98a

3732 kumâşlar B1, İ2, MA, T1: kumâşda İÜ / bu İÜ, MA: âh B1, İ2, T1

- 5 **Fâzıl** du^ç â-yı bed edemem düşmenânıma
Ancağ odur ki ^çâlî görem hep hasûdumu

171 ³⁷³³

Fe^çilâtün / Fe^çilâtün / Fe^çilâtün / Fe^çilün

...--/...--/...--/...-

- 1 Kapılır her gören ol şüh-ı cihân-âşûbu
Nâz-ile şîveler etdikce o çeşm-i hûbu
- 2 Bilse keyfiyyet-i feyz-i meyi şüfî eyler
Müjesin hâk-i der-i meykedeniñ cârûbu
- [241a] 3 Serkeş ü saht gerek tavr u edâ-yı cânân
Yâr-i nermîn olamaz ehl-i diliñ merğûbu³⁷³⁴
- 4 Mübtelâ-yı ğam u kuhsâr-ı metîn-i şabrım
Şimdi ben ehl-i belâ zümresiniñ Eyyûbu
- 5 Kişi bî-ğam olamaz çünkü cihânda **Fâzıl**
İntihâb eyleyelim bari ğam-ı mağbûbu
- 6 ³⁷³⁵ Çâk edip perde-i nâmûsunu **Fâzıl** gibi ol
Nâ'îl olmaz o mehiñ vuşlatına mağcûbu

172 ³⁷³⁶

Fe^çilâtün / Fe^çilâtün / Fe^çilâtün / Fe^çilün

...--/...--/...--/...-

- 1 Yine germ oldu meded ğamzeleriñ ma^ç rekese
Erişir zümre-i ^çuşşâka bunuñ tehlikesi
- 2 Kâtı nâzik imiş ey şüh kumâş-ı hüsnuñ
Hâl şanma o ^çizârında olan göz lekese³⁷³⁷
- 3 Ten-bürehe göricek ol bütü hammâm içre
Zâhidiñ kalmadı ne kuvveti ne maskesi
- 4 Bezmdede eylediler ^çaksle nefy ü işbât
Çengîniñ çaççağı h^çânendeleriñ dümtেকেsi
- 5 Kışsa-i ^çaşğ ne deñli uzanırsa **Fâzıl**
Vaşl-ı cânân ile âhir verilir fezlekesi³⁷³⁸

3733 B1 128a, İ2 202b, İÜ 240b, MA 43, T1 98a

3734 saht gerek B1, MA, T1: sahtlar İÜ; sahtların İ2 / cânân B1, İ2, MA, T1: cânâ İÜ

3735 B1, İ2, MA, T1-

3736 B1 129a, İ2 204a, İÜ 241a, MA 45, T1 99b

3737 ^çizârında B1, İÜ, MA, T1: ^çizârındaki: İ2 / göz B1, İ2, MA, T1: nür İÜ

3738 Vaşl İ2, İÜ, MA, T1: Vaşf B1

173³⁷³⁹*Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün*

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 Çerh mir'at-ı dil-i şāfımı tekdīr etdi
 'Aksine döndü bu şüret ile dil-gīr etdi
- 2 Meded ey eşk-i dü-çeşmim meded ey hūn-ı ciger
 Āteş-i miḥnet ü ğam cānıma te'şīr etdi
- 3 Beni ağlatdığına işte dü-çeşmim şahid
 Dil-i bī-çāre bu şeb hālını taḳrīr etdi
- 4 Esdi bād-ı kader oldu bu dil-i nā-şādīñ
 Naḳş-ber-āb gibi her ne ki tedbīr etdi³⁷⁴⁰
- 5 Şabr u ārām gerekdir bu belāya **Fāzıl**
 Çünkü Ḥallāḳ-ı ezel böylece taḳdīr etdi

174³⁷⁴¹*Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün*

- . . . / - . . . / - . . . / - . . .

- 1 Cāy-ı āşāyiş bulunmaz kūşe-i vaḥdet gibi
 Bulmadım 'ālemdē rāḫat ḥalḳdan 'uzlet gibi
- 2 Çünkü ebnā-yı zamān İblīs-sīret oldular
 Kūşe-i vaḥdet bu demler ādeme cennet gibi³⁷⁴²
- [241b] 3 Düşmenimden çekmedim ben çekdiğim aḥbābdan
 Ḥāşılı yoḳdur ḥamāḳat ḥalḳla şoḫbet gibi
- 4 Şüretā naḳş-ı şadāḳat līk zehr-ālūddur
 Ḥalḳla hem-şoḫbet olmak mār ile ülfet gibi³⁷⁴³
- 5 Rāḫat isterseñ eger aḥbāba **Fāzıl** kılma meyl
 Cāy-ı āşāyiş bulunmaz kūşe-i vaḥdet gibi³⁷⁴⁴

3739 B1 128a, İ2 202b, İÜ 241a, MA 43, T1 98a

3740 nā-şādīñ B1, İ2, MA, T1: nā-şāde İÜ

3741 B1 130a, İ2 205a, İÜ 241a, MA 47, T1 100b

3742 Çünkü B1, MA: Çünkim İ2, İÜ, T1

3743 olmak MA: etmek B1, İ2, İÜ, T1

3744 kılma B1, İ2, MA, T1: etme İÜ

175³⁷⁴⁵

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. -

- 1 Seyre çıkmış ey gönül rüy-ı zemīn mehpāresi
Åsumānīñ raqşa geldi seb' a-i seyyāresi
- 2 Hānçer elde tīg belde şehlevendim el-amāñ
Sīnemiñ şad-pāre olsun bār her bir pāresi
- 3 Zülfü ejder hāli kāfir ğamzesi tīg-ı ecel
Cān verir her günde biñ kez ' aşık-ı bī-çāresi³⁷⁴⁶
- 4 Meclis-i kāşānesi cānānīñ ey erbāb-ı ' aşq
Çeşm-i eşk-ālūde-i hāset gerek fevvāresi
- 5 Şimdicek kaniımla ol kāfir boyandı ser-te-ser
Şanma **Fāzıl** eskiden āl idi reng-i hāresi³⁷⁴⁷

176³⁷⁴⁸

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Felek pür-nāz u tālī' bī-vefā dildār müstağnī
Sen olma ey sirişk-i dīde-i hūn-bār müstağnī
- 2³⁷⁴⁹ Gönül şad-cān-ile kurbān-ı çeşm-i bī-emān ammā
Tenezzül eylemez ol ğamze-i hūn-h'ār müstağnī³⁷⁵⁰
- 3 Efendim ' arz-ı dīdār eylemekde kılma istiğnā
Olur mu sevdiğim hūrşīd-i pür-envār müstağnī
- 4 Ser ü sāmān degil cānlar verir hep vaşlına ' uşşāk
Harīdār-ı metā' ı çokdur ammā yār müstağnī³⁷⁵¹
- 5 Dil-i **Fāzıl** gibi var mı gedā-yı pādīşeh-meşreb
Tehī-dest-i emeldir hem ta' affükār-ı müstağnī

3745 B1 128b, İ2 203a, İÜ 241b, MA 49, T1 98b

3746 zülfü ejder hāli kāfir B1, İ2, T1: zülfü ejder hāy kāfir MA; Hāli kāfir zülfü ejder İÜ
boyandı B1, İÜ, MA, T1: bu bābda İ2

3748 B1 128b, İ2 203a, İÜ 241b, MA 44, T1 98b

3749 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

3750 cān-ile B1, İÜ, MA, T1: çākin-ile İ2

3751 hep: İ2-

177 ³⁷⁵²

Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Sen ey naḥl-i emel bād-ı seherden düşdüğüñ var mı
Efendim ḳubbe-i bām-ı ḳaderden düşdüğüñ var mı
- 2 Saña üftāde-i bī-behreyi ta' rīf müşkildir
Şabāvetde dıraḥt-ı bī-şemerden düşdüğüñ var mı
- 3 ' Alemgāh-ı menār-ı ' aşḳdan tā çāh-ı hicrāna
' Aceb bir kerre şūfī öyle yerden düşdüğüñ var mı
- [242a] 4 ³⁷⁵³ Yine üftādegānñ derdini üftādegān añlar
Seniñ ' ömründe hiç pālān-ı ḥardan düşdüğüñ var mı
- 5 Bize düşkünlük Ādemden sirāyet etdi fi'l-vāḳi'
Seniñ bālā-yı çerḥ-i kīneverden düşdüğüñ var mı
- 6 Şaḳın ta' n etme **Fāzıl** aḡlasa ey şūḥ-ı gül-ḥandim
Sirişk-i dīdeāsā hiç nazardan düşdüğüñ var mı³⁷⁵⁴

178 ³⁷⁵⁵

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

- 1 ' Āşıḳ-ı dil-ḥasteniñ bir āhdır sermāyesi
Nā-tüvāndır nāle-i cāngāhdır sermāyesi
- 2 Ḥ'ābdan bīdār eder elbette baḥt-ı ḥuftesin
Dil ki her şeb na' re-i Allāhdır sermāyesi³⁷⁵⁶
- 3 Bir nedāmetgehdır el-ḥaḳ sūḳ-ı ' ālem ' āḳıbet
Müşteri vü bāyi' iñ eyvāhdır sermāyesi³⁷⁵⁷
- 4 Māh-rūlarla olur terciḥ-i envār-ı zemīn
Āsumān-ı tīreniñ bir māhdır sermāyesi
- 5 Şarf edip bir şāhid-i bāzāra **Fāzıl** naḳd-i dil
Şimdi ol bī-çāreniñ āh vāhdır sermāyesi³⁷⁵⁸

3752 B1 128b, İ2 203a, İÜ 241b, MA 49, T1 98b

3753 MA-

3754 Ta' n İ2, İÜ, MA, T1: ' ayb B1 / dīdeāsā hiç İÜ, MA: dīdeāsāsın B1, İ2, T1

3755 B1 129b, İ2 204a, İÜ 242a, MA 45, T1 99b

3756 na' re B1, İ2, MA, T1: nāle İÜ

3757 el-ḥaḳ B1, İ2, MA, T1: ancak İÜ

3758 bī-çāreniñ B1: bī-çāre İÜ, İ2, MA, T1 / āh vāh B1, İÜ, T1: āh u vāh İ2, MA

179³⁷⁵⁹*Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün*

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 Gitdi ol lebleri mül qaldı yine hâne tehi
Gönlümüz ğam ile memludur o peymâne tehi³⁷⁶⁰
- 2 Yoklasañ çok dil-i ' aşık bulunur çâkinde
Turesinden o şehiñ ayırlamaz şâne tehi³⁷⁶¹
- 3 Gidicek şabr u qarârımı alır öyle gider
Gidemez sineden endişe-i cânâne tehi
- 4 Dâm-ı ğisûsuna murğ-ı dil-i âvâre düşüp
Şimdi sinemde benim qaldı yine lâne tehi
- 5 Gitdigim demde gönül anda kalır ey **Fâzıl**
Ne revâdır ki qala küşe-i meyhâne tehi

180³⁷⁶²*Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün*

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 Yine meclisde şurâhiden olup mey hâli
Mey yetişdir bize ey Pîr-i Muġan Miġali
- 2 Bilmem ol muġbeceniñ küşe-i ebrûsunda
Hâl-i ' anber mi yâhud müşk-i siyeh mi hâli³⁷⁶³
- 3 Var ise Zühre vü Mirrih anası atasıdır
Daġı ħurşid ile meh var ise ' ammi hâli³⁷⁶⁴
- [242b] 4 Urdu dâġ-ı dilime ğamzesi kızgın gülmih
Fâzılâ beñzedi yâquta o miñ-i âli³⁷⁶⁵

181³⁷⁶⁶*Mefâ' ilün / Fe' ilātün / Mefâ' ilün / Fe' ilün*

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 Siyâh zülfü o şuhun bizim sitâre gibi
İkisi de dil-i çâk ü hezâr-pâre gibi³⁷⁶⁷

3759 B1 130a, İ2 205a, İÜ 242a, MA 47, T1 100b

3760 hâne B1, İ2, MA, T1: lâne İÜ / o B1, İÜ, MA, T1: ile İ2

3761 Yoklasañ B1, İÜ, MA, T1: Yoklasın İ2 / çok B1, İ2, MA, T1: çün İÜ / çâkinde B1, T1: hâkinde İÜ

3762 B1 131a, İ2-, İÜ 242a, MA 49, T1-

3763 Hâl-i İÜ, MA: Hâm-ı B1

3764 atasıdır B1, İÜ: atası MA / ' ammi B1, MA: ğam mı İÜ

3765 miñ-i âli B1: meh mey hâli İÜ, MA

3766 B1 129b, İ2 204a, İÜ 242b, MA 46, T1 99b

3767 hezâr-pâre İ2, İÜ, MA, T1: hezâran-pâre B1

- 2 Serinden eksik olur mu cihānda āteş
Hemîşe sırrını fâş eyleyen menāre gibi
- 3 Sihām-ı ğamzesi bir zaḥm açdı sīnemde
Ki seh-m-i ḳavs-i ḳazā açmadı o yāre gibi
- 4 Henüz ki tıfl-ı heveskârdır bu pîr-i felek
Ki şirtına şafaḳı giymiş āl ḥāre gibi³⁷⁶⁸
- 5 Ğam-ı muḥabbete çāre helāk-i cān etmek
Necāta şanma ki var **Fâzılâ** bu çāre gibi³⁷⁶⁹

182³⁷⁷⁰

Mef' ulü / Fā' ilātü / Mefā' ilü / Fā' ilün

--- / -.-. / .-.-. / -.-.

- 1 Bir dilber-i sitemgeriñ oldum fütādesi
‘Uşşāk tıĝ-ı ğamzesiniñ ser-nihādesi³⁷⁷¹
- 2 Rindāna bir ḳadeḥ mey verir dil-rübā yeter
Baḥşāyiş-i zamāna zārardır ziyādesi
- 3 Verdi ḥayāt-ı tāze bize pîr-i meykede
Ol nevresiñ elinde olan köhne bādesi³⁷⁷²
- 4 Bir buse verdi gizli meger kim piyāleniñ
Etmış bizi murāḳabe çeşm-i küşādesi³⁷⁷³
- 5 Küstāḥlık eder ise aḥbāb **Fâzılâ**
Ṭa' n etmesin ki elde degildir irādesi

183³⁷⁷⁴

Mefā' ilün / Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün

...- / ...- / ...- / ...-

- 1 Sihām-ı ḳavs-i ğama biz nişāneyiz şimdi
Zebün-ı ḳabza-i cevri zamāneyiz şimdi³⁷⁷⁵
- 2 Dolandırır ise ḳısmet bizi yemîn ü yeşār
Esîr-i keşmekeş-i āb u dāneyiz şimdi³⁷⁷⁶

3768 Henüz ki İÜ: Henüz B1, İ2, MA, T1

3769 var B1, İ2, MA, T1: hiç İÜ / Fâzılâ B1, İÜ, MA, T1: Fâzıl İ2

3770 B1 130b, İ2 205b, İÜ 242b, MA 47, T1 100b

3771 ‘Uşşāk B1, İ2, T1: ‘Uşşāka İÜ, MA / ser-nihādesi B1, İ2, MA, T1: şeh-i nihādesi İÜ

3772 elinde B1, İ2, MA, T1: elinden İÜ / olan B1, İ2, MA, T1: el-ān İÜ

3773 piyāleniñ İ2, İÜ, MA, T1: piyālesi B1

3774 B1 129b, İ2 204b, İÜ 242b, MA 46, T1 100a

3775 biz B1, İÜ, MA, T1: bir İ2

3776 Dolandırır ise MA: Dolandırırsa da İ2; Dolandırırsa da B1, İÜ; Dolandırmada T1

- 3 Mişāl-i k̄ubbe-i ser-ḥalka t̄ac iken evvel
Şaf-ı nîc̄ âle sezâ âsitāneyiz şimdi
- 4 Gedā idik nazārında egerçi s̄abıḳda
c̄ Aceb yanında seniñ biz şehā neyiz şimdi³⁷⁷⁷
- 5 Nedir bu şîc̄ r-i laṭîf ü nedir bu nazm-ı zarîf
[243a] Bu fende gerçi ki **Fâzıl** yegāneyiz şimdi

184³⁷⁷⁸

Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

...--/...--/...--/...--

- 1³⁷⁷⁹ Yere geçme tama^c u ḥisset ile mūr gibi
Ḥalka ver nağme ile varımı zembūr gibi
- 2 Ne zamānlarda doğar ol meh-i t̄abān āyā
Zulmet-i hicr ile meclis şeb-i deycūr gibi
- 3 Rüstem-i ğamzesi kim şāh-ı serir-i naḥvet
Pîşgāhında ḳazā şanki silahşūr gibi
- 4 Ṭurreler nāfe-i müşkine varınca seyr et
Dökülür şine-i ḳāḳūmuna semmūr gibi³⁷⁸⁰
- 5 Sırrını şaḳlamada hem-şifat-ı pülād ol
c̄ Āleme rāzını fāş eyleme billūr gibi
- 6 Benim ol perde-keş-i ye^s ü tehî dest-i emel
Gerçi pür-ṭanṭanayım k̄āse-i ṭanbūr gibi
- 7 Maṭla^c -ı c̄ Āṭîf-ı merḥūmu begenmem **Fâzıl**
S̄abıḳā ol daḫi dūnyā ile mağrūr gibi

185³⁷⁸¹

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

...--/...--/...--/...--

- 1 Şanma kim āyīn-i mey Cemşid ü Dārādan beri
Bāde bir yaşlı c̄ acūze devr-i Ḥavvādan beri³⁷⁸²

3777 biz B1, İ2, MA, T1: bir İÜ

3778 B1 128b, İ2 202b, İÜ 243a, MA 44, T1 98a
B1'de "Naẓîre-i c̄ Āṭîf Merḥūm"; T1'de "Maṭla^c -ı Āṭîf Efendi" başlığı vardır.

3779 T1'de derkenar olarak başlığın yanında aşağıdaki beyit de yer almaktadır:
Māye-dār-ı emel-i c̄ āḳıbet ol mūr gibi
Aldırıp māmelekiñ egleme zembūr gibi

3780 Dökülür MA: Dökülüp B1, İ2, İÜ, T1

3781 B1 130b, İ2 205b, İÜ 243a, MA 47, T1 101a

3782 c̄ acūze B1, İÜ, MA, T1: c̄ acūzedir İ2

- 2 ³⁷⁸³ Ol ŧehiñ rŭ-tāb iken gŏrdŭm begendim bir yerin
Mŭ-miyānından öte zānŭdan u pādan beri³⁷⁸⁴
- 3 Gŏrmedim bir sīne-çāk ũ neŧ 'e-rŭ ħandān u keyf
Gonceden ğayrı yasaĝ-ı nŭŧ-ı ŧahbādan beri³⁷⁸⁵
- 4 Bir nigehle 'āŧıķı geh mŭrde geh iħyā eder
Gelmemiŧ çeŧmiñ gibi ey bŭt Meŧihādan beri
- 5 Bunca tŭr atdım niŧān-ı kāma baħt-ı ŧŭm-ile
Tŭrler gāhī aŧar gāhī dŭŧer yādan beri
- 6 Etdiĝiñ Ħallāca seyr etdiñ mi bir ħaķ sŏz içŭn
Çerħ bātil olduĝuñ bildik o da' vādan beri
- 7 **Fāzılā** peyrevlik olmaz Pertevñ eŧ'ārına
Öyle ŧā'ir gelmedi Bākī-yi yektādan beri³⁷⁸⁶

186 ³⁷⁸⁷

Mef' ũlŭ / Mefā' ĩlŭ / Mefā' ĩlŭ / Fe' ũlŭn

--- / . / --- / . / --- / . / ---

- 1 ŧayd etdi dili bir bŭt-i raķķāŧ-ı Yahŭdī
Yā hŭ dedi terk eyledi hep bŭd u nebŭdu
- 2 Tŭh-i ĝam-ı ħayretdeyiz āyā ne zamānlar
Mŭsānñ olur Tŭr-ı tecellīye ŧu' ũdu³⁷⁸⁸
- [243b] 3 Ũftādesini sehv ile ŧanmıŧ ki ħamŭrsiz
Yoĝrulmuŧ iken māye-i 'aŧķ-ile vŭcŭdu
- 4 Çoķ ŧa' bedeler etdi o ĩsrā 'il' ' ayyār
Cem' eyledi hep ŧā'ife-i Lŭt u ŧemŭdu
- 5 Kendisi hemān nāz-fŭrŭŧī ile meŧĝŭl
İŧmarladı hep perçemine ' anber ũ' ũdu
- 6 Ol dā 'i-reviŧle ŧu Yahŭdī diyemezsin
Olmazsa yŭzŭnde o iki zŭlf-i ŧŭhŭdu³⁷⁸⁹
- 7 Kāvm-i ben' ĩsrā ' ĩl' içinde anı gŏrse
Fŭr' avnñ olurdu daĝı Mŭsāya sŭcŭdu
- 8 Eskiler alayım diyerekden o nev-āyŭn
Ne nev ķodu 'uŧŧāķına ne kŏhne nuķŭdu

3783 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

3784 ŧehiñ İŨ, MA: ŧehi B1, İ2, T1

3785 neŧ 'e-rŭ ħandān B1, İ2, MA, T1: rŭy-ı ħandān İŨ

3786 Fāzılā B1, İŨ, MA, T1: Fāzıl İ2 / pertevñ eŧ'ārına B1, İ2, İŨ, MA: pertev-i eŧ'ārına T1

3787 B1 130b, İ2 205b, İŨ 243a, MA 47, T1 101a

3788 tŭh-i B1, T1: yine İ2, İŨ, MA

3789 Ol MA, T1: O B1, İ2, İŨ / o iki MA: ol iki B1, İ2, İŨ, T1

- 9 **Fâzıl** seni şebbâz-ı felek-i evc bilirken
Bilmem nice şayd etdi seni çeşm-i cühûdu³⁷⁹⁰

187³⁷⁹¹

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1 Bu şeb bezm-i şafâda bâde-i gül-fâmımız vardı
Yahüdi zümresinden şüh-ı hüb-endâmımız vardı
- 2 Yed-i beyzâsı el verdi bize ol Müsevî şühüñ
Egerçi tih-i hicrânında çok âramımız vardı³⁷⁹²
- 3 O rakqâş-ı belâ-cü şîşe-bâz-ı ' anberin-gisü
Elindê her temâyül eyledikce câmımız vardı
- 4 Cüvân-ı rakşkâr u muṭrib ü sâzendeden ğayrı
Hemân biz var idik bir de dil-i nâ-kâmımız vardı³⁷⁹³
- 5 Müsülmânâna kurbân olmadınsa 'ıyd-i adhâda
Bizim ol şüh-ile **Fâzıl** Kâmiş bayramımız vardı³⁷⁹⁴

188³⁷⁹⁵

Mef'ülü / Fâ' ilätü / Mefâ' ilü / Fâ' ilün

- - - / - - - / - - - / - - -

- 1 Hürşid ü mâha şu'le verirdi çerâğ-ı mey
Bâd-ı ğazabla sönmeden evvel ocağ-ı mey³⁷⁹⁶
- 2 Habs olsa hem ne rütbe başılsa şıkılsa da
Ölmaz fesâddan yine hâlî dimâğ-ı mey
- 3 Zikr oldu bâde oldu ' arak-riz-i ıztırâb
Ey rind tâ-be-key seni yaqsın bu dâğ-ı mey³⁷⁹⁷
- 4 Hâtır-küşâ vü neş'e-res ü ğam-güzâr iken
Etsin mi ehl-i derd ü sitem hiç ferâğ-ı mey³⁷⁹⁸
- 5 **Fâzıl** berây-ı hâtır-ı zühhâd fikr edip
Târihîni düşürdü ki 'ıyd-i yasağ-ı mey [H 1206]³⁷⁹⁹

3790 felek-i evc B1, İ2, İÜ, T1: felek avcı MA

3791 B1 131a, İ2 207a, İÜ 243b, MA 48, T1 101a

3792 tih İ2, MA, T1: tır B1, İÜ

3793 muṭrib İ2, İÜ, MA, T1: mızrâb B1

3794 olmadınsa B1, İ2, İÜ, T1: olmadıkça MA

3795 B1 131a, İ2 205b, İÜ 243b, MA 48, T1 71a

T1 nüshasında "Târih-i Yasağ-ı Bâde" başlığı bulunmaktadır.

3796 verirdi B1, İ2, MA: verdi İÜ, T1

3797 Zikr B1, İÜ, T1: Kim İ2, MA / rind B1, İ2, MA, T1: reng İÜ / seni B1, İÜ, MA, T1: saña İ2

3798 Hâtır-küşâ vü B1, MA: Hâtır-küşâ-yı İ2, İÜ; Hâtır-küşây ü T1 / Etsin mi ehl-i T1: Etsin mi terk B1; Ah etsin mi yâ İ2; Etsin mi yâ İÜ; Etsin mi yâr MA

3799 عيد يساغ می = 1205

189³⁸⁰⁰

Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ilün

-. - - / -. - - / -. - - / -. - -

- 1 Sen de çeşmiñ gibi bir ğaddârsın bildim seni
Fitne-i âşûba mâ 'il aġyârsın bildim seni
- 2 Nâle-i dil-süz-ı zaġm-ı sîneden aldım haber
Ġamze derler bir şeh-i ħün-ġ'ârsın bildim seni
- 3 Fâris-i eşheb-süvâr-ı şabr lâzımdır saña
Şâhrâh-ı 'aşġ çok düşvârsın bildim seni
- 4 Ey gönül ħayret-fezâ-yı dîde-i murġ-ı çemen
'Aks-i reng-i 'ârız-ı dildârsın bildim seni³⁸⁰¹
- 5 Söylemezsın lâf şekker-rîz-i ma' nîdir femiñ
Fâzılâ [sen] tûġî-yi ġüftârsın bildim seni

190³⁸⁰²

Mef' ülü / Mefâ' ilü / Mefâ' ilü / Fe' ülün

-. - / -. - - / -. - - / -. - -

- 1 Fâş oldu bütün 'âleme esrâr duyuldu
Etdiklerimiz dün gece ey yâr duyuldu
- 2 Efsâne gibi gezmede ħalkıñ deheninde
Eyvâh ki ger gizledigim kâr duyuldu³⁸⁰³
- 3 Ta' n eyleyene biz ne desek şimdi ne yapsaġ
Meydâna çıkıp işte nemiz var duyuldu³⁸⁰⁴
- 4 Bir bir erişip ġuşuna erbâb-ı nifâkıñ
Hep tûtduġumuz gizlice refâr duyuldu
- 5 Ol mâh gelip ħânedede ħalmış gece **Fâzıl**
Şimden gerü var eyleme inkâr duyuldu³⁸⁰⁵

3800 B1-, İZ 207a, İÜ 244a, MA-, T1-

3801 ħayret-fezâ-yı İÜ: ħayret-firâş-ı İZ

3802 B1-, İZ 207a, İÜ 244a, MA 49, T1-

3803 gizledigim kâr İZ: ger gitdigimiz kâr İÜ; ol gizledigim kâr MA

3804 yapsaġ İÜ, MA: yapsın İZ

3805 inkâr İZ, İÜ: efkâr MA

Mef'ülü / Mefā'îlü / Mefā'îlü / Fe'ülün

---/.---/.---/.---

- 1 Ey dil yürü kim turre-i tarrâr çözüldü
Pâyıñda olan bend-i girih-dâr çözüldü
- 2 Bağlandı gönül hayret ile mûy-miyâna
Ol demdeki bend-i girih-i yâr çözüldü
- 3 Gel seyr edelim sînesini biz daħi yâriñ
Hep dügmeler ey 'âşık-ı ğam-h'âr çözüldü
- 4 Nâzik bedeni örselenip âl âl olmuş
Zannım ki bu şeb 'uqde-i şalvâr çözüldü³⁸⁰⁷
- 5 **Fâzıl** o şehe ' arz u niyâz eyle ki zîrâ
Meclisde olan zümre-i aġyâr çözüldü

Enderunlu Fâzıl Dîvânı'ndaki Arapça Şiirler

³⁸⁰⁸ مناجات به درگاه قاضی الحاجات

يا رافع الكريت ثم الضرا
ودافع البلوة ثم الشرا

عود تنى منك الغنى والبرا
ومن عميعم الفض ما قد سرا

والان قد جا يكر كرا
بوس و ضميم وهلم جرا

انى لى البلوا ساً بدير السرا
اضحك جهرا ثم ابكى سرا

ما بال من لا قبته اقشعرا
ظن بانى ضاحك و ازورا

منذا تركت العالمين طرا
ومنك لا الالك المفرا

نارى ودمعى لهبا و درا
كم جففت بحرا واندى برا

اصبحت من كل الخطى مبرا
نعم عشقت قمرا اغرا

3806 B1-, İ2 206b, İÜ 244a, MA 50, T1-

3807 olmuş İ2, İÜ: oldu MA

3808 B1 1b, İ2 1b, İÜ 1b, MA-, T1 1b

İ2 هاذه المناجات; B1, T1; مناجات دیگر عربى

ذو مبسم يحكى الينا الدرا
وعارض فى صدغه مطرا
فا جعل لى الجنة مستقرا
يوم يقومون حفاة عرا
لا تسقى غدا شرابا مرا
واغفر فقد مرالذى قد مرا

3809 مناجات

يا خالق السراء والضراء
يا رازق العظماء والضعفاء
انى اتيتك يا الهى قاصرا
وتركت كل العالمين وراء
اصبحت منفردا غربيا حائرا
ناء عن الخلاق والندماء
لا سامعا لشكيتى لا دافعا
ليليتى لا راحما لبكاء
ويزيدنى غما ويحرق مهجتى
تحقير اقوام من الجهلاء
اشكوهم لك انهم قد اجمعوا
ان الغناء علامت لرضاء
من تعطه الدنيا فقد احببته
والمبغضين معاشر الفقراء
يا ويحهم لا يعلمون با نها
ليست كجج بعوضته ضعفاء
ما منهم الاله من ملجاء
يا وى له فى ذروة العظماء
تدعوك السنهم ونرعم قبلهم
ان الامور بقبضته الامراء
غبرى لغير با سطله كفه
وان البسطت اليك كف رجاء
فارحن رغما عنهم كى يعلموا
ان الاله مسبب الأشياء
ارحم وجد و الطف وكن لى
ناصر

واقبل الهى بالرسول دعائى

قصيدهء عربى³⁸¹⁰

يا رسول الله عفوا يا ابا القاسم صفحا
انى اتيت ذنبا ولديك الذنب عجما

انت ذو خلق عظيم وكذا لرحمن اوحى
صاحب البشرى الذى من وجه النعما وضحا

اكثر الناس ابتساما اصدق الاعالم مرحا
وبنور منه اضحت جهته الاسلام صبحا

وبآيات له الطير غدى يصدق صدحا
شرفت يثرب منه وتباهت فيه بطحا

يا ابا الجود ويا من وسع العالم فسحا
انما الكونين من جودك هذا عنك صحا

من ندا كفك ترجوال سحب والا بحر رشحا
ليس للعالم الامن لدن بابك نجحا

يا انا لذت الى جاهك والا حشاء فرحا
مستجيرا قد طرحت النفس فى بابك طرحا

سائلا جئتك والسائل بعضى ان الحا
فاعف عن ذنبى واجعل مهجتى الحزناء فرحا

مثل ما اتيت كعبا منك احسانا وسمحا
بالذى هناك فى انافتحنا لك فتحا

افتح العينين منى واعد ليلى منك صبحا
واشف امراضى جميعا واشرح العلت نزا

مثل ما ابرأت داء ال بوصرى باليد سحا
تم لى سبع سنين والعنا يقدر قدحا

فى سقام وابتلاء يعجز الالسن شرحا
ضامنى الدهر الى ان صرت كالنملته كشحا

قد كفانى يا رسول الله تأديبا ونصحا
مذنبيا كنت وذنبى اكثر الاثام قبحا

قد اطعت النفس فى الحالين اسرافا وشحا
مجرما بالذنب امسى راجيا للعفوا ضحا

من بجاه المصطفى لاذ فحاشى ان ينحا
جاهه اوسع بل اعلى من الافلاك صرحا

ليس قصدى مدحه اذ قد كفاه الله مدحا

3810 B1 11a, İ2 14a, İÜ 9b, MA 15, T1-
MA وله; B1; Başlıksız İ2; دیگر نعت شریف به فخر کائنات

انما فاضل في ضيق اتى يطلب فسحا
وعلى الهادي صلاة الله ما امسى واضحا
وعلى الال وثم الصبح ما الوابل سحا
وله³⁸¹¹

اننى من صاحب المعراجى راجى
وله في الصبح والادلاج لاجى
احمدالمختارمصباح الهدى
من له بات يناعى هواناجى
عزت من دائى بشاخى نوره
وسقامى في قوى الاوداج داجى
منهيجى نعت نعت حبيب الكبرى
في الورى هل من الى منهجى هاجى
صرت في الدارين سلطانابه
نعته في البدا والانتاج تاجى
نعت شريف عربى³⁸¹²

رسول الله يا ذالمعجزات
ويا من ذاته خيرالذوات
الايا احمد المختاريا من
تلالا قبل خلق الكائنات
بنور قدتقلب بانتقال
الى الاباء ثم الامهات
الى ان اشرقت من البرايا
واضحى مشرقا كالنيرات
لعمرى انت نور الذات حقا
وفي الاسماء سرك والصفات
وفي الاثار والزرات سارى
حمد في الحياة وفي الممات
اتيتك مستجيرا مستفيشا
ورقدك لا يخيب كل اتى
وقد اصجيت مصروع البلايا
ودهرى خصنى يا لمعضلات
نزرت لئن نجوت اذا لا غدو

3811 B1 13a, İ2-, İÜ 10b, MA 20, T1-
MA وله; B1 بند ديگر

3812 B1 12b, İ2 17a, İÜ 13b, MA 19, T1-
MA; T1- وله; Başlıksız İ2; B1 نعت شريف

لقبرك ذا ثرا حين النجات
 وادركنى بلطف منك انى
 قصدتك حين يا س من حيات
 و انت و سيلنى الله ربي
 زواسطتى و خيرالواسطات
 و عبد القادر الكيلان شينى
 اليك و سيلنى فى مشكلات
 اغثنى مرعا بالطف انى
 قليل الصبر عند التائبات
 و ان لم استحق لسوء فعلى
 ففضلك لا تنزله سيأت
 و ن كثرت زنوبى حين جهلى
 فممنك العفو يرجى للعصاة
 بعثت لنا على خلق عظيم
 رؤفا رحمة للكائنات
 عفوا راحما برا كريما
 غياثا ناصرا ذى المكرمات
 الايا فاضل الملهوز صبيرا
 فان نبينا كهف العفات
 بتلك العروة الوثقى تمسك
 فتلك لنا ملاك المنجيات
 و ما من رحمة الا و طه
 ميسرها الى كل الجهات
 يمدك بالعنايته عن قريب
 نعم اكثر عليه من الصلوات
 صلواة الله اقصى منتهاها
 عليه فى العشى و فى الغدات
 نعت شريف³⁸¹³
 سائل الاطراف ميسوط اليدين
 ذاك معدوم المثيل
 با سم الثغر رقيق الثفتين
 صاحب الخد الاسيل
 اقلج الاسنان ابلج الجنين

صاحب الوجه المشير
 ادعج العينين ازج الحاجيين
 صاحب الطرف الكحيل
 يا بديع الحسن خلفا خلقا
 يا جما لا في جمال
 ياندى الكف رحب الراحتين
 يا ابا الفضل الخيريل
 ان ايامى دعتنى مقعودا
 حارفي امرى الطبيب
 واعترانى ضرها في المقلتين
 يا شفاء للعليل
 الشفايا من اتى بالمنجيات
 يا شافيع المذنبين
 المرديا ذخرننا لنا ثبات
 يا ملاذ الخافين
 نعت شريف عربى³⁸¹⁴
 اننى من صاحب المعراج راجى
 وله في الصبح والادلاج لاجى
 احمد المختار مصباح الهدى
 من له بات يناجى هو ناجى
 عزت من دائى بشافى نوره
 وسقامى في قوى الوداج داجى
 منهجى نعت جيب الكبرى
 في الورى هل من الى منهجى هاجى
 انسج الشعر بمدح المصطفى
 لا تكن يا قلم النساج ساجى
 صرت في الدارين سلطانا به
 نعته في البدء والانتاج تاجى
 تاريخ بالغت عربى³⁸¹⁵
 وهذه ارجوز فه الفريد
 وهى صباح الانفس السعيد

3814 B1 12a, İ2-, İÜ 18b, MA 20, T1-
 MA وله; B1 نعت شريف

3815 B1 152b, İ2-, İÜ-, MA-, T1-

فاعمل بهاناهيته وامره
 تتجكب في الدنيا وثم الاخره
 فيا لها اذ جوده فصيحجه
 جامعته يحكم صحيحجه
 وان ظفرت يتصور فمها
 فكن حليما لا يمكن سقمها
 فالدد ما بين الحصى لا يختف
 لكن عدذى واصح للمتصف
 لا ننى فطمتها مسافرا
 وكنت في الارض يريد اسيرا
 وبدها قد كاف في البريه
 في بيت عزالدين والذريه
 وكان تم يعضها في مقدم
 يقر ابرهيم ابن الادهم
 وختمها كان يعين ياكبه
 في مرقد التحيا في الظاكيه
 لما انت شريفته المقامى
 في برها والنصف والختامى
 عاهدتم بان يكن لى مقتدا
 وقلت هذا ابقا قال الاقتدا
 جعلتها الله منى توبه
 وملت للحق دعدت صوبه
 ودن ونا للاربعين سته
 ازلم يتب الله ساظنه
 فستاء الله باعبانه
 بعف ذكرتهم من اولياته
 يجعلنى كمثلى اسمى فاضلا
 وان اكونه بمقالى عاملا
 نساء له سعادت الدارين
 طرابحق سيد الكونين
 عليه منا افضل الصلواة
 واله وصحبه الثقاة
 وكان في تبيفها دعائى
 عند نبى الله من الشهبائى
 تعريب تاريخه الافاق
 وان تشادد جننت معنى باقى

KAYNAKÇA

- Ahmet Cevdet Paşa (1309). *Tarih-i Cevdet*, İstanbul: Matbaa-i Osmaniye, C. 9, s. 184.
- Ahmet Rıfat (1300). “Fâzıl Beg”, *Lügat-i Tarihiye ve Coğrafiyye*, İstanbul: Mahmut Beğ Matbaası, C. 5, S. 177.
- Altuntaş, Halil-Şahin, Muzaffer (2004). *Kur'an-ı Kerim Meali*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Arpacı, Metin (2005). Fâzıl, Fâzıl Hacı Tahir Efendi, Hayatı ve Divanının Transkripsiyonlu Metni. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Atacan, Mehmet (2014). Hafız Mehmet Tahir Efendi Divanı. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Ayverdi, İlhan (2011). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- Bağdatlı İsmail Paşa (1951). “Fâzılı’ş-Şâir”, *Hediyetü'l-Ârifin*, İstanbul: MEB Yay. C.1, s. 328.
- Batıslam, H. Dilek (2017). “Divan Şiirinde Kadeh ve Kadeh Redifli Gazeller”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 18, s.1-28.
- Beydilli, Kemal (2009). “Selim III”, TDV İslam Ansiklopedisi, C. 36, s. 420-425.
- Beydilli, Kemal (2013). “Yusuf Paşa, Koca”, TDV İslam Ansiklopedisi, C. 44, s. 23-25.
- Beyhan, Esra (2021). Enderunlu Fâzıl Divanı (Metin-İnceleme), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Programı Doktora Tezi.
- Bozkurt, Nebi (2003). “Mahya”, TDV İslam Ansiklopedisi, C. 27, s. 369-398.

- Bursalı Mehmet Tahir (1972). *Osmanlı Müellifleri*, (Haz. A. Fikri Yavuz-İsmail Özen), İstanbul: Meral Yayınevi.
- Ceylan, Ömür (2010a). *Böyle Buyurdu Sufi*, İstanbul: Kapı Yayınları.
- Ceylan, Ömür (2010b). “Şiirin Seyir Defteri I Büyüyen Gölgeleer Yüzyılı (1701-1800)”, *Türklük Bilgisi Araştırmaları Dergisi Walter G. Andrews Armağanı* I, S. 34/1, s. 121-172.
- Çavuşoğlu, Mehmet (1986). “Kaside”, *Türk Dili Dergisi Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri)*, S. 415-417, s. 21-22.
- Çukurlu, Talip (2021). “Enderunlu Fâzıl’ın Ramazaniye Türü Şiirlerinde Yer Alan Dini-Tasavvufi Unsurlar”, Nazim Hüseyinli-65 Uluslararası İlimi Araştırmalar Kongresi, 30 Nisan 2021 Bakü, Azerbaycan/Bakü Avrasya Üniversitesi, s. 69-78.
- Çukurlu, Talip (2022). “Dîvân (Fâzıl, Hafız Hacı Tahir Efendi)”, Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü, <https://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/divan-tees-340> [E.T. 20.01.2022].
- Çukurlu, Talip-Düzenli, M. Bayram (2020). “Enderunlu Fâzıl Dîvânı’nın Nüshalarının Tanıtımı”, 7. Uluslararası Kültür ve Medeniyet Kongresi Kongre Tam Metin Kitabı, 24-26 Ocak 2020, Şanlıurfa, s. 287-289.
- Çukurlu, Talip-Düzenli, M. Bayram (2021). “Enderunlu Fâzıl Dîvânı’ndaki Tarih Manzumeleri Üzerine Bir İnceleme”, *Littera Turca Journal Of Turkish Language and Literature*, C. 7, S. 2, s. 266-287.
- Çukurlu, Talip-Düzenli, M. Bayram (2021). “Enderunlu Fâzıl Dîvânı’nda Yer Alan Ramazaniyeler Üzerine Bir Değerlendirme”, *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 9, S. 1, s. 41-63.
- Çukurlu, Talip-Düzenli, M. Bayram (2021). “Enderunlu Fâzıl’ın Gemi ve Denizcilikle İlgili Tarih Manzumeleri”, *Social Sciences Studies Journal*, C. 7, S. 92, s. 5554-5563.
- Çukurlu, Talip-Düzenli, M. Bayram (2021). “Enderunlu Fâzıl’ın Ramazaniyelerinde Ramazan ile İlgili Kavramlar”, *International Journal of Filologia*, Y. 4, S. 5, s. 313-349.

- Çukurlu, Talip-Düzenli, M. Bayram (2021). “Tarih Düşürme Türlerine Ek: Enderunlu Fâzıl’ın “Tarih-i Nev-İcad”ları”, *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Y. 13, S. 27, s. 308-327.
- Çukurlu, Talip-Düzenli, M. Bayram (2022). “Dîvân, Fâzıl”, Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü. <http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/divan-tees-339> [E.T. 10.02.2022]
- Çukurlu, Talip-Düzenli, M. Bayram (2024). “Yeni Bilgiler/Belgeler Işığında Enderunlu Fâzıl’ın Hayatı”, *Social Sciences Studies Journal*, C. 10, S. 10, s. 1826-1845.
- Çukurlu, Talip-Düzenli, M. Bayram (2024). “Enderunlu Fâzıl’ın Eserleri Üzerine Düşünceler”, *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, C. 10, S. 6, s. 915-928.
- Çukurlu, Talip (2024). “Enderunlu Fâzıl’ın Kaside Nazım Şekliyle Yazdığı Akrostiş Bir Tarih Manzumesi”, *Uluslararası Filoloji Bengü*, 4(2), 76-787.
- Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi.
- Doğru, M. Hülya (2020). “İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi T5502 Numaralı Hübânnâme ve Zenânnâme Minyatürlü Yazmasında Çiçek”, IV. Uluslararası Türklerin Dünyası Sosyal Bilimler Sempozyumu Bildirileri Kitabı, 727-740.
- Dursunoğlu, Halit (2003). “Klasik Türk Edebiyatında Ramazan Konulu Şiirler”, *Atatürk Üniversitesi TAED*, C. 10, S. 22, s. 9-29.
- Düzenli, M. Bayram (2012). “XVIII. Yüzyıl Dîvân Şâirlerinin Gözüyle Padişahlar ve Saltanat Dönemleri”. *Turkish Studies*, C. 7, S. 3, s. 1075-1122.
- Düzenli, M. Bayram (2018). “Enderunlu Fâzıl’ın III. Selim Mersiyesi (İnceleme-Metin)”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 21, S. 39, s. 19-37.
- Düzenli, M. Bayram (2021). “Enderunlu Fâzıl’ın Ramazaniye Türü Şiirlerinde Tipler ve Kültürel Unsurlar”, Nazim Hüseyinli-65 Uluslararası İlmî Araştırmalar Kongresi, 30 Nisan 2021 Bakü, Azerbaycan/Bakü Avrasya Üniversitesi, s. 69-78.

- Düzenli, M. Bayram ve Çukurlu, Talip (2020). “Enderunlu Fâzıl Dîvânı’nda Yer Alan Nazım Şekillerinin Değerlendirilmesi”, 7. Uluslararası Kültür ve Medeniyet Kongresi Kongre Tam Metin Kitabı, 24-26 Ocak 2020, Şanlıurfa, s. 103-107.
- Düzenli, M. Bayram-Çukurlu, Talip (2021). “Enderunlu Fâzıl’ın Ramazaniyye Türü Şiirlerinde Yer Alan Tipler ve Kültürel Unsurlar”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 22, S. 2, s. 695-713.
- Düzenli, M. Bayram-Çukurlu, Talip (2022). “Enderunlu Fâzıl’ın Ramazaniyye Türü Şiirlerinde Yer Alan Dinî-Tasavvufi Kavramlar”, *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S. 68, s. 1-8.
- Emecen, Feridun (1998). “Hızır İlyas”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 17, s. 417.
- Emecen, Feridun (2013). “Zâhir El-Ömer”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 44, s. 90-91.
- Enderunlu Fâzıl (1990). *Büyük Türk Klasikleri*. Ankara: Ötügen Neşriyat. s. 124-125.
- Enderunlu Fâzıl. *Dîvân-ı Fâzıl Beg Enderûnî*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, No. O/253.
- Enderunlu Fâzıl. *Dîvân-ı Fâzıl Beg Enderûnî*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, NEKTY02819.
- Enderunlu Fâzıl. *Dîvân-ı Fâzıl*, Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları (Staatsbibliothek, Berlin), No. Ms.or.fol.3343.
- Enderunlu Fâzıl. *Dîvân*, İzmir Milli Kütüphane, No. 1280.
- Enderunlu Fâzıl. *Dîvân*, Topkapı Sarayı Müzesi Hazine Kitaplığı, Demirbaş No. H. 906.
- Ersoy Çak, Şeyma (2010). “Osmanlı Eğlence Hayatında Dans Unsurları Olarak Köçekler, Çengiler”, *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, C. 3, S. 5, s. 82-95.
- Ertan, M. Emin (1995). “Divan Edebiyatında Ramazaniyeler Üzerine Bir İnceleme”, Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.

- Eyice, Semavi (2000). “İshak Paşa Sarayı”, TDV İslam Ansiklopedisi, C. 22, s. 542-544.
- Fatin Davud Efendi (2017). Hâtîmetü’l-Eş’âr. Süleymaniye Kütüphanesi. Rauf Yekta Bölümü No. 310, (hzl. Ömer Çiftçi, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55976,fatin-tezkiresi-pdf.pdf?0> [Erişim Tarihi: 27.12.2020]. s. 384-385.
- Gibb, E.J.W. (1999). *Osmanlı Şiir Tarihi I-V*. (Çev. Ali Çavuşoğlu), Ankara: Akçağ Yayınları.
- Güzeller, Özlem (2007). “Sürûrî Divanı’ndaki Manzum Tarihler (Sayfa 250-322)”, Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi SBE YL Tezi.
- Horata, Osman (2009). *Has Bahçede Hazan Vakti XVIII. Yüzyıl Son Klasik Dönem Türk Edebiyatı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- İçen, Saliha (2001). “Hübânname ve Zenânname’de Metin-Resim İlişkisi”, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü YL Tezi.
- İpşirli, Mehmet (1995). “Enderun”, TDV İslam Ansiklopedisi, C. 11, s. 185-187.
- İpşirli, Mehmet (1995). “Esad Efendi, Sâlihzâde”, TDV İslam Ansiklopedisi, C. 11, s. 345-346.
- İpşirli, Mehmet (1997). “Halil Efendi, Çerkez”, TDV İslam Ansiklopedisi, C. 5, s. 312.
- Karabey, Turgut (2011). “Tarih Düşürme”, TDV İslam Ansiklopedisi, C. 40, s. 80-82.
- Kaya, Hakan (2020). “Bayezid Sancakbeyi İshak Paşa Üzerine Bir Araştırma”, e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi, C. 12, S. 1, S. 20-35.
- Kesik, Beyhan (2014). “Enderunlu Fâzıl (Hüseyin) Bey”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/fazil-enderunlu-fazil-huseyin-bey> [Erişim Tarihi: 10.12.2020].
- Kılıcı, Mehmet (2001). “Enderunlu Mehmet Âkif Mir’ât-ı Şi’r”, Adana: Çukurova Üniversitesi SBE YL Tezi.

- Koç Keskin, Neslihan (2010). “I. Abdülhamit’in Şehzadelerinin Bed’-i Besmele Törenini Anlatan Enderunlu Fâzıl’ın Surname-i Şehriyar’ı Üzerine”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 27, s. 149-186.
- Koç, Mustafa. (2008). “Fâzıl (Enderunlu)”, Yaşam ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi, C. 1, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Koçu, Reşat Ekrem (1958). “Âfet”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Koçu Yayınları, İstanbul, C. 1, s. 211-212.
- Koçu, Reşat Ekrem (1960). “Barata”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Koçu Yayınları, İstanbul, C. 4, s. 2112.
- Koçu, Reşat Ekrem (1968). “Dövme”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Koçu Yayınları, İstanbul, C. 9, s. 4733-4735.
- Koçu, Reşat Ekrem (1971). “Fâzıl Bey, Fâzıl Divanı”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Koçu Yayınları, İstanbul, C. 10, s. 5589-5592.
- Kollektif (2012). *Kur’an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, Ankara: TDV Yayınları.
- Kurnaz, Cemal (1998). “Hilâl”, TDV İslam Ansiklopedisi, C. 18, s. 11-13.
- Kurnaz, Cemal (2000). *Muallim Naci Osmanlı Şairleri*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kuru, Selim S. (2005). “Biçimin Kıskaçında Bir “Tarih-i Nev-icad””: Enderunlu Fâzıl Bey ve *Defter-i Aşk* Adlı Mesnevisi, Şinasi Tekin Anısına Uygurlardan Osmanlıya, Simurg Yayınları, s. 476- 506.
- Küçük, Sabahattin (1995). “Enderunlu Fâzıl”, TDV İslam Ansiklopedisi, C. 11, s. 188-189.
- Mehmed Süreyya (1996). *Sicill-i Osmânî*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul: C. 2, s. 510-511.
- Mehmet Ataullah Efendi (1867), *Tarih-i Şânizâde*, Süleyman Efendi Matbaası, İstanbul: C. 1, s. 407.
- Mert, Özcan (1993). “Çapanoğulları”, TDV İslam Ansiklopedisi, C. 8, s. 221-224.

- Mütercim Âsım Efendi (2013). “*Kâmûsu’l-Muhît Tercümesi*”, C.1, (Haz. Mustafa Koç-Eyyüp Tanrıverdi), İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı.
- Oğraş, Rıza (2018). Esad Mehmed Efendi Bağçe-i Safâ-Endûz, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, e kitap. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/59393,esad-mehmed-efendi-bagce-i-safa-enduzpdf.pdf?0> [E.T. 11.07.2021]
- Onay, Ahmet Talat (1993). *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Özcan, Tahsin (2013). “Veliiyyüddin Efendi”, TDV İslam Ansiklopedisi, C. 43, s. 40-42.
- Özgül, Metin Kayahan (2006). “Şark Ekspresi’yle Garb’a Sefer”, Türk Edebiyatı Tarihi, C. 2, s. 601-669.
- Öztürk, Furkan (2018). Tezkire-i Silâhdâr-zâde, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, e kitap. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/58902,tezkire-i-silahdar-zadepdf.pdf?0> E.T. 11.07.2021]
- Öztürk, Nazif (2006). “Mütevelli”, TDV İslam Ansiklopedisi, C. 32, s. 217-220.
- Pakalın, M. Zeki (1983). *Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: MEB Yayınları.
- Pala, İ. (2001). “Kaside”, TDV İslam Ansiklopedisi, C. 24, s. 564-566.
- Şemseddin Sami (1896). *Kâmûsu’l-A’lâm*, İstanbul: Mihran Matbaası, C. 5, s. 3331.
- Şentürk, A. Atilla-Kartal, Ahmet (2005). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: Dergâh Yay.
- Tayyârzâde Atâ (2010). *Osmanlı Saray Tarihi, Târih-i Enderûn -IV-*, (Haz. Mehmet Arslan), İstanbul: Kitabevi Yay.
- Toprak, Seydi Vakkas (2019). “Mehmed Şerif Paşa’nın Çıldır Valiliği”, Belleten, C. 89, S. 296, s. 153-172.

- Tozlu, Musa (2005). “Ebubekir Sami Paşa Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvânının Tenkitli Metni”, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü YL Tezi.
- Tozlu, Musa (2010). “Hikemi Şiir Geleneğine Mensup Bir Şair: Ebubekir Sami Paşa ve Divanı”, Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, C. 1, S. 2, s. 141-158.
- Tozlu, Musa (2020). “Sâmî, Ebûbekir Sâmî Paşa”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sami-ebubekir-sami-pasa> [E.T. 17.07.2021]
- Tuman, Mehmet Nâil (2001). *Tuhfe-i Nâilî Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, (Haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı), Ankara: Bizim Büro Yay.
- Uludağ, Süleyman (1994). “Dilencilik”, TDV İslam Ansiklopedisi, C. 9, s. 300.
- Urkaç Güler, Nuray (2022). “Tereke Kayıtları Işığında 1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşı’na Dair Bir Gözlem: Cephede Ölenler, Hukuki Süreçler ve Kadın”, Arşiv Dünyası, C. 9, S. 2, s. 190-205.
- Uzun, Mustafa İsmet (2007). “Ramazaniyye”, TDV İslam Ansiklopedisi, C. 34, s. 439-440.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı (1974). “Çapanoğulları”, Belleten, C. 38, S. 150, s. 215-262.
- Ünlü, Ertan (2018). “18. Yüzyılda Osmanlı Eliti Bir Darphane Sarrafının Muhallefatı: Bedros Nam-ı Diğer Petraki”, OTAM, C. 43, s. 281-317.
- Yanartaş, Yusuf (1997). Enderunlu Fâzıl Divanı (1-117 Yaprak) Metin-İndeks, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Yekbaş, Hakan (2012). “Ramazanı Divan Şiiri Metinlerinden Okumak”, Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, S. 6, s. 173-230.
- Yılmaz, Ozan (2011). “Enderunlu Fâzıl Divanı’nda Yahudilikle İlgili Unsurlar ve Andnâme-i Yehûdî-Beçe”, Türkbilig, S. 22, s. 1-30.

Yöntem, Ali Canib (1977). “Fâzıl”, MEB İslâm Ansiklopedisi, İstanbul: MEB Yayınları, C. 4, s. 529-531.

Yücel, İrfan (1998). “Hilal”, TDV İslam Ansiklopedisi, C. 18, s. 1-11.